הלכה · מערכות ועניינים · מקדש דוד

מקדש דוד חלק ב

רבי דוד רפפורט

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מקדש דוד חלק ב

רבי דוד רפפורט

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מקדש-דוד-חלק-ב/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן כא - הדלקת הנרות 5
א 5
ב 8
ג 11
ה 17
סימן כב - סידור השלחן 18
א 18
ב 24
ג 26
ד 29
ה 30
ו 31
סימן כג - חטאות הפנימיות 32
א 32
ב 37
ג 38
ד 44
ה 49
סימן כח - עבודת יום הכפורים 52
א 52
ב 55
ג 57
ד 65
ה 68
ו 70
ז 73
סימן כה - קרבן ציבור דוחה שבת 77
א 77
ב 81
ג 85
ד 88
ה 89
ו 89
סימן כו - קרבן צבור דוחה טומאה 91
א 91
ב 98
ג 101
ד 102
ה 103
ו 104
סימן כז - שחיטה והעלאה בחוץ 106
א 106
ב 107
ג 110
ד 113
ה 115
ו 118
ז 119
ח 121
ט 122
י 126
סימן כד - חטאת ועולת העוף 127
א 127
ב 131
ג 137
ד 139
סימן כט - שתי הלחם ולחמי תודה 140
א 140
ב 144
ג 145
ד 147
ה 149

ו 152
ז 154
סימן ל - חביתין 155
א 155
ב 157
ג 159
סימן לא - מריקה ושטיפה 162
א 162
ב 166
ג 168
ד 172
ה 174
סימן לב - סדר המערכה 176
א 176
ב 180
ג 183
ד 187
ה 189
ו 193
סימן לג - קרבנות פסולים 194
א 194
ב 209
ג 225
סימן לד - פסול בע"מ 239
א 239
ב 242
סימן לה - תרומת הלשכה 245
א 245
ב 251
ג 254
סימן לו - בגדי כהונה 259
א 259
ב 264
ג 267
סימן לז - חיבת הקדש 270
א 270
ב 277
ג 280
ד 283
סימן לח - ביאת מקדש 286
א 286
ב 290
ג 296
קונטרס מעניני קדשים 300
סימן א - מגו דנחתא כו' 300
סימן ב - פשטה קדושה בכולה 312
סימן ג - בע"ח נדחין 326
סימן ד - לשמה 336
סימן ה - קרבן פסח 349

סימן כא - הדלקת הנרות

א

גרסינן במנחות (פ"ט ע"א) ת"ר מערב עד בקר תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת מערב עד בקר דבר אחר מערב עד בקר אין לך עבודה שכשירה מערב עד בקר אלא זו בלבד כו' ופי' רש"י ז"ל שם (רש"י כת"י] היינו שכשירה משקיעת החמה עד עלות השחר ותוס' שם ד"ה אין הקשו הא הקטרת אברין ותרומת הדשן ג"כ כשרים כל הלילה ותי' הקטרת אברים מתחלת מבעוד יום ותרומת הדשן לא מתחלת אלא משקיעת החמה ע"ש ונראה מדברי התוס' שזמן הדלקת הנרות מתחלת בלילה ולא קודם והקשה ע"ז הגבורת ארי יומא הא הדלקת הנרות היא מעבודת תמיד של בין הערבים ושיבש שם את דברי התוס' והניח בצ"ע והנה מה שתמה הגבורת ארי יפה תמה דתלמוד ערוך הוא בפסחים (נ"ט ע"א) דהדלקת הנרות כשרות מבעוד יום דאיכא מ"ד שם דנרות קודמות לפסח והקרבת הפסח הוא ודאי מבעוד יום כשאר קרבנות:

העולה מזה דהדלקת הנרות ודאי כשרה מבעוד יום כדמוכח ההיא דפסחים וכשירה כל הלילה כדאמרינן אין לך עבודה שכשרה מערב עד בקר אלא זו בלבד ולפ"ז יש לעיין הא דאמרינן בספרא ומייתי לה הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' תמידין ה"י דהדלקת הנרות דוחות את השבת ואת הטומאה כקרבנות שקבוע להם זמן שנאמר להעלות נר תמיד עכ"ל כדדרשינן לה בספרא תמיד אפילו בשבת תמיד אפילו בטומאה והנה זה דצריך קרא להדלקת הנרות דדוחין שבת וטומאה דמ"ש משאר ק"צ י"ל משום דהדלקה לאו עבודה היא כדאמרינן ביומא (כ"ד ע"ב) ולענין דחיית שבת וטומאה בעינן שתהא עליה שם עבודה כדאמרינן במנחות (כ"א ע"א) לענין מליחה תקריב אפילו בשבת תקריב אפילו בטומאה וכתב רש"י ז"ל תקריב בשבת ובטומאה אם ק"צ הוא ואשמועינן דמליחתן עבודה היא ודחי שבת וטומאה כשאר עבודות עכ"ל [וכן י"ל בשעיר המשתלח דאצטריך קרא ביומא ס"ו עתי אפילו בשבת עתי אפילו בטומאה משום דהשילוח אינה עבודה שהרי כשרה בזר אלא מצוה בעלמא] ועוד דבמנחות (ע"ב ע"ב) מצרכינן קרא לכל קרבן וקרבן דדחי שבת וטומאה והתוס' פסחים (ע' ע"ב) ד"ה הא הקשו למה אצטריך קרא דחגיגה אינה דוחה שבת מהיכא תיתי דתדחה הא מצרכינן קרא לכל קרבן וקרבן ותי' דחגיגה היא בכלל קרבנות של מועדות ע"ש א"כ אצטריך שפיר קרא להדלקת המנורה דדוחה שבת וטומאה אך זה קשה כיון דזה דהדלקת המנורה דוחה שבת הוא משום דהוי כקרבן הקבוע לו זמן וכמ"ש הרמב"ם ז"ל אמאי דחי הא בערב שבת יכול להדליק הנרות מבעוד יום ובשבת יכול להדליק משחשכה וכה"ג היכא דאפשר בחול לא דחי שבת

אפילו קרבן ציבור וליכא למימר משום כיון דבכל יום עושין הדלקת הנרות עם תמיד של בין הערבים כמ"ש הגבורת ארי אף בשבת עושין כן אף דאפשר בלילה משום חביבה מצוה בשעתה כדאמרינן בפסחים (ס"ח ע"ב) באברים ופדרים אף דכשרים כל הלילה אין ממתינים להם עד שתחשך ומקריבין אותן בשבת משום חביבה מצוה בשעתה הא אמרינן (במנחות ע"ב) דזה דוקא משום דכבר דחתה שחיטה את השבת אבל היכא דלא נדחה כבר השבת משום חביבה מצוה בשעתה לא דחי שבת ועושין אחר השבת ע"ש. מיהו להרמב"ם ז"ל דס"ל בפ"ג מהל' תמידין דהדלקת הנרות היו שחרית וערבית דס"ל דהדלקה בכלל הטבה היא ניחא דהדלקת הנרות בשבת שחרית אי אפשר לעשותן בחול מיהו לרש"י ז"ל ולשאר המפרשים ז"ל דס"ל דהדלקת הנרות היתה רק בין ערבים קשין דברי הספרא איך הדלקת הנרות דוחות שבת ואין לומר דקרא אתי לנר מערבי שצריך להיות דולק תמיד ומדליקין אותו אפילו בשבת דבספרא שם איכא קרא אחרינא לנר מערבי דדוחה שבת וטומאה ועיין בהמפרשים ז"ל שם] ועוד לשטת התוס' מנחות (פ"ו ע"ב) ד"ה ממנה אף נר מערבי א"צ להיות דולק תמיד וזה שהיו מדליקין אותו שחרית הוא רק זכר לזמן שמעון הצדיק שהיה נר מערבי דולק כל היום בנס ע"ש אף על נר מערבי קשה איך דחי שבת:

ויי"ל דזה דנרות דוחות שבת הוא לענין נר שכבה דאמרינן במנחות (פ"ח ע"ב) נר שכבה נידשן השמן נידשנה הפתילה כיצד עושה מטיבה ונותן בה שמן ומדליקה ופי' רש"י ז"ל שם היינו נר שכבה באמצע הלילה או קודם אור היום א"כ הוא הדין אם כבתה בשבת בלילה דמדליקה משום דאי אפשר בענין אחר:

ולפ"ז הוי אתי שפיר מ"ש הרגמ"ה ז"ל במנחות (נ' ע"א) על הא דאמרינן שם אין מחנכין את השלחן אלא בלחם הפנים בשבת ומקשינן אלא בחול איחנוכי הוא דלא מחנך הא קדושי מיקדיש ואמרינן היא גופא קמ"ל דחינוך וקידוש דשלחן בשבת היא כדקתני סיפא ולא את המנורה אלא בז' נרותיה בין הערבים וכתב הרגמ"ה שם ז"ל כדקתני סיפא ולא את המנורה אלא בז' נרותיה בין הערבים מה התם במנורה דקידושה וחינוכה היה בחול ולא בשבת אף שלחן חינוכו וקידושו לא הוי בחול אלא בשבת עכ"ל וקשה מנ"ל דחינוכה של מנורה היתה בחול ולא בשבת ולפ"ז אתי שפיר דבערב שבת אפשר להדליק מבעוד יום ובשבת משחשכה ואינו דוחה שבת וזה דאמרינן בספרא דנרות דוחות שבת הוא רק לנר שכבה א"כ חינוך המנורה דהיינו תחילת הדלקתה אי אפשר להיות בשבת:

אך לשיטת הרשב"א ז"ל בתשובה דס"ל במנורה כבתה אינו זקוק לה ומה דאמרינן נר שכבה נותן בה שמן ומדליקה מוקים לה במילתא אחריתא [ועיין במנחת חינוך בביאור

דברי הרשב"א ז"ל] עדיין קשה ועוד תקשה ממתני' דיומא (ע"א ע"א) בכ"ג דנכנס להקטיר קטורת של בין הערבים ולהיטיב את הנרות ומוכח דהדלקת עיקר הנרות ג"כ דוחות יוה"כ וא"כ דוחה נמי שבת ואמאי הא אפשר בלילה מיהו להראב"ד ז"ל דמוקי לה בפ"ב מהל' יוה"כ בהטבת נר מערבי לא קשה דהטבה היא דוקא ביום ולא בלילה ועוד בהטבה ליכא איסור מלאכה אבל להרמב"ם ז"ל דס"ל דהאי הטבה הדלקה היא ולפמ"ש הלח"מ פ"ג מהל' תמידין חילו של הרמב"ם ז"ל דהדלקת הנרות היו פעמים ביום מההיא דיומא דקתני בחד לישנא בשחרית ובין הערבים נכנס להקטיר קטורת ולהיטיב את הנרות קשה נהי דהדלקה של שחרית דוחה שבת ויוה"כ דאי אפשר בענין אחר אבל של ערבית כיון דכשרה בלילה אמאי דחי יוה"כ:

ואפשר לומר דזה דאמרינן דהדלקת המנורה כשרה מערב עד בוקר לאו שיכול לכתחילה להדליקה בלילה אימת שירצה דמצותה שתהיה דולקת כל הלילה כדאמרינן בספרא יאירו שבעת הנרות שומע אני שיהו דולקין לעולם ת"ל מערב עד בקר אי מערב עד בקר יכול יכבה ת"ל לפני ה' תמיד הא כיצד יאירו ז' הנרות מערב עד בקר לפני ה' תמיד שיהא נר מערבי דולק תמיד ע"ש ומוכח דז' הנרות צריכים שיהו דולקים מערב עד בקר היינו כל הלילה ואינו יכול להשהותם ולהדליק אותם באמצע הלילה וזה דאמרינן דהדלקת המנורה כשרה כל הלילה היינו שאם לא הדליק בתחילת הלילה לא אמרינן דעבר זמנה אלא מדליק והולך כל הלילה וא"כ כיון דצריכה המנורה להיות דולקת כל הלילה והיינו דמתחילת הלילה כבר צריכים להיות דולקין כל הז' נרות א"כ ע"כ צריך להדליק קצת מבעוד יום והיינו בשבת וכיון דע"כ צריך לעשות ההדלקה בשבת א"כ יכול לעשותן עם תמיד של בין הערבים כשאר ימים:

אך עדיין קשה טובא הא מ"מ כיון דמצותה להיות דולקת בלילה ולא ביום נמצא זה דמדליק מבעוד יום הוא לצורך הלילה א"כ איך דוחה שבת הא הו"ל עולת חול בשבת דהא ההדלקה היא לצורך מוצ"ש דבשבת ליכא מצוה שתהא דולקת:

ואפשר משום תוס' שבת דבתוס' שבת שהוא לילה צריכה להיות המנורה דולקת כיון שמצותה כל הלילה א"כ הו"ל עולת שבת אך זה דחוק דבשביל תוס' שבת תיחשב עולת שבת ועוד יותר יש להקשות מההיא דחגיגה (כ"ו) דאומרים להם לע"ה הזהרו שלא תגעו בשלחן ואמרינן שם דמש"ה אין אומרים להם ג"כ שלא תגעו במנורה משום דשלחן כתיב ביה תמיד מנורה לא כתיב בה תמיד וכתב רש"י ז"ל ויכול לסלקה ולהטבילה ע"ש והא טומאת ע"ה צריכה הערב שמש כמה שהוכיחו התוס' חגיגה (כ"א ע"א) ד"ה האונן והערב שמש הוא צאת הכוכבים כדאמרינן בברכות א"כ ע"כ ידליקה לאחר צאת

הכוכבים ומוכח דאף לכתחילה יכול להדליקה לאחר צאת הכוכבים ויכולים ע"ה ליגע במנורה וא"כ קשה טובא כיון דלכתחילה יכולים להדליק בלילה איך הדלקת הנרות דוחות שבת ויוה"כ וצע"ג:

ובעיקר מ"ש הגבורת ארי דהדלקת הנרות היתה לעולם עם תמיד של בין הערבים נראה דאי אפשר לומר כן דהא בתקופת טבת שנותן בה שמן שיכולה לידלוק רק כל הלילה בצמצום כדאמרינן במנחות פ"ט ע"כ ההדלקה היתה סמוך לחשכה דצריכה להיות דולקת כל הלילה דאם כבתה קודם אור היום צריך לחזור ולהדליקה כמ"ש רש"י ז"ל שם (פ"ח ע"ב) וזה דאמרינן בפסחים (נ"ט) לחד מ"ד דנרות קודמות לפסח והיינו תיכף אחר תמיד של בין ערבים הוא משום דבימי ניסן יכולה לידלוק יותר מלילה [ומדוקדק בזה לשון רש"י ז"ל בזבחים (י"א ע"ב) מערב עד בקר תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בקר וכתב רש"י ז"ל מדתה חצי לוג לכל נר ונר כך שערו חכמים לילי תקופת טבת שלא תכבה כל הלילה ובתמוז בניסן ובתשרי אם תדליק שליש היום לא איכפת לן עכ"ל וע"כ בניסן צריכה להיות דולקת שליש היום דאם חל י"ד להיות בע"ש אמרינן בפסחים דתמיד קרב בז' ומחצה והפסח אחריו א"כ למ"ד נרות קודמות לפסח ע"כ הדלקת הנרות היו אז בשבע ומחצה וא"כ צריכה היתה המנורה לידלוק ד' שעות ומחצה עד הלילה ואח"כ כל הלילה וד' שעות ומחצה הוא שליש היום ועוד חצי שעה יותר וא"כ ע"כ ביומי ניסן אפשר להמנורה לידלוק כל הלילה ועוד שליש היום]:

ב

והנה דעת הרמב"ם ז"ל דאין חילוק בין שחרית לערבית ובשניהם היה מדשן את המנורה ונותן בה שמן ופתילה ומדליקה דהטבת הנרות היא הדלקתן והראב"ד והרשב"א ז"ל נחלקו עליו וס"ל להרשב"א ז"ל דשחרית היה מדשן ונותן בה שמן ופתילה ובערב היה מדליקה והקשה הרשב"א ז"ל בתשובה על הרמב"ם ז"ל מההיא דמנחות (נ' ע"א) דאמרינן שם דאין מחנכין את המנורה אלא בז' נרותיה בין הערבים משום דכתיב בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה ואי לאו דעבד הדלקה מאורתא הטבה מצפרא מהיכא ולהרמב"ם ז"ל אין חילוק בין שחרית לערבית ובשניהם עביד הטבה והדלקה ע"ש אך נראה דהרמב"ם ז"ל הרגיש בזה ובפי' המשנה מנחות שם לא הביא טעם הש"ס וכתב טעם אחר דאין מחנכין את המנורה אלא בין הערבים משום דכתיב מחוץ לפרוכת: כו' ע"ש היינו מדכתיב מחוץ לפרוכת יערוך אותו אהרן מערב עד בקר כו' ומזה מפיק דתחילת חינוך המנורה: צריכה להיות בערב וא"כ ל"ק ג"כ מה שמקשים על הרמב"ם

ז"ל מקרא דמערב עד בקר דמשמע שאינה צריכה להיות דולקת אלא מערב עד בוקר דלהרמב"ם ז"ל האי קרא אתי לתחילת חינוך של מנורה שצריכה להיות בערב:

והלח"מ בהל' תמידין כתב שסיוע לרבנו ממה דאמרינן בסדר יומא נכנס להקטיר קטרת של בין הערבים ולהיטיב את הנרות אלמא דקרי ליה להדלקה הטבה ולהראב"ד הוא רק על נר מערבי וכ"כ הכ"מ בפ"ב מהל' עבודת יוה"כ דלהרמב"ם ז"ל אתי שפיר לשון המשנה ומטיב את הנרות שהוא לשון רבים ע"ש. והנה לפמ"ש התוס' יומא (י"ד ע"ב) ד"ה אמר דכ"ג ביוה"כ לא היה עושה רק הטבת ב' נרות והטבת ה' נרות היה עושה הכהן אחר ע"ש א"כ כיון דהטבת נר מערבי היה בערב א"כ כ"ג שחרית לא היה מטיב רק נר אחד ובמשנה שם (ל"א ע"ב) בנרות של שחרית ג"כ קתני נכנס להקטיר קטרת של שחר ולהיטיב את הנרות בלשון רבים ואע"ג דלא היה מטיב רק נר אחד א"כ ל"ק ג"כ על הראב"ד ז"ל דערבית לא היה מטיב רק נר אחד מה דקתני נרות בלשון רבים:

ובעיקר מה שהקשו על הרמב"ם ז"ל מהיא דמנחות דאין מחנכין את המנורה אלא בז' נרותיה בין הערבים משום דאי לאו דעבד הדלקה מאורתא הטבה מצפרא מהיכא הנה כמו כן יקשה על הרשב"א ז"ל דס"ל דשחרית היה מדשן ונותן בה שמן ופתילה והכל הוא בכלל הטבה ולערב היה רק מדליק א"כ איך אפשר לחנך את המנורה בין הערבים כיון דנתינת שמן ופתילה הוא מעבודת השחר א"כ אדרבה אי לא עביד הטבה מצפרא באורתא מאי מדליק:

והנה ראיתי להרש"ש במס' תמיד שרוצה לומר דשחרית לא היה רק מדשן ולערב היה נותן שמן ופתילה ומדליק ודקדק זה ממה דאמרינן בתמיד שם דשני כהנים שזכו בדישון מזבח הפנימי ודישון המנורה היו נכנסין וד' כלים בידם הכוז והטני וב' מפתחות ואם איתא דאז היה נותן גם שמן ופתילה א"כ היה צריך להכניס גם הכלי עם השמן אך כתב דמתש' הרשב"א ז"ל מוכח דס"ל דהשמן היה בהכוז ע"ש ונראה דאפילו אי נימא כן דהשמן היה בהכוז עדיין יקשה שהרי צריך הוא להכניס את החצי לוג של מקדש דאמרינן במנחות (פ"ח) דחצי לוג נמשחה למנורה שבו היה מחלק חצי לוג לכל נר ונר א"כ עדיין קשה איך היה בידם רק ד' כלים:

וכן ממנחות (פ"ח ע"ב) מוכח דנתינת שמן אינה בכלל הטבה והטבה הוא רק הדישון דאמרינן שם כמין טס של זהב היה למנורה וכשהוא מטיבה דוחקו כלפי פיה כשהוא נותן בה שמן דוחקו כלפי ראשה ע"ש:

ובזה אתי שפיר ג"כ חינוך המנורה בין הערבים דאז היה נותן שמן ופתילה ומדליקה ואינו צריך לעבודת היום כלל:

והנה מרש"י והרגמ"ה ז"ל ג"כ יש להוכיח דס"ל דנתינת שמן היתה בשעת הדלקה שכתבו במנחות (ק' ע"א) דזה דאמרינן שם דבר הקרב בלילה קדוש בלילה היינו שמן למנורה ע"ש וקשה דאי נתינת שמן היתה שחרית והוא מעבודת הטבה דאינה כשרה אלא שחרית א"כ איך שמן למנורה קדוש בלילה הא איפסיל ליה בלינה ונראה מזה דרש"י והרגמ"ה ז"ל ס"ל כמה שרוצה לומר הרש"ש דנתינת שמן ופתילה היא בשעת הדלקה וההדלקה כשרה לכתחילה בלילה א"כ שפיר מקדש השמן בלילה:

וכן יש להוכיח מההיא דחגיגה (כ"ו) שלא היו אומרים לכהנים ע"ה אל תגעו במנורה משום דבמנורה לא כתיב בה תמיד ואפשר לסלקה ולהטבילה הא כיון דטומאת ע"ה טעונה הערב שמש כמה שהוכיחו התוס' חגיגה (כ"א ע"א) א"כ אם יטבילה אי אפשר לתת בה שמן ופתילה אלא בלילה ואי נימא דנתינת שמן ופתילה היא בכלל עבודת הטבה שאינה כשרה אלא ביום איך עבדינן הכי

ובזה מתיישב ג"כ שפיר מה שהקשו בתו"י יומא (כ"ד ע"ב) על מה דאמרינן שם דההדלקה לאו עבודה היא והקשו הא כתיב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים ע"ש ולפ"ז כיון דבכלל הדלקה של בין הערבים הוא ג"כ נתינת שמן ופתילה וזהו ודאי עבודה שצריכה כהונה כדאמרינן ביומא שם א"כ צריכה להיות בכהן:

וראיתי להרמב"ן ז"ל במלחמותיו ליומא שכתב דאין דישון המנורה בכלל הטבה דהטבה היא נתינת שמן ופתילה דדישון לחוד והטבה לחוד וביוה"כ היתה רק ההטבה בכ"ג ולא הדישון שהדישון אינו רק מכשירי עבודה וא"צ כ"ג וזה שהיה מדשן רק כהן הדיוט ולא היה מדשן הכ"ג כמו בשאר ימות השנה שהמטיב היה ג"כ מדשן מפני שא"כ היה צריך הכ"ג ללבוש בגדי זהב פחותים דבגדים שבישל קדרה לרבו לא ימזוג כוס לרבו ע"ש והנה זה שכתב דאם היה מדשן כ"ג היה צריך בגדי זהב פחותים משום בגדים שבישל קדרה לרבו כו' הנה בש"ס מצינו זה רק בהוצאת הדשן ממזבח החיצון דצריך בגדים פחותים מיהו הרמב"ם ז"ל כתב כן גם לתרומת הדשן וס"ל דכל דישון בכלל בישל קדרה לרבו הוא וס"ל להרמב"ן ז"ל דאף דישון המנורה כן מיהו יש לעיין ע"ז בשחרית כשהיו מפיסין מי הזורק מי מדשן מזבח הפנימי מי מדשן את המנורה ואמרינן ביומא (כ"ד) דבבגדי קדש מפיסין איך היה יודע איזה בגדים ללבוש אי פחותים או מעולים דהא אינו יודע באיזה עבודה יזכה בפייס ועוד נראה דדישון המנורה אף אי נימא דהוי כמו הוצאת הדשן של מזבח החיצון מ"מ א"צ ללבוש בגדים פחותים דהא הביאה להיכל בעצמה צריכה בגדי כהונה דמחוסר בגדים באהל מועד אפילו בביאה ריקנית חייב כמ"ש התוס' א"כ כיון דצריך בגדי כהונה ג"כ בשביל הביאה וע"ז צריך בגדים מעולים כמו לעבודה

א"כ אף כשנכנס לדשן א"צ ללבוש בגדים פחותים הגע עצמך דאם היה מוציא הדשן ממזבח החיצון ובאותה שעה היה עושה עבודה אחרת כמו זורק את הדם הא ודאי לא היה צריך ללבוש בגדים פחותים כי צריך הוא לבגדים מעולים בשביל זריקת הדם:

ג

ובנר מערבי אי מצותו שיהא דולק תמיד יש מחלוקת המפרשים ז"ל ובתוס' מנחות (פ"ו ע"ב) יש חלוקי דעות בזה [ועיין בשמ"ק בהשמטות שם] והרמב"ם ז"ל לא הביא הדין דנר מערבי צריך להיות דולק תמיד וכתב רק החילוק בין נר מערבי לשאר הנרות דשאר הנרות מדליק מנר מערבי והנר מערבי ממזבח העולה וכתב ג"כ דנר מערבי מדליקין אותו לעולם ממזבח העולה אפילו אם יש נרות דולקות בהמנורה והראב"ד ז"ל פ"ג מהל' תמידין נחלק ע"ז וכתב דזה דאמרינן דנר מערבי מדליקו ממזבח העולה הוא דוקא היכא דאין נר דולק במנורה ואשמעינן רק שלא יביא ממזבח הפנימי או מבית הכירים ומשנה שלימה היא בתמיד נכנס ומצא ב' נרות מזרחיים דולקין מדשן את השאר ומניח אלו דולקין במקומן כו' מצאן שכבו מדשנן ומדליקן מן הדולקין ע"ש:

והנה באמת לא קשה משם דאין ההדלקה ההיא שמדליק את השתים משום מצוה שהרי אח"כ מכבן ומדשנן שנית כדאמרינן במשנה שם והראב"ד ז"ל בפי' לתמיד הקשה למה מדשנן עתה ידליקם בלא דישון כיון שצריכים לדישון שני ותי' דלאו ארח ארעא ע"ש וכיון דאין בההדלקה הזאת משום מצוה יכול להדליקן מן הדולקים וכ"ש להרמב"ם ז"ל דס"ל דהטבה והדלקה אחת היא וגם ס"ל דאין חילוק בין נר מערבי לשאר נרות דרק מצות הטבה עליהם וכיון דאותן ב' נרות שבכללן הנר מערבי מצות הטבתן הוא לאח"כ שהרי צריך להפסיק בין הטבת ה' נרות להטבת ב' נרות וכיון דאין בהדלקתן עתה משום מצות הטבה יכול להדליקן מן הדולקים כמו שהיה יכול להדליקן בלא דישון אי לאו משום דלאו ארח ארעא:

אך מלבד זה לא קשה כלל על הרמב"ם ז"ל ותמהני על בעל כסף משנה דכתב דצריך לדחוק להרמב"ם ז"ל ההיא דתמיד דאע"ג דקתני כבו בלשון רבים לא קאי רק על נר מזרחי ע"ש וקשה הא הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה לתמיד מפרש שם המשנה בענין אחר לגמרי דאם מצא ב' נרות מזרחיות דולקין מדשן את השאר ומניח אלו דולקין ואח"כ עושה מהן הטבת ב' נרות ואם מצאן שכבו מדשן אותן ואת הג' נרות הסמוכות להן ומניח את הב' מערביות לאח"כ להטבת ב' נרות וכתב שם דנר מערבי הוא מערבי ממש היינו אותו הנר האחרון שהוא לצד מערב ע"ש ולא כמו שפי' אחרים שהוא נר השני מהשני נרות מזרחיים א"כ מה דקתני שם במצא ב' נרות מזרחיים שכבו דמדליקן מן הדולקים

לא קאי כלל על נר מערבי ועיין היטב שם בפי' המשנה סוף פ"ג וגם בפ' החלו עולים משנה א':

[**והנה** כשהוא מדליק הנר מערבי ממזבח העולה נראה מדברי רש"י ז"ל יומא (מ"ו ע"ב) שהיה חותה גחלת ומכניס והנה זה דאינו מכניס שלהבת י"ל משום דאמרינן בביצה (ל"ט) דשלהבת של הקדש לא נהנין ולא מועלין דשלהבת אינה הקדש משום שאין בה ממש א"כ כיון דלמנורה צריך אש של מזבח כדמפקינן ביומא מקראי צריך להכניס גחלת א"נ משום ביזוי מצוה אם ידליק מן המזבח בקינסא כההיא דשבת (כ"ב ע"ב) ועוד י"ל מפני העשן אין מכניסין שלהבת לפנים כדאמרינן בפסחים (ע"ה ע"ב גבי מחתה של קטרת ע"ש]:

ולהשיטות דנר מערבי צריך להיות דולק תמיד הקשו בתוס' חגיגה (כ"ו ע"ב) ד"ה מנורה מהא דאמרינן שם שלא היו אומרים לע"ה ברגל אל תגעו במנורה משום דבמנורה לא כתיב בה תמיד ואפשר לסלקה ולהטבילה והקשו הא נר מערבי צריך להיות דולק תמיד ע"ש ונראה לומר דמצות נר מערבי שיהא דולק תמיד אינה מצוה בפ"ע כמו הקרבת קרבן או עיקר הדלקת הנרות רק זה הוא מצוה במנורה שהנר מערבי של יהיה דולק תמיד וכמו במזבח שיש בו מצוה דאש תמיד תוקד על המזבח וזה ודאי מצוה במזבח ולא מצוה מצד עצמה ואי ליכא בית ומזבח אין מבטלין למצוה דאש תמיד תוקד על המזבח דזו המצוה היא רק היכא דאיכא מזבח דמצות בנין המזבח הוא בשביל הבית והקרבת הקרבנות וכשנבנה המזבח יש עליו מצוה שיהא אש תמיד תוקד עליו וכן המנורה תחילת מצותה היא להדלקת הנרות (וכן בשביל הבית עצמו דהמנורה והשלחן הם ג"כ חלק מהבית וכשאינן על מקומן כל עבודות פנים פסולות כדאמרינן בירושלמי שקלים (פ"ד ה"ב). והנה בזה יובן מה דאמרינן דעשר מנורות עשה שלמה ולא היו מדליקין אלא בשל משה וכן עשר שלחנות ולא היו מסדרין אלא על של משה ואפילו למ"ד בכולן היו מדליקין ועל כולן היו מסדרין היינו פעמים ע"ז ופעמים ע"ז כמ"ש רש"י ז"ל ולכולן היה דין שלחן ומנורה כדמוכח ממנחות (צ"ח ע"ב) דמקשינן שם דאם היו מונחין מזרח ומערב א"כ נמצא שלחן בדרום והתורה אמרה והשלחן תשים על צלע צפון ע"ש ויש להבין איך עשו עשר מנורות ושלחנות והתורה אמרה רק אחת ולפ"ז כי השלחן והמנורה לבד שהן לעבודתן הם חלק מהמקדש א"כ כמו הבנין עצמו היה הבית משונה מן המשכן שהיה בו אולם ותאים כי הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל ה"נ במנורה שהיה צריך להיות עשר מנורות וכן שלחנות אבל מה ששיך לעבודה לא היו מסדרין רק על אחד ולא היו מדליקין רק אחד וכן כיורות עשה שלמה עשרה דאף הכיור שמקומו קבוע בין האולם ולמזבח

הוא חלק מהמקדש ובירושלמי שקלים שם אמרינן דהכיור והכן מעכבין את הקרבנות דאם אין הכיור והכן על מקומם אין שום קרבן כשר להקריב במקדש ע"ש דאין המקדש כהלכתו דהשלחן והמנורה מעכבין רק עבודת פנים דאם אינן על מקומן אין ההיכל כהלכתו אבל הכיור והכן מעכבין כל הקרבנות דאין המקדש כהלכתו] וזה דנר מערבי צריך להיות דולק תמיד הוא רק מצוה במנורה ואי ליכא מנורה אינו מבטל מצות נר מערבי שיהא דולק תמיד א"כ כשמוציא המנורה לחוץ להטבילה הוי כמו שפשט טליתו דליכא מצות ציצית:

ובזה אתי שפיר ג"כ ההיא דשבת (כ"ב ב ע"ב) גבי הדלקת המנורה מנר מערבי דאמרינן שם והא הכא כיון דקביעי נרות אי אפשר לאדלוקי אלא בקינסא והיינו כמ"ד דמנורה של פרקים היתה כמ"ש בתוס' שם ולא היה יכול לנתק הנר מערבי להדליק שאר הנרות כמ"ש רש"י ז"ל שם ונראה מזה דלמ"ד דלא הוי קביעי נרות היה מסלק הנר מערבי ומדליק שאר הנרות וקשה הא נר מערבי צריך להיות דולק תמיד והיינו שיהא דולק במנורה וכיון שמסלקו מן המנורה לאו מצותו הוא ולפ"ז מצות נר מערבי שיהא דולק הוא רק היכא דאיכא נר מערבי אבל היכא שסילק הנר מערבי מן המנורה הוי כמו שהוציא כל המנורה לחוץ וליכא מצות הדלקה עליו:

והנה הטבת הנרות היתה נעשית בב' פעמים דמתחילה היו מטיבין ה' נרות ומפסיקין בקטורת או בדם התמיד ואח"כ מטיבין ב' נרות ואמרינן בגמרא למה מטיבין וחוזרין ומטיבין ר"ל אמר כדי להרגיש כל העזרה כולה ור"י אמר משום דכתיב בבקר בבקר חלקהו לב' בקרים ע"ש והת"י יומא (ל"ג ע"ב) הביא דעת רש"י ז"ל דרק לר"י ההפסקה היא מן התורה והת"י שם כתבו די"ל דלהרגיש העזרה הוי מן התורה דאי לא תימא הכי דהוי מן התורה היכן אנו לוקחים זה מדעתנו שיש לנו להפסיק באמצע עבודה וצ"ע מנלן עכ"ל והר"ח ז"ל שם כתב ג"כ דרק לר"י ההפסקה היא מה"ת אבל לר"ל דההפסקה היא רק להרגיש כל העזרה ולא חיישינן לאפסוקינהו ע"ש וקשה קושית הת"י איך אנו לוקחין מדעתנו להפסיק באמצע עבודה ועוד יותר קשה דהא הוי ביאה ריקנית דנכנס ב' פעמים להיכל ואע"ג דבכל פעם כשנכנס להיכל עושה עבודה מ"מ בכה"ג חשיב ביאה ריקנית כיון דהיה אפשר לעשות בביאה אחת כדאמרינן בירושלמי יומא פ"ה ה"א בהכנסת כף ומחתה ביוה"כ דאם הכניס הכף והמחתה בב' פעמים הכל מודים שכיפר רק עובר משום ביאה ריקנית ואיבעי לן אם על הביאה הראשונה חייב או על השניה ופשטינן דעל הראשונה חייב דעל השניה אומרים לו הבא לכתחילה ע"ש דכיון דהיה

יכול לעשות הכל בביאה אחת ועשה רק מקצת חשיב ביאה ריקנית וה"נ כיון שעושה ההטבה בב' ביאות חשיב ביאה ריקנית:

ונראה לתרץ דהכא ליכא הפסקה באמצע עבודה כלל לפי מה דאמרינן בתמיד דאם מצא הב' נרות מזרחיים שכבו היה מדשן אף אותן וחוזר ומדליקן ואח"כ מדשן את השאר א"כ מדשן את כולם וליכא הפסקה ורק אם מצא שהם דולקים היה מניח אותן ומדשן את השאר ובזה ג"כ ליכא הפסקה באמצע עבודה דנראה דחובת דישון חל אחר שהוכבו הנרות דקודם אין כאן דשן כלל דאמרינן במנחות (פ"ח ע"ב) כל נר שכבה נידשן השמן נידשנה הפתילה דהכבוי עושה אותן לדשן אבל קודם אין כאן דשן דדשן המנורה הוא מותר השמן והפתילה מיהו שאר הנרות לא היה ממתין עד שיכבו רק נכנס ומכבה אותן כיון שגמרה מצותן ומדשנן אבל אותן ב' נרות כדי להרגיש כל העזרה היה מניח דולקין כדי לדשנן אח"כ ואין כאן הפסק באמצע עבודה כיון דאותן הנרות עדיין לא כבו אין כאן דשן באותן נרות א"כ דישן כל הדשן של המנורה ואם מצאן שכבו הרי מדשנן ומדליקן כדאמרינן במשנה שם ואח"כ חוזר ומדשנן ואף משום ביאה ריקנית ליכא דזה רק היכא שכבר נתחייב לעשות הכל ועשה רק מקצת כמו בהכנסת כף ומחתה אבל הכא כיון שעשה בהביאה ראשונה כל מה שהיה חייב לעשות דלא רמיא חיובא עליה לכבות כדי להביאן לידי חובת דישון ליכא משום ביאה ריקנית ונראה דזה דהיה עושה טצדקא זו כשמצא הב' נרות כבויין לדשנן ולהדליקן ואח"כ לחזור ולדשנן ולא להניח אלו ולדשנן אח"כ בשעת הטבת ב' נרות הוא כדי שלא להפסיק באמצע עבודה ואף לר"י דזה דמטיבין וחוזרין ומטיבין הוא משום דכתיב בבקר בבקר חלקהו לב' בקרים ומדאורייתא צריך להפסיקן מ"מ עבדינן טצדקא שיקוים שניהם שלא להפסיק באמצע עבודה:

אך כל זה הוא לכל השטות והפירושים דשאר הנרות חוץ מהב' מזרחיים היה מכבה אם מצאן דולקין וזהו דעת הרגמ"ה בפ"ק דתמיד שם וכן בפי' הראב"ד ז"ל שם (וכן הוא בסדר עבודת התמיד שיסד הריב"ם ז"ל בסליחות של ער"ה ידשן מנורה וכבה יערכו והכוז נטל ונחץ לדרכו] אבל הרמב"ם כתב בפ"ק מהל' תמידין שלא היה מכבה הנרות רק נר שלא כבה מתקנו וכתב ג"כ בפי' המשנה לתמיד דלעולם לא הי' מדשן רק ה' נרות בביאה ראשונה בין מצא ב' נרות מזרחיים דולקים או כבויין א"כ לעולם איכא הפסקה באמצע עבודה ופסק ג"כ כר"ל דההפסקה היא להרגיש העזרה וצ"ל דהרמב"ם ז"ל ס"ל כהת"י דאף להרגיש העזרה הוי דאורייתא:

וזה דס"ל להרמב"ם ז"ל דלא היה מכבה המנורה בשעת דישון נראה שלמד כן מהירושלמי יומא פ"ב ה"ב דנראה שם דאסור לכבות דאיבעיא לן התם בנר שכבה אם

יוכל לדשנו מיד ואמרינן דצריך להיות מיצן היינו דצריך להמתין עד שתוצן הפתילה לגמרי דאסור לכבות זהו לפי פי' הק"ע שם ובשבת נ"ל דלכ"ע אסור לכבות וצריך להמתין עד שתוצן]:

והנה זה שכתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה לתמיד סוף פ"ג ור"פ החלו עולים דאם מצא הב' מזרחיים דולקים היה מדשן את השאר ומניח אלו להטבת ב' נרות ואם מצאן שכבו היה מדשן אותן והג' הסמוכות להם ומניח הב' מערביים להטבת ב' נרות נראה טעמו של דבר משום אין מעבירין על המצות וכדאמרינן ביומא ל"ג דמש"ה דישון מזבח הפנימי קודם לדישון המנורה משום אין מעבירין על המצות וכי עייל להיכל במזבח פגע ברישא שהיה המזבח משוך כלפי מזרח קמעא ע"ש וא"כ ה"נ כשנכנס וצריך לדשן ה' נרות צריך לדשן את המזרחיות דבהנך פגע ברישא ומש"ה אם מצא ב' נרות מזרחיות כבויות היה מדשנן והג' נרות הסמוכות להן אבל אם מצא ב' נרות המזרחיות דולקות דלהרמב"ם ז"ל אי אפשר לכבותן ולדשנן כהלכתן היה מדשן את השאר ומניח אלו לאח"כ:

ובזה אתי שפיר דהרמב"ם ז"ל בפסקיו לא כתב כלל איזו נרות ידשן מתחילה ואיזו אח"כ וכתב סתם דלא היה מטיב כל הנרות בפעם אחת אלא מטיב ה' נרות ומפסיק ועושין עבודה אחרת ואח"כ נכנס ומטיב השתים ע"ש דכל הטעם דאמרינן במשנה שצריך לדשן מתחילה המזרחיים הוא משום דאין מעבירין על המצות א"כ זה שייך רק למ"ד דנרות מזרח ומערב היו מונחין וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שם דס"ל להאי תנא דהנרות מונחין מזרח ומערב אבל הרמב"ם ז"ל בפסקיו שפסק בהל' בית הבחירה דהנרות צפון ודרום היו מונחין א"כ כשנכנס להיכל אין אחת מהן קרובה יותר מחברתה ומש"ה יכול לדשן איזו מהם שירצה:

והנה בין הטבת ה' נרות להטבת ב' נרות איכא פלוגתא ביומא במאי מפסיק לרבנן מפסיק בקטורת ולאבא שאול בדם התמיד ע"ש ובנרות של בין הערבים יש לעיין במאי מפסיק בין ה' נרות לב' נרות או אפשר דלא היה מפסיק כלל דהא בקטורת ודאי לא מפסיק דהא בין הערבים קטורת קודם לנסכים ואח"כ הנרות כדאמרינן ביומא (ל"ד ע"א) וכ"ש דבדם התמיד אי אפשר להפסיקן דהא אף איברי התמיד קודמין לקטורת כדאמרינן ביומא שם וכ"ש לנרות שהיא עבודה אחרונה כדאמרינן בפסחים (נ"ט ע"א) מיהו להמפרשים ז"ל דס"ל דערבית לא היתה הטבה כ"א הדלקה לא היה מפסיק כלל דמצינן דין הפסקה רק בהטבה אבל להרמב"ם ז"ל דס"ל דאין חילוק בין שחרית לערבית ובשניהם היה מטיב למה לא היה צריך להפסיק בין הערבים כמו בשחרית בשלמא לר"י דמפיק לה מקרא דבבקר בבקר חלקהו לב' בקרים י"ל דגזיה"כ הוא רק להטבה

של שחרית אך לר"ל יש לעיין אם צריך להפסיק בנרות של בין הערבים כדי להרגיש את העזרה ומלשון הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' תמידין נראה שאף בין הערבים צריך להפסיק שכתב הלכה י' דישון המנורה והטבת הנרות בבקר ובין הערבים כו' וכתב אח"כ לא היה מטיב כל הנרות בפעם אחת אלא מטיב חמשה נרות ומפסיק ועושין עבודה אחרת ואחר כך נכנס ומטיב השתים כדי להרגיש כל העזרה עכ"ל ומשמע דקאי על שתיהן על שחר ועל בין הערבים ויש לעיין באיזה עבודה מפסיק ואפשר דמהפך בצינורא בין הטבה להטבה דצריך רק להפסיק בעבודה אחרת ואתי שפיר בזה מ"ש הרמב"ם ז"ל סתם דמפסיק ועושין עבודה אחרת ואח"כ מטיב השתים ולא קאמר דמפסיק בקטרת כמ"ש לקמן פ"ו משום דהכא קאי ג"כ על בין הערבים ואז ע"כ מפסיק בעבודה אחרת דאי אפשר להפסיק בקטורת:

ובדישון נר מערבי הביאו התוס' מנחות (פ"ו ע"ב) ד"ה ממנה בשם רש"י ז"ל שהיה מוציא הפתילה הישנה ואוחזה בידו או נותנה בכלי עד שהיה נותן שמן ופתילה ובתוס' שם תמהו על רש"י ז"ל דאם אפשר לעשות כן להוציא הפתילה בשעה שהיא דולקת היה יכול להדליק בה את כל המנורה אפילו למ"ד דהוי קביעי נרות ע"ש והרמב"ם ז"ל בפי' המשנה לתמיד ר"פ החלו עולים כתב דנר שלא כבה מתקנו שמוציא הפתילה ומוסיף שמן ע"ש ונראה מזה דמה דאמרינן נר שכבה נידשן השמן נידשנה הפתילה הוא דוקא אם כבה אבל אם הוציא הפתילה לא נידשן השמן וכשר הוא. והנה יש לעיין לפ"ז הא דאמרינן במנחות (פ"ט) במנורה בשיעור חצי לוג דאיכא למ"ד ממטה למעלה שיערו משום דההתורה חסה על ממונם של ישראל וכתב רש"י ז"ל דאם ישערו ממעלה למטה מה שמשייר למחר ישפכו לחוץ ואיכא חסרון ע"ש ואם היה אפשר להוציא הפתילה כמ"ש רש"י והרמב"ם ז"ל ובכה"ג לא נידשן השמן אמאי היה צריך לשפוך המותר לחוץ ונראה דהכא היה צריך לשפוך לחוץ משום דהשמן נפסל בלינה דמצותה להיות דולקת מערב עד בקר היינו עד עמוד השחר וא"כ בעלות השחר נפסל השמן בלינה כיון דהשמן מתקדש בכ"ש ורק בנר מערבי שהוא צריך לדלוק תמיד אותו השמן אינו נפסל בלינה וכמו איברים כשהם על המערכה והלחם על השלחן כיון שהם בשעת עשיית מצותם אינם נפסלים בלינה והרמב"ם ז"ל שכתב דנר שלא כבה בכל שחרית מוסיף בו שמן וזהו תיקונו ואין השמן הנשאר נפסל בלינה לטעמיה אזיל דלי"ל כלל מצות דילוק המנורה מערב עד בקר רק צריך להטיבה פעמים ביום וכ"ז שבוערת משום מצוה היא ואינו נפסל השמן בלינה ולהרמב"ם ז"ל יש לעיין איך מפרש ההיא דההתורה חסה על ממונם של ישראל עוד יש לעיין על הרמב"ם ז"ל שכתב דמוציא הפתילה ומוסיף שמן איך הוא יודע

כמה שמן להוסיף ואינו שייך לומר שישער דא"כ נפיש להו מדות דהא כה"ג מקשינן במנחות (פ"ח ע"ב) בההיא דנר שכבה דנידשן השמן נידשנה הפתילה כיצד הוא עושה מטיבה ונותן בה שמן ומדליקה ואיבעי לן כשהוא נותן בה שמן כמדה ראשונה או כמו שחסרה ואמרינן דפשיטא דכמדה ראשונה דאי כמה שחסרה מנא ידעינן וכי תימא דמשער א"כ שבע מדות נפיש להו מדות טובא ע"ש וצ"ע:

אמרינן בפ"ג דתמיד דאבן היה לפני המנורה ובה ג' מעלות שעליה כהן עומד ומטיב את הנרות ומשמע דהאבן היתה תלושה ולא היתה מן הרצפה ויש לעיין איך היה יכול לעמוד על האבן בשעת הטבה הא אמרינן בזבחים (כ"ד) דהיה עומד ע"ג האבן עבודתו פסולה והנה בספרי מופקינן לה מקרא דבהעלותך את הנרות עשו מעלות למנורה ואפשר דגזיה"כ הוא דאינו חוצץ אך הרמב"ם ז"ל לא הביא טעם הספרי וכתב הטעם שהיו לה מעלות מפני שהמנורה היתה גבוהה כקומת איש והנה לפמ"ש התוס' יומא (נ"ט ע"ב) דדישון מזבח הפנימי אינו טעון בגדי כהונה וכתב המל"מ בפ"ג מהל' תמידין דלהתוס' אף דישון המנורה כן א"כ כיון דא"צ לקדושת בגדי כהונה ה"נ א"צ לקדושת רצפה דהא אמרינן בזבחים שם הטעם דלא יעמוד על האבן בשעת עבודה הואיל ורצפה מקדשת וכלי שרת מקדשין מה כ"ש בעינן שלא יהא דבר חוצץ כו' וכתבו בתוס' שם דהאי כ"ש בגדי כהונה שמקדשין את האדם לעבודה וכן הרצפה מקדשת האדם לעבודה ומש"ה בעינן שלא תהא חציצה כמו בבגדי כהונה ע"ש א"כ י"ל כיון דלדישון המנורה א"צ בגדי כהונה שיקדשו את האדם ה"נ לא בעינן רצפה שתקדשו:

ה

כתבו הרגמ"ה ורש"י ז"ל דזה דאמרינן דבר הקרב בלילה קדוש בלילה היינו שמן למנורה והתוס' בתמורה (י"ד ע"א) כתבו דלא נראה כן דהשמן אין בו קדושת כלי ובמנחות (פ"ט ע"א) על הא דאמרינן שם דחצי לוג נמשח למנורה שבו היה מודד חצי לוג לכל נר ונר הקשו למה היה צריך לקדש השמן בכ"ש ע"ש והנה לרש"י והרגמ"ה ז"ל דשמן של מנורה צריך קידוש כלי כדי לקדשו קדוה"ג דס"ל דהדלקת המנורה הוי כדבר הקרב וצריך להיות להשמן קדוה"ג וא"כ ה"נ הפתילה דמ"ש הפתילה מהשמן והנה אמרינן בירושלמי פ' החליל דמבלאי מכנסי כ"ג היו מדליקין את הנרות שבפנים ע"ש ואין לך פתילה שי"ל קדוה"ג אלא של בגדי כהונה א"כ לעולם יש לפתילה קדוה"ג אך אפשר דלא סגי בזה די"ל קדוה"ג להפתילה והיה צריך לקדש הפתילה בכ"ש כמו השמן:

והנה יש לעיין למה צריך למשוח החצי לוג כדי לקדש השמן של המנורה תקדש המנורה גופה שהיא כ"ש ונראה משום דנתינת שמן בעצמה עבודה היא דהא ביומא (כ"ד ע"ב)

מקשינן דזר שנתן שמן במנורה ליחייב ומתרצינן משום דלא הוי עבודה תמה ע"ש א"כ צריכה אותה עבודה של נתינת שמן להיות בדבר שכבר קדוש קדוה"ג ומש"ה צריך לקדש השמן קודם נתינתו למנורה [עוד י"ל לפמ"ש תוס' מעילה (ח' ע"א) ד"ה קרמו דזה דהתנור מקדש לשתי הלחם וללחם הפנים רק כשקרמו פניהם בתנור ולא תיכף כשמכניסן לתנור משום דאין כ"ש מקדשין דוקא כשנעשה כל הראוי ליעשות בהם ע"ש א"כ המנורה שהיא להדלקה והשמן נותנין בה להדליקו שם אי אפשר לה לקדש רק אחר שתגמור הדלקתה ואז אין כבר שמן ומש"ה אין המנורה יכולה לקדש השמן]:

סימן כב - סידור השלחן

א

מצות השלחן לסדר עליו לחם ובזיכין בשבת ומקטירין הבזיכין בשבת הבאה ואם סידר הלחם בשבת והבזיכין לאחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת אמרינן במתני' דמנחות (ק' ע"א) דפסול ואין חייבין עליהן משום פנו"ט ואם סידר את הלחם והבזיכין בשבת והקטיר את הבזיכין אחר השבת פסולה ואין חייבין עליהם משום פנו"ט סידר הלחם והבזיכין אחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת פסולה כיצד יעשה יניחנה לשבת הבאה שאפילו הם על השלחן ימים רבים אין בכך כלום ע"ש וכתב רש"י ז"ל שם על בבא קמייתא דסידר הלחם בשבת ואת הבזיכין אחר השבת פסול דמחוסר זמן הוא שלא היה על השלחן אלא ו' ימים והכא אי אפשר לתקן ולומר יניחנו עד שבת הבאה דכיון דלחם נסדר כדינו בשבת קידשו שלחן ושוב אינו יכול להשהותן אלא עד שבת ראשונה דמפסיל בלינה עכ"ל והנה מ"ש רש"י ז"ל הטעם דפסול משום דמחוסר זמן הוא שלא היה על השלחן אלא ו' כ"כ גם הרגמ"ה ז"ל שם פסולה שהרי לא היו הבזיכין על השלחן משבת לשבת מעת לעת עכ"ל ויש לעיין ל"ל טעם דמחוסר זמן שלא עמדו רק ו' ימים ת"ל כיון דסידר הלחם בשבת והבזיכין אחר השבת א"כ היה הלחם על השלחן יום אחד בלא בזיכין ונפסל הלחם בלינה א"כ בשעה שסידר הבזיכין כבר היה הלחם פסול וצ"ל כל שסידר הלחם כדינו בשבת אפילו בלא בזיכין אינו נפסל על השלחן בלינה עד שבת הבאה אך זהו לפי גירסת השמ"ק שם ברש"י ז"ל דלא גרס דמפסיל בלינה הואיל ולן הלחם בלא בזיכין אבל הכ"מ בפ"ה מהל' תמידין הלכה י"ב גורס כן בדברי רש"י ז"ל ולדידיה הפסול לינה על הלחם תיכף ביום הראשון קודם שנתן הבזיכין ולגרסת השמ"ק ברש"י ז"ל זה דלי"ל תקנתא להניחו עד שבת הבאה משום דמיפסיל בלינה היינו כשיגיע שבת הראשונה אחר שסידר הלחם אז יפסל בלינה וכלשון רש"י ז"ל שכתב דכיון דלחם

נסדר כדינו בשבת קידשו שלחן ושוב א"י להשהותן אלא עד שבת ראשונה דמפסיל בלינה דרש"י ז"ל חולק על התוס' זבחים (פ"ז ע"א) ועל הרמב"ם ז"ל בפ"ה דתמידין דהלחם אינו נפסל על השלחן אפילו נשתהו כמה שבתות דלרש"י ז"ל כל שנשתהה הלחם על השלחן יותר מז' ימים נפסל בלינה וכדמוכח מדברי רש"י ז"ל לקמן בגמרא על ההיא דסידר הלחם והבזיכין אחר השבת דאמרינן דיניחנה עד שבת הבאה ומקשינן אי כ"ש מקדשין שלא בזמנן לקדוש ולפסול וכתב רש"י ז"ל ליקדוש מאחד בשבת וכי מטי אידך דחד בשבת ליפסול בלינה למוצאי אחד בשבת שהרי שהה יותר משמונה ימים עכ"ל וכן שם לקמן גבי לילה אינו מחוסר זמן מקשינן סוף סוף כי מטי ליליא דבי שימשי ליקדוש וליפסול כתב רש"י ז"ל כי מטי ליליא דבי שימשי של שבת ראשונה ליקדוש דהא אמרת לילה אינו מחוסר זמן ולפסול בליל ששי של שבת שני בלינה שהרי עומד שם שמונה ימים שלמים עכ"ל ולהתוס' זבחים פ"ז כיון שסדרו בלילה נפסל תיכף בלינה וביומא (כ"ט ע"ב) פירש רש"י ז"ל בענין אחר דאם כ"ש מקדשין שלא בזמנן נפסל הלחם משום סידור שלא בזמנו היינו שנפסל תיכף וכן בלילה אינו מחוסר זמן כתב דנפסל משום סידור לילה ע"ש] ומש"ה בסידר הלחם בשבת והבזיכין אחר השבת לי"ל תקנתא כיון דהלחם נתקדש כשיגיע שבת ראשונה והיה הלחם על השלחן ז' ימים שלמים א"י תו להשהותם עד שבת הבאה דיפסלו בלינה ונראה דהפלוגתא אם הלחם מונח על השלחן יותר מז' ימים אם נפסל בלינה או לא תלוי בב' גרסאות בירושלמי שקלים (פ"ו ה"ג) בעון קומי ר' אילא לא היה שם לחם מהו להניחו לשבת הבאה אמר לון כתיב ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד לחם פנים אפילו פסול ע"ש ויש שאין גורסין שם אפילו פסול [והגר"א ז"ל מחקו שם] דלפי הגרסא אפילו פסול הלחם נפסל אם הניחו אחר השבת רק דגזיה"כ דיניח לחם על השלחן אפילו פסול שלא יהא השלחן בלא לחם ולהנך דלא גרסי אפילו פסול משום דלא נפסל כשהוא על השלחן יותר מז' ימים:

והנה זה שכתב רש"י ז"ל דלי"ל תקנתא להניחו לשבת הבאה כיון דהלחם נסדר כהלכתו בשבת קידשו שלחן ושוב אינו יכול להשהותו אלא עד שבת ראשונה דמפסיל בלינה יש לעיין דזהו רק לרב דס"ל לעיל ח' דמנחה קדושה בלא לבונה אבל לר"ח דס"ל דאין זו קדושה בלא זו ה"נ דלחם לא קדיש בלא בזיכין דאמרינן שם בגמרא לרב דלבונה קדושה בלא סלת שכן מצינו בלבונה הבאה בבזיכין וכתב רש"י ז"ל ואי קשיא הא אתי לחם הפנים בהדייהו לאו פרכא היא שהרי אינו מתקדש עם הלבונה בבזיכין עכ"ל וזה דסלת מתקדש בלא לבונה לא ילפינן לה התם מלחם הפנים כ"א ממנחת חוטא וע"כ הטעם משום דכיון דהשלחן מקדש הלחם ועל השלחן יש ג"כ הבזיכין אין זה סלת בלא לבונה

וא"כ לר"ח דלא יליף מילתא ממילתא וס"ל דלא זו קדושה בלא זו א"כ ה"נ בלחם הפנים דלא קדוש בלא בזיכין א"כ קשה לדידיה בסידר הלחם בשבת והבזיכין אחר השבת כיון דהלחם לא נתקדש אמאי לי"ל תקנתא להניחו לשבת הבאה וצ"ל דזה דס"ל לר"ח דאין זו קדושה בלא זו היינו ליקרב אבל ליפסל מקדש:

וזה שכתב רש"י ז"ל בסידר הלחם בשבת והבזיכין אחר השבת דפסול משום שלא היו הבזיכין על השלחן רק ששה ימים יש לעיין תיפוק ליה דכ"ש אין מקדשין שלא בזמנן א"כ הבזיכין שסידר אחר השבת לא נתקדשו כלל והוי כלא עמדו על השלחן כלל כמו דאמרינן בגמרא בסידר הלחם והבזיכין אחר השבת דלא נתקדשו משום דאין כ"ש מקדשין שלא בזמנן ונראה דרק התם שייך זה בסידר שניהם אחר השבת דבשבת חובת ציבור להביא לחם הפנים ואם עבר שבת ולא הביאו עבר זמנו בטל קרבנו ואם מסדר לחם ובזיכין אחר השבת ע"כ אי אפשר להן להיות אלא לחובת שבת הבאה וכיון שעדיין מחוסר זמן אין השלחן מקדשן אבל בסידר הלחם בשבת דסידור הלחם מהני וכמ"ש רש"י דכיון דהלחם נסדר כהלכתו בשבת קידשו השלחן כיון דהציבור הביאו לחם בזמנו לא שייך תו עבר זמנו בטל קרבנו וכשמסדרין בזיכין אחר השבת הוא לחובת שבת העברה ולא שייך כ"ש אין מקדשין שלא בזמנן דזה דוקא אם הוא מחוסר זמן א"כ כל הפסול הוא רק שלא עמדו הבזיכין על השלחן אלא ו' ימים אבל השלחן מקדשן אפילו אחר השבת כן נראה לענ"ד:

והנה רש"י ז"ל כתב דפסול שלא עמדו על השלחן אלא ו' והרגמ"ה כתב שלא היו הבזיכין על השלחן משבת לשבת מעת לעת ומשמע מדבריו שצריך דוקא מעל"ע ואם סידר הלחם בשבע שעות ובשבת הבאה יסלקם בשש לא מהני (ובזה אתי שפיר מ"ש רש"י ז"ל מנחות ח' על הא דאמרינן שם בלחם הפנים כיון שהגיע זמנו לפרוק כמאן דפרקה דמיא וכתב רש"י ז"ל שעברו ו' שעות כדאמרינן בתמיד נשחט בזיכין בשבע ע"ש ואע"ג דכל היום כשר לסילוק בזיכין כדאמרינן (במגילה כ"א) מ"מ כיון דבשבת העברה סידר הבזיכין בשבע שזהו הזמן הקבוע לו א"כ בשבת הבאה לא מהני סילוק קודם דבעינן מעל"ע] ויש לחקור אם סילקן מעל השלחן באמצע השבוע לשעה וחזר וסידרו אם זה דצריך משבת לשבת מעל"ע היינו רק שמתחילת סידורו עד סילוקו בשבת הבאה יהיו ז' ימים מעל"ע אבל במה שסילקו באמצע לשעה לא מפסיל או צריך שיניח הלחם על השלחן ז' ימים בלא הפסק:

והנה הרמב"ם ז"ל דרך אחרת לו לגמרי בההיא דסידר הלחם בשבת והבזיכין אחר השבת וז"ל הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' תמידין הלכה י"ב סידר הלחם בשבת כמצותו ולא

הניח עמו בזיכי לבונה עד למחר ולשבת הבאה הקטיר הבזיכין נפסל הלחם ואינו קדוש וכן אם סידר הלחם והבזיכין באחד בשבת והקטיר הבזיכין לאחר שבת הבאה הלחם אינו קדוש ונפסל אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת לא נפסל הלחם כיצד יעשה בלחם ובזיכין שסדרן לאחר השבת יניחם שם על השלחן עד שיעבור עליהן יום השבת והן מסודרין ואח"כ יקטיר הבזיכין לשבת הבאה אחר השבת שעברה עליהן והם מסודרים שאפילו נשאר הלחם עם הבזיכין על השלחן כמה שבתות אין בכך כלום סידר הלחם והבזיכין בשבת כמצותן והקטיר הבזיכין לאחר השבת בין לאחר שבת זו בין לאחר שבת אחרת הבאה נפסל הלחם וה"ה כקדשים שנפסלו שחייבין עליהם משום פנו"ט עכ"ל ועיין בכ"מ ולח"מ שם מה שנתקשו בביאור דברי הרמב"ם ז"ל ולענ"ד נראה לפרש דברי הרמב"ם ז"ל כפשוטן ומה דנקיט הרמב"ם ז"ל נפסל הלחם הוא כמה שרוצה הכ"מ לומר שם דהיינו דאין תקנה עוד ללחם ליסדר על השלחן ולא נפסל הלחם היינו שי"ל עוד תקנה לסדרו והנה בבבא קמייתא בסידר הלחם בשבת והבזיכין אחר השבת והקטיר הבזיכין בשבת דכתב הרמב"ם ז"ל דנפסל הלחם ואינו קדוש הוא חולק על רש"י ז"ל שכתב דכיון שסידר הלחם בזמנו אף שלא הניח עמו בזיכי לבונה קידשו השלחן ויש לעיין לפי מאי דקי"ל דסלת קדוש בלא לבונה אמאי לא יתקדש הלחם בלא הבזיכין והנה הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה במנחות שם כתב ז"ל סידר הלחם בשבת כמצותה וסידר הבזיכין אחר השבת ומניח הכל עד שבת הבאה והקטיר הבזיכין שנתן עם הלחם ראשון אותו הלחם פסול ואפילו נתקדש וע"כ אין בו דיני נפו"ט לפי שאינו קדוש עכ"ל ונראה הטעם דלא קדוש הלחם אע"ג דמנחה קדושה בלא לבונה דס"ל להרמב"ם ז"ל דזה דוקא בדעתו להוסיף וכמו בסלת גופה אם דעתו להוסיף ראשון ראשון קדוש אבל אם אין דעתו להוסיף לא נתקדש כל שאין בו שיעור שלם כדאמרינן במנחות (ח') דכל שאין דעתו להוסיף אין כאן מנחה כלל דפחות משיעור אינו ראוי וה"נ במקדש מנחה בלא לבונה דקדוש הוא דוקא בדעתו להוסיף לבונה דאיכא תורת מנחה עליה אבל אם אין דעתו להוסיף לא קדוש א"כ הכא דלא הניח בזיכי לבונה עד למחר כיון דאין דעתו לתת הלבונה בשעתה היינו בשבת לא קדוש הלחם דנתינתו אחר השבת אינו מועיל כלום ונראה דזהו נמי כונתו בפי' המשנה שכתב אותו הלחם פסול ואפילו נתקדש וע"כ אין בו דיני נפו"ט לפי שאינו קדוש כלומר דאפילו אם נתקדש הלחם ג"כ פסול משום חסרון לבונה א"כ אינו קדוש כלל דכל כה"ג שמקדש רק מקצת שהחסרון פוסלו אינו מתקדש כלל אך בזה יש לעיין כיון שכתב הרמב"ם ז"ל דהלחם אינו קדוש כיון שלא נתן עמהם בזיכי לבונה עד למחר א"כ אמאי ליכא הכא תקנתא דיניח לשבת הבאה וכמו בסידר

הלחם והבזיכין שניהם אחר השבת ונראה דאע"ג דהלחם אינו קדוש כמ"ש הרמב"ם ז"ל מ"מ עבודה נעשית בהלחם בסידורו בשבת דסידור הלחם בלא סידור בזיכין ג"כ עבודה היא כדאמרינן ביומא (כ"ד ע"ב) זר שסידר את השלחן ליחייב ואמרינן דאיכא סידור בזיכין היינו דסידור הלחם אינה עבודה תמה ליחייב זר עליה שיש אחריה עבודת סידור בזיכין ומוכח דסידור הלחם לעצמו עבודה היא רק שאינה עבודה תמה וזה אינו שייך אל הקידוש דאף למ"ד דתנור מקדש להלחם הסידור עבודה היא א"כ כיון שנעשית בשבת זו עבודת הסידור על הלחם אי אפשר לו שוב בשבת הבאה ליסדר דאין סידור אחר סידור דכיון דעבודת הסידור כבר נעשית בהלחם אי אפשר עוד לסדרו ומש"ה אי אפשר להניחנו לשבת הבאה דאז מחוסר סידור אך ביותר נראה הטעם דלי"ל תקנתא להניחו לשבת הבאה בסידור הלחם בשבת נהי דלא נתקדש מ"מ הוקבע הלחם לחובת שבת זו דהא לצורך אותה חובה הוסדר על השלחן ולקבוע לאותה חובה א"צ קידוש כלי דזה מהני אפילו בפה ומש"ה אי אפשר לסדרו לשבת הבאה ולהקבע לחובת שבת הבאה וכמו זו תודה וזו לחמה דאין הלחם ראוי לתודה אחרת משא"כ בסידר הלחם והבזיכין אחר השבת דמתחילתן לא הוקבעו אלא לחובת שבת הבאה:

ובסידר הלחם והבזיכין באחד בשבת והקטיר הבזיכין בשבת שכתב הרמב"ם ז"ל לפי הגרסא של ספרים ישנים שהביא הכ"מ וכן מוכיח הלשון] דלא נפסל הלחם והיינו שהלחם כשר ויכול לתקן ולהניח עמהם בזיכין אחרים ויניחנו לשבת הבאה כמ"ש הריטב"א ז"ל על רש"י ז"ל ביומא (כ"ט) בההיא דסידר הלחם והבזיכין אחר השבת והקטיר הבזיכין בשבת דגרס רש"י ז"ל פסול והקשה הריטב"א ז"ל אמאי פסול כיון דאמרינן דסידור שלא בזמנו נעשה כמי שסידרו הקוף א"כ הוי כמונח הלחם חוץ לשלחן א"כ בהקטיר הבזיכין בשבת אמאי פסול ותי' דהאי פסול לא קאי על הלחם כ"א על ההקטרה דההקטרה אינה כמצותה ע"ש וא"כ כיון דהוי כמי שמונח הלחם חוץ לשלחן אם הקטיר הבזיכין בשבת יכול לסדר עמהם תיכף בזיכין אחרים ולהניחם לשבת הבאה וזה שכתב הרמב"ם ז"ל בסידר הלחם והבזיכין בא' בשבת והקטיר הבזיכין אחר השבת הבאה דנפסל הלחם ואע"ג דסידרו שלא בזמנו והוי כמי שסידרו הקוף וכמונח חוץ לשלחן ואמאי לא יהיה להם תקנה ג"כ לסדרן אח"כ בשבת עם בזיכים אחרים ומה לי אם הקטיר הבזיכין בשבת די"ל תקנה ומה לי אם הקטירן אחר השבת ונראה דהחילוק הוא בקביעות דכשסידר הלחם והבזיכין באחד בשבת הסידור היה בשביל חובת שבת הבאה ונהי דאין כ"ש מקדשין כשהן מחוסר זמן אבל מ"מ נקבעו לאותה חובה דלקבוע לשם אותה חובה יכול אף קודם זמנן דהקביעות הוא בפה וא"כ בהקטיר הבזיכין בשבת

הבאה יכול לסדר עמהם תיכף בזיכין אחרים כיון דהלחם לא נפסל כלל והוי כמונח חוץ לשלחן ויכולים להקבע עם בזיכין אחרים לחובת אותה שבת אבל אם הקטיר הבזיכין אחר השבת ואי אפשר להלחם להקבע עם בזיכין אחרים אלא בשבת השניה וזה אי אפשר כיון שכבר הוקבע הלחם לחובת שבת ראשונה ומש"ה אין תקנה להלחם וכמו זו תודה וזו לחמה דאין הלחם ראוי לתודה אחרת:

ומה שכתב הרמב"ם ז"ל בסידר הלחם והבזיכין בשבת כמצותן והקטיר הבזיכין לאחר השבת בין לאחר שבת זו בין לאחר שבת אחרת הבאה נפסל הלחם וה"ה כקדשים שנפסלו שחייבין עליהם משום פנו"ט נראה דאי אפשר להרמב"ם ז"ל לפרש דהפסול הוא משום דלא עמדו הבזיכין על השלחן אלא ו' ימים דהא הכא בסידר הלחם והבזיכין בשבת והקטיר הבזיכין אחר שבת שניה דעמדו הלחם והבזיכין על השלחן עוד יותר מז' ימים וגם אי אפשר לפרש הטעם משום פסול לינה דהא להרמב"ם ז"ל כשהן על השלחן אינן נפסלין בלינה לעולם ואין לפרש ג"כ הפסול משום מחוסר זמן דהא אם הקטיר אחר שבת שניה כבר אינן מחוסרי זמן והחילוק אם כשר אם פסול הוא רק בין הקטיר בשבת להקטיר בחול דכל שהקטיר בשבת אפילו לאחר כמה שבתות כשר וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שם ואם הקטיר בחול ג"כ אין חילוק בין הקטיר לאחר שבת ראשונה או אחר שבת אחרת בכולן פסול דזמן הקטרתן בשבת ולא בחול ואי מקטיר בחול הוי הקטרה שלא בזמנה וזה דמקטירן בשבת אפילו לאחר כמה שבתות כשר הוא מהירושלמי שקלים דאם אין לו לחם אחר מניח הישנה לשבת הבאה וזה דלא אמרינן בזה עבר זמנו בטל קרבנו דהא צריך להקטיר הבזיכין בשבת זו והוא מניחן לשבת אחרת נראה משום דאמרינן בסוכה (נ"ו) דלחם הפנים הוא חובת שבת העברה היינו חובת שבת שמסדרין בו ולא חובת שבת שמקטירין הבזיכין ע"ש וא"כ לא שייך עבר זמנו בטל קרבנו כיון שסידר הלחם והבזיכין בזמנן לאו עבר זמנו הוא ונראה מזה דאין זמן קבוע להקטרת הבזיכין כלל דרק חובת שבת היא להביא לחם ולסדרו על השלחן והקטרת הבזיכין יכול להיות בכל שבת ושבת ואין לזה זמן קבוע דנימא עבר זמנו בטל קרבנו וזה דצריך להקטיר הבזיכין בשבת הבאה הוא משום דבשבת הבאה איכא חובה על הציבור להביא לחם אחר ולסדרו על השלחן א"כ ע"כ צריך אז לסלקן ולהקטיר הבזיכין אבל אי ליכא לחם אחר מניח הישנה עד שבת הבאה כדי שלא יהא השלחן בלא לחם וכדאמרינן בירושלמי וזה דהקטרת הבזיכין הוא דוקא בשבת ולא בחול נראה משום דכתיב ביום השבת ביום השבת יערכנו דמצות הסידור הוא רק בשבת ובעינן לחם פנים לפני תמיד שלא יהא שלחן בלא לחם א"כ ע"כ הסילוק וההקטרה היא ג"כ רק בשבת ולא בחול וזה

שכתב הרמב"ם ז"ל בהקטיר בחול דהוי כקדשים פסולים שחייבין עליהם משום פנו"ט והיינו דהוי כאותן פסולים דמהני ההקטרה לקובען בפנו"ט י"ל דזה דאינו יכול להקטיר הבזיכין בחול אין זה פסולו בגופו ובמנחות (י"ב) אמרינן דכל שאינו פסולו בגופו מהני ליה הקטרה לקובעו בפיגול וה"ה בנו"ט ואף דכאן ההקטרה עצמה פסולה מ"מ אשכחן הקטרה פסולה הקובעת בפיגול וכמו בעולת העוף הנמשכת לחטאת אע"ג דכל הקרבן אינו כשר מ"מ מהני הזריקה לקובעו בפיגול וכמ"ש תוס' זבחים (ס"ח ע"א) ד"ה אימר ע"ש ואף דבמתני' דמנחות שם גרסינן דאין חייבין על הלחם משום פנו"ט הרמב"ם ז"ל סמך על התוספתא דמנחות דשם הגרסא דחייבין עליהם משום פנו"ט ע"ש:

והנה בזה דאמרינן דאם הלחם על השלחן כמה שבתות אינו נפסל בלינה יש לחקור בנפרס לחמה לאחר שהגיע זמנו לפרוק דאמרינן במנחות דמקטיר עליהן הבזיכין ע"ש אם לא פרקן אח"כ והניחן לשבת הבאה אם נפסלים הבזיכין בלינה אם הטעם דאם עמדו על השלחן ימים רבים אין נפסלים בלינה הוא משום דחשיב הלחם מסודר על השלחן א"כ בנפרס הלחם אין הלחם עוד ראוי לסידור על השלחן וא"כ הבזיכין נפסלין בלינה או הטעם דכ"ז שלא נפרק מן השלחן ליכא פסול לינה ואינו תלוי בסידור]:

ב

בסילוק בזיכין והלחם מהשלחן בשבת נראה מיומא (כ"ד ע"ב) דסילוק הלחם היה קודם סילוק בזיכין דמקשינן שם זר שסידר את השלחן ליחייב ואמרינן איכא סידור בזיכין וכתב רש"י ז"ל דאיכא בתריה סידור בזיכין ומש"ה אין סידור הלחם עבודה תמה דיש אחריה עבודה וכיון דסידור הלחם היה קודם סידור בזיכין א"כ ע"כ ה"נ סילוק הלחם היה קודם סילוק בזיכין דהסידור והסילוק היו כאחד דטפחו של זה בצד טפחו של זה כדאמרינן בפ' שתי הלחם ויש לעיין הא סילוק בזיכין חשיב קמיצה על הלחם וכיון דבשעת סילוק בזיכין כבר אין הלחם על השלחן מה שייך דהוי קמיצה על הלחם הא בעינן קמיצה מע"ג שלחן כמ"ש תוס' מנחות (צ"ו ע"א) ד"ה והאיכא:

ונראה דאפילו מסלק תחילה הלחם ואח"כ הבזיכין מ"מ הוי כקמיצה דסילוק הלחם עצמו עושה קמיצה דל"ד לשאר קמיצות דצריך לברר איזה לקומץ ואיזה לשירים משא"כ בלחם הפנים כיון דבריר קומץ דידיה והקמיצה היא רק ההפרדה חלק גבוה מחלק הדיוט מה שמפרידן זה מזה א"כ אין נ"מ בין אם מסלק הבזיכין בין מסלק הלחם כיון דעכ"פ מפריד הלחם מן הבזיכין חשיב קמיצה וגם אם יפרק הלחם והבזיכין יחד מן השלחן ג"כ נראה דמהני אע"ג דאינו מפריד הבזיכין מן הלחם דאף כשהן על השלחן הרי הן מופרדין דהלבונה מונחת בבזיכין רק דהשלחן מצרפן וכשמסלקן מן השלחן

הרי הן מופרדין והוי קמיצה וכן במנחה נראה דאם קמץ בתוך כלי ועדיין לא העלה אינה קמיצה ויכול לחזור ונקמוץ אבל אם לאחר שקמץ בתוך הכלי יטול הקומץ יחד עם השיריים מן הכלי יהיה קמיצה דלאחר שקמץ כבר הקומץ מובדל מן השיריים רק כל כמה דלא העלה מן הכלי אינה קמיצה דהכלי מצרפן אבל לאחר שסילקן מן הכלי חשיב מופרש וה"נ בבזיכין דבריר קומץ דידיה רק כ"ז שהן על השלחן הוי כקמץ ועדיין לא העלה מן הכלי דעדיין אינה קמיצה וכשמסלק הבזיכין יחד עם הלחם מן השלחן הוי קמיצה וכ"ש אם מסלק הלחם תחילה דחשיב קמיצה אך מלשון הש"ס מנחות (ח') מנחה שנקמצה בהיכל כשרה שכן מצינו בסילוק בזיכין משמע דע"י סילוק הבזיכין נעשית הקמיצה ולא ע"י סילוק הלחם וצ"ע:

ובעיקר מה דמשמע מההיא דיומא דסילוק הלחם היה קודם סילוק בזיכין יש לעיין דזה אפשר רק לאבא שאול דהבזיכין היו מונחין אצל הלחם אבל לרבנן דהבזיכין היו על הלחם א"כ איך אפשר לסלק הלחם קודם הבזיכין ולסדר ע"כ צריך הלחם קודם הבזיכין כיון דצריך לסדר הבזיכין על הלחם ע"כ נראה לומר דלעולם הקמיצה היתה ע"י סילוק בזיכין ולא ע"י סילוק הלחם דסילוק הבזיכין היה קודם סילוק הלחם וסידור הלחם היתה קודם סידור הבזיכין כדמוכח ביומא וזה דאמרינן בפ' שתי הלחם דטפחו של זה בצד טפחו של זה ע"כ לא קאי על הבזיכין אלא על הלחם ואע"ג דלחם בלא בזיכין אינו כלום מ"מ מקיימין לחם לפני תמיד כיון דאי אפשר להקדים סידור הבזיכין יותר וכל מה דאפשר למיעבד עבדינן וצ"ע בזה:

אמרינן במנחות (צ"ט) דד' כהנים נכנסין שנים בידם שני סדרים ושנים בידם שני בזיכין וד' כהנים מקדימין לפניהם שנים ליטול שני סדרים ושנים ליטול שני בזיכין ע"ש והנה זה דלסילוק בזיכין צריך ב' כהנים ולא סגי בכהן אחד י"ל משום דסילוק בזיכין הוי כקמיצה ופסולה בשמאל א"כ ליטול ב' בזיכין צריך ב' כהנים וכן בהולכתן אח"כ להקטרה הוי כהולכת הקומץ להקטרה דהוי עבודה וצריכה ימין כדאמרינן בזבחים (י"ד ע"ב) וכן זה דצריך ב' כהנים לסידור ב' בזיכין ולא סגי בכהן אחד שישא אחד בימינו ואחד בשמאלו י"ל ג"כ משום דסידור הבזיכין עבודה היא כדאמרינן ביומא (כ"ד ע"ב) וצריכה ג"כ ימין כשאר עבודות המעכבות כפרה (וזה דצריך ב' כהנים ללחם כדקתני שנים בידם שני סדרים וכן שני כהנים ליטול שני סדרים אע"ג דסילוק הלחם אינה עבודה ולא סגי בכהן אחד נראה בפשוטו משום דהלחם הוי יותר ממשאוי אדם בינוני דמשאוי אדם בינוני הוא שלשים קב כדאמרינן בב"מ (פ' ע"ב) קב לכתף ע"ש ושלשים קב הם ב' איפות כדאמרינן במנחות במתני' ר"פ התודה שהם עשרים עשרון וא"כ לחם הפנים

שהיו שם כ"ד עשרונות הם יותר ממשאוי אדם בינוני וכ"ש לאחר אפיה שנתוסף נפח עליהם כדאמרינן בר"פ שתי הלחם כיון דאפי לה נפחה ע"ש ואמרינן בפ' האומנין שם דנפח הוי תוספת למשאוי]:

והנה ביוה"כ שחל להיות בשבת דהכ"ג מקריב אף מוספי שבת ובסדר אתה כוננת אמרינן דאף מסדר את השלחן ומקטיר את הבזיכין ע"ש הנה סילוק הלחם ודאי אינו עושה כ"ג דאין זו עבודה אבל סילוק בזיכין ודאי צריך להיות בכ"ג דהא עבודה היא כמו קמיצה ויש לעיין איך הוא מסלק הבזיכין וגם מסדרן הא אי אפשר אלא בזה אחר זה ובעינן טפחו של זה בצד טפחו של זה וכן סידור ב' הסדרים וב' הבזיכין אי אפשר להיות אלא בזה אחר זה דהא צריך להיות בימין ומש"ה בעלמא מצרכינן ב' כהנים ואפשר כיון שצריך להיות בכ"ג מבטלינן מצות תמיד שלא יהא שלחן בלא לחם

ג

אמרינן במנחות (פ"ז ע"ב) בעא מיני' רב"ח מר"ח שלחן מהו שיקדש קמצים בגדש שלו כו' א"ל אינו מקדש ופי' רש"י ז"ל דהאי קמצים הם ב' קומצי לבונה בלא בזיכין ובתוס' פי' דמיירי בקומץ של מנחה והקשו לרש"י ז"ל כיון דעם השלחן נמי בעי בזיכין דכפותיו אלו הבזיכין היאך תיסק אדעתין למימר דסגי בלא בזיכין עכ"ל והנה לרש"י ז"ל יש לומר דאין ראיה מזה דצריך בזיכין דאין שלחן מקדש ללבונה דאפשר דזה דצריך בזיכין הוא בשביל הסידור ולא בשביל הקידוש שהיה צריך לסדר הבזיכין על השלחן וסידור הבזיכין עבודה היא כדאמרינן ביומא כ"ד ולזה צריך בזיכין ואי אפשר לסדר הלבונה בלא בזיכין דהא אף כשקידש כבר הלבונה בבזיכין ג"כ צריך לסדרן בהבזיכין א"כ אין ראיה דצריך הבזיכין להקידוש של הלבונה דאפשר שהשלחן עצמו יכול לקדשן אך הבזיכין צריך בשביל הסידור אך לפמ"ש רש"י ז"ל דהאיבעיא הוא אי שלחן מקדש קומצי לבונה בלא בזיכין יש לעיין דלעיל (ח' ע"א) אמרינן דלבונה מתקדשת בלא שמן ולבונה שכן מצינו בלבונה הבאה בבזיכין וכתב רש"י ז"ל ואע"ג דאתי לחם הפנים בהדייהו אינו מתקדש עמהן בבזיכין ויש לעיין מנ"ל דלבונה מתקדשת בלא לחם דילמא קידוש הלבונה הוא ע"י שלחן כשמסדר הבזיכין על השלחן ואז הן מתקדשות יחד עם הלחם דהא אבעיא לן אי השלחן יכול לקדש הלבונה אף בלא הבזיכין ונראה דאף דאיבעי' לן אי השלחן יכול לקדש הלבונה בלא בזיכין זה דוקא כשסידר הלבונה בלא בזיכין אבל כשסידר הלבונה בבזיכין אין השלחן יכול לקדשן דהוי חציצה דהוי כנתן מזרק בתוך מזרק ואע"ג דקי"ל בנתן מזרק לתוך מזרק דאינו חוצץ אמרינן שם ביומא הטעם דהוי מין במינו אינו

חוצץ אבל הכא השלחן של עץ והבזיכין של זהב דהצפוי של השלחן בטל לגבי השלחן כדאמרינן בשלהי חגיגה]:

והנה התוס' שפי' שם דהאבעיא שלחן מהו שיקדש קמצים מיירי בקומץ מנחה הקשו שם לפי מה דמסקינן דאינו מקדש ליקרב אבל מקדש ליפסל והיינו ליפסל בטבול יום ובלינה ל"ל קידוש הקומץ הא לזה מהני קידוש הראשון שנתקדשה כל המנחה יחד בכ"ש וכן הקשה בשמ"ק שם. ושמעתי מחברי מתרצים די"ל דזה דמקדש ליפסל היינו בשקעה"ח וכדאמרינן במעילה הקומץ והלבונה כו' נתנן לכ"ש הוכשרו ליפסל כו' ובלינה וכתב הת"י יומא (כ"ט ע"א) דהאי לינה שקעה"ח היא דבלינה ממש כבר הוכשרה כל המנחה ליפסל בקידוש ראשון ונראה לענ"ד דמש"ה לא תירצו התוס' והשמ"ק כן דבזה לא שייך לא קדוש ליקרב אבל קדוש ליפסל דרק בקידוש ראשון שייך זה דע"י זה הקידוש נעשית קדוה"ג ובזה אפשר אף כ"ש שאינה מכשרת אותה ליקרב מ"מ מקדשת אותה קדוה"ג וממילא נפסלת בטבול יום ובמח"כ ובלינה אבל קידוש שני של הקומץ דזה דנפסל בשקעה"ח הוא מדין מתיר דנפסל בשקעה"ח זה שייך רק ע"י כ"ש המקדש ליקרב דע"י זה נעשה מתיר אבל אם אין הכ"ש מקדש אותו ליקרב אינו יכול להיות עליו דין מתיר וממילא אינו נפסל בשקעה"ח:

ובשמ"ק שם כתב ז"ל אבל מקדש ליפסל פ"ה ביוצא ובלינה וקשה דאין כ"ש מקדש ליפסל ביוצא ואי אמרת לינה גרידא תיפוק ליה משום קידוש המנחה לפירושו דפירש לעיל עכ"ל היינו לפי מה שפירש דמיירי בקומץ של מנחה] וקשה טובא מה שייך להקשות דאין כ"ש מקדשין ליפסל ביוצא איפכא הו"ל לאקשויי כיון דכבר הוכשרה ליפסל ביוצא ע"י קמיצה דהוי עבודה ומכשרת ליפסל ביוצא לכ"ע ואף קודם קידוש הקומץ בכ"ש ג"כ מיפסל ביוצא ועוד אילו הקמיצה לא היתה מכשרת ליפסל ביוצא היה הקידוש בכלי ודאי מכשיר ליפסל ביוצא ול"ש למפרך דאין כ"ש מקדשין ליפסל ביוצא דהטעם של הנך שיטות דאין כ"ש מקדשין ליפסל ביוצא הוא משום דס"ל דליפסל ביוצא בעינן דוקא עבודה א"כ זה שייך רק בקידוש כ"ש של המנחה כולה אבל קידוש הקומץ בכ"ש עבודה גמורה היא וצריכה כהונה דהוי כמו קבלת הדם בזבחים וודאי מכשיר ליפסל ביוצא וצע"ג:

ובעיקר מ"ש התוס' דאין כ"ש מקדשין ליפסל ביוצא הקשה השמ"ק (מנחות ט') [בהשמטות] מההיא דפ' שתי הלחם דאמרינן דלחם הפנים נפסל במסעות ביוצא הא אין קידוש כלי מהני ליפסל ביוצא וי"ל דהתם משום לבונה שאין לה מתירין אחרים שהיא עצמה מתרת וי"ל דין מנחת כהנים ונפסלה ביוצא עכ"ל ויש לעיין דל"ד דזה שכתבו

התוס' דלבונה ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח נפסלין ביוצא ע"י קידוש כלי הוא משום דאין בהם קמיצה וכיון שאין בהם עבודה קידוש כלי מכשרת ליפסל ביוצא אבל בלבונה של לחם הפנים כיון דיש בהם סילוק בזיכין שהם קמיצה הוי כשאר דברים שיש בהם עבודות דאין נפסלין ביוצא ע"י קידוש כלי [ובההיא דלחם הפנים נפסל במסעות למאי דס"ד דמיירי אף במסודר יש לעיין ל"ל משום יוצא ת"ל משום מחוסר זמן דהלחם צריך להיות מונח על השלחן משבת לשבת ואם בנתים סילק הלחם מן השלחן או שהוציא השלחן מן ההיכל דהוי כמו שסילק הלחם מן השלחן א"כ הוי מחוסר זמן שלא היה הלחם על השלחן משבת לשבת ועיין מ"ש בזה לעיל סק"א]:

במנחות (צ"ו ע"א) אמרינן דשלחן מקדש ט"ו טפחים למעלה ומקשינן והאיכא בזיכין והקשה רש"י ז"ל אמאי פריך הכי הא אין שלחן מקדש לבזיכין וכתבו התוס' דל"ק דהא אמרינן בפ"ק דקומצין מנחה מכלי המונח ע"ג קרקע שכן מצינו בסילוק בזיכין משמע דהוי כקומץ מע"ג שלחן עכ"ל. הנה זה דצריך קמיצה מע"ג שלחן י"ל בפשוטו כיון דסילוק בזיכין הוי כקמיצה וקמיצה צריכה להיות מכ"ש ומש"ה צריך סילוק בזיכין מע"ג שלחן ואם הבזיכין מונחין בגובה יותר מט"ו טפחים אין זו קמיצה מכ"ש ואע"ג דהבזיכין הם ג"כ כ"ש מ"מ כיון דאין הבזיכין על השלחן אלא למעלה אע"ג דהלחם הוא על השלחן הוי כמביא מנחה בב' כלים וקומץ מזה על זה דפסול דבעינן שיהיו בכלי אחד ואע"ג דטעם דמביא בב' כלים דפסול הוא משום דבעינן והרים ממנו מן המחובר ובלחם ובזיכין סוף סוף ליכא מחובר דהא לא נגעי בהדדי דהא הלבונה היא בבזיכין דמפסיק בין הלחם ללבונה בשלמא אי צירוף כלי דאורייתא ומהני אף לענין קמיצה אע"ג דלא נגעי בהדדי כדאמרינן במנחות כ"ד ה"נ כיון דהלחם עם הבזיכין על השלחן שלחן מצרפן וחשוב מחובר אך אי ס"ל דצירוף כלי דרבנן ולא מהני לענין קמיצה וצריך דוקא נגיעה כדאמרינן התם אפשר דזה דוקא בשאר קמיצות דהכלי חשיב הפסק כמו קפיזא בקבא כדאמרינן שם משום דצריך להרים הקומץ מן השיריים וכיון דאין הקומץ נוגע בהשיריים רק הכלי מפסיק אין זה הרמה מן המחובר אבל בסילוק בזיכין דצריך לסלק הלבונה יחד עם הכלי וזו היא הקמיצה שלהן א"כ כיון דהכלי נוגע בהלחם חשוב הרמה מן המחובר מיהו יש לעיין בזה דזה אפשר לומר רק לרבנן שהיה נותן הבזיכין על המערכת איכא עכ"פ נגיעת הכלי עם הלחם אבל לאבא שאול שהיה נותן הבזיכין בין מערכה למערכה הא אין כאן נגיעה כלל ואפשר שהיו נוגעין בהלחם מן הצד ועוד הא אין הסדרים נוגעין זה בזה ואכתי היאך חשיב מחובר ואפשר דצירוף שלחן לכ"ע דאורייתא]:

אמרינן בכתובות (ק"ו ע"ב) דלבונה של לחם הפנים באה ממותר נסכים והקשה בשמ"ק שם מ"ש משאר קרבנות ציבור שבאין מתרומת הלשכה ותי' דהלבונה של לחם הפנים דכל עצמה לא היתה באה אלא ע"ג כ"ש שבכלי שרת היתה עומדת כל השבת ובכ"ש היה מקטירה א"כ דינה ככ"ש עוד תי' שם משום דהלבונה אינה מצויה אלא מע"ש לע"ש לכך לוקחין אותה ממותר נסכים עוד כתב שם שאין לבונה באה בקרבן ציבור אלא בקטורת ובלחם הפנים לבד ע"ש וק"ל טובא הא איכא נמי לבונה הבאה עם העומר שהוא ק"צ וטעון לבונה ולפ"ז אזדא נמי התי' דהטעם דבא ממותר נסכים משום דאינו מצוי אלא משבת לשבת הא לבונה הבאה עם העומר דאינו מצוי יותר שהוא משנה לשנה ובאה מתרומת הלשכה:

ד

לחם הפנים אינו כשר עד שיקרום פניו בתנור דקודם אין תורת לחם עליו כדאמרינן במעילה (ט') ואם יכול לעשותו מעשה כופח ומעשה יורות הערביים למ"ד אין תנור מקדש ויכול לאפות בחוץ נראה דה"ה דיכול לעשותן מעשה כופח אע"ג דבמנחת מאפה תנור פסול כה"ג כדאמרינן במנחות (ס"ג) דהתם כתיב תנור בקרא למעוטי מעשה כופח אבל בשתי הלחם ולחם הפנים דלא כתיב תנור בקרא רק דבעינן לחם אע"ג דאמרינן בפסחים (ל"ז) דאין לחם אלא האפוי בתנור התם אתי רק למעוטי מעשה אלפס אבל בכופח ויורות הערביים שפיר קרוי לחם והנה יש לעיין לפמ"ש תוס' זבחים (צ"ו ע"א) ד"ה הכי דלמ"ד בשתי הלחם ולחם הפנים דתנור מקדש ה"ה מנחת מאפה ע"ש א"כ ר"י דס"ל במנחות (נ"ה) דתנור מקדש איך ס"ל שם ס"ג במנחת מאפה דמעשה כופח כשר הא ע"כ צריך לאפותו בתנור של מקדש שהוא כ"ש א"כ איך משכחת לה מעשה כופח ואפשר דס"ל דאף תנור של מקדש שהוא כ"ש ונמשח יכול לעשותו כופח ויהיה ג"כ עליו תורת כ"ש וצ"ע:

כתבו התוס' מנחות (נ"ז ע"ב) ד"ה ושמעינן על הא דאמרינן שם דלר"ע כיון דס"ל דמדת יבש לא נתקדשה לא משכחת לה שיהא חייב על לחם הפנים משום חימוץ והקשו שם דלמא ס"ל תנור מקדש והיינו משקרמו פניה ועדיין יכול לבוא לידי חימוץ ונראה לדקדק מתוך כך דמשקרמו פניו תו לא אתי לידי חימוץ ונ"מ לענין פסח כו' עכ"ל ונראה דמלבד זה דמההיא מתני' גופא דמעילה דקתני דלחם הפנים שקרמו פניו בתנור הוכשר להיסדר על השלחן שמעינן דאחר שקרמו פניו בתנור שוב אינו בא לידי חימוץ דלחם הפנים הוא מנחה ומנחה בעינן מצה ולא רק שלא יהיה חמץ רק בעינן שיהא מצה דאף חלוט לא

מקרי מצה לענין מנחה כדאמרינן במנחות (נ"ג) ואי כשקרמו פניה בתנור עדיין אפשר לבוא לידי חימוץ א"כ עדיין אינה מצה ואיך הוכשרו ליסדר על השלחן:

ה

אמרינן במנחות (נ"ו) לא סידור הקנים ולא נטילתן דוחית את השבת אלא נכנס מע"ש ושומטו כו' ושם (צ"ז ע"א) אמרינן דלמוצ"ש נכנס מגביה ראשיה של חלה ומכניס קנה כו' וכתב הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' תמידין הי"א דבאחד בשבת היה מניח הקנים בין החלות ע"ש היינו דמפרש מוצ"ש לאו דוקא אלא אחר השבת ונראה הטעם דלא נכנס במוצ"ש תיכף משום ביאה ריקנית דבלילה אין שום עבודות בהיכל וצריך לכנוס רק בשביל סידור הקנים וכיון דסידור הקנים בשבת הוא רק שבות איך אפשר שיעשה בשביל זה ביאה ריקנית אבל באחד בשבת היינו ביום אפשר לסדר הקנים כשנכנסין לשם לעבודות כמו לדישון מזבח הפנימי והמנורה ואי אפשר ג"כ שיכנוס בלילה להיכל להשתחוות ולסדר הקנים דהרמב"ם ז"ל לטעמיה דאף להשתחוות חשיב ביאה ריקנית כמ"ש בפ"ב מהל' ביאת מקדש ה"ד [ועיין במסקנת הכ"מ שם] אך מרש"י ז"ל מוכח דמוצ"ש ממש הוא דכתב שם ז"ל בכי האי שיעורא ששומטן מע"ש ערבית ולמחר בחצי היום מסלקו ומסדר אחרים בלא קנים ולמוצאי שבת מסדר הקנים בכי האי שיעורא דהוי חצי היום לזו וחצי היום לזו לא מיעפשא עכ"ל ומוכח להדיא דס"ל דלמוצ"ש היינו תיכף לכשתחשך היה מסדר הקנים ויש לעיין איך עושה ביאה ריקנית בשביל שבות ואין לומר דהעמידו דבריהם במקום לאו כדאשכחן בפסחים דהעמידו דבריהם אף במקום כרת בשביל שבות דהתם הוי שב וא"ת כגון שלא לעשות פסח דיש כח בידי חכמים בזה אבל הכא דהוי קום ועשה לעשות ביאה ריקנית איך יש כח לחכמים:

ונראה לפי מה דאמרינן בירושלמי יומא פ"ה הלכה א' בהכנסת כף ומחתה דאם הכניס הכף והמחתה בב' ביאות הכל מודים שכפר ועובר משום ביאה ריקנית ואיבעי' לן התם על איזה הכנסה חייב על הראשונה או על השניה ופשטינן דעל הראשונה חייב דעל השניה אומרים לו הבא לכתחילה ורק על הביאה ראשונה חייב כיון דלא הכניס אז את שתיהן וגורם שיהא צריך לביאה שניה איכא בזה משום ביאה ריקנית א"כ ה"נ כשנכנס למוצ"ש לסידור הקנים ליכא משום ביאה ריקנית כי אומרים לו לבוא לכתחילה כדי שלא יתעפש הלחם רק בשבת כשהוא מסדר את הלחם ואינו מסדר את הקנים אז עובר משום שגורם שיהיה צריך לכנוס עוד הפעם א"כ אז עובר רק ע"י שב וא"ת דכשנכנס להיכל הרי יכול אז לסדר את שתיהן רק כשמסדר את הלחם ואינו מסדר את הקנים

עובר ע"י זה שאינו מסדר את הקנים וא"כ הוי בשב וא"ת ולזה יש כח בידי חכמים והעמידו דבריהם במקום לאו בשביל שבות:

וזה דאין סידור הקנים ולא נטילתן דוחה את השבת כתב רש"י ז"ל שם משום דמחזי כבונה וסותר ובתוס' הקשו שם על רש"י ז"ל דהא אמרינן בשבת קכ"ג דקנים קודם התרת כלים נשנו והרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' תמידין ג"כ פסק דאין סידור הקנים ולא נטילתן דוחה את השבת ומוכח דס"ל דאף עתה לאחר התרת כלים ג"כ הדין כן וע"כ כרש"י ז"ל דהאיסור משום בונה וסותר וקשה מההיא דשבת דאמרינן קנים קודם התרת כלים נשנו וליישב דברי הרמב"ם ז"ל נראה דזה דסידור הקנים הוי כבונה וסותר הוא משום דעביד אהלא כדאמרינן בביצה (ל"ב ע"ב) דאין מקיפין ב' חביות לשפות עליהם את הקדרה משום דעביד אהלא וכן ביעתא וכן פוריא ע"ש וה"נ ע"י הקנים עביד אהלא דהקנים הם לסכך בהם את הלחם כדאמרינן במנחות שם ומנקיותיו אלו הקנים אשר יוסך בהן שמסככין בהם את הלחם והסניפין הם דפנות להם והקנים הולכים מסניף לסניף לסכך הלחם שבין הסניפין כמ"ש תוס' שם (צ"ד ע"ב) ד"ה כמין (ועיין ג"כ בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל פ' שתי הלחם בהציור שם] והסניפין הם כנגד כל גובה הלחם י"ב טפחים ורחבן כרוחב הלחם ה' טפחים והם מחיצות וכשמסדר הקנים מסניף לסניף קא עביד אהלא רק התוס' בביצה שם ד"ה מלמטה הקשו איך מחזירין שלחן על רגליו הא עביד אהלא ותירצו דאינו אסור רק היכא שהמחיצות מגיעות עד לארץ ע"ש ולפ"ז י"ל דר' אלעזר דאמר בשבת קכ"ג דקנים קודם התרת כלים נשנו ס"ל כר' יוחנן רביה דס"ל במנחות (צ"ד ע"ב) דלחם הפנים היה כמין ספינה רוקדת ואמרינן שם דלמ"ד לחם הפנים היה כמין ספינה רוקדת סניפין ע"ג שלחן מונחין א"כ כיון דאין המחיצות מגיעות לארץ ליכא משום בונה וסותר א"כ אין האיסור רק משום מוקצה וקודם התרת כלים נשנו אך הרמב"ם ז"ל לטעמיה דפסק כר' חנינא דלחם הפנים היה כמין תיבה פרוצה ועיין כ"מ פ"ה מהל' תמידין ה"ט] ואמרינן שם בגמרא דלמ"ד לחם הפנים היה כמין תיבה פרוצה סניפין ע"ג קרקע מונחין א"כ איכא משום בונה וסותר דעביד אהלא ואף לאחר התרת כלים אסור:

1

אמרינן בשלהי חגיגה דהשלחן מקבל טומאה ומקשינן והא כלי עץ העשוי לנחת הוא ובעינן דומיא דשק דמטלטל מלא וריקם ואמרינן משום דמגביהין אותו ומראין לעולי רגלים כו' וכתב הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' כלים דכל כלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה וכתב הראב"ד ז"ל שם איני יודע מאין הוציאו אלא משלחן של מקדש שהקשו

כלי עץ העשוי לנחת הוא כו' ואינו מחוור דהתם איסורא נמי איכא בטלטול כו' וכתב הכ"מ שם ע"ז איני יודע מה איסור יש בטלטולם ע"ש ונראה משום דאמרינן ביומא (ל"ג ע"ב) כיון דכתיב ואת המנורה נוכח השלחן בעינן דחזו אהדדי וצריכין שיהיו ממש זה נוכח זה א"כ אם יטלטל את השלחן ממקומו לא תהיה המנורה נוכח השלחן וא"כ אסור לטלטלו ואע"ג דיכול לטלטל שניהם יחד ויהיו זה כנגד זה כל כה"ג לא חשיב מטלטל מלא וריקם כמ"ש תוס' חגיגה שם שהקשו אמאי חשיב השלחן עשוי לנחת הא במסעות היו מטלטלין אותו ותי' דלא מהני טלטולה כיון דלא היתה מטולטלת לבדה כי אם בהדי שאר כלים עכ"ל א"כ כיון דבעינן שיטולטל בפ"ע ולא עם כלים אחרים א"כ לא מהני נמי מה שאפשר לטלטל השלחן יחד עם המנורה [וזה שהזכיר שם הראב"ד ז"ל והמנורה אגב שטפיה נקט דעל המנורה לא מקשינן כלל דעשוי לנחת דהמנורה של מתכת היא ומקבלת טומאה אף אם עשוי לנחת כדאמרינן במנחות כ"ט]:

אך לפ"ז עמ"ש הראב"ד ז"ל דרק אם אינו רשאי לטלטלו מקרי אינו מטלטל מלא וריקן יש לעיין ממזבח הזהב והנחשת דאמרינן בחגיגה שם דלרבנן זה דא"צ לטהרם הוא רק משום דבטל צפוים לגבייהו וטהורים משום כלי עץ העשוי לנחת כמ"ש רש"י ז"ל והתם מאי איסור יש בטלטולם ונראה דהראב"ד יפרש דלא כרש"י ז"ל דהטעם משום כלי עץ העשוי לנחת רק הטעם משום דהוי פשוטי כלי עץ דהא אין להם בית קבול ואפילו למ"ד (במנחות נ"ו) דטבלא המתהפכת טמאה זהו רק בשלחן שהיה שם טבלא המתהפכת לשני צדדין ויכולים להשתמש בשני הצדדין אבל על המזבחות לא היה זה ועל פי' רש"י ז"ל יש לעיין למה הוצרך לפרש משום כ"ע העשוי לנחת תי"ל דהוי פשוטי כ"ע וע"ז דאמרינן דשלחן של מקדש מקבל טומאה משום דמגביהין אותו לעולי רגלים יש לעיין הא בעינן דומיא דשק דמטלטל מלא וריקם וזה מטלטל מלא ולא ריקם דהא השלחן לא היה רגע בלא לחם דטפחו של זה בצד טפחו של זה]:

סימן כג - חטאות הפנימיות

א

חטאות הפנימיות הם פר ושעיר של יוה"כ ופר העלם דבר של ציבור ופר כהן משיח ושעירי עכו"ם ודמן נכנס לפנים ואימוריהם קרב לגבי מזבח ובשר נשרף לחוץ לג' מחנות ומטמאים את מוציאיהם ושורפיהם ובזבחים (ק"ד ע"ב) בעי ר"א פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שיצא רובן במיעוט אבר מהו הך מיעוטא דאבר בתר רובא שדינן ליה והא לא נפקא ליה או דלמא בתר רובא דבהמה שדינן וכתב רש"י ז"ל מהו מי הוי יציאה

לטמא את המתעסקין בהוצאת רובן או לא הוי יציאה ע"ש ועיין בתוס' שם ד"ה שיצא] ואמרינן עלה בגמרא פשיטא דלא שבקנין רובא דבהמה ואזלינן בתר רובא דאברים אלא שיצא חציו ברוב אבר מהו האי מיעוטא דאבר בתר רוב אבר שדינן ליה והא נפק ליה או דלמא בתר בהמה שדינן ליה וכתב רש"י ז"ל או דלמא בתר בהמה דמיחבר בה והיכא דאיתא שדינן ליה כו' ולא הוי יציאה ואם נטמא הפר שורפו בפנים עכ"ל והקשה הצ"ק למה חזר כאן רש"י ז"ל ממה שפירש לעיל דנפקא מינה אי הוי יציאה לענין טומאת המתעסקין וכאן כתב רש"י ז"ל דנ"מ לענין אם נטמא הפר אם צריך לשורפו בפנים ע"ש ונראה לומר דהא לכאורה קשה על הא דאבעי לן יצא חציו ברוב אבר אי הוי יציאה הא קי"ל דאף בידי אדם אי אפשר לצמצם שיהיה חציו והנה כעין זה הקשו בתוס' חולין (כ"ה ע"ב) ד"ה לפי על ההיא דמחצה על מחצה כרוב ובעירובין (ה' ע"ב) ד"ה וספק על ההיא דפרוץ כעומד הא אי אפשר לצמצם ותי' דהוי ס"ס דאי מחצה על מחצה כרוב אע"ג דאי אפשר לצמצם מ"מ הוי ס"ס ספק מחצה ספק רוב והספק של מיעוט הוא רק חד ספק ואי מחצה על מחצה אינו כרוב הוי איפכא ספק מחצה ספק מיעוט וה"נ ביצא מחצה ברוב אבר אי דינא הוא דמיעוט אבר שדינן בתר רוב אבר אפילו אי אפשר לצמצם שיצא מחצה של הפר מ"מ הוי ס"ס שמא יצא מחצה א"נ שמא יצא רוב הבהמה ובכה"ג ודאי הוי יציאה ואע"ג דאפשר שלא יצא רק מיעוטו ובכה"ג לא הוי יציאה כיון שרוב הבהמה בחוץ וכדאמרינן דלא שבקינן רובא דבהמה ואזלינן בתר רוב אבר אך זה רק ספק אחד והוי ס"ס אך זה שייך רק לענין אם נטמא הפר לשרוף אותו בפנים או בחוץ אבל לענין טומאת המוציאין אם נטמאו או לא דהוי ספק טומאה ובספק טומאה לא מהני ס"ס דקי"ל [טהרות פ"ו משנה ד'] כל ספיקות וספיקי ספיקות שאתה יכול לרבות ברה"י ספיקו טמא ובר"ה ספיקו טהור וקי"ל בפסחים י"ט ובתוספתא דיומא דעזרה ר"ה לטומאה א"כ אפילו אי פשטינן דיצא מחצה ברוב אבר הוי הוצאה מ"מ אכתי המוציאים טהורים שמא לא יצא אלא מיעוטו ולא נטמאו ורק ברישא דאיבעי לן ביצא רובן במיעוט אבר דאי פשטינן דהוי הוצאה אין כאן ספיקות כלל שם פי' רש"י ז"ל שפיר דנ"מ לענין טומאת המוציאין מיהו זה תלוי בב' תירוצי התוס' ריש נדה אי בספק ראיה אמרינן ג"כ ס"ט בר"ה ספיקו טהור או זה דוקא בספק מגע דטומאה ע"י הוצאה דומה לטומאת ראיה ולא לטומאת מגע שאין הפרים עצמן מטמאין את מוציאיהם רק הוצאת פרים מטמא כמו ראיית דם אך לחד תירוצא שם בתוס' אף בספק ראיה אמרינן ס"ט בר"ה ספיקו טהור (וכן מוכח דעת התוס' חולין (י' ע"ב) ד"ה ודילמא שהקשו בספק

בית המנוגע דנימא ס"ט ברה"י ס"ט ומוכח דלא בעינן טומאת מגע ועיין במהרש"א נדה (י"ט) בד"ה ר"י אומר כיהה ע"ש]:

כתב הרמב"ם ז"ל פי"ט מפסה"מ ה"ג פרים ושעירים הנשרפים יש בהם ספק אם הלינה והיציאה קודם שיגיע זמנם לצאת פוסל כו' לפיכך פוסלין אותו להחמיר וישרפו בעזרה ע"ש ויש לעיין כיון דהוי ספק לישרפינהו חוץ לג' מחנות דאם הם כשרים יעלו שם למצותן ואם לאו מאי איסור יש במה ששורפין חוץ לג' מחנות והנה בזבחים (פ"ב ע"א) אמרינן ריה"ג אומר כל הענין כולו אינו מדבר אלא בפרים ושעירים הנשרפים לשרוף פסוליהן אבית הבירה ולעמוד בל"ת על אכילתו כו' וכתב רש"י ז"ל ואמר קרא שאם אירע בהן פסול ישרפו אבית הבירה בעזרה ולא חוץ לג' מחנות כמצותן כדכתיב בהאי קרא בקדש באש תשרף שתהא שריפתה בקדש עכ"ל ויש לחקור אם בא הכתוב לאסור לשרוף בפסולים חוץ לג' מחנות כמו בקדשים הנקרבין דאסור להקריב פסולים ה"נ באותן שמצותן חוץ לג' מחנות ג"כ בא הכתוב לאסור לשרוף שם פסולים או ליכא איסור בשריפה חוץ לג' מחנות רק דמצוה לשורפן בעזרה כמו שאר קדשים פסולים דמצוה לשורפן בעזרה כדאמרינן בפסחים (פ"ב ע"ב) ובא הכתוב כאן שאף בשר פרים הנשרפים שאינן בני הקרבה ג"כ מצוה לשרוף פסוליהם בעזרה וכן נראה יותר מדנקט קרא דבקדש באש תשרף דזהו קרא דמפקינן מיניה בפסחים שם לכל הפסולים שמצוה לשורפן בעזרה והנה אי נימא דבא הכתוב לאסור שריפתן חוץ לג' מחנות אתי שפיר דברי הרמב"ם ז"ל בפשוטו דמספק אסור לשורפן חוץ לג' מחנות דשמא פסולים הם ואי נימא דהוי רק מצוה לשורפן בפנים כשאר פסולי קדשים א"כ הכא בספק פסולין דהוי ספק אי מצותן לשורפן חוץ לג' מחנות או מצותן לשורפן בפנים זה דשורפן דוקא בפנים צ"ל משום כיון דהם בעזרה אין להוציאם מספק וישרפו במקום שהם אך מהרמב"ם ז"ל משמע דאפילו אם אינן כבר בעזרה ג"כ מכניסין אותן ושורפן בעזרה וא"כ נימא מאי חזית דישרפו בפנים ישרפו חוץ לג' מחנות כיון דהוי ספק במקום שריפתן

והנה בזבחים (ק"ד ע"ב) אמרינן לתנא דבי לוי דזה דפסולי פרים הנשרפים נשרפין בעזרה הוא דוקא באירע בהן פסול קודם יציאתן בין קודם זריקה בין לאחר זריקה אבל אם נולד בהם הפסולה ביציאתן נשרפין בהר הבית ע"ש ויש, לעיין בטעמו של דבר דאם אירע בהן פסול לאחר יציאתן מעזרה דאין שורפין אותן בעזרה דהא לא אשכחן קרא ע"ז שלא ישרפו בעזרה ונראה דאין זה דין מיוחד בפרים הנשרפים רק בכל ק"ק אשכחן פלוגתא בפ' בתרא דשקלים בנטמאו בפנים או שנטמאו בחוץ אם נשרפין בפנים או בחוץ ואפלגו תנאי התם וקי"ל התם כר"ע דמקום טומאתו שם שריפתו ואם נטמא

בפנים שורפין אותו בפנים ואם נטמא הבשר בחוץ שורפין אותן בחוץ ואין מכניסין אותם לפנים משום דאין מכניסין טומאה לפנים [ועיין בהמפרשים ז"ל ובהירושלמי שם] וא"כ בפרים ושעירים הנשרפים שאירע בהם פסול לאחר יציאתן אין להכניסן לפנים לשריפה משום דפרים ושעירים הנשרפים שמטמאין את מוציאיהם טומאה חמורה הן עצמן מטמאין טומאת אוכלין בלא הכשר שרץ כדאמרינן בזבחים (ק"ה) א"כ אין להכניסן לפנים לשריפה דלאחר שיצאו מהעזרה דינן כשאר בשר טמא דאין להכניסן לפנים משום שריפת קדשים פסולים ואע"ג דמשמע מהירושלמי יומא (פ"ו ה"ו) דאף בעודן בעזרה כבר י"ל טומאת אוכלין כיון דסופן לטמא טומאה חמורה דכל שהגיע זמנן לצאת כבר נחתא להו טומאה מ"מ ל"ד לבשר ק"ק שנטמא בפנים דשריפתן בפנים דהתם דשריפתן היא בשביל טומאתן א"כ כיון שנטמאו בפנים כבר חל עליהן דין שריפה בפנים ואפילו יצאו אח"כ אבל הכא דבשביל טומאתן אין לשורפן דאין נפסלין משום זה רק שאירע להם איזה פסול אחר יציאתן א"כ דין שריפה חל עלייהו בחוץ וכיון דטמאים הם אין להכניסן לפנים לשריפה. והנה הרמב"ם ז"ל פ"ז מעה"ק ה"ג כתב דאם יצאו קודם שהגיע זמנם לצאת נשרפין בעזרה ורק אם יצאו כשהגיע זמנם לצאת אז נשרפין בחוץ ע"ש ולפ"ז אתי שפיר כיון דזה דאירע בהם פסול לאחר יציאה דנשרפין בחוץ הוא משום דאין מכניסין בשר טמא לפנים לשריפה וכדאמרינן בשקלים א"כ זה דוקא אם יצאו לאחר שהגיע זמנן לצאת דאז כבר הם טמאים טומאת אוכלין אבל קודם שהגיע זמנם לצאת דעדיין לא נחתא להו טומאה שפיר שורפין אותם בפנים כשאר קדשים פסולים שנשרפין בפנים (בההיא דשקלים בבשר שנטמא בחוץ איכא למ"ד דאף אם נטמא בולד הטומאה בחוץ ג"כ נשרפים בחוץ ואמרינן עלה בירושלמי שם דולד הטומאה היינו טומאה דבריהם ע"ש ויש לעיין אי ס"ל דגזרו טומאה על היוצא א"כ לעולם ביוצא הו"ל נטמא בולד הטומאה בחוץ א"כ אמאי נשרפין בפנים דהא קי"ל דיוצא נשרף בפנים כשאר פסולים]:

והנה בזבחים שם אמר ר"נ אמר רבא"ב ג' בית הדשנין הן בית הדשן גדול היה בעזרה ששם שורפין פסולי ק"ק ופרים ושעירים הנשרפין שאירע בהם פסול קודם זריקה ובית הדשן אחר היה בהר הבית ששם שורפין פרים ושעירים הנשרפים שאירע בהם פסול אחר זריקה ע"ש ופליג אתני דבי לוי דאזלינן בתר יציאה ונראה טעמו דר"נ באירע בהם פסול אחר זריקה אפילו בפנים דנשרפין בחוץ משום דבשר פרים הנשרפין אינו דומה לשאר ק"ק דנשרפין כל פסוליהן בעזרה דכיון דסופן לצאת הרי הן כבשר קק"ל דנשרפין פסוליהם חוץ לעזרה דאין העזרה מקומן וקודם זריקה כיון דעדיין לא הגיע

זמנם לצאת דהגיע זמנם לצאת היינו לאחר זריקה כמ"ש רש"י ז"ל (ק"ד ע"ב) חשיב העזרה מקומן ומש"ה נשרפין בעזרה ובגמרא שם איבעי לן אי יציאה מועלת בפרים הנשרפים קודם שהגיע זמנן לצאת ע"ש אלמא דקודם שהגיע זמנן לצאת מחיצת העזרה היא מקומן ונראה דאף בשר קק"ל כן בנולד בהם פסול קודם זריקה דנשרפין בפנים ובבשר קק"ל שנפסלו לאחר זריקה קודם הפשט ונתוח יש לחקור אם נשרפין בפנים כיון דגם האימורים נפסלו דשריפתן לעולם בפנים אם מנתחין אותם לאחר שנפסלו ומוציאין האימורים ושורפו בפנים והבשר מוציאין ושורפין בחוץ או שורפין אותן אגב אימוריהם בפנים]:

ובעיקר מ"ש רש"י ז"ל דהגיע זמנן לצאת היינו לאחר זריקה יש לדון אמאי אינו יכול להוציאם קודם זריקה אי הטעם משום דהדם חשיב מתיר לשריפת פרים והנה בירושלמי יומא פ"ו ה"ז איבעיא לו בנאבדו האימורים של פרים הנשרפים אם יכול לזרוק הדם על הבשר ומסקינן כיון דאין בהם לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח אינו זורק עליהם את הדם מיהו אפשר דלעולם חשיב הדם מתיר לשריפת פרים מיהו לענין שיהא יכול לזרוק עליהם את הדם לא סגי במה שהדם מתיר עליהם ובעינן דוקא שיהא בהם אכילת אדם או אכילת מזבח מיהו ממתני' זבחים (מ"ג ע"א) משמע דלא חשיב הדם מתיר לשריפת פרים דחשיב התם כל מה שהדם מתיר בקרבנות העולה דמה מתיר בשרה למזבח ועורה לכהנים כו' ובפרים הנשרפים קתני התם פרים ושעירים הנשרפים דמן מתיר את אימוריהם ליקרב ולא קתני ואת בשרן לשריפה ואין לומר ג"כ הטעם דמש"ה אי אפשר להוציאן קודם זריקה משום דסדרן מעכב דזה אפשר לומר רק ביוה"כ דכתיב בה חוקה וסדר העבודות מעכב כמו שהם כתובים בקרא אבל בשאר פרים ושעירים הנשרפים ל"ש זה ודוחק ג"כ לומר הטעם משום דצריך להוציא קודם את האימורים ואין הפשט ונתוח קודם זריקה דרש"י ז"ל בזבחים (ק"ג ע"ב) כתב הטעם דאין הפשט קודם זריקה דאסור להשהות הדם כ"כ א"כ אפשר דזה שייך רק בשאר קרבנות דא"י להוציא האימורים בלא הפשט אבל בפרים ושעירים הנשרפים דמוכח מדברי הרמב"ם ז"ל פ"ה מעה"ק הי"ח דמוציא האימורים בלא הפשט כלל מנ"ל דא"י להוציא האימורים קודם זריקה ועוד כיון דרק הטעם דאינו רשאי להשהות כ"כ הדם והיינו רק דאינו רשאי להמתין בזריקת הדם אבל יכול תיכף לאחר קבלת הדם להתחיל בהוצאת האימורים ולהוציא הפרים לחוץ א"כ הזריקה עצמה אינה מעכבת כלל בהוצאת הפרים א"כ מה שייך דקודם זריקה לא נראו להוצאה וצ"ע:

ב

הפסולים השייכים בבשר פרים ושעירים הנשרפים הם פסול טומאה ופסול לינה ויציאה איבעיא לן בזבחים (ק"ד ע"ב) אי מועלת בהם ובעינן שם למפשט דלינה מועלת בבשר פרים מההיא דתנא דבילוי שאירע בהם פסול ביציאתן מאי לאו פסול לינה ודחינן לא פסול טומאה ופסול יציאה וכתב שם הרעק"א ז"ל בגליונו דהא דנקט פסול יציאה הוא משום דלמ"ד טומאה הותרה בציבור ל"ש טומאה וק"ל דאיך נפרש מה דאמר לוי נפסל אחר זריקה שריפתו בעזרה מה פסול משכחת לה אם אין בו פסול לינה ולא נשאר רק פסול יוצא וממילא הוי נפסל ביציאתו דשריפתו בבירה עכ"ל ונראה דל"ק שהרי פר העלם דבר של ציבור ופר כהן משיח ושעירי עכו"ם אעפ"י שהם ק"צ אין קבוע להם זמן ואין דוחין את הטומאה כדאמרינן ביומא (נ' ע"א) א"כ שפיר משכחת בהו פסול טומאה לכ"ע ונשרפין בעזרה (וכן אמרינן להדיא בירושלמי יומא פ"ו ה"ו] גם מ"ש הרעק"א ז"ל דלאחר זריקה לא נשאר רק פסול יציאה ושריפתו בבירה תמוה מה פסול יציאה שייך לאחר זריקה הא כבר הגיע זמנו לצאת:

ובירושלמי יומא (פ"ו ה"ו) יתיב ר"ז אמר ר' זעירה שאל פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין שנטמאו מהו שישרפו כמצותן ואמרינן שם מה צריכה ליה בשנטמאו לפני זריקה אבל אם נטמאו לאחר זריקה קורא אני עליו במועדו אפילו בשבת במועדו אפילו בטומאה והיינו דוקא בפר ושעיר של יוה"כ שקבוע להם זמן ולא בפר העלם דבר ופר כהן משיח כדמסקינן שם בירושלמי] והנה הפ"מ שם רוצה לשבש הגרסא משום דאדרבה דקודם זריקה שייך יותר לדחית טומאה מנטמא אחר זריקה ורוצה לגרוס איפכא ע"ש ולענ"ד נראה דאין לשבש הספרים והטעם משום בנטמא קודם זריקה נהי דק"נ דוחה טומאה מ"מ כיון דטומאה דחויה בציבור מהדרינן אטהרה וצריך להביא פר אחר וכמו בכל הקרבנות שנטמאו כדאמרינן (ביומא ז') דאומרים לו הבא אחר אבל בנטמא אחר זריקה כיון דעיקר הכפרה נעשית אינו שייך עוד שיביא פר אחר א"כ דוחה טומאה:

אך מזה הירושלמי קשה על חד תירוץ של הת"י יומא (מ"ו ע"א) ד"ה תחילתו שהקשו שם על רש"י ז"ל שכתב דאין הקטרת אימורים דוחה טומאה מההיא דפסחים ד"ה דברים באים בטומאה ומשמע דאף הקטרת אימוריהם כן וכן מההיא דיומא דהיה עומד ומקריב מנחת פרים ואילים כו' ותי' דאם נטמאו האימורים קודם זריקה אז אף הקטרת אימורים דוחה טומאה אבל נטמאו אחר זריקה דנגמרו עבודות הדם אינו דוחה עוד טומאה ע"ש ולפי מה דאמרינן בירושלמי בבשר פרים הנשרפים דאם נטמאו לאחר זריקה קורא אני עליהם במועדו ואפילו בטומאה הא שריפת פרים לא עדיף מהקטרת

אימורים וכדאמרינן שם בירושלמי דשריפת פרים כשרה בלילה משום דלא עדיף מהקטרת אימורים ע"ש] ומוכח דאף בנטמא לאחר זריקה ג"כ דוחה טומאה עוד יש לדון בדברי הירושלמי בנטמא הבשר דקורא אני עליהם במועדו אפילו בטומאה כיון דקי"ל דטומאה דחויה בציבור וצריך ציץ לרצות כדאמרינן בפסחים ושמעינן רק דהציץ מרצה על הדם ועל העולין ואיכא למ"ד דציץ מרצה ג"כ על אכילות אבל בשריפת פרים שאין בהם לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח מה שייך ריצוי ציץ וצ"ל דלגבי ציץ חשיב כמו עולין וצ"ע בזה:

ובפסול יציאה דאיבעי לן בזבחים אם יצאו קודם שהגיע זמנן לצאת היינו קודם זריקה אם נפסלין ובעינן למימר בההיא דתני דבי לוי בנפסלו ביציאתן דנשרפין בהר הבית היינו פסול יציאה נראה דזה דוקא ביצא כולו אבל אם יצא מקצת הוי כקדשים הנקרבים שחותך מה שיצא והשאר נקרב כדינו ה"נ חותך מה שיצא והשאר נשרף כמצותו חוץ לג' מחנות וצ"ל לפ"ז דמיירי שהוציא האימורים קודם זריקה דאם לא ביצא כולו לפני זריקה תי"ל דנפסלו האימורים ביוצא וא"כ אינו זורק עליהם את הדם כיון דנפסלו וביצא כולו לכ"ע אין זריקה מועלת ליוצא כדאמרינן במעילה ועל בשר פרים הנשרפים אי אפשר לזרוק הדם כדאמרינן בירושלמי יומא (פ"ו ה"ו) משום שאין בהם לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח א"כ אפילו אי אין יציאה מועלת בבשר פרים הנשרפים מ"מ כיון דאינו זורק את הדם א"כ כל הקרבן פסול ואפשר ג"כ ביצא רובו של פר אי יציאה מועלת בפרים הנשרפים דאין הנשאר נשרף חוץ לג' מחנות כמצותו דהא ביומא נ' איבעי לן אי דם אקרי פר ופשטינן מההיא דוהוציא את הפר כו' אמר ר"פ בעור ובשר ופרש דכ"ע דאקרי פר ע"ש א"כ כיון דבעינן דבשעת הוצאה יקרא פר אפשר דמיעוטו אינו קרוי פר ולית ביה מצות שריפה כלל:

ג

שריפת פרים ושעירים הנשרפים כמצותן הם חוץ לג' מחנות וצריכים ג"כ להיות במקום טהור כדכתיב בקרא ודרשינן לה בת"כ והנה בירושלמי מגילה (פ"א הי"א) אמרינן דבנוב וגבעון פרים ושעירים הנשרפים נשרפים ע"ג הקבר דלא בעינן מקום טהור ע"ש ויש לעיין מ"ש הנך דלא בעינן מקום טהור ונראה לומר לפי מה דאמרינן בר"פ פרת חטאת דפרת חטאת ששרפה חוץ מגתה אין חייבין עליה משום שחוטי חוץ דאינו ראוי לפתח אהל מועד ואמרינן מאי חוץ מגתה אמר ר"ל חוץ ממקום הבדוק לה והקשו בתוס' שם ד"ה חוץ הא מדאורייתא לא בעי בדיקה ותי' דכוונת הש"ס היינו דשרפה במקום טומאה דבעי שחיטה ושריפה במקום טהור כשריפת פרים דאיתקוש להדדי כדמשמע

בס"פ טבול יום עכ"ל ומוכח מזה דמה דבעינן שריפה במקום טהור הוא מדין מחיצה ואם שחטה או שרפה חוץ מגתה היינו במקום טמא היה חייב עליה משום שחיטה ועבודה בחוץ וזה דפטור הוא רק משום דפרה אימעטא משחוטי חוץ דאינה ראויה לפתח אהל מועד והיינו דמקום טהור הוא מחיצתה ומקום טמא הוא חוץ למחיצתה וא"כ ה"נ בפרים ושעירים הנשרפים זה דבעינן מקום טהור הוא משום דמקום טהור היא מחיצתן לשריפה דהא זה דבפרה בעינן שחיטה ושריפה במקום טהור הוא רק משום דאיתקוש לפרים הנשרפים כמ"ש בתוס' ולפ"ז בנוב וגבעון שהיא שעת היתר הבמות דליכא מחיצות לקדשים חוץ מן הקלעים שהם מחיצה לאכילת ק"ק א"כ כמו קק"ל נאכלים אז בכל ערי ישראל דבטלה מחיצתן ה"נ פרים ושעירים הנשרפים נשרפין ע"ג הקבר דבטלה מחיצתן דבנוב וגבעון ליכא דין מחיצה לקדשים חוץ מן הקלעים לאכילת ק"ק ודו"ק:

מיהו יש לעיין נהי דבנוב וגבעון לא בעינן מקום טהור מ"מ אם נשרפים ע"ג הקבר הרי נטמאו הפרים ונפסלו משום טומאה מיהו אקרא דמצריך בעלמא שריפת פרים במקום טהור וכדדרשינן לה בת"כ ל"ק ל"ל קרא תי"ל דיפסלו הפרים משום טומאה דאפשר שיהיה המקום טמא ולא יטמאו הפרים וכמו במי חטאת דבעינן והניח במקום טהור ואמרינן בפ"י דפרה דקלל של חטאת שנגע בשרץ טהור משום דאין כ"ח מיטמא מגבו נתנו ע"ג טמא משום דאין זה מקום טהור ע"ש ה"נ בשריפת פרים אם שרפן ע"ג דבר טמא ומפסיק איזה דבר ביניהם דליכא נגיעה ולא נטמא מ"מ אסור לשורפו שם דאין זה מקום טהור אבל ע"ג הקבר שמטמא באהל הרי נטמאו הפרים ואפשר שיהיה מזה ראיה להרמב"ם ז"ל שפסק דפריס הנשרפים אין מקבלין טומאה בלא הכשר והקשו עליו המפרשים ז"ל] ומיירי בשלא הוכשרו דאין נפסלים משום טומאה [יש לעיין למ"ד בזבחים ק"ו דשריפת פרים הנשרפים בעינן על דשן של מזבח החיצון ל"ל קרא לשריפת פרים שצריכה להיות במקום טהור תי"ל דבדשן של מזבח כתיב במקום טהור]:

ושריפת הפרים היא ע"י נתוח שלא בהפשט וזה דצריך להיות ע"י נתוח מפקינן לה ביומא ס"ח בגז"ש ראשו וכרעיו מעולה ע"ש אך נראה דמ"מ אין הנתוח צריך להיות כמו נתוח של עולה שמנתחין אותה לו' איברים כמבואר במס' תמיד דהרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' יוה"כ ה"ז כתב רק דמחתכן לחתיכות גדולות ולענין טומאת השורפן אמרינן בזבחים (ק"ד ע"ב) רש"א אינן מטמאין עד שיוצת האור ברובן ניתך הבשר אין השורף מטמא בגדים ע"ש והנה יש לעיין נהי דס"ל לר"ש דאין המוציא מטמא בגדים רק השורף מ"מ מנ"ל האי שיעורא דמשיצית האור ברובן דגבי הקטרה איכא פלוגתא דאמוראי אי סגי

בשמשלה בו האור או בעינן משיצית האור ברובו ואפילו למ"ד דבעינן משיצית האור ברובו הוא מדכתיב כי עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן ואין הכבשן מעלה עשן עד שיצית האור ברובו א"כ זה שייך רק היכא דבעינן הקטרה אבל בפרים דבעינן שריפה ולא הקטרה מה זה שייך ליצית האור ברובו ואמאי לא נימא משמשלה בהם האור ואפשר לפי מה דאמרינן בפ"ק דשבת גבי מאחיזין את האור במדורת בית המוקד ע"ש עם חשכה ובגבולין משיאחוז האור ברובו והטעם שם הוא דמשהצית האור ברובו תו דולקת מאליה וא"צ להתעסק בהן ע"ש י"ל הכא גבי פרים דבעינן והשורף היינו כשכלתה עבודתו ואז מטמא בגדים ומשיצית האור ברובו תו א"צ שום מעשה וקרינן ביה והשורף ובשבת שם מייתינן ההיא דמנורה דבעינן שתהא שלהבת עולה מאליה והיינו משהדליק ברובו דאז שלהבת עולה מאליה ואז קרינן בה הדלקה כמ"ש רש"י ז"ל שם] והנה גבי פרת חטאת אמרינן בתוספתא דפרה פ"ב בהשלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת אם נתנן עד שלא הצית האור ברובה או משנעשית אפר פסולה ע"ש והוא משום דבעינן והשליך אל תוך שריפת הפרה ושריפת הפרה מקרי משיצית האור ברובה עד שתיעשה אפר ומוכח מזה דלאו דוקא לענין שיקרא השורף בעינן משיצית האור ברובו דאז קרינן ביה השורף משום שגמר מלאכתו דאף שריפת הפרה נקראת משיצית האור ברובה עד שתיעשה אפר ולא קודם לכן ואפשר דהטעם דבעינן גבי פרים ופרה משיצית האור ברובן הוא משום דכתיב ושרף אותם בעינן שריפת כל הפרים וכן בפרה כתיב ושרף אותה בעינן שריפת כולה ולא מהני מה שמשלה בה האור ומשיצית האור ברובה הטעם דרובה ככולה וחשיב כשריפת כולה וצ"ע בזה:

והנה בתוספתא פי"א דזבחים אמרינן דשריפת פרים אפילו בתבן אפילו בקש ואפילו בגבבא ואפילו לא הצית את האש אלא ברובן הרי אלו כשרים ע"ש ונראה מזה דבהצית האש ברובו כבר נעשית מצותו ובגמרא אמרינן דעד שנעשין אפר מטמאין בגדים ולר"ש עד שיתיך הבשר ומדמטמאין בגדים מוכח דעדיין לא נעשה מצותן ובפסחים (ע"ה ע"ב) אמרינן ושרף אעפ"י שהצית האור ברובן היינו שיתעסקו בו עד שתגמר שריפתן כמ"ש רש"י ז"ל שם ואפשר דכמו שמצינו בגחלת שפקעה מע"ג המזבח דחשיב נעשית מצותה כמ"ש תוס' זבחים (צ"א ע"ב) ד"ה המוריד ואם לא פקעה עדיין לא נתמרקה מצותה עד שתיעשה אפר כמ"ש תוס' שם ולעיל (פ"ו ע"ב) ה"נ י"ל כשגומר שריפת הפרים לא נתמרקה מצותן עד שיעשו אפר ומטמאין בגדים אבל התוספתא דמיירי שלא הצית האש אלא ברובו ולא עשה יותר דכבתה אח"כ חשיב בכך נעשית מצותה וצ"ע בזה ונראה דאף

לר"ש דס"ל דמדשויא חרוכא תו אינו מטמא בגדים מ"מ לא נתמרקה מצותן עד שיעשו אפר דאל"כ לא היה רשאי לגמור שריפתן ביום הכפורים משום מלאכה:

הנה בירושלמי יומא (פ"ו ה"ו) אמרינן דהמהפך בכזית בשעת שריפה מטמא בגדים ויש לעיין מה שיעור כזית לענין שריפה דהא אינה אכילת מזבח דנימא דאכילת מזבח בכזית דשריפתן אף שהוא מצוה לא חשיב כאכילת מזבח כדאמרינן בירושלמי שם דאם נאבדו האימורים אינו זורק הדם על הבשר משום דאין בהם לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח אלמא לא חשיב כאכילת מזבח והנה בשריפת פרה אדומה אמרינן בתוספתא פ"ב דפרה דאם פקע מעורה משערה ומבשרה חוץ מגיתה יחזור ואם לא החזיר פסול רא"א כזית מעכבה פחות מכזית אינו מעכבה ע"ש והנה התם י"ל דהשיעור כזית הוא משום דשריפתה הוי כמו הקטרת אימורים וכמה שהביא הר"ש ז"ל פ"ג דפרה מהת"כ דמש"ה שריפת פרה בלילה כשרה משום דכתיב חטאת היא דחשיב שריפתה כמו הקטרת אימורים דכשרה כל הלילה ע"ש א"כ י"ל דגם לענין שיעור חשיב כהקטרת אימורים דשיעורו בכזית דחטאת היא דשריפתה חשיב כהקטרה אבל בפרים יש לעיין מנ"ל שיעור של כזית דהא ע"כ שריפתן לא מקרי אכילה דהא התוס' מנחות (ק"א) הקשו לר"ש עולה אמאי מטמאה טומאת אוכלין הא לא היה לה שעת הכושר ותי' דאכילת מזבח שמה אכילה ובפרים הנשרפים ס"ל לר"ש בתוספתא דפרה פ"ו דאינן מטמאין טומאת אוכלין לפי שלא היתה להם שעת הכושר ועיין תוס' ב"ק (ע"ז ע"א) ד"ה פרה אלמא שריפתן לא חשיבא אכילה ואפשר דשיעור כזית כאן הוא שיעור מיוחד לשריפת פרים לטומאת שורפיהם והלל"מ כשאר שיעורים וכמו כזית מן המת יש לחקור בפרש של פרים הנשרפים דצריך שריפה אם פירש אי צריך לשורפו דאפשר רק דנשרף אגב בשרו אבל אם פירש כיון דאינו מגופן של פרים א"צ שריפה]:

אמרינן ביומא (ס"א ע"ב) בנתן מתנות שבפנים ונשפך הדם דמביא דם אחר וכן בנתן על הפרוכת ונשפך הדם דמביא דם אחר ומתחיל במזבח דלרבנן אינו מטמא בגדים ואינו נשרף אבית הדשן אלא אחרון ע"ש ויש לחקור מה עושים עם האחרים ואפשר שתעובד צורתן ויצאו לבית השריפה אך נראה דעיבוד צורה לא מהני בהו כלל דאינם נפסלים בלינה דאפילו אי אמרינן דלינה מועלת בבשר פרים הנשרפים אף דלית בהו לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח הוא משום מצות שריפה דאית בהו אבל בהנך דלית בהו שום מצוה נראה דלא שייך בהו פסול לינה כלל ואפשר דאינן טעונין שריפה כלל דאינן פסולי המוקדשין וסגי להו בקבורה אך עוד אפשר דמותרים לגמרי בהנאה כיון דליכא עלייהו שום מצוה הוו כעצמות קדשים שפירשו קודם זריקה דאתא זריקה ושרינהו אפילו

למיעבד בהו קתא דסכינא. עוד יש לחקור אם עורותיהן לכהנים דהא עורות החטאות לכהנים רק בהפנימיות דנשרפות עם עורן לא שייך שיהו עורותיהן לכהנים אבל בהנך כיון דאינו נשרף אלא אחרון א"כ הראשונות אפשר דעורותיהן לכהנים כשאר חטאות ובעצמות עולה שפירשו קודם זריקה דאמרינן דאתא זריקה שריתינהו אפילו למיעבד בהו קתא דסכינא וכן קרנים וטלפים דמותרין בהנאה יש לחקור אם מותרין באכילה דאפשר לעשות מהם ציקי קדרה כדאמרינן בחולין (ע"ז ע"ב) אם הן בכלל כל שהוא בכליל תהיה בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו וכיון דקודם שפירשו היה דינן להקרבה אפשר דהאי לאו תו לא פקע אף כשפירשו אח"כ וצ"ע בזה:

עוד יש לחקור בהקטרת אימוריהם אם אימוריהם של כל הפרים והשעירים נקטרים ואף דאמרינן בירושלמי יומא (פ"ה ה"ה) בהגריל ג' זוגות ליתן מאחד בין הבדים ומאחד על הפרכת ומאחד על מזבח הזהב דמחשבין מזה ע"ז ואם אבדו אימוריו של זה מזין על אימוריו של זה ע"ש ומוכח דכל האימורים קרבים למזבח התם הוא דמתחילה הגריל ג' זוגות וכיון דחשיבי כגוף אחד והזאה של זו מועלת לזו שפיר קרבי אימורי כולם אבל אם נתן בין הבדים ואח"כ נשפך הדם דמביא דם אחר ומתחיל בפרכת א"כ על אימוריו של שני היו רק מקצת הזאות דהזאות של בין הבדים לא הועילו עליהם דפר השני עדיין הי' אז חולין א"כ איך ניתרים האימורים למזבח בחצי מתיר מיהו אשכח כה"ג בלוג של מצורע דאמרינן בתוספתא נגעים גמר את המתנות בפנים ונתן מקצת בהונות ונשפך הלוג יביא לוג אחר ויתחיל תחילה על הבהונות ר"א ור"ש אומרים ממקום שפסק וכולן אין נאכלין חוץ מן האחרון שהוא נאכל ר"א ור"ש אומרים כולן נאכלין עכ"ל ולכ"ע האחרון נאכל אע"ג דהיו עליו רק מקצת מתנות. והנה רבנן ור"א ור"ש פליגי בלוג כמו דפליגי בפרים הנשרפים ביומא (ס"א ע"ב) דלרבנן אינו נשרף אלא אחרון ור"א ור"ש ס"ל דכולן נשרפין אבית הדשן ע"ש ונראה מזה דחד טעמא הוא דלרבנן אין המתנות מועילות רק להאחרון ומש"ה אינו נאכל רק האחרון ואינו נשרף אבית הדשן אלא האחרון ולר"א ור"ש המתנות מועילות לכולן וא"כ ה"נ באימורין דלרבנן אין מקטירין האימורים רק של האחרון דמ"ש הקטרת אימורים מאכילה דכמו שאין המתנות מועילות לראשון לאכילה ה"נ אין מועילות להקטרה וזה דלכ"ע המתנות מועילות להאחרון ואע"ג דהיו עליו רק חצי מתיר צ"ל דרק חצי מתיר הראשון אינו מועיל להתיר לאכילה ולהקרבה אבל חצי מתיר האחרון הועיל וגמר בו כפרה סגי אך הרמב"ם ז"ל לא הזכיר כלל איזו אימורים מקטירין ונראה דס"ל דמקטירין את כולן אך נראה דזה תלוי בפלוגתא דר"א ור"ש ורבנן ולרבנן אינו נקטר רק של אחרון:

יש לחקור בבשר פרים ושעירים הנשרפים שנפסלו אם מועלים בהם דזה דשאר פסולי בקדש דמועלין בהם כתב רש"י ז"ל בכריתות משום דאם עלו לא ירדו קרינן בהו מקדשי ה' א"כ בפרים הנשרפים שנפסלו דל"ש בהו אם עלו לא ירדו נפקע מעילתן כמו קדשים שמתו אך אפשר דהכא יש בהם מעילה משום דמצוה לשורפן בעזרה כמו כל קדשים פסולים כדאמרינן בזבחים דכל הכתוב מדבר בפרים ושעירים הנשרפים לשרוף פסוליהם אבית הבירה כו' ואע"ג דאמרינן במעילה י' דק"ק שנטמאו אין מועלין בהם ומקשינן פשיטא ומשנינן סד"א הואיל ואית בהו מצות שריפה לכהנים קמ"ל וכתבו התוס' שם דסד"א דמשום מצות שריפה לא חשיב נעשה מצותן ומועלין בהם קמ"ל כיון דשריפת קדשים פסולים אינה צריכה בגדי כהונה חשיב נעשה מצותן ע"ש אך נראה דזה שייך רק בשאר קדשים אבל בפרים הנשרפים דבכשרותן אמרינן דמועלין בהם בבית הדשן עד שיעשו אפר ואע"ג דמצות שריפה של פרים הנשרפים א"צ כהונה כלל וכשרה בזר וכמ"ש הרמב"ם ז"ל והוא מהירושלמי ומ"מ לא חשיב נעשה מצותן משום מצות שריפה וע"כ דפרים ושעירים הנשרפים שאני דאף משום מצוה דא"צ בגדי כהונה ג"כ לא חשיב נעשה מצותן א"כ אפשר דה"נ בנפסלו כיון שיש בהם מצות שריפה בתור קדשים פסולים יש בהם מעילה דלא חשיב נעשה מצותן א"נ דהוי כמו בשר ק"ק שנפסל קודם זריקה דמועלין אעפ"י שאינו ראוי לכלום. [בירושלמי יומא (פ"ו ה"ו) מקשינן כיון דבשר פרים הנשרפים מטמאין טומאת אוכלין משום שסופן לטמא טומאה חמורה אלא מעתה יטמאו את אימוריהן ומתרצינן כהדא אין מי חטאת מטמאין דבר לחזור וליטמאות ממנו ע"ש והנה יש לעיין דהא אף מי חטאת מתטמאין מחמת עצמן וכדאמרינן בפסחים (י"ח) גבי פרה ששתתה מי חטאת ר"י אומר בטלו במעיה ומקשינן נהי דטומאה חמורה לא מטמאו טומאה קלה מיהא נטמאו ופי' רש"י ז"ל משום דהמי חטאת נגעו בעצמן וי"ל טומאה קלה ג"כ ונהי דע"י שתיית הפרה בטלה הטומאה חמורה שלהם מ"מ נשארה הטומאה קלה ע"ש ורק שאין המי חטאת נפסלין משום טומאת עצמן דאין פסול טומאת מי חטאת לגבי חטאת א"כ בפרים הנשרפים נהי דאין טומאתן פסלות לגבייהו מ"מ כיון דהאימורים נטמאו רק שלא נפסלו משום זה א"כ כשנותנן על המערכה יטמאו העצים דנפסלין משום טומאה והעצים יפסלו משום טומאה זו דרק לגבי עצמן לא מהני האי טומאה ליפסל]:

וזה דאמרינן בזבחים (פ"ב) ריה"ג אומר כל הענין מדבר בפרים ושעירים הנשרפים כו' ולעמוד בל"ת על אכילתן כו' אע"ג דאיכא בהו לאו דמעילה י"ל דבא הכתוב לעמוד עליהם בב' לאוין א"נ ריה"ג לטעמיה דאמרינן בתוספתא פי"א דזבחים ריה"ג אומר בבית

הדשן הגדול היו נשרפין אפילו בתבן אפילו בקש ואפילו בגבבא ואפילו לא הצית האש אלא ברובן כשרים דס"ל דמשהצית האש ברובו כבר נעשה מצותו וא"כ נפקא ליה מידי מעילה אם לא עשה יותר ועדיין ראויים לאכילה אבל מקרא דכל חטאת אשר הובא את דמה כו' לא יאכל דבא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו איכא לאו לעולם:

ובהקטרת אימוריהם אמרינן ביומא (ס"ז ע"ב) בא לו אצל פר ושעיר הנשרפין קרען והוציא את אימוריהם ונתנן במגיס כו' ומשמע שנתן אימורי שניהם במגיס אחד ויש לעיין דהא אמרינן במנחות (פ"ט) דאין מערבין חלבים בחלבים ואפשר דשאני פר ושעיר של יוה"כ כיון דמערבים לקרנות ואפילו למ"ד דאין מערבין לקרנות מ"מ לז' שעל טהרו של מזבח לכ"ע מערבין א"כ מקרנות ואילך חשיב הפר והשעיר כקרבן אחד ומש"ה מערבין אח"כ אף אימוריהם. אמרינן בתוספתא פ"ד דמנחות נתערב במנחת כהנים ובמנחת כהן משיח כו' הרי אלו יקרבו ולא עוד אלא ב' כהנים מביאין את מנחותיהן בכלי אחד ומקריבין אותן לגבי מזבח מפני שכולה כליל לאשים עכ"ל ומשמע דמותר לכתחילה להביאן בכלי אחד וקשה הא אין מערבין חלבים בחלבים]:

ד

ובהזאת דמיהם יש חילוק בין פר ושעיר של יוה"כ לשאר חטאות הפנימיות דפר ושעיר של יוה"כ יש בהם הזאות בין הבדים וז' על טהרו של מזבח הזהב משא"כ בשאר חטאות הפנימיות שאין בהם אלא י"א הזאת ז' על הפרוכת ו"ד על קרנות מזבח הזהב עוד מצינו בפר ושעיר של יוה"כ שהזאותיהן טעונות מנין שהיה מונה אחת ואחת כו' וביומא נ"ה אפלגי ר"א ור"י למה צריך מנין ר"א שלא יטעה בהזאות ור"י אמר שהמנין הוא מדאורייתא מדכתיב ולפני הכפורת יזה כו' ואמרינן שם דנ"מ בין ר"א לר"י היכא דלא מני ולא טעי דלר"א כשר ולר"י פסול כיון דהמנין הוא מדאורייתא וכתיב חוקה לעכב כמ"ש רש"י ז"ל שם והת"י שם (נ"ה ע"א) הביאו מהת"כ דצריך מנין משום דכתיב שבע פעמים ולא שבע טפין ע"ש וכתב הגבורת ארי דכ"מ שנאמר שבע פעמים כגון על טהרו של מזבח ובפר העלם דבר וכן בהזאת פרת חטאת כולן צריכין מנין ופלוגתא דר"י ור"ל הוא רק למה מונה אחת ואחת וכולל הזאה של מעלה עם כולן ולמר שלא יטעה ולמר מדכתיב אותו והביא שם מההיא דפ"ד דפרה היזה מששית שביעית כו' שצריכות מנין וכתב הת"י שם דפעמים משמע לשון מנין ע"ש ולענ"ד נראה פ"י דברי הת"כ דכיון דכתיב ז' פעמים ולא ז' טפין היינו שהם שבע הזאות ולא הזאה אחת של ז' טפין א"כ במה ניכר שהם ז' הזאות דבמה שטובל ז' פעמים אצבעו ומזה אינו ניכר שהם ז' הזאות דהא איכא למ"ד הזאה צריכה שיעור ומצטרפין להזאת ומה שטובל אצבעו ב' פעמים ומזה מצטרף

להזאה אחת אלמא דזה לא חשיב חילוק לב' הזאות א"כ אפשר שהוא הזאה אחת של ז' טפין ומש"ה צריך לחלקן ע"י מנין וזה בזריקת כל הזבחים שטעונים ב' מתנות שהן ד' ובחטאת החיצונה שטעונה ד' מתנות על קרנות א"צ מנין משום דהתם נותן כל מתנה על מקום אחר וזה ניכר שהיא מתנה אחרת משא"כ בז' הזאות שכולן במקום אחד ומש"ה צריך מנין לחלק והנה בפ"ד דפרה אמרינן היזה מששית שביעית חזר והיזה שביעית פסולה היזה משביעית שמינית חזר והיזה שמינית כשרה ופי' הר"ש ז"ל שם שקרא לששית שביעית דכיון דמנה שביעית קודם ששית פסולה דשבע כסדרן בעינן ואע"ג דחזר והיזה שביעית לא מהני דבעינן שיקרא לששית ששית ולשביעית שביעית אבל בקרא לשביעית שמינית כיון דאין שמינית בהזאות טעות דבר בעלמא הוא ומש"ה כשרה ע"ש ולפ"ז הוא בפשוטו דכל המנין הוא רק לחלק שהם ז' הזאות א"כ לא אכפת לן אם קרא לשביעית שמינית דהא מ"מ הרי חילקן שקרא לששית ששית ולשביעית שמינית א"כ אינן הזאה אחת אבל בקרא לששית שביעית וחזר והיזה שביעית א"כ אדרבה הרי עירבן שקרא לשניהם מנין אחד א"כ הזאה אחת היא של ב' טפין ומש"ה פסולה:

והנה בגיטין (נ"ד ע"ב) גבי הכהנים שפיגלו במקדש אמר ר"י משום ר' יוסי מה אעשה שהתורה האמינתו דכ"ג ביו"כ יוכיח דכי אמר פיגול מהימן והא כתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד כו' והיינו דנאמן לפסול הקרבן כמ"ש תוס' שם דר' יוסי ס"ל דאין פיגול בחטאות הפנימיות ורק דנפסל ומקשינן ודילמא דשמעינן דפגיל ואמרינן אי לאו דמהימן אע"ג דשמעיניה נמי לא מהימן דדילמא לבתר הכי קאמר ע"ש ויש לעיין כיון דהזאות של יוה"כ צריכות מנין ולר"י הוא מדאורייתא ומעכב א"כ דילמא דשמעינן דפגיל בשעת מנין ואי חשדינן ליה דהמנין נמי היה אח"כ א"כ בלא"ה פסול כיון דהמנין מעכב ויש לדחוק וליישב:

אמרינן במנחות (כ"ז) בהזאות של פרה אם עשאן שלא מכוונות פסולות אבל הזאות שבפנים אם עשאן שלא מכוונות כשרות וכתב רש"י ז"ל שם דבפרה שלא מכוונות פסולות משום דכתיב אל נוכח וחוקה אבל הזאות שבפנים דהיינו של יוה"כ ופר העלם דבר שלא מכוונות כשרות דלא כתיב בהו אל נוכח ע"ש והנה יש לעיין א"כ למה לכתחילה צריכות להיות מכוונות כיון דלא כתיב בהו אל נוכח והנה בת"כ בפר כהן משיח ילפינן מקרא דצריך לכוין אל פני הפרוכת יכול אל פני הפרוכת כולה ת"ל הקדש מלמד שהוא מכוון כנגד בין הבדים ע"ש וכן הוא בירושלמי יומא (פ"ה ה"ד) הקדש צריך לכוין כנגד הקדש וצ"ל דשאר חטאות הפנימיות דצריכין מכוונות לכתחילה ילפינן לה מפר כהן משיח ובירושלמי שם מייתינן האי קרא גם לענין הזאות של יוה"כ דצריכין

להיות כנגד בדי ארון אך קשה על רש"י ז"ל מאי נ"מ דלא כתיב בהו אל נוכח מ"מ הרי צריכין להיות מכוונות לכתחילה משום דאל פני פרוכת הקודש א"כ מ"ל אם לא כתיב בהו אל נוכח ואפשר דכוונת רש"י ז"ל על יוה"כ דאי הוי כתיב בהו אל נוכח היה מעכב משום דביוה"כ כתיב חוקה אבל השתא דליכא קרא ביוה"כ גופא רק דילפינן מפר כהן משיח דצריך מכוונות לא קאי חוקה עלייהו ואינו מעכב ומה שהזכיר רש"י ז"ל ג"כ פר העלם דבר ופר כהן משיח דלא כתיב בהו אל נוכח צ"ל דהיינו אי הוי כתיב בהו אל נוכח לבד מקרא דפני פרוכת הקדש א"כ הוי ליה שנה קרא לעכב ואף אם קרא אל נוכח הוי כתיב רק בפר העלם דבר הוי ג"כ דינו כמו ששנה הכתוב לעכב אף בפר כהן משיח דפר העלם דבר ופר כהן משיח ילפינן לה מהדדי וכמו בגוף ההזאות דמעכבות אמרינן בר"פ ב"ש כיון דכתיבי בפר כהן משיח ופר העלם דבר הוי כמו ששנה הכתוב משום דילפינן לה מהדדי מקרא דעשה כאשר עשה ע"ש אבל השתא דלא כתיב רק חד קרא דאל פני פרוכת הקדש הוי רק למצוה ואינו מעכב:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ב מפסה"מ הי"ד וכן פר ושעיר של יוה"כ שדמן נכנס לקה"ק אם הכניס דמן לקה"ק והיזה ממנו והוציאו להיכל וחזר והכניסו לקה"ק נפסל ואינו גומר ממנו הזאות שבקה"ק כיון שיצא יצא וכן אם גמר הזיות שבקה"ק והוציאן להיכל והיזה מקצת הזיות והוציאן חוץ להיכל וחזר והכניסן להיכל אינו גומר הזיות שבהיכל שכיון שיצא הדם חוץ למקומו נפסל עכ"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל דלדם של קה"ק חשיב היכל חוץ ונפסל שם ביוצא וכן דם ההיכל חוץ להיכל חשיב חוץ ונפסל שם והנה זה דדוקא אם כבר הכניס הדם לקה"ק ואח"כ הוציאו להיכל דנפסל אבל קודם שהכניסו לקה"ק אינו נפסל בהיכל משום יוצא אע"פ שהדם הוא שצריך ליתן בין הבדים והוא עתה בהיכל שהוא חוץ למקומו חדא משום דמצותו בכך שהרי צריך לשוחטו בעזרה ואח"כ להכניס דמו לפנים וא"כ ע"כ הדם קודם בחוץ ועוד דהרמב"ם ז"ל ס"ל דיוצא הוא דוקא אם כבר היה במחיצתו ואח"כ יצא אבל אם מתחילה היה חוץ למחיצתו אינו נפסל כ"ז שלא נכנס שהרי כתב הרמב"ם ז"ל פ"א מפסה"מ הל"ג באימורי קק"ל שיצאו לפני זריקת דמים ונזרק הדם והם בחוץ לא נפסל הזבח ואם החזירן מקטירין אותן והראב"ד ז"ל נחלק עליו דנפסל ביוצא והרמב"ם ז"ל פסק כמ"ד בפ' כל התדיר דאימורי קק"ל שיצאו קודם זריקה אין נפסלים ביוצא ואע"ג דזרקו אח"כ הדם ואהני להו זריקה והן בחוץ מ"מ ס"ל להרמב"ם ז"ל דאף אז אין נפסלין משום יוצא כיון דלאחר זריקה לא היו בעזרה אין זה יוצא] מיהו בזה יש לעיין למה דוקא כתב הרמב"ם ז"ל בשנתן מקצת מתנות בקה"ק ואח"כ הוציאן להיכל דנפסל אבל אם עדיין לא נתן אעפ"י שהכניסן לקה"ק ואח"כ

הוציאן להיכל אינו נפסל וכן בהיכל כתב הרמב"ם ז"ל דמיירי דוקא בשכבר נתן מקצת מתנות בהיכל ואח"כ הוציאו ונראה הטעם לפי מה דאמרינן בירושלמי יומא (פ"ה ה"ה) שיכול לכתחילה לשחוט ג' פרים וג' שעירים ליתן מאחד בין הבדים ומאחד על הפרוכת ומאחד על מזבח הזהב ע"ש א"כ קודם שנתן מקצת מתנות בקה"ק עדיין מי יאמר שזה הדם עומד להזות ממנו בין הבדים הרי יכול לשחוט עוד פר ליתן ממנו בין הבדים וזה הדם יהיה כולו להיכל א"כ דלא נקבע הדם עדיין לקה"ק ל"ש בו פסול יציאה להיכל וכן מהיכל לחוץ אבל כל שכבר נתן מקצת מתנות בקה"ק או בהיכל א"י לשחוט לכתחילה פר אחר ולגמור ממנו ההזאות דהא אפילו אם נשפך הדם קי"ל כמ"ד דמתחיל מתחילה מבין הבדים וא"י לעשות הזאת בין הבדים מב' פרים ואפילו למ"ד ממקום שפסק הוא מתחיל הוא רק בנשפך הדם דחטוי אחת אמרתי ולא ב' חטויים אבל לכתחילה ודאי דא"י לעשות כן דכל בין הבדים כפרה אחת כדאמרינן שם] וא"כ כשנתן מקצת הזאות כבר נקבע הדם לאותו מקום דע"כ צריך לגמור ההזאות מאותו הדם ומש"ה נפסל ביוצא:

ונראה דזהו נמי טעמו של רש"י ז"ל שכתב במנחות (ז' ע"ב) גבי קיבל פחות מכדי הזאה בכלי זה ופחות מכדי הזאה בכלי זה לא קידש וכתב רש"י ז"ל אם קיבל מדם פרים ושעירים הנשרפים שטעונין הזאה וקיבל שיעור ג' הזאות בכלי זה ושיעור ד' הזאות בכלי זה כו' עכ"ל ואע"ג דפרים ושעירים הנשרפים טעונין י"א הזאות ז' על הפרוכת וד' על מזבח הזהב מ"מ סגי במקבל שיעור ז' הזאות בכלי אחד והטעם כיון דיכול לכתחילה לשחוט עוד פר בשביל הזאות של מזבח הזהב ומזה הפר ליתן רק על הפרוכת א"כ ל"ש שיפסל אם קיבל רק ז' הזאות בכלי אחד דזה אי אפשר לקרותו פחות מכדי הזאה כיון שיכול שלא לעשות כלל יותר מזה הפר אבל בקיבל פחות מז' הזאות בכלי אחד דא"י להתכפר בב' פרים בהזאת פרוכת עצמה חשיב פחות מכדי הזאה וזה דקיבל ג' הזאות בכלי אחד וד' בכלי אחד דפסול נראה דפסול דוקא ליתן מהם על הפרוכת אבל למזבח הזהב הם כשרים דאין טעונים רק ד' הזאות:

והנה לפי' רש"י ז"ל דהאיבעיא בזבחים (פ"ב ע"ב) בפר ושעיר של יוה"כ שהיזה מדמן על הבדים והוציאן כו' דמיירי בפסול של הכנסה ואמרינן שם היזה מדמן על הפרוכת והוציאן למזבח והכניסן מהו הכא ודאי חד מקום הוא או דילמא יציאה קרינא ביה וכתב רש"י ז"ל והוציאו למזבח להזות שבע על טהרו ומתן ד' על קרנותיו כדכתיב ויצא כו' ואמרינן התם דלהכי כתיב ויצא עד דנפיק מכוליה מזבח שלא יעמוד בין המזבח ולפרכת בשעת מתנות המזבח אלא בין המזבח ולפתח לצד המזרח עכ"ל והנה יש לעיין למ"ד ביומא (נ"ט) הקפה ברגל איך שייך שיפסל הדם בין מזבח הזהב לפרכת משום

הכנסה הא סופו להכנס שם חובה דרק בשעה שמתחיל ליתן על קרנות המזבח צריך לצאת מכל המזבח כדאמרינן ביומא שם ואח"כ למ"ד הקפה ברגל היה נכנס בין הפרכת למזבח ואיך אפשר שיפסל שם הדם וצ"ל דהאיבעיא היא רק למ"ד הקפה ביד אך לפ"ז האיבעיא אינה אליבא דהלכתא וצ"ע:

(עי' הערת הגרא"ז מלצר זצ"ל בסוף הספר) **ולפי'** הרמב"ם ז"ל דמיירי לענין פסול יוצא יש לעיין הרי פסק הרמב"ם ז"ל פ"ב מפסה"מ דשלא במקומו כמקומו ודם שמצותו ליתן בפנים בהיכל שנתנו על מזבח החיצון נתכפרו [ובפי' המשנה פ"ב דזבחים דהנתנים בפנים שנתנן בחוץ היינו דמים שמצותן על מזבח הפנימי או מבית קה"ק וכתב שם דפסול הבשר אבל בעלים נתכפרו] א"כ איך אפשר דלאחר שנתן מקצת הזאות בקה"ק או בהיכל והוציאן חוץ להיכל נפסלין ביוצא הא אם נתנן על מזבח החיצון כיפר ואיך יתכן שיפסל שם הדם ביוצא ואפשר דרק אם נתן כל המתנות על מזבח החיצון כיפר אבל מקצת דמים בפנים כהלכתן ומקצת על מזבח החיצון לא מהני מיהו צריך טעם לזה וצ"ע:

אמרינן בירושלמי יומא (פ"ה ה"ד) בשעיר של יוה"כ דאם שחט מתחילה ב' שעירים ופיגל באחד מהם נתפגל השני וכן אם אבדו אימוריו של אחד מהם מזין על אימוריו של שני דכחד גופא הוו ע"ש והנה במעילה (ז' ע"ב) בשחט ב' אשמות מספקא לן אי חשיבא כחד גופא ומסקינן שם דלא הוו כחד גופא ואין זריקתו של אחד מועלת לאימוריו של שני ע"ש ונראה דהחילוק הוא בזה דבאשם דמתנה אחת מכפרת אי אפשר להתכפר בשניהם אלא או בזה או בזה ומש"ה לא חשיבא כחד גופא אבל בשעיר של יוה"כ כיון דכל המתנות מעכבות בו יכול להתכפר בשניהם ולעשות מקצת המתנות מזה ומקצת המתנות מזה ומש"ה חשיבא כחד גופא:

תו איבעיא לן בירושלמי שם בקיבל מדם הפר בג' כוסות ומדם השעיר בג' כוסות ונתן מאחד בין הבדים ומאחד על הפרוכת ומאחד על מזבח הזהב שירים של איזה מהם נשפך ליסוד ואמרינן שם דתלוי בפלוגתא דרבי וראב"ש בחטאת שקיבל דמה בד' כוסות ונתן ד' מתנות מאחד מהם אם כולן נשפכין ליסוד ע"ש ולכאורה קשה טובא הרי כאן נתן מכל כוס וכוס ובזה ליכא פלוגתא דהא בנתן מתנה מכל כוס וכוס לכ"ע כולן נשפכין ליסוד ונראה לומר דבעיקר בחטאת החיצונה בנותן ד' מתנות דהשירים נשפכין ליסוד לכאורה י"ל דהמתנה האחרונה היא העושה שירים דהא כ"כ שלא נתן ד' מתנות ליכא שירים אך אינו נראה כן דהא אמרינן בר"פ ב"ש דג' מתנות שבחטאת לענין שירים כתחילתן וכתב רש"י ז"ל שם דהיינו בקיבל הדם בד' כוסות ונתן מתנה מכל אחד כולן

נעשו שירים לשפוך ליסוד אף הג' כוסות שירים שלהן כמו הראשונה עכ"ל ואי נימא דהמתנה האחרונה היא העושה שירים על כל הכוסות א"כ מה שייך לומר כתחילתו דאדרבה המתנה הראשונה אינה עושה שירים כלל ומוכח דכל מתנה כשנותנה עושה דין שפיכת שירים רק שזמנה היא לאחר גמר כל המתנות אך זהו רק בחטאת החיצונה שהמתנה הראשונה מכפרת ואח"כ מצוה לתת עוד ג' מתנות וי"ל דכל מתנה ומתנה מצוה בפ"ע ומש"ה כל מתנה ומתנה שנותן מכל כוס וכוס חשובה לעשות דין שפיכת שירים על הכוס שנתן ממנו אבל בחטאות הפנימיות דכל ההזאות מעכבות כל המתנות יחד חשובות כמתנה ראשונה של חטאת החיצונה ואין מקצת הזאות עושה דין שירים א"כ בקיבל בג' כוסות ונתן מאחד בין הבדים ומאחד על הפרוכת ומאחד על מזבח הזהב בגמר המתנות שהיא המתנה האחרונה היא העושה דין שירים א"כ השאלה אם המתנה האחרונה שנתן מכוס האחרון אם יכולה לעשות דין שפיכת שירים על כל הכוסות א"כ הוי כחטאת החיצונה בנתן כל הד' מתנות מכוס אחד אם עושה דין שירים על כל הכוסות וזה תלוי בפלוגתא דרבי וראב"ש מיהו מתלמודא דידן יומא (נ"ז ע"ב) נראה דפלוגתא דרבי וראב"ש לא תלי בזה אם הזאות של כוס אחד יכולים לעשות דין שפיכת שירים על כוס אחר דאיבעי לן התם במקצת דמים נתערבו ומקצת דמים לא נתערבו דנותן המתנות מאותן שלא נתערבו אם צריך ליתן מאותן הדמים שנתערבו ליסוד ואמר ר"ה בריה דר"י דאפילו למ"ד כוס עושה חברו דיחוי הנ"מ דדחייה בידים אבל היכא דלא דחייה בידים לא ע"ש ונראה מזה דזה דכוס עושה חברו דיחוי או שירים אין הפלוגתא אם הזאות של כוס אחד עושה דין שירים על השני או אין עושה שירים וממילא הוי דחוי ואזיל לאמה אלא אדרבה דהפלוגתא היא אם כוס עושה חברו דיחוי וממילא אינו נשפך ליסוד או אינו עושה דיחוי ונשפך ליסוד דהא מחלקינן בין אדחיה בידים או לא היינו כיון דאינו דיחוי נשפך ליסוד וא"כ בקיבל בג' כוסות ונתן מאחד על בין הבדים ומאחד על הפרוכת ומאחד על מזבח הזהב סוף סוף הא לא אדחיה כיון שנתן מכל אחד ואחד]:

ה

ובסמיכתן של חטאות הפנימיות פר של יוה"כ וכן פר כהן משיח ופר העלם דבר ש"צ לכ"ע בעי סמיכה ובשעירי עכו"ם איכא פלוגתא דלר"י אין טעונין סמיכה ולר"ש טעונין ובמנחות (צ"ב ע"ב) לר"ש דשעירי עכו"ם טעונין סמיכה תני חדא סמיכה באהרן ותני חדא דסמיכה בזקנים אמר רב ששת ותסברא דהך קמייתא מתרצתא היא הא אמר ר"ש דסמיכה בבעלים בעינן וכתבו שם בתוס' ד"ה הא לר"ש סמיכה בבעלים בעינן ואהרן לאו בעלים הוא דאי משום שמתכפר עם כל ישראל הא אמר ר"ש במס' הוריות פר ושעיר

לכל שבט והא דחשיבי זקנים בעלים אעפ"י שיש פר ושעיר לב"ד בפ"ע כיון דעל ידיהן נעשה החטא קרי לה בעלים עכ"ל והיינו דאין אהרן חשיב בעלים לסמיכה כיון דפר ושעיר לכל שבט אין אהרן מתכפר בכולן אלא באחד מהן והנה יש לעיין לאביי דס"ל בהוריות דאין שבטו של לוי מביא כלל וי"ב שבטים הם אפרים ומנשה א"כ במה מתכפר אהרן וע"כ הלוים מתכפרין בכולן אעפ"י שאין מביאין א"כ לאביי אמאי לא יחשב אהרן בעלים לסמיכה:

ועוד קשה לפי מה דס"ל לתוס' כיון דפר ושעיר לכל שבט כל שבט מתכפר בפרו א"כ משכחת לה שינוי בעלים בק"צ דהא לכ"ע פר העלם דבר ושעירי עכו"ם ק"צ הם כדאמרינן ביומא (נ' ע"א) דליכא למ"ד דפר העלם דבר ושעירי עכו"ם לאו ק"נ הן ע"ש וא"כ משכחת לה ששחט פרו של שבט ראובן בעד שמעון דאינו בעליו והוא ג"כ מחויב כפרה כמותו שהרי פר לכל שבט וצע"ג (והנה הרגמ"ה במנחות שם כתב דמש"ה הסמיכה בזקנים ולא באהרן משום דב"ד חשיבי בעלים טפי מאהרן ע"ש ונראה דס"ל דמתכפר בכולן מ"מ הב"ד חשיבי בעלים טפי משום שהחטא נעשה על ידן כמ"ש בתוס'):

הנה הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהל' שגגות פסק כר"י דמביאין פר ושעיר לכל שבט ושבט אך כתב שם דזה דהציבור מביא הוא בעד ב"ד וכתב הכ"מ שם דהציבור פטורין מן הקרבן משום דתלו בב"ד רק דין הוא שהציבור חייב להביא י"ב פרים וי"ב שעירים בעד ב"ד ע"ש ולפי דברי הרמב"ם ז"ל מתיישב שפיר קושית התוס' במנחות אמאי לא חשיב אהרן בעלים דאהרן אינו מתכפר כלל דהציבור פטורין והמתכפרים הם רק ב"ד ומש"ה הב"ד סומכין אך על הרמב"ם ז"ל יש לעיין מהירושלמי הוריות שם דאיבעיא לן לר"י דציבור מביאין ולא ב"ד מי סומך עליהם ואמרינן ג' מכל שבט ושבט וראש ב"ד על גביהן ולהרמב"ם ז"ל דאף לר"י דציבור מביאין ולא ב"ד מ"מ המתכפרים הם ב"ד א"כ אמאי סומכין ג' מכל שבט ונראה לומר דמש"ה גם השבטים סומכין אעפ"י שאין מתכפרין בהם דסמיכה אינו תלויה רק בכפרה רק מי שמביא הקרבן ג"כ דינו שיסמוך שהרי כתבו התוס' במנחות (ס"א ע"ב) ד"ה מצינו דאם היה דין סמיכה בקרבן עכו"ם אם ישראל היה מביא נסכיו בשביל העכו"ם היה הישראל סומך בשביל הנסכים שמביא ע"ש ואעפ"י שאין הישראל בעל הקרבן ואינו מתכפר בו והנסכים שמביא הוא ג"כ בשביל העכו"ם מ"מ כיון שי"ל חלק בו סומך א"כ כ"ש כיון שחובה על השבטים להביאן והם המביאים של הקרבן אעפ"י שמתכפרין בהם ב"ד שפיר סומכין עליהם ואתי שפיר מה דאמרינן ג' מכל שבט סומכין וראש ב"ד ע"ג דהשבטים סומכים משום שהם המביאים וראש ב"ד

סומך מפני שהב"ד הם המתכפרים אך קשה אמאי לא פסק הרמב"ם ז"ל כהירושלמי דג' מכל שבט סומכין לר"י דהרמב"ם ז"ל פסק כר"י ופסק דרק ב"ד סומכין [ובעיקר מה דאמרינן בירושלמי דלר"י סומכין ג' מכל שבט ושבט קשה הא ר"י ס"ל בסנהדרין דסמיכת זקנים בחמשה א"כ צריך חמשה מכל שבט ושבט וצ"ע] עוד יש להקשות על הרמב"ם ז"ל דס"ל דהכפרה הוא לב"ד ולא להצבור מההיא דמנחות (נ"ב) דאמרינן שם בפלוגתא דר"י ור"ש בפר העלם דבר ושעירי עכו"ם אי מתחילה מגבין להם או באין מתרומת הלשכה ואמרינן שם דמסתברא דלר"ש באין מתרומת הלשכה דשמעינן לר"ש דחייש לפשיעותא ודחינן כי חייש ר"ש לפשיעותא הנ"מ במלתא דלי"ל כפרה בגוה במילתא דאית להו כפרה בגוה לא חייש ר"ש לפשיעותא ע"ש ומוכח דהצבור מתכפרים בהם מיהו הרגמ"ה שם כתב ז"ל במילתא דלי"ל כפרה בגווה כגון כ"ג שמת דאם היו היורשים מביאין בעבורו היו מביאין ולא בעבור עצמן מש"ה פשעי עכ"ל ונראה דאם היו מביאין בשביל עצמן לא הוי חיישינן לפשיעה אע"ג דבחביתין לא שייך כפרה ומוכח דכפרה לאו דוקא אלא כל שהקרבן חובתן לא חיישינן לפשיעה א"כ בפר העלם דבר ושעירי עכו"ם כיון דחובת ציבור הם אעפ"י שהב"ד מתכפרים בהם לא חיישינן לפשיעה ול"ד לחביתין שהוא חובת כ"ג וכשמת היורשים מביאין עבורו וכמ"ש הרגמ"ה ואף דחובה עליהם רק מנכסיהון מביאין והוי כמו בעל שחייב בכל קרבנות אשתו כדאמרינן בנדרים אבל הקרבנות הם חובתה ולא חובתו [ועיין לקמן סימן ל' עוד בזה] וכן מה דחזינן מסוגיא דהוריות (ו' ע"א) דלמ"ד ציבור מייתי הו"ל ק"צ לענין חטאת שמתה בעליה אע"ג דלהרמב"ם ז"ל המתכפרים הם ב"ד התם נמי לענין חטאת שמתה בעליה המביא נקרא בעלים וגדולה מזו כתב בפי' הרא"ש בהוריות שם דמייתינן ראיה בגמרא דאין חטאת שמתה בעליה בציבור משעיר של ר"ח דבא מתרומת הלשכה ודילמא מיית חד מישראל וכתב בפי' הרא"ש שם דתלוי אם מתו הבעלים של אותן שקלים שלקחו בהם את השעירים אז נקרא חטאת שמתו בעליה ע"ש ואע"ג דלכפרה יד כולן שוה מ"מ לענין חטאת שמתו בעליה תלוי דוקא במי שבמעותיו נלקחו השעירים וכיון דפר העלם דבר ושעירי עכו"ם ציבור מייתי במעותיהן חשיבי הם בעלים לענין חטאת שמתו בעליה:

ובההיא דיומא (נ' ע"א) דאמרינן דליכא למ"ד דפר העלם דבר לאו ק"צ הוא יש לעיין הא לר"מ דס"ל דב"ד מייתי ולא ציבור א"כ ודאי אינו ק"צ דבין המביאין ובין המתכפרים הם ב"ד וכן אמרינן להדיא בהוריות (ו' ע"א) דלר"מ הוא קרבן שותפין ולא ק"צ וצ"ע במנחות (נ"ב) בפלוגתא דר"י ור"ש בפר העלם דבר ושעירי עכו"ם אי מתחילה מגבין להם או באין מתרומת הלשכה כתב רש"י ז"ל דהרבותא דבאין מתרומת הלשכה הוא

אע"ג דאדעתא דהכי לא הביאו שקליהן שהרי לא היו יודעין שיחטאו ע"ש אך נראה דמלבד זה הוי רבותא טובא מה שבאין מתרומת הלשכה דהא בין ר"י ובין ר"ש ס"ל דפר ושעיר מכל שבט ושבט כדאמרינן בהוריות א"כ אי מתחילה מגבין להם כל שבט מביא פר בין שהוא שבט גדול או קטן אבל כשבאין מתרומת הלשכה דיד כולן שוה נמצא דהשבט הקטן מביא פרו משקליו של השבט הגדול]:

סימן כח - עבודת יום הכפורים

א

כתב הרז"ה ז"ל ביומא ז"ל והוי יודע כי בעלי הקרוב"ץ שהכניסו בפיוטיהן בסדר עבודות היום ד' פייסות טעו כולן במשנתינו ולא הבינו כי הפייסות החשובים במשנתינו לשאר ימות השנה הם ולא ביוה"כ לפי שכל עבודות היום אינה כשרה אלא בכ"ג ע"ש והרמב"ן ז"ל במלחמותיו שם השיג עליו וכתב דאף ביוה"כ היה פייס לתרומת הדשן לפי שהיא עבודת הלילה וכן לדישון מזבח הפנימי וחושב שם ד' פייסות שהיו אף ביוה"כ וכן בתוס' יומא (כ' ע"ב) איכא פלוגתא אי תרומת הדשן ביוה"כ היה בכ"ג ע"ש:

והנה הגבורת ארי ביומא (י"ב ע"ב) הקשה להשיטות דאף תרומת הדשן היתה בכ"ג א"כ הא דמקשינן בגמרא באירע פסול בכ"ג לאחר תמיד ש"ש במאי מחנכין את השני למ"ד אבנטו של כ"ג זהו אבנטו של כ"ה ואמאי לא פרכינן באירע פסול בכ"ג בלילה קודם תרומת הדשן במה מחנכין להשני אפילו למ"ד דחלוקים הם באבנט דהא למ"ד דתרומת הדשן היא רק בב' כלים וא"צ לאבנט כלל א"כ אי אפשר לחנכו באבנט ותי' שם דהא בהא תליא דלמ"ד דתרומת הדשן א"צ אלא ב' כלים אינה חשובה עבודה וביוה"כ א"צ להיות בכ"ג ולמ"ד דצריכה ד' כלים דחשיבא עבודה צריכה להיות בכ"ג ושפיר מחנכין אותו באבנט ע"ש:

אך אי אפשר לומר כן דבאירע פסול בכ"ג בלילה אי אפשר כלל לחנך את השני שהרי כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' כלי המקדש הט"ו דאין מושחין כ"ג אלא ביום וכן אם נתרבה בבגדים אין מרבין אותו אלא ביום כו' ובת"כ מפקינן לה מקרא דכתיב ביום המשח אותו א"כ באירע פסול בכ"ג בלילה אין שום תקנה לחנך השני שיהא כשר לתרומת הדשן שהיא עבודת הלילה ואינה כשרה אלא בלילה כמ"ש תוס' יומא (כ"ז ע"ב) ומה"ט נמי לא פרכינן בגמרא אם אירע פסול קודם תה"ד במה מחנכין אותו דבכה"ג ליכא שום תקנה לחנך השני ולהיות תה"ד בכ"ג:

אמרינן בתוספתא שהביא המלחמות ביומא] בכל יום ב' כהנים נכנסים אחד בכף ואחד במחתה היום נוטל המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו בד"א בקטורת של לפני ולפנים אבל בקטורת של מזבח הפנימי ה"ה כקטורת של כל ימות השנה ע"ש דהיינו דאין הכ"ג נכנס בכף ומחתה לקטורת של מזבח הזהב אלא המחתה מכניס אחר כמ"ש המלחמות שם ויש לעיין אמאי אינו מכניס הכ"ג אף המחתה לקטורת מזבח הזהב כיון דאף עבודות התמיד ג"כ ביוה"כ בכ"ג ונראה מזה דכל עבודה שהיא בשאר ימות השנה בשנים גם ביוה"כ עבדינן בשנים ואין מבטלין זה אף ביוה"כ ונראה ג"כ בזה ליישב מה שמקשים הראשונים ז"ל מפני מה אין דישון מזבח הפנימי ביוה"כ בכ"ג דהנה אמרינן בירושלמי יומא (פ"ב ה"א) א"ר והלא כהן המדשן את מזבח הפנימי יכול הוא לדשן את המנורה אלא לעשות פומבי לדבר ע"ש ונראה דמש"ה פריך מדישון מזבח הפנימי והמנורה ולא משאר עבודות שהרי כל עבודה ועבודה היה עושה כהן אחר שהרי תמיד י"ג כהנים זוכין בו ולא אמרינן שיעשה כולן כהן אחד משום דהתם אין הטעם משום פומבי רק כדי שיזכו הרבה כהנים ולא יזכה כהן אחד בכל העבודות ורק מדישון מזבח הפנימי והמנורה שהם עבודות פנים קא דייק דבשביל שיזכו יותר כהנים לא היו עושין ביאה ריקנית כיון שכהן אחד יכול לעשות את שתיהן והתם הטעם שעושין בשנים הוא משום פומבי דמשום פומבי עבדינן אף ביאה ריקנית וכמו בדישון המנורה עצמה דאמרינן בירושלמי למה מטיבין וחוזרין ומטיבין כדי לעשות פומבי לדבר (לשון הירושלמי ובתלמודא דידן בית ה' אלקינו נהלך ברגש) ואע"ג דנכנס ב' פעמים להטבה ועושין ביאה ריקנית דמשום פומבי עבדינן כן א"כ כיון דקפדינן בדישון מזבח הפנימי ודישון המנורה שיהיו בשנים משום פומבי אף ביוה"כ עבדינן כן כיון דעושין אף ביאה ריקנית בשביל זה וכיון דכ"ג מדשן את המנורה כדאמרינן ביומא נכנס להיטיב את הנרות דישון מזבח הפנימי היו עושין באחר ונראה ג"כ דזה דלקטורת נכנסים ב' כהנים אחד בכף ואחד במחתה אינו רק כדי שיזכו ב' כהנים דא"כ ביוה"כ אמאי אינו עושה שניהם כ"ג מ"ש משאר עבודות התמיד שבשאר ימות השנה זוכין בהן הרבה כהנים וביוה"כ כולן בכ"ג אלא התם ג"כ הטעם משום פומבי ומש"ה אף ביוה"כ עושין כן:

הנה יש מהראשונים ז"ל שכתבו דמש"ה לא היה דישון מזבח הפנימי בכ"ג משום דכל עבודות שהם לפני תמיד ש"ש לא היה עושה כ"ג והמלחמות ביומא כתב משום דדישון מזבח הפנימי הוא מעבודות הלילה וכל עבודות הלילה לא היה עושה כ"ג וזה דאמרינן בגמרא דסידור ב' גזרי עצים קודם לדישון מזבח הפנימי היינו דלא מטרחינן ליה לעשות הדישון בלילה אבל אם עשה בלילה הרי זה זריז ע"ש והנה יש לעיין דישון מזבח הפנימי

בין הערבים אמאי לא היתה בכ"ג דהא קתני (ביומא ע') רק נכנס להקטיר קטורת של בין הערבים ולהיטיב את הנרות ואילו דישון מזבח הפנימי לא קתני התם והנה התוס' יומא (ל"ג ע"א) ד"ה אפילו כתבו דדישון מזבח הפנימי היה רק פעם אחד ביום היינו דבין הערבים לא היה כלל דישון מזבח הפנימי אך הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה בסוף תמיד כתב ז"ל ודע שבין הערבים אי אפשר ג"כ בלא דישון מזבח הפנימי ובלא דישון מנורה כמו שזכרנו בבקר כו' עכ"ל ויש לעיין אמאי לא היה דישון מזבח הפנימי של בין הערבים בכ"ג הא בזה לא שייך כל התירוצים שהרי זו העבודה היא אחר תמיד ש"ש והיא ודאי מעבודת היום שהרי צריכה להיות בין קטורת ש"ש לקטורת בין הערבים וצריך לדחוק כיון דדישון מזבח הפנימי בשחרית אפשר בלילה ואינו בכ"ג אף של ערבית אינה בכ"ג ולפמ"ש אתי שפיר דהטעם משום דדישון מזבח הפנימי ודישון המנורה צריכה להיות בב' כהנים משום פומבי אף ביוה"כ כן א"כ ה"נ בין הערבים כיון דהכ"ג היה מטיב את הנרות כדקתני נכנס להקטיר קטורת של בין הערבים ולהיטיב את הנרות א"כ דישון מזבח הפנימי היה עושה אחר דלהרמב"ם ז"ל אין חילוק בין הטבת הנרות ש"ש לשל בין הערבים]:

הנה יש לחקור בסידור ב' גזרי עצים של בין הערבים אם היתה בכ"ג דלהשיטות דכל עבודות שלפני התמיד לא היו בכ"ג א"כ סידור ב' גזרי עצים של שחרית לא היו בכ"ג אלא של בין הערבים כיון שהם לאחר התמיד היו בכ"ג או כיון דשל שחרית לא היו בכ"ג אף בין הערבים לא היו בכ"ג אך נראה דאפילו אי נימא שהיו בכ"ג אין הכ"ג מסדר הב' גזירים אלא אחד מהם כיון דבסידור ב' גזרי עצים בין הערבים הקפיד הכתוב בפי' שיהיה בב' כהנים דכתיב וערכו כדאמרינן ביומא (כ"ו ע"ב) ל"ש שיהיה ביוה"כ בכהן אחד וכן יש לחקור בתקיעות שבשעת נסכים דבעינן כהונה דכתיב ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות ואמרינן בספרי ובירושלמי דכהן בע"מ פסול לתקיעות כמו לעבודות אם ביוה"כ היה הכ"ג תוקע ובזה נראה ג"כ דאף אם היה הכ"ג תוקע גם כהן אחר תוקע עמו דהתקיעות מצותן להיות בשני כהנים כדאמרינן בסדר תמיד ב' כהנים עומדים על שלחן החלבים וב' חצוצרות בידם כו' ומשום דכתיב ובני אהרן הכהנים כו' אף ביוה"כ הם בשנים עוד אפשר דבדבר שהקפידה התורה בפי' שיהיה בשנים אינו שייך כלל שיהיה ביוה"כ בכ"ג כיון דכל העבודה אי אפשר להיות בכ"ג דבעינן שנים ליכא דין כ"ג כלל בזו העבודה ומש"ה התקיעות וכן סידור ב' גזרי עצים בין הערבים לא היו בכ"ג דלא אשכחן שהיה הכ"ג עושה אותן:

אמרינן ביומא (ט"ז ע"ב) בא לו אצל פר ושעיר הנשרפין קרען והוציא את אימוריהם כו' היינו דהקריעה והוצאת האימורים היתה בכ"ג וכ"כ הרמב"ם ז"ל שהיתה בכ"ג ויש לעיין למה היתה צריכה להיות בכ"ג ונראה משום דהפשט ונתוח עבודה היא אלא שכשרה בזר דהא ביומא (כ"ז) מצרכינן קרא להפשט ונתוח שכשרה בזר ותוס' יומא (מ"ו ע"ב) כתבו דהפשט וניתוח הוי עיקר כפרה טפי מנתינת אש ע"ש והוי כמו שחיטה ובלילה שהן עבודות הכשרות בזר מ"מ ביוה"כ אף עבודות הכשרות בזר ג"כ צריכות להיות בכ"ג דהא אפילו שחיטת התמיד צריכה להיות בכ"ג מיהו יש לעיין אמאי בהפשט ונתוח של התמיד לא שמענו שצריכה להיות בכ"ג ומ"ש מקריעה והוצאת אימורים דצריכה להיות בכ"ג דאי לא היה צריך להיות דוקא בכ"ג לא היו מיגעין אותו בתוספת עבודה כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' עבודת יוה"כ ה"ה ואפשר דרק בעבודות היום דצריכה כ"ג מדאורייתא אף הנתוח צריכה להיות בכ"ג אבל בהתמיד דכל עצמו שצריך להיות בכ"ג אינו אלא מדרבנן כמ"ש תוס' והראשונים ז"ל על הפשט ונתוח לא גזרו וצ"ע בזה (כתב המלחמות ביומא דהפייס הרביעי שהיה ביוה"כ היה על אברים שנתותרו מבערב דאינן בכ"ג ע"ש וק"ל איך היה פייס ע"ז ביוה"כ דעל האיברים של ערב יוה"כ כבר היה הפייס עליהם בערב יוה"כ שחרית מי יקטיר אותם וכי מפני שנתותרו בטל הפרים עליהם ואע"ג דהכא מיירי בערב יוה"כ שחל להיות בשבת כמ"ש המלחמות שם דבלא"ה אין חלבי חול קרבין ביוה"כ ואמרינן ביומא דבשבת היה פייס גם בין הערבים מפני שהמשמורות מתחלפות מ"מ הפייס היה קודם תמיד של בין הערבים שהוא עדיין ערב יוה"כ ואיך יתכן שהיה זה הפייס ביוה"כ עצמו וצ"ע):

ב

אחר עבודת התמיד בא לו אצל פרו וסומך ב' ידיו עליו ומתודה כדאמרינן ביומא (ל"ה ע"ב) והנה יש לעיין סמיכה זו מה טיבה ואין לומר שהיא בכלל הוידוי דוידוי הוא ע"י סמיכה דהא (בזבחים מ') מצרכינן קרא דפר יוה"כ טעון סמיכה דאמרינן שם לפי שלא למדנו לפר יוה"כ לסמיכה ולשירי הדם מנין ת"ל כן יעשה ובת"כ מפקינן מדכתיב וסמך ידו על ראש הפר לרבות פר יוה"כ לסמיכה ואם זהו בכלל הוידוי א"כ ל"ל קרא הא וידוי בהדיא כתיב בפר יוה"כ ומוכח דאפשר לוידוי בלא סמיכה א"כ כיון דזה דפר יוה"כ טעון סמיכה הוא משום דמרבינן מקרא דטעון סמיכה א"כ יהא טעון סמיכה אחת כשאר קרבנות ולמה טעון ב' סמיכות בוידוי ראשון ובוידוי שני דרק בוידוי שני לבד יהא טעון סמיכה שאז הוא קודם השחיטה ועוד כיון דקי"ל תיכף לסמיכה שחיטה דאורייתא א"כ הסמיכה הראשונה אינה סמיכה כלל דאינה תיכף לשחיטה:

ועוד קשה דביומא (נ') שקלינן וטרינן אי פר יוה"כ קרבן יחיד או קרבן ציבור תפשוט דקרבן יחיד הוא מדטעון סמיכה דהא גמרינן מקראי לפר יוה"כ לסמיכה וגמירי דרק ב' סמיכות בציבור דהא מינה ילפינן דזבחי שלמי ציבור אין טעונין סמיכה דגמירי רק ב' סמיכות בציבור וצע"ג:

ונראה לומר דלעולם הסמיכה היא פרט בהוידוי וזה דאצטריך קרא לרבות פר יוה"כ לסמיכה היינו דאית ביה גם דין סמיכה כשאר קרבנות ונ"מ דאי בשביל הסמיכה של הוידוי היה יכול לעשות הב' וידוים והשחיטה לעשות אח"כ אך כיון דאיכא קרא דפר יוה"כ טעון ג"כ סמיכה כשאר קרבנות א"כ תיכף אחר הוידוי השני צריך לשחוט דלדין סמיכה בעינן תיכף לסמיכה שחיטה ואם ישחוט אח"כ יהיה צריך עוד הפעם לסמוך עליו ולפ"ז לסמיכה הראשונה אין דין סמיכה גמורה עליה והטעם דסמיכה הוא צורך הוידוי נראה משום דצריך להתודות על הפר ובלא סמיכה מה שעומד אצלו ומתודה אינו ניכר שהוא וידוי על הפר ואפשר דהסמיכה הראשונה א"צ להיות בכל כחו דאינה סמיכה גמורה רק שיהא הוידוי על הפר ולפ"ז י"ל בשעיר המשתלח למ"ד דוידוי שעיר המשתלח מעכב הסמיכה ג"כ מעכבת ואע"ג דבעלמא סמיכה אינה מעכבת שאני הכא דהסמיכה הוא צורך הוידוי ובלא"ה אין זה וידוי על השעיר וכיון דהוידוי מעכב ה"נ הסמיכה:

בירושלמי יומא (פ"ו ה"ב) איבעי לן נתודה על הפר ושחטו ונשפך הדם ואת אמר צריך להביא פר אחר צריך להתודות עליו פעם שניה או כבר יצא בוידוי של ראשון ע"ש והנה מלשון הירושלמי נראה דמירי שלא נתן עדיין מן המתנות כלל רק נתודה ושחטו ונשפך הדם ונראה דהאיבעיא היא היינו אם הוידוי חשיב כמו כפרה בפ"ע וכמו בנתן מקצת מתנות ונשפך הדם דמביא דם אחר ומתחיל ממקום שפסק ה"נ כיון שכבר נתודה על הפר וכפרת הוידוי כבר נעשה כשמביא פר אחר מתחיל ממקום שפסק וא"צ עוד הפעם להתודות או אינה חשובה ככפרה בפ"ע וכיון שלא נתן מתנות מזה הפר כלל הוי גם הוידוי כמו שאינו ולפ"ז נראה דאם כבר נתן ממנו בין הבדים ואח"כ נשפך הדם דא"צ להתודות על השני דאין הדין דפר יוה"כ טעון וידוי ומסדר עבודותיו של הפר הוא רק יש מצות וידוי על הפר וכיון שנתודה ונתן ממנו מתנות בפנים כיון שהועילו המתנות ובפר השני צריך להתחיל מן הפרוכת א"כ הפר הראשון הוא פר של יוה"כ וקיים מצות הוידוי מיהו בסמיכה יש לדון כיון דפר יוה"כ צריך סמיכה כשאר קרבנות דמרבינן לפר יוה"כ לסמיכה וסמיכה היא מסדר עבודת הקרבן א"כ הפר השני כיון שהוא ג"כ פר יוה"כ א"כ טעון סמיכה [וכן בפר העלם דבר ש"צ בנתן ממנו על הפרוכת ונשפך הדם דמביא

דם אחר ומתחיל ממזבח הזהב השני ג"כ טעון סמיכה בזקנים] והנה בירושלמי יומא (פ"ה ה"ד) אמרינן דיכול לכתחילה לשחוט ג' שעירים לתת מאחד בין הבדים ומאחד על הפרוכת ומאחד על מזבח הזהב אף בלא נשפך הדם וא"כ ה"ה בפרים ובזה יש לחקור על איזה מהם הוא מתודה ונראה דבכה"ג צריך להתודות על כולן דחשיבי כחד גופא דאמרינן שם בירושלמי דמחשבין מזה על זה וכן מזין מזה על אימוריו של זה דכחד גופא חשיבא יש לעיין לפי מה דמסקינן ביומא (נ') דפר יוה"כ קרבן שותפין הוא אמאי אין כל הכהנים סומכין עליו הא בקרבן שותפין מרבינן כל בעלי חוברין לסמיכה]:

אמרינן ביומא דעשר פעמים מזכיר כ"ג את השם בו ביום ג' בוידוי ראשון ג' בוידוי שני ג' בשעיר המשתלח ואחד בגורלות וכתב הת"י שם דהיינו שם המפורש דאי שם של ד' אותיות היה מזכיר כמה פעמים בתפילתו ע"ש ויש לעיין דאף שם המפורש היה מזכיר בנשיאות כפים דהא בנשיאות כפים במקדש היו אומרים השם ככתבו דהיינו שם המפורש כמ"ש הרמב"ם ז"ל ואף כ"ג הי' נושא כפיו במקדש כדאמרינן בתמיד דכ"ג לא היה מגביה ידיו למעלה מן הציץ וצ"ל דזה דאמרינן דרק עשר פעמים היה מזכיר השם הוא לאחר שמת שמעון הצדיק דנמנעו הכהנים מלברך בשם אך הרמב"ם ז"ל פסק בפ"ו דתמידין דהכהנים מברכין במקדש בשם המפורש ובפ"ב מהל' יוה"כ כתב די' פעמים מזכיר כ"ג את השם ביוה"כ

ג

לאחר וידוי ראשון של הפר מגריל על ב' השעירים ואיכא פלוגתא דתנאי אי הגרלה מעכבת או לא והנה הרמב"ם ז"ל פ"ג מה"ל עבודת יוה"כ כתב הנחה אינה מעכבת וההגרלה מעכבת אעפ"י שאינה עבודה לפיכך ההנחה כשרה בזר והעליה הגורלות מן הקלפי פסולה בזר עכ"ל והקשה הלח"מ שם דמשמע מדברי רבינו דמשום דמעכבה פסולה בזר והקשה דהא אמרינן לרב דשחיטת פרו בזר כשרה ומקשינן הא כתיב אהרן וחוקה ומשנינן שחיטה לאו עבודה היא ומוכח אע"ג דשחיטה מעכבא כיון דלאו עבודה היא כשרה בזר א"כ ה"נ בהגרלה כיון דלאו עבודה היא אע"ג דמעכבה ליתכשר בזר ע"ש ונראה טעמו של הרמב"ם ז"ל דזה דבהגרלה בעינן כ"ג איכא תרתי ולבד מדין עבודה שצריכה כ"ג רק כיון דע"י ההגרלה נקבעין השעירים איזה לשם ואיזה לעזאזל וקביעות השעירים תלוי בכ"ג דכתיב ונתן אהרן על שני השעירים גורלות ואחר אינו בעלים לקבוע אותן ואם בא זר וקבע אותן איזה לשם ואיזה לעזאזל ודאי לא מהני דאיזה כח י"ל לעשות הקביעות מיהו אי הגרלה אינה מעכבת והשעירים נקבעים ע"י קריאת שם שהכ"ג אומר לה' חטאת דאף במקום שמגריל למ"ד הגרלה אינה מעכבת אין הקביעות

נעשה ע"י ההגרלה כ"א ע"י קריאת שם כדאמרינן ביומא שם שאלו את ר"ע עלה בשמאל מהו שיחזור לימין א"ל אל תתנו מקום לצדוקים כו' ודייקינן מינה התם דהגרלה אינה מעכבת דאי הגרלה מעכבת כיון דקבעתה שמאל היכא מהדרינן לימין ע"ש ומוכח דאי הגרלה אינה מעכבת אפילו אי מגריל לא נקבעו בהגרלה אלא בקריאת שם א"כ אי היתה הגרלה אינה מעכבת ואינה רק למצוה היתה כשרה בזר כיון דלאו עבודה היא והקביעות נעשה ע"י כ"ג במה שקורא את השם אבל כיון דפסק הרמב"ם ז"ל דהגרלה מעכבת והקביעות נעשית ע"י ההגרלה א"כ אע"ג דלאו עבודה היא פסולה בזר דאין כח לזר לעשות הקביעות על השעירים והנה הר"ח ביומא (ל"ט ע"ב) בפלוגתא דר' ינאי ור"י דלר' ינאי עליית גורל מתוך קלפי מעכבת הנחה אינה מעכבת ורי"א אף עליית גורל מתוך קלפי אינה מעכבת כתב ז"ל ור"י אמר אף עלייה אינה מעכבת ומה נתינה דכתיב ונתן אהרן אינה מעכבת עלייה דלא כתיב בה והעלה הכהן לא כ"ש שאינה מעכבת עכ"ל ומדבריו נראה ג"כ כהרמב"ם ז"ל דבהגרלה העכבה ודין כהונה שייכים זה בזה אך בעיקר דברי הר"ח יש לעיין שכתב דהנחה סברא יותר שתעכב משום דכתיב בה אהרן מהגרלה דלא כתיב בה כהונה דאיך אפשר להיות דהגרלה לא תעכב וההנחה תעכב דהא אי אפשר להנחה בלא הגרלה ואם לא הגריל כשר א"כ אם לא הניח לא גרע מלא הגריל כלל] וביומא (ל"ט) אמרינן רי"א משום ר"א הסגן וכ"ג שניהם מכניסין ידיהם לקלפי כו' וכתב הת"י שם ז"ל תימא לרבי איך מכניס הסגן ידו להגריל הא מסקינן לקמן לר"י דהגרלה מעכבת ואם עבודה היא אינה כשרה אלא בכ"ג ואומר רבי שאין כל כך עבודה שהרי ע"י כ"ג מתבררין השעירים ואמרינן נמי הגרלה לאו עבודה היא ואע"ג דאמרינן לקמן מת אחד מהם מביא חברו שלא בהגרלה כר"ש אבל לרבנן מגריל מ"מ אין הגרלה חשובה כ"כ עבודה עכ"ל. והנה זה שכתבו שע"י הכ"ג מתבררים השעירים הוא כמ"ש הגבורת ארי דע"י עליית גורל אחד כבר נעשית הגרלה א"כ ע"י כ"ג שמעלה גורל אחד מתבררים השעירים ומוכח מהת"י נמי דלענין זר שיהא כשר בהגרלה בעינן תרתי שלא תהיה הגרלה עבודה וגם שהשעירים יוקבעו ע"י כ"ג ולא סגי בזה דהגרלה אינה עבודה לחוד שתהא כשרה בזר דקביעות השעירים מסורה לכ"ג ולא לאחר כמ"ש אך כיון דגם כ"ג מכניס ידו ומוציא גורל הקביעות נעשית על ידו כיון דזהו לשם א"כ חברו לעזאזל וכן איפכא וצריך ג"כ שלא תהיה הגרלה עבודה דאם היתה הגרלה עבודה לא היה יכול הסגן להכניס ידו יחד עם הכ"ג נהי דע"י עליית גורל אחד כבר נעשית הגרלה מ"מ כיון ששניהם מוציאים הגורלות יחד א"כ נמצא דשניהם מגרילים ואי הגרלה הוי

עבודה א"כ היה אסור לזר אך עתה דהגרלה לאו עבודה ליכא איסור בזה והקביעות נעשית ע"י הגרלת כ"ג:

אמרינן בתוספתא (פ"ב) הוא אומר לה' והסגן אומר חטאת רי"א לא היה צריך לומר חטאת אמרו לו והלא כבר נאמר ועשהו חטאת כו' ולפ"ז דהבירור איזה לשם ואיזה לעזאזל נמסר לכ"ג וכיון דלאחר שהגריל צריך ג"כ לבררן בפה א"כ הכ"ג צריך לומר לה' אבל חטאת דא"נ להבירור וכדברי ר"י דא"צ לומר חטאת דבל"ה סגי כיון שאומר דזה לה' א"כ זה לעזאזל רק רבנן ס"ל דצריך נמי לומר חטאת משום דכתיב ועשהו חטאת דמצוה ג"כ לומר עליו שהוא חטאת כיון דזה אינו שייך להבירור וכיון דלאו עבודה היא יכול אף הסגן לאומרו כמו שהסגן יכול להכניס ידו לקלפי ולהוציא גורל אחד ולהניחו על השעיר כיון דלא הוי עבודה וא"צ אל הבירור:

ובעיקר מה דדייקינן בגמרא מההיא דר"ע דאם עלה בשמאל מהו שיחזור לימין דהגרלה אינה מעכבת דאי מעכבת הא כבר קבעתו שמאל והיכא מהדרינן לימין והקשה הגבורת ארי דאף אי הגרלה אינה מעכבת מ"מ כיון שהגריל אמאי אין נקבעין ע"י הגרלה ותירוצו שם דחוק מאד ע"ש והנראה מהסוגיא הוא דתלי זה בזה דאם הגרלה מעכבת נקבעין ע"י הגרלה לחוד וא"צ לקריאת שם כלל אבל אם הגרלה אינה מעכבת ואינה אלא למצוה אף כשמגריל אין הקביעות ע"י ההגרלה אלא ע"י קריאת שם רק שמצוה לקרות את השם על מי שהגריל עליו ומשום התקנה שיהא הגורל עולה בימין היו מבטלין מנות הגרלה וכמ"ש הג"א שם וכמו במת אחד מהם דמביא השני שלא בהגרלה דמשום תקנת השעיר השני שלא יהיה זקוק לרעיה מבטלינן מצות הגרלה] הנה (ביומא ל"ט) בפלוגתא דר' ינאי ור"י אי הגרלה מעכבת אמרינן אליבא דר"י דאמר דברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ לא מעכבי כ"ע לא פליגי דלא מעכבא כו' והקשו בת"י שם ד"ה הנחה איך חשבינן הגרלה לדברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ הא חשבינן חפינה לדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים משום דצורך פנים כפנים דמי ותי' ר' אלחנן בחד תירוצא דזה דהגרלה לאו עבודה מהני אף לזה הטעם דצורך פנים כפנים דמי ואע"ג דשחיטה לאו עבודה היא וחשבינן לה צורך פנים שחיטה עדיפא דשייך בה פיגול וחייבין עליו בחוץ ע"ש והנה לפ"ז ל"ק כלל דאם הגרלה אינה מעכבת א"כ אין ההגרלה צורך פנים כלל דהשעירים נקבעים ע"י קריאת שם וההגרלה היא מצוה בעלמא ומצוה אח"כ לקרות את השם על אותן שהגריל עליהם א"כ אותה המצוה אינה צורך פנים דאין נ"מ לעבודות שבפנים אם יעשה המצוה או לא ול"ד לשחיטה דאי אפשר בלא שחיטה א"כ ודאי צורך פנים היא:

והנה זה דאם הגרלה אינה מעכבת דהקביעות נעשית ע"י קריאת שם ואע"ג דאמרינן (ביומא מ"א) דאי אפשר להשעירים להתפרש ע"י קריאת שם אלא בשעת לקיחה או בשעת עשיה כמו בקן סתומה צ"ל דהכא נמי עיקר הקביעות נעשה אח"כ בשעת עשיה ששוחט אח"כ את זה שעלה עליו הגורל לשם. אך נראה דאף למ"ד הגרלה אינה מעכבת דהקביעות נעשית אח"כ ע"י קריאת שם מ"מ לזה מהני ההגרלה דע"י הגרלה נקבעין שיהיו אלו השעירים לשם ולעזאזל ואינו יכול עוד לשנותן לקרבן אחר והרי הן כקן סתומה שאינו מחוסר אלא להתפרש איזו לחטאת ואיזו לעולה אבל לשנותן לקרבן אחר לגמרי אי אפשר דקודם הגרלה יכולים להקבע אף לקרבן אחר לגמרי כדאמרינן (ביומא ס"ב ע"ב) דב' שעירי יוה"כ עד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם בחוץ משום דראוים הם לשעיר הנעשה בחוץ אבל לאחר הגרלה אפילו אי הגרלה אינה מעכבת מ"מ נקבעין ע"י ההגרלה לאותן הקרבנות שא"י לשנותן לקרבן אחר לגמרי וה"ה כקן סתומה דאינו מחוסר אלא להתפרש ומשו"ה אע"ג דאין כ"ג קורא את השם אלא על אחד מהם שאינו אומר רק לה' חטאת ועל העזאזל אינו קורא שם כלל ואח"כ בשעת עשיה ג"כ העשיה היא על של שם ששוחטו סגי בהכי כיון דאינן מחוסרים רק להתפרש כיון דזהו נקבע לשם ממילא זה נקבע לעזאזל אבל כשאינו עושה הגרלה כלל וקורא את השם בלא הגרלה למ"ד הגרלה אינה מעכבת צריך לקרות שם על שניהם וכמ"ש רש"י ז"ל (ל"ט ע"ב) לר"י דאמר אף עליית גורל מתוך קלפי אינה מעכבת ואם יקרא הכהן שם חטאת על האחד ושם עזאזל על חברו הוקבעו ע"ש דבמקום שאינו עושה הגרלה כלל צריך לקרות השם על שניהם דקודם הגרלה אינן אפילו כקן סתומה ואפשר לשנותן לקרבן אחר לגמרי:

כתבו בת"י (יומא ס"ה ע"ב) על הא דאמרינן שם בפר ושעיר של יוה"כ שאבדו שאין כשרין ליוה"כ הבא משום דאין הגורל קובע משנה לחברתה ומקשינן ונייתי ונגריל ז"ל ונייתי ונגריל פי' ליוה"כ אחר יעשה גורל חדש אבל מה שהגריל ביוה"כ של אשתקד לא מהני מידי ותימה לריב"א א"כ שאין הגורל מועיל כלום למה ימות והלא יכול לשנותו לשעיר הנעשה בחוץ ולשעירי הרגלים ויש לדחות דמ"מ מהני מה שהגרילו עליהם שאין לשנותם לשום שעיר ואע"ג שאינו מועיל כלום לענין שכשיבוא יוה"כ אחר יגרילו ואולי יחול על שם של עזאזל על של עזאזל שם שיהיה הגורל להיפך ממה שהיה אשתקד עכ"ל ומוכח מדבריהם נמי דההגרלה עושה ב' דברים שעושה אותן כמו קן סתומה וגם מפרש איזה לשם ואיזה לעזאזל ורק פירושן לא מהני לשנה הבאה אבל קביעותן לאותן השעירים מהני אף ליוה"כ הבא וא"י לשנותן לשעיר הנעשה בחוץ ונראה בטעמו של

דבר דמקצת הגרלה מהני ליוה"כ אחר ומקצתו לא מהני אע"ג דאין הגורל קובע משנה לחברתה ונראה דזה דהגרלה קובעת שאי אפשר לשנותן לשעיר הנעשה בחוץ אינה משום דההגרלה עצמה עושה זאת רק ע"ז מהני קריאת שם דאף למ"ד הגרלה מעכבת היינו רק דלהתפרש איזו לשם ואיזו לעזאזל לא מהני קריאת שם וצריך דוקא הגרלה אבל לקובען שיהיו אלו השעירים לשם ולעזאזל הוא קביעות כשאר קרבנות שהוא ע"י זה שמיחדן לכך א"כ כיון שמגריל עליהם אין לך יחוד גדול מזה דע"י מעשיו הוא מוכיח שמיחדן לשם ולעזאזל וזה מהני אף ליוה"כ אחר וזה דאמרינן דב' שעירי יוה"כ עד שלא הגריל עליהן חייבין עליהם בחוץ מפני שראוים לשעיר הנעשה בחוץ ומשמע אף כשיחדן שיהיו לשם ולעזאזל שהרי קורא אותם ב' שעירי יוה"כ ומ"מ יכול לשנותן לשעיר הנעשה בחוץ נראה הטעם משום דקי"ל דק"צ סכין מושכתן למה שהן וקודם לכן יכול לשנותן לקרבן אחר אעפ"י שיחדן וכן שעירי יוה"כ עד שלא הגריל עליהם יכול לשנותן לקרבן אחר אעפ"י שיחדן כשאר ק"צ אך זהו רק משום תנאי ב"ד שיהיה אפשר לשנותן כמ"ש תוס' שבועות אך זה דוקא קודם הגרלה אבל לאחר הגרלה שכבר עשה בהם מצוה אי אפשר תו לשנותן:

ובעיקר מה דאמרינן דאין הגורל קובע משנה לחברתה דמשמע דקביעות של קריאת שם מהני אף משנה לחברתה ויש לעיין מ"ש זה מזה ונראה לפרש הטעם דהנה זה דבשאר קרבנות כגון שעיר של ר"ח שנאבד דיכול להקריבו בר"ח אחר אע"ג דהוי חטא שלאחר הפרשה כתבו התוס' (שבועות י' ע"א) ד"ה מהו משום דכיון שנאבד בטל הפרשתו ע"ש והנה בשאר קרבנות שנקבעין ע"י קריאת שם הקריאת שם שלהם אפשר לחלק כגון שעיר של ר"ח שיש עליו קריאת שם לחטאת של ציבור ויש ג"כ עליו קביעות שיהיה לר"ח זה ויכול לעשות הב' קביעות בזה אחר זה לקרות עליו שם חטאת הציבור ואח"כ לקובעו לאיזה ר"ח שירצה וב' קריאות שם הם א"כ כשנאבד ועבר הר"ח כיון שאינו ראוי עוד על ר"ח שהופרש נעקרה הפרשתו אבל נעקר ממנו רק הקביעות לר"ח זה אבל שם חטאת הציבור אינו נעקר דעדיין ראוי הוא לזה ויכול לשנותו לר"ח אחר אבל בשעיר של יוה"כ דקביעותו ע"י גורל והגורל קובעו שיהיה לשם וגם קובעו ליוה"כ זה דהא א"צ לבד מההגרלה גם לקרות עליו שם שיהא ליוה"כ זה שזהו ג"כ בכלל קביעות הגורל וא"כ כשנאבד ועבר יוה"כ ואינו ראוי עוד ליוה"כ זה וכיון שנאבד נעקרה קביעותו אך כאן אי אפשר שתעקר רק קביעותו ליוה"כ זה ותשאר הקביעות שיהיה לשם או לעזאזל כיון דשניהם קבע הגורל וההגרלה אחת היא ואי אפשר שתחלק וכיון שבטלה קביעות ההגרלה בטלה לגמרי ובההיא דיומא שם בפר ושעיר של יוה"כ שנאבדו והפריש אחרים

תחתיהם כו' דמקשינן לר"י אמאי ימותו יקרבו בשנה הבאה ואמרינן משום דאין הגורל קובע משנה לחברתה יש לעיין מעיקרא דס"ד דהגורל קובע מה משתכר אם ישהה אותו ליוה"כ הבא הרי צריך אז בשביל השעיר השני להביא שנים ולהגריל דהא ר"י ס"ל הגרלה מעכבת ואחד מהם ימות כדאמר ר"י במתני' שם דהשני ימות א"כ עכ"פ אחד ימות ומאי משתכרין בזה שישהו אותו ליוה"כ הבא ונראה דכוונת הש"ס דכיון דנאבד זה השעיר א"כ ע"כ הביאו שנים והגרילו עליהם לר"י דס"ל הגרלה מעכבת ואם נאבד אחד מהם צריך להביא שנים ולהגריל א"כ מקשינן דגם אותו השני לא ימות וישהה אותו ליוה"כ הבא יחד עם זה שנאבד ולא יהיה צריך אז להביא שעיר אחר כלל):

כתבו התוס' (יומא מ' ע"א) ד"ה ואזדו בפלוגתא דר"י ור"ש אי הגרלה מעכבת ואמרינן ואזדו לטעמייהו יעמד חי כו' עד מתי יהא זקוק ליעמד חי עד שעת מתן דמו של חברו דברי ר"י רש"א עד שעת וידוי ופי' בתוס' שם איך תלי האי פלוגתא בהאי פלוגתא וכתבו דלר"י דס"ל דהמשתלח תלוי במתן דמו של חברו א"כ מועכבי אהדדי ובמת אחד מהם צריך להביא שנים אחרים דכל היכא דקרינן ביה ולקחו שני השעירים קרינן ביה נמי ונתן על שני השעירים גורלות אבל לר"ש דתלוי המשתלח רק בוידוי היינו במעשה שבגופו לא קרינן ביה ולקח את שני השעירים לא קרינן ביה ג"כ ונתן על שני השעירים גורלות ע"ש ולכאורה י"ל בפשוטו דאזדו לטעמייהו דר"ש דס"ל דזקוק ליעמד חי עד שעת וידוי ואם מת לאחר מתן דמו של חברו וקודם הוידוי צריך להביא אחר א"כ ע"כ הגרלה אינה מעכבת דמה שייך הגרלה על שנים לאחר מתן דמו של הפנימי כיון דכבר נתכפר בהפנימי לגמרי איך יכול להביא שנים ולהגריל עליהם ויהיה אחד לשם ואחד לעזאזל דאיך אפשר שיחול שם על הפנימי כיון דנתכפר בו לגמרי וא"כ ע"כ יכול להפריש את המשתלח בלא הגרלה ואפשר כיון דקי"ל במנחות כ"ז דב' שעירי יוה"כ מעכבין זא"ז א"כ לר"ש דס"ל וידוי מעכב בשעיר המשתלח א"כ כ"ז שלא התודה על המשתלח לא נגמרה כפרתו של הפנימי אף לאחר מתן דמים שלו ושייך שיחול אז גם שם על הפנימי ואפשר להגריל אך בעיקר יש לעיין במת אחד מהם לאחר הגרלה למ"ד בע"ח אין נדחין דהשני כשר כדאמרינן ביומא איך מביא שנים ומגריל עליהם הא כתבו התוס' (במנחות פ' ע"א) במפריש ב' חטאות לאחריות דלא מיירי בהפרישן בזא"ז כיון שכבר הפריש אחד לחטאת אינו יכול לחול על השני שם חטאת ואף לא מיירי בהפרישן בב"א דכל שאינו בזא"ז אף בב"א אינו אלא מיירי דוקא באומר יקדוש אחד מן השנים ע"ש א"כ כיון דהיכא שכבר י"ל חטאת להתכפר בו א"י לחול שם חטאת על שני א"כ הכא איך אפשר להביא שנים ולהגריל ויחול השם על שניהם אחד לשם ואחד לעזאזל

כיון שזה השעיר החי כשר הוא וראוי לכפרה ואם של שם הוא איך אפשר לחול על אחד מהשנים שמגריל עתה שיהיה לשם כיון שכבר י"ל חטאת לשם וכן לעזאזל וצ"ל כיון דאין החטאת נקבע אלא ע"י גורל וכיון דאחד מהם מת וצריך הוא לחטאת אחד ואי אפשר לקרות עליו שם חטאת אלא בהגרלה והגרלה לא אפשר אלא בשנים א"כ קריאת שם על השני הוא לצורך החטאת שצריך לו ואם לא יפריש אחר תחת זה שמת אף החטאת השני הקיים ג"כ אי אפשר לעשות בו שום עבודות דהא אי אפשר זה בלא זה דהא אם מת המשתלח ישפך הדם דכיון דאין המשתלח אי אפשר לעשות עבודות בהדם ואם מת הפנימי אי אפשר ג"כ להתכפר בהמשתלח כ"ז שלא נתן מתן דמו של הפנימי דהא למ"ד בע"ח נדחים נשפך הדם ימות המשתלח דנדחה דאי אפשר להתכפר בו היכא דליכא פנימי א"כ נמצא במת המשתלח והפנימי קיים כיון דאי אפשר להתכפר בהפנימי בלא המשתלח ואי אפשר ג"כ להפריש משתלח אחר בלא הגרלה ואי אפשר להגרלה אא"כ יחול שם אף על הפנימי נמצא דזה שמפריש עתה עוד פנימי הוא לצורך אותו חטאת הפנימי עצמו דאם לא יעשה כן אי אפשר לו להתכפר בפנימי כלל ומש"ה חל כיון דצורך אותו חטאת הוא ולפ"ז אתי שפיר למ"ד הגרלה אינה מעכבת דאמרינן דאם מת אחד מהם מביא חברו שלא בהגרלה והקשו ברש"י ז"ל ותוס' הא מ"מ הגרלה מצוה היא ולפ"ז כיון דהגרלה אינה מעכבת אי אפשר להגריל כלל במת אחד מהם דכיון דיכול להביא אחר תחת זה המת בלא הגרלה אי אפשר לחול שם על שנים כיון דא"צ אלא אחד ואע"ג דהגרלה הוי מצוה הוא רק מצוה בשביל זה החטאת שצריך לו והיינו המת דמצוה שיפרישנו ע"י הגרלה אבל בהחטאת הקיים אין נפקותא כלל אם יפריש השני ע"י הגרלה או בלא הגרלה וכיון דאותו החטאת הקיים ראוי לכפרה אי אפשר להפריש שני דאינו יכול להפריש חטאת שני כיון דכבר י"ל וע"כ צריך להביא השני שלא בהגרלה:

כתבו בת"י (יומא ל"ט) גבי סגן וכ"ג שניהם מכניסים ידיהם לקלפי והקשו דאיך כשרה הגרלה בזר ותי' דהגרלה אינה חשובה כ"כ עבודה והשעירים נקבעים ע"י כ"ג וכתבו עוד שם ז"ל אבל אין לומר שעבודתו מחנכתו לסגן זה בכ"ג שא"כ לא ישמש עוד אלא בח' כלים עכ"ל ונראה דאין הטעם משום דהגרלה לאו עבודה היא אינה מחנכתו דא"כ למאי דפרכינן באירע פסול בכ"ג לאחר תמיד ש"ש במאי מחנכין אותו למ"ד אבנטו של כ"ג לא זהו אבנטו של כ"ה תקשה ליה אפילו אי אבנטו של כ"ג זהו אבנטו של כ"ה באירע בו פסול קודם הגרלה במאי מחנכין אותו דהא ליכא עבודה לחנכו אלא ודאי אפשר להתחנך בהגרלה אע"ג דהגרלה לאו עבודה היא דלחינוך לא בעינן שתהא עבודה

גמורה אלא כיון שצריכה להיות בכ"ג מחנכתו וזה דאין הסגן מתחנך ע"י זה לכ"ג הוא משום דעושה ההגרלה בבגדי כ"ה ואפילו למ"ד עבודתו מחנכתו ולא בעינן בגדים מ"מ בעינן בגדים הכשרים אף לכ"ג אך בבגדי כ"ה שאין כשרים לכ"ג אף דעובד בהם עבודה המסורה לכ"ג ודאי אינו מתחנך דאדרבה בגדיו עושים אותו לכ"ה וכיון דקי"ל דאבנטו של כ"ה אינו כמו אבנטו של כ"ג ביוה"כ אינו מתחנך ולמ"ד שהם שוים צ"ל הטעם דאינו מתמנה הסגן לכ"ג ע"י הגרלה משום דמחוסר מנוי בפה.

ובסדר ההגרלה אמרינן בת"כ [עיין בת"י יומא ל"ז ד"ה בא] על השעירים מעמידין אותם בשער נקנור דכתיב והעמיד אותם לפני ה' פתח אהל מועד וכתיב בתריה ונתן אהרן על שני השעירים גורלות כו' ע"ש היינו דמפקינן שההגרלה היתה בשער נקנור מדכתיב והעמיד כו' לפני ה' פתח אהל מועד וכמו בסוטה שהיו מעמידין אותה בשער נקנור ומפקינן לה (בסוטה ח' ע"א) מדכתיב והעמיד הכהן את האשה לפני ה' כו' וכן המצורעין מעמידין אותם בשער נקנור ומפקינן לה התם ג"כ מדכתיב והעמיד הכהן המטהר כו' לפני ה' וכתב רש"י ז"ל שם לפני ה' והוא הפתח שבו דרך כניסה ויציאה לכל באי עזרה ע"ש והנה יש לעיין אם הגרלת השעירים היתה בשער נקנור שלא נתקדש וא"כ לאחר הגרלה כשהיה מעמיד את המשתלח כנגד בית שילוח היה ג"כ שם דל"ל להכניסו לפנים וכן הוא להדיא בסדר אתה כוננת ויעמידהו בשער המזרח כנגד בית שילוחו כו' א"כ איך אמרינן (ביומא ס"ו ע"ב) עתי אפילו בשבת עתי אפילו בטומאה ומקשינן למאי הלכתא אמר ר"ש לומר שאם נטמא משלחו נכנס טמא לעזרה ומשלחו ואם היה השעיר עומד בשער נקנור שלא נתקדש ליכא כאן איסור טומאה ואינו נראה ג"כ לומר דמיירי שנכנס השעיר בעצמו לפנים דא"כ יחזירנו טהור אחר לשער נקנור ומשם ישלחו המשלח כיון דמצות שילוח הוא רק משער נקנור והנה רש"י ז"ל (ל"ז ע"א) במתני' שם כתב בא לו למזרח חוזר אחוריו לצד מזרח סמוך לפתח שלא היו מכניסין השעירים להגריל אלא שיהיו בתוך חלל העזרה כו' עכ"ל היינו שמפרש דההגרלה לא היתה בשער נקנור עצמו כ"א סמוך לפתח והיתה בתוך חלל העזרה אך יש לעיין מהת"כ דאמרינן שהיתה בשער נקנור ומפקינן מקרא דלפני ה' פתח אהל מועד וכמו בסוטה דמפקינן מהאי קרא שמעמידין אותה בשער נקנור מיהו בסוטה גופא מצינו מחלוקת במנחות (פ"ח ע"ב) בין רש"י ז"ל והרגמ"ה אם היתה עומדת בשער נקנור ממש דרש"י ז"ל כתב שם שהיתה עומדת בשער נקנור ממש שהוא חוץ ע"ש אך מהרגמ"ה שם נראה שהיתה עומדת אצל שער נקנור בקודש ע"ש וא"כ מרש"י לרש"י ז"ל צ"ע:

ד

אחר ההגרלה הוא וידוי שני של הפר ושחיטתו וראיתי להגבורת ארי ביומא (מ"ב ע"ב) שכתב דשחיטת הפר א"צ בגדי כהונה דזה דצריכה להיות באהרן אינה מדין כהונה אלא מדין בעלים ע"ש אך אינו נראה כן מהירושלמי פ"ז ה"א דאמרינן דשחיטה רצה עובדה בבגדי זהב רצה עובדה בבגדי לבן אבל בבגדי חול לגמרי משמע דפסול:

אחר שחיטת הפר היה נוטל את המחתה ועולה לראש המזבח וחיתה גחלים ואמרינן ביומא (מ"ג) דהאי מחתה היתה משונה משאר מחתות שהיה חותה לקטורת בשאר ימות השנה דבכל יום היה חותה בשל ד' קבין ומערה לתוך ג' קבין והיום חותה בשל ג' קבים ובו היה מכניס ובכל יום היתה כבדה והיום קלה ובכל יום היתה ידה קצרה והיום ארוכה כו' והכל משום חולשא דכ"ג. והנה הגבורת ארי כתב שם (מ"ד ע"ב) דביוה"כ אף הגחלים שהיה חותה לקטורת של מזבח הזהב ג"כ היתה באותה מחתה שהיה חותה לפני ולפנים כיון דכל הטעם שהיה חותה במחתה כזו הוא משום חולשא דכ"ג א"כ זה הטעם שייך ג"כ בגחלים של היכל ותמה שם דמדברי מסדרי עבודת היום מבעלי הפיוט הקדמונים ל"מ כן ע"ש ותמהני עליו שהרי הגחלים של הקטורת למזבח הזהב ביוה"כ לא היה כלל בכ"ג וכדאמרינן בתוספתא [שהביא המלחמות ביומא] בכל יום ב' כהנים נכנסים אחד בכף ואחד במחתה היום נוטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו בד"א בקטרת של לפני ולפנים אבל בקטרת של מזבח ה"ה כקטרת של כל ימות השנה עכ"ל א"כ ביוה"כ בקטרת של היכל כ"ה חותה גחלים ומכניס ול"ש חולשא דכ"ג כלל:

עוד הקשה שם הג"א כיון דלקטרת של לפני ולפנים שהיה מכניס מלא חפניו סגי בגחלים של ג' קבין א"כ בקטרת של שאר ימות השנה שהיה מקטיר רק פרס סגי בפחות א"כ בשבת למה היה חותה ג' קבין כיון דסגי בפחות ול"ל לעשות מערכה יתירה ולעשות מלאכת שבת ע"ש ולענ"ד נראה דג' קבין גחלים הוא שיעור כשאר שיעורים שבתורה ומשום דבעינן מלא המחתה גחלי אש וקים להו לרבנן דהאי מחתה היא מחתה של ג' קבים שהיתה במקדש שבה היה מכניס והרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' תמידין ה"ה כתב בקטרת של כל יום שהיה חותה בשל ד' קבין ומערה למחתה של ג' קבין ונתפזר כקב גחלים וכתב דאם נתפזר יתר על קב חוזר וחיתה ע"ש ונראה הטעם משום דחסר לה משיעור מלא המחתה ששיעורה באותה מחתה של ג' קבים:

ואחר החתיה הוציאו לו את הכף ואת המחתה והיה חופן ונותן לתוך הכף ובגמרא איבעיא לן אי חופן וחוזר וחופן ונראה דאף אם אינו חופן וחוזר וחופן וא"צ עוד הפעם לחפון בפנים מ"מ אינו מקטיר מן הכף על הגחלים אלא לכ"ע נותן מהכלי לחפניו

ומקטיר דאף בקטרת של כל השנה דא"צ חפינה מ"מ לא היה מקטיר מן הכלי רק נותן לחפניו כדאמרינן בסדר תמיד נתפזר ממנו לתוכו נותנו לו בחפניו וכתב בפי' הרא"ש ז"ל שם דלאו דוקא המתפזר אלא כל הקטרת היה נותן לו בחפניו ומקטיר והנ"מ בין אם חופן וחוזר וחופן או אין חופן וחוזר וחופן הוא רק דא"צ לעשות חפינה גמורה כהלכתה אך הר"ח כתב שם מ"ט אי אין חופן וחוזר וחופן אלא מערה הקטרת מן הכף אל המחתה ודיו עכ"ל ונראה מזה דס"ל דשאני הקטרת הקטורת לפני ולפנים מההקטרה בהיכל:

ובסדר החפינה אמרינן (מ"ז ע"ב) אמר ר"פ פשיטא לי מלא חפניו כדחפני אינשי ואיבעי לן מהו שיעשה מדה לחפינה אי גמרינן מקמיצה דכתיב בקומצו שלא יעשה מדה לקומץ והנה הת"י שם (מ"ז) כתבו שלא יעשה מדה לקומץ פי' בקונטרס שלא יעשה כלי למדת קומצו ואין נראה לר"ש דקומץ משמע שי"ל לקמוץ בידיו כו' ע"כ נראה לר"ש לפרש שלא יעשה מדה לקומץ היינו שלא יתן תחלה מדת קומצו בכלי ואח"כ יקמוץ אלא בקמיצתו י"ל למוד עכ"ל ויש לעיין אי זה שלא יעשה מדה לקומץ היינו שצריך למוד בשעת קמיצתו א"כ ה"נ זה דאמרינן שלא יעשה מדה לחפינה היינו שצריך למוד בחפינתו שיעור מלא חפניו ולא שימוד קודם א"כ למ"ד דחופן וחוזר וחופן נמצא דבשעת החפינה השניה אינו מודד שהרי כבר מדד בחפינה הראשונה שיעור מלא חפניו ונתן בכלי ואח"כ חופן עוד הפעם מן הכלי מה שנתן מהחפינה הראשונה ונמצא עתה אינו מודד כלל אלא מכניס לידו את המדוד כבר ונמצא שאין זו חפינה כלל:

ובבין הבינים של מלא חפניו היא איבעיא ולא אפשיטא אם הם בכלל מלא חפניו והנה בבין הבינים של קומץ ג"כ מסקינן בגמרא דהוי ספק ואמרינן דקמצי שמיני והנה בבין הבינים של מלא חפניו יש לעיין היכא עבדינן כיון דהוי ספק דהכא ל"ש דחפני שמיני דהא בעינן בכ"ג דוקא ואם יקטיר גם את בין הבינים שמא אינו בר הקטרה וקא עביד מלאכה ביוה"כ ואפשר כיון שנותנן בב"א עם הקטרת ליכא מלאכה דאורייתא דאינו רק מרבה ואע"ג דהיתר של מרבה הוא רק ביו"ט ולא בשבת. מיהו אף בשבת יש מחלוקת הראשונים ז"ל אם יש במרבה משום מלאכה דאורייתא ובזה הוי מתיישב ג"כ מה שהקשה הגבורת ארי במקטיר קטורת חסרה דבמיתה ומקשינן בגמרא תי"ל משום ביאה ריקנית ומתרצינן כגון דעייל ב' הקטרות אחת שלמה ואחת חסרה דליכא משום ביאה ריקנית ואיכא רק משום מקטיר קטרת חסרה והקשה הג"א הא מ"מ איכא כרת משום מלאכה ביוה"כ ולפ"ז מצי מיירי שנתן שניהם בב"א דהוי רק מרבה]:

לאחר שחפן ונתן לתוך הכף נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו וכתב הרמב"ם ז"ל פ"ד מהל' עבודת יוה"כ כבר ביארנו שהולכה בשמאל פוסלת בדם הקדשים ושאר

עבודות לפיכך היה מן הדין שיוליך המחתה בשמאלו וכף הקטורת בימינו אבל מפני כובד המחתה ועוד שהיא חמה כו' לפיכך נוטל המחתה בימינו וכף הקטורת בשמאלו וכו' והקשה הכ"מ שם כיון דהולכה בשמאל פוסלת איך הכשירו כאן מפני טעמים הללו ע"ש ונראה דהרמב"ם ז"ל ס"ל כהת"י יומא (ל"ט) גבי סגן וכ"ג שניהם מכניסים ידיהם לקלפי דאמרינן דשמאלו של כ"ג וימינו של סגן כי הדדי נינהו וכתבו הת"י ז"ל וכשרה עבודה זו בשמאל כמו הוצאת כף ומחתה בכ"ג ביוה"כ שצריך לו שתי ידים לפי שאי אפשר בעבודה אלא הוא עכ"ל והיינו שכל היתר של שמאל ביוה"כ הוא משום דאי אפשר בענין אחר א"כ ה"נ זה שנוטל מחתה בימינו וכף בשמאלו משום דאי אפשר בענין אחר וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שזו כבדה וזו חמה ואינו יכול לסובלה עד הארון בשמאלו א"כ זה גופא מתיר ליטול הכף בשמאלו והנה בירושלמי יומא (פ"ה ה"א) מפורש כדברי הרמב"ם ז"ל אמר ר' ינאי הולכה בזר פסולה ואמרינן שם דשמאל כזר דמי ומקשינן מההיא דנטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו ומתרצינן משום דלא אפשר דאינו יכול לעשותו ע"ש והנה הלח"מ הקשה שם דמשמע מדברי הרמב"ם ז"ל דאילו הוי איפכא שהיה נוטל הכף בימינו והמחתה בשמאלו הוי שפיר דמי ולא היה פסול שמאל ואמאי הא מ"מ הולכת הגחלים עבודה היא ואיך כשרה בשמאל וכתב דל"ד להולכת הקטורת דדמי להולכת הדם כו' ולענ"ד נראה דהולכת הגחלים אינה עבודה כלל כיון דאינן אלא מכשירי קרבן כדאמרינן בפ' הוציאו לו (מ"ח ע"ב) דרק צריך להקטיר הקטורת על הגחלים והם רק כמו עצים דשאר קרבנות מקטירים על עצים וקטורת על גחלים והם העצים שלהם והולכת עצים לאו עבודה היא כדאמרינן (ביומא כ"ז):

הקשה הגבורת ארי (במלואים) בההיא דכף ביוה"כ ל"ל מלא חפניו והביא כתיב ואמרינן משום דלא אפשר עבדינן כדאשכחן בנשיאים ומדאצטריך לטעם כדאשכחן בנשיאים משמע דאיכא דרא דאיסורא במה שמכניס בכלי וצריך למגמר מנשיאים וכתב הג"א דס"ד שיהא אסור להכניס בכלי משום דצריך ליטול הכף בשמאלו ואיכא פסול שמאל מש"ה הו"א דצריך דוקא להכניס בחפניו עי"ש ולענ"ד אינו מתיישב בזה דאם מכניס בחפניו ג"כ איכא פסול שמאל דכל שעושה בב' ידיו איכא פסול שמאל כדאמרינן בתוספתא פ"ק דזבחים קיבל בימינו ובשמאלו כאחד פסול

ובפרת חטאת דצריך לקבל בשמאל ואם שינה פסול כדאמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל פ"ג דפרה יש לדון אם הפסול בקיבל בימין הוא משום דאותה עבודה צריכה להיות בשמאל ואם עשאה בימין פסול כמו בעבודה שצריכה ימין אם עשאה בשמאל פסול או הטעם משום דבפרת חטאת מקבל הדם ביד ולא בכלי וידו כך"ש דמי וזה דצריך לקבל

בשמאל הוא משום דרק השמאל דינה ככ"ש לענין זה ואם קיבל בימין אינו מקדש הדם ואינו משום דאותה עבודה צריך לעשות בשמאל ונ"מ לשיטת הראב"ד ז"ל פ"ק מהל' פרה דאף דאמרינן בספרי דמצותה מצות יד ולא מצות כלי מ"מ אין זה לעכב ואם קיבל בכלי בדיעבד כשר ע"ש ולפ"ז אם קיבל בכלי אף בימין כשר דאין הטעם משום דבעינן העבודה בשמאל דוקא וצ"ע בזה:

ה

אחר הקטורת היה מכניס דם הפר ומזה אחת למעלה וז' למטה ואח"כ שוחט השעיר ומכניס דמו ומזה ממנו כמו מדם הפר ואח"כ מזה מהם בהיכל והנה יש לחקור כשמוציא הדם מקה"ק להיכל להזות על הפרוכת אם צריך אז לאחוז המזרק בימין דהוי הולכה והכשר דיוה"כ בשמאל הוא רק בהכנסת כף ומחתה או אפשר כיון דלא היה מזה תיכף כשמכניס הדם להיכל אלא היה נותנו מתחילה על הכן כדאמרינן ביומא אין זו הולכה דאינו מוליכו להזאה או כיון דמ"מ מקרבו לפרוכת שצריך להזות עליו אח"כ הולכה היא והנה לפ"ז לר"י דס"ל דלא היה שם אלא כן אחד בלבד נטל דם הפר והניח דם השעיר והנה נטילת דם הפר מן הכן ודאי הולכה שהרי צריך עתה להזות ממנו ונטילה הולכה היא דהוי הולכה ביד וצריך ליטול בימין וא"כ כשמניח אח"כ דם השעיר ע"כ היתה בשמאל וצ"ל שהיה עומד אז בין הפרוכת להכן דע"י הנחה על הכן לא היה מקרבו לפרוכת עוד אפשר כיון שאין הדם צריך להיות נוגע בפרוכת ויכול לעמוד בשעת ההזאה בכל מקום שירצה רק שיהיה בין הפרוכת למזבח אין ההולכה בהיכל חשובה הולכה כלל כיון שיכול לעמוד בכ"מ שירצה אין זה קירוב לעבודה ואע"ג דבדמים הנתנים על מזבח החיצון ג"כ יכול לעמוד בכ"מ שירצה ולזרוק ומ"מ חשוב הולכת הדם עבודה התם כיון דצריך ליגע הדם במזבח כיון דנוח יותר לעשות זריקה כשהוא קרוב למזבח מקרי מהלך במקום שצריך להלוך אבל בהזאות על הפרוכת דא"צ להיות נוגע וצריך רק להזות כנגד הפרוכת וזה יכול לעשות בכ"מ שעומד שם אין ההולכה בהיכל הולכה כלל וצ"ע בזה:

[**כתב** הר"ח ביומא (מ') דלאחר שהזה מדם הפר על הפרוכת היה מוציאו ונתנו לממרס ומזה מדם השעיר על הפרוכת ע"ש היינו דס"ל דזה שהיה מניח על הכן הוא רק לאחר הזאת בין הבדים אבל לאחר הזאת פרוכת לא היה מניח על הכן אלא נותנו להממרס וזה דאמרינן במתני' (נ"ג ע"ב) נטל דם השעיר והניח דם הפר והזה ממנו על הפרוכת כו' אין הכונה שהניח על הכן אלא נותנו להממרס והנה זה דנותנו אז להממרס ע"כ

חוץ להיכל היה דהא פורשין מן ההיכל בשעת הזאת הדם וגם בין האולם ולמזבח אסור בשעת הזאת הדם בהיכל וצ"ע מנ"ל זה]:

לאחר שהזה על הפרוכת נותן על קרנות מזבח הזהב ואיכא פלוגתא דתנאי אי מערבין לקרנות ואיכא נמי פלוגתא מאיזה קרן הוא מתחיל דאיכא למ"ד מקרן מזרחית דרומית ואיכא למ"ד מקרן מזרחית צפונית ואמרינן דלכ"ע בההוא קרן דפגע ברישא לא עביד מ"ט אמר שמואל דא"ק ויצא אל המזבח עד דנפיק מכוליה מזבח והנה יש לחקור למ"ד אין מערבין לקרנות ואחר שנתן מדם הפר על הקרנות צריך ליילך לכן וליטול דם השעיר, אם מתחיל אז מהאי קרן דפגע ברישא אם הקפידא דויצא אל המזבח עד שיצא מן המזבח כוליה הוא בתחילת המתנות של מזבח הזהב שלא יתחיל עד שיצא מן המזבח כוליה או הקפידא על כל דם ודם שלא יתחיל ממנו עד שיצא מן המזבח כוליה:

הקשה הגבורת ארי על הא דאמרינן ביומא במקצת דמים נתערבו ומקצתן לא נתערבו דפשיטא דנותן מאותן שלא נתערבו ואיבעי לן בהנך שנתערבו אם שירים הם וליסוד אזלי או דחויין הן והקשה אמאי הוו דחויין הא יכול לזרוק מהן על מזבח הזהב דלא איכפת לן במה שנתערבו כיון דקי"ל דמערבין לכתחילה לקרנות ע"ש והנה בירושלמי יומא (פ"א ה"ה) איבעיא לן בקיבל מדם הפר בג' כוסות ומדם השעיר בג' כוסות ליתן מאחד בין הבדים ומאחד על הפרוכת כו' איזה מהם צריך להערות היינו לערבו לקרנות ואמרינן דתלוי בפלוגתא דר"ז ור' הילא בהגריל ג' זוגות ליתן מאחד בין הבדים ומאחד על הפרוכת כו' איזה מהזוגות משתלח דלר"ז כיון שנתכפר בכולן כולן משתלחין ולר"ה אינו משתלח אלא של זוג האחרון הואיל וגמר בו כפרה וה"נ לר"ז כל הג' כוסות צריך להערות ולר"ה רק אותו שגמר בו כפרה ע"ש ונראה מזה דהעירוי תלוי בכפרה ופליגי רק אי בעינן גמר כפרה א"כ אותו הדם שנתערב כוס בכוסות כיון שלא עשה מהם ההזאות וגם אינו ראוי להזאות ג"כ אינו זקוק להערות:

עוד נראה הטעם משום דהעירוי של דם הפר לתוך דם השעיר עבודה היא כמו טבילת אצבע וליקוט לבונה דהוי כמו הולכה דכיון דלא סגי בלא"ה ע"י שמערה דם הפר לתוך דם השעיר מקרבו לעבודה וכמו ליקוט לבונה דהוי הולכה שלא ברגל א"כ צריך להיות בכ"ג והכא שנתערבו מעצמן כמ"ש רש"י ז"ל שם דמיירי שנשפך משני מזרקות לתוך מזרק שלישי מש"ה לא עבדינן מנייהו [הנה יש לחקור למ"ד מערבין לקרנות אם הם ב' מתנות מדם הפר ומדם השעיר רק שנותן שניהם כאחת וא"כ לרבי דס"ל בזבחים (ע"ה) דמתנה צריכה שיעור ובנתערב דם של ב' חטאות ונתן רואין את המתנה אם יש בה כדי לזה וכדי לזה כשרה ואם לאו פסולה ה"נ צריך ליתן שיהא שיעור מתנה לדם

הפר ולדם השעיר או אינה רק מתנה אחת רק גזיה"כ שתהא המתנה מדם הפר ומדם השעיר ואף לרבנן איכא נפקותא אם חישב בשעת מתן קרנות שנותן רק דמו של אחד מהם חוץ לזמנו אם ב' מתנות הם אם מחשב על דם הפר או על דם השעיר לחוד שפיר הוי מחשבה ואי מתנה אחת היא כשמחשב על חצי מתנה לאו כלום היא]:

1

לאחר עבודות שבפנים היה מתודה על שעיר המשתלח וסומך שתי ידיו עליו ומתודה כו' ומסרו למי שהיה מוליכו והנה בסמיכה זו יש לעיין מה טיבה אם היא רק צורך הוידוי דאין וידוי בלא סמיכה וכמ"ש לעיל או די"ל דין סמיכה ממש והנה במנחות (צ"ב) אמרינן דלר"י בכלל הנך ב' סמיכות בציבור הוא ג"כ סמיכת שעיר המשתלח ומקשינן הא בעינן סמיכה בבעלים ואמרינן דלר"י אף בזה אהרן ובניו מתכפרים בו ע"ש ומוכח דהוי סמיכה גמורה דאי הוי רק צורך הוידוי למה בעינן בעלים ויש לעיין הא בסמיכה בעינן תכף לסמיכה שחיטה והכא ל"ש זה וצ"ל דבמקום דליכא שחיטה כלל שייך סמיכה בלא שחיטה עוד אפשר לומר דדחייתו לצוק זהו שחיטתו כדאמרינן ביומא (ס"ד ע"א) לענין אותו ואת בנו ולפ"ז בעינן שתכף אחר הוידוי ישלחו וכדקתני במתני' שם בא לו אצל שעיר המשתלח סמך ב' ידיו עליו ומתודה כו' מסרו למי שהיה מוליכו כו' דתכף שאחר שהתודה מסרו לשילוח ואע"ג דהדחיה לצוק היה אח"כ מ"מ צריך לעשות התכיפות כמה דאפשר ולשלחו תיכף וזהו התכף שלו:

ואם הוידוי מעכב פלוגתא דר"י ור"ש דלר"י אינו זקוק ליעמד חי אלא עד שעת מתן דמים של חברו אבל אם מת קודם וידוי אין הוידוי מעכב ולר"ש הוידוי מעכב ונראה דר"ש לטעמיה אזיל דס"ל בשבועות דהוידוי של שעיר המשתלח מכפר כפרה בפ"ע דאמר כשם שוידוי שעיר המשתלח מכפר על ישראל בשאר עבירות כן וידוי הפר מכפר על הכהנים ולר"י דוידוי אינו מעכב ע"כ ס"ל דטמידתו של שעיר המשתלח בשעת מתן דמיו של הפנימי זהו מכפר על שאר עבירות מיהו אפשר דאף ר"י מודה דכפרה של שעיר המשתלח הוא ע"י הוידוי שלו דכפרה בכדי לא אשכחן ומ"מ ס"ל דאם מת המשתלח קודם וידוי א"צ להביא אחר אע"ג שמחוסר כפרה דאין קרבנות של יוה"כ באין בשביל כפרה רק הם חובת היום אלא שגם מכפרים וכיון דבשביל עבודת היום אינו זקוק ליעמד חי רק עד שעת מתן דמיו של זה אם מת קודם א"צ להביא אחר אע"ג דמחוסר כפרה:

ובעיקר מה דאמרינן עד מתי זקוק ליעמד חי עד שעת מתן דמים של חברו יש לחקור אי בעינן דוקא שיעמוד בעזרה אבל לאחר שהתחיל שילוחו אף שחי הוא כיון דאינו בעזרה

לא מהני דבעינן עמידתו בעזרה בשעת מתן דמיו של זה או כל שהוא חי אפילו בחוץ שפיר דמי:

עוד יש לחקור בנשפך הדם דמביא שנים ומגריל עליהם ואיבעי לן לרבנן דכולן נשרפים אבית הדשן כמה שעירים משלח ואמרינן דאינו משלח אלא אחד משום דכתיב אותו ויש לחקור על כמה שעירים הוא מתודה אי צריך וידוי על כל השעירים כמו דכל השעירים טעונים שריפה:

ומצות שילוחו הוא למדבר ולטומאת בגדים אמרינן דמשיצא חוץ לחומת ירושלים מטמא בגדים והנה יש לחקור בנוב וגבעון דגם שם היה דין שילוח של המשתלח כדאמרינן ביומא המדברה כו' לרבות נוב וגבעון כו' כיון שלא היה שם מחנה ישראל מאימתי מטמא בגדים:

אמרינן בשעיר המשתלח שהיה חולק לשון של זהורית חציו קושר בהר וחציו קושר בין קרניו כו' ויש לעיין הא אותה קשירה שקושר בין קרניו הוא קשר של קיימא שאינו עומד להתיר שהרי דוחפו לצוק א"כ איך אותה קשירה דוחה יוה"כ ושבת דודאי אין אותה קשירה של לשון של זהורית מדאורייתא דהא אמרינן ביומא (ס"ז) דרק ב"ד התקינו לעשות כן ואפילו אי נימא דהאי קשירה עניבה היא מ"מ אכתי תקשה לר"י דס"ל דאין חילוק בין עניבה לקשירה וצ"ע:

והנה יש לחקור בשילוח של שעיר המשתלח אי כשר בלילה היינו למוצאי יוה"כ כיון דהשילוח אינו מעכב כפרה דהא לר"י עד מתי זקוק ליעמד חי עד שעת מתן דמים של חברו ולר"ש עד שעת הוידוי אבל לכ"ע לאחר הוידוי אם מת א"צ להביא אחר דשילוח אינו מעכב והוי כשירי מצוה דאין מעכבין וא"כ כשר אפילו בלילה כמו הקטרת אימורים מקרבנות של יוה"כ שכשרים בלילה למוצאי יוה"כ וכן שריפת פר ושעיר של יוה"כ כשר בלילה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל אך לפ"ז יש לעיין איך שילוחו דוחה שבת דאמרינן עתי אפילו בשבת בשלמא איברים ופדרים ושריפת פרים דשורפין ביוה"כ ובשבת ואין ממתינין להם עד שתחשך הוא משום חביבה מצוה בשעתה כדאמרינן בגמרא אך זה דחביבה מצוה בשעתה דוחה שבת אמרינן במנחות פ' ר"י דהוא דוקא אם כבר ניתנה שבת להדחות בעיקר עבודתן וא"כ בשעיר המשתלח דלא ניתנה שבת להדחות דמאי איסור שבת יש בו בלא שילוחו וא"כ הא דבעינן למילף במנחות דקצירת העומר דוחה שבת מאיברים ופדרים (דילפינן מקרא דכל מושבותיכם דדוחין את השבת] דחביבה מצוה בשעתה דוחה שבת ודחינן דשאני התם דכבר ניתנה שבת להדחות לילף משעיר המשתלח דדוחה שבת אף שאפשר בלילה ואף שלא ניתנה שבת להדחות ונראה דמש"ה

השילוח דוחה שבת משום אימורי חטאת דאינו רשאי להקריבן עד שיגיע השעיר למדבר כדאמרינן ביומא (ס"ג ע"ב) א"ל לכ"ג הגיע השעיר למדבר כו' וכתב רש"י ז"ל שאינו רשאי להתחיל בעבודה אחרת עד שהגיע השעיר למדבר שנאמר ושילח את השעיר במדבר ואח"כ ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה עכ"ל וחלב החטאת דוחה שבת משום דחביבה מצוה בשעתה כשאר אברים ופדרים א"כ הוי כמו מכשירין של אימורי חטאת ובזה הוי מתיישב שפיר מה שמקשים העולם בההיא דעתי אפילו בשבת ומקשינן בגמרא למאי הלכתא ואמרינן שאם חלה מרכיבהו על כתפו וקשה דדחיה לצוק הוא נטילת נשמה והוי איסור שבת ולפ"ז באמת דחייתו לצוק לא היה דוחה שבת דאפשר בלילה וזה דשילוחו דוחה שבת הוא רק משום דמעכב שאר עבודות ומשום דכתיב ושילח השעיר המדברה ואח"כ חלב החטאת יקטיר המזבחה ורק השילוח למדבר מעכב שאר עבודות ולא דחייתו לצוק כדאמרינן במתני' שם א"ל לכ"ג הגיע שעיר למדבר כו' וא"צ רק להמתין עד שיגיע השעיר למדבר וכדאמרינן שם אמר ר"י והלא סימן גדול היה להם מירושלם עד בית חידודו ג' מילין ופי' רש"י ז"ל עד בית חידודו הוא ראש המדבר ושם נתקיים ושילח את השעיר במדבר עכ"ל ומוכח דא"צ להמתין רק עד שיגיע השעיר לראש המדבר וכדאמרינן שם בגמרא קמ"ל דקסבר ר"י כיון שהגיע שעיר למדבר נעשה מצותו] א"כ הדחייה לצוק מצד עצמו לא היה דוחה שבת כלל ורק השילוח למדבר דוחה שבת משום דמעכב לשאר עבודות וא"כ שפיר מקשינן מאי איסור שבת יש בשילוחו ואמרינן דאם חלה מרכיבו על כתפו אך השתא כיון דשילוחו דוחה שבת משום דמעכב שאר עבודות א"כ גם דחייתו דוחה משום חביבה מצוה בשעתה כיון דכבר ניתנה שבת להדחות אצל שילוח ואף בלא חלה חשוב ג"כ ניתנה שבת להדחות כיון דאם היה חלה היה מותר לחלל שבת:

הנה ביומא (ס"ז) איפלגו רב ושמואל באברי שעיר המשתלח אי מותרין בהנאה ונראה משם דקודם דחייתו לצוק לכ"ע אסורין בהנאה ויש לעיין אמאי לא חשיב נעשה מצותן קודם שילוח דהא השילוח א"צ בגדי כהונה דהא כשרה בזר כדאמרינן בגמרא א"כ כשהתודה על השעיר שהיא עבודה הצריכה בגדי כהונה כבר חשיב נעשה מצותו וכמ"ש תוס' מעילה (י' ע"א) בבשר ק"ק שנטמא דמש"ה חשיב נעשה מצותן ואינו מועלין אע"ג דאיכא מצות שריפה משום שהשריפה א"צ בגדי כהונה וכן ביומא (נ"ט) כתבו דמש"ה קטורת לאחר שעלה תמרתו יצא מידי מעילה אע"ג דאיכא דישון מזבח הפנימי משום שאין זו עבודה הצריכה בגדי כהונה וצ"ע:

ובהיזה בין הבדים ואח"כ נשפך הדם דמביא דם אחר ומתחיל בפרוכת ואפלגי תנאי אם כולן נשרפין אבית הדשן או אינו נשרף אלא אחרון הואיל וגמר בו כפרה ואיבעיא לן כמה שעירים משלח ומסקינן דאינו משלח אלא אחד משום דכתיב אותו וכתב הריטב"א ז"ל שם דהשאר ירעו עד שיסתאבו ויפלו דמיהם לנדבה ע"ש ולענ"ד יש לעיין טובא בזה דהכא לא שייך רעיה שהרי נתכפר בכולן דהא איבעיא לן בגמרא ראשון משלח משום דמצוה בראשון או אחרון משלח משום דגמר בו כפרה א"כ נתכפר בשניהם רק בהשני גמר בו כפרה ולר"י דכפרת המשתלח הוא במה שזקוק ליעמד חי עד שעת מתן דמיו של חברו א"כ הראשון כפרתו במה שהיה עומד חי בשעת מתן דמיו של חברו בין הבדים ואח"כ כשהביא זוג שני גמר כפרה בהשני במה שעמד חי בשעת מתן דמו של חברו בהיכל וכיון שנתכפר בשניהם ורק שהשילוח באחד משום דכתיב אותו מה שייך כאן רעיה דזה שייך רק היכא שהפריש קרבן ולא נתכפר בו דהוי מותר ומותר חטאת אזיל לנדבה אבל בנתכפר בו מה שייך שיפול לנדבה וצע"ג:

ונראה דלמ"ד אברי שעיר המשתלח מותרין בהנאה משום דנעשה מצותן אותן השעירים שא"צ לשלחן מותרין בהנאה כיון דא"צ שילוח כבר נעשה מצותן:

ז

אחר השילוח בא לו כ"ג לקרות והקריאה כשרוצה הוא בבגדי בוץ או בבגדי עצמו וקריאת הפרשה מעכבת כמ"ש רש"י ז"ל במתני' שם דילפינן ממילואים שאף מקרא פרשה מעכב והנה באירע טומאה בכ"ג דמתמנה אחר תחתיו לפמ"ש הת"י ביומא דהשני אינו אלא שלוחו של ראשון דפר ואיל קרבין משל ראשון ולא משל שני כדאמרינן בירושלמי נראה דקריאת הפרשה הוא בראשון ולא בשני כיון דקריאת הפרשה היתה בעזרת נשים דטמא מותר ליכנס לשם ואפשר בראשון:

לאחר הקריאה היה מקריב אילו ואיל העם ומוספין ואמרינן בגמרא אי בבגדי בוץ קורא קידש ידיו ורגליו פשט ירד וטבל עלה ונסתפג והביאו לו בגדי זהב ולבש וקידש ידיו ורגליו כו' וביומא (ל"ה) מפקינן לה מקראי דבין בגד לבגד טעון טבילה וב' קידושין ואמרינן דה' טבילות וי' קידושין טובל כ"ג ומקדש בו ביום ואמרינן שם (ל' ע"ב) ובזבחים (י"ט) דכ"ג שלא טבל ולא קידש בין בגד לבגד ובין עבודה לעבודה ועבד עבודתו כשרה ואחד כ"ג ואחד כ"ה שלא קידש ידיו ורגליו שחרית ועבד עבודתו פסולה ע"ש והנה יש לעיין דאמאי אינה מעכבת רק הקידוש של שחרית דהקידוש שהיה אחר קריאת הפרשה אמאי לא יעכב כיון דהקריאה היתה בעזרת נשים ויציאה מועלת בקידוש ידים ורגלים כדאמרינן בזבחים (כ') ואין לומר כיון דיוצא לצורך עבודה לא מסח דעתו דהא מקשינן

בזבחים שם אי יציאה מועלת בקידוש ידים מההיא דפרת חטאת דמקדש ידיו בפנים ויוצא ואע"ג דהתם כל יציאתו היא לצורך עבודה שהיתה בחוץ ומ"מ יציאה מועלת וצ"ע:
כתב הרמב"ם ז"ל פ"א מהל' יוה"כ ה"ג באירע פסול בכ"ג בין שאירע בו פסול קודם תמיד ש"ש בין שאירע בו פסול אחר שהקריב קרבנו זה שנכנס תחתיו א"צ חינוך אלא עבודתו מחנכתו כו' והקשה הלח"מ שם כיון דהרמב"ם ז"ל פסק דאבנטו של כ"ה היה של ד' מינים אמאי אינו מתחנך באבנט ולמה צריך שיהא עבודתו מחנכתו ע"ש ונראה לומר טעמו של הרמב"ם ז"ל משום דקי"ל דה' טבילות וי' קידושין טובל כ"ג ומקדש בו ביום וילפינן לה מקראי א"כ אי נימא שיתחנך ע"י האבנט א"כ הטבילה כשטובל קודם שלובש בגדי לבן עדיין היה כ"ה ואין טבילתו כלום דהא בעינן טבילה בכ"ג וא"כ חסר לה טבילה אבל אי נימא דעבודתו מחנכתו דכיון שהעבודה אינה כשרה אלא בכ"ג מחנכתו א"כ ה"נ הטבילה כיון שצריכה להיות בכ"ג וצורך עבודת יוה"כ הוא זהו ג"כ בכלל עבודתו ואף שאין החינוך נגמר עד שיעבוד מ"מ הכל מחנכתו יחד ולא מקרי טבילה בכ"ה וכעין זה כתבו התוס' שבועות (ט"ו) גבי חינוך העזרה דמקדשין בשירי מנחה והקשו הא אין מנחה בבמה ותי' כיון דהמנחה מחנכתה לא מקרי מנחה בבמה ואף דמתקדשת ע"י התהלוכות בשירי מנחה מ"מ הקמיצה וההקטרה ג"כ בכלל הקידוש והכל מקדשתה ואין זו מנחה בבמה אעפ"י שאינו נגמר החינוך עד שנעשה התהלוכות וזה דאמרינן בגמרא שמתחנך ע"י האבנט הוא קודם דאתינן לזה דעבודתו מחנכתו וכיון דאי אפשר לו להתחנך באופן אחר א"כ מתחנך ע"י האבנט והטבילות שבין בגד לבגד כיון דאינן מעכבות עבדינן בלא טבילה אבל השתא דאתינן דעבודתו מחנכתו א"כ ע"כ צריך שיהיה החינוך ע"י עבודתו ולא ע"י האבנט כדי לקיים הטבילות והקידושים ומ"ש הרמב"ם ז"ל דאף באירע פסול קודם תמיד ש"ש ג"כ עבודתו מחנכתו יש לעיין כיון דזה דעבודת התמיד אינה כשרה אלא בכ"ג הוא רק מדרבנן א"כ איך אפשר העבודה לחנכו כיון דמדאורייתא היא עבודת כ"ה ומזה נראה דס"ל להרמב"ם ז"ל דאף עבודת התמיד הם מדאורייתא בכ"ג והנה הריטב"א ז"ל פ"ק דיומא כתב דלהרמב"ם ז"ל מדאורייתא אין חובה בכ"ג אלא בעבודת היום ממש אבל תמידין ועבודות של כל יום כשרות בכ"ה אלא דמצוה בכ"ג טפי עכ"ל וצ"ל כיון דהוי מצוה בכ"ג טפי חשובה העבודה לחנכו בזה ועוד כיון דגמירי ה' טבילות וי' קידושין שטובל כ"ג ומקדש בו ביום והם הלל"מ כמ"ש רש"י ז"ל כיון דמדאורייתא אין עבודת התמיד חובה על כ"ג א"כ ליכא ה' טבילות וי' קידושין ואי משום דעבודת התמיד מצוה בכ"ג טפי ל"ש דגמירי ה' טבילות וי' קידושין דמשמע שהם חובה ע"כ נראה דזה שכתב הריטב"א והרמב"ם דעבודות התמיד אינה

חובה מדאורייתא היינו רק זה שצריך הכ"ג לעשות כל עבודות התמיד דמדרבנן כל עבודות התמיד אין כשרות אלא בו כמו עבודות היום ומדאורייתא ליכא דין בעבודות התמיד דאין כשרות אלא בו אבל מ"מ מדאורייתא חובה על כ"ג ללבוש בגדי זהב ולעבוד בעבודות התמיד ולהחליף אח"כ מבגדי זהב לבגדי לבן וזה הוי חובה. [יש לחקור בקידוש ידים ורגלים שבין בגד לבגד אם ג"כ פסול יושב דאפשר דזה דמפקינן בזבחים (י"ט) דצריך מעומד מדכתיב לשרת ושרות מעומד הוא באותו הקידוש של כל השנה שהוא לצורך עבודה ומעכב]:

ובסדר הקרבת המוספין אשכחן פלוגתא דתנאי ביומא (ע') ולר"ע דברייתא שם פר העולה וז' כבשים עם תמיד ש"ש היו קרבין שנאמר מלבד עולת הבוקר כו' ואח"כ עבודת היום ואח"כ שעיר הנעשה בחוץ כו' ואח"כ אילו ואיל העם ואח"כ אימורי חטאת כו' כך היא הגירסא שלנו וגי' התוס' וכן יסד הפייטן קידש ועשה שעיר המוסף והכליל אילים עם חלבי יום היינו דקודם הוא שעיר הנעשה בחוץ ואח"כ האילים ואח"כ אימורי חטאת והנה הטעם דשעיר הנעשה בחוץ קודם לאילו ואיל העם נראה בפשוטו משום דחטאת קודמת לעולה אך הגר"א זצ"ל בהגהותיו שם גורס אילו ואיל העם ואימורי חטאת ואח"כ שעיר הנעשה בחוץ ע"ש והנה זה שאיחר שעיר הנעשה בחוץ לאילו ואיל העם הוא משום קושית התוס' שם ד"ה ואח"כ שהקשו הא כתיב ויצא ועשה את עולתו ועולת העם ודייקינן מינה בסמוך דמיד ביציאה ראשונה עביד להו ע"ש אך זה יש לעיין למה איחר הגר"א זצ"ל לשעיר הנעשה בחוץ גם אחר אימורי חטאת ונראה הטעם משום דחטאת הפנימית קודמת לחיצונה ואמרינן בירושלמי פ"ג דהוריות דשעיר עכו"ם קודם לפר משיח משום שדמו נכנס לפנים ע"ש ומשמע ליה להגר"א זצ"ל דפנימית קודמת לחיצונה בכל מעשיה ולכן אימורי חטאת שהן מהחטאות הפנימיות קודמות לשעיר הנעשה בחוץ שהיא חיצונה:

ובפלוגתא דר"א ור"ע אי מוספין קודמין לחובת היום או חובת היום קודמת אמרינן בירושלמי פ' בא לו ה"ב דטעמא דר"א דס"ל דעבודת היום קודמת משום דס"ל כב"ש בתדיר ומקודש דמקודש קודם וה"נ דעבודת היום מקודש יותר ממוספין ואע"ג דמוספין תדירי (והיינו דאף שאין מוספי יוה"כ תדירים יותר מעבודת היום מ"מ שם מוספין תדירי] והנה בש"ס דילן אמרינן דטעמא דר"ע דמוספין קדמי לעבודת היום הוא משום דכתיב מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד וכתב רש"י ז"ל דמשמע מזה דמוספין עם עולת הבוקר נעשין בסמוך להן ע"ש אך נראה דא"צ לזה דשפיר י"ל דתלמודא דידן מפרש כהירושלמי דטעמא דר"ע הוי משום דתדיר קודם וזה דנקט קרא דמלבד עולת

הבוקר אשר לעולת התמיד הוא משום דמהאי קרא מפקינן דתדיר קודם כדאמרינן בר"פ כל התדיר מדכתיב מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד האי דתדירא תקדום:

ובתקיעות המוספין יש לחקור לפי מה דאמרינן בסוכה הכל לפי המוספין תוקעין היינו שאין תוקעין לכל מוסף ומוסף רק שמאריכין בתקיעות במוספי יוה"כ שמתחלקין ומקצתן קרבין עם תמיד ש"ש ומקצתן קרבין עם תמיד של בין הערבים כדאמרינן ביומא שם איך עושים בהתקיעות אם תוקעין לאלו בלבד ולאלו בלבד ואפשר אף שהמוספין מתחלקין נסכיהם אין מתחלקין ונסכי כלן קרבין יחד בתמיד של בין הערבים והתקיעות הם כבשאר מוספין עוד יש לחקור זה דאמרינן בסוכה דאין תוקעין לכל מוסף ומוסף היכא דאיכא מוסף ועבודת היום כגון ביוה"כ דאיכא נמי אילו ואיל העם שהם מעבודות היום ואיל העם שהיא עולת ציבור וטעונה תקיעות אי המוספים והעבודות היום צריכות תקיעות בפ"ע כמו המוספים והתמידים:

אח"כ טובל כ"ג ומקדש ולובש בגדי לבן ומוציא את הכף ואת המחתה ובירושלמי אמרינן דהוצאת כף ומחתה היתה אחר תמיד של בין הערבים היינו שבטבילה שלישית היה עושה אף תמיד של בין הערבים וכן פסק הרמב"ם ז"ל אך בש"ס שלנו יומא (ל"ב) מבואר דתמיד של בין הערבים היה קרב לאחר הוצאת כף ומחתה בטבילה חמישית והנה המפרשים ז"ל דקדקו כהרמב"ם ז"ל דתמיד של ב"ע היה קודם מדקתני במתני' בטבילה אחרונה נכנס להקטיר קטורת ולהיטיב את הנרות ולא קתני ולהקריב תמיד של ב"ע ומוכח שזה היה קודם בטבילה ג' ע"ש אך נראה דע"כ תני ושייר הכא דהא נסכי התמיד של בין ערבים ודאי לא היו קודם דהא אמרינן ביומא (ל"א ע"ב) דקטורת של בין הערבים היתה קרבה בין אברים לנסכים ומפקינן לה התם מקרא א"כ כיון דבטבילה אחרונה קתני נכנס להקטיר קטורת של בין הערבים ולהיטיב את הנרות א"כ ע"כ אז היה מקריב גם הנסכים וע"כ תני ושייר בהוצאת כף ומחתה יש לחקור אימתי נגמרת העבודה אם כשהוציאן מבית קה"ק או דצריך להוציאן אף מההיכל]:

אמרינן בתוספתא פ"ג דיומא כל מעשי יוה"כ האמורים על הסדר הקדים מעשה לחברו לא עשה כלום חוץ מן הוצאת כף ומחתה שאם הקדים מעשה לחברו מה שעשה עשוי עכ"ל ונראה טעמו של דבר דהוצאת כף ומחתה שאני הוא משום דאם הקדים הוצאת כף ומחתה לעבודה אחרת מה שעשה עשוי הוא בפשוטו דבהוצאת כף ומחתה ל"ש לומר שיחזור ויעשה אותה כיון שכבר הוציא ואי"ל תקנה ולא שייך בו כשרות ופסלות ומה שעשה עשוי ובהקדום עבודה אחרת להוצאת כף ומחתה דג"כ מה שעשה עשוי נראה הטעם משום שאחר הוצאת כף ומחתה הוא רק תמיד של ב"ע ולהירושלמי רק

קטורת ונרות בלבד ואם הקדימן להוצאת כף ומחתה כשרות משום דקרא דחוקה דסדרן מעכב קאי רק על עבודות היום אבל עבודות התמיד אין נפסלין בהקדמה דלא קאי חוקה עלייהו [והנה ביומא (ס' ע"א) גבי דברים הנעשים בבגדי זהב מבחוץ כתב רש"י ז"ל כגון אילו ואיל העם שהקדים להן הוצאת כף ומחתה אין מעכבין עליו לפסול והקשה שם הריטב"א ז"ל הא הוצאת כף ומחתה דברים הנעשים בבגדי לבן ואמאי אין מעכבין ע"ש ולא הביאו דברי התוספתא דבהוצאת כף ומחתה אין הסדר מעכב]:

סימן כה - קרבן ציבור דוחה שבת

א

אמרינן בפסחים (ס"ח) אמר ר"ש בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואיברים ופדרים כשרים כל הלילה ואין ממתינים להם עד שתחשך ובמנחות (ע"ב) אמרינן למ"ד דאין קצירת העומר דוחה שבת דל"ד לאיברים ופדרים דדוחין שבת משום חביבה מצוה בשעתה משום דבאברים ופדרים כבר דחתה שחיטה את השבת וכתב רש"י ז"ל אבל בעומר ליכא למימר הכא דבשעת קצירה אכתי לא אידחי שבת ואע"ג דלמחר דחיא הקרבה שבת בשעת קצירה מיהא לא נדחית ואי לאו דלא אפשר לה מע"ש לא הוי דחיא שבת משום חביבות מצוה עכ"ל ומוכח מזה דחביבה מצוה בשעתה לא סגי ובעינן שכבר יהיה דיחוי שבת קודם לכן והנה בחביתי כ"ג אמרינן בפ' התכלת (נ"א ע"א) דמש"ה דוחין את השבת משום דכתיב על מחבת מלמד שטעונה כלי ואי אפו לה מאתמול אפסיל ליה בלינה וכתב רש"י ז"ל על מחבת מלמד שטעונה כ"ש ואפילו אי מודדו בחצי עשרון שלא נמשח ע"כ אפייתו מיהא במחבת כ"ש ואי אפו מאתמול אפסיל בלינה עכ"ל היינו דבלא קרא דעל מחבת היה מודד בחצי עשרון של חול כדי שיהא אפשר לעשותן בחול כדי שלא ידחה שבת וכן השמ"ק שם הקשה ל"ל קרא דעל מחבת תי"ל דחביתין צריכין שמן ולכ"ע מדת הלח נמשחה ותי' ג"כ דבלא קרא דעל מחבת היה צריך למדוד בלוג של חול כדי שלא ידחה שבת ובפ' שתי הלחם (צ"ו ע"א) אמרינן דחביתי כ"ג לישתן ועריכתן ואפייתן דוחות את השבת וכתב רש"י ז"ל דמש"ה לישתן ועריכתן דוחות את השבת לפי שהחצי עשרון לכ"ע נמשח ע"ש ומזה נראה דלכתחילה לא היתה הלישה והעריכה דוחין את השבת בשביל החצי עשרון של קדש או הלוג וצריך היה למדוד בשל חול אך עתה כיון דניתנה שבת להדחות בשביל האפיה במחבת שצריכה להיות דוקא בכ"ש מקרא דעל מחבת הלישה והעריכה ג"כ דוחין את השבת כדי שימדוד כדרכו בחצי עשרון של קדש ובלוג של קודש ואע"ג דהלישה והעריכה הם

קודם אפיה ועדיין לא ניתנה שבת להדחות צ"ל דזה דימדוד בכ"ש כדרכו עדיף טפי מחביבה מצוה בשעתה וכיון דניתנה שבת להדחות לבסוף ג"כ דוחה את השבת אך יש לעיין דל"ל קרא דעל מחבת תי"ל דניתנה שבת להדחות אצל הקטרה עצמה א"כ לידחו הלישה והעריכה והאפיה כדי שימדוד בחצי עשרון של קדש ונראה מזה דמה דאמרינן מדאשתרי אפיה אשתרי נמי לישה ועריכה כדי שיהא נמדד בכלים של קדש זה מהני רק ממכשירין למכשירין כיון דאשתרי אפיה שהיא ג"כ מן המכשירין מקרא דעל מחבת אשתרי נמי לישה ועריכה כדי שיהיה נמדד בחצי עשרון של קודש אבל מעיקר הקרבה למכשירין לא אמרינן הכי ולפ"ז א"צ לומר דזה שיהא נמדד בחצי עשרון של קודש עדיף טפי מחביבה מצוה בשעתה דזה דמהני מה שניתנה שבת להדחות אצל אפיה גם ללישה ועריכה שהוא קודם הוא משום דהוי ממכשירין למכשירין אבל בעומר לא מהני מה שניתנה שבת להדחות אצל הקטרה לקצירה הקודמת לה משום דמגוף הקרבה למכשירין לא מהני זה וכמו בחביתין עצמן לא מהני הקטרה ללישה ועריכה ואפיה הקודמות לה ומגוף ההקרבה למכשירין בעינן שיהא הדיחוי קודם וזה דאמרינן בהקטר חלבים הטעם שכבר דחתה השחיטה הקודמת לה את השבת הוא משום דהקטרת אימורים חשיב ג"כ כמו מכשירין כיון שאינן מעכבין הכפרה כדאמרינן בפסחים (ס"ט ע"א) א"ל ר"ע דמה לי אם דחו מכשירי מצוה שלאחר שחיטה את השבת שהרי דחתה שחיטה את השבת ופי' בתוס' שם דמכשירי מצוה שלאחר שחיטה היינו הקטר חלבים והוא מהירושלמי:

והנה במנחות (מ"ו ע"ב) גבי שתי הלחם הבאות בפ"ע מקשינן אמאי נשרפות בלילה נשרפינהו ביו"ט מידי דהוי אפר ושעיר של יוה"כ דנשרפין ביוה"כ כיון דמנותן בשריפה ע"ש והנה יש לעיין בשריפת פרים עצמן אמאי דוחה יוה"כ כיון דאפשר לשורפן בלילה וכדפסק הרמב"ם ז"ל והוא מהירושלמי פ"ו דיומא משום דלא עדיף שריפתן מהקטרת אימורים דכשר כל הלילה ע"ש וצ"ל משום חביבה מצוה בשעתה וכמו בהקטרת אימורים דדוחה שבת אע"ג דכשר בלילה אך כיון דאמרינן דזה דחביבה מצוה בשעתה מהני רק היכא דכבר דחתה שחיטה את השבת א"כ זה שייך רק בפר ושעיר של יוה"כ אבל בשתי הלחם הבאות בפ"ע שלא היתה בהם שום עבודה שדחתה יו"ט אמאי דחיא שריפתן יו"ט כיון דאפשר בלילה ואיך מדמי לה לפר ושעיר של יוה"כ:

ונראה כיון דזה דמקשינן דלשרפינהו לאלתר מידי דהוי אפר ושעיר של יוה"כ אבי קאמר לה התם במנחות ואבי לטעמיה אזיל דס"ל בשבת (כ"ד ע"ב דיו"ט ל"ת גרידא היא עיין בתוס' שם] וזה דבעלמא אין שורפין קדשים ביו"ט ולא אמרינן דאתי עשה ודחי

ל"ת ס"ל לאביי משום דכתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול ביו"ט ע"ש א"כ הני שתי הלחם הבאות בפ"ע דעולת יו"ט היא שפיר שרפינן משום אתי עשה ודחי ל"ת ול"ש הכא דאפשר לקיים שניהם דאפשר לשורפן בלילה משום דחביבה מצוה בשעתה וזה דאמרינן דהיכא דאפשר לקיים שניהם לא דחי עשה את ל"ת הוא רק אם אפשר לקיים העשה כמצותה אבל הכא כיון דחביבה מצוה בשעתה דדוחה בשביל זה את השבת היכא דדחתה שחיטה את השבת לא חשיב אפשר לקיים שניהם וזה דמייתי אביי מפר ושעיר של יוה"כ דשורפין ביוה"כ הוא רק דעל שריפה שייך ג"כ חביבה מצוה בשעתה וא"כ ה"ה לשריפת שתי הלחם הבאות בפ"ע:

והנה לפ"ז לכל הנך אמוראי חוץ מרב אשי דס"ל בשבת שם דיו"ט ל"ת גרידא וכמ"ש בתוס' שם וזה דאין שריפת קדשים דוחה יו"ט הוא משום דאפשר לעשותן אחר יו"ט א"כ זה דק"צ דוחה יו"ט א"צ לקרא דבמועדו כלל אלא מטעם דעשה דוחה ל"ת דהא אי אפשר לעשותו אחר יו"ט וכ"ש ק"צ דהוא עשה דרבים דדחי אף עשה כמ"ש בתוס' ר"ה ל' דק"צ דוחה עשה דהשלמה וזה דאצטריך בביצה (י"ט) קרא דוחגותם אותו חג לה' למשרי חגיגה ביו"ט הוא משום די"ל תשלומין כל ז' וחשיב אפשר לקיים שניהם ולא שייך בזה חביבה מצוה בשעתה:

והנה זה דאמרינן בהקטר חלבים דצריך לטעם דכבר ניתנה שבת להדחות יש לעיין אם הוא רק משום דאפשר בלילה אבל אם לא היה אפשר בלילה לא היה צריך לטעם דדחתה שחיטה את השבת והיו דוחין את השבת מצד עצמן או אפשר כיון דהקטרת אברים לא מעכבא כפרה מצד עצמן אין דוחות את השבת וצריך ג"כ לטעם דכבר דחתה שחיטה את השבת ונ"מ לבלילת המנחות דאיכא איסור שבת כמו מגבל אי דוחה את השבת כיון דבלילה לא מעכבא ולא ניתנה שבת להדחות קודם הבלילה ובפשוטו כמעשה המנחות בחול כך מעשיהן בשבת [ואפשר דאם לא יהיה מותר לבלול בשבת יהיה חשיב בשביל זה אינו ראוי לבילה] וכן בשירה דאמרינן בפ' החליל (נ"א ע"א) דאי עיקר שירה בכלי דחי שבת דעבודה היא ולאו דוקא שבות דאף מלאכה דאורייתא דחי כדאמרינן בעירובין (ק"ב) דקושרין נימא בשבת אף במלאכה דאורייתא אם אי אפשר בעניבה ע"ש יש ג"כ לעיין אי זה דדוחה שבת הוא מצד עצמה דשירה עבודה היא כדאמרינן בהחליל שם והוי כשאר עבודות דדוחות שבת אך רש"י שם (נ' ע"ב) כתב ז"ל הילכך עבודה היא וכי היכא דתמיד דוחה את השבת שיר שלו נמי דוחה שבת עכ"ל ונראה דזה דדוחה אינה מצד עצמה רק משום דהוי בכלל עבודות התמיד ואע"ג דהשיר אינו מעכב דרק ר"מ ס"ל בעירוכין דהשיר מעכב את הקרבן וצ"ל כיון דהשירה הוא בשביל הקרבן

וכיון דדחתה שחיטה את השבת אף השיר דוחה ואף מכשירין של השיר דוחה כההיא דקושרין נימא בשבת והוי כמו אברים ופדרים דדוחין השבת משום דכבר ניתנה שבת להדחות אף המכשירין שלהם דוחין דהא ההפשט אב מלאכה הוא ודוחה את השבת משום הקטרת אימורים כמ"ש תוס' פסחים (ס"ה ע"ב) ד"ה אלו והנה לפי מה דמחלקינן במנחות (ע"ב) בין קצירת העומר ובין אברים ופדרים משום דאברים ופדרים כבר דחתה שחיטה את השבת ובקצירת העומר אע"ג דניתן שבת להדחות אצל הקרבת העומר מ"מ בשעת קצירה אכתי לא ניתנה שבת להדחות ואע"ג דהקצירה מכשירין דהקרבה היא א"כ לפ"ז זה דקושרין נימא בשבת הוא רק לאחר שחיטת התמיד כיון דכבר דחתה שחיטה את השבת אבל קודם שחיטת התמיד לא יקשור ואפשר דיש לחלק בזה וצ"ע וכן מה דאמרינן בשחיטת קדשים דמצוה למרק ולא סגי ברוב שנים וה"ה בשבת דהא אף ביוה"כ ממרקין כדאמרינן ביומא (ל"ב ע"ב) ואע"ג דהמירוק לא מעכב כדאמרינן ביומא שם ואיכא בזה משום מלאכת שבת כיון דבשוחט רוב שנים ה"ה כחי לכל דבריו ואיכא משום חובל ואע"ג דסופו למות מ"מ כשממהר להוציא הדם דהא בשביל כך צריך למרק בשחיטת קדשים הוי מלאכה וכמו בבישול היכא דממהר בישולו ע"י שמגיס וכן ממהר הבערה ע"י שמהפך בצינורא ונ"ל ג"כ כיון דדחתה עיקר שחיטה את השבת דוחה אף המירוק אף שאינו רק למצוה והנה לפ"ז ל"ק קושית התוס' יומא שם (ל"ג ע"א) ד"ה למה שהקשו על הא דמקשינן שם בגמרא ל"ל למרק והקשו הא אף בשחיטת חולין ג"כ אמרינן בפ' השוחט דיש לשחוט לכתחילה כל הסימנים דילמא לא אתי למיעבד רובה ע"ש ולפ"ז ל"ק כיון שיש בהמירוק משום חבלה דהוי מלאכה לא שרינן ביוה"כ לעשות מלאכה משום חששא דילמא לא אתי למיעבד רובא ורק משום דמצוה למרק כדי לקבל כל דם הנפש דהוי מצוה דאורייתא שרינן למרק:

כתב רש"י ז"ל מנחות (ע"ב ע"ב) דזה דשחיטה דוחה את השבת הוא משום דאי אפשר לעשות מע"ש ע"ש והנה למ"ד אין לינה מועלת בראשו של מזבח יש לעיין הרי אפשר לשחוט ולקבל מע"ש ולהלינו בראשו של מזבח מיהו יש להסתפק אם גם בדם הדין דאין לינה מועלת בראשו של מזבח ואפילו אי נימא דגם בדם כן נראה דזה דאי אפשר לשחוט ולקבל מע"ש ולהלין בראשו של מזבח הוא משום כיון דהוא קרבן שבת לא רק זריקתו צריכה להיות בשבת אלא כל עבודותיו ואף שחיטה וקבלה צריכה להיות בשבת דכ"ז בכלל הקרבת הקרבן והנה בשלמי חגיגה איכא פלוגתא ב"ש וב"ה אי סומך עליהם מערב יו"ט ובירושלמי ביצה פ"ב הלכה ד' אמר ר' זעירה כל עמא מודיי באשם מצורע שסמך עליו מאתמול לא יצא שלמי נדבה שסמך עליהן מאתמול יצא מה פליגין

בשלמי חגיגה ב"ש עבדין ליה כשלמי נדבה ב"ה עבדין ליה כאשם מצורע א"ר יוסי הן דאת אמר אשם מצורע שסמך עליו מאתמול לא יצא בזמנו עיבור זמנו נעשה כשלמי נדבה ע"ש ופי' דברי הירושלמי הוא ד"ר זעירה ס"ל כמ"ד תכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא מיהו באשם מצורע שסמך עליו מאתמול לא מהני כיון דאתמול עדיין לא היה ראוי הקרבן להקרבה לא מהני סמיכתו ובשלמי נדבה כיון דגם מאתמול היה ראוי להקרבה לכ"ע הוי סמיכה כי פליגי ב"ש וב"ה בשלמי חגיגה כיון דהם חובת יו"ט ס"ל לב"ה דהוי כמו אשם מצורע דלא מהני סמיכה מאתמול כיון דזמן הקרבתו היום ה"נ בשלמי חגיגה וב"ש ס"ל דהוי כמו שלמי נדבה כיון דאותו הקרבן אם היו מקריבין אותו אתמול היה כשר כשלמי נדבה מקרי שהקרבן ראוי להקרבה מאתמול ואמרינן עלה דזה דאשם מצורע שסמך מאתמול לא יצא הוא דוקא בשהקריב קרבנו בזמנו דאתמול עדיין הקרבן לא היה ראוי להקרבה אבל אם הקריבו לאחר זמנו דאף אתמול הקרבן היה ראוי להקרבה הוי כשלמי נדבה זהו פי' דברי הירושלמי שם (ול"ק כלל מה שהקשה בגה"ש שם וא"כ לב"ה דס"ל בשלמי חגיגה כיון שהם חובת היום אף הסמיכה צריכה להיות באותו יום כ"ש שאר עבודות ואפילו לב"ש דס"ל בסמיכה כל שהיה אפשר להקריבו אתמול אפילו שלא לשם חובה מהני סמיכת אתמול י"ל דבשאר עבודות שהם עיקר הקרבתו מודו דכל עבודותיו צריכות להיות ביום חובתו והנה לב"ש יש לחקור באילו של אהרן דטעון סמיכה אם ג"כ עושין הסמיכה מערב יוה"כ משום שבות כמו בשלמי חגיגה ואי נימא דשאני הכא שמצותו בכך ביוה"כ א"כ עכ"פ ביוה"כ שחל להיות בשבת יסמוך מאתמול והנה אפשר היה לחלק דרק בשלמי חגיגה כן דאינו ק"צ גמור דהא לא דחי שבת וטומאה ורק יו"ט דוחה מקרא דוחגותם אותו חג לה' אפשר דרק דחויה ולא הותרה וכל מה דאפשר לעשות מערב יו"ט עושין משא"כ באילו של אהרן שהוא קרבן הדוחה שבת לא מהדרינן לעשות מערב יוה"כ מיהו מרש"י ז"ל נראה דאף השחיטה אם היה אפשר לעשותה מע"ש היו עושין א"כ אף עיקר הקרבה של ק"צ גמור כל מה שאפשר לעשותו מע"ש אינו דוחה את השבת א"כ כ"ש סמיכה אך לא מצינו לב"ש באילו של אהרן שיסמוך עליו מערב יוה"כ:

ב

אמרינן (ביומא מ"ו) דשבת הותרה בק"צ ולא דחויה ומ"מ נראה דעבדינן טצדקא שלא להביא לידי איסור שבת כדמוכח מההיא דמנחות (נ' ע"ב) גבי חביתי כ"ג דדוחות את השבת משום דבעינן תאפינה נאה ואי עביד לה מאתמול אינשפה לה ופרכינן ואימא דכביש ליה בירקא ע"ש אלמא דעבדינן טצדקא ולאו דוקא טצדקא שיהא אפשר שלא

לעשותו כלל בשבת אלא אפילו טצדקא למעט בהאיסור ג"כ עבדינן כדמוכח מההיא דמנחות (ס"ג ע"ב) בקצירת העומר דבשבת היה נקצר באדם אחד כדי למעט באיסור שבת ואע"ג דסוף סוף אותן הג' סאין היה נקצר בשבת מ"מ לא היו עושין כמו בחול שהיה נקצר בג' בני אדם ובג' מגלות ובג' קופות כדי למעט באיסור שבת והנה מקשים העולם בשחיטת הקרבנות בשבת אמאי אין עושין ע"י שנים דהא שנים שעשאוהו פטורים ואפילו אי נימא בשנים שעשאוהו דג"כ אינו מותר לגמרי מדאוריתא מ"מ עכ"פ אמאי לא עבדינן להקל האיסור אך נראה דזה דעבדינן טצדקא כדמוכח מההיא דחביתין וקצירת העומר ואף למעט האיסור עבדינן הוא רק במכשירין ואף לר"א דס"ל מכשירין דוחין את השבת אף אם אפשר לעשותן מע"ש דכורתין עצים לעשות פחמים כו' מ"מ אמרינן (בעירובין ק"ג) דמודה ר"א דכל מה שאפשר לשנויי משנינן וכהן שעלתה לו יבלת חותכו בשניו כדי למעט באיסור שבת דכל שאפשר לשנויי אין זו מכשירין אבל בגוף ההקרבה אע"ג דאפשר לשנויי כגון לעשותו בשנים לא עבדינן טצדקא כיון דהותרה מיהו אי נימא דבשבת ע"י שנים שעשאוהו לא רק דפטור מקרבן דאף איסור דאורייתא ליכא וכמה שנראה מירושלמי פ"ב דחגיגה שהיו ישראל עושין בשעת הגזירה מלאכה בשבת ע"י שנים שעשאוהו קשה זה דאמרינן דאין חלבי יו"ט קרבין בשבת הא תינח של הכבשים אבל הפרים של המוספין כיון דאמרינן דפר קרב בכ"ד והרגל והעוקץ קרבין בשנים שנים והגרה והקרבים קרבין בשלשה שלשה א"כ אפילו אי קרב כדרכו ג"כ ליכא איסור שבת דהוי שנים שעשאוהו וזה דאין אחד מקריבו אינו משום דאי אפשר באחד דלהוי כמו קורה ועיגול דחייב בשנים דהא אמרינן בירושלמי יומא פ"ב ה"ד מפני מה אמרו פר קרב בכ"ד כדי לעשות פומבי לדבר וכן אמרינן במתני' יומא כ"ו דבקרבן יחיד אף אחד יכול להקריב ודוחק לומר דזה דאין חלבי יו"ט קרבין בשבת הוא רק בשל כבשים:

והנה לפי מה דחזינן לעיל דעכ"פ במכשירין כל מה דאפשר לשנויי משנינן כדי למעט באיסור שבת יש לעיין עמ"ש תוס' פסחים (ס"ה ע"ב) ד"ה אלו בהפשטו של הפסח דזה דאמרינן בשבת דשקיל ליה בברזי הוא רק מן החזה ואילך אבל עד החזה מפשיט כדרכו ע"ש היינו משום דמהחזה ואילך זה דמפשיט הוא רק משום בזיון קדשים לא שרינן לעשות מלאכה דאורייתא ועבדינן בברזי שהוא ע"י שינוי אבל עד החזה דצריך ההפשט כדי ליטול האימורים מפשיט כדרכו וקשה הא קא חזינן במכשירין דצריך לשנות כדי למעט באיסור שבת כמו בקצירת העומר וצ"ע:

ונראה מדברי התוס' הנ"ל דהפשט העולה בשבת דא"צ ליטול בברזי כלל אלא מפשיט הכל כדרכו דבעולה כל הבשר כאימורים של הפסח כיון דכל הבשר קרב לגבי מזבח א"כ

כל ההפשט צריך בשביל ההקרבה ובמנחות (ס"ג ע"ב) ד"ה מפשיט כתבו התוס' בזה דאפליגי רבנן ור"י בנו של ריב"ב בפסח אי מפשיט עד החזה או מפשיט את כולו בכל ק"צ של שבת הוי מצי לאשמעינן [והיינו בשעירי הרגלים ושל ר"ח שחל להיות בשב' דבעולות לא שייך הפשט עד החזה] וכתבו דאפשר דווקא בפסח שרו רבנן דחשו שלא יתקלקל הבשר משום דעיקרו לאכילה עכ"ל וקשה דהא אמרינן (בפסחים ע"א) דשעירי הרגלים חי נאכלים צלי אין נאכלים היינו באותן שחל להיות בשבת כמ"ש רש"י ז"ל א"כ כיון דשרי לאוכלן בשבת ע"כ מותר להפשיטן דהא אי אפשר לאוכלן בלא הפשט ואי נימא דאוכלין אותן בלא הפשט וכדאמרינן בזבחים (ק"ג ע"ב) חטאת ואשם מתנה לכהן רצו מפשיטין לא רצו אוכלין אותן ע"ג עורן א"כ א"צ להתוס' הטעם דפסח עיקרו לאכילה חשו שלא יתקלקל הבשר תיפוק ליה כיון דאפשר לאכול שעירי הרגלים ע"ג עורן אין כאן קלקול הבשר ומלבד כל זה כיון דאמרינן להדיא דשעירי הרגלים נאכלין בשבת ולא בערב אין כאן ענין לפסח כלל דחיישינן למכמר בשרו דזה שייך רק בפסח דאינו ראוי לאכילה עד ערב וצ"ע

אמרינן (בעירובין ק"ב) בן לוי שנפסקה לו נימא בכנורו דקושרה בשבת ואפילו אב מלאכה הותר כדאמרינן שם משום שהם מכשירי עבודה והנה (בעירוכין י"ג) תנן אין פוחתין מתשעה כנורות ומוסיפין עד עולם והנה בזה דבן לוי שנפסקה לו נימא בכנורו דקושרה בשבת יש לחקור אם זה דוקא היכא דאין שם ט' כנורות בלעדו או אפילו אם יש שם כיון דמוסיפין עד עולם וגם אם אין שם ט' כנורות בלעדו יש לעיין איך דוחה שבת תסגי בפחות אטו ט' כנורות הוא לעכב וגם הרי יש שם כלי שיר אחרים נבלים וחלילים מיהו מרש"י ז"ל נראה דמנין הכנורות ושאר כלי שיר הוא דאורייתא שכתב בסוכה (נ' ע"ב) ז"ל עיקר שירה שק"צ טעון שיר מן התורה כדאמרינן בעירוכין מכמה מקראות וסבר ר"י עיקר השיר אינו אלא א"כ חליל מכה עם השיר וכן כנורות ונבלים הכל כמנין המפורש שם הלכך עבודה היא כו' עכ"ל וצ"ל משום דלמ"ד עיקר שירה בכלי בעינן בסומי קלא וזה הוי רק אם יש שם כל הנך כלי שיר ובמנין המפורש אבל ביש שם ט' כנורות דסגי בהכי רק דמוסיפין עד עולם יש לחקור אם הותר לקשור נימא בשבת או אפשר דאף בלא קשירת נימא ג"כ אין מתירין בשבת רק ט' כנורות דאין מתירין שבות יתירה והנה הרמב"ם ז"ל בההיא דקושרין נימא בשבת סתם לה ולא כתב דמיירי שאין שם ט' כנורות ונראה לומר דכל דבר שאין לו שיעור למעלה במצותו יכול לעשות בשבת כמה שירצה ואף דצריך לעשות מלאכה בשבת ולא אמרינן שיעשה פחות ול"ד להההיא דפ' ר"י דעומר בא בחול מה' סאין ובשבת מ"ג כדי למעט מלאכת שבת דהתם בין כך

ובין כך אין מקריבין רק עשרון רק שיהיה מנופה יותר אבל הכא אם עושה השיר ביותר כנורות הכל הוא מן המצוה יכול לעשות בכמה שירצה וראיה לזה מקטורת לפמ"ש רש"י ז"ל בזבחים (ק"ט ע"ב) דשיעור פרס הוא מדרבנן ומדאורייתא סגי בכזית איך מקטירין בשבת פרס וע"כ דאף מדאורייתא מותר להקריב פרס בשבת כיון דמדאורייתא אין לו שיעור למעלה רק שלא יפחות מכזית דאין הקטרה פחותה מכזית יכול מדאורייתא להוסיף ולהקטיר בשבת כמה שירצה וכן בירושלמי יומא (פ"ה הלכה ה') אמרינן דיכול להגריל על ג' שעירים בב"א ליתן מאחד מהם בין הבדים ומאחד על הפרוכת ומאחד על מזבח הזהב אף בלא נשפך הדם וכן להתכפר בג' פרים לתת מאחד בין הבדים ומאחד על הפרוכת כו' [ואיבעי לן התם אי צריך ליתן כל השירים ליסוד או רק מן אותו שגמר בו הכפרה] ואיך יכול לעשות כן ביוה"כ לעשות מלאכה ולשחוט ג' פרים וג' שעירים היכא דאפשר באחד ואף הידור מצוה ליכא בזה ומוכח ג"כ כיון דיכול להתכפר בג' פרים וג' שעירים לתת מאחד על הבדים ומאחד על הפרוכת ומאחד על מזבח הזהב יכול לעשות כן אף ביוה"כ:

והנה לפי מה שהוכחנו דבמכשירין עבדינן טצדקי כדי למעט באיסור שבת יש לעיין בחביתי כ"ג דלישתן ועריכתן דוחות את השבת ולאו דוקא לישתן ועריכתן דאף להחם חמין לרבוכה היינו להחליט בהם החביתין ג"כ דוחה שבת כדאמרינן בירושלמי ר"ה (פ"א הלכה ח') דאיבעי לן דבר שהוא דוחה את השבת ביום מכשירין מהו שידחו את השבת בלילה ופשטינן מההיא דהעמידו עושי חביתין לעשות חביתין דבין בחול ובין בשבת כן ע"ש והיינו להחם חמין לרבוכה כדאמרינן בתמיד והא אפשר לעשות טצדקא ליטול מים שכבר נתבשלו מע"ש ואם אח"כ יחם אותם לחליטה אין בישול אחר בישול ואפשר דעבדינן כן וזה דמייתינן בירושלמי דמכשירין דוחין ליל שבת הוא מהבערה שצריך להחם אותם אך מ"מ לא שמענו שצריך לשנות בשבת מבחול ועוד בלחם הפנים ושתי הלחם דאמרינן בגמרא דאי תנור מקדש דוחות את השבת דאי אפשר לעשותו בחול משום דיפסלו בלינה הא ע"י טצדקא אפשר לבטל מלאכת שבת דהא חזינן דאפשר לחלק האפיה ולעשותה בב' פרקים כדאשכחן גבי חביתי כ"ג דאופה ומטגן וחוזר ואופה ולפי מה שהביאו התוס' שבת (כ' ע"א) מהירושלמי דבלחם הפנים צריך קרימה יותר מלענין מלאכת שבת ולפמ"ש התוס' מעילה גבי שתי הלחם ולחם הפנים קרמו פניהם בתנור הוכשרו ליפסל בטבול יום כו' דאין התנור מקדש אא"כ קרמו פניה כל השיעור הצריך ללחם הפנים משום דאין כ"ש מקדשין אלא כשנעשה כל הצריך בכ"ש א"כ אפשר לאפות מע"ש שיעור אפיה של שבת ולא יפסל בלינה ואח"כ יגמור האפיה בשבת ואי

משום הבערה בתנור הא ע"כ בלבד זה צריך להבעיר התנור בשביל החביתין דצריכין אפיה ויגמור אז גם הקרימה ואף אם אי אפשר לעשותן בהבערה אחת סוף סוף אם יעשה כן הרי ימעט באיסור שבת ובמכשירין עבדינן טצדקא אף למעט באיסור כמו שהוכחנו לעיל אך לא מצינו שיהא צריך לעשות כן:

ג

הנה ממ"ש רש"י ז"ל מנחות (ע"ב ע"ב) דזה דשחיטה דוחה את השבת הוא משום דאי אפשר לעשותה מע"ש נראה דאין חילוק בין מכשירין להקרבה עצמה וכל דאפשר לעשותה מע"ש בין מכשירין ובין הקרבה עצמה לא דחי ואם אי אפשר לעשות מע"ש שניהם דוחים אך לפ"ז תקשה מה דאמרינן במכילתא ר"פ ויקהל שיכול שיהא בנין ביהמ"ק דוחה שבת מק"ו מה עבודה שבאה מכח מכשירין דוחה את השבת מכשירי עבודה שהעבודה באה מכחן אינו דין שידחו ת"ל ויקהל משה כו' והלא באמת אין חילוק בין עבודה למכשירין דאם אי אפשר לעשותן שניהם דוחין ואם אפשר לעשותה מע"ש שניהם אין דוחין ונראה דהנפקותא בין מכשירין לגוף עבודה הוא לפי מה דאמרינן בירושלמי שבת (פי"ט ה"א) דמקשינן לר"ע דאמר כל מלאכה שאי אפשר לעשותה מע"ש דוחה את השבת אלא מעתה מזבח שנפל בשבת יהא מותר לבנותו בשבת מדין מכשירי עבודה דהא אי אפשר לבנותו מע"ש ומשנינן מין מזבח אפשר לבנותו מע"ש ע"ש היינו אע"ג דהשתא אי אפשר לבנותו מע"ש כיון שנפל בשבת מ"מ כיון דמזבח בעלמא אפשר לעשותו מע"ש חשיב מכשירין שאפשר לעשותן מע"ש א"כ בזה איכא נפקותא בין מכשירין לעבודה עצמה דבעבודה עצמה אע"ג דשם אותה עבודה בעלמא אפשר לעשותו מע"ש כיון דעכ"פ השתא אי אפשר לעשותו מע"ש דוחה את השבת כגון אם כיבה הרוח אש של מערכה בשבת דוחה שבת ולא הוי כמזבח שנפל בשבת אע"ג דמערכה בעלמא אפשר להדליקה מע"ש וכן במנורה דאמרינן במנחות דנר שכבה מדשנה ומדליקה ופי' רש"י ז"ל דהיינו נר שכבה בלילה וה"נ בשבת ואע"ג דהדלקת הנרות בע"ש היא מבעוד יום מ"מ אם כבתה מדליקה ולא הוי כמזבח שנפל בשבת דלא דחי:

בתמורה (י"ד ע"א) מוכיח ר"מ דקרבן יחיד הקבוע לו זמן דוחה שבת ואינו תלוי בקרבן צבור מפרו של אהרן דקרבן יחיד הוא ודוחה שבת ויש לעיין מאי ראיה דילמא שאני התם כיון דהפר מעכב את השעיר שהוא קרבן צבור א"כ הפר הוא מכשירין של השעיר והוא מכשירין שאי אפשר לעשותן מע"ש א"כ דוחה שבת בשביל השעיר מיהו בפסחים (ס"ו ע"א) כתב רש"י ז"ל דזה דההזאה לא דחי שבת אע"ג דאי אפשר לעשותו מע"ש

משום דההזאה לאו מגופיה דפסח הוא ולא כתיב ביה מועד עכ"ל והיינו אע"ג דמכשירין שאי אפשר לעשותן מע"ש דוחין את השבת הוא דוקא מכשירין שהם להקרבה עצמה אבל לתקן האדם שיהא ראוי להקרבה אע"ג דאי אפשר בלא זה לא דחי ה"נ י"ל בפר אע"ג דמעכב את השעיר מ"מ כיון דאין זה צורך הקרבה עצמה של השעיר רק שיהא השעיר ראוי להקרבה מכשירין כאלו לא דחו שבת מיהו בירושלמי פסחים שם אינו כדברי רש"י ז"ל דמקשינן התם אמאי אין הזאה דוחה שבת הא אי אפשר לעשותה מע"ש ומתרצינן מין הזאה אפשר לעשותה מע"ש היינו כיון דבעלמא אפשר לעשות הזאה מע"ש אף כשחל שלישי ושביעי שלו בשבת חשיב מכשירין שאפשר לעשותן מע"ש א"כ הכא בפר ושעיר של יוה"כ דלעולם צריך להקריב הפר ביום שמקריבין השעיר א"כ הוי מכשירין שאי אפשר לעשותן מע"ש:

ובעיקר מ"ש רש"י ז"ל דהזאה לא דחי שבת משום דלאו מגופיה דפסח הוא יש לעיין דמ"ש מלהחם חמין לרבוכה דדוחה שבת כדאמרינן בירושלמי ובן לוי שנפסקה לו נימא בכנורו דאינו מגוף הקרבן ודוחה שבת מדין מכשירין וצ"ל לרש"י ז"ל דכל המכשירין אף שאינן לתיקון גוף הקרבן מ"מ אם הם לצורך הקרבת הקרבן הם מכשירים אבל בהזאה שנטמאו הבעלים אין ההזאה צורך הקרבת הקרבן רק שיהו הבעלים ראוים להבאת הקרבן ומש"ה אין עליה תורת מכשירין ולפ"ז נראה דאם נטמאו הכהנים וצריכים להזות ההזאה היא ג"כ מכשירין שדוחין שבת דלתקן הכהנים שיהיו ראוים לעבודה לא גרע מנפסקה נימא בכנורו דמתקן בשבת דמ"ש תיקון הכלי מתיקון הכהנים דצריך כהנים לעבודה כמו כלים:

והנה בעצים של המערכה לפמ"ש תוס' זבחים (נ"ו ע"א) ד"ה מנין דעצים נפסלים בלינה לאחר שקידשו בכלי והיינו לאחר ששיפן לגזירין דזהו קידוש כלי שלהם כדאמרינן במנחות (ק"א ע"א) ע"כ העצים שמדליק בשבת כגון סידור ב' גזרי עצים שהם מעבודת היום ואין כשרין בלילה וכן לאחר שמת שמעון הצדיק שלא היה אש של מזבח מתגבר דלא היו הכהנים נמנעים מלהביא עצים כל היום] שפוין דוחה שבת דאי עביד להו מאתמול איפסיל להו בלינה ואע"ג דאמרינן בשבת דהשף בין העמודים חייב משום ממחק דהם מכשירין שאי אפשר לעשותן מע"ש:

והנה בשיר של הלוים שדוחה שבת כתב רש"י ז"ל בסוכה (נ' ע"ב) משום דשיר עבודה היא וכי היכא דתמיד דוחה שבת שירו נמי דוחה שבת ובעירובין (ק"ב ע"ב) כתב רש"י ז"ל דמש"ה דוחה שבת דק"צ הוי מצוה הדוחה את השבת ושיר הוי מכשירין דידיה עכ"ל ונראה דרש"י ז"ל בעירובין ס"ל ג"כ כמ"ש בסוכה דשיר עבודה הוא מיהו עבודות שהם

לאחר עיקר הקרבה קרויין מכשירין וכדאמרינן בירושלמי שהביאו התוס' פסחים (ס"ט ע"א) ד"ה אם דאף הקטרת חלבים חשיב מכשירין שלאחר שחיטה וא"כ ה"נ השיר:

ובתוס' פ' החליל (נ' ע"ב) ד"ה ורבנן הקשו למ"ד התם עיקר שירה בפה ואין השירה בכלי דוחה שבת מההיא דעירוכין די"ב פעמים בשנה החליל מכה לפני המזבח בשחיטת פסח ראשון ופסח שני וביו"ט הראשון של פסח וביו"ט של עצרת ושמונת ימי החג ואע"ג דאי אפשר לח' ימי החג בלא שבת אלמא דחי שבת ותירצו דההיא דעירוכין אתיא כריב"י דס"ל עיקר שירה בכלי ע"ש והנה יש לעיין דהא זה דבשחיטת פסח החליל מכה הוא אפילו אם חל להיות בשבת דהא תנן בפסחים (ס"ד) דכמעשהו בחול כך מעשהו בשבת והאי שיר נראה לכ"ע אינו אלא מדרבנן דליכא למימר דזה דפסח טעון שירה הוא משום דפסח ק"צ הוא וטעון שירה כשאר ק"צ דהא פסח שני ודאי קרבן יחיד הוא וג"כ החליל מכה וזה דהחליל מכה באותן י"ב ימים אמרינן בערוכין שם משום שגומרים בהם את ההלל וודאי אין זה אלא מדרבנן וגם בפסח ראשון זה דהחליל מכה ג"כ אינו מדאורייתא דאינו טעון שירה כשאר ק"צ דאין בו נסכים ואין אומרים שירה אלא על היין וכמ"ש תוס' פסחים (ס"ד ע"א) ד"ה קראו וא"כ איך דוחה שבת אפילו לריב"י והנה לפמ"ש תוס' סוכה שם דמש"ה שיר לא דחי שבת אע"ג דלא הוי אלא שבות ואין שבות במקדש משום שהיו שם רוב כלי שיר חלילים כנורות מנלתים ונבלים גזור בהו טפי ע"ש אפשר דבשחיטת הפסח דלא היו שם אלא חלילים בלבד דרק החליל מכה ולא היו שם שאר כלי שיר כמ"ש רש"י ז"ל בעירוכין שם לא גזרינן וזה דדוחה שבת הוא רק משום דאין שבות במקדש אך לפ"ז אין להקשות ג"כ משאר ימים שהחליל מכה וא"צ לאוקמא כריב"י כמ"ש התוס':

וזה דבשחיטת הפסח השיר אינו שיר של קרבן כמ"ש תוס' פסחים (ס"ד ע"א) ד"ה קראו ומ"מ השיר היה בלוים וכמה שהביאו שם מהתוספתא דישראל שוחטין פסחיהן והלוים קוראים את ההלל נראה משום דמצינו בשיר שאינו על הקרבן שהוא בלוים וכמו בשמחת בית השואבה דאמרינן בסוכה ובמדות שהיו הלוים עומדין על ט"ו מעלות של עזרת נשים ואומרים שירה ונראה הטעם כיון דשירה עבודה היא אף כשאומרים שלא בשעת חובה ג"כ עבודה היא דהא אומרים שיר של נדבה כדאמרינן בעירוכין (י"א ע"ב) דאומרו שלא על הקרבן ואז ג"כ עבודה היא רק דהוי בנדבה דאי לא הוי אז עבודה מה אשמועינן ר"ל התם דאמרו שלא על הקרבן פשיטא מאי איסור יש בדבר וע"כ אשמועינן דשם שירה עליה וא"כ הוא דוקא בלוים ואסור בזרים דאף שוער ששר במיתה ולפ"ז נראה דבשחיטת פסח אע"ג דהשירה היא רק מדרבנן כיון דאומרים אותה הו"ל עבודה

מדאורייתא וזה דהחליל של שחיטת פסח דוחה שבת אע"ג דהחוב הוא רק מדרבנן י"ל כיון דהאיסור הוא ג"כ מדרבנן דהוא רק שבות כיון דהשיר עבודה היא אע"ג דהחוב הוא מדרבנן דוחה איסור שבת דרבנן וא"כ הטעם הוא משום דק"צ דוחה שבת ולא מטעם דאין שבות במקדש:

ד

אמרינן בשבת (כ"ד ע"ב) דאין עולת חול בשבת ואין עולת חול ביו"ט ומפקינן לה התם מקרא דעולת שבת בשבתו והנה ביומא ס"פ טרף בקלפי אמרינן דזה דאברים שנתותרו מע"ש אין מקריבין אותן בשבת הוא משום דתחילתו לא בר מדחא שבת היינו כיון דשחיטתו לא דחתה את השבת והנה זה דאברים ופדרים של שבת דוחין את השבת אמרינן בפסחים (ס"ט) ובמנחות (ע"ב) דהוא משום דדחתה שחיטה את השבת והנה לפ"ז אין חילוק כלל בין עולת חול לעולת שבת אלא כל שדחתה שחיטה את השבת האברים ג"כ דוחין וקרא דעולת שבת צ"ל דהיא גופא קמ"ל דרק עיקר ההקרבה דוחה שבת אבל הקטרת איברים מצד עצמן אין דוחין את השבת ואין לומר דנ"מ בין עולת חול לעולת שבת דזה דבעולת שבת צריך לטעם דכבר דחתה שחיטה את השבת משום דאפשר להשהותם עד למוצ"ש אבל בלא"ה היו דוחין את השבת מצד עצמן ובאברים שנתותרו מבערב אי אפשר להשהותן למוצ"ש משום לינה מ"מ לא דחי דהא אף אברים שנתותרו מע"ש ג"כ אפשר להקריבן כשעושה מערכה גדולה ואז אפשר להקריב כמ"ש תוס' ס"פ טרף בקלפי שם:

כתב רש"י ז"ל ביומא שם על מה דאמרינן דאברי תמיד שנתותרו לא דחו שבת משום דתמיד תחילתו לאו בר מדחא שבת וז"ל שבת דתחילתו דתמיד דערב שבת לאו בר מידחא שבת שהרי בין הערבים נשחט ודם נפסל בשקעה"ח עכ"ל ויש לעיין למה נקט דדם נפסל בשקעה"ח והיינו דהזריקה ג"כ ע"כ צריכה להיות מע"ש ולא בשבת הא אפילו אם היתה הזריקה בלילה בשבת הא זריקה אינה אלא שבות וא"כ לאו בר מדחא שבת הוא:

ובהא דאמרינן שם דאברי חול שנתותרו אפילו לא משלה בהם האור רק אין עושין להם מערכה בפ"ע אבל סמוך לבוקר כשמסדר המערכה לקרבנות דיומא מקטיר את אותן כמ"ש בתוס' שם יש לחקור אם זה דוקא אם כבר מלחן מע"ש דהאיסור רק בהבערה וכיון דבלא"ה מבעיר המערכה משום קרבנות דיומא הותר אף הבערה של אברים שנתותרו כמ"ש בתוס' שם אבל מליחה דלא הותרה עתה אצל קרבנות דיומא דהא ע"כ צריך לסדר האברים שנתותרו בעוד לילה כשעושה המערכה שלא יפסלו בלינה ואז עדיין אין זמן

הקרבת קרבנות היום ולא ניתנה אז מליחה לידחות אצל קרבנות היום ובמליחת חלבים איכא איסור שבת דהא במנחות (כ"א) מפקינן לה מקרא דמליחה דוחה את השבת דתקריב אפילו בשבת כו' או אפשר כיון דעכ"פ הותרה הבערה של עשיית המערכה והותר איסור שבת לצורך קרבנות היום אף מליחה הותרה באברים שנתותרו יש לעיין ל"ל קרא דבכל מושבותיכם למשרי איברים ופדרים בשבת תיפוק ליה מדאצטריך קרא דתקריב אפילו בשבת דמליחה דוחה שבת וע"כ דזה אינו רק בהקטר חלבים דבשאר דברים אין במליחה משום מלאכה דאין עיבוד באוכלין ורק בחלבים הוי מליחה מלאכה משום דאינו אוכל גמור כמ"ש הר"ן ז"ל בביצה א"כ ממילא שמעינן דהקטרת חלבים דוחה שבת] יש לחקור זה דאמרינן דאברים שנתותרו מע"ש כשעושה מערכה לצורך עבודת היום מותר להקטירן אם זה דוקא באברי ק"צ שנתותרו מע"ש דזה דאין דוחין את השבת הוא רק משום דהוי עולת חול זה מהני רק שלא לעשות להם מערכה בפ"ע אבל בשעת עשיית המערכה לעבודת היום כיון דעולת שבת דוחה עתה את השבת דוחין אף הם אבל לעולם הדיחוי הוא משום דק"צ דוחה שבת אבל באברי קרבן יחיד לא וצ"ע בזה:

ה

אמרינן במנחות (ס"ג ע"ב) דהעומר היה בא בשבת משלש סאין ובחול מחמש סאין ואמרינן שם הטעם דבחול מייתינן מחמש דהכי שביחא מילתא ובשבת משלש דמוטב שירבה במלאכה אחת בהרקדה ואל ירבה במלאכות הרבה וכתב רש"י ז"ל דמוטב שיחלל פעמים הרבה שבת במלאכה אחת כגון שירקד הג' סאין פעמים הרבה עכ"ל ויש לעיין מה איסור שבת יש כשמרקד פעמים הרבה דהפעם השני אין בו משום מלאכה כדאמרינן בביצה דשונין בקמח וכתב רש"י ז"ל דהשונה אינו מרקד דהא בין בחול בין בשבת לא היה שם אלא י"ג נפה רק שונה פעם שניה וצ"ע [ועל זה דאמרינן שם ואל ירבה במלאכות הרבה כתב רש"י ז"ל מלאכות הרבה שיקצור ויזרה ויברור וירקד ג' סאין יותר עכ"ל והנה זה דלא חשיב נמי מעמר הוא משום דאותה מלאכה לא דחתה שבת בעומר דמערב יו"ט היו עושין כריכות במחובר כדאמרינן שם במתני' (ס"ה ע"א) אך יש לעיין אמאי לא חשיב נמי דש]:

ו

זה דקי"ל דאין שבות במקדש כתבו התוס' מנחות (צ"ז ע"א) ד"ה לא דאיכא שבות דלא התירו במקדש כגון סידור הקנים וציר העליון ע"ש ובסוכה (נ' ע"ב) גבי שמחת בית השואבה כתבו התוס' אע"ג דכלי שיר הוא רק שבות כיון שהיו שם הרבה כלי שיר גזרו אף במקדש ע"ש והנה עוד יש להוסיף דאשכחן שבות דלא התירו במקדש כגון סמיכה

דלב"ש חגיגה סומך עליה מערב יו"ט משום שבות ולב"ה דשרי הוא רק משום דס"ל תכף לסמיכה שחיטה ואי אפשר מאתמול והוא צורך הקרבן דדוחה יו"ט וכן בגחלים של הקטורת שנתפזר מהם כקב גחלים אמרינן בתמיד דבשבת כופה עליהם פסכתר וכן על שרץ שנמצא במקדש ואין מוציאין אותו משום מוקצה ועיין מל"מ הל' ביאת מקדש] וכן אמרינן בביצה (כ' ע"ב) בנדרים ונדבות אם עבר ושחטן ביו"ט וכן בכבשי עצרת ששחטן שלא לשמן דאם היה שבת לא יזרוק משום דהוי שבות ע"ש:

והנה זה דאמרינן בביצה שם בנדרים ונדבות דעבר ושחטן ביו"ט דזורק את הדם כדי להקטיר אימורים לערב ואע"ג דזריקת הדם שבות היא ביו"ט מותר כדי להקטיר האימורים לערב ובמנחות (מ"ח) מקשינן על ההיא דכבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או שלא בזמנן דזורק את הדם ואם היה שבת לא יזרוק ואמאי נימא עמוד וחטא כדי שתזכה היינו שיזרוק את הדם כדי להקטיר האימורים לערב ומתרצינן דעמוד וחטא בשבת כדי שתזכה בחול לא אמרינן היינו שיזרוק את הדם בשבת כדי להקטיר האימורים לערב שהוא בחול לא אמרינן ויש לעיין מאי שנא דיזרוק את הדם כדי להקטיר אימורים לערב היינו בשביל תקנת האימורים ואמאי לא יזרוק את הדם בשביל תקנת הדם עצמו שלא יפסל בשקעה"ח וא"כ הו"ל עמוד וחטא בשבת כדי שתזכה בשבת וצ"ע ובזה דאמרינן דזורק את הדם ביו"ט כדי להקטיר אימורים לערב יש לחקור אם שופך גם השירים ביו"ט דהא אפשר לעשותן בלילה כדאמרינן בר"פ ב"ש דשירים באין בלילה או אפשר כיון דהתחיל בזריקה גומרה]:

והנה בעירובין (ק"ג) על הא דאמרינן שם דשבות מקדש במקדש התירו שבות מקדש במדינה לא התירו מקשינן מההיא דמשלשלין את הפסח לתנור עם חשכה והא הכא שבות מקדש במדינה הוא אשתיק כו' א"ל אמאי לא תשני ליה בני חבורה זריזין הן כו' והנה יש לעיין דהא אמרינן בשבת י"ט שם במשנה נמי דמאחיזין את האור במדורת בית המוקד עם חשכה ואמרינן שם בגמרא הטעם דכהנים זריזים הם ע"ש ול"ל טעם דכהנים זריזים הם תי"ל דאין שבות במקדש דהכא שבות של מקדש במקדש הוא ואי נימא דשבות מקדש במקדש היינו בעזרה עצמה אתי שפיר דלשכת בית המוקד הקטן שהיתה שם המדורה היתה בחול כדאמרינן בתמיד ובמדות ולפ"ז היה מתיישב ג"כ מה שהקשו תוס' בסוכה אמאי חליל של בית השואבה אינו דוחה שבת ויו"ט הא אין שבות במקדש דשמחת בית השואבה היתה בעזרת נשים ואין זו שבות מקדש במקדש וביומא (ל"ד ע"ב) בההיא דאם היה כ"ג איסטניס דמחמין ליה עששיות של ברזל מערב יוה"כ ומטילין לתוך הצונן ומקשינן והא מצרף ומתרצינן משום דהוי דבר שאינו מתכוין

ואפילו לר"י דס"ל דבר שאינו מתכוין אסור הכא צירוף דרבנן הוא וכתב רש"י ז"ל דלא גרסינן הכא ואין שבות במקדש דהא תלה טעמא באינו מתכוין והתוס' שם גרסי לה ע"ש וי"ל דטעמו של רש"י ז"ל דהכא לא הותר משום אין שבות במקדש משום דטבילתו הראשונה של כ"ג היתה ע"ג שער המים שהיה בחול כדאמרינן ביומא (ל"א ע"א) ואין זה שבות מקדש במקדש:

והנה בדיני אין שבות במקדש נראה לומר דרק שבות התירו אבל טלטול מוקצה לא דחמיר טפי וכמ"ש בת"י ביצה (ג' ע"ב) שהקשו על הא דאמרינן שם בביצה שנולדה בשבת וביו"ט דספיקה אסורה הא הוי ספיקא דרבנן וכתבו דמוקצה חמירא והוי כעין דאורייתא עכ"ל דהא חזינן דשבות יותר חמור לא התירו במקדש כמו ציר העליון וכתבו התוס' בעירובין (ק"ב ע"ב) ד"ה והעליון דמש"ה אסור להחזיר ציר העליון דשבות גדולה כזה לא התירו במקדש ע"ש א"כ כ"ש מוקצה דחמיר טפי דהוי כעין דאורייתא ובזה תתיישב הקושיא אמאי אין סידור הקנים דוחה שבת אע"ג דאינו אלא שבות דהתם האיסור משום מוקצה כדאמרינן בשבת (קכ"ג) דקנים קודם התרת כלים נשנו ולא הותר במקדש וכן בשרץ הנמצא במקדש וגחלים דאין מכבדין אותם בשבת דהתם נמי משום מוקצה הוא וזה דאמרינן בשופר דר"ה שחל להיות בשבת דבמקדש תוקעין וכתב רש"י ז"ל ר"ה (כ"ט ע"ב) משום דאין שבות במקדש ואע"ג דשופר הוא מוקצה כדאמרינן בשבת (ל"ה ע"ב) התם זה דהוי מוקצה הוא משום דהוא כלי שמלאכתו לאיסור אך כיון דאין שבות במקדש ומותר לתקוע א"כ ממילא מותר אף לטלטל אבל בסידור הקנים אע"ג דאין איסור בסידורן מ"מ הא אמרינן דקנים קודם התרת כלים נשנו וא"כ אף כלי שמלאכתו להיתר ג"כ הוי מוקצה ומוקצה לא התירו במקדש ובזה מתיישב שפיר מ"ש הרמב"ם ז"ל בשלהי הל' בית הבחירה שלא היו בולשין את העזרה בשבת בנר שבידם אלא בנרות הדולקות שם מע"ש והקשה הכ"מ שם הא אין שבות במקדש ועיין במל"מ שם] ולפ"ז כיון דאיסור טלטול נר דולק בשבת הוא משום מוקצה כדאמרינן בשבת לא התירו במקדש:

סימן כו - קרבן צבור דוחה טומאה

א

ביומא (ו' ע"ב) איכא פלוגתא דאמוראי אי טומאה הותרה בצבור או רק דחויה ובתוס' שם ד"ה ואמר הקשו דמשמע שם דס"ל לרבא טומאה הותרה בצבור ובזבחים (ל"ג) אמרינן מכלל דס"ל לאביי ורבא דטומאה דחויה בצבור ותי' דלעולם ס"ל לרבא טומאה

הותרה בצבור מיהו לגבי פסח כיון דלאו ק"צ גמור הוא רק שבא בכנופיא בזה ס"ל דטומאה רק דחויה והקשה ע"ז השאג"א והג"א מההיא דיומא שם דמקשינן עד שאתה מפרישתו מטומאת ביתו הפרישהו מטומאת מת אמר ר"ת כו' משמיה דרבא זאת אומרת טומאה הותרה היא בצבור ואע"ג דבעבודות יוה"כ איכא ג"כ אילו של אהרן שהוא קרבן יחיד רק שקבוע לו זמן ומוכח דאף בקרבן יחיד הקבוע לו זמן ג"כ טומאה הותרה וכ"ש פסח ותי' שם דאילו של אהרן אינו עיקר כפרה וא"צ פרישה בשביל זה אך הקשה עוד הא איכא פרו של אהרן שהוא ג"כ קרבן יחיד ועיקר כפרה תלוי בו וע"כ כיון דקבוע לו זמן ג"כ טומאה הותרה אצלו א"כ כ"ש פסח שהוא ג"כ קבוע לו זמן ועוד שבא בכנופיא דטומאה הותרה אצלו ולא דחויה וכן הקשה שם עוד מהא דאמרינן ביומא שם כ"ג ביוה"כ יוכיח שאינו על מצחו ומרצה א"ל ר"י שאני יוה"כ דטומאה הותרה בצבור ואע"ג דאיכא פרו של אהרן שהוא קרבן יחיד ואין הציץ על מצחו בשעת הקרבתו ומוכח דלמ"ד טומאה הותרה ה"נ בקרבן יחיד הקבוע לו זמן וכתב הג"א דליכא למימר דלעולם בקרבן יחיד הקבוע לו זמן לכ"ע רק דחויה ושאני פרו של אהרן כיון דמעכב את השעיר שהוא קרבן צבור דינו כקרבן צבור דהא בתמורה י"ד מייתי ר"מ ראיה דקרבן יחיד הקבוע לו זמן דוחה את השבת ואת הטומאה מפרו של אהרן ומוכח דפרו של אהרן דינו כקרבן יחיד ולא כק"צ ע"ש והנה מה שהקשה מכ"ג ביוה"כ יוכיח דקרבן יחיד הקבוע לו זמן ג"כ טומאה הותרה הנה הריטב"א ז"ל ביומא שם כתב להדיא דהטעם דטומאה הותרה בפרו של אהרן הוא משום דהפר מעכב את השעיר שהוא קרבן צבור דינו כק"צ ורש"י ז"ל שם (ו' ע"ב) כתב ז"ל הותרה היא בצבור כדכתיב איש נדחה כו' וביוה"כ כולו ק"צ ואף קרבן שלו דוחה את הטומאה שהרי זמנו קבוע וקרבנו תלוי בו עכ"ל היינו שכתב תרתי חדא דקבוע לו זמן ועוד שקרבנו תלוי בו ונראה דהכונה לפי שמעכב את השעיר] אך קשה קושית השאג"א מההיא דתמורה דמוכח להדיא דיש להפר דין קרבן יחיד ונראה לענ"ד לומר דאין כוונת הריטב"א ז"ל דכיון דהפר מעכב את השעיר יש להפר דין ק"צ ממש רק כיון דמעכב את השעיר שהוא ק"צ א"כ הפר הוא מכשירי ק"צ שהוא צורך ק"צ ודוחה טומאה וזה דמייתינן ראיה בתמורה דקרבן יחיד הקבוע לו זמן דוחה שבת ואת הטומאה מפרו של אהרן וקשה דשמא דוחה הוא מדין מכשירין וכמה שהקשיתי לעיל ס' כ"ה סק"ג והנה ממה שהפר דוחה שבת אין לומר שדוחה הוא משום מכשירין של השעיר דאי נימא דקרבן יחיד הקבוע לו זמן אינו דוחה את השבת וכיון שהפר הוא קרבן הקבוע לו זמן ואי אפשר להקריבו אח"כ א"כ ע"כ כשחל יוה"כ להיות בשבת ליכא דין פר כלל דקרבן יחיד הקבוע לו זמן אם חל להיות בשבת אין מקרובין אותו וא"כ לא

שייך שיעכב את השעיר דזה שייך רק אם יש דין הקרבה על שניהם א"כ אינו מכשירין א"כ שפיר דייקינן דק"י הקבוע לו זמן דוחה שבת מפרו של אהרן מיהו לענין טומאה ל"ש זה שהוא רק אונס ואפילו אי קרבן יחיד הקבוע לו זמן לא דחי טומאה ודאי אם נטמאו הכהנים ואי אפשר להקריב את הפר ודאי מעכב את השעיר וכמו שאר אונס דאי אפשר להקריב הפר וכמו שאי"ל פרים א"כ אכתי קשה מנ"ל דקרבן יחיד הקבוע לו זמן דוחה את הטומאה דילמא דוחה מפני שהוא מכשירי השעיר שהוא ק"צ ונראה משום דבזה דק"צ דוחה את הטומאה איכא ב' דברים חדא דמותר לעשותו בטומאה ואע"ג דעבודה בטומאה היא במיתה וכניסה לעזרה בטומאה הוא בכרת ועוד דמרצה הקרבן דקרבן שהוא טמא או שהקריבוהו טמאים הוא פסול ובק"צ הוא כשר אך זה שייך רק בהק"צ עצמו אבל במכשירין של ק"צ נהי דמותר לעשותן בטומאה דהא מותר אף לכנוס לעזרה בטומאה בשביל ק"צ אע"ג דהכניסה היא רק מכשירין וא"כ ה"נ פרו של אהרן כיון שהוא מכשירין של השעיר שהוא ק"צ מותר לעשותו בטומאה וליכא איסור ע"ז מ"מ לרצות הפר הנעשה בטומאת הגוף לא שייך שירצה מדין מכשירין של השעיר דלרצות צריך הוא בתור קרבן של עצמו ולא בתורת מכשירין של קרבן אחר ובתור קרבן מצד עצמו הוא קרבן יחיד דפסול בו טומאה ואינו מרצה וכיון דאינו מרצה בתור קרבן בפ"ע אסור ג"כ לעשותו בטומאה כיון דהקרבן פסול אינו תו מכשירין של השעיר וא"כ שפיר מוכיח ר"מ מפרו של אהרן שבא בטומאה ומרצה דאף קרבן יחיד הקבוע לו זמן דוחה את הטומאה אבל השתא כיון דכבר קי"ל דקרבן יחיד הקבוע לו זמן דוחה את הטומאה י"ל שפיר כמ"ש התוס' דבק"צ ממש הותרה טומאה אבל בקרבן יחיד הקבוע לו זמן רק דחויה והתוס' לטעמייהו אזלי שכתבו ביומא (ז' ע"ב) ד"ה מכלל דאף אי טומאה דחויה בצבור א"צ לריצוי ציץ כמו טומאת הגוף דמותרת בלא ריצוי ציץ וזה דאמרינן כ"ג ביוה"כ יוכיח דאינו על מצחו ומרצה הוא רק דבלא ריצוי ציץ ורק מצד טומאה דחויה בצבור צריך לאהדורי אטהרה וצריך להביא אחר אבל כ"ג ביוה"כ א"צ להביא אחר ולהאדורי אטהרה ומשום דאיכא תרתי ריצוי ציץ וקרבן צבור א"צ לאהדורי אטהרה ע"ש וא"כ שפיר מהדר ליה ר"י לר"ש דלעולם הציץ אם אינו על מצחו אינו מרצה ושאני יוה"כ דטומאה הותרה בצבור ואע"ג דפרו של אהרן קרבן יחיד הוא וקרבן יחיד הקבוע לו זמן לכ"ע דחויה ולא הותרה מ"מ כיון דאף אם טומאה דחויה ג"כ מרצה בלא ציץ והקרבן כשר ואף אם היה צריך לאהדורי אטהרה ולא אהדר ג"כ הקרבן כשר כמ"ש תוס' שם (ז' ע"א) ד"ה דם דזה רק דין לכתחילה דלמ"ד טומאה דחויה בצבור דצריך לאהדורי אטהרה וא"כ הקרבן כשר ממ"נ ולזה שיהא מותר לכתחילה להקריבו

בטומאה ולא יהיה צריך לאהדורי לזה מהני שפיר מה שהפר הוא מכשירי השעיר שהוא קרבן צבור וטומאה הותרה אצלו וגם המכשירים שלו הותרו וא"צ לאהדורי אטהרה וכמו דמותר לכנוס לעזרה בטומאה בשביל ק"צ אעפ"י שהן מכשירין אף היכא דאיכא טהורים למ"ד טומאה הותרה בצבור כדאמרינן בגמרא דאף המכשירין שלו הותרו וא"צ לאהדורי אטהרה:

עוד כתב שם הג"א על קושיתו על התוס' מפרו של אהרן דליכא לתרץ ולומר דמש"ה בפסח טומאה רק דחויה ולא הותרה משום די"ל תשלומין בפסח שני דהא צבור לא עבדי בשני ואם לא יעשו בראשון א"כ אין לו תשלומין ע"ש והנה להתוס' לשיטתייהו שפיר י"ל כן שהרי כתבו בפסחים (ע"ו ע"ב) על מה דאמרינן שם דחגיגה אע"ג דאתי בכנופיא כיון די"ל תשלומין לא דחי שבת ומדלא דחי שבת לא דחי טומאה וכתבו בתוס' שם דלא גרסינן משום די"ל תשלומין דלאו בהכי תליא דהא פסח נמי אית ליה תשלומין בשני ודחי טומאה ע"ש ואע"ג דפסח דוחה טומאה הוא כשהציבור טמאים וא"כ אי"ל תשלומין דהא ציבור אינו עושה את השני ומוכח דס"ל לתוס' דמ"מ כיון דכל יחיד ויחיד י"ל תשלומין בשני חשיב פסח י"ל תשלומין ואע"ג דהתוס' הוכיחו שם מפסח דאף אם י"ל תשלומין מ"מ דוחה את הטומאה ולא כמ"ש רש"י ז"ל שם דכל שי"ל תשלומין לא דחי טומאה מ"מ שפיר י"ל כיון דחשיב י"ל תשלומין טומאה רק דחויה ולא הותרה וכמה שרצה לומר הגבורת ארי:

והנה השעה"מ השיג עמ"ש בתוס' דפסח כיון שאינו ק"צ גמור רק שבא בכנופיא אפילו למ"ד טומאה הותרה בצבור ג"כ מהדרינן אטהרה וכתב דאין חילוק בין פסח לשאר קרבנות צבור ע"ש והנה קשה דאי נימא כן דאין חילוק בין פסח לשאר ק"צ א"כ הא דאמרינן בפ' כיצד צולין (ע"ט ע"א) דאם ישראל וכ"ש טהורים והכהנים טמאים יעשו בטומאה וכל דיני פסח הבא בטומאה עליו ומותרים טמאי מתים לאוכלו ואע"ג דיכולים הכהנים הטמאים שלא ליגע בבשר ויהא הקרבן נאכל בלי דיחוי טומאה על האכילה כדאמרינן בירושלמי פ' כ"צ דכל קרבן צבור הבא בטומאה ולא נגעו בבשר מותרים לאוכלו ומ"מ בפסח היכא שהכהנים טמאים מותרים לכתחילה ליגע בבשר כמ"ש תוס' שם ד"ה או דאע"ג דאפשר להם שלא ליגע בבשר מותר ליגע דכיון דאישתרי טומאת אימורים שצריכים ליגע בהם אשתרי נמי טומאת בשר לכתחילה ע"ש [ועיין בגה"ש שם] וא"כ למ"ד טומאה הותרה בציבור כיון דלדידיה אפילו אי איכא בהאי בית אב טמאים וטהורים רשאים טמאים להקריבו כדאמרינן ביומא (י' ע"ב) א"כ בפסח אי נחשביה כק"צ גמור דהותרה טומאה אצלו א"כ לעולם בפסח אפילו הקהל והכהנים

וכ"ש טהורים יהיו יכולים טמאים להקריבו כשאר ק"צ דאע"ג דאיכא טהורים רשאים טמאים להקריבו לכתחילה ועכ"פ באופן שלא יגעו בבשר שיהא מותר הבשר באכילה דמ"ש משאר ק"צ וא"כ אם הקרבתו מותר בטמאים אם לא יגעו בבשר מותרים אף ליגע בבשר דהא אם הכהנים טמאים אע"ג דיכולים שלא ליגע בבשר מ"מ נעשה בטומאה כיון דאישתרי טומאת אימורים אישתרי נמי טומאת בשר וה"נ כיון דרשאים טמאים לכתחילה להקריבו ואשתרי טומאת אימורים כשאר ק"צ אף דאיכא טהורים מקריבין טמאים ונוגעים באימורים אשתרי נמי טומאת בשר ואף לאוכלו אח"כ יהא מותר כמו אם הכהנים טמאים דמ"ש אם הכהנים טמאים או הכהנים טהורים דלמ"ד טומאה הותרה בצבור אין חילוק בק"צ בין הכהנים טמאים או טהורים א"כ לפ"ז פסח לעולם יהא קרב בטומאה ויכולים טמאי מתים לאוכלו כמו בהיו הכהנים טמאים וא"כ לדידיה ליכא דין פסח הבא בטומאה כלל דכל פסח בא בטומאה וע"כ פסח שאני ואם אין הכהנים טמאים אסור להקריבו בטומאה ואינו כשאר ק"צ לענין זה וע"כ משום דאינו ק"צ גמור אלא בא בכנופיא וכמ"ש בתוס':

הנה עמ"ש תוס' יומא (ז' ע"ב) בההיא דכ"ג ביוה"כ יוכיח שהקשו למה צריך ציץ לרצות הא ק"צ הוא ומ"ש מטומאת גברי דליכא ריצוי ציץ ובכ"ז הודחה בצבור ותי' דזה דצריך ריצוי ציץ הוא רק לענין שלא יהא צריך לכתחילה להביא אחרת תחתיה והקשה ע"ז הגבורת ארי מההיא דפסחים (ע"ז) גבי ה' דברים הבאים בטומאה ואין נאכלים בטומאה ואמרינן שם סברוה דכ"ע טומאה דחויה בצבור ובעי ציץ לרצויי וציץ אינו מרצה על אכילות לימא דלא כר"י דאמר אם אין בשר אין דם כו' ומוכח דלמ"ד טומאה דחויה בצבור צריך ציץ לרצויי ובלא"ה פסול ודחה שם דברי התוס' מכח קושיא זו ע"ש ולענ"ד נראה לתרץ דהנה זה שכתבו התוס' דאף אם טומאה דחויה בצבור א"צ ציץ לרצות רק לענין לכתחילה והוכיחו מטומאת הגוף דאין ציץ מרצה ומ"מ דחויה בצבור היינו דהראיה דזה דטומאה דחויה בצבור אין זה רק דיחוי על האיסור של טומאה כי גם מכשיר את העבודה דהא טומאת הגוף ג"כ דחויה בצבור ואע"ג דליכא ע"ז ריצוי ציץ ומ"מ הקרבן כשר וביחיד כה"ג כל שנעשה בטומאת הגוף הקרבן פסול ומוכח דזה דטומאה דחייה בצבור מדחה גם הפסול וא"כ ה"נ בטומאת הקרבן כיון דטומאה דחויה בצבור מדחה גם הפסול ואינו צריך ציץ לרצות אך כל זה שייך רק בדבר שעושין בו עבודה כגון שנטמא הדם דהעבודה דוחה טומאה דלענין שידחה טומאה בעינן שיהא שם עבודה עליה ולא סגי במה שהוא צורך קרבן בעלמא וכמו במליחת הקרבנות דאמרינן במנחות (כ"א ע"א) תקריב אפילו בשבת תקריב אפילו בטומאה וכתב רש"י ז"ל

תקריב בשבת ובטומאה אם קרבן צבור הוא ואשמועינן דמליחתן עבודה היא ודחי שבת וטומאה כשאר עבודות עכ"ל א"כ זה שייך בנטמא הגוף או שנטמא הדם כיון שעושה עבודה בהדם א"כ העבודה דוחה טומאה ומכשרת את הדם ואת הגוף אך כשעושה עבודה בהדם ונטמא הבשר ואין שום עבודות בהבשר רק לזריקת הדם צריך שיהא כזית בשר ע"ז אינו שייך מדין עבודה דוחה טומאה שיהא הבשר חשיב כטהור כיון שאין עושה שום עבודות בהבשר רק הוי כמו תנאי אין העבודה יכולה לדחות אותה ומש"ה צריך ציץ לרצות אבל למ"ד טומאה הותרה בצבור אין פסול כלל של טומאה בקרבנות צבור וא"צ ציץ לרצויי א"כ ל"ק מההיא דפסחים דהתם אמרינן רק דצריך לרצות ציץ על הבשר שיוכל לזרוק עליו את הדם אבל בההיא דכ"ג ביוה"כ יוכיח כו' דמיירי שנטמא הדם בזה אף בלא ציץ כשר משום דטומאה דחויה בצבור ואין להקשות למה כתבו התוס' דזה דצריך ציץ ביוה"כ הוא רק לענין לכתחילה שלא יהא צריך להביא אחרת ולא כתבו דצריך ציץ לענין שאם נטמאו האימורים שיוכל לזרוק את הדם משום דע"ז אינו שייך למפרך כ"ג ביוה"כ יוכיח שאינו על מצחו ומרצה דנהי בשעת הזיית הדם אין הציץ על מצחו אבל אח"כ כשמקטיר האימורים שהוא העבודה שבחוץ אז הציץ על מצחו ומרצה אז ואע"ג דבשעת הזאת הדם צריך להיות אימורים להזות עליהם את הדם מ"מ כיון שבשעת הקטרת אימורים יהיה הציץ על מצחו ויהיה אפשר להקטירם דבק"צ אם נטמאו האימורים מקטירין אותן לכתחילה ע"י ריצוי ציץ כדאמרינן בפסחים (ע"ח ע"א) א"כ כיון שיהיה אפשר אח"כ להקטיר האימורים א"כ יש בשר ויכול להזות עליהם את הדם:

אך זה יש לעיין על דברי התוס' שכתבו דביוה"כ לענין שלא יהא צריך לכתחילה להביא קרבן אחר בעינן תרתי ריצוי ציץ וק"צ דוחה טומאה דבשלמא מה דלא סגי בטומאה דחויה לבד כיון דרק דחויה צריך לאהדורי אטהרה ומדאורייתא צריך לאהדורי אטהרה דכל שאפשר לא דחי אבל קשה בשביל ריצוי ציץ לחודא אמאי יהיה צריך להביא קרבן אחר אם נטמא הא מדאורייתא ע"י ריצוי ציץ יכול להקריב לכתחילה ואפילו בקרבן יחיד וכמ"ש התוס' פסחים (ע"ח ע"א) ד"ה הא ורק מדרבנן אסור לכתחילה ע"ש וא"כ כיון דזה דאינו מקריב לכתחילה ע"י ריצוי ציץ הוא רק מדרבנן א"כ ביוה"כ בנטמא הדם אמאי לא יזרוק הדם לכתחילה ויהא צריך לומר הבא בהמה אחרת ולשחוט ביוה"כ ולעשות מלאכה דאורייתא דהא אמרינן ביבמות (צ' ע"א) דזה דדם שנטמא וזרקו במזיד דלא הורצה הוא רק לענין להתיר בשר באכילה אבל לא להביא קרבן אחר כיון דמדאורייתא ציץ מרצה אין כח בידי חכמים להצריכו קרבן אחר ולעייל חולין בעזרה א"כ הכא איך

יש כח בידי חכמים להצריכו להביא בהמה אחרת ולעשות מלאכה דאורייתא ביוה"כ בשלמא זה דמקשינן ביבמות מדם שנטמא וזרקו במזיד ולא מקשינן ממה שאינו זורק לכתחילה אף דמדאורייתא זורק לכתחילה הוא משום דבכה"ג חשיב שב וא"ת מה שאינו זורק וממילא למחר כיון שנפסל הדם חייב להביא קרבן אחר מדאורייתא אבל כאן ביוה"כ דצריך להביא קרבן האחר בו ביום כיון דיש דם כשר לפניו דמדאורייתא יכול להזות איך שרי מדאורייתא להביא אחר ולעשות מלאכה:

ונראה לומר דרק אחר שהוקרב הקרבן לגמרי ואינו פסול רק מדרבנן כההיא דיבמות שכבר זרקו במזיד כיון דמדאורייתא הציץ מרצה אין אומרים לו להביא בהמה אחרת משום חולין בעזרה אבל הכא בשנטמא הדם אע"ג דזה דאסור לזרוק לכתחילה הוא רק מדרבנן מ"מ יכול ביוה"כ להביא לכתחילה ולשחוט אע"ג דעושה בזה מלאכה דאורייתא דלא גרע משחט קרבן צבור בשבת ונמצא כחוש דאומרים לו הבא שמנה לכתחילה ולשחוט כדאמרינן במנחות (ס"ד ע"א) ואע"ג דיוצאין אף בכחוש רק דאינו מצוה מן המובחר [כדאמרינן במנחות (פ"ד ע"ב) ועיין ברש"י ז"ל שם] ומ"מ אומרים לו לשחוט אחרת בשבת לכתחילה ולעשות מלאכה א"כ זה שהקרבן פסול מדרבנן לא גרע מדלא הוי מצוה מן המובחר ויכול אף מדאורייתא להביא באחרת ולשחוט ביוה"כ ולא הוי עקירת דבר מה"ת:

והנה מלשון התוס' ביומא שם שכתבו ויוה"כ היינו טעמא דכיון דאי אפשר להיות על מצחו ולרצויי דחיא טומאה כיון דקרבן צבור הוא דאתא בטומאה מידי דהוי אטומאת גברי דלא מרצה ציץ עלה ודחיא טומאה עכ"ל נראה דבשעה שאפשר להיות הציץ על מצחו אף בק"צ פסול בלא ציץ ונראה הטעם דכיון דטומאה דחויה בצבור ומהדרינן אטהרה דכל שאפשר לעשותו בטהרה לא דחי טומאה ה"נ כל שאפשר לעשותו ע"י ריצוי ציץ לא דחי טומאה:

והנה במה דאמרינן ביומא שם דלמ"ד טומאה דחויה בצבור אם כל הבית אב טמאים מייתינן מבית א אחריתא והרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' ביאת מקדש הי"ד כתב דאם היה כל המשמר טמא מחזירין אחר משמר אחר יש לעיין בזה נהי דטומאה דחויה מ"מ כיון דהעבודה מוטלת על אותו בית אב מה שייך אפשר לקיים שניהם כיון דעל מי שמוטל החיוב אי אפשר לקיים שניהם ומוכח מזה דמה דק"צ דוחה טומאה אין זה דהחיוב של הכהנים להקריבו דוחה את הטומאה אלא החוב של הבעלים היינו של הצבור הוא שדוחה את הטומאה וגזיה"כ הוא דהודחה טומאה אצל הכהן בשביל חובתו של הצבור וכן בקרבן יחיד הקבוע לו זמן נדחה הטומאה אצל הכהן בשביל חובתו של הבעלים

דהא חזינן בשחיטה דיכול לכנוס אף זר בטומאה לצורך קרבן הקבוע לו זמן של אחר אי ליכא טהורים ואע"פ שאינו בעל הקרבן ואף אינו כהן ולא רמי עליה חיובא כלל דכאן גזיה"כ הוא דבשביל חיובא של זה נדחה טומאה אף למי שאינו מחויב וא"כ כיון דכל דחיית הטומאה הוא בשביל חיוב הבעלים כל שאפשר להבעלים לעשותו ע"י כהנים טהורים אפילו ממשמר אחר לא דחי טומאה והנה י"ל דזהו נמי טעמו של רש"י ז"ל שכתב ביומא (מ"ו ע"א) דרק השחיטה והזריקה דוחה טומאה אבל לא הקטרת אימורים והתוס' שם השיגו ע"ז ע"ש משום כיון דזה שדוחה טומאה הוא רק חיוב הבעלים א"כ זה לא שייך רק בשחיטה וזריקה אבל לאחר זריקה כיון דנתכפרו הבעלים נפטרו הבעלים והלכו להם ותו לא רמי חיובא על הבעלים כלל והקטרת אימורים הוא רק חיובא על הכהנים ואין חיוב זה דוחה את הטומאה:

ב

אמרינן בפסחים (פ"ד ע"ב) גבי שבירת העצם דנוהג בכשר ולא בפסול דפסח הבא בטומאה אין בו משום שבירת העצם דאע"ג דנאכל הוא מ"מ פסול הוא ע"ש והנה לפ"ז אפשר דפסח הבא בטומאה אם אכלו שלא המנוים אצלו עוברים עליו ג"כ משום אכילת קדשים פסולים דכל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו כיון דפסח הבא בטומאה פסול הוא רק דנדחה איסורו דטומאה דחויה בצבור ולגבי פסח נדחה אף אכילתו דמעיקרא אינו בא אלא לאכילה א"כ כיון שרק נדחה זה רק לגבי אותן שמצוה לאכלו אבל שלא למנויו לא נדחה לגבייהו והוי כשאר קדשים פסולים וכן נראה בפסח הבא בטומאה אי אירע פסול בדם אינו טעון עיבוד צורה דכיון דבלא"ה פסול הוא משום טומאה והוי פסולו בגופו רק שנדחה א"כ זה שייך רק אם הפסח בר הקרבה אבל אם אירע פסול בדם דליכא הקרבה ביה א"כ ליכא מה שידחה פסולו א"כ הוי כשאר פסולו בגופו דנשרף מיד:

ובעיקר ממה דאמרינן בפסח הבא בטומאה אע"ג דמרצה ונאכל מ"מ פסול הוא מוכח דזה דטומאה דחויה בצבור לא מהני שיחשב הקרבן כשר רק פסול הוא אלא שמרצה בפסולו ולאו דוקא אם נגעו בבשר דאף אם לא נגעו הטמאים בבשר דהא פסח הבא בטומאה הוא בנטמא הקהל או שהיו הכהנים טמאים ואע"ג דאין הכהנים צריכים ליגע בבשר כלל דהא מקבלה ואילך מצות כהונה ובקבלה וזריקה א"צ ליגע בבשר ואף בדם א"צ ליגע כלל ואם היו הכהנים טבולי יום או מח"כ ואפילו אם היו ראשון לטומאה ג"כ אין מטמאין את הדם במשא ומ"מ הוי פסח הבא בטומאה ואין בו משום שבירת העצם דפסול הוא כיון דנעשה בטומאת הגוף דעבודת פסולים לא רק שאינו מרצה כ"א גם

פוסלים הקרבן וזה דטומאה דחויה בצבור מהני רק שירצה אבל שם פסול נשאר על הקרבן וכ"כ רש"י ז"ל שם ז"ל האי פסול הוא שנעשה בפסול דטומאה דחויה הוא בצבור אלא שכאן גזירת הכתוב לפוטרן בו עכ"ל ולפ"ז בכל קרבנות צבור הבאים בטומאה הקרבן מקרי פסול אלא שמרצה ונראה דזהו טעמו של הרמב"ם שכתב בפ"ד מהל' ביאת מקדש דאין הציץ מרצה על טומאת הנאכלים ולא על טומאת האדם שנטמא בטומאה ידועה אא"כ היתה הטומאה הדחויה בצבור שהציץ מרצה עליה והקשו עליו על מה דס"ל דבטומאת הגוף היכא דדחויה בצבור צריך ציץ לרצויי הא אמרינן בגמרא דציץ מרצה רק עון הקדשים ולא עון המקדישים ונראה דמש"ה צריך לטומאת הגוף בק"צ לריצוי ציץ כיון דק"צ הנעשה בטומאה מקרי פסול ולא מהני מה שטומאה דחויה בצבור שיהא עליו שם קרבן כשר א"כ לעולם בקרבן הנעשה בטומאת הגוף צריך תרתי חדא שיהו מרצים העבודות הנעשות בטומאת הגוף וע"ז מהני מה שטומאה דחויה בצבור ועוד כיון שהקרבן פסול וע"ז לא מהני מה שטומאה דחויה בצבור א"כ איך מהני הזריקה על פסול וזה שכתב רש"י ז"ל דגזיה"כ שיפטר בפסול ס"ל להרמב"ם שהוא ע"י ריצוי ציץ וזה הוי עון הקדשים ולא עון המקדישים והאי פסול אין זה טומאת בשר דאף שלא נגעו בבשר ולא נטמא הבשר והדם כלל רק פסול הוא לפי שנעשה בטומאת הגוף א"כ שם הפסול שעל הקרבן הוא טומאת הגוף ולא טומאת בשר דאין על הבשר שום טומאה כלל:

כתבו התוס' מנחות (ט"ו ע"א) ד"ה ר"י על הא דאמר ר"י אפילו שבט אחד טמא יעשו בטומאה לפי שאין ק"צ חלוק והקשו ל"ל לטעם זה הא ס"ל לר"י דטומאה הותרה בצבור ותי' דאצטריך האי טעמא בפסח כיון דיש בו אכילה כדאמרינן ביומא והקשה ע"ז השעה"מ הא פסח הבא בטומאה נאכל בטומאה א"כ מאי איכפת לן או איכא שיריים לאכילה ע"ש ונראה לומר כיון דאמרינן דפסח הבא בטומאה אעפ"י שנאכל מ"מ פסול מקרי כדאמרינן בפסחים ליכא עליה מצות אכילת קדשים ואין עליו רק מצות אכילת פסח דואכלו את הבשר בלילה ההוא אבל מצות אכילת קדשים שהוא בכל הקדשים ליכא ביה כיון דפסול הוא ועל פסול ליכא מצות אכילת קדשים דכל קדשים הבאים בטומאה אין נאכלים חוץ מפסח דמתחילה אינו בא אלא לאכילה וכמו שמתכפר בפסול ה"נ איכא מצות אכילה על פסול וא"כ מצות אכילת פסח איכא אף על קרבן הבא בטומאה אבל מצות אכילת קדשים שבו לא שאני משאר קדשים ומש"ה צריך לאהדורי אטהרה משום מצות אכילת הקדשים ומתיישב שפיר ג"כ מה שהקשה השעה"מ שם מההיא דסנהדרין דלר"י דטומאה הותרה בצבור אין מעברין את השנה מפני הטומאה ואם עיברוה אינה מעוברת ולר"ש דטומאה דחויה בצבור אם עיברוה מעוברת ולדברי

התוס' אף לר"י צריך לאהדורי אטהרה משום דיש בו אכילה ע"ש ולפ"ז כיון דטומאה הותרה בצבור א"כ יוצא בפסח כהלכתו וזה דצריך לאהדורי אטהרה הוא רק משום מצות אכילת קדשים אבל לעבר השנה אי אפשר בשביל זה דאין מעברין את השנה רק בשביל צורך פסח כמו בשביל הגליות שנעקרו או בשביל הדרכים שיוכלו לבוא לעשות פסח או בשביל האביב ובשביל התקופה] ובשביל פירות האילן להביא בכורים אבל בשביל סתם קדשים כדי שיקיימו מצות אכילת קדשים אין מעברין אך מלשון רש"י ז"ל (פסחים פ"ד ע"ב) דפסח הבא בטומאה מקרי פסול דטומאה דחויה היא בצבור אלא שכאן גזיה"כ לפוטרן בו נראה דס"ל דאי טומאה הותרה בצבור לא היה מקרי פסול:

הנה כתבו התוס' מנחות שם ד"ה ור"י בנטמאת אחת מן החלות דלר"י שניהם יצאו לבית השריפה ואמרינן שם בגמרא הטעם דס"ל לר"י דאין ציץ מרצה על אכילות והקשו בתוס' ל"ל ריצוי ציץ הא ס"ל לר"י טומאה הותרה בצבור ותי' דזה דטומאה הותרה בצבור כיון דלא מהני להטמא למישרייה באכילה ה"נ לא מהני להטהור דלענין אכילה לא מהני מה שטומאה הותרה בצבור אבל ע"י ריצוי ציץ מהני לטהור ולא מהני לטמא ע"ש והנה בירושלמי פסחים פ' כ"נ הלכה ה' איבעי לן הא דאמרינן דק"צ הבא בטומאה אינו נאכל בטומאה אם זה דוקא אם נגעו בבשר אבל אם שחטוהו בע"מ טהורים וזרקו טמאים כיון שלא נגעו בבשר אם נאכל אם לא ומסקינן שם דנאכל ע"ש והנה לפמ"ש התוס' דאף למ"ד טומאה הותרה בצבור לא מהני לגבי אכילה ואף החלות הטהורות אין נאכלות שלא הועילה הזריקה כלל לענין אכילה א"כ כ"ש לפי מאי דקי"ל טומאה דחויה בצבור דלא מהני הזריקה לגבי אכילה ובההיא דהירושלמי לא שייך ריצוי ציץ דאין ציץ מרצה על טומאת הגוף דהאיבעיא דהירושלמי הוא בנעשה בטומאת הגוף ע"כ נראה דהתוס' ס"ל דתלמודא דידן לא ס"ל כהירושלמי ואף אם לא נגעו בבשר אינו נאכל דלגבי אכילה הקרבן פסול לפי שנעשה בטומאת הגוף וכן נראה מרש"י ז"ל שכתב בזבחים (צ"ט ע"א) גבי טמא בקרבנות צבור מהו שיחלקו לו ז"ל מהו שיחלקו לו מקרבן צבור לאכול לערב בקרבן צבור שהקריבוהו טהורים קא מיבעיא ליה אי פלגי מיניה להאי טמא הואיל וראוי לחטוי דק"צ דוחה טומאה כו' אבל בהקריבוהו טמאים לא מיבעיא לן שהרי אינו נאכל דקי"ל ק"צ באין בטומאה אבל אין נאכלין עכ"ל ול"ל לדחוק לרש"י ז"ל דמיירי שהקריבוהו טהורים לימא דמיירי שלא נגעו בבשר ונראה ג"כ דלא ס"ל כהירושלמי שאם לא נגעו בבשר נאכל והנה מ"ש רש"י ז"ל דמיירי שהקריבוהו טהורים יש לעיין דהא אם אפשר לעשות ע"י טהורים א"כ לא דחי טומאה כלל כיון דקי"ל דטומאה דחויה בצבור וא"כ הטמא אינו ראוי לחיטוי ואפשר לפמ"ש התוס' יומא (ז' ע"א) דלמ"ד טומאה דחויה

בצבור אף דצריך לאהדורי אטהורים מ"מ אם לא חזרו אטהורים והקריבוהו טמאים בדיעבד כשר וכן הוא להדיא בירושלמי פסחים פ"ז ה"ה דטומאה המקריבין לצבור בין שיש לו ובין שאין לו עבר וזרק הורצה ע"ש א"כ אפשר דחשיב בשביל זה ראוי לחיטוי כיון דכשרה עבודתו בדיעבד:

ג

אמרינן בפסחים (ט"ז ע"ב) דמשקין בית מטבחיא דכן ואיכא למ"ד דכן ממש ומקשינן מההיא דונשא אהרן את עון הקדשים כו' מאי לאו טומאת דם ומשנינן לא טומאת קמצים וכתב רש"י ז"ל שם ז"ל לא טומאת קמצים שהקומץ מתיר את המנחה כדם המתיר את הזבח וכל הכפרה תלויה בו והוא הדין דמצי לשנויי לא בטומאת בשר וחלב ואליבא דר' יהושע בעיי ציץ דאמר אם אין בשר אין דם אלא ניחא ליה לאוקמא כדברי הכל עכ"ל והנה יש לעיין הא מצי לאוקמא אף לדברי הכל ואפילו למ"ד יש דם אעפ"י שאין בשר מ"מ צריך לרצות ציץ על הבשר ועל החלב להקטירן על המזבח דאף לכתחילה יכול מדאורייתא להקריב מה שנטמא ע"י ריצוי ציץ כמ"ש רש"י ז"ל בגטין (נ"ד ע"א) ומזה נראה דס"ל לרש"י ז"ל דכל ריצוי ציץ הוא רק לענין הזריקה אבל להקטיר האימורים לא מהני ציץ דריצוי ציץ שייך רק על הכפרה וזה דמרצה ציץ על העולין ועל האכילות הוא רק לענין שיחשב יש בשר שתועיל הזריקה אבל על הקטרת העולין עצמן לא מהני ציץ ואע"ג דאי אפשר אח"כ להקטיר האימורים מ"מ חשיב יש בשר ע"י ריצוי ציץ כמו למ"ד ציץ מרצה על אכילות אע"ג דהבשר אינו נאכל מ"מ חשיב יש בשר דמהני זריקה עלייהו וכן נראה ג"כ מלשון רש"י ז"ל שם שכתב דזה דמרצה ציץ על הקומץ הוא משום שהקומץ מתיר את המנחה כדם המתיר את הזבח וכל הכפרה תלויה בו אלמא זה דמרצה ציץ על הקומץ הוא רק משום דהקומץ במנחה חשיב כדם בזבח ולא כהקטרת אימורים ואפשר שזהו ג"כ טעמו של רש"י ז"ל שכתב ביומא ס"פ טרף בקלפי דקרבן הדוחה את הטומאה רק תחילתו דוחה דהיינו זריקתו אבל לא הקטרת אימוריו [ועיין בתוס' ות"י שם] והטעם כיון דטומאה דחויה בצבור וצריך ריצוי ציץ ועל הקטרת אימורים לא מהני ציץ ואתי שפיר בפשוטו ג"כ ההיא דפסחים (נ"ט ע"ב) דיכול נטמאו האימורים לא יהיו הכהנים זכאים בחזה ושוק ת"ל והיה החזה כו' והקשו בתוס' שם למ"ד ציץ מרצה על העולין א"כ האימורים ראוין להקרבה ותי' כיון דמדרבנן לא מרצה הוי כאילו אבדו האימורים ע"ש ולרש"י ז"ל הוא בפשוטו דהציץ מרצה על העולין הוא רק לענין שתועיל זריקת הדם אבל להקטיר האימורים עצמן לא מהני [וזה שכתב רש"י ז"ל דמצי לשנויי בטומאת בשר וחלב ואליבא דר"י אלא דבעי לאוקמא כד"ה היינו אפילו לר"א דיש דם אעפ"י שאין

בשר ולא כתב נמי דהוי בפלוגתא משום דאיכא למ"ד אין ציץ מרצה על העולין דרש"י ז"ל לטעמיה שכתב במנחות (כ"ה ע"ב) דלכ"ע ציץ מרצה על העולין ועיין בתוס' שם שהשיגו בזה על רש"י ז"ל ע"ש]:

והנה גדולה מזו אמרינן בירושלמי פסחים (פ"ז ה"ז) דזה דאמרינן דהציץ מרצה על טומאת הדם הוא רק בשנטמא משירד לאוירה של כלי אבל אם נטמא עד שהוא מלמעלן נעשה כמקבל מים ע"ש היינו דרק שנטמא משירד לאוירה של כלי שכבר נעשית הקבלה אבל נטמא קודם קבלה הוי כמקבל מים ונראה מזה דס"ל להירושלמי דציץ מרצה רק על הזריקה לבד אבל לא על שאר עבודות אפילו המעכבות כפרה א"כ בנטמא קודם קבלה הקבלה פסולה [והנה יש לעיין בנטמא הדם קודם שירד לאויר כלי ע"כ לא משכחת לה אלא כשנטמא בהצואר אגב בשר דהא צריך ליתן ורידין לתוך אויר כלי ותכף משיצא הדם מן הצואר הוי קבלה כדאמרינן בזבחים (כ"ה ע"א) ואם לאו אין זו קבלה מן הצואר ע"ש ויש לעיין איך מקבל אז הדם טומאה כשהוא בצואר דהא אינו משקה רק דם שחיטה מקרא דעל הארץ תשפכנו כמים והיינו דם היוצא ע"י שחיטה אבל קודם שיצא הדם מן הצואר אין זה דם שחיטה כ"א דם הגוף דאם שחט בסכין מלובנת ולא יצא הדם ודאי אין הדם שבגוף מקבל טומאה] והנה על הירושלמי יש לעיין הא היכא דליכא כהנים טהורים עושים כל קרבנות ציבור בטומאה מתחילה ועד סוף וגם עושין בכ"ש טמאים ובסכין טמאה כדאמרינן בפסחים (פ' כ"צ) ואע"ג דתכף בשעת שחיטה נטמא הבשר והדם וצ"ל דס"ל להירושלמי כהתוס' יומא (ז' ע"ב) דביוה"כ כיון דאי אפשר להיות הציץ על מצחו א"צ לציץ כיון דעכ"פ טומאה דחויה בצבור וזה דאמרינן כ"ג ביוה"כ יוכיח דאינו על מצחו ומרצה הוא רק לענין לכתחילה שלא יהא צריך להביא אחרת א"כ כיון דלא שייך ריצוי ציץ בנטמא הדם קודם קבלה א"צ לציץ כיון דטומאה דחויה בצבור וזה דאמרינן בירושלמי דאין הציץ מרצה על הדם שנטמא קודם קבלה הוא רק בקרבן יחיד וכמו התם דמיירי בפסח שנזרק דמו ואח"כ נודע שהוא טמא דמיירי בפסח אחד שנטמא דהוי קרבן יחיד:

ד

ובחגיגה דלא דחי טומאה כתב רש"י ז"ל בפסחים (ע"ו ע"ב) הטעם משום די"ל תשלומין כל שבעה חשיב אינו קבוע לו זמן והתוס' שם השיגו על רש"י ז"ל וכתבו דבשביל זה די"ל תשלומין אין לחושבו לאינו קבוע לו זמן כמו בפסח אע"ג די"ל תשלומין בשני ומ"מ חשיב קבוע לו זמן ע"ש והנה ביומא (נ' ע"א) מבואר כרש"י ז"ל דטעמא דחגיגה הוא משום דחשיב אינו קבוע לו זמן דאמרינן שם א"ל ר' יעקב ק"צ כללא הוא והרי פר

העלם דבר של ציבור ושעירי עכו"ם וחגיגה דק"צ הוא ואינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה אלא נקוט האי כללא בידך כל שזמנו קבוע דוחה את השבת ואת הטומאה אפילו ביחיד וכל שאין זמנו קבוע אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה אפילו בציבור ע"ש:

עוד הקשו בתוס' שם על רש"י ז"ל דטעמא דחגיגה דלא דחי טומאה הוא משום די"ל תשלומין דהא לי"ל תשלומין בטומאת בעלים דהא איכא למ"ד דאם נטמאו הבעלים ביום ט"ו כה"ג לי"ל תשלומין ע"ש וקשה מה זה שייך לדחיית טומאה דזה דנטמאו הבעלים בראשון דאינו ראוי לחגיגה אע"ג דיכול לשלח קרבנותיו הוא משום דחגיגה הוי כעולת ראיה דבעינן ראוי לראיית פנים בעזרה כמ"ש תוס' פסחים (פ' ע"א) א"כ מה שייך כאן דחיית טומאה דהא אי אפשר לומר שידחה טומאה ויהא ראוי לראיית פנים בעזרה דזהו רק תנאי בחיוב הקרבן ואם אינו ראוי לראיה פטור מקרבן ומה שייך בזה ק"צ דוחה טומאה וזה דבעינן למימר דחגיגה תדחה טומאה היינו טומאת כהן או טומאת הקרבן וצ"ע (וזה דאמרינן ביומא (ז') היה עומד ומקריב מנחת פרים ואילים וכבשים ונטמאת בידו אם אין שם אחרת אומרים לו הוי פקח ושתוק ואמרינן שם מאי לאו מנחת פרים ואילים וכבשים דחג ומוכחינן מזה דטומאה דחויה בצבור ואע"ג דמנחת נסכים י"ל תשלומין כדאמרינן דמנחתם ונסכיהם אפילו לאחר עשרה ימים צ"ל לרש"י ז"ל כיון דעיקר הקרבן אי"ל תשלומין גם הנסכים שלו דוחין את הטומאה]:

ה

הנה לזה דקרבנות ציבור דוחין את הטומאה אצטריך קרא לרבות כל קרבן וקרבן כדאמרינן במנחות (ע"ב ע"ב) וקרבן דלא כתיב ביה קרא לא דחי כמ"ש תוס' פסחים (ע' ע"ב) ד"ה הא ונראה מזה דסתם עבודות במקדש שאינן שייכות אל קרבנות אין דוחין לא שבת ולא טומאה ויש לחקור בתרומת הדשן והוצאת כף ומחתה ביוה"כ אם דוחין את הטומאה מיהו בתרומת הדשן איכא למימר כיון דאמרינן במעילה (ט') בעולת העוף דמועלין בה עד שתצא לבית הדשן ואמרינן שם לרב דהיינו עד שתראה לבית הדשן דהיינו עד לאחר תרומת הדשן דעדיין לא נעשית מצותה קודם תרומת הדשן ע"ש י"ל דאף תרומת הדשן היא עבודה בקרבנות דיש גם עבודות באפרן מיהו לרש"י ז"ל דס"ל ס"פ טרף בקלפי דאף הקטרת אימורים אינו דוחה טומאה כיון דאינו מעכב כפרה כ"ש תרומת הדשן של האיברים אך י"ל דתרומת הדשן דוחה טומאה משום קרבנות של מחר דצריך לסדר מערכה בשביל קרבנות של מחר ואי אפשר לסדר המערכה קודם תרומת הדשן כדאמרינן בירושלמי יומא (פ"ב ה"א) דאם סידר המערכה קודם תרומת הדשן

משחיל ותורם מפרק ותורם ובהוצאת שאר הדשן אם היא דוחה טומאה נראה דלשיטת רש"י ותוס' דאין הוצאת הדשן חובה בכל יום ודאי לא דחיא טומאה דאין זה עבודה הקבוע לו זמן ולהרמב"ם והראב"ד ז"ל דס"ל דמצותו בכל יום יש לחקור דכפי הנראה רק בקרבנות הותרה טומאה ולא בשאר עבודות ובהוצאת כף ומחתה יש לחקור אם היא סתם עבודה או סוף עבודת הקטורת וכמו בתרומת הדשן וכדאמרינן בעולת הגוף דמועלין בה עד שתצא לבית הדשן דכל כמה שלא תרם הדשן לא נעשית מצותה של עולת העוף דיש עבודות באפרה ה"נ בקטורת דצריך להוציא את האפר וסוף עבודת הקטורת היא (יש לחקור אם שיר של הלוים דוחה טומאה היינו אם רשאים לוים טמאים לכנוס לפנים לשירה כיון דשיר של הלוים דוחה שבת כדאמרינן בעירובין דבן לוי שנפסקה לו נימא בכנורו קושרה והנה. לרש"י ז"ל דאיברים ופדרים לא דחו טומאה כיון שאינן עיקר כפרה א"כ כ"ש השיר ולתוס' דאברים ופדרים דוחין טומאה יש לחקור אם גם השיר דוחה]:

1

בפסחים (ט"ז ע"ב) מקשינן לרב דס"ל משקין בית מטבחיא דכן ממש מההיא דונשא אהרן את עון הקדשים כו' הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותר מכללו בצבור מאי לאו טומאת דם ומשנינן לא טומאת קמצים ומקשינן תו מההיא דעל מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר כו' ומתרצינן מדרבנן ודלא כר"י בן יועזר ויש לעיין אמאי לא מקשינן מההיא דת"כ שהביא רש"י ז"ל במנחות (כ"ה ע"ב)] ונרצה לו לכפר עליו בדם דכתיב כי הדם בנפש יכפר אין לי אלא דם טהור דם טמא מנין ת"ל ונשא אהרן כו' והוא בדם קא מיירי דכתיב לרצון להם והכא כתיב ונרצה מה הכא דם אף התם דם ואין לי אלא דם מנין לרבות כל העולין ת"ל לכל מתנות קדשיהם עכ"ל והכא אי אפשר לשנויי שהוא מדרבנן דהא קרא קא נסיב ועיקר קרא לדם ושאר עולין מפקינן מקרא אחריתא וצ"ע:

והנה הרמב"ם ז"ל פסק כמ"ד דציץ מרצה רק כשהוא על מצחו והקשה הכ"מ הא הרמב"ם ז"ל פסק דטומאה דחויה בצבור וא"כ קשה מכ"ג ביוה"כ וכדמקשה ליה ר"י לר"ש והביא שם בשם הר"י קורקוס דס"ל להרמב"ם ז"ל דאינה קושיא כל כך ע"ש ונראה משום דהרמב"ם ז"ל לטעמיה אזיל דפסק דאין טומאה למשקין כל עיקר וס"ל דמשקין בית מטבחיא דכן ממש ואמרינן בפסחים דלמ"ד דכן ממש זה דהציץ מרצה מדאורייתא הוא על טומאת קמצים וביוה"כ ליכא קמצים ואע"ג דהרמב"ם ז"ל פסק כר"י דאם אין בשר אין דם ואם נטמא החלב של פר ושעיר של יוה"כ אי אפשר לזרוק את הדם בלא ריצוי ציץ מ"מ כיון דאח"כ כשיקטיר האימורים אז יהיה הציץ על מצחו דהרמב"ם

ז"ל ס"ל כהתוס' דאף הקטרת אימורים דוחה טומאה א"כ מקרי יש בשר כיון דאפשר להקטירם אח"כ ושפיר יכול עתה להזות הדם אע"ג דהציץ אינו עתה על מצחו:

והנה זה דאמרינן דהציץ מרצה על הדם ועל הבשר ועל החלב ואע"ג דאמרינן בעוקצין ובפ' העור והרוטב דחלב בכפרים צריך מחשבה וזה דבכרכים א"צ מחשבה הוא רק בכרכי עכו"ם שקונים חלב לאכילה ובירושלים שלא היו עכו"ם מצוין כדאמרינן בשקלים פ' כל הרוקין ודאי צריך מחשבה מ"מ חלב הקדש חיבת הקודש מכשירתו ואי חיבת הקודש דרבנן אף זה דרבנן:

אמרינן במנחות (ט"ו ע"א) בנטמא אחד מן הבזיכין דשניהם יעשו בטומאה וכתב רש"י ז"ל יגיעם זה לזה אם ירצה עכ"ל ויש לעיין הא איבעי לן בצריד של מנחות אי מונין בו ראשון ושני אי מהני חיבת הקודש למנות בו ראשון ושני וזה דלבונה מקבלת טומאה הוא רק משום חיבת הקודש דהא אינה ראויה לאכילה וא"כ אין הבזיכין מתטמאין ע"י נגיעה זה בזה וצ"ל ג"כ כיון דמדרבנן פשיטא דמונין ראשון ושני כדאמרינן בחולין האי טומאה דרבנן היא ועוד לפמ"ש התוס' דמדאורייתא אין אוכל מקבל טומאה אלא אם הוא כביצה א"כ לבונה שהיא עשויה קרטין קרטין אי אפשר ליטמא כלל מדאורייתא אי ס"ל דצירוף כלי מדרבנן וזה דאמרינן והבשר לרבות עצים ולבונה אגב עצים נקט לבונה:

בירושלמי פ"ב דיומא איבעי לן ציץ מהו שירצה על טומאת ידים ע"ש ונראה דהאיבעיא היא שירצה הציץ שלא תהא עבודתו פסולה משום טומאת הגוף דליכא למימר שירצה על הבשר או על הדם שנגע בידיו דאם הציץ מרצה על הבשר שנטמא בשרץ כ"ש על טומאת הבשר שבא מחמת ידים רק כיון דעובד בטומאת הגוף עבודתו פסולה א"כ אף כשמקצת גופו טמא שידיו טמאות ג"כ תהא עבודתו פסולה וע"כ מדרבנן דטומאת ידים אינה אלא מדרבנן ומה שירצה ציץ על טומאה זו הוא משום דעל טומאה דרבנן ג"כ מרצה ציץ כדאמרינן בפסחים (ט"ז) דלמ"ד טומאת משקין דרבנן זה דמרצה ציץ על הדם הוא מדרבנן והאיבעיא של הירושלמי הוא כיון דאין ציץ מרצה על טומאת הגוף א"כ אינו מרצה נמי על טומאת הידים או שאני טומאת ידים דקיל וכמו שמרצה הציץ על טומאת התהום אף שהוא טומאת הגוף ובזה אפשר ליישב מה שהקשה המל"מ פ"ד מהל' ביאת מקדש על הירושלמי הא אין טומאת ידים במקדש ע"ש וי"ל דזה דאמרינן אין טומאת ידים במקדש אינו שהמקדש מקוה טהרה הוא על הידים כשהיו ידיו טמאות ונכנס למקדש נטהרו רק שאינו מתטמא בטומאת ידים במקדש ואם היו ידיו טמאות קודם שנכנס למקדש ואח"כ נכנס רק שאינו מטמא אחרים בידיו אבל הידים בעצמן לא נטהרו [וכן נראה מלשון הרמב"ם ז"ל פ"ח מהל' אבות הטומאות הלכה ו' שכתב אין

טומאת ידים במקדש כו' אלא הנוגע באוכלין טמאים וכיוצא בהן בין שנגע במקדש בין שנגע חוץ למקדש ונגע בקדשים במקדש לא טמאן עכ"ל] א"כ האיבעיא של הירושלמי אי מרצה ציץ על טומאת ידים היינו מדין עבודה בטומאת הגוף משכחת לה שפיר שנטמאו ידיו חוץ למקדש ונכנס ועבד עבודה דידים גופייהו לא נטהרו:

סימן כז - שחיטה והעלאה בחוץ

א

כתב הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר קדשים ז"ל ואין מקריבין שום קרבן מהם אלא במקדש באיזה מקום שיהיה המקדש והואיל והודיענו רחמנא בתורה שהמקום הרמוז אליו הוא הר המוריה אין רשות להקריב בכל הארץ זולתי בירושלים ובמקום הרמוז בהר המוריה בלבד מכל ירושלים עכ"ל:

והנה בדברי הרמב"ם ז"ל אלו יאירו דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' בית הבחירה הלכה י' ז"ל ב"ד שרצו להוסיף על ירושלים או להוסיף על עזרה מוסיפין ויש להם למשוך העזרה עד מקום שירצו מהר הבית ולמשוך חומת ירושלים עד מקום שירצו עכ"ל והקשו על הרמב"ם ז"ל אמאי לא ימשכו העזרה רק עד הר הבית ולא יותר ומדברי הרמב"ם ז"ל בהקדמתו יובנו דבריו אלו כי מקום אשר יבחר הוא הר המוריה ואין מקריבין שום קרבן חוץ להר המוריה ובפ"ה מהל' בית הבחירה הלכה א' כתב הרמב"ם ז"ל הר הבית והוא הר המוריה היה ה' מאות אמה על ה' מאות אמה כו' א"כ אי אפשר להוסיף יותר מהר הבית לפי שהוא הר המוריה ואין מקריבין שום קרבן חוץ להר המוריה ולא מהני שם הקידוש דאינו בכלל המקום אשר יבחר ובהר המוריה עצמו היה יכולים לקדש כל מקום שירצו וקידשו מה שקידשו ויכולים להוסיף אח"כ:

אמרינן בבכורים פ"א משנה י' ומנין שהוא חייב באחריות עד שיביאם להר הבית שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך מלמד שהוא חייב באחריותן עד שיביאם להר הבית ע"ש ואע"ג דהר הבית הוא מחנה לויה אין להוכיח מזה דמחנה לויה בכלל בית ה' רק כיון דכל הר הבית הוא בכלל מקום אשר יבחר רק שקידשו ממנו בשירי מנחה ובשיר רק מה שקידשו א"כ י"ל דזה דצריך קידוש הוא רק לענין הקרבה אבל לענין הבאת בכורים שיהא קרינן ביה תביא בית ה' אלקיך א"צ קידוש וכיון דכל הר הבית בכלל המקום אשר יבאר קרינן בו' בית ה' אלקיך אך אם יוסיפו על מחנה לויה יותר מהר הבית דהא ודאי יש להוסיף על מחנה לויה דאם יקדש כל הר הבית לעזרה ע"כ מחנה לויה חוץ להר הבית אם יביא לשם לא יפטר מאחריות דאין מחנה לויה בכלל

בית ה' [וכן י"ל בזה דלא יכנוס אדם להר הבית במקלו כו' דאינו משום דמחנה לויה בכלל מורא האמורה במקדש רק משום דכל הר הבית בכלל מקדש רק להקרבה צריך ג"כ קידוש בשירי מנחה אבל לענין מורא א"צ קידוש]:

ב

אמרינן בזבחים (ק"ז ע"ב) המעלה בזה"ז ר"י אמר חייב ר"ל אמר פטור ר"י אמר חייב קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לע"ל כו' והקשו בתוס' שם נ"ט ד"ה עד הא אינו ראוי לפתח אהל מועד כיון דליכא מזבח ותי' דמיירי הכא במנחה שנקמצה בפנים דיכול להקטיר במקום המזבח א"נ בהעלאת קטורת דא"צ מזבח כדאמרינן דמזבח שנעקר מקריבין במקומו קטורת ע"ש והנה הרמב"ם ז"ל פי"ט מהל' מעה"ק הלכה ט"ו כתב מי ששחט קדשים בזה"ז והעלה חוץ לעזרה חייב מפני שהוא ראוי ליקרב בפנים שהרי מותר להקריב אעפ"י שאין בית מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לע"ל עכ"ל א"כ אפילו בזבחים נמי חייב וקשה קושית התוס' הא אינו ראוי לפנים משום חסרון מזבח והיינו דאין הקרבן ראוי לפנים לא לשחיטה ולא לזריקה דלזריקה אינו ראוי דליכא מזבח לזרוק עליו את הדם ולשחיטה אינו ראוי משום דבעינן וזבחת עליו כו' כדאמרינן שם נ"ט דאם נפגם המזבח אינו ראוי לשחיטה והנה מצד דאין הקרבן ראוי לזריקה בפנים י"ל דלענין שיתחייב בחוץ א"צ שיהא ראוי בפנים לזריקה דאם ראוי בפנים לשחיטה מקרי ראוי לפתח אהל מועד מיהו מלשון הראב"ד ז"ל פי"ח ממעה"ק הלכה י"א לא משמע כן שכתב שם גבי שעיר המשתלח בחוץ שאינו חשיב ראוי לפתח אהל מועד משום וידוי וז"ל אפילו קודם שהתודה כיון שהגריל ועלה עליו הגורל לעזאזל פטור עליו בחוץ אעפ"י שעתיד להתודות עליו שאין ראוי לבוא לפתח אהל מועד ויהא מיוחד לשם אלא שיהא ראוי לזריקה ולהקטרה שנאמר לה' עכ"ל ומשמע קצת דבעינן דוקא שיהא ראוי לפנים לזריקה ולהקטרה מ"מ אפילו אי נימא כן דזה דראוי לפנים לשחיטה ולקבלה לא מקרי ראוי לפתח אהל מועד היכא דליכא מזבח אין לפטור השוחט בחוץ משום דאינו ראוי לפתח אהל מועד לזריקה דיכול הוא ליתן הדם בפנים דהדמים הנתנים בחוץ שנתנן בפנים אם עלה לא ירד ואע"ג דבזה"ז בפנים ג"כ ליכא מזבח הזהב מ"מ יכול הוא ליתן הדם בין הבדים דהדמים הנתנים בפנים שנתנן בחוץ דאם עלה לא ירד הן אפילו הדמים הנתנים על בין הבדים ועל הפרוכת וכן הדמים הנתנים בחוץ שנתנן בפנים הוא ג"כ אם נתנן על הפרוכת או בין הבדים כיון דאותו המקום אית ליה הכשירא לאותן הדמים הנתנין שם אם נתן שם הדמים הנתנין בחוץ אם עלה לא ירד והזאת בין הבדים הוא על הרצפה ולא בעינן שום דבר דאף במקדש שלא היו בדים ג"כ

היה נותן כדאמרינן במנחות (כ"ז ע"ב) דבעינן רק מקום המקודש לקדש א"כ יכול ליתן שם אף בזה"ז וכיון דאפשר לעשות זריקה בפנים שאם עלה לא ירד מקרי ראוי לפתח אהל מועד וחייבין עליו בחוץ וכמה שהוכיחו התוס' בזבחים (ס"א ע"א) ד"ה קודם דאף בשאר קדשים בעינן פתיחת דלתות ההיכל דאם רק בשלמים א"כ בשלמים נמי אם עלו לא ירדו וא"כ אמאי שלמים ששחט בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל פטור הא ראוי לפנים שאם עלה לא ירד וסבירא שם להתוס' דאף דאינו ראוי בפנים אלא בענין שאם עלה לא ירד ג"כ חייבין עליו בחוץ מיהו בזבחים (נ"ט ע"ב) וביומא (ס"ג ע"א) כתבו שם בגונא אחרינא] א"כ ה"נ כיון דהקרבן ראוי לפנים לתת בין הבדים שאם עלה לא ירד חייבין עליו בחוץ אך על השחיטה קשה הא אינו ראוי לפנים לשחיטה משום פגימת המזבח ואע"ג דיכול לבנות מזבח ולהקריב הא הוי מחוסר מעשה כמה שהקשו התוס' זבחים (נ"ט ע"א) משלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל בחוץ דפטור דמחוסר פתיחה כמחוסר מעשה וכ"ש בנין המזבח דחשיב מחוסר מעשה ע"ש והנה י"ל לפמ"ש רש"י ז"ל יומא (ס"ב ע"ב) על הא דאמרינן שם דשני שעירי יוה"כ ששחטן בחוץ עד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם ואמר ר"ח הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ ומקשינן מ"ש לשעיר הנעשה בפנים דמחוסר הגרלה לשעיר הנעשה בחוץ נמי הא מחוסר עבודת היום קסבר ר"ח אין מחוסר זמן לבו ביום ומחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי אמר ר"ה השתא דאמר ר"ח מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי הא דאמר ר"י א"ש שלמים ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל פטור מ"ט מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי וכתב רש"י ז"ל אין מחוסר זמן לבו ביום לענין שעיר החיצון אין כאן חסרון מעשה בגופו אלא חסרון זמן שעדיין לא הגיע זמן המוספים וזמן הראוי לבו ביום אין זה חסרון זמן אבל הגרלה אע"ג דלאו מעשה בגופן היא דהא אמרן עליית גורל מתוך קלפי מעכבת אבל הנחה אינה מעכבת אפי' הכי הואיל ומצוה האמורה בהן היא כמחוסר מעשה דמי השתא דאמר ר"ח מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה ואע"ג דלאו מעשה בגופן הוא כו' הא דאמר שמואל כו' ומחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי ואע"ג דלאו מעשה בגופן של שלמים הוא הואיל ובהן נאמר הוי כמעשה בגופן עכ"ל והיינו דרש"י ז"ל לשיטתיה דס"ל בזבחים (ס"א) דשאר קרבנות א"צ לפתיחת דלתות ההיכל אלא שלמים א"כ הוי מצוה האמורה בהן כהגרלה של השעירים וחשיב כמו מעשה בגופן וכן הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' מעה"ק ה"ה ס"ל כרש"י ז"ל דדוקא בשלמים בעינן פתיחת דלתות ההיכל ולא בשאר קרבנות [ועיין בהגה"ה שם] א"כ להרמב"ם ז"ל ל"ק קושית התוס' במעלה בזה"ז בחוץ הא מחוסר מזבח בפנים ומחוסר בנין מזבח כמחוסר מעשה דמ"ש מפתיחת

דלתות ההיכל דאמרינן מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דל"ד דמחוסר פתיחת דלתות ההיכל כיון דהוא מצוה האמורה בשלמים חשיב כמחוסר מעשה בגופו כמ"ש רש"י ז"ל אבל חסרון מזבח דזהו דין בכל הזבחים דאין המקום ראוי לשחיטת שום זבח אלא כשיש שם מזבח א"כ אין זה מצוה האמורה בזה הקרבן וא"כ לא מקרי מחוסר מעשה בגופו ומקרי ראוי לפתח אהל מועד כיון דיכול לבנות מזבח בו ביום ולהקריב עליו והוי כמו מחוסר עבודת היום דחייבין בחוץ כדאמרינן ביומא. והנה התוס' דמדמו מחוסר בנין מזבח למחוסר פתיחה לשטתייהו אזלי דס"ל בזבחים (ס"א) דלכל הקרבנות בעינן פתיחת דלתות ההיכל א"כ ע"כ אי אפשר להו לפרש כרש"י ז"ל דזה דחשבינן פתיחת דלתות ההיכל מחוסר מעשה בגופו הוא משום דהוי מצוה האמורה בהן וע"כ יפרשו כפי' השני בתוס' ישנים ביומא שם דהואיל בשעת שחיטת הקרבן צריך שיהא השער פתוח הוי כמו בגופו [אבל עבודות היום לגבי שעיר הנעשה בחוץ כיון שצריכים להיות קודם לו אין זה בגופו] ע"ש א"כ ה"נ כיון דבשעת שחיטה צריך להיות המזבח קיים חשיב מחוסר מעשה בגופו ופטור:

ומה שתירצו בתוס' דההיא דהמעלה בזה"ז אע"ג דליכא מזבח דמיירי בהעלאת קטורת דאמרינן מזבח שנעקר מקריבין קטורת במקומו יש לעיין טובא דאיך אפשר להקטיר קטורת היכא דליכא מזבח החיצון הא הגחלים צריכים להיות דוקא ממזבח החיצון כדאמרינן ביומא ס"פ טרף בקלפי וצע"ג:

והנה בההיא דשלמים ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל דפטור דאינו ראוי לפתח אהל מועד יש לעיין הא אמרינן במנחות (ח') דשלמים ששחטן בהיכל כשרים דכתיב פתח אהל מועד ולא יהא טפל חמור מן העיקר א"כ ראוי לפנים שיכול לשוחטן בהיכל עצמו ובשוחט בהיכל עצמו ודאי לא שאני בין היו דלתותיו פתוחות או סגורות כיון דהשחיטה דההיכל עצמו דבהיכל לא בעינן פתח אהל מועד דרק שלא יהא טפל חמור מן העיקר דאם פתח אוהל מועד כשר א"כ כ"ש באהל מועד עצמו ואע"ג דאם דלתות ההיכל סגורות אי אפשר להכניסו להיכל ולשוחטו וא"כ אכתי מחוסר פתיחה זה לא איכפת לן דא"כ אפילו אם נפתחו דלתות ההיכל אכתי לא ליחייב השוחט בחוץ כ"ז שלא נפתחו שערי העזרה דאף שערי העזרה סגורות בלילה וזו לא שמענו וע"כ כיון דאין פתיחת דלתות העזרה צריך להכשיר העזרה לשחיטה רק שאי אפשר להכניסו לפנים אין חסרון פתיחה זו מקרי מחוסר מעשה שלא לחייב השוחט בחוץ (ועוד דאפשר להכניס להיכל דרך פשפש כמו שהיו נכנסים לשם מדשן מזבח הפנימי והמדשן את המנורה קודם פתיחת השער כדאמרינן בתמיד אבל להכשר שחיטה בעינן פתיחת שער

הגדול כדאמרינן בתמיד שם דלא היה השוחט שוחט עד שהיה שומע קול שער הגדול שנפתח ועיין תוס' זבחים (ס"א ע"א) ד"ה קודם ע"ש] וא"כ אמאי פטור השוחט בחוץ ואפשר כיון דזה דשלמים שנשחטו בהיכל כשרים הוא מטעם שלא יהא טפל חמור מן העיקר זה דוקא היכא דהעזרה ראויה לשחיטה אבל אם אין העזרה ראויה לשחיטה גם ההיכל אינו כשר אך זהו חידוש דאם נולד פסול בהעזרה שאין אותו הפסול שייך בהיכל נפסל גם ההיכל אך בפשוטו אינו כן דילפינן רק דכיון דפתח אהל מועד כשר כ"ש אהל מועד עצמו ולא שההכשר של ההיכל יהא תלוי בהכשר של העזרה וצ"ע:

ג

אמרינן ביומא (ס"ב ע"ב) שני שעירי יוה"כ עד שלא הגריל עליהן חייב על שניהם ומקשינן למאי חזי אמר ר"ח הואיל וחזי לשעיר הנעשה בחוץ דאין מחוסר זמן לבו ביום אבל משום דראוי לשעיר הנעשה בפנים פטור דמחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי ומקשינן לר"ח דחייב משום דראוי לשעיר הנעשה בחוץ מפסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה שלא לשמו חייב הא סתמא פטור ואע"ג דראוי שלא לשמו בפנים ומתרצינן התם בעי עקירה הכא לא בעי עקירה ובירושלמי יומא (פ"ד ה"ד) מייתינן פלוגתא בזה בשני שעירי יוה"כ ששחטן בחוץ אית תניי תני חייב ואית תניי תני פטור ומייתינן שם דר"ח דלא פליגי דמ"ד חייב בשלא קרב השעיר הנעשה בחוץ וחייב הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ ומ"ד פטור בשקרב השעיר הנעשה בחוץ ואמרינן שם דר"ח רוצה לדמותו לפסח היינו דבשאר ימות השנה חייב בחוץ הואיל וראוי לפנים לשם שלמים ולא דמי דפסח שעיבר זמנו מאליו הוא משתנה ברם הכא בשחיטה הוא משתנה דס"ל דפסח בשאר ימות השנה לא בעי עקירה ודחינן שם להיא דר"ח דהטעם משום שראוי לשעיר הנעשה בחוץ ואמרינן דהטעם משום דראוי לשעיר הנעשה בפנים ומ"ד חייב סבר אין הגרלה מעכבת ומ"ד פטור סבר הגרלה מעכבת ומשום דמחוסר הגרלה כמחוסר מעשה וכדאמרינן בתלמודא דידן ומקשינן התם עוד אמאי חייב על שניהם הא אין שם לשם אלא אחד ומתרצינן או זה או זה ופי' הפ"מ וכן הק"ע בלשון ראשון דהיינו דאינו חייב על שניהם ממש וזה דאמרינן דחייב על שניהם היינו או על זה או על זה ע"ש ולענ"ד נראה דאי אפשר לפרש כן הא משנה שלמה היא בזבחים (קי"א ע"ב) בהפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת ואח"כ נמצאת הראשונה ושניהם עומדין לפניו חייב על שתיהן בחוץ ואע"ג דאינו ראוי לכפרה אלא אחד משום דכששחט הראשון חייב דהרי ראוי להתכפר בו וכששחט את הראשון בחוץ הרי השני ראוי להתכפר בו עתה כיון שהראשון שחט בחוץ וא"כ חייב אף על השני ועיין ברש"י ז"ל שם א"כ נהי דאין שם להשם אלא

אחד מ"מ כיון ששחט הראשון בחוץ ואין שם עתה אלא אחד הרי השני ראוי לעשותו להשם כיון דהגרלה אינה מעכבת וחייב גם עליו וע"כ צריך לפרש כפי' השני של הק"ע שם ע"ש:

ומ"ש הירושלמי דפסח מאליו הוא משתנה ברם הכא בשחיטה הוא משתנה משמע דקודם הגרלה אם רוצה לשנותן לשעיר הנעשה בחוץ צריך עקירה דאף קודם הגרלה כבר נקבעו לפנימיים ואם רוצה לשנותן לשעיר הנעשה בחוץ צריך עקירה בשחיטה ויש לעיין איך מהני בזה עקירה אם כבר הוקבעו לפנימים בשלמא פסח לאחר זמנו דמהני עקירה התם גזיה"כ הוא דפסח לאחר זמנו שלמים הוא אלא דצריך עקירה ואשם מצורע מחוסר זמן בבעלים ששחטו שלא לשמו דאמרינן בזבחים (קי"ד ע"ב) דמהני עקירה הוא משום דאשם כשר שלא לשמו והוי נדבה וכיון דאינו עולה לבעלים לשם חובה והוי נדבה לא שייך פסול דמחוסר זמן בבעלים אבל הכא אם כבר נקבעו לחטאות הפנימיות מה שייך שע"י עקירה יהא כשר לחיצון אדרבה אם שוחטו לשם חיצון הוי חטאת ששחטה שלא לשמה דפסול לגמרי ואין לומר ג"כ דהוי כמו שעיר של הרגל שנאבד ונתכפר באחר ואח"כ נמצא דמתכפר ברגל אחר או בר"ח כדאמרינן בפ"ק דשבועות וכתבו התוס' שם (י' ע"א) משום דכשנאבד בטלה הפרשתו וה"נ כיון שנתכפר בפנימים באחרים בטלה הפרשתן ויכול לעשותן לחיצון הא אמרינן שם (י"ב ע"ב) דטעמא דיקרבו זה בזה הוא משום שכולן באין לכפר על מזבח החיצון אבל מפנימי לחיצון אי אפשר להשתנות אפילו נאבד כמ"ש תוס' שם ד"ה שמתחילה ול"ל ג"כ דלעולם קודם הגרלה ליכא כלל קביעות לפנימים ומ"מ שיקבע לחיצון צריך קריאת שם וזה הוי כמחוסר מעשה משא"כ בפסח דלאחר זמנו מאליו חל עליו שם שלמים דא"כ איך אמרינן שם בירושלמי דחייב קודם הגרלה משום דיכול לעשותו פנימי דהגרלה לא מעכבא נהי דהגרלה לא מעכבא הא מ"מ צריך לקרות עליו שם לפנימי ומוכח דחסרון קריאת שם לא הוי כמחוסר מעשה א"כ ה"נ לחיצון מפנימי ונראה לומר דס"ל להירושלמי דאף קודם הגרלה כבר נקבעו לפנימים וזה דיכול אח"כ לשנותן לשעיר הנעשה בחוץ הוא מדין קרבנות צבור סכין מושכתן למה שהן וכתבו התוס' שבועות (י"ב ע"ב) דאעפ"י שאמרו על הקרבנות שהם תמידין אם ירצו לשנותן לזבח אחר רשאין דלב ב"ד מתנה עליהן א"כ זה שייך רק אם שחטו אח"כ לשעיר הנעשה בחוץ אף דהוקבעו מתחילה לפנימים לב ב"ד מתנה עליהם ואגלאי מילתא למפרע דלא היתה קביעותן לפנימים קביעות אבל בשחטן בחוץ דלא שייך סכין מושכתן א"כ אגלאי מילתא דקביעותן הראשונה לפנימים היתה קביעות א"כ לא שייך לומר שיתחייב עליהם בחוץ מפני שראוים לשעיר הנעשה בחוץ דכיון דאגלאי

דקביעותן לפנימים היתה קביעות א"כ אין ראוין כלל לשעיר הנעשה בחוץ ותלמודא דידן דאמרינן דחייב משום דראוין לשעיר הנעשה בחוץ ע"כ ס"ל דקודם הגרלה ליכא קביעות כלל לפנימים:

ומה דאמרינן שם בירושלמי לר"ח דאמר לא פליגי דמ"ד חייב בשלא קרב שעיר הנעשה בחוץ ומ"ד פטור בשקרב שעיר הנעשה בחוץ יש לעיין איך אפשר שיקרב שעיר הנעשה בחוץ קודם הגרלה הא שעיר הנעשה בחוץ אינו קרב אלא אחר עבודת היום ונפקא לן מקרא דמלבד חטאת הכפורים וצ"ע:

ובפר של יוה"כ ששחטו בחוץ קודם וידוי יש לחקור אם חייב אי מקרי ראוי לפתח אהל מועד כיון דמחוסר וידוי והוי מחוסר מעשה בגופו ואע"ג דבשאר קרבנות ששחטן בחוץ מקרי ראוי לפתח אהל מועד ואע"ג דמחוסר סמיכה והוי מחוסר מעשה בגופו דהתם הוא משום דסמיכה לא מעכבא אבל בוידוי למ"ד דקאי חוקה על דברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ אם הקדים עבודה אחרת לוידוי פסול כמ"ש רש"י ז"ל יומא (ס' ע"א) וכ"ש שלא עשאו כלל ובירושלמי יומא פ"ו הלכה ב' תלינן אי וידוי הפר מעכב היינו אם שחטו בלא וידוי אי צריך להביא פר אחר בפלוגתא דר"י ור"ש אי וידוי שעיר המשתלח מעכב אך אפשר דבשביל זה דמחוסר וידוי לא מקרי אינו ראוי לפתח אהל מועד שהוידוי הוא מסדר עבודותיו של הפר ואע"ג דבשביל הוידוי עצמו לא מקרי ראוי לפתח אהל מועד כמו בשעיר המשתלח דלא מקרי ראוי לפתח אהל מועד בשביל הוידוי מ"מ שיהא נקרא אינו ראוי לפתח אהל מועד בשביל מחוסר וידוי ג"כ לא אמרינן כיון שהוידוי הוא מסדר עבודותיו א"כ ראוי הוא להתודות עליו ולהקריבו אח"כ ולא דמי למחוסר הגרלה דאמרינן דמקרי מחוסר מעשה בגופו דההגרלה אינה מסדר עבודותיו של השעיר דאל"כ ל"ל למילף ביומא ה' מקראי דסמיכה לא מעכבא דאי מעכבא א"כ לא משכחת לה קרבן שיהו חייבין על שחיטתו בחוץ דהא אינו ראוי לפתח אהל מועד דמחוסר סמיכה ואין לומר דהחיוב הוא אם כבר סמך עליו בפנים הא בעינן תכף לסמיכה שחיטה והוי דאורייתא ואי מחוסר פסיעה אחת מסמיכה לשחיטה לא מקרי תיכף כדאמרינן בזבחים (ל"ג) דסמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא משום דסמיכתו בשער נקנור אי אפשר להיות תיכף לסמיכה שחיטה א"כ כ"ש בשהוציא הקרבן לחוץ ושחטו כיון שהוציאו בטלה סמיכתו וצריך לחזור ולסמוך עליו ודוחק לומר דאיסור שחוטי חוץ יהיה רק בקרבן נשים דאין בהם סמיכה וצ"ל כיון דהסמיכה מסדר הקרבתו לא מקרי בשביל חסרון סמיכה אינו ראוי לפתח אהל מועד] וזה דפסח ששחטו לאחר זמנו בחוץ דפטור משום דמחוסר עקירה כמחוסר מעשה דמי ואע"ג דהעקירה היינו שישחטנו לשם שלמים זהו

מסדר עבודותיו דאפילו אם היו שלמים מתחילתן ג"כ בעינן לכתחילה זביחה לשמן התם אין זה כשאר מחוסר מעשה היינו דעדיין אינו ראוי לפתח אהל מועד דהכא ודאי ראוי תיכף לפתח אהל מועד שישחטנו לשם שלמים רק התם הטעם כיון דצריך עקירה וקודם עקירה שם פסח עליו ובתורת הקרבן שהוא עתה דהיינו בתורת פסח אינו ראוי לפתח אהל מועד לא איכפת לן מה שראוי תיכף בפנים בתורת שלמים כיון שאינו ראוי בפנים בתורת הקרבן שהוא עתה אין חייבין עליו בחוץ (ובקן סתומה שהקריבו בחוץ יש לחקור אם חייב כיון דאין הקינים מתפרשין אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן אי הוי כמחוסר מעשה ואע"ג דאמרינן דשעירי יוה"כ קודם הגרלה חייבין עליהם בחוץ הואיל וראוין לשעיר הנעשה בחוץ ואע"ג דמחוסר עדיין קריאת שם לשעיר החיצון התם כבר יש עליו שם חטאת ומחוסר רק קריאת שם אי לחיצון או לפנימי והכא בקינין מחוסר קביעות אי לעולה אי לחטאת אפשר דבכה"ג חשיב מחוסר מעשה טפי]:

ד

פסק הרמב"ם ז"ל בשלהי מעה"ק בחטאת שקיבל דמה בב' כוסות ונתן אחד בפנים ואחד בחוץ חייב והקשה עליו הראב"ד ז"ל דבין למ"ד כוס עושה חברו דיחוי ובין למ"ד כוס עושה חברו שירים פטור בחוץ והכ"מ הקשה שם מההיא דשלהי השוחט והמעלה דאמרינן דלמ"ד כוס עושה חברו דיחוי פטור על השני בחוץ ולמ"ד דהוי שירים רק לר' נחמיה חייב דאי"ל שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב א"כ לדידן דס"ל שירים בחוץ פטור ודאי פטור וכתב דשמא גירסא אחרת היה להרמב"ם ז"ל בדברי הש"ס ע"ש וכן נראה בפי' המשנה שם שהביא רק הרישא מהמשנה דחטאת שקיבל דמה בכוס אחד אבל הסיפא דחטאת שקיבל דמה בב' כוסות לא הביא כלל ע"ש] אבל מ"מ יש לעיין הא טעמא בעי אמאי חייב על כוס השני בחוץ כיון שכבר כיפר בראשון בפנים ועוד יותר שהרמב"ם ז"ל בעצמו פסק פ"ב מפסה"מ דכוס עושה חברו דיחוי א"כ איך חייב עליו בחוץ ונראה לפרש טעמו של הרמב"ם ז"ל דהנה בזבחים (קט"ו ע"ב) אמרינן מנין למעלה מבשר חטאת ומבשר אשם כו' שפטור ת"ל עולה מה עולה שראויה להעלאה אף כל שראויה להעלאה ע"ש ול"ל קרא להכי תיפוק ליה דאינו ראוי לפתח אהל מועד דאין ראוין להקרבה ומוכח מזה דמה דממעטינן מאל פתח אהל מועד הוא רק דעיקר הקרבן יהא ראוי לפתח אהל מועד ובלא קרא דעולה המעלה מבשר חטאת היה חייב דקרבן שראוי לפתח אהל מועד כל שמעלה ממנו בחוץ חייב ומקרא דהעולה ממעטינן מעלה בשר חטאת דבעינן שמה שהעלה יהיה ראוי להעלאה וא"כ אי הוי ס"ל דכוס עושה חברו שירים והעלה אותו בחוץ היה פטור דזה דשירים אין ראוין לזריקה אין זה רק משום

שכבר זרק וא"צ לזריקה דהא למ"ד פסול עושה שירים וכן כוס פסול עושה שירים אע"ג דצריך לזריקה אינו יכול הכשר לחזור ולקבל ולזרוק מפני שכבר נעשו שירים ואין ראוין לזריקה כמ"ש רש"י ז"ל זבחים (ל"ד ע"ב) ע"ש א"כ שירי הדם הוי כמו בשר חטאת דאינו ראוי לזריקה והמעלה ממנו בחוץ פטור [אי לאו לר' נחמיה דס"ל דבשביל נתינת שירים גופא מקרי ראוי להעלאה] אבל לפי מה דס"ל להרמב"ם ז"ל דכוס עושה חברו דיחוי אבל שירים לא הוי משום דלאו אדעתא דהאי כוס זרק כמ"ש רש"י ז"ל בתמורה (כ"ב ע"ב) א"כ זה דהכוס השני אינו ראוי בפנים הוא משום ב' דברים משום דהוי דחוי ופסול וגם כיון דכבר זרק וא"צ תו לזריקה ובשביל זה דהוא פסול משום דיחוי אין לפוטרו בחוץ דפסול דיחוי הוא פסול כזה שאם עלה לא ירד דהא כל פסולי בקדש דאם עלו לא ירדו הו"ל ג"כ דחויין דכל פסול שבטל אח"כ פסולו אמרינן כיון דאידחי אידחי א"כ בכל פסול יש ג"כ דיחוי ומ"מ אמרינן דאם עלה לא ירד וזה דאינו ראוי לפנים מפני שכבר עשה הזריקה וא"צ לו אין לפוטרו בחוץ דמקרא דאל פתח אהל מועד אין לפוטרו כיון דעיקר הקרבן ראוי לפתח אהל מועד ומקרא דהעולה לא ממעטינן רק בשר חטאת ובשר אשם שגוף הדבר אינו ראוי להעלאה אבל האי דם כיון דראוי הוא לזריקה רק שא"צ בשביל שכבר עשה הזריקה מדם אחר זה לא ממעטינן וכל שהקרבן כשר כל המעלה ממנו דבר שראוי להעלאה חייב:

כתבו התוס' זבחים (ל"ט ע"א) בחד תי' דזה דאמרינן לר"נ שירי הדם שהקריבן בחוץ חייב לר' יוחנן הוא רק בשירים הפנימים אבל בחיצונים פטור ומתני' רק דחטאת שקיבל דמה בכוס אחד נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ חייב דמוקמינן לה כר"נ מיירי בחטאת הפנימית וסוגיא דשמעתא דזבחים ל"ט אתיא דלא כר"י ולא תקשה ברייתא דהתם דלא מפליג בדידיה משום דכולה בפנימיים קא מיירי ע"ש והנה יש לעיין דתקשה מהתוספתא פי"ב דקרבנות בעולה שקיבל דמה בכוס אחד דקתני ג"כ נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ חייב שכולו ראוי בפנים ע"ש וע"כ כר"נ דשירי הדם שהקריבן בחוץ חייב ומוכח דאף בחיצונים כן וצ"ע:

כתב הרמב"ם ז"ל פי"ח מעה"ק דשעיר המשתלח ששחטו בחוץ חייב מפני שראוי לפנים לוידוי וכתב המנחת חינוך מצוה ת"מ דלהרמב"ם ז"ל חייב אף על העלאה ונראה דזה ודאי ליתא דעל העלאה אף הרמב"ם ז"ל יודה דפטור דאף דס"ל להרמב"ם ז"ל דזה דהוא ראוי לוידוי חשיב ראוי לפתח אהל מועד זה מהני רק לחייבו על השחיטה אבל על העלאה דבעינן ג"כ שמה שמעלה יהא ראוי להעלאה דהא מעלה מבשר חטאת אע"ג דהקרבן הוא ראוי לפתח אהל מועד מ"מ פטור כיון דמה שהעלה אינו ראוי להעלאה א"כ

בשעיר המשתלח אף אם העלה מאימוריו כיון דאין בו הקרבה הוי כמו מעלה מבשרו דפטור דלא שני בו בין בשרו לאימוריו ומדוקדק לשון הרמב"ם ז"ל שם שני שעירי יוה"כ ששחטן בחוץ כו' דרק על השחיטה חייב:

אמרינן בזבחים ק"י מנחה שלא נקמצה והקריבה בחוץ פטור ויש לעיין מאי איריא שלא נקמצה אפילו נקמצה ולא נתקדש הקומץ בכלי ג"כ פטור בחוץ דהא אינו ראוי לפתח אוהל מועד דהא בפנים כה"ג ירד כדאמרינן בזבחים (פ"ג ע"ב) דקמצים שלא קידשו בכלי ירדו ואפשר דמש"ה חייב בחוץ משום דראוי להקריב הקומץ על מזבח הפנימי דהא אמרינן בזבחים (כ"ז ע"ב) שאין המזבח החיצון מקדש פסולים אלא הראוי לו והפנימי בין ראוי לו בין שאינו ראוי לו ופי' רש"י ז"ל דהיינו קמצים שלא קדשו בכלי וא"כ כיון דאם הקטיר על מזבח הפנימי לא ירד חייבין עליו בחוץ אך זה שייך רק לפי' הראשון שבשמ"ק שם דלא ירדו ממזבח הפנימי ומקטירין אותו שם אבל לפי' השני שם דאין מזבח הפנימי ראוי להקטרה כלל רק אם עלו קמצים שלא קדשו בכלי למזבח הפנימי וחזרו ועלו למזבח החיצון לא ירדו ממזבח החיצון ודאי לא שייך לחייב על קמצים שלא קידשו בכלי בחוץ מפני שראוי להעלותן למזבח הפנימי ואח"כ למזבח החיצון דזה דאם עלו לא ירדו חייבין עליו בחוץ הוא משום כיון דבדיעבד הוי הקטרה מקרי ראוי לפתח אהל מועד אבל הכא כיון שאם יעלו הקמצים תיכף למזבח החיצון ויוקטרו שם אין זה הקטרה רק אם יעלו קודם למזבח הפנימי א"כ מחוסר בהן איזה מעשה שיהו ראוין להקטרה אף בדיעבד והוי מחוסר מעשה בגופו וכה"ג מקרי אינו ראוי לפתח אהל מועד:

ה

אמרינן בר"פ פרת חטאת דהזב והזבה כו' והמצורע שהקריבו חטאתם ואשמם בחוץ פטורין משום שהם מחוסרי זמן בבעלים דמיירי שהפרישו בתוך ימי ספירתן כמ"ש רש"י ז"ל ר"ש אומר הרי אלו בל"ת דכל שאינו ראוי עכשיו וראוי לאחר זמן ה"ה בל"ת ע"ש ויש לעיין מנ"ל שיהו ראוין לאח"כ שמא יסתרו ספירתן ואיך מחייבין אותו בחוץ ונראה מזה דכל שראוין לבוא לפתח אהל מועד אח"כ אף בספק מקרי ראוי לפתח אהל מועד וראיה לזה ג"כ ממה דאמרינן ביומא (ס"ג ע"ב) ד"ה שעירי יוה"כ עד שלא הגריל עליהן חייב על שתיהן בחוץ ומקשינן למאי חזי אמר ר"ח הואיל וראוין לשעיר הנעשה בחוץ ומ"ש משום דחזי לשעיר הנעשה בפנים ואמרינן משום דמחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי ועיין ברש"י ז"ל שם ויש לעיין ל"ל טעם דמחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי תיפוק ליה דמי יאמר שיעלה עליו הגורל לה' שמא יעלה עליו לעזאזל ועל העזאזל הוא פטור

כדאמרינן שם דלאחר שהגריל חייב על של שם ופטור על של עזאזל ומוכח כיון דיכול להיות שיהא ראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ אך נראה דזה דוקא כשכבר יש עליו שם קרבן כההיא דהתם דאף קודם הגרלה שם חטאת עליהן רק המניעה משום אינו ראוי לפתח אהל מועד וה"נ בזב וזבה שהפרישו קרבנותיהן כיון דחל עליהם שם קרבן קודם זמנן רק שאינו ראוי לפתח אהל מועד כיון דאפשר שלא יסתרו ויהיו ראוין חייבין עליהן:

כתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שם על ההיא דהזב והזבה היולדת והמצורע שהקריבו מחוסר זמן בבעלים ז"ל ומה שאמר אשמו ר"ל מחויב אשם ומי הוא הוא המצורע ולא היו פטורין אלא לפי שהן עומדין בטומאה או בהרחקה ואינן ראוין לקרבן עד שמקריבין החטאת והאשם שהן חייבין בפנים ואח"כ יהיו ראוין לקרבן עולה או שלמים אם היה נזיר ולפיכך אם קדם הקרבן שמכשיר אותן והוא החטאת או האשם ויצאו מכלל מחוסר זמן ואח"כ הקריב כל מה שמקריב אח"כ עולותיהן או שלמיהן בחוץ חייב לפי שבעלי הקרבן הזה אינן מחוסרי זמן ולפיכך היה הקרבן ראוי ואינו מחוסר זמן בעלי' עכ"ל והיינו אף אם מקריב ביום הראוי להקרבה רק קודם שהביא האשם והחטאת המכשיר אותו להבאת שאר קרבנות מקרי הנך קרבנות מחוסרי זמן בבעלים וזהו כפי מה דאמרינן במנחות (ה' ע"א) דהקדים חטאתו לאשמו דמקרי מחוסר זמן לפי שעדיין אינו ראוי לחטאת קודם שהקריב אשמו אך יש לעיין על הרמב"ם ז"ל דחשיב אף את העולה אם הקדימו הוי מחוסר זמן הא אמרינן בפסחים נ"ט דהקדים עולתו לחטאתו כשר משום דכתיב והעלה אשר העלה כבר ואפשר דרק אם הקדים עולתו לחטאתו כשר אבל אם הקדים אף לאשמו לא מהני אך עדיין יש לעיין הא קי"ל דאין מחוסר זמן לבו ביום ואף בהקדים חטאתו לאשמו נמי ליחייב בחוץ ואע"ג דאמרינן במנחות (ה' ע"א) בהקדים חטאתו לאשמו דיש מחוסר זמן לבו ביום כתבו בתוס' שם ד"ה אלא משום דעל השחיטה אינו שייך אין מחוסר זמן לבו ביום וכיון ששחטו קודם זמנו פסולה השחיטה אבל להתחייב בחוץ כל שראוי בו ביום חייבין עליו בחוץ וכדאמרינן ביומא (ס"ג ע"ב) בשני שעירי יוה"כ עד שלא הגריל עליהן דחייבין עליהם בחוץ משום דראוין לשעיר הנעשה בחוץ ואע"ג דמחוסר עבודת היום משום דאין מחוסר זמן לבו ביום ע"ש ועוד קשה טובא דמשמע מלשון הרמב"ם ז"ל דאף אם שחט עולה או שלמים מחוסר זמן בבעלים בחוץ פטור והא אמרינן שם במתני' דעולה ושלמים מחוסר זמן בבעלים חייבין בחוץ וצ"ע:

(עי' הערת הגרא"ז מלצר זצ"ל בסוף הספר) **והנה** בזה דאמרינן במתני' שם דהזב והזבה היולדת והמצורע שהקריבו עולותיהן מחוסר זמן בבעלים בחוץ חייבין משום

דראוים בפנים בתורת עולת נדבה יש לעיין הא מצורע בתוך ימי ספירתו אינו ראוי להביא שום קרבן כדאמרינן במו"ק (ט"ו ע"ב) דמצורע אינו משלח קרבנותיו ואפילו בתוך ז' ימי ספירו ע"ש ומהרמב"ם פ"ב מהל' ביאת מקדש מוכח דאם הקריב הקרבן פסול דכתב שם דהמצורע אינו משלח קרבנותיו אבל המנודה יש בו ספק אם משלח קרבנותיו ולפיכך אם הקריבו עליו נרצה ע"ש ומוכח דבמצורע אף בדיעבד אינו מרצה וא"כ אמאי חייבין עליו בחוץ הא אין זה פסולו בקדש ויותר קשה שהרמב"ם ז"ל בעצמו כתב פ"ד מפסה"מ הלכה כ"ז עולת נזיר עולת יולדת עולת מצורע שהקריבן מחוסר זמן בבעלים כשרים היינו שהקרבן כשר לגמרי ומעלין איבריו לכתחילה והוא מהתוספתא פ"א דזבחים כמ"ש הכ"מ שם וקשה איך כשר עולת מצורע שהקריבו מחוסר זמן בבעלים הא מצורע אינו משלח קרבנותיו ואפשר מ"ש הרמב"ם ז"ל במנודה דהוי ספק אם משלח קרבנותיו ולפיכך אם הקריבו עליו נרצה ומוכח דבמצורע אינו מרצה אין זה שהקרבן פסול רק דלא עלה לבעלים לשם חובה וצ"ע בזה אך מהרמב"ם פ"ד מפסה"מ נראה דס"ל דעולת נזיר עולת יולדת עולת מצורע שהקריבן מחוסר זמן בבעלים אף עולין לשם חובה כמ"ש הכ"מ שם וכן הביא התוי"ט בפ' פרת חטאת בשם הרמב"ם ז"ל דנפטור משום שהעולה דורן הוא ע"ש ויש לעיין איך נפטר המצורע בקרבנו הא מצורע אינו משלח קרבנותיו ועכ"פ אינו עולה לו לחובה דהא מהרמב"ם מוכח דאינו מרצה ואפשר דמה דאמרינן דמצורע אינו משלח קרבנותיו היינו שאר קרבנות אבל קרבנות של צרעתו אם אין חסרון מצד מחוסר זמן אף בימי ספירו יכול להביאן אך לא משמע כן במו"ק שם דאמרינן דבזמן דאינו ראוי לביאה אינו ראוי להקרבה ומשמע דאינו ראוי להקרבת שום קרבן וצ"ע:

אמרינן בזבחים שם דטעמא דר"ש דכל שראוי לבוא לאחר זמן שהוא בל"ת מקרא דלא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך דאיכא לאו על הפסח ששחטו בבמה אי לימא לאחר חצות כרת נמי חייב אלא קודם חצות ע"ש הנה קשה הא אף קודם חצות נמי איכא כרת דאין מחוסר זמן לבו ביום לענין שחוטי חוץ כדאמרינן ביומא (ס"ב ע"ב) וצ"ע והנה התוס' שם כתבו ז"ל אלא לאו קודם חצות ואע"ג דראוי בפנים שלא לשמו לא מיחייב כרת כיון דמחוסר עקירה ואין עומד האי ליעקר קודם זמנו עכ"ל ויש לעיין ל"ל לטעם דאינו עומד ליעקר קודם זמנו דהא אפילו לאחר זמנו שעומד ליעקר מ"מ אי בעי עקירה פטור בחוץ דמחוסר עקירה כמחוסר מעשה כדאמרינן ביומא (ס"ג ע"א) ונראה דמה דהתוס' נחתו לטעם זה הוא משום דהכא אליבא דר"ש קיימינן וכיון דשמעינן לר"ש דכל העומד לפדות כפדוי דמי כל העומד ליזרק כזרוק דמי כו' א"כ ה"נ כל העומד לעקור

כעקור דמי ולדידיה לא הוי מחוסר עקירה כמחוסר מעשה וכמו במחוסר פדיון אמרינן בב"ק ע"ו לר"ש דחשיב שחיטה ראויה לאכילה משום דכל העומד לפדות כפדוי דמי ה"נ חשיב ראוי לפתח אהל מועד כיון דעומד לעקור ומש"ה כתבו התוס' דקודם זמנו אינו עומד להעקר וזה נראה ברור בכוונת התוס'].

1

כתב הראב"ד ז"ל פי"ח ממעה"ק על הרמב"ם ז"ל שכתב דשוחט בחוץ בלילה והעלה בלילה חייב וז"ל אין צורת ההלכה כפירושו כו' השוחט בלילה בחוץ והעלה בחוץ ביום חייב שהרי כשוחט בחוץ ביום העלה בחוץ הרי כבר נפסל בשחיטה ואעפ"י שכבר נפסל הזבח בשחיטתו ואעפ"כ חייב על העלתו מה לי חד פסולא דחוץ מה לי תרי פסולי חוץ אבל אם שחט בפנים בלילה והעלה ביום בחוץ פטור אף בהעלאה מפני שכבר נפסל משום לילה שהוא פסול אחר שלא מפסולי חוץ אבל שחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ בלילה דברי הכל פטור עכ"ל ויש לעיין טובא בדבריו הא הקטר חלבים ואברים כשר אף בלילה אף בפנים לכתחילה ומה נ"מ לענין העלאה אם העלה ביום או בלילה ואפשר היה לומר לפי מה דאמרינן ביומא (כ"ז ע"ב) זר שסידר את המערכה חייב ופרכינן וכי יש לך עבודה שכשרה בלילה ופסולה בזר ומקשינן והא אברים ופדרים ומתרצינן סוף עבודה דיממא היא ע"ש א"כ זה דיש בהקטרת אברים משום זרות הוא רק משום דהוא סוף עבודה דיממא אך זה שייך בקרבן שהוקרב ביום מקרי הקטרת איברים שלו אף אם נקטרים בלילה סוף עבודה דיממא אבל בנשחט בלילה והוקטר בלילה דהכל היה בלילה לא שייך סוף עבודת היום א"כ כיון דלא הוי סוף עבודה דיממא לא חשיבא עבודה לענין זרות וה"נ דלא חשיבא עבודה לענין חוץ אך אי נימא כן תקשה דא"כ אפילו אם שחט בלילה והעלה ביום ג"כ יפטר כיון דהקטרת אברים כשרה בלילה וכל עבודה שהיא כשרה בלילה לא חשיבא עבודה אא"כ היא סוף עבודה דיממא א"כ אין חילוק בין עשאה ביום בין עשאה בלילה ואפשר לומר בכוונת הראב"ד ז"ל משום דאם שחט בלילה והעלה בלילה בפנים כה"ג לבד דפסול משום שחיטת לילה אינו ראוי ג"כ להעלאה משום אחר תמיד של בין הערבים דכל קרבן שנשחט אחר תמיד של בין הערבים אפילו נשחט ביום אסור להעלות אבריו כל הלילה כדאמרינן בפ' תמיד נשחט ואין זו איסור שאם עלה לא ירד דאפילו אם עלה לא מהני כדאמרינן בפסחים שם דמעלה ומלינה בראש המזבח ומקטיר למחר ולא מהני מה שהעלה למזבח שיהא מותר להקטיר בלילה א"כ קרבן שנשחט בלילה בפנים אינו ראוי להקטיר אבריו בלילה משום ב' דברים משום פסול לילה ומשום אחר תמיד של בין הערבים ולפ"ז אם שחט בפנים בלילה והעלה

בחוץ פטור משום ב' דברים ואע"ג בשחט בחוץ בלילה דריבה הכתוב מקרא דאליהם תאמר לערב פרשיות דבשחטו בחוץ אף דאיכא פסול לילה מ"מ חייב על העלאה בחוץ כבר כתב שם הלח"מ דמקרא דאליהם תאמר מרבינן רק מעט יותר משוחט בפנים דהיינו רק פסול אחד של לילה לבד אבל בשחט בלילה והעלה בלילה דבפנים כה"ג אינו ראוי להעלאה עוד מטעם אחר לפי שהוא אחר תמיד של בין הערבים כה"ג לא מרבינן שיהא חייב בחוץ אך כ"ז דחוק לומר בכוונת הראב"ד ז"ל ודבריו צ"ע ובזה דאמרינן ביומא שם דאין לך עבודה שכשרה בלילה ופסולה בזר ופרכינן והרי אברים ופדרים סוף עבודה דיממא היא והרי תרומת הדשן תחילת עבודה דיממא היא כו' וקשה הא מנסך ג' לוגין מים שהזר חייב עליהן מיתה כדאמרינן ביומא (כ"ד ע"ב) וכשרה בלילה כדאמרינן בתענית (ב' ע"ב) ואינה לא סוף עבודה דיממא ולא תחילת עבודה דיממא]:

הקשו התוס' זבחים (קי"א ע"ב) על ההיא דשוחט בהמה בלילה בחוץ חייב הא בלילה אינו ראוי לפתח אהל מועד ומ"ש משלמים ששחטן בחוץ קודם שנפתחו דלתות ההיכל דפטור ותי' דלילה אינו מחוסר זמן אבל התם מחוסר מעשה ע"ש והנה לפ"ז בשחט בחוץ לאחר תחילת שקיעה דג"כ אינו ראוי לפתח אוהל מועד כמ"ש התוס' דדם נפסל בתחילת שקיעה יהיה פטור דבזה לא שייך לומר לילה אינו מחוסר זמן דעדיין יום הוא לכל דבר וא"כ הקרבן אינו ראוי לפנים עד למחר והוי שפיר מחוסר זמן אך חידוש כזה לא שמענו וצ"ע:

ז

הקשו בתוס' זבחים (ק"ח ע"א) לר"י דס"ל ביצא דמה חוץ לקלעים אם עלה ירד א"כ איך משכחת לה מה דמפקינן מקרא לחייב את הזורק בחוץ הא כיון דיצא הדם אין הקודש מקבלו ע"ש והנה י"ל דמשכחת לה כגון שזרק בלשכות הבנויות בחוץ ופתוחות לקדש דאינו נפסל שם ביוצא ומ"מ אינו ראוי לשחיטת קדשים כדאמרינן בזבחים (נ"ו) משום דלא קדשי א"כ כיון דהמקום אינו ראוי לשחיטת שום קרבן חייבים משום חוץ ואף למ"ד דעל גגו של היכל פטור משום שחוטי חוץ אע"ג דאינו ראוי לשחיטת שום קרבן התם הוא משום דמבלעי בעזרה כמ"ש רש"י ז"ל שם אבל לשכות הבנויות בחוץ ופתוחות לקדש דאינן מובלעות בעזרה לכ"ע חייבים אך אפשר דזה דאמרינן דלשכות הבנויות בחוץ ופתוחות לקדש דאינו נפסל שם ביוצא הוא רק במידי דאכילה דהמקום נתרבה לאכילה מקראי אבל דם אפשר דנפסל שם ביוצא וצ"ע בזה:

אמרינן בר"פ פרת חטאת רש"א בע"מ קבועין ששחטן בחוץ פטור ובע"מ עוברין בל"ת ויש לעיין דהא אמרינן בתוספתא פ"ט דזבחים זה הכלל כל שפסולו בקדש אם עלה לא

ירד שאין פסולו בקדש ירדו חוץ מבע"מ שר"ש אומר משום ר"ע בע"מ כשר בעוף עכ"ל וכיון דס"ל לר"ש דבע"מ אם עלו לא ירדו א"כ חייבין עליהם בחוץ כדאמרינן בבכורות (ט"ז) דלר"ע דבדוקין שבעין אם עלו לא ירדו חייבין עליהן בחוץ וצ"ל דהכא מיירי בשאר מומין ולא בדוקין שבעין א"נ ר"ש משמיה דר"ע קאמר וליה לא ס"ל:

כתב המנחת חינוך מצוה קפ"ו דבכורות חו"ל אם הקריבן בזה"ז בחוץ פטור אפילו אי קידשה לע"ל וכתב הרמב"ם ז"ל דהשוחט בזה"ז חייב מ"מ בכורות חו"ל כיון שאין מקריבין אותם במקדש דהוקש בכור למעשר דאינו בא מחו"ל אין ראוים לפתח אהל מועד וכתב דנ"מ אף להתוס' שכתבו דהשוחט בזה"ז פטור אפילו אי קידשה לע"ל משום דליכא מזבח מ"מ איכא נ"מ לענין העלאה בחוץ דחייב אף לשיטת התוס' מ"מ הנך בכורות כיון דאין ראוין לפנים אף על העלאה פטור ע"ש ותמהני דזה דכתבו התוס' דהעלאה בזה"ז חייב אע"ג דליכא מזבח מיירי בהעלאת מנחה שקמצה בפנים כמ"ש תוס' שם אבל בזבחים אף על העלאה פטור כיון דפטור על השחיטה גם על העלאה פטור דנפסל הקרבן ע"י שחיטת חוץ ובעלמא דחייב על העלאה בשוחטו בחוץ הוא מקרא דואליהם תאמר דכיון דחייב על השחיטה חייב נמי על העלאה אבל הכא דפטור על השחיטה על העלאה ג"כ פטור והתוס' דקדקו שם דמיירי בהעלאת מנחה שקמצה בכ"ש בפנים והעלה בחוץ דאי קמצה ג"כ בחוץ פטור על העלאה דאינו ראוי לפתח אהל מועד כיון דהקמיצה היתה בחוץ דבזה ליכא למימר דואליהם תאמר לערב פרשיות כיון דעל קמיצה בחוץ ליכא חיוב:

עוד חקר שם המנחת חינוך באשם שנתערב בשלמים אי חייבים עליו בחוץ כיון דאינו ראוי בפנים מפני התערובת או דילמא כיון דכשר בפנים בדיעבד וזה דלכתחילה לא יקרב הוא רק משום דממעט בזמן אכילתו חייב והניח בצ"ע והנה אע"ג דכל שאם עלה לא ירד ג"כ חייבין עליו בחוץ וכ"ש היכא דבדיעבד כשר לגמרי צ"ל דחקירתו הוא עפ"י מ"ש בתוס' בזבחים נ"ט דזה דכל היכא שאם עלה לא ירד חייבין בחוץ הוא רק בהעלאה אבל בשחיטה בעינן שיהא ראוי בפנים לכתחילה מ"מ נראה דודאי כל שאינו פסול בפנים רק שאסור להקריבו בפנים משום איזה איסור חייבין בחוץ וראיה לזה מדאמרינן בפ' פרת חטאת באשם מחוסר זמן בבעלים שהקריבו בחוץ דדוקא לשמו פטור אבל שלא לשמו חייב ומקשינן אי הכי לשמו נמי חייב כיון שראוי שלא לשמו בפנים ומתרצינן מחוסר עקירה ע"ש ולמה צריך לזה ת"ל כיון דאסור לשוחטו שלא לשמו בפנים דהמחשב בקדשים לוקה א"כ אינו ראוי בפנים אלא ע"י איסור ול"ל לטעם דמחוסר עקירה ומוכח דכל שאינו פסול רק משום איזה איסור אינו ראוי בפנים חייבין

עליו בחוץ וא"כ ה"נ באשם שנתערב בשלמים דרק אסור לכתחילה להקריבו משום מיעוט זמן אכילתו ואין בו משום פסול כלל דחייבין בחוץ [ועוד נראה ראיה ממ"ש תוס' חולין (מ' ע"א) ד"ה חייב בשוחט חטאת בחוץ בשבת לעכו"ם דחייב ג' חטאות והקשו כיון דמוקמינן לה בחטאת העוף דהוא קרבן יחיד א"כ אינו ראוי לפתח אהל מועד בשבת ותי' כיון דבפנים אם זרק הורצה חייבין בחוץ ע"ש ואע"ג דבשחיטה בעינן שיהא הקרבן ראוי ולא סגי במה שאם עלה לא ירד וע"כ דכל שהקרבן כשר לגמרי בדיעבד מה שיש איסור להקריבו מקרי ראוי לפתח אהל מועד וחייבין עליו בחוץ]:

ח

הנה זה דמעלה בחוץ חייב הוא ודאי משום עבודה בחוץ דהא אמרינן בפ' פרת חטאת דהיוצק והבולל המסדר את השלחן כו' פטור משום דמה העלאה שהיא גמר עבודה אף כל שהוא גמר עבודה אבל זה דחייב השוחט בחוץ אם זה הוא ג"כ מדין עבודה בחוץ או אינה מטעם עבודה אלא על השחיטה קפיד רחמנא וחייבו בחוץ דהא אף בפנים אמרינן דשחיטה לאו עבודה היא ונראה דבזה פליגי הרמב"ם והראב"ד ז"ל פי"ח ממעה"ק דהשוחט עוף בחוץ חייב והמולק פטור וכתב הרמב"ם ז"ל הטעם מפני שהשחיטה בחוץ כשרה והרי היא כמליקה בפנים והראב"ד ז"ל השיג שם וכתב דאין זה הטעם אלא דלא חייב הכתוב בעוף אלא מה שחייב בבהמה ע"ש. ונראה דלהרמב"ם ז"ל שוחט בחוץ בעינן דומיא דהכשרו בפנים וכיון דבעוף בחוץ השחיטה חשיבא כמו מליקה בפנים חשיב דומיא דהכשרה בפנים וזה דהוצרך להרמב"ם ז"ל לתת טעם דהוי כמליקה בפנים נראה דס"ל דשחיטה היא ג"כ מטעם עבודה ועבודה בחוץ בעינן דומיא עבודה בפנים דאם העלה בחוץ והיתה חציצה בין הקרבן להעצים כגון שהעלה בשר ואימורים פטור כדאמרינן בזבחים (ק"י) משום דאין זה כעין הכשרה בפנים וא"כ ה"נ בשחיטה ומש"ה הוצרך לטעם דשחיטה בחוץ הוי כמו מליקה בפנים דמליקה ניתנה בפנים ושחיטה בחוץ ובחוץ הוי שחיטה עבודה כמו מליקה בפנים ואדרבה מליקה בחוץ אין זו עבודה דלא ניתנה מליקה אלא בפנים והראב"ד ז"ל ס"ל דשחיטה אין זה מטעם עבודה וא"כ א"צ לטעם זה דא"צ בחוץ כעין הכשירה בפנים וזה דחייב על השחיטה ולא על המליקה ולא תהוי מליקה כמו שחיטה משום דלא חייב הכתוב בעוף אלא מה שחייב בבהמה והנה מת"י יומא (ל"ט) נראה דס"ל דשחיטה בחוץ הוא ג"כ מטעם עבודה שכתבו דמש"ה הגרלה לא חשיבא צורך פנים ושחיטה חשבינן לה צורך פנים אע"ג דשחיטה ג"כ לאו עבודה היא משום דשחיטה חשיב עבודה טפי דשייך בה פיגול וחייבין עליה בחוץ

ע"ש ונראה דס"ל דשחיטה בחוץ הוא מטעם עבודה רק דלענין חוץ אף שחיטה חשובה עבודה כמו לענין דמפגלין בה:

כתב המנחת חינוך מצוה קפ"ו דאם שחט אחד מן מקצת סימנים בחוץ וגמרן השני אע"ג דלא נזכר דין זה בהרמב"ם ז"ל פשוט הוא דאם ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף שניהם חייבין ע"ש ולדעתי צריך עיון רב לזה דהא כיון ששחט הראשון מקצת סימנים בחוץ וכבר נפסל הקרבן איך תחייב את השני והלא אינו ראוי לפתח אהל מועד ואע"ג דאי אינה לשחיטה אלא לבסוף ומ"מ חייב השוחטו בחוץ ואע"ג דע"י שחיטת תחילת הסימנים בחוץ כבר אין הקרבן ראוי להקרבה שאני התם כיון דשחיטת תחילת הסימנים צורך והכשר השחיטה דהיא אי אפשר לגמר שחיטה בלא תחילת שחיטה אזלינן בתר מעיקרא ולא בעינן שיהא הקרבן ראוי לפתח אהל מועד בשעת החיוב עצמו היינו בגמר שחיטה או בשעת גמר סימן אחד לפי מה דאמרינן בחולין דעל סימן אחד לכ"ע חייבין בחוץ] וכיון דבשעה שהתחיל לשחוט שהוא צורך השחיטה דבסוף היה ראוי לפתח אהל מועד סגי אבל כששחט מקצת סימנים וגמר השני וס"ל דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וכל מקצת ומקצת שחיטה בפ"ע איך תחייב את השני דבשעה שהתחיל לשחוט כבר היה הקרבן אינו ראוי לפנים:

ט

בזבחים (ק"ח ע"ב) אמרינן גבי העלה וחזר והעלה אמר ר"ל מחלוקת בד' וה' אברים כו' אבל באבר אחד ד"ה אינו חייב אלא אחת ור"י אמר מחלוקת באבר אחד כו' לדעתי היה נראה לומר דהאי אברים אינו כמו אברים לענין אמ"ה רק הכונה אל הנתחים שמנתחין את העולה לששה אברים כדאמרינן בתמיד ונקראים שם אברים ע"ש והטעם דאין חייבין בחוץ רק על אבר שלם משום דבפנים כל אבר הקטרה אחת היא דצריך להקטיר כל האבר יחד כדדרשינן בחולין אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים א"כ גם בחוץ כל האבר חשיב הקטרה אחת אך ראיתי להכ"מ פי"ט מעה"ק שכתב ליישב דברי הרמב"ם ז"ל דהעלה אבר חסר בחוץ פטור והקשה עליו הראב"ד ז"ל הא אמרינן דמקטיר כזית מן העולה ומן האימורים בחוץ חייב וכתב הכ"מ דמיירי דבהאי כזית היה אבר שלם א"נ כשהוא ממקום שאינו אבר כגון שהיה בשר או חלב ע"ש ונראה דמפרש דהאי אבר הוא כמו באמ"ה דבמה שמנתחין את כל העולה לששה אברים כנזכר בתמיד ליכא בשר שלא יהיה בכלל אבר ועמ"ש הכ"מ דמיירי שהוא ממקום שאינו אבר כגון שהיה בשר או חלב יש לעיין הא בחולין ק"ג מוכח דאף חלב חשיב אבר באמ"ה דכיון דאין בו עצמות וגידים חשיב החלב עצמו אבר [הנה למ"ד בזבחים שם דאינו חייב בחוץ אלא על בהמה

שלמה ואם חסר ממנה פטור דעל השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר וכן למ"ד דבעינן אבר שלם יש לחקור בהפריש מהם העצמות ואח"כ העלן בחוץ מה דינו כיון דלכתחילה צריך להעלות הכל א"כ מקרי חסר או דילמא כיון שאם פירשו העצמות א"צ להעלותן בפנים מקרי עתה שלם ולא חסר שהרי העלה בחוץ כל מה שצריך להקריב בפנים ועוד לפמ"ש בכ"מ דזה דבעינן אבר שלם הוא דוקא באבר אבל בבשר סגי בכזית והמל"מ כתב שם להפך דמקטיר בשר שאינו אבר בעינן דוקא שתהא כל הבהמה קיימת ע"ש יש לחקור בהפריש העצמות ונעשה עתה כולו בשר אי דינו כתחילה כשהיה אבר או דינו כבשר דכיון דפירשו העצמות ואין ראוין עוד להקטרה והקרבן הוא עתה רק בשר לא שייך בו דין אברים]:

אמרינן בפ' השוחט והמעלה המעלה בשר ואימורים בחוץ חייב ומקשינן והא הוי חציצה וכתב רש"י ז"ל דהבשר חוצץ בין אימורים למערכה ודכותיה בפנים לאו העלאה היא דבעינן על העצים אשר על האש וקס"ד דמתני' ר"י היא דאמר אינו חייב עד שיעלה לראש המזבח כהקטרת פנים עכ"ל ומוכח מזה דלר"י לחייב בחוץ בעינן דוקא באופן שתחשב הקטרה בפנים שיעשה מזבח ויסדר המערכה ויתן האימורים כדינן על המערכה בלא חציצה וכן אמרינן בתוספתא פי"ב דזבחים לר"י דאינו חייב עד שיבנה מזבח ויסדר את המערכה ויש לחקור בקטורת שהעלה בחוץ דחייב כדאמרינן בפ' השוחט והמעלה דמערכה ודאי לא שייך בזה דאף בפנים אינה קרבה על המערכה כ"א על גחלים ובקטורת של יוה"כ ג"כ נראה דא"צ מזבח בחוץ כיון דאף בפנים א"צ מזבח ואם העלה בחוץ על הרצפה חייב דזה דצריך מזבח להעלאה בחוץ הוא משום דבעינן דומיא דהכשרו בפנים רק במקטיר קטורת של כל השנה בחוץ יש לחקור אי צריך מזבח כיון דבפנים קרבה על מזבח הזהב שהוא כלי ולא בנין א"כ בחוץ ל"ש זה או דילמא כיון דשם מזבח צריך להעלאת פנים גם בחוץ צריך מזבח ובהזאת חטאות הפנימיות בחוץ יש ג"כ לחקור באיזה אופן הוא חייב הא בפנים הן על בין הבדים ועל הפרוכת ונראה דצריך ג"כ לעשותן בחוץ על מזבח דלא בעינן דוקא דומיא דהכשרן בפנים בקרבן זה רק דומיא דהכשירו בקרבן דעלמא סגי וכן נראה בזורק דם חטאת בחוץ דא"צ דוקא לעשות הזאתה כמו בחטאת ואם עשה זריקה בחוץ דהוי כמעשה עולה ג"כ חייב והנה יש לחקור אם עשה הזאת שמן של מצורע בחוץ אי חייב כמו דחייב עליהן זר כדאמרינן ביומא (כ"ד ע"ב) אי זה דמרבינן זורק לחייב עליו בחוץ אי דוקא בדם או כל שם עבודת זריקה נתרבתה שהיא עבודה לחייב עליה בחוץ ואף זריקת שמן]:

אמרינן בזבחים (ק"ח) דאינו חייב בחוץ עד שיעלה לראש המזבח וכן פסק הרמב"ם ז"ל ודוקא ראש המזבח אבל אם עשה מזבח והעלה עליו רק שלא היתה העלאה על ראשו של מזבח פטור ומשום דמקום הקטרה בפנים הוא דוקא על ראשו של מזבח כדאמרינן בזבחים (ס"ה ע"א) דההקטרה היא דוקא בראשו של מזבח דהיינו מחוט הסקרא ולמעלה וע"כ דאף בבמה קטנה אינה כשרה ההקטרה רק בראשו של מזבח דאם בשעת היתר הבמות חשיבא הקטרה היו חייבין עליה ג"כ בחוץ כמ"ש רש"י ז"ל בזבחים קי"א בנסכים שלא קידשו בכלי והקריבן בחוץ דאם קרבו נסכים בבמה קטנה חייבין בחוץ כיון דכותיה כשר בבמה ואע"ג דאמרינן דבבמה קטנה אין מחיצה לדמים דהיינו חוט המקרא שחוגרו באמצע צ"ל רק לדמים ליכא מחיצה אבל להקטרה יש מחיצה ואינו כשר רק מחציו ולמעלה יש לחקור במזבח של במה קטנה אי כשר לעמוד ע"ג כפין וע"ג מחילות]:

ובהעלאה בחוץ אי צריך שתצית האור ברובו לר"י דאמר דבפנים אינה הקטרה עד שתצית האור ברובו או אפשר דרק בפנים דבעינן הקטרה ובעינן כקטור הכבשן ואין הכבשן מעלה עשן עד שתצית האש ברובו אבל בחוץ לא אשכחן דבעינן שם הקטרה רק העלאה וכיון דבפנים לקליטא המזבח אף לר"י סגי במשלה בו האור ולא בעינן שתצית האור ברובו כדאמרינן במנחות (כ"ו ע"ב) א"כ כבר חשיבא העלאה וחייבין עליה בחוץ אמרינן בפ' פרת חטאת בברייתא דהיוצק והבולל והפותת והמסדר את השלחן כו' אין חייבין עליהם בחוץ משום דבעינן גמר עבודה ע"ש ויש לעיין לר"ל דס"ל דבללה חוץ לחומת עזרה כשרה מה שייך לחייבו משום חוץ על הבלילה כיון דכשרה בחוץ]:

אמרינן בפ' השוחט והמעלה דהשוחט להדיוט חייב והמעלה להדיוט פטור והנה בדין הזורק להדיוט לא נתבאר ולכאורה תלוי בפלוגתא שם אי נפקינן זריקה מלאו דשחיטה או מהעלאה והנה אי נימא דזורק להדיוט חייב למ"ד דבחוץ אף אם העלה על הסלע חייב א"כ אסור לשפוך דם קדשים בחוץ דכל הנתנים בזריקה שנתנן בשפיכה כשרים וכ"ש באותן קרבנות דדינן לכתחילה בשפיכה א"כ הוי העלאה בחוץ וא"כ זה דדמים פסולים ואפילו אותן שפסולן בקדש שחייבין עליהן בחוץ דשופכן לאמה צ"ל דהאמה נתקדשה ולא הוי כשאר מחילות דלא נתקדשו דאל"כ הוי זריקה בחוץ למ"ד השוחט בגגו של היכל חייב ולא מהני מה שהוא מובלע בעזרה ובדין דהמעלה להדיוט פטור נראה דג"כ מותר לכתחילה דאל"כ יהא אסור לשרוף קדשים פסולים שפסולן בקדש בחוץ למ"ד אם העלה על הסלע בחוץ חייב דחשיב העלאה בחוץ ובפ' בתרא דשקלים אפלגו ב"ש וב"ה בבשר ק"ק שנטמאו אי שורפן בפנים או בחוץ ולכ"ע בנטמא באב הטומאה בחוץ

דשורפן בחוץ ואף בבשר עולה במשמע ואע"ג דטומאה הוא פסולו בקודש וע"כ כיון שאינו מתכוין לשם העלאה לכתחילה מותר מיהו יש לחלק בין מעלה להדיוט בין אינו מתכוין להעלאה כלל מיהו עכ"פ מוכח מכל זה באינו מתכוין להעלאה כלל דמותר לכתחילה לעשות מעשה העלאה ובזה תתיישב קושית התוס' זבחים (קט"ז ע"ב) גבי עכו"ם דמותרים להקריב בבמה ואמרינן דאסור לסייען ולעשות שליחותן והקשו בתוס' שם לר"י דאמר קדשי עכו"ם חייבין עליהם בחוץ כרת נמי איכא ואמאי קתני רק דאסור ע"ש ולפ"ז כיון דאין הישראל מכוין לשם הקרבה רק לסייע להעכו"ם ולעשות שליחותו והיה בדין שמותר לגמרי וקמ"ל כיון דהעכו"ם מתכוין להקרבה אסור זה אף לסייעו ולעשות שליחותו [עוד נראה לומר על קושית התוס' דאף למ"ד דקדשי עכו"ם חייבין עליהם בחוץ הוא רק בקדשים שהקדישו להקריבן במקדש אבל אם הקדישן להקריבן בבמה לא דהא אפילו בישראל קדשים שהוקדשו בשעת היתר הבמות והקריבן בשעת איסור הבמות ליכא כרת כיון שהם קדשי במה וא"כ בעכו"ם דלעולם להם היתר במות בהקדישן להקריב בבמה שלהם אין ישראל חייב כרת בשוחטן בחוץ דעל קדשי במה ליכא כרת]:

ובבמת ב"נ דאמרינן דהכל כשרים ליקרב בהמה חיה ועוף כתבו התוס' חולין (כ"ב ע"ב) דדוקא בבמת ב"נ אבל בשאר במות איכא למ"ד דאין עוף בבמה ואף תורים וב"י אין קרבין ע"ש ויש לחקור אם בבמת ב"נ קרבין אף מיני קרבנות שאין קרבין בבמת ישראל כמו עופות למ"ד אין עופות בבמה או דאין חילוק וזה דקרבו עופות בבמת ב"נ אין זה מדין עופות כ"א מדין זבחים כמו חיה דקרבה בבמת ב"נ וכשרה לזבח ה"נ עופות כשרין לזבח שם ונ"מ דאין דינן במליקה רק בשחיטה ובמת ב"נ נתרבתה רק במינים הכשרים ליקרב ולא במיני קרבנות יותר מבמת ישראל מיהו בירושלמי מגילה פ"א הלכה י"א אמרינן שאל אנטונינוס את רבי מהו לבנות מזבח א"ל בניהו וגנוז אבניו מהו לעשות לו קטורת א"ל חסר אחת מכל סממניה ע"ש ומוכח דבבמת ב"נ קריבה קטורת אע"ג דאינה קריבה בבמת ישראל דקטורת הוא קרבן צבור ואינה קריבה בבמת יחיד ומוכח דבמת ב"נ נתרבתה ג"כ במיני קרבנות וזה דא"ל חסר אחת מכל סממניה ומ"מ הוי הקטרה י"ל דכמו בזבחים בבמת ב"נ כשרים כל מיני בהמות ואפילו חיות ה"נ בקטורת כשרים כל מיני קטורת [ועוד אפשר דקטורת אחרת לגמרי אף בבמת ב"נ פסולה וחיסר אחת מכל סממניה אף בפנים אין זה אלא פסול ובבמת ב"נ ליכא האי פסול כמו בע"מ דכשרים בבמת ב"נ]:

ו

אמרינן בירושלמי מגילה פ"א הי"א אמר ריב"ח אין הבמה ניתרת אלא בנביא מ"ט השמר לך פן תעלה עולותיך כו' ואליהו מקריב בשעת איסור הבמות כו' ואמרינן שם לקמן הלכה י"ב דג' עברות הותרו בשיו של שמואל הוא ועורו ומחוסר זמן ולוי היה ואמרינן שם עוד דז' עבירות הותרו בפרו של גדעון אבנים פסולות ועצי אשרה ומוקצה ונעבד ולילה וזר ואיסור במה ע"ש ויש לעיין מה שייך איסור זרות בחוץ דבבמה מקריבין אפילו זרים ונראה משום דבדין דזר שהקריב אף בבמה דהיה מיחייב משום זרות כיון דהוי שם הקרבה א"כ זר הוא שהקריב קרבן וכמו טמא שהקריב בבמה חייב רק בבמה נתרבו אף זרים דכשרים שם לכתחילה אך זה דוקא בשעת היתר הבמות אבל בשעת איסור הבמות רק דהותר לשעה עפ"י נביא וחשיב אז הקרבה מעלייתא כדמוכח שם דאם לא היתה הקרבה מה שייך פסול הוא ועורו ואבנים פסולות ומוקצה ונעבד] א"כ זר אסור להקריב קרבן דבזו הבמה שהיא עפ"י נביא ליכא דין היתר זרים וא"כ צריך גם זה להיתר עפ"י נביא:

והנה מזה דאמרינן בפרו של גדעון דהותרו אבנים פסולות ומוקצה ונעבד מוכח דלא רק איסור יש כח בנביא להתיר לצורך שעה כ"א גם להכשיר פסול שיהא הקרבן כשר ובזה יש לפרש מ"ש הר"ח בפסחים (ל"ד ע"ב) גבי פסול בדם ובבעלים דטעון עיבוד צורה ז"ל שם בדם ובבעלים תעובד צורתו כלומר כ"ז שיתכן שיאכל מניחים אותם שמא יבוא אליהו ויתירנה באכילה עד שיסריח וישנה מצורת בשר שאי אפשר להאכל כלל ויוצא לשריפה עכ"ל וקשה איך יכול אליהו להכשיר פסול בדם ובבעלים ולפ"ז דלשעה יש כח ביד נביא לא רק להתיר איסור כ"א גם להכשיר פסול שיהא קרבן כשר א"כ ה"נ אפשר שיבוא אליהו ויכשיר זה הפסול לשעה ויהא קרבן כשר ויהא גם מצוה לאוכלו ואע"ג דפסולו בגופו ג"כ יש כח ביד נביא להכשיר לצורך שעה מ"מ בפסולו בגופו לא איכפת לן שמא יבוא אליהו ויכשירו דכיון דעכשיו פסול הוא ומצוה לשורפו שרפינן אבל בפסול בדם ובבעלים דאדרבה בזיון קדשים הוא לשרוף מה שאין פסולו בגופן כמ"ש בתוס' רק מטעם כיון דסוף סוף אי אפשר לאוכלן ויבואו לידי שריפה היה אפשר לשורפן תכף אך כיון דאפשר להיות במציאות שיהו להם אוכלים אח"כ ולא יבואו לידי שריפה אסור לשורפן כמו בתרומה תלויה דלא שרפינן שמא יבוא אליהו ויתירנה ואמרינן בפ"ק דפסחים דתרומה תלויה ערב הפסח שרפינן כיון דאין אליהו בא בערבי יו"ט וסוף סוף יבואו לידי שריפה:

מיהו אפשר לומר דאין כח ביד נביא להכשיר פסול שיהא הקרבן כשר אפילו לשעה ובשיו של שמואל ובפרו של גדעון י"ל שהיו קדשי שעה דקדשי שעה קרבין עפ"י נביא ומשונין בעבודתן וכמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ב מעה"ק הלכה י' דשיעורי נסכים האמורים בספר יחזקאל ומנין אותן הקרבנות וסדרי העבודה הכתובים שם (דיש שם מתן דם על מזוזת הבית) כולן מלואים הם ואין נוהגים לדורות אלא הנביא ציוהו ופירש כיצד יהיו מקריבין המלואים כו' ואין נוהגין לדורות עכ"ל ואפשר דלאו דוקא מלואים רק כל קדשי שעה מקריבין עפ"י נביא והנביא מפרש אופן הקרבתן וכן בפסולים שונה קדשי שעה מקדשי דורות כדאמרינן בזבחים פ' טבו"י לענין אנינות דהותר רק לקדשי שעה ולא לקדשי דורות ואפשר כמו אופן הקרבתן תלוי בנביא ה"נ איזה פסולים יתכשר בהם דקדשי שעה הכל עפ"י נביא ולכן בשיו של שמואל היה קרב הוא ועורו כדאמרינן בירושלמי שם דקדשי שעה יש בהם אופן הקרבה אחר וכמו בקרבנות האמורים ביחזקאל אבל בקדשי דורות אין להוכיח מזה דיש כח ביד נביא להכשיר פסול שיהא הקרבן כשר אפילו לשעה:

סימן כד - חטאת ועולת העוף

א

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ז מעה"ק ה"ט בחטאת העוף דכ"מ במזבח כשר למליקתה ובלבד שיזה דמה למטה מאמצע המזבח ואם הזה בכל מקום כשרה והוא שיתן למטה מעט מדם הנפש וכתב שם הלח"מ דקשה טובא שהוא נגד מסקנת הש"ס בזבחים (ס"ג ע"ב) דלא סגי בהזאה מה שנותן מעט למטה מדם הנפש וכדפירש רש"י ז"ל שם וכתב דהרמב"ם ז"ל לא גריס שם כדגריס רש"י ז"ל ע"ש והנה ז"ל הש"ס שם ת"ר מלקה בכ"מ במזבח כשרה היזה דמה בכ"מ כשרה היזה ולא מיצה כשרה ובלבד שיתן מחוט הסקרא ולמטה מדם הנפש ומקשינן מאי קאמר וז"ל רש"י ז"ל [כמה שהגיה השמ"ק] מאי קאמר קתני היזה דמה בכ"מ ואפילו למעלה מן החוט כשרה והדר תני ובלבד שיתן מחוט הסקרא ולמטה והא ליכא למימר דהיזה למעלה ואח"כ חזר והיזה למטה קא מכשר דהא היזה דמה כל דמה משמע דלא קתני היזה מדמה עכ"ל ומסקינן שם בגמרא הכי קאמר מיצה דמה בכ"מ במזבח כשרה שאם היזה ולא מיצה כשרה ובלבד שיתן מחוט הסקרא ולמטה מדם הנפש ע"ש וא"כ בהיזה למעלה ואח"כ היזה למטה פסולה כמ"ש רש"י ז"ל וזהו שלא כדברי הרמב"ם ז"ל שכתב דאף ההזאה אם עשאה למעלה כיון שנתן גם מעט למטה כשרה ונראה לומר דהנה יש לעיין למה באמת פסול כשהיזה למעלה ואח"כ היזה

למטה כמ"ש רש"י ז"ל כיון שהיזה למטה כדינו מה איכפת לן אם היזה קודם למעלה והנה כעין קושיא זו הקשו בתוס' זבחים (ס"ו ע"ב) ד"ה ואלא על הא דאמרינן שם בעולת העוף שעשה כמעשה חטאת בהזאתה דהיינו שעשה הזאה ומיצוי דפסולה והקשו אמאי מפסלא כיון שעשה אח"כ מיצוי מדם הנפש והיינו כמעשה עולה ומאי איכפת לן אם עשה קודם הזאה והוי רק כנשפך קודם המיצוי מעט מן הדם דאינו נפסל ותירצו דגרע מנשפך מעט מן הדם קודם דמיד כשהיזה והגיע דם למזבח נתכפרו הבעלים דקי"ל שלא במקומו כמקומו דמי והרי נתכפרו בפסול ולא מהני מה שמתמצה אח"כ כיון דכבר נתכפרו וכתבו עוד שם ומיהו תימה הוא לומר דנתכפרו כשעשה עבודה שלא כדינה דלא דמי לנתנו על הכבש שלא כנגד היסוד שהעבודה כמצותה אלא ששינה מקומו ע"ש וא"כ הכא בחטאת העוף שהוזה למעלה ואח"כ היזה למטה דלא שינה עבודתה רק מקומה כיון שהיזה למעלה כבר נתכפרו בעלים א"כ תו לא מהני מה שמזה למטה להכשיר הקרבן אך זהו רק לפי מה דס"ל להברייתא שם דמיצוי בחטאת העוף אינו מעכב וכדקתני להדיא בברייתא שם היזה ולא מיצה כשרה א"כ מיד כשהיזה למעלה נתכפרו ולא שייך תו הזאה כלל אבל הרמב"ם ז"ל לטעמיה דפסק פ"ז ממעה"ק ה"ז דמיצוי בחטאת העוף מעכב א"כ כשהיזה למעלה כיון דאכתי לא עביד מיצוי עדיין לא נתכפרו בעלים וכ"ז שלא נתכפרו בעלים אפשר לתקונא ולהזות למטה דהא אפילו בעשה ההזאות כדינן אמרינן בזבחים (נ"ב ע"ב) בהזאות הפנימיות אם עשה כל ההזאות כדינן בין הבדים ועל הפרוכת ועל מזבח הזהב ואח"כ נשפך הדם למ"ד שיריים מעכבין דמביא דם אחר ומתחיל במזבח וכתב רש"י ז"ל דאי אפשר ליתן תכף ליסוד דא"כ לאו היינו שיריים אלא במזבח יתחיל שיעשו שיריים וישפכם בחוץ ע"ש וקשה איך הוי שיריים הרי כבר נתן כל המתנות במזבח כדינן ומאי מהני מה שנותן עוד הפעם במזבח ומוכח דמ"מ כיון ששיריים מעכבין וכ"ז שלא נתן שיריים לא נגמרה הכפרה כל שנתן עוד הפעם במזבח שם הזאה עליה ועושה שיריים דלאחר נתינת שיריים דאז חלות הכפרה אז יכולה הכפרה לחול ע"י מתנות האחרונות של המזבח כמו ע"י הראשונות ושם הזאה גם עליהן ורק אם כבר נתכפרו אז אי אפשר עוד להזות ואין שם הזאה עליהן וכ"ש בחטאת העוף שהיזה למעלה ואח"כ היזה למטה שהזאה הראשונה שלא כתקנה היתה וגם עדיין לא נתכפרו הבעלים כיון דלא עביד מיצוי כשהיזה אח"כ למטה כדינה תורת הזאה עליה וכמו שהזאה כזו עושה שיריים ה"נ מתרת בשר באכילה כיון דתורת הזאה עליה ול"ד להיא דזבחים (כ"ו ע"ב) בנתנו על הכבש שלא כנגד היסוד כו' דלא אפשר ליתן אח"כ במקומו כדי להתיר בשר באכילה משום דמי איכא זריקה דלא מכפרא

ושריא בשר באכילה דהתם כבר נתכפרו הבעלים לגמרי והזריקה השניה דלא שייכא בכפרה כלל אין תורת זריקה עליה ואינה מתרת בשר באכילה וה"נ דאינה עושה שיריים דאם יתן שלא במקומו ואח"כ יתן במקומו אין הזריקה השניה עושה שיריים כיון דאינה מכפרת אין תורת זריקה עליה]:

ובעולת העוף שעשה הזאתה כמעשה חטאת דאמרינן בזבחים (ס"ו ע"ב) דפסולה והקשו בתוס' אמאי פסול כשעשה כמעשה חטאת העוף והיינו שעשה הזאה ואח"כ מיצוי כיון דעביד נמי מיצוי כמעשה עולה ודחקו שם ליישב והעלו במסקנא דמיירי הכא שלא עשה רק הזאה ולא מיצוי וס"ל כמ"ד מיצוי בחטאת העוף אינו מעכב וחשיב כמעשה חטאת העוף ופסולה משום דלא עביד מיצוי ע"ש ונראה דאפשר לאוקמא אפילו כמ"ד מיצוי בחטאת העוף מעכב דנראה דיש נ"מ בדין מיצוי בעולת העוף לחטאת העוף דאמרינן בזבחים שלהי פ' ק"ק בעולת העוף דצריך למצות דם הגוף וגם דם הראש רק אם מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף לא מהני כדילפינן התם מקראי עולה אעפ"י שמיצה דם הגוף ולא מיצה דם הראש יכול מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף ת"ל הוא אבל תורת מיצוי הוא על שניהם א"כ זה דוקא בעולת העוף דילפינן מקראי דמיצוי דם הראש לחודא לא מהני דבעולת העוף המיצוי הוא עיקר כפרתה אבל בחטאת העוף דמצותה בהזאה והמיצוי הוא רק בתורת שיריים כי מיצה דם הראש כיון שהראש הוא ג"כ בדין מיצוי סגי וכ"ש להרז"ה ז"ל במס' קינין שכתב בחטאת העוף אף ההזאה כשרה מדם הראש ודם הנפש לא אתי למעוטי רק דם העור ודם התמצית ע"ש א"כ כ"ש המיצוי דכשר מדם הראש א"כ שפיר מצי מיירי שעשה הזאה ואח"כ מיצה דם הראש דהוי מעשה חטאת דבחטאת כה"ג כשרה ובעולה פסולה דמיצה דם הראש לחודא לא מהני:

ומ"ש התוס' שם דליכא למימר בעולת העוף שהיזה ואח"כ מיצה דפסול משום דדרשינן דמו כל דמו דלא מסתבר שאם נשפך מעט מן הדם שתפסל בכך עכ"ל ויש לעיין בזה דנשפך מעט מן הדם קודם מיצוי דאינו נפסל אי הטעם דזה דדרשינן דמו כל דמו הוא רק למצוה ולא לעכב או לעולם הוא לעכב ומיצוי כל הדם הוא המתיר ומ"מ אם נשפך מעט מן הדם קודם מיצוי אינו נפסל משום כיון שהוא ממצה עתה את כל הדם שבגוף חשיב כל דמו וכעין זה אמרינן בירושלמי יומא פ"ה הלכה ו' לענין שיריים למ"ד שיריים מעכבין אם התחיל ליתן שיריים ליסוד ונחסרו מעכב אבל אם חסרו קודם שהתחיל ליתן מה שהוא משייר זהו שיריים] ונ"מ אם מיצה קצת ונשאר עדיין דם בהגוף אם מתכפר כל זמן שלא מיצה כל הדם והנה אי נימא כן דכל הדם שבגוף הוא המתיר אתי שפיר ההיא דספ"ק דזבחים דמקשינן איך משכחת לה מחשבה בהזאת חטאת העוף דהא מכי נפיק

דם אתעביד לה מצותה וליכא שהות לפגל ואמרינן מכי נפיק דם ועד שיגיע למזבח ע"ש והנה לפ"ז קשה בעולת העוף איך משכחת לה מחשבה במיצוי הא מיצוי הוא במזבח עצמו דמגע לה למזבח א"כ מכי נפיק דם אתעביד מצותו וא"כ ליכא שהות לפגל ולפ"ז כיון דבעולת העוף בעינן מיצוי כל דמה א"כ שפיר יש שהות לפגל מהתחלת המיצוי ועד שתגמר ורק בחטאת העוף דבהזאה מכי נפיק המקצת הראשון של הדם כבר הוי הזאה דאין שיעור להזאה ונגמרה מצותה:

פסק הרמב"ם ז"ל פ"ז מעה"ק ה"ז דמיצוי בחטאת העוף מעכב והקשה עליו הלח"מ הרי פסק הרמב"ם ז"ל בהל' מעילה בחטאת העוף דהוזה דמה יצא מידי מעילה ולמ"ד מיצוי בחטאת העוף מעכב בעינן ג"כ מיצה דמה כדאמרינן במעילה ע"ש והנה בירושלמי יומא פ"ה ה"ו איבעי לן למ"ד שירים הפנימים מעכבין אם פסולים בלילה וגם אם המחשבה פוסלת בהן היינו אע"ג דמעכבין מ"מ אפשר דדין מתיר אין להם שיהו באים אלא ביום והמחשבה תפסול בהם ובתלמודא דידן זבחים (מ"ב ע"ב) אמרינן להדיא דלמ"ד שיריים מעכבין מהני בהו מחשבה ובמיצוי בחטאת העוף אמרינן בזבחים (נ"ב ע"א) שהוא מדין שיריים רק איכא למ"ד דשיריים הפנימים אין מעכבין ובחטאת העוף מעכב ע"ש א"כ כיון דמדין שיריים מעכבין הוא הוי כמו למ"ד בחטאות הפנימיות שיריים מעכבין ולהירושלמי אע"ג דמעכבין מ"מ דין מתיר אין להם וא"כ כיון שהוזה דמה יצאה ידי מעילה אע"ג דצריך עוד מיצוי דהמיצוי אינו מתיר ומעילה תלוי בקרב המתיר וההיא דמעילה דאמרינן דלמ"ד מיצוי בחטאת העוף מעכב תני מיצה דמה וקודם לא נפיק מידי מעילה הוא משום דתלמודא דידן ס"ל אף בשיריים מעכבין הוי מתיר ומחשבה מועלת בהן כדאמרינן בזבחים (מ"ב ע"ב) אבל הרמב"ם ז"ל פסק כהירושלמי:

הנה בזבחים (צ"ב ע"ב) איבעי לן בחטאת העוף שנשפך דמה על הרצפה אי יכול לאוספו אצרוכי הוא דלא מצרך בה רחמנא כלי שרת הלכך אוספו וכשר או דילמא מפסל פסל בה רחמנא כלי שרת הלכך אוספו ופסול והרמב"ם ז"ל פ"ב מפסה"מ הכ פסק בחטאת העוף שנשפך דמה על הרצפה ואספו הוי ספק אם כשר לפיכך תשרף ככל חטאת העוף שהוא ספק ע"ש ויש לעיין הא זה דאיבעי אי כשרה מתוך כלי ודאי זה רק לענין הזאה דהזאה שייך אף מתוך כלי כמו הזאות בחטאת בהמה אבל מיצוי ודאי לא שייך אלא מן הגוף שדוחק הבשר לצאת הדם כמ"ש רש"י ז"ל זבחים (ס"ד ע"ב) במתני' דזהו מצוי ואם עושה מן הכלי אין שם מיצוי עליה א"כ הרמב"ם ז"ל דפסק מיצוי בחטאת העוף מעכב א"כ בנשפך על הרצפה ואספו תיפוק ליה דפסול משום דלא עביד מיצוי וצ"ל

דמיירי שנשפך רק מקצת הדם מן הצואר ואספו ומן הכלי עשה הזאה וממה שנשאר בהצואר עשה מיצוי אך הרמב"ם ז"ל מסתם לה סתומי ולא פירש כן וצ"ע:
[**הנה** אי ס"ל דאוספו וכשר יש לחקור כשמזה אח"כ מן הכלי אי טעון טבילת אצבע דהא בחטאת העוף לא כתיב זה ואפשר דיכול להזות אפילו ע"י דבר אחר דשמה הזאה וכמו במי חטאת דמזה ע"י אזוב]:

ב

אמרינן בזבחים (ס"ז ע"א) דעולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת כיון שמלק בה סימן אחד נמשכת ונעשית חטאת העוף ומקשינן אי הכי חטאת העוף נמי שעשאה למעלה כמעשה עולה מכי מלק בה סימן אחד תימשך ותהוי עולת העוף ומתרצינן כיון דאמר מר מליקה בכ"מ כשרה מכי מלק בה סימן אחד איפסלא כי הדר מלק באידך היכא מימשכא כו' והקשו בתוס' שם ד"ה ועולת דמשמע דאם מליקת חטאת העוף היתה פסולה למעלה היתה נמשכת לעולה אמאי הא אין שינוי המקום לבד עושה המשכה דהא בעולת העוף דנמשכת אמרינן משום דהאי הכשרה בסימן אחד והאי הכשרה בב' סימנים ולא סגי בשנוי המקום ע"ש ונראה לומר משום דזה דאמרינן מכי מלק בה סימן אחד איפסלא הוא משום חטאת שלא לשמה כמ"ש רש"י ז"ל שם ואי הוי מליקת חטאת העוף פסולה למעלה לא היתה נפסלת למעלה משום שלא לשמה דכיון דשינה את מקומה אין זו מליקה כלל שתהני בה מחשבה דכל שינוי מקום מליקה כמאן דקטליה דמי ואע"ג דהתוס' במעילה (ב' ע"ב) כתבו בעולת העוף שמלקה למטה לא הוי כעולה ששחטה בדרום דאמרינן דכמאן דחנקינהו דמי משום דשינוי מקום שחיטה הוי כמו שחיטת חוץ ואף דמליקה הוי כשחיטה מ"מ לא דמי דעולת העוף שמלקה למטה לא שינה המקום אלא במזבח עצמו ול"ד לשינוי המקום מצפון לדרום ע"ש היינו כיון דמצות מליקתה במזבח ועשאה במזבח רק ששינה ממעלה למטה חשיב רק שינוי מקום קצת ול"ד למשנה מצפון לדרום אך זה שייך רק בעולת העוף שמלקה למטה דדינה במזבח אבל בחטאת העוף שמלקה למעלה אם היה הדין שפסולה למעלה הוי שינוי מקום מעליא כמו מצפון לדרום דהא חטאת העוף א"צ למליקתה מזבח כלל ובכ"מ בעזרה כשרה וזה דאמרינן מלקה בכ"מ במזבח כשרה אתי רק לאשמעינן שאף עשאה במזבח למעלה כמעשה עולת העוף כשרה וכמ"ש הרז"ה ז"ל בקינין והשמ"ק בזבחים ס"ג עיין בהשמטות שמ"ק בסוף המסכתא] א"כ אם היה הדין שחטאת העוף למעלה במזבח במקום עולת העוף פסולה אין זה שינוי מקום ממזבח למזבח דאין דינה במזבח כלל והוי שינוי מקום מעליא וכמו עולה ששחטה בדרום וכמאן דתנקינהו דמי וכמו

בשחיטת צפון דאמרינן בפ' ק"ק דהמזבח עצמו מחציו ולצפון דינו כצפון ומחציו לדרום דינו כדרום ואם שחט עולה על המזבח מחציו לדרום הו"ל עולה ששחטה בדרום וכמאן דחנקינהו דמי אע"ג דאם היה שוחט על המזבח מחציו ולצפון היה כשר אין זה שינוי מקום ממזבח למזבח משום דשחיטת עולה אין דינה דוקא במזבח וחשיב שינוי מקום מעליא א"כ לא שייך שתהני אז מחשבה דהא מחשבה בעינן בשעת עבודת המתיר והכא הוי כמו מלק בחוץ או בסכין דאין שם מליקה עליה וכמ"ש בתוס' דשלא במקומו חשיב כמו חוץ ולא שייך שתהני אז מחשבה א"כ כשמלק סימן ראשון למעלה לא נפסלה משום חטאת שלא לשמה א"כ בסימן שני מימשכא ונעשית עולת העוף דאז איכא כולהו מליקה למעלה וכמעשה עולה ולשם עולה ולא שייך נמי דבמליקת סימן ראשון תפסל משום חטאת שמלקה למעלה אם יהיה הדין דפסולה למעלה ולא תהני בה תו המשכה דהנה בהא דאמרינן בעולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת דנמשכת ונעשית חטאת העוף משום דהאי הכשרה בסימן אחד והאי הכשרה בב' סימנים ועולת העוף למטה ליתא כתב רש"י ז"ל מפני שחטאת העוף כשרה בסימן אחד וכשמלק עולת העוף למטה לשם חטאת ומליקת סימן אחד בעולה לאו כלום היא ובחטאת הוי גמר עבודה מקודם שחל עליה שם פסול עולה משום עשיית מטה חל עליה שם חטאת העוף כשרה ונמשכת ונעשית חטאת העוף עכ"ל ויש לעיין הא בעולת העוף שמלק סימן אחד למטה פסולה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ז מפסה"מ דמלק סימן אחד למטה וסימן אחד למעלה פסול א"כ מאי כתב רש"י ז"ל דמליקת סימן אחד בעולה לאו כלום היא ומקודם שחל עליה שם פסול עולה משום עשיית מטה חל עליה שם חטאת העוף כשרה הא במליקת סימן אחד למטה כבר נפסלה ונראה מזה דאף במלק סימן אחד למטה בעולת העוף דפסול מ"מ שם פסול לא חל עליה רק אחר גמר המליקה דהשם פסול הוא מליקת מטה היינו מליקה בפסול ושם מליקה הוא לאחר גמר המליקה ומליקת סימן אחד בעולת העוף לאו כלום היא ואין שם מליקה עדיין עליה א"כ לא חל עדיין עליה שם מליקה פסולה ואע"ג דלא אפשר עוד לתקונא כי מלק סימן אחד למטה מ"מ שם פסול לא חל עד שתהיה שם מליקה עליה א"כ יכולה עדיין להמשך וליעשות חטאת העוף אך זה דבעולת העוף שמלקה למטה עכ"פ בגמר מליקתה חל עליה שם מליקה פסולה זהו רק בעולת העוף שעשאה למטה דשם מליקה עליה ולא הוי כמאן דחנקינהו וכמ"ש תוס' במעילה משום דלא שינה מקומו אלא במזבח עצמו אבל חטאת העוף שעשאה למעלה אילו היה הדין שפסולה למעלה היה שינוי מקום ממש והוי כמו מליקת חוץ וכמאן דחנקינהו דמי וליכא שם מליקה עליה כלל א"כ לא שייך עליה שם פסול של

מליקת מעלה דאין כאן מליקה אלא דלא אפשר לתקונא דלא אפשר תו למלוק למטה והוי כמו בעולת העוף שמלק בה סימן אחד למטה אע"ג דלא אפשר תו לתקונא כיון דאין שם מליקה עליה ואין שם פסול עליה יכולה להמשך וליעשות חטאת העוף ה"נ היתה חטאת העוף שעשאה למעלה יכולה להמשך בסימן שני וליעשות עולת העוף:

הנה יש לעיין כיון דכל הטעם דחטאת העוף שעשאה למעלה כמעשה עולה לשם עולה דאינה נמשכת לעולת העוף הוא משום כיון דמלק בה סימן אחד איפסילא משום חטאת שלא לשמה א"כ בסבור שהיא עולה ועשאה למעלה כמעשה עולה לשם עולה כיון דקי"ל דעקירה בטעות לא הוי עקירה וא"כ לא נפסלה משום חטאת שלא לשמה א"כ תמשך ותיעשה עולת העוף ומזה נראה דכל דסבור דעושה כתקנה אינה נמשכת דזה דנמשכת הוא ג"כ מדין עקירה ועקירה בטעות לא הוי עקירה [הנה להשטות בתוס' (ס"ז ע"א) דלהמשך בעינן ב' דברים הפוסלים בראשון ועולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת איכא ב' דברים הפוסלים בעולת העוף עשיית מטה ומליקה בסימן אחד ע"ש יש לעיין למ"ד שהייה בסימן שני בעולת העוף אינו פוסל אימתי נמשכת דהא כי מלק בה סימן אחד יכול אח"כ להשלים הסימן השני אימתי שירצה ואף שלאחר שמלק סימן אחד היזה ממנה כמעשה חטאת העוף היינו שהיזה ואח"כ מיצה מ"מ אף לאחר שהיזה ממנה ג"כ יכול להשלים הסימן השני דמה שעשה הזאה בעולת העוף אינו פוסל כל שיש בה עוד דם הנפש שיכול לעשות מיצוי וכמ"ש תוס' ס"ו ע"ב ד"ה ואלא וא"כ אימתי חל הפסול של מליקה בסימן אחד הוא רק לאחר שכלה דם הנפש ואז אי אפשר להמשך דהא בעינן משיכה קודם הזאתה וצע"ג]:

והנה בזה דמקשינן שם דחטאת העוף שעשאה למעלה תמשך ותיעשה עולת העוף כתב רש"י ז"ל דס"ד דע"י המשכה עולה ג"כ לשם חובה והשמ"ק שם כתב דדוחק לומר דהמקשה לא ידע מסקנת הש"ס דכי אמר ר"י לאפוקי מידי מעילה לאסוקא לשם חובה לא קאמר והקשה דא"כ מאי נ"מ אם תימשך ותיעשה עולת העוף אי לענין שלא תיאכל הא חטאת שלא לשמה ג"כ אסורה באכילה ואי למעילה הא חטאת שלא לשמה ג"כ אינה יוצאה מידי מעילה ע"ש ונראה דנ"מ לענין מעילה דעולת העוף שנתמצה דמה מוראה ונוצה יצאו מידי מעילה כדאמרינן בשלהי תמורה ובחטאת שלא לשמה דבת מעילה היא דאין זריקתה מוציאה מידי מעילה אין חילוק בין גופה למוראה ונוצה דבחטאת העוף מוראה כגופה ובת אכילה היא ופיגל באלל נתפגלה מוראה כדאמרינן (בזבחים ל"ה):

הקשו בתוס' שם ד"ה חטאת על הא דמקשינן בגמרא אי הכי חטאת העוף שעשאה למעלה תימשך ותיעשה עולת העוף דמ"ש דמקשינן מחטאת העוף ולא פריך משאר ק"ק ששחטן בדרום לשם קק"ל דימשכו ותי' דלא פריך אלא מקינין דאמרינן דאין הקינים מתפרשים אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן וכיון דעשיית כהן מהני הלכך תיהני נמי הכא שתמשך אבל בשאר קרבנות לא מהני כלל עשיית כהן כו' עכ"ל [לפי הגהת השמ"ק שם] וקשה טובא הא זה דאין הקינין מתפרשין אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן אין זה רק בקינין כי אם גם בבהמה כן כדמוכח ביומא (מ"א ע"א) דמקשינן שם ע"ז דאין הקינין מתפרשין כו' מב' שעירי יוה"כ דהגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת ואע"ג דלא שעת לקיחה ולא שעת עשייה כו' וע"ש בתו"י שם שכתבו להדיא דכל הקרבנות ילפינן מקינין לענין זה ועיין בשמ"ק כריתות (כ"ח ע"א) שכתב ז"ל אע"ג דהכא לא בקינין איירי מ"מ קים ליה דר"ח אמר מילתיה בשאר קרבנות דאין שייך בהן קביעות אלא בהפרשה או בעשיית כהן עכ"ל וצ"ע:

ובזה דאמרינן דעולת העוף שעשאה למטה דממשכא כתבו התוס' שם (ס"ח ע"א) דמדאורייתא כשר לגמרי והנה יש לעיין דדינא דעולת העוף שעשאה למטה דנמשכת לחטאת העוף הוא ג"כ במתנדב עולת העוף דליכא עליו חיוב חטאת כלל ואף במחויב קן הא לעולם החטאת קרבה ראשונה וא"כ כשעשה אח"כ העולה כבר אינו מחויב חטאת ואיך אפשר להיות חטאת העוף בלא חטא בשלמא לרש"י ז"ל בתמורה (כ"ו ע"א) דאף שאינו חייב חטאת והפריש ג"כ חל עליו שם חטאת שפיר אך להתוס' שם דלא אפשר כלל לחול שם חטאת אם אינו חייב איך חל כאן וצ"ל דזה דאינו חל שם חטאת כשאינו מחויב אין זה דאי אפשר להיות חטאת כלל בלי חיוב רק דמי שאינו מחויב חטאת אין בו כח לקרות שם חטאת אבל כל שנעשה חטאת בענין אחר כגון ע"י שינוי מעשה כהן אפשר לחול וכן מצינו (בזבחים ט') גבי פסח שלא בזמנו ששחטו שלא לשמו דנעשה שלמים ומקשינן ואימא כל דשחיט לשמיה להוי כותיה ומשנינן דוחין קדשים הנאכלים אצל קדשים הנאכלים ומקשינן אטו חטאת ואשם לא מתאכלי כו' א"כ בעינן למימר דפסח ששחטו לשם חטאת יהיה חטאת אע"ג דליכא כאן חטא דע"י שינוי מעשה אפשר לחול ואדרבה לרש"י ז"ל יש לעיין שכתב בתמורה שם במפריש חטאת מי שאינו מחויב דחל עליו שם חטאת רק מתה דאינה קריבה כיון דאין לה על מה לבוא ע"ש א"כ הכא נהי דחל שם חטאת אך אין הקרבן כשר דאין לו על מה לבוא והכא משמע דהקרבן כשר וגם יוצא מידי מעילה וע"כ צ"ל דחטאת הנעשה ע"י שינוי מעשה כהן חלוק לגמרי בדינא [הנה לפמ"ש בתוס' דעולת העוף הנמשכת לחטאת מדאורייתא יתא עולה אף לחובה

יש לעיין א"כ בחטאת העוף הבאה על הספק דאינה נאכלת אמאי יתנה בעולת העוף ויעשה כמעשה חטאת העוף דממ"נ אי חטאת היא הרי חטאת היא ואם עולה היא כיון שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת הרי נמשכת ונעשית חטאת העוף ותהא נאכלת ממ"נ וגם לא יהיה בה ספק חולין בעזרה ואפשר דזהו דאסור לחשוב בקדשים הוא אפילו אם ע"י המחשבה נמשכת ונעשית חטאת העוף ונמצא דכאורחיה קא מחשב אף זה אסור וצ"ע בזה]:

והנה בעולת העוף הנמשכת ע"י מליקתה להיות חטאת העוף דאמרינן דאינה עולה לשם חובה יש לחקור אם מזה מדמה לכתחילה אם זה דאמרינן דיצאה מידי מעילה הוא רק בעבר והיזה אבל לכתחילה אינו מזה כמו דאינו עולה לשם חובה או דמזה אף לכתחילה רק דאינו עולה לשם חובה והנה השמ"ק (ס"ז ע"א) על הא דמקשינן דחטאת העוף שעשאה למעלה ג"כ תמשך לעולת העוף הקשה למאי נ"מ כיון דאינו עולה לשם חובה ולמעילה ג"כ אין נפקותא דחטאת העוף שלא לשמה ג"כ יש בה מעילה ותירץ דנ"מ לענין הקטרה שאם עלה הבשר למזבח לא ירד ומקטירין אותו כדין עולת העוף ע"ש ונראה מזה דרק אם עלה לא ירד אבל לכתחילה אין מקטירין הבשר כדין עולת העוף אפילו אם תמשך לעולת העוף ונראה דס"ל דזה דאמרינן לאסוקא לחובה לא קאמרינן לאו דוקא לאסוקא לחובה אלא ה"נ דאין מקריבין אותו לכתחילה וא"כ עולת העוף הנמשכת ע"י מליקה להיות חטאת העוף אין מזין מדמה לכתחילה אך י"ל דהשמ"ק ס"ל כתי' הראשון שבתוס' דזה דאמרינן דלאסוקי לשם חובה לא קאמרינן הוא מדאורייתא אבל להתי' השני דאין זה אלא מדרבנן אפשר דמזין לכתחילה מיהו בפשוטו פסולה לגמרי מדרבנן:

אמרינן בגמרא דאין הקינין מתפרשין אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן דכתיב ולקח ועשה ויש לחקור אם זה דמתפרשת בעשיית כהן אם זהו דין מיוחד אך י"ל כיון דאפילו עולת העוף מפורשת שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת דנמשכת ונעשית חטאת העוף ולפמ"ש בתוס' מדאורייתא חטאת גמורה היא ועולה לשם חובה א"כ כיון דאם כבר יש עליה שם עולה נעקרת וחל עליה שם חטאת כ"ש אם עדיין לא קרא עליה שם עולה והרי היא סתומה דע"י שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת דנמשכת ונעשית חטאת העוף והטעם הוא משום המשכה ואף אם הקריב בקן סתומה קודם את עולת העוף ואע"ג דאמרינן בגמרא דחטאת העוף שעשאה למעלה אינה נמשכת לעולת העוף הכא נמשכת דהא אמרינן שם הטעם דאינה נמשכת הוא משום כיון דמלק בה סימן אחד איפסלא משום חטאת שלא לשמה ומש"ה בסימן שני

אינה יכולה להמשך לעולת העוף אך זה שייך רק שכבר קרא עליה שם חטאת דנפסלת משום שלא לשמה אבל בסתומה דודאי עדיין לא שייך בה פסול דשלא לשמה דעדיין אינה חטאת דקן סתומה אינו שמעורב חטאת ועולה דא"כ היה תלוי אח"כ בדין ברירה אלא דמחוסר עדיין קריאת שם לגמרי לעולה או לחטאת א"כ בסימן שני יכולה להמשך לעולת העוף מיהו (מיומא מ"א) דמקשינן לר"ח מב' שעירי יוה"כ דמה במקום שלא קידש הגורל קידש השם כו' והא הכא לאו שעת לקיחה ולא שעת עשייה ומשנינן דה"ק ומה במקום כו' מקום שקידש הגורל אינו דין שיקדש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה ע"ש ואע"ג דבהנך לא שייך המשכה ומוכח מזה דזהו דין בפ"ע דיכולין להתפרש בעשיית כהן אך יש לעיין ל"ל בקינין לטעם דיכולין להתפרש בעשיית כהן תיפוק ליה משום המשכה ואפשר דבקן סתומה מתפרשות ע"י עשיית כהן אף בלא מחשבה כלל רק כשעושה באחד מן הקינין כמעשה חטאת מתפרשת ע"י מעשיה ואילו להמשך בעינן דוקא כמעשה חטאת לשם חטאת כדאמרינן בזבחים שם וצ"ע בזה. עוד איכא נפקותא דאי בשביל המשכה רק הפרידה שהוא עושה נעשית ע"י מעשיו עולה או חטאת אבל הפרידה השניה של הקן נשארת סתומה ועכשיו שיש דין שהקנין מתפרשין ע"י עשיית כהן א"כ ע"י שעושה בזו מעשה חטאת השניה מתפרשת לעולה:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ח מפסה"מ אם נתערבה חטאת בקן סתומה של חובה אינו כשר אלא מנין חטאות בלבד אבל מנין העולות פסולין שהרי נתערבה חטאת בעולות לפיכך אם היתה החובה שתים בחטאת חצי החובה כשר וחציה פסול ויראה לי שהוא עושה כולן למטה כמעשה חטאת ע"ש וכ"כ שם בנתערבה עולה בקן סתומה אינו כשר אלא מנין העולות ויראה לי שהוא עושה כולן למעלה כמעשה עולה והקשה הראב"ד ז"ל שם איך עושה כולן למטה איך אומרים לו הקרב פסולין למזבח והעופות אם יעשו אותן למטה יפסלו אלא ודאי אומרים לו לא תקריב אלא כמנין חטאת שבחובה עשה אותן למטה עכ"ל וכתב הכ"מ שם לתרץ וז"ל ונ"ל שודאי שרבנו נ"ל שברישא עושה למטה כמעשה חטאת ואין בזה משום מקריב פסולים למזבח כיון שקנים סתומים הם ולא קרא שם עולה על שום אחד מהפרידים וע"ד זה הוא מ"ש בסיפא ויראה לי שהוא עושה כולן למעלה כמעשה העולה עכ"ל והנה קשה טובא דהא כיון שעשה כמנין החטאות למטה הרי נתפרשו האחרות לעולות א"כ כי מקריב עוד למטה הרי מקריב מפורשות למטה ולא סתומין ונראה לתרץ דהכא כשמקריב הראשונות למטה אינו עושה זאת בתורת פירוש שמפרש שתהיה זו לחטאת וממילא השניה מתפרשת לעולה ע"י מה שהקנין מתפרשין בעשיית כהן אלא עושה זאת בתורת המשכה דמה עולה מפורשת אם עשאה למטה

כמעשה חטאת לשם חטאת נמשכת ונעשית חטאת העוף כ"ש סתומה דעומדת לחטאת כמו לעולה וכיון דהוי רק בתורת המשכה אין חברתה מתפרשת לעולה ונשארת סתומה ויכול אף אותה להקריבה למטה ואין בזה משום הקרבת פסולים כמ"ש הכ"מ דסתומין דלא קרא עליהם שם עולה אין זה פסול היינו דזה דאמרינן שעולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת אף דנמשכת מ"מ פסולה היא זה דוקא בשכבר קרא עליה שם עולה אבל סתומה שעשאה למטה כמעשה חטאת אינה נפסלת וכן מ"ש הרמב"ם ז"ל בסיפא בעולה שנתערבה בקן סתומה דיראה לי שעושה כולן למעלה כמעשה עולה ואע"ג דאמרינן בגמרא דמחטאת לעולה אינה נמשכת הא אמרינן שם הטעם משום דנפסלת בסימן ראשון משום חטאת שלא לשמה אבל בסתומה דעדיין לא קרא עליה שם חטאת ואינה נפסלת משום שלא לשמה נמשכת כמו עולה וכמ"ש (וז"ש הרמב"ם ז"ל אבל מנין העולות פסולים לפמ"ש הכ"מ דאינן נפסלין משום עשיית מטה ע"כ הכוונה דאינו יוצא בהן ידי העולות לפי שאי אפשר לעשותן למעלה כדינן):

ג

על הא דאמרינן בפ' חטאת העוף שם דמש"ה חטאת העוף שעשאה למעלה כמעשה עולה אינה נמשכת משום דכיון דמלק בה סימן אחד היינו קודם שנעשה בה מעשה עולה כבר איפסלא משום חטאת שלא לשמה כתב רש"י ז"ל כיון דחטאת גמר עבודתה סימן אחד מקודם שיגמור מעשה עולה חל עליה שם חטאת שנמלקה כולה שלא לשמה ונפסלה משום שלא לשמה עכ"ל ויש לעיין למ"ד רוב בשר מעכב בחטאת העוף ובמליקת עולה מולק הסימנים ואח"כ רוב בשר כדאמרינן בגמרא וא"כ כשנגמרה מעשה חטאת היינו לאחר חתיכת רוב בשר כבר נעשה בה מעשה עולה:

הנה בזבחים (ל' ע"א) כתבו התוס' ד"ה והרי דבחטאת העוף איכא ב' מתירים מפרקת וסימן אחד ע"ש ויש לחקור למ"ד רוב בשר מעכב לאיזה מתיר הוא שייך אם להמפרקת או להסימן ולכאורה כיון שבין חתיכת שדרה ומפרקת לרוב בשר הוא מפסיק במליקת הסימן כדאמרינן בגמרא דחותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר אין רוב הבשר שייך אל המתיר של המפרקת ואפשר דלמ"ד רוב בשר מעכב הוא כמו מתיר שלישי ולר"מ דמפגלין בחצי מתיר אפשר לפגל בשדרה ומפרקת ובהסימן וגם בחתיכת רוב בשר וכמו דמפגלין בהולכה בכל פסיעה ופסיעה כדאמרינן בזבחים שם כיון שהוא דבר המסוים בפ"ע כמ"ש בתוס' שם:

והנה בירושלמי יומא (פ"ה ה"ו) איבעי לן למ"ד שירים הפנימים מעכבין אי באין בלילה ואי מהני בהו מחשבה היינו אם יש להם דין מתיר דעבודת מתירים הוא רק ביום ומהני

בהו מחשבה או אין להם דין מתיר ומוכח מזה דאפשר דבר שהוא מעכב בזריקת הדם ומ"מ דין מתיר אין לו א"כ אפשר נמי דה"ה בחתיכת רוב בשר למ"ד רוב בשר מעכב מ"מ דין מתיר אין לו אף שמעכב ולכ"ע אין בחטאת העוף רק ב' מתירים מפרקת וסימן אחד ולפי זה יתישב ג"כ מ"ש רש"י ז"ל בחטאת העוף שעשאה למעלה כמעשה עולה דקודם שיגמור מעשה עולה כבר חל עליה שם חטאת שנמלקה כולה שלא לשמה אף למ"ד רוב בשר מעכב מ"מ כל המתיר שהוא שדרה ומפרקת וסימן אחד כבר נמלק שלא לשמה ונפסלה] חקרו התוס' זבחים (ק"י ע"א) ד"ה ואי לר"מ דס"ל דחצי מתיר משרא שרי כששחט סימן אחד אם כבר יכול לקבל הדם ולזרוק ע"ש ויש לחקור אם גם בעוף כן כשחתך שדרה ומפרקת ועדיין לא מלק הסימן אם כבר יכול לעשות הזאה]:

הקשה השמ"ק שם [עיין בהשמטות] למ"ד רוב בשר מעכב א"כ הוא מן המליקה והא כיון דחותך רוב בשר אחר הסימן נימא על הרוב בשר וכי מתה עומד ומולק ע"ש והנה בזה אפשר לומר כמ"ש דאף למ"ד רוב בשר מעכב מ"מ אינו מן המתיר ולא אמרינן בזה וכי מתה עומד ומולק אך כקושית השמ"ק יש להקשות למ"ד מחזיר סימנים אחורי עורף ומולק הא שדרה ומפרקת לכ"ע מעכב ומתיר הוא כמ"ש בתוס' שהם ב' מתירים מפרקת וסימן א"כ נימא על השדרה ומפרקת וכי מתה עומד ומולק כיון שכבר מלק הסימן:

ונראה דלמ"ד רוב בשר אינו מעכב אף שצריך רוב בשר לכתחילה אין זה מן המליקה כלל וזה שצריך לכתחילה הוא רק משום דלדם הוא צריך וכמ"ש השמ"ק ס"פ ק"ק על הא דאמרינן שם בחטאת העוף מאי לא יבדיל א"צ להבדיל וכתב השמ"ק דמסברא הייתי אומר דצריך להבדיל משום דלדם הוא צריך ע"ש א"כ גלי רק קרא דא"צ להבדיל אבל רוב בשר בעינן משום דלדם הוא צריך והוא כמו בבהמה דבחולין סגי ברוב שנים ובקדשים בעינן שנים לכתחילה כדאמרינן ביומא דמצוה למרק משום דלדם הוא צריך. ובזבחים זה דצריך למרק ג"כ אינו רק על הסימנים כ"א הבשר ג"כ צריך לחתוך כדמוכח בירושלמי יומא גבי הביאו לו את התמיד קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו ואמרינן שם דכ"ג שוחט שנים או רוב שנים ע"ש ומוכח דאף כששוחט כ"ג שנים ג"כ צריך למרק דאף הבשר צריך לחתוך כדי להוציא את הדם. והנה הרמב"ם ז"ל השמיט דין זה דבחטאת העוף צריך רוב בשר לכתחילה וכבר עמד ע"ז הלח"מ פ"ו מעה"ק ונראה דהרמב"ם ז"ל לטעמיה אזיל דאף בבהמה השמיט דין דצריך למרק לכתחילה וכתב בפ"ד מעה"ק ה"ט דאף לכתחילה שוחט בה שנים או רוב שנים ע"ש אמרינן בחולין לר"י דקי"ל הלכתא כוותיה דצריך לשחוט את הורידין כדי להוציא את הדם אם צריך כן בשחיטת חולין

כ"ש במליקה דכל עצמו לדם הוא צריך רק אמרינן שם דורידין מנקבין אפילו בקוץ ויש לעיין אם גם במליקה כן]:

ד

אמרינן בזבחים (ס"ד ע"ב) דמליקה היא מעבודות קשות שבמקדש ואמרינן דאוחז ב' גפיי בב' אצבעותיו וב' רגלים בב' אצבעותיו ומותח צוארו על רוחב גודלו ומולק ע"ש ויש לעיין למה לו לעשות כן יאחז בשמאל וימלוק בימין ונראה משום דכל היכא שצריך לאחוז בשעת עבודה אף האחיזה צריכה להיות בימין וכן מצינו גבי קמיצה דאמרינן במנחות (ז' ע"א) אי אין קומצין מכלי שע"ג קרקע וצריך לאחוז הכלי בשעת קמיצה אמרינן א"כ הוצרכתה ג' כהנים וכתב השמ"ק שם ז"ל ג' כהנים חד להגביה הכלי כשקומצים וחד לקמוץ וחד להגביה הכלי שמקדש הקומץ דהקומץ לא היה יכול לקמוץ ולהגביה הכלי שהרי היה קומץ בימין וא"כ לא היה יכול להגביה לאחוז הכלי כי אם בשמאל ומסתברא דהכל נעשה בימין עכ"ל וצ"ל דמליקה נמי פסולה ע"ג קרקע וצריך לאחוז וא"כ צריך דוקא לאחוז בימין וג"כ למלוק בימין:

אמרינן בפ"ב דזבחים כ"מ שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין ומסקינן דאו אצבע או כהונה ע"ש והנה יש לעיין ל"ל אצבע כלל דהא אצבע לא כתיב אלא בחטאת וכיון דבחטאת כתיב נמי כהונה כדאמרינן בגמרא שם לעיל א"כ תי"ל משום כהונה ול"ל אצבע כלל ונראה דזה דאמרינן כ"מ שנאמר כהונה אינו אלא ימין היינו שצריך יד ימין וכמו בכל העבודות שנאמרה בהם כהונה אבל הא דאצבע דאינו אלא ימין היינו שהאצבע צריכה להיות ימנית דהא בזבחים (נ"ג ע"א) במתן דם של חטאת אמרינן דטובל אצבעו הימנית המיומנת שבימין ושאר אצבעות אף של ידו הימנית חשיב שמאל לגבה ומש"ה צריך בחטאת להא דאצבע אינו אלא ימין היינו שהאצבע תהיה ימנית ובמליקה אע"ג דצריכה ג"כ להיות בימין ומלק בשמאל פסול ומ"מ המליקה היא בגודלו ולא בהמיומנת שבימין משום דבמליקה לא כתיב אצבע כ"א כהונה ואף כשעושה באצבע לא בעינן אצבע הימנית:

ובמלק בלילה פסק הרמב"ם ז"ל פ"ז מפסה"מ דאינו מטמא בגדים אבית הבליעה והקשה הלח"מ שם הא הרמב"ם ז"ל פוסק כר"י בשחט בלילה דתרד וא"כ מליקת לילה תרד וא"כ אין זו מליקה המתרת את האיסור ואמאי אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה וכתב דהרמב"ם ז"ל יפרש ההיא דמליקה המתרת את האיסור בענין אחר כלומר לא לענין שאם עלה לא ירד ולא כהתוס' שכתבו דמתני' דמלק בלילה דאינו מטמא בגדים אבית הבליעה כר"ש אתיא ולר"י כיון דאם עלה ירד אין זו מליקה המתרת את האיסור ע"ש

והנה אם נפרש במליקה המתרת את האיסור דבעינן דוקא שיועיל לענין שאם עלה לא ירד יש לעיין למ"ד בדם לעולם אם עלה ירד א"כ בחטאת העוף שאין למזבח אלא דמה יהיו כל פסולי מליקה מטמאין בגדים אבית הבליעה דאין זו מליקה המתרת את האיסור שאין המליקה מועלת לשום דבר וצ"ע:

ובמקום מליקה של חטאת העוף דאמרינן מליקה בכ"מ כשרה יש מחלוקת הראב"ד והרז"ה ז"ל במס' קינין אי צריכה מזבח ודעת הראב"ד ז"ל דנהי דמליקה כשרה בין למעלה בין למטה מ"מ במזבח בעי והרז"ה ז"ל נחלק עליו שם ועיין בשמ"ק זבחים בהשמטות והנה אי נימא דבעינן מזבח יש לעיין הא דממעטינן אותו בצפון ולא בן עוף בצפון איך משכחת לה למ"ד כולו מזבח בצפון קאי הא לעולם חטאת העוף בצפון וכ"ש עולת העוף דלכ"ע צריכה ראשו של מזבח כדאמרינן בגמרא מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח וכן למ"ד כולו מזבח בדרום קאי קשה אדרבה ל"ל למעוטי בן עוף מצפון כיון דצריך מזבח לא משכחת לה צפון כלל וכן למ"ד בר"פ ק"ק דמזבח אף שאינו בצפון מ"מ דינו כצפון מקרא דוזבחת עליו כו' א"כ ג"כ בן עוף לעולם בצפון וצ"ל דזהו רק אליבא דריב"י דס"ל בפ' ק"ק דמזבח חציו דינו כצפון וחציו כדרום יש לחקור בעולת העוף דצריכה ראשו של מזבח אי כשרה מליקתה על הרצפה לאחר שקידש דוד רצפה אע"ג דאמרינן דזה דקידש רצפה הוא רק להקטרה ולא לדמים מ"מ זה דמליקה דעולת העוף צריכה ראשו של מזבח גמרינן מדכתיב ומלק והקטיר מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח היינו דבעינן שיהא מזבח לענין הקטרה א"כ רצפה לאחר שקידש דוד דחשיב מזבח לענין הקטרה ה"נ חשיב מזבח למליקה]:

סימן כט - שתי הלחם ולחמי תודה

א

לחמי תודה הם מ' חלות ומפרישין מהם תרומה ד' חלות חלה מכל מין ומין והם הנקראים תרומת לחמי תודה והרמתן צריכה להיות מן המחובר כדדרשינן במנחות (ע"ז ע"ב) והקריב ממנו מן המחובר ופי' רש"י ז"ל שם שיהיו כולן בכלי אחד ובתוס' נחלקו ע"ז וכתבו דנראה דא"צ אלא מוקף בעלמא כמו גבי תרומה ע"ש ונראה לומר לרש"י ז"ל דהכא בעינן צירוף כמו גבי חלה כדאמרינן בחלה פ"ב נותנן לסל שהסל מצרפן והטעם דשאני בין חלה לתרומה דבתרומה בעינן רק מוקף בעלמא ובחלה בעינן צירוף משום דכל חטה וחטה חייבת בתרומה בפ"ע ומש"ה לא בעינן צירוף ורק דין מוקף יש אבל בחלה דאין חיוב חלה עד שיהיו שם ה' רבעים קמח ועוד בעינן צירוף שיצטרפו כל

החלות כולן לכשיעור דאם לא ליכא חיוב חלה כלל וה"נ בלחמי תודה דדין תרומת לחמי תודה שייך רק בכל הלחם יחד דאם יהיו שם פחות משיעור לחמי תודה אינו שייך בזה תרומת לחמי תודה כלל א"כ צריך צירוף כמו בחלה שיצטרפו כולן לכשיעור וצריך ליתנם לכלי אחד כמו גבי חלה דנותנן לסל והסל מצרפן ואע"ג דהתם גבי חלה אי לש כולן יחד א"צ ליתן אח"כ לסל התם גבי חלה דהגלגול מחייב בחלה וא"כ כיון דבשעת גלגול היו עיסה אחת ונצטרפו נתחייבו בחלה אבל הכא בתרומת לחמי תודה אין חיוב התרומה חל אלא לאחר שחיטה וזריקה ואפילו קדם ואפרשינהו בלישייהו לא חל עליהם שם תרומה גמורה וצריך לקרות עליהם שם אח"כ כמ"ש תוס' מנחות (ע"ו ע"א) ד"ה דאפרשינהו ובנדה (ו' ע"ב) (ועוד דאי אפשר לעשותן עיסה אחת כלל דאין מעשיהן שוה דאיכא חמץ ואיכא מצה אלו נילושות בשמן ואלו בלא שמן ובמצה ג' מינים חלות ורקיקים ורבוכה] וא"כ ע"כ צריך ליתן לכלי אחד לצרפן:

והנה לרש"י ז"ל אתי שפיר מה דאמרינן בטהרות פ"א מ"ט ככרות הקדש שבתוך גומותיהן מים מקודשים נטמאה אחת מהן בשרץ כולן טמאות בתרומה מטמא שנים ופוסל אחד כו' וזה דבהקדש כולן טמאות הוא משום דהכלי מצרפן והקשה הר"ש ז"ל שם הא אמרינן במנחות (כ"ד) דרק בצריך לכלי הכלי מצרפן ולא מצינן ככרות צריכות לכלי דאי לחמי תודה ושתי הלחם בשחיטת הזבח הוא דקדשי וא"צ לכלי ותי' דהנ"מ מדאורייתא אבל מדרבנן אעפ"י שא"צ לכלי כלי מצרפו כדאמרינן בחגיגה ע"ש אך התוס' במנחות שם כתבו דאיכא פלוגתא דאמוראי בזה וההיא דמנחות ס"ל כרבא"ב בחגיגה דמשני התם כשצברו ע"ג קטבליא אבל אם א"צ לכלי אינו מצרפו אפילו מדרבנן ע"ש א"כ תקשה עלייהו ממתני' דטהרות ובפי' הרא"ש ז"ל בטהרות שם הקשה קושית הר"ש ז"ל ותי' כמו כן וכתב ויותר נראה לפרש דהאי כלי מיירי בתנור וס"ל תנור מקדש והיו שם גומות בתנור ע"ש ולרש"י ז"ל אתי שפיר בפשוטו דמיירי בלחמי תודה ולאחר שנתקדשו בשחיטת הזבח צריכות עוד לכלי דצריך להניחן בכלי בשעת הפרשת תרומת לחמי תודה וכיון דצריכות לכלי הכלי מצרפן ולפי' הרא"ש ז"ל קשה דהא אי אפשר לאוקמא בלחמי תודה דהני אין קדושות בתנור וע"כ האי ככרות הן של שתי הלחם או לחם הפנים א"כ מה שייך אם נטמאת אחת מהן נטמאו כולן הא שתי הלחם ניאפות אחת אחת ואף לחם הפנים דניאפות שתים שתים מה שייך לומר נטמאת אחת מהן נטמאו כולן ובתרומה מטמא שנים ופוסל אחד הא אף בשל הקדש ג"כ ע"כ אינו מטמא רק שנים:

וזה שכתבו בתוס' דבעינן מוקף היינו שיגעו זה בזה י"ל דאף רש"י ז"ל ס"ל כן ותרתי בעי דאף בחלה לא סגי במה שנותנן לסל ובעינן ג"כ מוקף שיגעו כמ"ש הר"ש ז"ל בחלה שם מיהו נראה דלכ"ע אין המוקף מעכב בתרומת לחמי תודה כמו דאינו מעכב בתרומה דהא אמרינן (במנחות מ"ו) אם לאחר זריקה נטמא לחמה דתורם מן הטהור על הטמא ואע"ג דהכא אי אפשר למיעבד מוקף שלא יטמאו הטהורות דהא זהו הטעם בתרומה דאינה ניטלת מן הטהור על הטמא משום מוקף וע"כ כיון דלא אפשר בענין אחר עבדינן בלא מוקף וכן באומר יקדשו ארבעים מתוך שמונים כתבו התוס' בפ' התודה דצריך להפריש י"א חלות מכל מין ומין דאינו יודע איזו הן הקדושות ע"ש ואע"ג דהכא אפשר שהחולין מפסיקין שא"י איזו הן וליכא מוקף]:

ובמנחות (ע"ז ע"ב) איבעי לן בתרומת לחמי תודה אי מדמעת כשאר תרומה וכתב רש"י ז"ל שם היינו אי צריכה ק"א לביטול והנה יש לעיין דהא מיבמות (פ"א ע"ב) נראה דאף קדשים דינן כתרומה דצריך ק"א לביטול דאמרינן שם חתיכה של חטאת טמאה שנתערבה בק' חתיכות חטאת טהורות וכן פרוסה של לחם הפנים טמאה שנתערבה בק' פרוסות של לחם הפנים טהור תעלה ע"ש ונראה מזה דצריך ק"א לביטול א"כ הכא אפילו אי תרומת לחמי תודה אינה כשאר תרומה מ"מ צריכה ק"א מדין קדשים ואף שאר לחמי תודה צריכין כן מיהו אפשר היה לומר דמיירי הכא שנתערבה פרוסה מתרומת לחמי תודה בשאר לחמי תודה כשרות דהביטול הוא רק על התרומה ולזה איבעי לן אי דינה כתרומה דצריכה ק"א או לא אך רש"י ז"ל פירש שם דמיירי שנתערבו תרומת לחמי תודה בחולין ע"ש ואפשר דלעולם בקדשים א"צ ק"א לביטול וזה דחטאת ולחם הפנים צריכין ק"א הוא משום דהם קדשים הנאכלים רק לכהנים ואלו דינן כתרומה לענין ביטול כיון דאיכא בהו איסור זרות לא גריעי מתרומה דצריכים ק"א אבל לחמי תודה הנאכלים לכל אדם א"צ ק"א ורק בתרומת לחמי תודה איבעי לן דבשביל התרומה תהיה צריכה ק"א:

ונראה דזה נמי מה דאמרינן בתוספתא שלהי שקלים א"ר יוסי שהאוכל ק"ק לאחר זריקת דמים משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ר"י בנו של ריב"ב אומר משלם קרן וחומש לכהנים וכהנים לוקחין בהן שלמים ומקריבין אותן לגבי מזבח ע"ש ולכאורה קשה טובא לר"י בנו של ריב"ב מה שייך קרן וחומש לאחר זריקה ולפ"ז משום דק"ק לאחר זריקת דמים נהי דאין בהם מעילה אך כיון דאין נאכלים אלא לכהנים ויש בהם איסור זרות דינן כתרומה דזר האוכל אותן משלם קרן וחומש ומש"ה משלם קרן וחומש לכהנים כדין אוכל תרומה דהקרן וחומש הוא לכהנים ומש"ה נמי הכהנים לוקחין בהם

שלמים דכמו האוכל תרומה צריך לשלם חולין ואח"כ נעשין תרומה ה"נ באוכל קדש התשלומין שלו צריכים ליעשות קדש ומש"ה לוקחין בהם בהמה ומקריבין אותה שלמים וזה דמקריבין שלמים אעפ"י שמה שאכל היה ק"ק משום דלא אפשר כיון דהתשלומין הם לכהנים וק"ק הנאכלים הם חטאת ואשם שהן באין רק על חטא ומש"ה קתני רק האוכל מק"ק לאחר זריקת דמים ולא קתני הנהנה דבהנאה לכ"ע ליכא חומש דלאחר זריקת דמים ליכא מעילה ורק באוכל דמדין אוכל תרומה הוא]:

עוד איבעי לן התם בתרומת לחמי תודה אי חייבין עליהם חומש היינו בזר האוכלן כשאר אוכל תרומה ע"ש והנה יש לעיין דאי הוי כאוכל תרומה א"כ צריך לשלם קרן וחומש מן החולין וע"י התשלומין יעשו תרומת לחמי תודה ואיך אפשר זה נהי דאיכא גזיה"כ בזר שאוכל תרומה דע"י התשלומין נעשו החולין תרומה אך איך אפשר שע"י התשלומין יהיו נעשו קדשים ויהיו תרומת לחמי תודה שהרי זה לא מצינו באוכל תרומה ואפשר שאין כונת הש"ס דע"י התשלומין יעשו תרומת לחמי תודה גמורים רק יהיה דינן כשאר תרומה בעלמא דהתשלומין הם מדין תרומה ולא מדין קדשים ואפשר דאף בבכורים כן דחייבין עליהם חומש כתרומה אפשר דע"י התשלומין רק יעשו כשאר תרומה ולא הוי כבכורים גמורים דצריכים חומה:

אמרינן בפ' התכלת בנטמא לחמה לאחר זריקה דתורם מן הטהור על הטמא וכן ביצא לחמה דתורם ממה שבפנים ע"מ שבחוץ ויש לחקור דזה דאינו תורם מן הטמא על הטהור הוא משום דהוי מן הרעה על היפה וכמו בשאר תרומה דאין תורמין מן הטמא על הטהור בשביל זה וכ"ש הכא שהטמאה והיוצאת אסורה לגמרי אף בהנאה דאף לדין דוהרימכם את חלבו ממנו שוותה תרומת לחמי תודה לתרומה או הטעם משום דתרומת לחמי תודה טעונין תנופה דהוי עבודה ואין עושין עבודה בפסולים אבל דין דאין תורמין מן הרעה על היפה לית בהו עוד יש לחקור בתרומת לחמי תודה אם כל התרומה מתרת את כל הלחם או כל תרומה ותרומה מכל מין ומין מתרת את מינו ונ"מ כשתרם מן החמץ לבד או מן החלות לבד אם כבר אותו המין מותר באכילה:

עוד יש לחקור בתרומת לחמי תודה מי הוא הבעלים להפריש הכהן או בעל הקרבן והנה מלשון רש"י ז"ל נדרים (נ"ב ע"ב) נראה להדיא שהיה הכהן מפרישה ואפשר דזהו רק לדידן אבל לריה"ג דקק"ל ממון בעלים אפשר דהוי כשאר תרומה דהבעלים מפרישין והנה ההיא דפ"ק דנדה דאמרינן מעשה בשפחתו של ר"ג שהיתה אופה ככרות של תרומה ומוקמינן לה בתרומת לחמי תודה דאפרשינהו בלישייהו נראה ודאי שהיו הבעלים המפרישים דאפילו אי נימא בעלמא הכהן מפריש היינו כהן המקריב אבל כאן

שהיתה אופה בחוץ ואפרשינהו קודם הזבח מה שייך כאן הפרשת כהן דאיזה כהן רשאי לתרום ונראה מזה דהבעלים ודאי רשאים לתרום רק גם הכהן המקריב יכול לתרום ואפשר דהוי שלוחו של הבעלים:

ב

אמרינן במנחות (מ"ו ע"א) עד שלא שחטה נפרס לחמה מביא לחם אחר כו' וכתב רש"י ז"ל הטעם דנפרסה אחת מן החלות כולן פסולות משום דילפינן לה מלחם הפנים שהיא מנחה כלחם תודה וכתיב היא שאם נפרסה אחת מן החלות כולן פסולות והשמ"ק שם כתב הטעם דכתיב בתרומת לחמי תודה אחד שלא יטול פרוס ובעינן שיהיו כל החלות ראויות לכהן ע"ש והנה לקמן פ' התודה (ע"ח ע"ב) אמרינן דיוצאין במצה נא דכל שפורסה ואין חוטין נמשכין ואמרינן וכן לענין לחמי תודה ומקשינן פשיטא הכא לחם כתיב והכא לחם כתיב ואמרינן מהו דתימא אחד אמר רחמנא שלא יטול פרוס והא כמאן דפריסא דמי קמ"ל ולרש"י ז"ל קשה למה נקט הטעם דאחד שלא יטול פרוס דזהו רק בהפרשת התרומה דאי אפשר להפריש ולא נקט משום דכל שנפרס לחמה הלחם לגמרי פסול דילפינן מלחם הפנים ולהשמ"ק אתי שפיר דכל הפסול בלחמי תודה שנפרס הוא רק משום דאין ראויין לתרומה ונראה דהנה בכולא סוגיא (דמנחות ח') בלחם הפנים שנפרס לחמו אמרינן דהפסול הוא משום חסרון ויש לעיין בנפרס החלה לשנים בלא חסרון אמאי פסול וצ"ל הטעם כיון דלחם הפנים צריך להיות י"ב חלות ולא יותר בנפרסה לשנים ע"כ אי אפשר לחשוב שניהם בהחלות דא"כ הו"ל י"ג חלות וע"כ אפשר לחשוב רק אחת מן הפרוסות למנין החלות וא"כ הו"ל פסול חסרון אך זה שייך רק בלחם הפנים אבל בלחמי תודה נהי דנחסרה חלה אחת פסולות דילפינן מלחם הפנים מ"מ אם נפרסה לשנים בלא חסרון לפי מה דקי"ל בלחמי תודה דאין מנין החלות מעכבות דאם אפאן בד' חלות יצא וה"ה אם ריבה כדאמרינן במנחות (ע"ו ע"ב) כל המנחות שריבה במדת חלתן או שמיעט במדת חלתן כשרות חוץ מלחם הפנים וחביתי כ"ג וי"א אף לחמי תודה ונזירות א"כ למאי דקי"ל כת"ק בלחמי תודה ה"ה דריבה כשר א"כ אין כאן פסול חסרון כלל א"כ בההיא דמצת נא דפורסה ואין חוטין נמשכין נהי לפי דס"ד דהוי כמאן דפריסא מ"מ אין כאן פסול חסרון דהא אפשר לחשבן אף למאה חלות וע"כ כאן צריך הטעם משום התרומה דבעינן אחד שלא יטול פרוס והתם אין הפסול משום חסרון רק בעינן שיהא שלם ורש"י ז"ל שכתב דילפינן מלחם הפנים היינו שנפרסה ונחסרה והתם פסול לגמרי כמו בלחם הפנים:

אך מ"ש רש"י ז"ל דמש"ה בלחמי תודה בנפרסה אחת מן החלות כולן פסולות הוא משום דגמרינן מלחם הפנים שהיא מנחה כלחם תודה יש לעיין הא לחמי תודה אינה מנחה כדאמרינן במנחות (מ"ו ע"ב) גבי העיד בן בוכרי כו' וצ"ע:

והנה ע"מ דאמרינן שם בגמרא בנפרס לחמה לאחר זריקה דתורם מן השלם על הפרוס והאי נפרס לחמה היינו שנחסר לחמה כמ"ש בתוס' שם ד"ה נפרס ויש לעיין איך תורם מן השלם על הפרוס הא לא הוי אחד מעשרה והוי כמו שנאבד אחת מן החלות דאי אפשר לתרום כלל כדמוכח מרש"י ז"ל שם דזה שתורם מן הטהור על הטמא וממה שבפנים על שבחוץ היינו דהטמא ושבחוץ יהיו במנין להיות תרומתו תרומה ולהכשיר הפנימיות ע"ש ומוכח דאם נחסרה חלה אחת לגמרי אי אפשר להפריש כלל דאינו אחד מעשרה וצ"ל דזה דבעינן אחד מעשרה דוקא הוא רק במנין החלות ולא בשיעור הסלת ואעפ"י שנפרסה חלה אחת ונחסרה יכול לתרום מן השלם על הפרוס והנה בנדרים (י"ב ע"ב) גבי אפרשינהו בלישייהו דאמרינן דשקל חדא מן חמץ וחדא מן חלות כו' פי' הר"ן ז"ל שעשה מכל מין ומין עשר חלות ונטל תרומה מכל אחת ואח"כ חזר ולש כל תשע חלות יחד ועשאן ד' חלות היינו דבשעת תרומה היו אחד מעשרה אך לפמ"ש תוס' מנחות (ע"ו ע"א) ובנדה (ו' ע"ב) דאין חל עליהן אז שם תרומה וצריך לקרות עליהם שם אח"כ ובלישה הוא רק יחוד בעלמא א"כ בשעה שקורא עליהם שם תרומה לאחר אפיה אין כאן אחד מעשרה חלות שהרי לש כל התשע חלות יחד וע"כ צ"ל להתוס' דאחד מעשרה אינו על מנין החלות רק על שיעור הסלת א"כ קשה בנחסר לחמה איך מפריש מן השלם על הפרוס הא לא הוי אחד מעשרה וצ"ע:

ג

בההיא דמנחות (מ"ו ע"א) מששחטה יצא לחמה הדם יזרק והבשר יאכל וידי נדרו לא יצא והלחם פסול כתבו התוס' שם תימה דלעיל כ"ה דייק מאן שמעת ליה דאמר אין זריקה מועלת ליוצא ר"א וקסבר הציץ מרצה על אכילות והא הכא קתני מששחטה יצא לחמה ידי נדרו לא יצא וסברה דאין הציץ מרצה על אכילות עכ"ל וכן שם ד"ה נפרס כתבו וצ"ע שלא יקשה מכאן לר"ה דאף למ"ד אין זריקה מועלת ליוצא בחסרות מודה ע"ש היינו דקשה להו אמאי קתני בנפרס לחמה דידי נדרו לא יצא כיון דזריקה מועלת לחסרות ולענ"ד קשה מה זה שייכות כלל לזריקה מועלת ליוצא ולזריקה מועלת לחסרות דזריקה מועלת ליוצא הוא רק למקבעיה בפיגול ולהוציאו מידי מעילה אבל הקרבן אינו מתכשר בזה וא"כ הכא דחייב להביא לחמי תודה ואם לא הביא לא יצא ידי נדרו כיון שיצא הלחם בין שחיטה לזריקה ונפסלו ביוצא א"כ בשעת הזריקה היה הלחם פסול

ואינו יוצא בלחם פסול דלצאת ידי נדרו צריך להיות הלחם בשחיטה ובזריקה ול"ש כאן זריקה מועלת ליוצא משא"כ בנטמא לחמה דאמרינן שם דיצא ידי נדרו משום דציץ מרצה התם בטומאה היכא דהציץ מרצה חשיב כקרבן כשר ויוצא ידי נדרו דהא אפילו בנטמא כל הקרבן כיון שהציץ מרצה הקרבן כשר ויוצא ידי חובתו ומדאורייתא מקריבין לכתחילה ע"י ריצוי ציץ כמ"ש תוס' פסחים פ' כ"צ דציץ מרצה מהני להכשיר הקרבן לגמרי משא"כ זריקה מועלת ליוצא דאינו אלא למקבעינהו בפיגול ולהוציא מידי מעילה אבל פסול הוא ואינו יוצא ידי חובתו בפסול וכן בנפרס לחמה דזריקה מועלת לפסול חסרות למקבע בפיגול ולהוציא מידי מעילה כמו למ"ד זריקה מועלת ליוצא אבל ידי נדרו ודאי לא יצא שהרי הלחם פסול ואינו יוצא ידי נדרו בלחם פסול וכ"כ התוס' להדיא בזבחים (ס"ח ע"א) ד"ה אימר על הא דאמרינן בעולת העוף שעשאה למטה דנמשכת לחטאת העוף דכי אמרינן רק לאפוקה מידי מעילה למיסק לחובה לא והקשו מ"ש זו מזו ותו דכה"ג אשכחן גבי זריקה מועלת ליוצא ושירים שחסרו בין קמיצה להקטרה שאסורין באכילה והקטרתן מוציאן מידי מעילה ומוכח דאף בהנך לא מהני למיסק לשם חובה] וזה דאמרינן ביצא לחמה דהלחם פסול ואף שיצא מקצת לחמה אף מה שבפנים פסול ואסור באכילה ואע"ג דזריקה מועלת ליוצא ובספ"ק דמנחות אמרינן גבי לחם הפנים דיצא מקצת לחמה קודם הקטרת הבזיכין אי ס"ל זריקה מועלת ליוצא מה שבפנים מותר נראה דלא דמי להתם דגבי לחם הפנים למ"ד אין זריקה מועלת ליוצא זה דאף שבפנים אסור וכן שם (ט"ו ע"א) בנטמא אחד מן הסדרים או אחת מן החלות של שתי הלחם אמרינן דאי אין ציץ מרצה על אכילות אף הטהור אינו נאכל הטעם הוא דבעינן שתועיל הזריקה על כל הלחם ואע"ג דבזבחים בנפסל קצת מן הבשר דאינו מועיל עליו זריקה ומ"מ השאר נאכל החילוק הוא משום דלחם הפנים ושתי הלחם מנחות הן ובמנחות שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה השירים אסורין באכילה כדילפינן מקרא דוהנותרת מן המנחה ולא הנותרת מן הנותרת והיינו דבעינן שההקטרה תועיל לכל השירים וכן אם יצא מקצת הלחם קודם הקטרת הבזיכין אי אין זריקה מועלת ליוצא הוי האי מקצת כמאן שחסר והכל אסור באכילה וכן אם נטמא מקצת קודם הקטרת הבזיכין אי אין ציץ מרצה על אכילות ואינה מועלת זריקה עליה הוי האי מקצת כמו שנחסר וכן בשתי הלחם שהם ג"כ מנחה ובעינן שיהו כל השירים קיימין בשעת עבודת המתיר ואם לא השירים אסורים באכילה ומש"ה בנטמאת אחת מן החלות קודם זריקת דם הכבשים אי אין ציץ מרצה על אכילות השניה ג"כ אינה נאכלת אבל אי זריקה מועלת ליוצא לא הוי האי יוצא כמי שנחסר לגמרי כיון דזריקה מועלת עליה ומש"ה מאי שלא יצא

מותר באכילה אבל זה הדין ליכא בלחמי תודה כלל דלחמי תודה אינה מנחה כדאמרינן במנחות (מ"ו ע"ב) ובזה ליכא הדין דאם אין הזריקה הועילה למקצת גם השאר אסור באכילה דזהו רק במנחה וזה דאמרינן כאן בלחמי תודה ביצא מקצת לחמה או שנפרסה אחת מן החלות קודם זריקה דהלחם פסול ואינו נאכל הכא הוא מטעם אחר לגמרי דכיון דידי נדרו לא יצא ואין זו תודה כלל אלא חוזרת להיות שלמים כדאמרינן בגמרא א"כ אין הזריקה מתרת כלל את הלחם דאינו שייך כלל אל הזבח (ובתוס' (מ"ז ע"ב) כתבו דבעי עקירה לשם שלמים דלשם תודה הזבח פסול דאין תודה בלא לחם) וזה דאינו יוצא ידי נדרו הוא כמ"ש לעיל דאי אפשר לצאת ידי נדרו בלחם פסול כיון דבעינן בלחמי תודה שיהא הלחם בשעת שחיטה וזריקה ואם לאו אינו יוצא ידי נדרו ולזה לא מהני זריקה מועלת ליוצא ובלחם הפנים שיצא מקצת הלחם התם הקרבן כשר אפילו אי אין זריקה מועלת ליוצא דהתם מיירי שיצא הלחם לאחר שפרקה כמ"ש בתוס' ספ"ק דמנחות שם ואפילו למ"ד אין זריקה מועלת ליוצא ג"כ מקטיר הבזיכין וכן בנפרס לחמה כדאמרינן בגמרא שם ורק לענין אכילה של אותן שבפנים בעינן זה אבל להכשר הקרבן אינו שייך זריקה מועלת ליוצא כלל:

ד

אמרינן באומר זו תודה וזו לחמה דאם אבדה התודה אינו מביא תודה אחרת ובפ' התכלת (מ"ו ע"ב) גבי שתי הלחם עם כבשי עצרת למ"ד תנופה אינה עושה זיקה אמרינן דאם אבדו הכבשים הלחם טעון תנופה עם כבשים אחרים וכתבו בתוס' שם דל"ד לזו תודה וזו לחמה דאם אבדה התודה אינו מביא אחרת עכ"ל והנה מרש"י ז"ל מנחות (פ' ע"א) בזו תודה וזו לחמה דאם אבדה התודה אינו מביא תודה אחרת נראה פירושו דהטעם משום דכיון דאמר הרי זו אינו חייב באחריות ומש"ה אם אבדה התודה אינו מביא תודה אחרת מיהו אי אבד הלחם והתודה קיימת מביא לחם אחר כיון דעיקר הזבח קיים חייב בלחמה אבל באבדה התודה אף דהלחם קיים אינו מביא אחרת ובפסחים (י"ג ע"ב) דמייתינן התם ההיא דזו תודה וזו לחמה כו' כתב רש"י ז"ל באבדה התודה אינו מביא תודה אחרת ז"ל על אותו לחם דלחם גלל תודה וכיון דהוקבעה לזו פסול לאחרת ע"ש והנה זה דאין הלחם ראוי לתודה אחרת הטעם הוא כיון דמהאי תודה נפטר כיון דאמר הרי זו ואבדה א"כ לתודה אחרת אין הלחם ראוי דלחמי תודה הם דבר שבחובה ואינו בא אלא מן החולין כדאמרינן במנחות (פ"א) דאע"ג דעל התודה אמר הרי זו לעולם הלחם הוא דבר שבחובה כדאמרינן שם א"כ כיון דאינו בא אלא מן החולין איך אפשר לצאת בהאי לחם שכבר הוא קודש וכ"כ רש"י ז"ל במנחות (ק"ח) גבי מותר לחמי תודה דירקב

וכתב הטעם דאי אפשר להביא הלחם עם תודה אחרת שהרי אין תודה קריבה בלא לחם ע"ש והיינו דאותו הלחם אינו ראוי להוציא תודה אחרת דכל תודה צריכה לחם בפ"ע ומשום דאינו בא אלא מן החולין ולפ"ז מ"ש תוס' כאן בשתי הלחם עם כבשי עצרת דאם אבד הכבשים דהלחם בא עם כבשים אחרים דל"ד לזו תודה וזו לחמה דאם אבדה התודה אינו מביא תודה אחרת החילוק הוא פשוט דבאבדה התודה כיון דא"צ להביא אחרת שאמר הרי זו ופטור מאחרת ובהדי תודה של חובה אחרת אי אפשר להצטרף דכל תודה יש עמה לחמה אבל כאן באבדו הכבשים לא נפטר הציבור מחובתו וצריך להביא כבשים אחרים לשם אותה חובה עצמה א"כ אמאי לא יצטרפו עם אותו לחם כיון דאין תנופה עושה זיקה:

אמרינן בפ' התודה (פ' ע"ב) בתודה שנתערבה בתמורתה ומתה אחת מהן חברתה אין לה תקנה משום דאי אפשר להביא לחם מספק ומקשינן ולייתי בהמה ולימא הרי עלי ולייתי בהמה אחריתא ולייתי שמונים חלות בהדה ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הני תרתי תודות והא שמונים דתרוייהו ואי הך דקיימא תודה היא והא דאמרי עלי נמי תהוי תודה והא שמונים דתרוייהו ואידך תהוי אחריות ע"ש ויש לעיין ל"ל להביא ב' בהמות ושמונים חלות הא בבהמה אחת ומ' חלות סגי דהא אמרינן בירושלמי מגילה פ"א ה"ז ובר"ה פ"א ה"א דאם אמר הרי זו וחזר ואמר הרי עלי איסור חמור חל על איסור קל ואעפ"י שהיה נדבה נעשה נדר וחייב באחריות ע"ש א"כ לייתי בהמה אחת ומ' חלות ויאמר אי האי דקיימא תודה היא הרי עלי ונעשית גופה נדר והא מ' חלות דידה ואידך בהמה תהוי לאחריות ואי הך דקיימא תמורה היא תהוי הך בהמה תודה והא מ' חלות דידה:

אמרינן בפסחים (ל"ח ע"ב) דאין אדם יוצא ידי חובתו בפסח בחלות תודה ורקיקי נזיר משום דבעינן מצה הנאכלת לז' ימים ואמרינן שם מדלא נפקינן לה מבכל מושבותיכם זאת אומרת חלות תודה ורקיקי נזיר נאכלין בנוב וגבעון וכתב רש"י ז"ל ודלא כר"ש דאמר בפ"ק דמגילה דלא קרב בנוב וגבעון דהיינו במה גדולה אלא פסחים וחובות הקבוע להם זמן אבל חובות שאין קבוע להם זמן לא ודלא כמ"ד בפ' בתרא דזבחים כאן וכאן במה גדולה דנוב וגבעון ובמה קטנה שהיה עושה בראש גגו לא קרבו ליחיד אלא עולה ושלמים עכ"ל ויש לעיין אי לא היתה תודה בנוב וגבעון איך קידשו הבית בימי שלמה דבעי שתי תודות ואמרינן בירושלמי בפ"ק דסנהדרין דקידשו בימי שלמה בב' תודות הבאות מנוב וגבעון ואי לא היתה תודה בנוב וגבעון במה קידשו בשלמא למ"ד דלא היתה תודה בנוב וגבעון משום דליחיד כאן וכאן לא הקריבו אלא עולה ושלמים לבד

א"כ הנך תודות דשל ציבור הן ואע"ג דאין תודה בצבור הנך תודות של ציבור הן כמ"ש השמ"ק עירוכין (י"א ע"ב) גבי שירה שפיר קרבי אבל לר"ש דאף ציבור לא קרבו אלא חובות הקבוע להם זמן ומש"ה לא היתה תודה בנוב וגבעון א"כ ה"נ הנך תודות דאין קבוע להם זמן וא"כ קשה במה קידשו וצ"ע:

ה

במנחות אמ"ו ע"א) בשתי הלחם עם כבשי עצרת אמר ר"י הכל מודים שאם ה זקקו זה לזה שמעכבין זה את זה ואיזה היא זיקה שלהם שחיטה והקשו בתוס' שם ד"ה ואיזו לראב"ש דס"ל בשתי הלחם דאינו קדוש עד שישחוט לשמה ויזרוק לשמה ואמרינן דלראב"ש לאחר שחיטה קודם זריקה תפיס פדיונן וכן לרבי אליבא דאביי ג"כ תפיס פדיונן לאחר שחיטה וא"כ איך אמרינן דשחיטה עישה זיקה והיינו אם אבדו הכבשים אבד הלחם כדאמרינן בגמרא אמאי לפרקינהו ונפקינהו לחולין ואמאי יאבדו וכן אמרינן לקמן (מ"ז ע"ב) בשחט ב' כבשום על ד' חלות דמושך שתים ומניפן והשאר נאכלות בפדיון ע"ש ונראה לתרץ דהנה לקמן (נ' ע"ב) גבי חביתי כ"ג אמרינן בכ"ג שהקריב מחצה שחרית ומת ומינו אחר תחתיו דמביא עשרון שלם מביתו ומקריב מחצה ושני חצאין אובדין והקשו בתוס' שם לר"א דאמר חביתי כ"ג קדושין לחצאין אמאי יאבדו יפדו דעדיין לא קדשו בכלי וכתב ע"ז השמ"ק שם הטעם משום דהוי מותר חביתין דלאיבוד קאי ואפילו מותר מעות אבודין כדאמרינן בפ' בתרא ובירושלמי פ"ז דשקלים ע"ש והיינו דבירושלמי שם פרכינן להדיא קושית התוס' לר"א אמאי יאבדו יפדו ומתרצינן פתר לה שאפילו מעות ילכו לים המלח והיינו כיון דמת כ"ג ואין החצי עשרון ראוי להקרבה וצריך להביא עשרון אחר חשיב זה מותר חביתי כ"ג דלאיבוד קאי ולא מהני להו פדיון וא"כ ה"נ באבדו הכבשים לאחר שחיטה אחר שהוזקקו זה לזה ואין הלחם ראוי להצטרף עם כבשים אחרים וצריך להביא כבשים ולחם הוי האי לחם מותר שתי הלחם והנה דין מותר שתי הלחם לא שמענו להדיא אך נראה דירקב כדין מותר לחמי תודה דאמרינן לקמן (ק"ח ע"א) דירקב וכתב רש"י ז"ל שם הטעם משום דלאו חטאת מקרי כלומר שיהא מותרו לנדבה ונדבת יחיד לא קרבי דבפ"ע אי אפשר להקריבו שלא מצינו לחם קרב בפ"ע ועם תודה אחרת אי אפשר להקריבו שהרי אין תודה קריבה בלא לחמה ע"ש [וזהו הטעם נמי אמרינן שם במותר עשירית האיפה של כ"ג ירקב משום דלאו חטאת מקרי ואין מותרה נדבה ומש"ה ירקב ע"ש] וא"כ ה"נ במותר שתי הלחם דלא אשכחן דשתי הלחם אקרי חטאת וא"כ אין מותרו נדבה ובפ"ע אי אפשר להקריבן דאין שתי הלחם בא בנדבה ועם כבשים אחרים אי אפשר להקריבן דכבר הוזקקו עם

אלה בשחיטה ומש"ה ירקב וא"כ לא מהני להם פדיון וכמו במותר חביתי כ"ג שכן הוא הדין במותרות ובשחט ב' כבשים על ד' חלות דאמרינן בגמרא דמושך שנים מהן ומניפן והשאר נאכלות בפדיון התם מיירי שאמר יקדשו שתים מתוך ארבעה כדאמרינן לקמן (מ"ח ע"א) וכה"ג אין זה מותר שתי הלחם וכמו בלחמי תודה באומר יקדשו ארבעים מתוך שמונים דהשאר נאכלין בפדיון כמ"ש הרמב"ם ז"ל פי"ב מפסה"מ ואין זו בכלל מותר לחמי תודה דאמרינן בגמרא דירקב:

כתב רש"י ז"ל במנחות (מ"ז ע"א) גבי כבשי עצרת דאין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה ופליגי רבי וראב"ש ולרבי שחיטה לבד מקדשא ולראב"ש עד שיעשה כל עשיותיו דהיינו שחיטה וזריקה ואמרינן בגמרא דאיכא בין רבי לראב"ש לאפסולא ביוצא אם יצא הלחם בין שחיטה לזריקה ופי' רש"י ז"ל דנ"מ לשחוט על הלחם כבשים אחרים דאם לא נפסל הלחם ביוצא כשר לשחוט עליהם כבשים אחרים ע"ש והנה יש לעיין איך אפשר לשחוט עליהם כבשים אחרים הלוא כבר הוזקקו עם הכבשים הראשונים בשחיטה וצ"ל דרש"י ז"ל לשטתיה אזיל דפי' בס"פ ר' ישמעאל הא דאמרינן שם בפלוגתא דרבי וראב"ש דהוקבעו ולא הוקבעו איכא ביניהו היינו דלראב"ש לאחר שחיטה אפשר לצרף הלחם עם כבשים אחרים ולא כמ"ש התוס' (מ"ו ע"א) ד"ה ואיזו דלכ"ע אחר שחיטה אי אפשר לצרפן עם כבשים אחרים אך זה קשה מ"ש רש"י ז"ל כאן דלרבי דלאחר שחיטה מפסיל ביוצא אם יצא הלחם אי אפשר לשחוט עליהם כבשים אחרים ע"ש הא לרבי ודאי הוקבעו בשחיטה ואף אם לא יצאו ג"כ אי אפשר לשחוט עליהם כבשים אחרים ואפשר דזה דאמרינן דהוזקקו זה לזה בשחיטה הוא רק באבדו הכבשים דאבד הלחם אבל כאן דלא מיירי דאבדו הכבשים רק דאחר שחיטה רוצה לצרפן עם כבשים אחרים כגון שמצא שמנים מהם דרשאי בכה"ג לשחוט אחרים כדאמרינן במנחות (ס"ד ע"א)] כיון דאותן הכבשים הראשונים לא אבדו לא אבד הלחם וקצת משמע כן לשון רש"י ז"ל (מ"ו ע"א) ז"ל שאם הוזקקו זה לזה שהיה ביחד ואח"כ אבד לחם או הכבשים שמעכבין זה לזה והנותר לפנינו יוצא לבית השריפה דנדחה באבוד חברו עכ"ל וא"כ אם לא אבד לא נדחה חברו אך צ"ע בזה:

שם (מ"ז ע"ב) איבעי לן בכבשי עצרת ששחטן לשמן ואבד הלחם מהו לזרוק דמן של כבשים שלא לשמן כדי להתיר בשר באכילה ומסקינן וכי יש לך דבר שנראה לשמו ונשחט לשמו ונדחה מלשמו וכשר שלא לשמו וכתבו התוס' שם ד"ה מהו דלר"י דאמר תנופה עושה זיקה אבד הלחם אבדו הכבשים דקודם שחיטה לא שרינן לשנויי אבל הכא דכבר נשחטה שרינן לשנויי כדי לתקונא זבחא עכ"ל ויש לעיין דהא באבד הלחם

קודם שחיטה ודאי לא שרינן לשחוט הכבשים שלא לשמן כיון דאין עולין לחובה א"כ איך אפשר לשוחטן בעצרת הא אין נדרים ונדבות קרבין ביו"ט ול"ד לשחט לשמן לזרוק דמן שלא לשמן דזריקה לא הוי רק שבות שרינן כדי לתקונא זבחא כדאמרינן לקמן (מ"ח ע"א) בכבשי עצרת ששחטן שלא לשמן ע"ש אבל מלאכה דאורייתא לשוחטן ודאי אסור ולשוחטן לאחר עצרת שלא לשמן נראה דודאי מותר ול"ש טעם התוס' דהאי אבד הלחם אבדו הכבשים ודאי אין הכונה שימותו דלא אשכחן ימותו אלא בחטאות המתות וג"כ לא שייך שירעו ויפלו לנדבה דאין מותר שלמי ציבור נופלין לנדבה כדאמרינן לקמן (מ"ח ע"א) בכבשי עצרת ששחטן לאחר זמנן דהדם יזרק והבשר יאכל ולאחר זמנן כיון שנתכפרו הציבור באחרים הו"ל מותר שלמי ציבור ואי נופלין לנדבה הם עולה א"כ איך הבשר יאכל ומוכח דמותר זבחי שלמי ציבור לא אזלי לנדבה אלא הוי שלמי נדבה [דמותר שלמים לשלמים כדאמרינן בפ"ב דשקלים] וא"כ ה"נ באבד הלחם דאבדו הכבשים וצריך להביא לחם וכבשים אחרים א"כ לאחר עצרת הרי הן מותר שלמי ציבור דמקריבין לשם שלמי נדבה והדם יזרק והבשר יאכל ואין כאן איסור שלא לשמו דממילא נעשו שלמי נדבה משום דהוי מותר:

הקשה השמ"ק (מ"ז ע"א) בההיא דכבשי עצרת ששחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן אותו הלחם מהו באכילה הא כיון דהכבשים לא עלו לשם חובה א"כ אבדו הכבשים אבד הלחם ותי' דזה דאמרינן אבדו הכבשים אבד הלחם הוא רק' דלא חזי האי לחם להביא עם כבשים אחרים והכא מיבעיא ליה למשתרי הלחם באכילה ע"ש והנה יש לעיין ע"ז מהתוספתא פ"ה נשחטו שניהן שלא לשמן יביא שניהם בתחלה ויניף הלחם עמהם ע"ש ותקשה למ"ד תנופה עושה זיקה א"כ אבד הלחם ואין כשר הלחם להצטרף עם כבשים אחרים וע"כ דשלא לשמן לא חשיב אבדו הכבשים דזה רק באבד ממש אבל בשלא לשמן דהכבשים כשרים רק לא עלו לשם חובה לא חשיב אבד וצ"ע אמרינן שם בתוספתא בנאבד אחד מן הכבשים או ששחטו שלא לשמו יקח זוג לשני ע"ש ויש לחקור מה דינו של הלחם באבד כבש אחד אם דוקא באבד ב' הכבשים אז אבד הלחם]:

בשמ"ק מנחות (ט"ו ע"א) בנטמאת אחת מן החלות דאמרינן דלר"י שניהם יצאו לבית השריפה וס"ד הטעם משום דס"ל לר"י דאין ציץ מרצה על אכילות הקשה דא"כ איך הכבשים מותרין באכילה הא אמרינן לקמן דאם אבד הלחם אבדו הכבשים והכא משמע דהכבשים מותרין באכילה עכ"ל ולענ"ד ל"ק כלל דהא ר"י ס"ל טומאה הותרה בציבור א"כ הקרבן כשר אפילו נטמאו כולן הכבשים עם הלחם ונתכפר וא"צ ציץ כלל ורק לענין אכילה לא מהני מה שטומאה הותרה בציבור כמ"ש בתוס' שם ד"ה ור"י ומש"ה

בעינן ריצוי ציץ אך זה דאבד הלחם אבדו הכבשים זהו דין בהקרבה ולא באכילה דכל שהוזקקו זה לזה בשחיטה או בתנופה מעכבין זה את זה ולא קרבי כבשים בלא לחם וכיון דהכא הקרבן כשר לגמרי הרי קרבו כבשים עם לחם אך זה בנטמא אחד מן החלות אי אין ציץ מרצה על אכילות השני אסור באכילה הוא משום דלהיתר אכילה לא מהני זה דטומאה הותרה בציבור כמ"ש בתוס' וכל דלא מהני הזריקה לשתי החלות לענין אכילה לא מהני אף להטהור אבל הכבשים שפיר מותרים באכילה:

1

ובההיא דמנחות (מ"ז) בשתי הלחם שיצאו בין שחיטה לזריקה דמקשינן בשלמא לרבא היינו דאיכא בין רבי לראב"ש אלא לאביי מאי איכא ואמרינן לאפסולי ביוצא וכתב רש"י ז"ל היינו להצטרף עם כבשים אחרים לאחר שיצאו דלרבי בנפסלו ביוצא אי אפשר להצטרף עם כבשים אחרים ולראב"ש דאין נפסלין ביוצא אפשר לשחוט עליהם כבשים אחרים ויש לעיין למה נקט רש"י ז"ל להצטרף עם כבשים אחרים ולא נקט עם אותן כבשים עצמן דלרבי נפסלין ביוצא ולראב"ש דאין נפסלין כשרים עם אותן כבשים עצמן וכבר עמד בזה הרש"ש שם ונראה לומר דבכבשים אלו אי אפשר לזרוק הדם על הלחם אפילו אי לא נפסלו ביוצא משום דיחוי דכיון דהלחם היה בפנים בשעת שחיטה ונראו לזרוק עליהם את הדם וכשיצאו אחר שחיטה אי אפשר לזרוק עליהם את הדם כשהם בחוץ וצריך להכניסן קודם דבשעת זריקה צריך הלחם להיות בעזרה הוי דיחוי וכמו נשפך הדם מן הכלי על הרצפה או קיבל בכלי קודש ונתן לכלי חול כיון שקודם שנתן לכלי חול היה הדם ראוי לזריקה וכשנתנו לכלי חול אינו ראוי עד שיחזיר לכלי קודש או לאוספו מן הרצפה וכיון שמחוסר עתה מעשה הוי דחוי וזה דתנן בנשפך הדם על הרצפה וכן בנתן לכלי חול דכשר מקשינן עלה בזבחים (ל"ד ע"ב) הא הוי דחוי ומתרץ לה רבא דמני חנן המצרי היא דלי"ל דיחוין רב אשי אמר כל שבידו לא הוי דחוי ובמנחות (נ"ט ע"ב) בנתן לבונה ע"ג מנחת חוטא דתנן ילקטנו מקשינן נמי כה"ג הא הוי דחוי ומתרץ לה אביי חטאת קרייה רחמנא רב אשי אמר כל שבידו לא הוי דחוי ע"ש א"כ אביי לי"ל האי סברא דכל שבידו לא הוי דחוי א"כ הכא ביצא הלחם בין שחיטה לזריקה דשקלינן וטרינן לה אליבא דאביי הו"ל דחוי אע"ג דבידו להכניסן א"כ אי אפשר לזרוק עליהם דם של אותן כבשים אפילו אם לא נפסל הלחם ביוצא אבל עם כבשים אחרים יכולים להצטרף ולשחוט ולזרוק עליהם מחדש דעם כבשים אחרים לא נצטרפו ולא נדחו מזה:

עוד אמרינן שם בגמרא בשתי הלחם שיצאו בין שחיטה לזריקה וזרק דמן של כבשים חוץ לזמנן רא"א אין בלחם משום פיגול דאין זריקה מועלת ליוצא והקשה השמ"ק שם ז"ל וא"ת לר"א דאמר אין בלחם משום פיגול משמע אבל כבשים יש בהם משום פיגול ואמאי הא אבד הלחם וא"כ אבדו הכבשים ולא הוי קרבו כל מתיריו כמצותו וי"ל דודאי יש בבשר משום פיגול אם יזרקנה שלא לשמה עכ"ל ויש לעיין טובא הא מסקינן לקמן (מ"ז ע"ב) באבד הלחם לאחר שחיטה דאי אפשר לזרוק דמן של כבשים שלא לשמן משום דאין לך דבר שנראה לשמו ונשחט לשמו ונדחה מלשמו ואינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו ע"ש והיכא קאמר הכא שיכול לזרוק דמן שלא לשמן דהא אבד הלחם ונראה לתרץ דזה דאמרינן באבד הלחם לאחר שחיטה דאי אפשר לזרוק שלא לשמן משום שנראה לשמו ונשחט לשמו ונדחה מלשמו אינו כשר שלא לשמו מדין דיחוי הוא דכיון שנראה לשמו ונדחה שוב אינו ראוי להקרבה א"כ הכא דמרא דהאי שמעתתא ר"א ור"א לי"ל דיחוין כדאמרינן בזבחים (ע"ד ע"א) דר"א ס"ל כחנן המצרי דלי"ל דיחוין א"כ לדידיה שפיר כתב השמ"ק דראוי לזרוק הדם שלא לשמו:

עוד כתב שם השמ"ק לתרץ אמאי יש בכבשים משום פיגול (ע"ש בהשמטות] ז"ל דאע"ג דאבדו הכבשים איסור אכילה מיהו כיון שלא יצא לענין הכבשים מהני להו זריקה לאקבועי בפיגול כדאיתא ספ"ק בשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה דאחסרון דאיתא בפנים מהני להו הקטרה לאקבועי בפיגול עכ"ל וצ"ע על הדמיון לשירים שחסרו דהתם רק השירים נפסלין אבל בהמתיר ליכא פסול דהא מקטירין הקומץ עליהם וקרב המתיר כמצותו וס"ל דמהני ההקטרה על השירים למקבעינהו בפיגול אבל הכא דאבד הלחם אבדו הכבשים אף הדם פסול ולא קרב המתיר כמצותו וכמה שהקשה השמ"ק והנה כעין דמיון זה מצינו ג"כ בתוס' זבחים (ס"ח ע"א) גבי עולת העוף שעשאה למטה דנמשכת ונעשית חטאת העוף ואמרינן דזהו רק לאפוקה מידי מעילה אבל לאסוקא לחובה לא והקשו בתוס' דמ"ש זה מזה ותי' דכה"ג אשכחן בזריקה מועלת ליוצא ושירים שחסרו בקמיצה להקטרה שאסורין באכילה והקטרתן מוציאן מידי מעילה וזריקת פיגול דמפקע מידי מעילה עכ"ל וג"כ קשה על הדמיון לזריקה מועלת ליוצא ושירים שחסרו כו' דהתם ליכא פסול בהמתיר והקרבן כשר ועולה לשום חובה דהדם לא יצא משא"כ בעולת העוף שהקרבן אינו מרצה ורק מה שדימו התוס' לזריקת פיגול דמוציא מידי מעילה הוי דמיון שפיר דאשכחן דאף זריקה פסולה ומ"מ מוציאה מידי מעילה מיהו ההיא דהכא בשתי הלחם שיצאו בין שחיטה לזריקה וזרק דמן של כבשים חוץ לזמנן דיש בכבשים משום פיגול אע"ג דאבד הלחם אבדו הכבשים אף לזריקת פיגול אין לדמותו ורק לענין מעילה

אפשר לדמותו דאשכחן זריקה פסולה המוציאה מידי מעילה אבל למקבטיה לכבשים בפיגול הא אינו קרב המתיר כמצותו דאיכא פסול לבד מזריקת פיגול:

ז

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' תמידין בשחט ב' כבשים על ד' חלות אם אמר יקדשו שתים מתוך ארבע מושך שתים מהן ומניפן והשאר פודין אותן בפנים ונאכלים בחוץ כחולין והקשה שם הלח"מ אמאי אינו מושך רק שנים ומניפן הא צריך להניף ארבעתן דאינו יודע איזה קדשי וכמ"ש בתוס' דמספק צריך להניף את כולן וכן הקשה אמאי כתב הרמב"ם ז"ל דנאכלין בחוץ הא אינו יודע איזו הקדושות דהא קי"ל בדאורייתא אין ברירה ועוד הקשה אם יכול לברר איזו הקדושות אף בחוץ יכול לפדותן וכן הקשה שם על הרמב"ם ז"ל מה שפסק גבי תודה ששחטה על פ' חלות דקדשי מ' מתוך פ' ומרים מהם אחד מכל קרבן והמ' האחרות יפדו ויצאו לחולין ומדברי התוס' פ' התודה לא משמע כן אלא שצריך להרים שמונה חלות ד' חלות מכל ארבעים דאין ברירה ואינו ידוע איזו הקדושות ואיזו החולין ע"ש והנה אף שהתוס' שם ס"ל באומר יקדשו ב' חלות מתוך ד' דרק שתים הן קדושות והשאר הן חולין וכן בתודה באומר יקדשו מ' מתוך פ' דהשאר הם חולין אך בזבחים (ל' ע"א) ד"ה דבריו רוח אחרת היתה אתם שהקשו שם על הא דאמרינן במנחות בריבה שמנה דמיירי בהפריש לה ב' לוגין וכן בריבה לבונתה שהפריש לה ב' קומצים ומשמע שם די"ל קדוה"ג הא כל שאינו בזא"ז אף בב"א אינו כיון שהוא יותר מכשיעור לא מהני הפרשה ותי' דמיירי דאמר יקדוש לוג אחד מב' לוגין וקומץ אחד מב' קומצים ומדמי לה התם להההיא דתודה ששחטה על פ' חלות דהכל מודים באומר יקדשו מ' מתוך פ' דקדשי ע"ש ונראה מזה דבאומר יקדוש לוג מב' לוגין תרוייהו קדשי קדוה"ג כדמוכח התם במנחות [דאי אחת חולין אין המנחה נפסלת כדאמרינן שם דשמן של חולין לא פסלה] וזה דשניהם קדשי היינו דקדשי לאחריות דאי לקרבן גדול קא מכוין לא קדשי כלל דזה אי אפשר אבל באומר לוג אחד מב' לוגין וכן מ' חלות מתוך פ' היינו שאינו מקדיש כולן יחד לקרבן ומיחד רק לוג אחד לקרבן ורק שיוכל ליטול איזה שירצה דשניהם יקדשו לאחריות וכן נראה מפ' התודה דשוחט התודה על פ' חלות דאיכא למ"ד לאחריות קא מכוין והיינו דאם יאבדו מ' אחר שחיטה יוכל ליטול האחרים ולא אמרינן שמא הקדושות נאבדו ונשארו החולין דכולן קדשי קדוה"ג לאחריות וכמו במפריש ב' חטאות לאחריות דמתכפר באיזה מהם שירצה ולכן כתב הרמב"ם ז"ל דמפריש ד' חלות מאיזה ארבעים שירצה ומניפן וכן בשתי הלחם באומר יקדשו ב' חלות מתוך ד' דלאחריות קא מכוין כולן קדושות קדוה"ג ע"י שחיטה ויכול

לזרוק הדם על איזו שירצה ולהניפן וכמו במפריש ב' אשמות לאחריות ושחטן וקיבל דמן בכוסות דיכול לזרוק הדם מאיזה שירצה כדאמרינן במעילה (ז' ע"ב) ומוכח שם להדיא דקדשו שניהם אעפ"י שהפרישן לאחריות ע"ש וזה שכתב הרמב"ם ז"ל דשתים האחרות נפדין בפנים הוא משום דנתקדשו בשחיטה ונפסלין ביוצא דהרמב"ם ז"ל פסק כרבי דאחר שחיטה נפסלין ביוצא וזה דמהני להו פדיון הוא משום דפסק כרבא אליבא דרבי דאחר שחיטה תפיס פדיונו ומפרש לה כפי' ראשון ברש"י ז"ל שם וכן בתוס' שם בשם רוב ספרים דתפיס פדיונו לגמרי ויוצא לחולין:

ובעיקר מ"ש התוס' במנחות (פ' ע"א) במפריש ב' חטאות לאחריות דלא משכחת לה אלא באומר תקדוש אחת מתוך השנים ובלא"ה לא חל כיון דאינו חייב אלא אחת יש לעיין מירושלמי שקלים פ"ב הלכה ג' דאמרינן שם הפריש ב' חטאות כסבור שהוא חייב שתים ואינו חייב אלא אחת השני ירעה ע"ש והכא ע"כ לא אמר תקדוש אחת מתוך שתים שהרי סבור שהוא חייב שתים ומ"מ קדשי תרוייהו אעפ"י שאינו חייב אלא אחת והשני ירעה כדין מותר חטאת וצ"ע:

סימן ל - חביתין

א

יש ב' מיני חביתין אחד מנחת חינוך שהכ"ג או כהן הדיוט מקריב כשמתקרב תחילה לעבודה מביא עשירית האיפה ועובדה בידו ובפ' התודה (ע"ח ע"א) מפקינן לה מקרא דזה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' כו' מקיש חינוכו להמשחו מה המשחו רבוכה אף חינוכו רבוכה ואחד עשירית האיפה שהכ"ג מקריב בכל יום מחצית בבוקר ומחצית בין הערבים והנה בזה אי מנחת חינוך מעכב יש סתירות דבת"כ אמרינן דאם לא הקריב מנחת חינוך ועבד עבודתו פסולה וכתב הק"א משום דכתיב זה דמשמע עכובא ובירושלמי שקלים אמרינן דעבודתו כשרה והמל"מ פ"ה מהל' כלי המקדש כתב דההיא דת"כ טעות סופר הוא והביא ראיה מפ"ק דיומא באירע פסול בכ"ג אחר תמיד של שחר דאיבעי לן במה מחנכין להשני והלא צריך השני להקריב חביתי חינוך ויחנכו אותו בהם שיקריב אותם בח' בגדים אלא ודאי דעבודתו כשרה בלא מנחת חינוך כדאיתא בירושלמי וכיון שכן ביוה"כ אינו מקריב חביתי חינוך לפי שהם קרבן יחיד ואין דוחין את השבת וכמ"ש התוס' פ' התודה (ע"ח) ד"ה אחת עכ"ל והנה הגר"א ז"ל גרס בת"כ עבודתו פסולה וגם בירושלמי שקלים הגיה וגרס עבודתו פסולה והנה קושית המל"מ מההיא דאירע פסול בכ"ג אחר תמיד של שחר כו' אין כל כך קושיא דהתם השני אינו

כ"ג גמור כמ"ש הת"י יומא דהשני אינו אלא שלוחו של ראשון והפר והאיל קרבין משל ראשון ולא משל שני כמה שהביאו מהירושלמי ובירושלמי מקרי האי כהן שמשמש כשאירע פסול בכ"ג כהן המתמנה ובירושלמי מגילה פ"א ה"י אצטריך קרא דכשר אשר ימשח אותו אינו אלא משוח כו' מרובה בבגדים מנין ת"ל ואשר ימלא את ידו מנין לרבות כהן המתמנה ת"ל וכפר הכהן כו' ומוכח דאינו כ"ג גמור וא"כ אפשר דלא שייך בו מנחת חינוך כלל דזה רק בנתמנה להיות כ"ג גמור מיהו מההיא דפ' הוציאו לו יש להקשות דאיבעי לן באפן ומת אם נכנס אחר בחפינתו וכן בשחט ומת אם נכנס אחר בדמו ומוכח דאף אם מת כ"ג ביוה"כ ג"כ אפשר למנות אחר והכי ל"ש שהשני שלוחו של ראשון וצריך למנותו לכ"ג גמור וא"כ צריך להקריב מנחת חינוך ואם לא עבודתו פסולה והא אין מנחת חינוך שהוא קרבן יחיד דוחה יוה"כ כמ"ש בתוס' מנחות (ע"ח) ונראה דאעפ"י שמנחת חינוך הוא קרבן יחיד מ"מ כיון דמעכב ואינו כשר לעבודה של יוה"כ שפיר קריבה ביוה"כ מדין מכשירין של ק"צ שאי אפשר לעשותן מע"ש דהא אמרינן בעירובין דבן לוי שנפסקה לו נימא בכינורו בשבת דקושרה אפילו במלאכה דאורייתא מפני שהן מכשירין של עבודה ואי אפשר לעשותן מע"ש משום דנפסקה בשבת א"כ מה לי לתקן הכלי מה לי לתקן הכ"ג שיהא ראוי לעבודת היום וכיון שהראשון מת ביוה"כ ואי אפשר היה לחנך השני קודם שפיר דוחה יוה"כ ובזה הוי אתי שפיר מה דאמרינן באירע פסול בכ"ג לאחר תמיד של שחר במה מחנכין אותו ואמרינן דלובש שמונה ומהפך בצינורא ומוכח דרשאי להפוך בצינורא ביוה"כ אעפ"י דהמהפך בבשר חייב משום מבשל דממהר בישולו וכתבו התוס' מעילה (י' ע"א) דהפוכא בצינורא סגי בלא"ה שאם רוצה מניח ומתאכלין מאליהן ע"ש וא"כ הוי חידוש דאף מה דסגי בלא"ה ג"כ דוחה שבת ולפ"ז אפשר דלעולם לא דחי ושאני הכא כדי שיתחנך לעבודה ויהא כשר לעבודת היום שרי דמכשירין דוחין שבת:

ובמדרש ויקרא רבה פרשה ח' אמר ר' יוחנן דעשירית האיפה מעכב באהרן ובניו וכתב העץ יוסף שם דהיינו כדאמרינן בת"כ דכהן שעבד קודם שנתחנך בעשירית האיפה עבודתו פסולה ולענ"ד אין זה ענין לכאן כלל דהמדרש קאי על המלואים דכתיב בההיא פרשה ור' יוחנן לטעמיה דס"ל ביומא (צ' ע"ב) דמלואים כל האמור בהם מעכב בהם אף מה שאינו מעכב לדורות ואמרינן שם (ה' ע"ב) כשהוא אומר וזה הדבר אשר תעשה להם לרבות מכנסים ועשירית האיפה ע"ש אך בזה יש לעיין דביומא שם חשבינן לכל הנפקותות בין למ"ד דמלואים כל האמור בהם מעכב בהם למ"ד דרק מה שמעכב לדורות

מעכב בהן [וחשבינן שם סמיכה תנופה ועוד] ואמאי לא חשבינן נמי עשירית האיפה וצ"ע:

והנה אי ס"ל דמנחת חינוך מעכב אתי שפיר מ"ש רש"י ז"ל בכורות (מ"ה ע"ב) באטר דפסול לעבודה וכתב רש"י ז"ל הטעם משום דבעינן עבודה בימין ואיטר אי"ל ימין ע"ש וקשה הא איכא עבודות שא"צ ימין כגון הולכת איברים וכן הקטרת אברים כדאמרינן (במנחות כ"ו) ובגמרא משמע דאיטר פסול לכל עבודות ולפ"ז כיון שצריך להקריב מנחת חינוך ובעינן שיהא עובדה בידו כדאמרינן בת"כ ובירושלמי שזהו חינוכו וכיון דלעבודת מנחה בעינן ימין ואינו ראוי להקרבת מנחת חינוך א"כ פסול לכל עבודות:

ואי אמרינן דמנחת חינוך מעכב יש לעיין בכ"ג שלא עבד עבודה מעולם דאמרינן במנחות (ע"ח) דמביא שנים אחת לחינוכו ואחת להמשחו איך מקריב מנחת חינוך הראשונה שהוא לחינוך כהן הדיוט כיון דבעינן שיהא עובדה בידו וע"כ בבגדי כהונה גדולה עביד לה שהרי כבר מינוהו לכ"ג ואי אפשר לעבוד בבגדי כ"ה א"כ מנחתו הראשונה איך כשרה כיון שעדיין לא נתחנך לכ"ג במנחה השניה אם עבד עבודתו פסולה ואי אפשר לומר דקודם שהקריב מנחת חינוך אף שנתמנה לכ"ג יכול לעבוד בבגדי כ"ה שהרי כ"ג מתמנה בפה לענין הבגדים כמה שהביאו תוס' יומא (י"ב ע"ב) מהירושלמי וצ"ל דמקריב שתי המנחות בב"א דחינוכו לכ"ה וכ"ג באין כאחד אך הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' כלי המקדש הי"ז כתב דמקריב תחילה מנחת חינוך של כ"ה ואח"כ מקריב המנחה השניה של חינוך כ"ג ואח"כ להמשחו ע"ש והוא משום דהרמב"ם ז"ל לטעמיה דפסק דמנחת חינוך אינה מעכבת:

ב

ובהחביתין שכ"ג מקריב בכל יום להמשחו אפילו מת כ"ג ג"כ קריבה ואיכא פלוגתא במנחות (נ"א ע"ב) איכא למ"ד דקריבה משל ציבור ואיכא למ"ד דקריבה משל יורשין והרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' תמידין הכ"ב פסק דקריבה משל יורשין וכתב דהיורשין מביאין עבור כפרתו היינו שהקרבן עבור כ"ג המת וכ"כ הרגמ"ה ז"ל מנחות (נ"ב) על הא דאמרינן שם בפר העלם דבר ש"צ ושעירי עכו"ם דמתחילה מגבין להם ולא חיישינן לפשיעה ובחביתין חיישינן לפשיעת היורשין ואמרינן שם בגמרא כי קא חייש ר"ש לפשיעה הנ"מ במלתא דלי"ל כפרה בגוה במילתא דאי"ל כפרה בגוה לא חייש וכתב הרגמ"ה ז"ל שם דבחביתין לי"ל להיורשין כפרה בגוה דאם היו היורשין מביאין בעבורו היו מביאין ולא בעבור עצמן ע"ש ויש לעיין איך שייך חיוב על הכ"ג לאחר מיתה וצ"ל דכשמינוהו לכ"ג מתחייב בחביתין עד שימנו כ"ג אחר ואין זה עליו חובה חדשה בכל

יום ונשתעבדו נכסיו לכל הזמן א"כ אפשר לבוא לאח"מ וכמו האשה שהביאה חטאתה ומתה דיביאו יורשין עולתה אי שעבודא דאורייתא והכא אפילו שעבודא לאו דאורייתא איכא קרא דהתורה שעבדה את היורשים אך החובה היא שהכ"ג נתחייב בחייו:

אמרינן בפ' התכלת (נ' ע"ב) דכ"ג שהקריב מחצה שחרית ומת ומינו אחר תחתיו יכול יביא חצי עשרון מביתו או חצי עשרונו של ראשון ת"ל ומחציתה כו' ודקדק מזה המנחת חינוך דבשמן דליכא קרא דמקציתה כו' יכול השני להביא השמן שהפריש הראשון ע"ש ולפ"ז ג"כ בכ"ג שהפריש עשרון שחרית ומת קודם שהקריבו של שחרית ומינו אחר תחתיו דאותו השני מתכפר בעשרונו של ראשון דע"ז ל"ש קרא דמחציתה כו' ויש לעיין איך יכול זה להתכפר בקרבנו של חברו וגם ל"ל קרא דאם הקריב חצי עשרון שחרית ומת דאין השני מתכפר בחצי עשרונו של זה דאיך אפשר שיתכפר בקרבנו של חברו ונראה מזה דמה דאין אדם מתכפר בקרבנו של חברו הוא רק משום דאין הקרבן הופרש לזו החובה והכא בחביתין דחובה היא לעולם כמנחת תמידין דאינה נפסקת כדאמרינן בפ' התכלת בכ"ג שהפריש עשרון ליום הרי הפריש לחובת זה היום רק במת ומינו אחר תחתיו זה האחרון נכנס בחיוב של זה היום וכיון דלשם חובה זו הופרש יכול אף אחר להתכפר בו:

ונראה מזה דחובת החביתין אינה חובת גברא ממש כשאר חובות וכן נראה מהירושלמי מגילה פ"א ה"י על הא דאמרינן דאין בין כהן המשמש למשיח שעבר אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה דהכהן המשמש מביא ולא המשוח שעבר ואמרינן עלה אמר ר' יוחנן עבר והביא עשירית האיפה שלו כשר ע"ש ויש לעיין אמאי כשר הא חביתין חובות נינהו ואין באין בנדבה וכיון דהמשוח שעבר פטור מחביתין אם הקריב אמאי כשר ונראה מזה ג"כ דחביתין מין חובה אחרת היא ואינה חובתו ממש של כ"ג כשאר חובות אלא שיש חובה להביא חביתין בכל יום כמנחת תמידין שאינה בטלה לעולם כדאמרי' בפ' התכלת והחובה היא אחת בכל יום ולא שתים וכמ"ש רש"י ז"ל יומא (ע"ג) דמש"ה אין משוח שעבר מקריב חביתין דחדא אמר רחמנא דתקרב ולא שתים ע"ש וצ"ל להירושלמי היכא דאיכא ב' כהנים גדולים היינו דאיכא משוח שעבר על שניהם מוטל החובה להקריב החביתין אך אין זה חיוב של שני קרבנות דאחד אמר רחמנא ולא שתים רק על שניהם מוטל החובה שיקרב זה הקרבן האחד וזו היא מין חובה חדשה ולכתחילה צריך הכהן המשמש להביאה משלו וממילא נפטר המשוח שעבר אבל אם הקריב המשוח שעבר ג"כ כשר דהוא ג"כ מחויב בדבר (יש לעיין בכ"ג שנצטרע דכ"ג נוהג צרעתו כדילפינן לה במו"ק והצרוע לרבות כ"ג איך הוא מקריב חביתין הא מצורע אינו משלח קרבנותיו

ואפשר דהוי כמו מת כ"ג דמנחתו קריבה משל ציבור אבל למ"ד משל יורשין ודאי ל"ש דבחייו ל"ש יורשין (יש לחקור בכ"ג שהקריב חצי עשרון שחרית ומת ולא מינו אחר תחתיו אם יכולים היורשים להוסיף עוד חצי עשרון ולהקריב ערבית דבזה ל"ש קרא דמחציתה דלאח"מ שלמה היתה קרבה]:

ג

ובמעשה החביתין אמרינן בגמרא שמביא עשרון שלם מביתו ואח"כ חוצהו ובמנחות (ע"א) אפלגו ר"י ור"א אם הן מתקדשין לחצאין והרמב"ם ז"ל פי"ג ממעה"ק כתב וכיצד עשיית חביתי כ"ג מביא עשרון שלם ומקדישו וחוצהו כו' וכתב ע"ז הכ"מ שם דפסק כר"י דאמר אינה קדושה לחצאין ע"ש אך נראה דבחנם כתב כן דבירושלמי שקלים פ"ז ה"ג מקשינן לר"א דאמר דחביתי כ"ג קדושות לחצאין מההיא דכ"ג דהקריב מחצה שחרית ומת ומינו אחר תחתיו כו' דשני חצאין קרבין ושני חצאין אבודין ותני עלה מחצה ראשון ומחצה שני תעובד צורתן ויצאו לבית השריפה ולמ"ד קדושות לחצאין א"כ המחצה שני עדיין לא נתקדש ולמה טעון שריפה ומתרצינן פתר לה כר' ישמעאל דאמר עשרון מקדש ע"ש אלמא דלמ"ד עשרון מקדש לכ"ע אין קדושות לחצאין דכיון דצריך להביא עשרון שלם מביתו צריך למדוד בעשרון של מקדש א"כ הרמב"ם ז"ל דפסק דמידת יבש נתקדשה א"כ לכ"ע מקדיש ואח"כ חוצה:

וכשחוצה בחצי עשרון של מקדש עושה מכל חצי עשרון ו' חלות ובמנחות (פ"ז ע"ב) איבעי לן חביתי כ"ג במה מחלקן לחלות ביד או בכלי וכתב רש"י ז"ל במה מחלקן לעיסה ובתוס' נחלקו ע"ז וכתבו שמחלק לסלת ע"ש ונראה דבמש"ה פי' רש"י ז"ל דמחלק לעיסה ולא לסלת דאם יחלק לסלת לחלות ומכל אחת יעשה עיסה לא יהיו החלות שוות דפעמים עיסת השאור רכה ונמצאת יתירה ואם עיסת השאור עבה היא יתירה כדאמרינן בר"פ כל המנחות באות מצה ואי אפשר לכוין שיהיה שוה כדאמרינן התם א"כ אם יעשה עיסה לכל חלה וחלה לא יהיו החלות שוות ובחביתי כ"ג בעינן שיהיו כל החלות שוות כמ"ש תוס' מנחות (ע"ו ע"ב) ד"ה שריבה והוא מהתוספתא פ"ח דמנחות וא"כ אי ס"ל כמ"ד במנחות (נ"ד ע"א) כמות שהן משערינן היינו דמשערינן כמו שהוא עיסה ולא כמו שהוא קמח א"כ אין החלות שוות ונראה דאפילו למ"ד התם לכמות שהיו משערינן זה דוקא אם היה הדין שכל חלה צריכה להיות אחד מי"ב בעשרון זה משערינן כשהוא קמח ולא כשהוא עיסה אבל הכא נראה דהקפידא הוא רק שיהא שוות ובזה ודאי אזלינן בתר השתא ולרש"י ז"ל ל"ק קושית התוס' שם (פ"ז ע"ב) ד"ה במה דיעשה מידה קטנה

של אחד מי"ב בעשרון לחלק החלות ולרש"י ז"ל דמחלקה עיסה אי אפשר לעשות מידה קבועה דאין מידתן שוה דלפעמים עבה ולפעמים רכה]:

ובלחמי תודה של מצה שיש בהם חלות רקיקים ורבוכה והם ל' חלות וכל חלה היא משליש עשרון כדאמרינן בר"פ התודה אע"ג דליכא מידה של שליש עשרון נראה דמחלק בטורטני דרק בחביתי כ"ג אמרינן דמחלקן ביד דאי טורטני יכניס כיון דכתיב ביה בקללה לאו אורח ארעא כדאמרינן בגמרא שם היינו להכניס למקדש אבל לחמי תודה ונזירות שנעשות בחוץ משער בטורטני והשמן של לחמי תודה דרביעית שמן מתחלק לעשרים חלות של חלות ורקיקים יש לחקור במה מחלקן דלא אשכחן מידה קטנה כזו דאף משורה שהיא הקטנה של מידת הלח היא אחד מתשעה ברביעית כדאמרינן בפ' איזהו נשך ונראה שהיה עושה עיסה מכולן ברביעית שמן ואח"כ מחלקן לחלות:

יש לחקור בחביתי כ"ג אי צריכים לישה בפושרין ולכאורה תלוי במנחת נסכים אי מגבלה במים והיא כשרה וכתבו התוס' שם דבשאר מנחות ודאי נילושות בפושרין דשמנן מועט שהוא לוג לעשרון רק במנחת נסכים שהם ג' לוגין לעשרון איכא פלוגתא אי צריך לישה בפושרין א"כ ה"נ בחביתי כ"ג שהן ג' לוגין לעשרון ואפשר דאף למ"ד במנחת נסכים דאין מגבלה במים התם בולל בכל הג' לוגין משא"כ בחביתין דאינו בולל בכל הג' לוגין רק בולל במקצת ומטגן במקצת והנה הרמב"ם ז"ל בסדר אפיית חביתי כ"ג לא הזכיר לישה בפושרין אך הרמב"ם ז"ל פסק גם במנחת נסכים דמגבלה במים והיא פסולה אבל למ"ד דמנחת נסכים מגבלה במים אפשר דה"ה בחביתי כ"ג ואפשר כיון דחביתי כ"ג חולטן ברותחין לקיים מצות רבוכה לא בעי לישה בפושרין וכן משמע מתוספתא פ"ז דמנחות דאמרינן שם רבוכה לשין אותה ברותחין והנה לפ"ז אין חביתי כ"ג בכלל המנחות לחימוץ דכיון דחולטה ברותחין אינו בא לידי חימוץ כדאמרינן בפ' כ"ש והוי כמו מנחת נסכים למ"ד אין מגבלה במים דאינה בכלל המנחות לחימוץ כדאמרינן במנחות (נ"ז) ובזה אתי שפיר דהתוס' מנחות (נ"ב ע"ב) כתבו דמקרא דזאת תורת המנחה לא שייך לרבויי לענין חימוץ אלא מנחות שיש בהם דין הכתוב בפרשה הגשה קמיצה ולבונה כגון מנחת הסלת המחבת והמרחשת אבל מכל המנחה אתרבו אפילו מנחת העומר ומנחת קנאות ומנחת כהן ומנחת נסכים ולחם הפנים עכ"ל והנה מנחת כהן משיח לא הזכירו שם ונראה הטעם כמ"ש משום דאין בה לישה בפושרין:

וראיתי להרגמ"ה מנחות (נ' ע"ב) שכתב בחביתי כ"ג דחולטן לאחר אפיה ע"ש והנה להרגמ"ה נראה דלש קודם בפושרין וא"כ שייך ג"כ חימוץ אך קשה מהתוספתא דרבוכה לשין אותה ברותחין והרמב"ם ז"ל כתב דחולט ואח"כ לש ע"ש הנה יש לחקור למ"ד

מנחת נסכים דאינו מגבלה במים בכבש הבא עם העומר דמנחתו ב' עשרונים ושמנו רק ג' לוגין שהוא לוג ומחצה לעשרון אי מגבלה במים דהטעם דמנחת נסכים אין מגבלה במים הוא משום דשמנה ג' לוגין לעשרון כמ"ש בתוס' והנה אי נימא דמגבלה במים א"כ למ"ד במנחות (נ"ז) דמרבינן רק לחם הפנים לחימוץ ולא מנחת נסכים ומשום דס"ל דמנחת נסכים מגבלה במים והיא פסולה הא אכתי צריך קרא למנחת נסכים של כבש הבא עם העומר דשמנה מועט ואפשר כיון דאותה מנחה באה בפסח וכשמחמיצה נפסלת לא רק משום מנחה דלא תאפה חמץ רק ג"כ משום חמץ בפסח דלא הוי ממשקה ישראל ומש"ה לא אצטריך קרא מיהו התוס' (נ"ב ע"ב) ד"ה מנין חושבין אף מנחת העומר לחימוץ ואף שמנחת העומר באה בפסח]:

והנה חביתי כ"ג צריכין טיגון ואפיה ובמנחות (נ' ע"ב) איכא למ"ד דמטגן ואח"כ אופה ואיכא למ"ד אופה ואח"כ מטגן ואיכא למ"ד אופה ומטגן וחוזר ואופה והנה בתוס' מנחות (צ"ו ע"א) על הא דאמרינן שם דכל המנחות יש בהם מעשה כלי בפנים ומפקינן לה מקרא דאשר יבשלו את האשם ואת החטאת אשר יאפו את המנחה מה אשם וחטאת טעונין כלי אף מנחה נמי טעונה כלי והיינו לאפיה דאתקוש אפיה דמנחות לבישול דחטאת ואשם והקשו בתוס' שם לאיזה מנחה אצטריך הא במנחת מחבת ומרחשת ומנחת מאפה תנור כלי בהדיא כתיב בהו ואי מנחת הסלת הא אינה טעונה אפיה ע"ש והנה אפשר לומר דאיצטריך לחביתי כ"ג דטעונין טיגון ואפיה ובשלמא בטיגון מפורש דצריכה כלי כדאמרינן על מחבת מלמד שטעונה כלי אבל האפיה דטעונה כלי לא ידעינן ולהכי אצטריך דכל אפיה של מנחות טעונה כלי:

ובמתן השמן אי צריכין החביתין נתינת שמן קודם לעשייתן הנה הרמב"ם ז"ל לא חשיב לה ונראה דא"צ רק בולל במקצת השמן ומטגן בהשאר והלבונה דמקריב חצי קומץ שחרית וחצי קומץ בין הערבים נותן עליהם כשאר מנחות היינו לאחר גמר כל מעשיהן והנה בשיעור קומץ של לבונה בעלמא במתנדב לבונה איכא פלוגתא בירושלמי שקלים פ"ו ה"ד אי משערין בקומצו של כהן או בקומצו של בעלים ומשמע שם דבמנחה פשיטא דמביא בקומצו של בעלים (עיין בק"ע שם] א"כ בחביתין שיעור הקומץ בקומצו של כ"ג מיהו יש לחקור במת כ"ג דמנחתו קריבה משל יורשין באיזה קומץ משערין כיון שהיורשין אינן בעלים גמור על הקרבן שהיורשין מביאין עבור כפרתו של כ"ג כמ"ש הרמב"ם ז"ל ועוד שאם היו היורשין שנים באיזה קומץ משערין ונראה דבכה"ג לכ"ע משערין בקומץ של כהן המקריב והוי כמנחת העומר שהוא של ציבור דנראה דהתם ודאי משערין בקומצו של כהן המקריב [במנחות (ס"ז) גבי מנחת העומר אמרינן בא לו

לעשרין נתן עליו שמנו ולבונתו כו' כתב רש"י ז"ל דניתן תחילה שמנו ולבונתו וכ"כ בתוס' שם דנותן שמן ולבונתו קודם הסלת וכ"כ הרע"ב שם והתו"ח הקשה במשניות שם דלמה יתן לבונה קודם הסלת והא לבונה אין נותנין אלא קודם קמיצה וכתב דט"ס הוא ע"ש ונראה לענ"ד הטעם דהא בריש מנחות איכא פלוגתא אי סלת קדיש בלא שמן ולבונה ונראה דאף למ"ד דקדוש זה בלא זה וקדוש סלת לבד וכן שמן ולבונה כ"א בפ"ע וזה דסלת קדוש בלא שמן ולבונה אמרינן שם הטעם שכן מצינו במנחת חוטא ושמן קדוש לבד שכן מצינו בלוג שמן של מצורע ולבונה קדושה בפ"ע שכן מצינו בלבונה הבאה בבזיכין והיינו כיון שאותו דבר ראוי להיות קרבן בפ"ע במקום אחר אף כאן קדוש בפ"ע אך במנחת העומר ל"ש זה כיון דבאה שעורים שאין כמותה בשאר מנחות ואין הסלת לבד ראוי להיות קרבן בפ"ע במקום אחר דאף למנחת קנאות אינה דומה שזו גרש וזו קמח אינה קדושה בפ"ע ומש"ה לא אמרינן נמי בגמרא דמנחה קדושה בלא שמן ולבונה שכן מצינו במנחת קנאות שגם היא בלא שמן ובלא לבונה ומשום דאין ללמוד סלת של שאר מנחות ממנחת קנאות שזו חטין וזו שעורים וא"כ הסלת של מנחת העומר אי אפשר לקדש אלא כשהיא עם השמן והלבונה ומש"ה בתחילה כשמקדש הסלת צריך כבר ליתן השמן והלבונה]:

סימן לא - מריקה ושטיפה

א

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ח מעה"ק הי"ד דדין שבירה בכ"ח הוא רק בחטאת אבל בשאר קדשים טעונין רק מריקה ושטיפה ככלי מתכת ע"ש והקשה הלח"מ מההיא (דזבחים צ"ה) דתלאו באויר התנור דאיכא רק בישול ולא בלוע ואיבעי לן אי טעון שבירה ופשטינן מההיא דתנור של מקדש של מתכת היה וקס"ד משום שמבשלין בו שפודי חטאת ואם יהיה של חרס יהיה טעון שבירה וש"מ דבישול בלא בלוע נמי טעון שבירה ודחינן דכיון דאיכא שירי מנחות דאפיתן בתנור ואיכא בישול ובלוע מש"ה עבדינן של מתכת ולהרמב"ם ז"ל דרק בחטאת כ"ח טעונין שבירה אבל בשאר קדשים טעונין רק מריקה ושטיפה ככלי מתכת א"כ בשביל שירי מנחות אמאי עבדינן של מתכת ולא של חרס דהא בשביל שירי מנחות אין טעונין שבירה ותי' הלח"מ דהאי שירי מנחות היינו של מנחת חוטא דדינה כחטאת ע"ש אך נראה דאי אפשר לומר כן דמנחת חוטא דחריבה היא ליכא בלוע ובהא דאמרינן בשירי מנחות דאיכא בישול ובלוע כתב רש"י ז"ל דהבלוע הוא משמן המנחה ע"ש:

והנה לבאר שיטת הרמב"ם נראה דהנה בלא"ה קשה מה שייך מריקה ושטיפה בכ"ח הא אין כ"ח יוצא מידי דופיו ועוד כתב הרמב"ם ז"ל שם הט"ו דכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה אינן טעונין מריקה ושטיפה אפילו בחטאת אלא הדחה בלבד וכתב הכ"מ דס"ל לרבנו דהתורה נתנה רק לכלי מתכת דין מריקה ושטיפה ושבירה לכ"ח אבל שאר כלים אינם בכלל זה ע"ש וג"כ קשה נהי דליכא בהו דין מריקה ושטיפה מ"מ אמאי סגי להו בהדחה לטעון הגעלה כשאר איסורים משום הבליעה ונראה דהרמב"ם ז"ל לשיטתיה אזיל שפסק פט"ו מהל' תרומות הי"ט קדרה שבישל בה תרומה לא יבשל בה חולין ואם בישל בנ"ט ואם שטף הקדרה במים או ביין ה"ז מותר לבשל בה והראב"ד ז"ל השיג שם וכתב דטעון הגעלה ומייתי לה לההיא דפ' דם חטאת דאמרינן להדיא דבתרומה טעון הגעלה ע"ש והכ"מ הביא שם ששאלו חכמי לוניל את הרמב"ם ז"ל מההיא דפ' דם חטאת והשיב להם שסמך בזה על המשנה בסוף תרומות דהמערה מכד לכד ונוטף ג' טיפין נותן לתוכה חולין הרכינה ומיצה ה"ז תרומה כו' וז"ל שם וק"ו הדברים ומה אם היין או השמן הנשאר בדפני הכד אינו מדמע אעפ"י שאילו הרכין הכד על צדה היה מתמצה ממנה תרומה המדמעת וכל הצחצוחין הנשארים הן עצמם של תרומה ק"ו לקדרה שנבלעה תרומה בחרסיה שיעלה על הדעת שיצא אותו שנבלע וידמע שזה הנבלע בחרסיה אין בו ממש ולא הוא מין התרומה אלא המים שנתבשל בהם התרומה הם הנבלעים בקדרה ואין לאותו היוצא אם יצא ממש ולא טעם ולפיכך אנו אומרים שאין הקדרה צריכה אלא רחיצה בלבד ולא הוצרכתי רחיצה אלא מפני שהוא ע"י האור להחמיר אבל ליתן לה חולין ע"י צונן אינה צריכה רחיצה כמו המערה מכד לכד כו' ומפני הלכה זו לא הוצרכתי הגעלה לתרומה עכ"ל והיינו דבתרומה איכא קולא משאר איסורים דלאחר הטפת ג' טיפין אע"ג דעוד נשאר שמן בהחבית מ"מ כיון דלא חשיב בטל איסורו ואינו מפרש כפי' הר"ש ז"ל שם דמיירי שיש שם בחולין שיעור לבטל התרומה הנשארת ואין בזה משום מבטל איסור לכתחילה דאינו מתכוין לבטל ע"ש דא"כ אין זה ענין להגעלה ולא שאני בזה בין תרומה לשאר איסורין אלא ס"ל להרמב"ם ז"ל דזהו דין בתרומה כיון דלא חשיב בטל איסורו וכ"ש הבלוע בקדרה והנה זה הדין דאם לא חשיב בטל איסורו איכא אף בקדשים דאמרינן בתרומות שם פי"א ה"ה גרעיני תרומה וכן עצמות קדשים בזמן שהוא מכנסן אסורין ואם השליכן מותרות ואמרינן עלה בירושלמי שהביא הר"ש ז"ל שם דמיירי בגרעינין ובעצמות הראויות לאכילה ומותרין משום נותר משום דכיון דהשליכן בטלו מתורת אוכל כמ"ש תוס' זבחים (פ"ו ע"א) ד"ה ופליגא ע"ש ובזמן שהוא מכנסן ואחשבן אסורות וכן זהו הטעם דלאחר הטפת ג' טיפין נותן לתוכה חולין כיון

דאין דרך למצות והוי כמו שהשליכן דלא אחשבינהו ובטל איסורן ואם הרכינה ומיצה דאחשבינהו אסורין כמו בגרעיני תרומה ועצמות קדשים וזה הדין מצינו רק בתרומה וקדשים ובשאר איסורין עצמות הראויין לאכילה וכן גרעינין של איסור הראוין לאכילה ע"י שמשליכן לא יבטל איסורן (דזהו רק קולא באיסורים שהם מחמת קדושתן דאם אין חשובין לאכילה בטל קדושתן וממילא בטל איסורן) וזה דקדרה שבישל בה קדשים טעון מריקה ושטיפה ושבירה בכ"ח גזירת הכתוב הוא וקודם שנעשה מצותו לא בטלה הקדושה מן הבלוע וא"כ בשאר מיני כלים כגון כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה דליכא בהו גזיה"כ דמריקה ושטיפה סגי בהדחה לבד כמו בכלי שבישל בה תרומה דאינו טעון אלא רחיצה ויש ראיה להרמב"ם ז"ל מהתוספתא פ"י דזבחים דאמרינן שם רש"א קק"ל אינם טעונין מריקה ושטיפה אבל טעונין הדחה משום נותן טעם וכן שם לקמן בתוספתא כבשים פסולים אין טעונין מריקה ושטיפה כו' אלא הדחה ע"ש וקשה דמשום נ"ט לטעון הגעלה וראיה להרמב"ם ז"ל דכל היכא דליכא דין של מריקה ושטיפה הם כתרומה דאינם טעונים הגעלה ולכן ס"ל ג"כ להרמב"ם ז"ל בכ"ח שבישל בהם שאר קדשים חוץ מחטאת דאין טעונין שבירה רק מריקה ושטיפה ואע"ג דכ"ח אינו יוצא מידי דופיו לא איכפת לן בזה דכ"ח שבישל בה תרומה אינה טעונה רק הדחה ובקדשים איכא חידוש דמריקה ושטיפה א"כ אינו צריך יותר ולא איכפת לן מה שאינו יוצא הבלוע וא"כ ל"ק קושית הלח"מ מההיא דפ' דם חטאת דתנור של מקדש של מתכת היה מפני שאופין בה שירי מנחה דאיכא בישול ובלוע ואם היה של חרס היה טעון שבירה דהא בההיא סוגיא דפ' דם חטאת ס"ל דאף בתרומה טעון הגעלה וכדאמרינן להדיא שם ומזה הקשו חכמי לוניל להרמב"ם ז"ל א"כ כיון דס"ל להאי סוגיא דליכא חילוק בין תרומה לשאר איסורין א"כ ה"נ בקדשים א"כ ודאי בתנור של חרס דאופין בה מנחות דאיכא בישול ובלוע וכיון דאינו יוצא מידי דופיו ודאי טעון שבירה אבל הרמב"ם ז"ל שהשיב לחכמי לוניל שהוא סומך על המשנה דמס' תרומות ואינו פוסק כסוגיא דפ' דם חטאת א"כ ה"נ דסגיא במריקה ושטיפה:

וכן נראה להדיא בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל (זבחים פ' י"א) בההיא דר"ט אומר אם בישל בו מתחילת הרגל יבשל כל הרגל כו' וכתב ז"ל ועכ"פ צריכה מריקה לדברי הכל ואז מבשלין בו ממחרת שאילו לא נמרקו אותו משמנונית המדובק בכלים יהיה נותר ואסור ממחרת לבשל בו עכ"ל וכתב עוד שם ומה שאמר כמריקת הכוס ושטיפת הכוס רצה לומר שאינו חייב להפליג עד שיסור כל הרושם עכ"ל ונראה מזה דאע"ג שאמרו מריקה בחמין א"צ רק להסיר השמנונית הדבוק בכלי ולא הגעלה להוציא הבלוע ולא

עוד אלא אף מה שמדובק בכלי אינו מחויב להסיר כל הרושם והטעם משום דבדין סגי בהדחה בעלמא כמו בכלי אבנים וכמו בכלי שבישל בו תרומה ואם רוצה להשתמש בצונן אף הדחה א"צ כמו במערה מכד לכד רק כאן גילתה תורה מריקה ושטיפה וצריכה מריקה בחמין ושטיפה בצונן וגילתה תורה לדקדק להסיר השמנונית יותר אבל מ"מ אם נשאר רק רושם על מועט כזו לא הקפידה תורה אף במקום שהצריכה מריקה ושטיפה והנה בשפוד ובאסכלה כתב בפי' המשנה שם ז"ל מגעילן שיסיר השמנונית שנבלעה בשפוד כו' וסדר המעשה הזה לתת אותן הכלים לתוך מים רותחין כשהן ע"ג האש עכ"ל והיינו דבשפוד ואסכלה צריך הגעלה גמורה ואינו רק להסיר השמנונית המדובק בכלי כמ"ש הרמב"ם ז"ל בשאר כלים וכאן צריך להסיר השמנונית הנבלע בכלי וצריך הגעלה גמורה בחמין ע"ג האש והטעם דשפוד ואסכלה שאני חדא משום דבהא אזדא ליה לקו' של הרמב"ם ז"ל שכתב לחכמי לוניל דמה שנבלע בקדרה אינו אלא מים שנתבשל בהם התרומה דשפוד והאסכלה שאין תשמישן ע"י מים בליעתן משמנונית האיסור בעצמו ועוד שהרי כתב שם לחכמי לוניל דמש"ה בקדרה שבישל בה תרומה טעון הדחה ובמערה מכד לכד אף הדחה א"צ משום דתשמישן ע"י האור ואם רוצה להשתמש בהן בצונן אף הדחה א"צ ע"ש והיינו דבתרומה מחתינן חד דרגא משאר איסורים דע"י צונן דבעלמא טעון הדחה בתרומה אף הדחה א"צ וכשמשמש ע"י האור דבעלמא טעון הגעלה בתרומה סגי הדחה וא"כ בשפוד ואסכלה דבעלמא טעון ליבון ולא סגי בהגעלה בתרומה וקדשים סגי בהגעלה אבל הגעלה צריך:

ובסכינים של מקדש למ"ד בחולין בשוחט את הטריפה הסכין צריך הגעלה בחמין משום דבולע השמנונית א"כ נהי דאין טעונין מריקה ושטיפה משום דהבליעה היא קודם זריקה מ"מ יהיו טעונים הגעלה כשאר איסורים משום הבליעה שנעשה נותר וא"כ כל הסכינים של מקדש יהיו טעונים הגעלה בכל יום וזו לא שמענו [ועוד שבת ויו"ט הסמוכים זה לזה היכא עבדינן דהא אי אפשר להחם חמין להגעלה דודאי מכשירין כאלה לא דחו שבת ויו"ט] ועוד סכין ששחט בו חטאת לא ישחוט בו שלמים כיון דבולע מהחטאת ופולט בהשלמים וא"כ יאכל כחמור שבהם וממעט בזמן אכילת שלמים וכן אם שחט עולה לא ישחוט אח"כ שום קרבן מהנאכלים כיון דבולע משמנונית העולה שאסור באכילה וכמו בשוחט טרפה דלא ישחוט אח"כ כשרה ועוד אף מעולה לעולה לא ישחוט בלא הגעלה דודאי השמנונית הבלוע בסכין הוא דחוי דלא גרע מנשפך הדם מן הכלי על הרצפה דמחוסר אסיפה דהוי דחוי וזה דאמרינן כל שבידו לא הוי דחוי כתבו התוס' שם משום דמצוה לאוספו א"כ הכא דאין מצוה להוציא הבלוע בהסכין ע"י הגעלה ולהקריב

את הבלוע א"כ ודאי הוי דחוי ופסול א"כ כשבולע אח"כ העולה האחרת מהסכין א"כ בולע פסול א"כ בין כל שחיטה ושחיטה יהא צריך להגעיל הסכין ועוד אותה שחיטה עצמה יהיה אסור לגמור ואע"ג דמקשינן בחולין שם דשחט כשרה ג"כ יהיה אסור משום דבולע אמ"ה ומתרצינן דאימת בלעה לכי חיימא אימת קא חיימא לכי גמרה שחיטה ההיא שעתא התירא הויא ע"ש מ"מ בקדשים נהי דהבליעה היא בגמר שחיטה היינו משחט רוב שנים כיון דהבליעה הוי דחוי וכיון דבקדשים מצוה למרק א"כ כשממרק בולע אח"כ מהדחוי ולהרמב"ם ז"ל אתי שפיר דקדשים שאני וכל דאינו טעון מריקה ושטיפה אין הבלוע בכלי חשוב כלל:

עוד כתב הרמב"ם ז"ל פ"ח מעה"ק דהמריקה ושטיפה הם עקב אכילה היינו קודם שנעשו נותר ונחלקו עליו והנה גם בזה הרמב"ם ז"ל לטעמיה דאם היה המריקה ושטיפה אחר שנעשה נותר היה צריך הגעלה גמורה להוציא הבלוע כשאר איסורים ולא היה סגי במה שמסיר השמנונית הדבוק בכלי כמ"ש הרמב"ם ז"ל דאף את כל הרושם אינו מחויב להסיר דזה דשאני בין קדשים לשאר איסורים הוא משום דתרומה וקדשים כל שאינו חשוב ומשליכו ואינו מחשיבו לאכילה בטל איסורו כמו עצמות קדשים שהשליכן אך זו הקולא הוא רק קודם שנעשו נותר ואם השליכן אז אין באין אח"כ לידי נותר כמה שהביא הר"ש ז"ל שם אבל לאחר שנעשו נותר לא מהני בהו השלכה דהא אמרינן בפסחים פ"ג דהעצמות נשרפין בט"ז ואפילו בעצמות שאין ראוין לאכילה ומשום ששימשו נותר ואינו רשאי להשליכן משום דנותר כבר דינו כשאר איסורים אך כיון שעושה המריקה ושטיפה קודם שנעשו נותר ומסיר אז השמנונית המדובק בהכלי הרושם שנשאר והבלוע לא חשיבי ואין נעשים אח"כ נותר כמו עצמות שהשליכן. [יש לחקור בעצמות קדשים דאמרינן השליכן מותרין כנסן אסורים אם לא השליכן ולא כינסן אי בטל חשיבותן דהכינוס מחשבו כדאמרינן בתוספתא פ"ט דטהרות לענין טומאת אוכלין חטין היוצאות עם גללי בקר אעפ"י שחישב עליהן לאוכלין אין מטמאין טומאת אוכלין כינסן לאוכלין מטמאין טומאת אוכלין]:

ב

הנה שיטת התוס' דבקדשים צריך הגעלה גמורה ולמ"ד מריקה בצונן צריך הגעלה לבד ממריקה ושטיפה ולמ"ד מריקה בחמין מריקתן זו הגעלתן ובזבחים (צ"ו ע"ב) אמרינן ר"ט אומר אם בישל מתחילת הרגל יבשל כל הרגל ואמרינן בגמרא הטעם דכל יום נעשה גיעול לחברו ויש לעיין הא בכל הגעלה בולע הקדרה אח"כ ממה שמגעיל ולכן עושין הגעלה בס' או לאחר שנעשה פגום א"כ הכא שמבשל קודם שנעשה פגום וגם ס' ליכא

א"כ בולע אח"כ ממה שפלט ונעשה אח"כ נותר ואע"ג דמין במינו אף בלח מדאורייתא בטל ברובא ובמקדש לא גזרו כמ"ש בתוס' שם (צ"ו ע"א) ד"ה ואם מ"מ להשיטות דהיתר בהיתר לא בטל א"כ הכא כשמבשל עדיין שניהם היתר א"כ מה שבולע הקדרה ממה שמגעיל נעשה אח"כ נותר ומה שמתבטל אח"כ לא מהני דאם כבר נעשה נותר הבלוע טעון מריקה ושטיפה ולא סגי אף בהגעלה לחוד ועוד דלמ"ד מריקה בחמין דהמריקה עולה להגעלה ג"כ יש לעיין כיון דהמריקה היא קודם שנעשה טעם פגום א"כ טעון הגעלה בס' ונראה דמריקה ג"כ ע"כ עביד בס' דאם לא כיון שבולע ממה שמגעיל א"כ יהיה טעון עוד הפעם מריקה ושטיפה משום הבליעה השניה דלא גרע מעירה לתוכו רותח דבלוע בלא בישול טעון מריקה ושטיפה או דנימא כמ"ש בתוס' דבמקדש מין במינו אף בלח בטל ברוב:

והנה הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה פי"א דזבחים כתב ז"ל השפוד והאסכלה מגעילן בחמין וסדר המעשה הזה לתת אותן הכלים לתוך מים רותחין כשהן ע"ג האש ושופכין עליהם מאותם המים ושוטפן במים קרים עכ"ל היינו דלבד מהגעלה צריך לשפוך עליהם מאותן המים היינו החמים כדי לקיים מצות מריקה ואח"כ שוטפן במים קרים כדי לקיים מצות שטיפה אך בפסקיו כתב הרמב"ם ז"ל פ"ח מעה"ק הי"ב השפוד והאסכלה מגעילן במים חמים ע"ג האש ואח"כ מדיחן עכ"ל היינו דלאחר הגעלה אינו טעון רק שטיפה וההגעלה עצמה עולה למריקה בחמין ונראה דאף בפי' המשנה ס"ל להרמב"ם דההגעלה עולה למריקה רק מיירי שאינו מגעילן בס' א"כ לעולם אחר ההגעלה בולע עוד הפעם ממה שמגעיל וצריך עוד הפעם מריקה ושטיפה בשביל הבליעה החדשה.

ואע"ג דאמרינן לר"ט דכל יום נעשה גיעול לחברו אע"ג דליכא ס' התם הוא משום דהוי מין במינו דמדאורייתא בטל ברובא וכאן אוקמוה רבנן אדאורייתא כמ"ש בתוס' אך זה שייך רק במבשל והדר מבשל א"כ הרוטב של עתה והרוטב שבלע אתמול הם מין במינו אבל בשפוד ואסכלה דתשמישן ע"י האור ובולעין מהשמנונית כשמגעילן במים הוי מין בשאינו מינו וצריך ס' מדאורייתא וכיון דליכא ס' טעון מריקה ושטיפה משום הבליעה החדשה אך עתה א"צ הגעלה גמורה דהא הרמב"ם ז"ל ס"ל דבשאר מריקה ושטיפה א"צ הגעלה גמורה להוציא הבלוע וגם את כל הרושם הדבוק בכלי ג"כ א"צ להסיר כמה שהבאתי לעיל סק"א וא"צ רק לקיים מצות מריקה ושטיפה ורק בשפוד והאסכלה צריך הגעלה משום דבעלמא צריך ליבון אבל מה שהשפוד והאסכלה בולעין בשעת הגעלתן לא עדיף מבליעת בישול בקדרה ואינו טעון רק מריקה ושטיפה ולכן כתב הרמב"ם ז"ל דשופך אח"כ עליהם מאותן המים החמים לקיים מצות מריקה ואח"כ

שוטפן בצונן לקיים מצות שטיפה ומ"ש הרמב"ם ז"ל בפסקיו דלאחר הגעלה אינו טעון רק הדחה י"ל דמירי דמגעילן בס' דליכא בליעה חדשה וההגעלה עולה למריקה ואינו טעון רק שטיפה:

והנה מהרמב"ם ז"ל נראה להדיא דבשאר כלים חוץ מהשפוד והאסכלה א"צ לעשות בחמין ע"ג האש והמריקה בחמין היא רק בעירוי של רותחין אך להתוס' דהמריקה היא ג"כ הגעלה א"כ לכאורה כל מריקה היא בחמין ע"ג האש דעירוי של רותחין אין זו הגעלה כמ"ש תוס' זבחים (צ"ה ע"ב) ובשלהי ע"ז ורק היכא שהבליעה הראשונה מהקדשים היתה ע"י שעירה לתוכו רותח אמרינן כבולעו כך פולטו אבל היכא שבישל בה קדשים טעון הגעלה גמורה אך אפשר כמו שמקילין בשפוד והאסכלה דבעלמא טעונין ליבון והכא סגי בהגעלה ואמרינן בשלהי ע"ז משום דהיתירא בלע א"כ ה"נ בדבר שצריך הגעלה סגי הכא בעירוי של רותחין דחשיב ג"כ הגעלה לדברים שאין בליעתן מרובה כמ"ש תוס' בע"ז (ע"ד ע"ב) וצ"ע בזה [ובעיקר מה דאמרינן בע"ז דמש"ה בשפוד ואסכלה סגי בהגעלה משום דהיתירא בלע יש לעיין דזה שייך רק לענין איסור נותר דבליעתן היתה קודם שנעשה נותר אבל לענין שזרים וכן טמאים יהיו מותרין להשתמש בהם לענין זה הוי איסורא בלע וצ"ע]:

ג

אמרינן לר"ט דבישל מתחילת הרגל יבשל כל הרגל ואינו טעון מריקה משום דכל יום נעשה גיעול לחברו ויש לעיין נהי דכל יום נעשה גיעול לחברו וכבר הוציא את הבלוע ע"י הגעלה קודם שנעשה נותר מ"מ אי ס"ל דבישול בלא בלוע נמי טעון מריקה ושטיפה א"כ ע"כ צריך מריקה ושטיפה בשביל הבישול ומאי איכפת לן אם הוציא הבלוע וא"כ אמאי עביד לה מריקה ושטיפה רק אחר הרגל ואפשר לומר דאף אי ס"ל דבישול בלא בלוע ג"כ טעון מריקה ושטיפה מ"מ אין המריקה ושטיפה מעכבות להשתמש בהכלי כיון דליכא בליעה ואינה רק מצוה ויכול לעשותן אחר הרגל ולפ"ז הוי אתי שפיר הא דאמרינן דתנור של מקדש של מתכת היה דאם היה של חרס היה טעון שבירה משום שירי מנחות שאופין בו וא"כ אף בשל מתכת עכ"פ התנור טעון מריקה ושטיפה ומה דאמרינן שם בגמרא דהיסקו בפנים הוא רק דאינו טעון הגעלה דיוצא הבלוע ע"י הסקה אבל בקדשים דלא סגי רק בהגעלה יטעון מריקה ושטיפה א"כ בשבת שצריך לאפות שם החביתין דאופה ואח"כ מטגנן כיון שהתנור צריך מריקה ושטיפה משירי מנחות של אתמול ומריקה ושטיפה לכל השיטות חוץ מהרמב"ם ז"ל הוא לאחר שנעשה נותר והיינו בשבת איך שרי להחם חמין למריקה שהיא בחמין איך הוא דוחה את השבת

[ובירושלמי דייקינן דמכשירי קרבן של שבת דוחה את לילי שבת מדאמרינן דהעמידו עושי חביתין לעשות חביתין והיינו להחם חמין לרבוכה ע"ש אך להחם חמין לעשות מריקה ושטיפה ודאי הוי מכשירין שאין דוחין את השבת] ולפ"ז דאין המריקה ושטיפה מעכבין ההשתמשות בכלי היכא שכבר הוציא הבלוע וה"נ בתנור כיון שהיסקו בפנים ומוציא כל הבלוע ורק טעון מריקה ושטיפה משום מצוה יכול לעשותן אחר השבת ואינו מונע ההשתמשות בהתנור (הנה אי ס"ל דבישול בלא בלוע ג"כ טעון מריקה ושטיפה יש לחקור אי צריך בזה שיעור בישול שהוא בכ"מ כמאכל בן דרוסאי או אפשר שאפילו בישול כל שהוא ג"כ טעון מריקה ושטיפה]:

ובעיקר מה דאמרינן לר"ט דבישל מתחילת הרגל מבשל כל הרגל משום דכל יום נעשה גיעול לחברו והיינו כשמבשל שלמים היום מבשל גם שלמים למחר ופולט של אתמול ואי מבשל חטאת מבשל אחריו שלמים ומחר מבשל עוד הפעם שלמים כמ"ש רש"י ז"ל שם וקשה הא איכא שבת שבתוך הרגל דאי אפשר לבשל בו אלא למוצ"ש וא"כ השלמים שבישל בע"ש דנאכלים לב' ימים ולילה אחד למוצ"ש כבר נעשו נותר א"כ איך מבשל כל הרגל וצ"ע [יש לחקור בעירה לתוכו רותח דאינו בולע רק כדי קליפה כמ"ש תוס' בזבחים שם אם יקלוף הכלי אח"כ אם יהיה טעון מריקה ושטיפה כיון דעתה ליכא בלוע ובישול נמי ליכא בעירה לתוכו רותח כדאמרינן בגמרא שם ואפשר כיון שכבר נתחייב כל הכלי מריקה ושטיפה לא פקע ועיין תוס' ע"ז (ע"ו ע"א) ד"ה בת יומא]:

ושיטת הרמב"ם ז"ל דמריקה ושטיפה הוא קודם שנעשה נותר וכתב בפי' המשנה דמריקה ושטיפה הוא קודם זמן אכילה כדי שלא יבוא לידי נותר ע"ש וזהו הטעם דמשנה קודם דאסור להביא לידי נותר והתוס' והראב"ד ז"ל דס"ל דמריקה ושטיפה הוא דוקא לאחר שנעשה נותר נראה טעמייהו דאדרבה דקודם שנעשה נותר אסור להגעיל דהוי מאבד קדשים כשרים וזה אסור דהא אף בפסול כל שאין פסולו בגופו טעון עיבוד צורה ואסור לשורפו קודם דהוי בזיון קדשים וצריך להביאן לכתחילה לידי נותר ואח"כ לשורפן מיהו מהתוס' פסחים (פ"ב ע"א) ד"ה בשלמא מוכח דרק שריפה אסור קודם עיבוד צורה אבל קבורה שרי ע"ש א"כ הגעלה ומריקה ושטיפה אינן אלא כקבורה מיהו מרש"י ז"ל זבחים (פ"ב ע"א) נראה דס"ל דאף לקבורה טעון עיבוד צורה דכתב שם גבי נתערבו דמים הפנימים בחיצונים דאי אפשר להזותן דממתין עד שתשקע החמה ואח"כ שופכן לאמה ע"ש ואע"ג דשפיכה לאמה הוי רק קבורה ומ"מ אסור קודם וצריך להמתין עד שקיעת החמה שזהו עיבוד הצורה של הדם ולהתוס' אפשר דהבלוע בקדרה שאני דאפשר שיהא נאכל דיכול לבשל בהקדרה קודם שנעשה נותר ויפליט הבלוע במה שהוא

מבשל עתה ויהא נאכל ומש"ה אסור להגעיל ולעשות מריקה ושטיפה קודם שנעשה נותר [ובשבירה בכ"ח להרמב"ם ז"ל אי ג"כ צריך קודם שיעשה נותר לא נתבאר להדיא ויש לחקור בזה]:

ומחבת ומרחשת של מקדש אי טעונין מריקה ושטיפה משום שמטגנין בהם את המנחות נראה דא"צ דכמו בזבחים אם בישל קודם זריקה א"צ מריקה ושטיפה כדאמרינן בזבחים (צ"ו ע"ב) ה"נ במנחות קודם הקטרת הקומץ ומדוקדק לשון הש"ס גבי תנור של מקדש דאמרינן כיון דאיכא שירי מנחות דאפייתן בתנור ואיכא בישול ובלוע ואם היה עושין של חרס היה טעון שבירה ויש לדקדק מאי אריא דנקט שירי מנחות לנקוט מנחות עצמן דהאיכא מנחות דאפייתן בתנור כגון מנחת מאפה תנור ולפ"ז דוקא בשביל שירי מנחות שהם אחר הקטרת הקומץ היה טעון שבירה אבל בשביל מנחות עצמן לא היה טעון שבירה אך זה י"ל רק להרמב"ם ז"ל דס"ל דכל היכא דליכא גזיה"כ דשבירה ומריקה ושטיפה אינו טעון אלא הדחה ולא איכפת לן על הבלוע אבל להמפרשים ז"ל דלא שאני תרומה וקדשים משאר איסורין א"כ אפילו אי במנחות עצמן ליכא דין דמריקה ושטיפה משום שהן קודם הקטרת הקומץ מ"מ כיון דסוף סוף התנור בולע וכ"ח אינו יוצא מידי דופיו א"כ ע"כ אסור להשתמש בו דהא אכתי הש"ס לא סליק אדעתיה דתנור שאני דהיסקו מבפנים וא"כ אכתי מ"ש דנקט הש"ס שירי מנחות ולא מנחות עצמן [אך גם להרמב"ם ז"ל לפמ"ש לעיל דע"כ האי סוגיא ס"ל דאין חילוק בין קדשים לשאר איסורים ג"כ קשה מ"ש שירי מנחות דקתני ולא מנחות עצמן]:

והנה המל"מ פי"ג מעה"ק הביא מחלוקת הראשונים ז"ל במנחת מאפה תנור אם צריכה מתן שמן בכלי קודם עשייתה אם רק מיציקה אמעוט או גם ממתן שמן בכלי קודם עשייתה ע"ש ומתוס' מנחות (נ"ה ע"א) ד"ה כל מוכח להדיא דא"צ ולפ"ז י"ל דמש"ה נקט שירי מנחות ולא מנחות עצמן דכיון דא"צ שמן קודם לעשייתן א"כ לרבי דס"ל דחלות בוללן והיינו לאחר אפיה א"כ בשעת אפיה אין בהם שמן כלל וכ"ש ברקיקים דלכ"ע המשיחה לאחר אפיה כמ"ש הרמב"ם ז"ל א"כ ליכא בלוע דמה דאמרינן דבשירי מנחות איכא בישול ובלוע כתב רש"י ז"ל דהבליעה היא משמן של המנחה ולהכי נקט שירי מנחות דלכ"ע איכא בישול ובלוע:

אמרינן בזבחים (צ"ו ע"ב) דמריקה ושטיפה אינן בחטאות הפנימיות ולעיל (צ"ב ע"ב) מפקינן לה מקרא שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות וכתב הרמב"ם ז"ל דאם בישל בה מבשר של חטאת הפנימית אינו טעון מריקה ושטיפה והנה יש לעיין אי אין לינה מועלת בבשר פרים הנשרפים א"כ למאי אצטריך קרא דהא כיון דאינו נעשה נותר אינו שייך

מריקה ושטיפה דזהו רק לאחר שנעשה נותר כמ"ש בתוס' ואף להרמב"ם ז"ל דמריקה ושטיפה הוא קודם מ"מ הוא שייך רק בדבר שנעשה נותר דהמריקה היא להרמב"ם ז"ל כדי שלא יבוא לידי נותר כמ"ש בפי' המשנה לזבחים וצ"ע:

הנה בגמרא שם (צ"ו ע"ב) מהדרינן למצוא נפקותות בין תרומה לקדשים לענין מריקה ושטיפה והנה להרשב"א ז"ל דכ"ח הבאין במידה דלעולם יש בהם ס' מותר להשתמש בהם א"כ בתרומה כה"ג אינו טעון הגעלה ובקדש טעונין מריקה ושטיפה ועוד דאם אינו רוצה להשתמש עוד בהכלי כלל בתרומה דדינה כשאר איסורין אינה טעונה כלום אבל בקדשים טעון מריקה ושטיפה משום מצוה אפילו אם אינו רוצה להשתמש בהכלי דהא כ"ח טעונין שבירה דוקא במקום קדוש והא כששוברן בחוץ ג"כ אינו משתמש בהם עוד ומ"מ משום מצוה טעון שבירה ובעינן דוקא במקום קדוש וה"ה למריקה ושטיפה:

והנה לשיטת התוס' והראב"ד ז"ל דמריקה ושטיפה הן לאחר שנעשה נותר נראה דמריקה ושטיפה וכן שבירה בכ"ח הם דינים בנותר דנותר מצותו בשריפה וזהו דוקא בנותר שהוא בעין אבל בנותר הבלוע בקדרה נתנה התורה מריקה ושטיפה תחת שריפה ובכ"ח שבירה והנה יש לחקור בשלמים הנאכלים לב' ימים ולילה אחת אם מריקה ושטיפה שלהן הם לאור שלישי דאז כבר אידחו מאכילה או ליום שלישי דלאור שלישי עדיין לא אנתקו לשריפה כדאמרינן בזבחים (נ"ו ע"ב) דאם המריקה ושטיפה הם מצוות בנותר תחת שריפה ולזה לא אנתקו אלא ליום ג' עוד יש לחקור לר"ש דס"ל דקק"ל לא היו בכלל מריקה ושטיפה אם צריך להוציא הבלוע ע"י הגעלה ולהביאו לידי שריפה דהא נותר בשריפה וכיון דכאן לא נתנה התורה מצות מריקה ושטיפה ה"ה כשאר נותר דטעון שריפה:

והנה להשיטות דמריקה ושטיפה הוא לאחר שנעשה נותר יש לעיין מהתוספתא פ"י דקרבנות שטף ולא מרק מרק ולא שטף יאכל כחמור שבהם ע"ש ואי מריקה ושטיפה הוא לאחר שנעשה נותר מה שייך יאכל כחמור שבהם הא אסור לגמרי ואי מיירי שעשה מריקה ושטיפה קודם זמנו הא כיון דעדיין לא חלה עליו מצות מריקה ושטיפה סגי בהגעלה ואמאי במורק ולא שטף יאכל כחמור שבהם וצ"ע:

עוד יש לעיין מהתוספתא ע"מ שהוכיחו התוס' בזבחים (צ"ז ע"א) דמריקה ושטיפה הוא לאחר שנעשה נותר מההיא דר"ט דכל יום נעשה גיעול לחברו ואי איכא מצות מריקה ושטיפה קודם נותר כי בשיל ביה שלמים אתמול כשבא היום והוזקק למריקה ושטיפה אי בשיל בה שלמים דהאידנא קודם מריקה ושטיפה ליתסרו ע"ש ומהתוספתא מוכח אע"ג דכבר נתחייב במריקה ושטיפה ולא עשה כמצותן כי מבשל בהן אינו נאסר ורק

אוכל כחמור שבהם דבשביל מצות מריקה ושטיפה אינו נאסר רק דחשבינן כאילו לא הוציא הבלוע ורק יאכל כחמור שבהן וצ"ע:

ד

כתב הרמב"ם ז"ל פ"י מעה"ק הי"ב חתיכה של ק"ק או של פיגול או נותר שנתבשל עם חתיכות אחרות אותן החתיכות אסורות לזרים ומותרות לכהנים והקשה הלח"מ שם אמאי נקט סתמא ומותרות לכהנים ולא חילק בין טמאים לטהורים כמו שחילק בהלכה שאח"כ ע"ש ונראה לענ"ד דהכא א"צ לחלוקה זו דהכא מיירי רק בפיגול ונותר של ק"ק כמ"ש הלח"מ שם א"כ כיון דכתב הרמב"ם ז"ל דאסור לזרים ומותר רק לכהנים והיינו דהקדשים לא נתבטלו ונתבטל רק איסור פיגול ונותר וא"כ ע"כ צריך לאוכלן בעזרה דאסור להוציאן לחוץ כיון שהן ק"ק וא"כ אי אפשר טמאים לאוכלן שם דאין טמאים נכנסים לעזרה א"כ הרמב"ם ז"ל לא היה צריך כאן לפרש דנאכלים רק לטהורים ולא לטמאים וזה דאמרינן ביבמות פ' הערל בחתיכה של חטאת טמאה שנתערבה בטהורות וכן פרוסה של לחם הפנים טמא שנתערבה בטהורות דעולין בק"א אבל חטאת טהורה שנתערבה בחולין וכן בלחם הפנים אין בטלין ומקשינן מ"ש רישא ומ"ש סיפא ומשנינן רישא איסור לאו סיפא איסור כרת ופי' רש"י ז"ל דאיסור כרת היינו דאתי למיכליה בטומאת הגוף ע"ש ואעפ"י שהן ק"ק התם בעינן למימר דחטאת ולחם הפנים יבטלו בחולין שיהיו מותרים לזרים א"כ כיון דבטל תורת קדשים מהם שיהיו מותרין לזרים א"כ מותר ג"כ להוציאן לחוץ ואפשר למיכל בטומאת הגוף וזה שכתב הרמב"ם ז"ל שם הלכה י"ג דנאכל לטהורים ולא לטמאים משום קק"ל דאיירי התם נקטיה דאין מקומן בעזרה: **אך** בפי' המשנה (ערלה פ"ב משנה ט"ז) בחתיכה של ק"ק של פיגול ושל נותר שנתבשל עם החתיכות דאסור לזרים ומותר לכהנים כתב הרמב"ם ז"ל דמותר בין לכהנים טהורים בין לכהנים טמאים לפי שהכל נטמא בנותר ופיגול כמו שיתבאר במקומו עכ"ל והיינו משום דגזרו טומאה על הפיגול ועל הנותר והאוכל קדשים טמאים אין חייבין עליהם משום טומאת הגוף והיינו כריה"ג בריש פ' השוחט והמעלה דטמא שאכל טמא פטור אך קשה דא"כ אתיא מתני' דלא כהלכתא דהא קי"ל כרבנן דטמא שאכל את הטמא ג"כ חייב וא"כ על הרמב"ם ז"ל בפסקיו אי אפשר לפרש כמה שפי' בפי' המשנה דא"כ קשה דידיה אדידיה שהרי הרמב"ם ז"ל פסק כרבנן דטמא שאכל את הטמא חייב וע"כ צריך לפרש שם כמ"ש ומ"ש בפי' המשנה לפי שהכל נטמא בפיגול ונותר ואעפ"י דפיגול ונותר הוא רק טומאה דרבנן יש מזה פשיטות לחקירת המל"מ פ"ז מהל' תרומות בטמא שאכל תרומה טמאה דפטור אם אכל תרומה טמאה מדרבנן אם ג"כ פטור ע"ש:

ובעיקר הדין בחתיכה של ק"ק של פיגול ושל נותר שנתבשל עם החתיכות דאסור לזרים וכן אמרינן ביבמות פ' הערל בחתיכה של חטאת ושל לחם הפנים שנתערב בחולין דאינה בטלה ואסורים לזרים וכן פסק הרמב"ם ז"ל ובזבחים (צ"ז ע"א) אמרינן בבישל בה קדשים וחולין אם אין בהם בנ"ט אין הקלים נאכלים כחמורין והביאה הרמב"ם ז"ל פ"ח מעה"ק הי"ח וכתב דאם אין בהם בנ"ט אין הקלים נאכלין כחמורים ואינן כמותן לכל דבר והיינו דמותרים אף לזרים ובפשוטו החילוק הוא דהתם בחתיכה שהוא דבר שדרכו להמנות וגם אפשר למוכרו לכהנים בהפסד מועט לא בטל כמ"ש רש"י ז"ל בפ' הערל שם ועיין כ"מ פ"ו מפסה"מ הכ"ג אבל כאן בבישל בה קדשים וחולין דלא מיירי בחתיכות שפיר בטל אף לענין שיהא מותר לזרים מיהו הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה דערלה שם כתב דמיירי שהוציא אח"כ החתיכות של הנותר והפיגול ולא נשאר רק הבלוע ובכ"ז אסור לזרים וצ"ע (עוד כתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שם דפיגול י"ל שעת הכושר לכהנים קודם שנעשה פיגול ודבריו מרפסין איגרי דהא פיגול היא בשעת זריקה או קודם לכן א"כ לא משכחת לה שעת הכושר וכן אמרינן בהדיא במנחות כ"ה דפיגול לא היתה לו שעת הכושר]:

ולעניין מריקה ושטיפה בבישל בה קדשים וחולין דמחלקינן שם בזבחים בין יש בהם בנ"ט בין אין בהם בנ"ט אף אם יש בהם בנ"ט נראה ג"כ דהמריקה ושטיפה היא רק מדרבנן דמדאורייתא מין במינו ברובא בטל ואם בישל בה חתיכות בחתיכות והחתיכות של קדש ושל חולין ניכרות בפ"ע אף כי אין בהם בנ"ט אי ס"ל דבישול בלא בלוע ג"כ צריך מריקה ושטיפה נראה דודאי צריך מריקה ושטיפה מדאורייתא ואע"ג דהבליעה בטלה מ"מ כיון דעל בישול בלא בלוע איכא מריקה ושטיפה לא איכפת לן בהבלוע כלל רק כיון שהקדשים עצמן לא נתבטלו כיון שהן ניכרות מקרי שבישל בה קדשים וצריך מריקה ושטיפה וההיא דזבחים מיירי שנתערבו ולא הוכרו מתחילת הבישול הביא הר"ן ז"ל (בנדרים נ"ב) מן הירושלמי זה הכלל היה רש"א משום ר' יהושע כל דבר שיל"מ כגון טבל ומעשר שני והקדש לא נתנו בו חכמים שיעור אלא מין במינו במשהו ושלא במינו בנ"ט וכל שאי"ל מתירים כגון תרומה כו' מין במינו ושלא במינו בנ"ט כו' ויש לעיין איך משכחת לה תרומה מין במינו בנ"ט הא תרומה צריכה ק"א ואי מיירי דליכא ממשות האיסור רק טעם וכה"ג תרומה בנ"ט וא"צ ק"א כמ"ש רש"י ז"ל בחולין (צ"ט ע"א) א"כ אפילו אם היתה תרומה דבר שיל"מ ג"כ היתה בנ"ט דכל דליכא ממשות האיסור רק טעם לא אמרינן דבר שי"ל מתירים לא בטל וכדפסקינן ביו"ד הל' תערובות וצ"ע]:

ה

אמרינן בזבחים (צ"ד ע"ב) כלי נחשת שיצא חוץ לקלעים נכנס ומורקו ושוטפו במקום קדוש נטמא פוחתו ונכנס כו' ומקשינן בגמרא פוחתו והא לאו כלי הוא ומשנינן דרציף מרציף ויש לעיין ל"ל לפוחתו ולתקנו יטבילו וצ"ל כיון דמריקה ושטיפה בעינן במקום קדוש אם יטבילו בחוץ הוי כשטיפה בחוץ וזה הטעם נמי מה דאמרינן שם בבגד שניתז עליו דם חטאת ונטמא חוץ לקלעים קורעו ומכניסו ואמאי לא יטביל אותו וע"כ ג"כ זה הטעם כיון דבעינן כיבוס במקום קדוש ובבגד שריתו במים זהו כבוסו נמצא כיבוס שלא במקום קדוש ואע"ג דלדם חטאת בעינן העברת ז' סמנים היינו רק דלא סגי בכיבוס של מים אבל בעינן שיהא כל הכיבוס במקום קדוש ומש"ה אי אפשר להטבילו אמרינן בזבחים שם דדם חטאת ומראות נגעים צריכים ז' סמנים ויש לעיין למאי הלכתא בשלמא בכתם כל שלא העביר ז' סמנים עדיין אינו ראיה שהוא צבע ומטמא וכן בנגעים כל שלא העביר ז' סמנים אין להחליט הבגד דאפשר אם יעבירו עליו ז' סמנים יעבור הנגע אבל בדם חטאת כיון שידוע שהוא דם חטאת למה לי להעביר ז' סמנים כל שנתכבס הדם בפחות מז' סמנים מאי איכפת לן ואם לא נתכבס הדם פשיטא דצריך לעשות כל מה דאפשר לכבסו ע"כ נראה דבדם חטאת אינו תלוי להוציא הדם רק מצות כיבוס עליו ואפילו יצא הדם בסם אחד צריך להעביר ז' סמנים דמצות כיבוס על הבגד וכיבוס מקרי בהעברת ז' סמנים ואם העביר עליו ז' סמנים ולא יצא הדם אינו זקוק עוד אפילו אם הוא אפשר לו ע"י דברים אחרים דקיים מצות כיבוס] ולמ"ד בזבחים מריקה ושטיפה הן בצונן והם לבד מהגעלה ואין הגעלה עולה למריקה ושטיפה משום דהגעלה היא בחמין ומריקה ושטיפה הן בצונן והגעלה לא אשכחן דצריכה להיות במקום קדוש א"כ קשה ל"ל לפחות הכלי ולתקנו יטבילו בחמין ואח"כ יעשה מריקה ושטיפה בפנים ונראה דההיא דצריך לפחות הכלי ולתקנו ע"כ אתיא כרבנן דמריקה בחמין ושטיפה בצונן א"כ אי אפשר להטביל בחוץ דאם יטביל בחמין יהיה מריקה בחוץ ואם בצונן תהיה שטיפה בחוץ ומכאן נראה דמריקה ושטיפה אי אפשר לתקנן דאם עשה מריקה ושטיפה בחוץ אי אפשר אח"כ לעשות מריקה ושטיפה בפנים דאין מריקה ושטיפה אחר מריקה ושטיפה ואם עשאן בחוץ בטל מצותן דאל"כ יטביל הכלי בחוץ ואח"כ יעשה מריקה ושטיפה בפנים:

ובהא דאמרינן בכלי נחשת שנטמא בחוץ דפוחתו ומקשינן והא לאו כלי הוא ומשנינן דרציף מרציף כתבו בתוס' שם דהאי רציף מרציף אינו כההיא דשבת שמתקן הפחיתה שמכה עליו בקורנוס ומחברו וחזר שם כלי עליו דא"כ בבגד נמי לשני הכי דחוזר ותופרו

לאחר שקרעו אלא ע"כ הוא חשיב בגד חדש וכלי חדש וכאילו אינו ראשון עכ"ל והנה יש לעיין נהי דהוי ככלי חדש מ"מ כיון דבהכלי של עתה יש בו בלוע מקדשים הרי טעון מריקה ושטיפה אע"ג דלא נתבשל בו דהא בלוע בלא בישול לכ"ע צריך מריקה ושטיפה וצ"ל דרק מעשה הבליעה מחייבת במריקה ושטיפה ומה שבלוע ועומד אינו מחייב א"כ בהאי כלי החדש הבליעה היא ממילא עוד אפשר דאף להתוס' לאחר שרצף מחויב הכלי במריקה ושטיפה משום הבליעה שבה רק דאי אפשר לעשות כן משום שמבטל מצות מריקה ושטיפה מן הכלי הראשון דהכלי הראשון הוי כמו שאינה וביטל ממנה מצות מריקה ושטיפה דבזה שפחתה ושברה לא קיים מצותה דרק כ"ח דינה בשבירה אבל כלי מתכת בעינן דוקא מריקה ושטיפה וכן מה שהביאו התוס' שם מבגד שמשייר בו כדי מעפורת ולא אמרינן שיחזור ויתפור התם ודאי אם יתפור יתחייב בכיבוס אעפ"י שעתה נעשה בגד חדש מ"מ כיון שיש עליו עתה דם חטאת ואעפ"י שלא ניתז על זה הבגד לא גרע מניתז מבגד לבגד דהדם שעל זה הבגד בא מכח ההתזה שהיה על הבגד הראשון וקי"ל דטעון כיבוס אלא הטעם שביטל מצות הכיבוס שעל הבגד הראשון כיון שקרעו והא דאמרינן בכ"ח להדרינהו לכבשונות וכתבו תוס' שם דמהני משום דחשיב ככלי חדש קשה הא ע"כ ביטל מצות שבירה מן הכלי הראשון ואי נימא כיון דנעשה כלי חדש ואין הכלי הראשון עוד בעולם הוי כמו שבירה וקיים מצותה א"כ נבעי חזרה לכבשונות בעזרה דהא בעינן שבירה במקום קדוש והנה הרמב"ם ז"ל כתב פ"ח מהל' מעה"ק בכלי מתכת דפוחתו עד שיטהר ומכניסו בפנים וחוזר ומרדדו עד שיסתום הפחת ויחזור כתבנית הכלים ואח"כ מורקו ושוטפו בעזרה עכ"ל היינו שאינו מפרש כפי' התוס' דרציף מרציף היינו שמהפך צד פנים לחוץ אלא כההיא דשבת דמתקן הכלי וזה שכתב הרמב"ם ז"ל דמתחילה מכניסו בפנים ואח"כ מתקנו ואינו מתקנו קודם הכנסה נראה הטעם משום דכלי מתכת שנטמאו ושברם וחזר ותקנן חוזרין לטומאה ישנה מדרבנן ואסור להכניס כלים טמאים לעזרה ואע"ג דבפ' דם חטאת אמרינן דאף בששייר בה כדי מעפורת ג"כ טמא מדרבנן ומ"מ מכניסו לפנים משום מצות כיבוס הכא כיון דאפשר בענין אחר עבדינן ואע"ג כשמתקנו בפנים אז חוזר לטומאתו הישנה מדרבנן אפשר דלא קפדינן על טומאה דרבנן שנעשה בפנים משום מצות מריקה ושטיפה דטומאה הנעשית בפנים קיל וכה"ג מחלקינן בשלהי שקלים בבשר שנטמא בולד הטומאה מדבריהם בין נטמא בפנים דשורפו בפנים לנטמא בחוץ דאין מכניסין בשר טמא למקדש לשורפו דאין מכניסין טומאה למקדש ע"ש עוד אפשר דמיד אחר שמתקנו בפנים מטבילו בפנים בלא שיעור שהייה דבטומאה שנעשית בפנים צריך שיעור שהייה דרק בחוץ אי אפשר

להטביל כמ"ש משום דהוי שטיפה בחוץ אבל בפנים יכול להטביל ובטומאה דרבנן א"צ הערב שמש כמ"ש תוס' בחגיגה ואפשר דאף האי טומאה דרבנן דטומאה ישנה ג"כ אינו טעון הערב שמש ויש לעיין בזה בשבת (ט"ז ע"ב)] וא"כ אין כאן איסור טומאה:

והנה הרמב"ם ז"ל כתב בפי' המשנה שם דזה דמורקו ושוטפו לאחר שפיחתו הוא רק מדרבנן שנאמר כלי נחשת וכן כתב שם בבגד שנטמא דקורעו ומשייר כדי מעפורת וכובסו בפנים שהכיבוס הוא רק מדרבנן שנאמר על הבגד ע"ש והנה לענין מריקה ושטיפה י"ל הטעם דס"ל כהתוס' דכל שפוחתו ומרצפו חשיב ככלי חדש ובאותו הכלי לא בישל ואע"ג דיש בו בלוע כיון שהבליעה לא היתה בזו הכלי ליכא מריקה כמ"ש לעיל בטעם הראשון אך בבגד ששייר בה כדי מעפורת אמאי אינו טעון כיבוס מדאורייתא דהא הרמב"ם ז"ל פסק דבצד הראוי לקבל טומאה אע"ג דאינו מקבל טומאה איכא דין כיבוס א"כ כיון ששייר כדי מעפורת נהי דאינו מקבל עתה טומאה מ"מ אם יחדו הרי מקבל טומאה ומי גרע מבגד שאין בו ג' על ג' דטעון כיבוס כיון דראוי לקבל טומאה ע"י מחשבה וצ"ל דהרמב"ם ז"ל לטעמיה דפסק דניתז מבגד לבגד אינו טעון כיבוס וכבר עמדו עליו המפרשים ז"ל בזה איך פסק כן ע"ש] א"כ בהאי מעפורת הוי הדם רק כניתז מבגד לבגד דאינו טעון כיבוס אבל אי ס"ל בניתז מבגד לבגד טעון כיבוס ודאי הכיבוס הוא מדאורייתא:

סימן לב - סדר המערכה

א

גרסינן ביומא (ל"ג ע"א) אביי מסדר סדר המערכה כו' מערכה גדולה קודם למערכה שניה של קטורת מערכה שניה של קטורת קודמת כו' ובתוס' שם ד"ה אביי הקשו אמאי לא חשיב נמי תרומת הדשן ותי' דתרומת הדשן עיקר מצותה רק בלילה אבל הני אי בעי למעבדינהו ביממא הרשות בידם ולעיל (כ"ז ע"ב) ד"ה איכא כתבו ג"כ דתרומת הדשן היא דוקא בלילה אך הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' תמידין הי"א כתב דתורמין הדשן בכל יום משיעלה עמוד השחר ע"ש דמפרש קרות הגבר שתורמין בו הדשן בכל יום היינו בעלות השחר והקשה המנחת חינוך על הרמב"ם ז"ל הא אמרינן בזבחים כ' דקידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן למחר אינו צריך לקדש ואמרינן שם דאפילו לרבי דלינה מועלת בקידוש ידים ורגלים לינה דרבנן היא ומודה דמקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה ואי היתה תרומת הדשן בעלות השחר לא שייך לינה ועוד אמרינן שם בגמרא כשמקדש ידיו ורגליו לתרומת הדשן היה מעלה את הכיור ומשקע ליה משום לינה ומוכח דהיה קודם עלות

השחר ע"ש והנה הרמב"ם ז"ל הרגיש בזה וכתב בפ"ה מהל' ביאת מקדש ה"ט קידוש ידיו ורגליו לתרומת הדשן אעפ"י שהוא מקדש קודם שתעלה השמש א"צ לחזור ולקדש אחר שהאיר היום כו' עכ"ל היינו דהרבותא שהקידוש הוא קודם נץ החמה ומ"מ א"צ לחזור ולקדש ובפ"ה מהל' תמידין ה"ב בתמיד ש"ש כתב דשוחטין אותו קודם שתעלה החמה משיאיר פני כל מזרח ע"ש והנה זה שכתב הרמבם ז"ל בתרומת הדשן דאעפ"י שמקדש קודם שתעלה השמש א"צ לחזור ולקדש נראה דהוא לפי מה דאמרינן במגילה כ' אין קורין את המגילה ולא מלין ולא טובלין כו' עד שתנץ החמה וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר ולכתחילה צריך לאחר שתנץ החמה לפי שאין הכל בקיאין בעלות השחר כמ"ש רש"י ז"ל והנה זה שכתב הרמב"ם ז"ל דלעולם מקריבין תמיד ש"ש קודם נץ החמה אע"ג דאמרינן דכל דבר שצריך יום צריך לעשות לכתחילה לאחר נץ החמה צ"ל משום שהקרבנות מסורין לב"ד כדאמרינן בעירובין (ל"ב ע"א) ול"ש טעמא שאין הכל בקיאין בעלות השחר אף לכתחילה מקריבין קודם הנץ אבל אם כהן קידש ידיו ורגליו לאחר עמוד השחר קודם נץ החמה דאינו מסור לב"ד היה צריך לעשות הקידוש לאחר נץ החמה והכא הרבותא כיון דלינה דרבנן לא גזור רבנן ואם קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן א"צ לחזור ולקדש אף שהוא קודם נץ החמה ואע"ג דגם בטבילה והזאה מהני בדיעבד קודם נץ החמה אף שהם מדאורייתא הכא בקידש ידיו לתרומת הדשן לא חשיב בדיעבד דרק התם בטבל או היזה קודם נץ החמה חשיב דיעבד דאי חשבת לה ללילה נמצא שהטבילה או ההזאה היתה בחנם אבל בתרומת הדשן אף או חשבת קודם נץ החמה ללילה ג"כ לא היה הקודש בחנם שהרי היה צריך הקידוש לתרומת הדשן דאף לעבודת לילה צריך קידוש וזה לא מקרי בדיעבד והכא קמ"ל דמהני זה הקידוש אף לעבודות היום וא"צ תו לקדש אחר נץ החמה וזה דמשקע הכיור לאחר שמקדש ידיו לתרומת הדשן הוא ג"כ משום דלכתחילה צריך לחשוב קודם נץ החמה ללילה ולשקע את הכיור וזה דאמרינן כשהיה צריך לשחוט את התמיד שא"ל הממונה צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה כו' מתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח כו' אלמא דתרומת הדשן עושין קודם האיר המזרח אין זו קושיא על הרמב"ם ז"ל דאין האיר המזרח תחילת עלות השחר דאמרינן בירושלמי פ"ק דברכות ופ"ג דיומא דמעלות השחר עד האיר המזרח מהלך ד' מילין ומהאיר המזרח עד נץ החמה ד' מילין:

הנה בתרומת הדשן אמרינן בתמיד שהיה נוטל מחתת הכסף ועולה לראש המזבח פינה את הגחלים הילך והילך וחותה את המאוכלות הפנימיות ובזבחים (צ"א ע"ב) אמרינן כלפי שנתנה תורה לתרום יכול יכבה ויתרום אמרת לא יכבה וכתב רש"י ז"ל יכול

יכבה אם מצאן כולן לוחשות שאינן מאוכלות עכ"ל ויש לעיין הא אמרינן בת"כ אי דשן יכול עצים ת"ל אשר תאכל האש את העולה והיינו דבתרומת הדשן אינו תורם האפר של העצים כ"א של הקרבנות וכמ"ש הק"א שם וכמ"ש הריטב"א ז"ל שהביא הכ"מ פ"ב מהל' תמידין א"כ מה איסור כבוי שייך כאן אם מכבה הדשן של האברים ונראה מזה דכל אש שעל המזבח בכלל איסור כבוי ולאו דוקא בשל עצי המערכה וכן נראה ממ"ש הרמב"ד ז"ל בפי' המשנה פי' דזבחים שכתב על הא דאמרינן בנסכים שנטמאו דעושה להם מערכה בפ"ע ושורפן דזה דאינו אסור משום כבוי הוא משום דהוי דבר שאינו מתכוין בלא פסיק רישיה ע"ש והיינו דהרמב"ם ז"ל לשטתיה אזיל שכתב בפ"ו מהל' איסורי מזבח ה"ד דזה בנסכים שנטמאו דעושה להם מערכה בפ"ע ושורפן היינו במזבח ע"ש א"כ איכא איסור כבוי ואע"ג שאין זה מערכה של מזבח רק עושה מערכה לשרוף קדשים פסולים מ"מ איכא איסור כבוי ומוכח דכל אש שעל המזבח הוא בכלל איסור כבוי ביומא כ"ד מייתינן ברייתא דתני ר"ח דשיעור תרומת הדשן הוא בקומץ והמל"מ פ"ב מהל' תמידין הי"ב תמה על הרמב"ם ז"ל שהשמיט דין זה ע"ש ונראה מקור להרמב"ם ז"ל ממתני' דפ' בתרא דמנחות דאמרינן שם ה' קומצין הם ולא חשיב דתרומת הדשן בקומץ ומוכח דמתני' פליגי אברייתא דתני ר"ח וליכא למימר דמש"ה לא חשיב תרומת הדשן דרק לא יפחות מן הקומץ אבל יכול להוסיף דהא חשיב שם לבונה ואמרינן דהמתנדב לבונה לא יפחות מן הקומץ אע"ג דאם רצה מוסיף מ"מ כיון דלא יפחות מן הקומץ קא חשיב לה התם ובירושלמי פ"ב דיומא ה"א אמרינן דשיעור תרומת הדשן בכזית וקשה אמאי לא הביא הרמב"ם ז"ל שיעור של כזית]:

אמרינן בתמיד שם ראוהו אחיו הכהנים שירד והם רצים ובאים מהרו וקדשו ידיהם ורגליהם מן הכיור נטלו את המגרפות ואת הצנורות ועלו לראש המזבח האברים והפדרים שלא נתעכלו כו' מסלקין אותן כו' החלו מעלין באפר ע"ג תפוח כו' החלו להעלות בגזרין לסדר המערכה כו' ויש לעיין למה אותן הכהנים היו צריכים קידוש ידים ורגלים דמה עבודה יש בסילוק אברים מן המערכה וכן בהעלאת אפר ע"ג תפוח וגם מה שהעלו בגזרין לסדר המערכה אין זו עבודה דהולכת עצים אינה עבודה כדאמרינן ביומא (כ"ז) דאותן הכהנים לא סדרו את המערכה דסידור המערכה היה עושה זה שזכה בתרומת הדשן כדאמרינן ביומא מי שזכה בתרומת הדשן זוכה בסידור מערכה וסידור ב' גזרי עצים ואי אפשר לומר ג"כ משום שנטלו המגרפות והצנורות שהם כ"ש היו צריכים קידוש וכדאמרינן שם בתמיד שהיו אומרים למי שזכה בתרומת הדשן הזהר שלא תגע בכלי קודם שתקדש ידיך ורגליך מן הכיור דהתם פי' הראב"ד ז"ל דלכן היו מזהירין אותו

דשמא יחתה קודם קידוש ע"ש דע"כ ליכא למימר דאיכא איסור מיוחד שלא ליגע בכ"ש בלא קידוש ידים ורגלים מדאורייתא או מדרבנן דהא איבעי לן ביומא (כ"ה ע"ב) מי מקבל שוחט מקבל או זורק מקבל ופשטינן מההיא דבן קטין עשה י"ב דד לכיור כדי שיהיו י"ב אחיו הכהנים העסוקין בתמיד מקדשין ידיהם ורגליהם בב"א ואי ס"ד שוחט מקבל תליסר הוי דאף השוחט צריך לקדש משום קבלת הדם ע"ש ואי אסור ליגע בכ"ש בלא קידוש א"כ להשיטות דהסכין כ"ש היה א"כ אכתי השוחט היה צריך לקדש משום נגיעת כ"ש אפילו אי לא היה מקבל הדם והנה הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה לתמיד כתב ז"ל דבר תורה הוא שאין קרבים למזבח ולא לשום דבר מן העבודות אלא לאחר קידוש ידים ורגלים עכ"ל ונראה מזה דקריבה אל המזבח אפילו בלא עבודה צריך קידוש ידים ורגלים והטעם הוא כמו דאמרינן דאין זר קרב לגבי מזבח וכן בע"מ כמ"ש תוס' יומא (כ"ג ע"ב) ד"ה יש ה"נ בלא קידוש ידים דהוי כמו זר וכמו לעבודה דבלא קידוש ידים איכא איסור זרות ולכן היו אותן הכהנים צריכים קידוש לפי שהיו עולים לראש המזבח אך זה אפשר לומר למאי דמוקמינן לה לרבא בזבחים (כ') בכהני חדתי אלא לאביי דמוקמינן לה התם בכהני עתיקי שכבר קידשו ידיהם ורגליהם ואמרינן שם מיתיבי ראוהו אחיו הכהנים שירד כו' מהרו וקדשו ידיהם ורגליהם מן הכיור בשלמא לאביי דמוקים לה כרבי ומודה רבי דמקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה הא מני רבי כו' וכתב רש"י ז"ל מהרו להוציא את הדשן שבמקום המערכה או לסלקו לתפוח שבאמצע המזבח והכי תנן בה התם החלו מעלין באפר ע"ג התפוח וקס"ד בכהנים שעבדו כל הלילה קאי ומקודשי ידים ורגלים היו צריכין לחזור ולקדש עכשיו שתמשך עבודה זו עד היום ויפסל קידוש הלילה בלינת עמוד השחר ויועיל להם קידוש זה שלאחר קרות הגבר עכ"ל אי אפשר לומר דבשביל הקריבה למזבח צריכים לקדש דהא כבר היו מקודשי ידים ורגלים ואי אפשר לומר מפני ששוהים שם על המזבח להעלות אפר ע"ג תפוח כמ"ש רש"י ז"ל ואז יפסל הקידוש בלינה ובשביל זה היו צריכים לקדש עוד הפעם בקרות הגבר דהא להשהות על המזבח בלא קידוש ידים ודאי מותר דאף זר שקרב למזבח ואפילו באיסור מותר להשהות כדאמרינן ביומא (כ"ז ע"ב) בזר שסידר את המערכה דפורקה זר וסודרה כהן היינו דא"צ כהן לסתור סידורה אלא הזר בעצמו כמ"ש רש"י ז"ל ומוכח דיכול הוא להשהות על המזבח לפורקה ואע"ג דאין זר קרב לגבי מזבח דרק הכניסה אסורה אבל כשכבר עלה למזבח ואפילו באיסור מותר לו להשהות וכ"ש בלא ריחוץ ידים ורגלים דאם יפסלו המים בלינה כשהוא ע"ג מזבח ליכא איסור להשהות שם וע"כ צ"ל דזה שכתב רש"י ז"ל שצריכים להוציא את הדשן או לסלקו לתפוח ותמשך עבודה זו עד

היום היינו שאותה עבודה עצמה צריכה קידוש ויש לעיין מה עבודה יש בהעלאת אפר ע"ג תפוח שיהיה צריך בשביל זה לקדש ידיו ורגליו ונראה דס"ל לרש"י ז"ל דהעלאת אפר ע"ג תפוח בכלל הוצאת הדשן היא דהוצאת הדשן מתחלת כשמסלקן מן המערכה וכל שפא ושפא עבודה היא ואף מהמערכה לתפוח בכלל הוצאת הדשן היא:

מיהו בעיקר מ"ש רש"י ז"ל שעבודת העלאת אפר ע"ג תפוח תמשך עד היום לשיטת התוס' שכתבו ביומא (כ"ז ע"ב) ד"ה איכא אי אפשר לומר כן שכתבו שם דסידור מערכה אינה כשרה אלא בלילה ולא ביום ע"ש א"כ זה שמעלים אפר ע"ג תפוח הוא בשביל לפנות המקום לסידור מערכה כדאמרינן בתמיד שם א"כ איך אפשר שתמשך עבודה זו עד היום וצ"ל לשיטת התוס' דהאי קידוש הוא בשביל הוצאת הדשן ולא בשביל העלאת אפר ע"ג תפוח מיהו יש לעיין דא"כ היו צריכים לקדש רק כשצריכים להוציא הדשן דהוצאת הדשן לא היתה בכל יום כמ"ש התוס' ביומא שם ובסדר תמיד משמע דלעולם היו עושין כן וצ"ע [ועוד בהוצאת הדשן גופא יש לעיין אי צריכה קידוש ידים ורגלים אי ס"ל דיציאה מועלת בקידוש ידים ורגלים א"כ בהוצאת הדשן שהיא חוץ לג' מחנות לעולם איכא יציאה וכמו דפרכינן בזבחים (כ') מפרה דמקדש ידיו בפנים והא איכא יציאה ושמא דבפרה היציאה היא רק הכשר מצותה דמעשיה בהר המשחה פוסלת יציאה אבל בהוצאת הדשן שהיציאה היא מגוף העבודה לא פסלה א"נ משום האי פורתא שמוציא חוץ לעזרה טעון קידוש] [בההיא דתמיד דמי שרוצה לתרום המזבח משכים וטובל ומקשינן בגמרא אלמא לאו בפייס תליא מילתא כו' פי' הרא"ש ז"ל שם דאי תלי בפייס למה לו לטבול קודם ימתין עד שיפול עליו הגורל ובתר הכי דמתרצינן בגמרא דה"ק דמי שרוצה להפיס משכים וטובל פי' הרא"ש ז"ל דמש"ה טובל קודם כדי שיהא מזומן מיד אחר הגורל לעבודה א"נ מחמת חיבת המצוה שמא ימהר ויכנוס לעזרה בלא טבילה עכ"ל וקשה טובא תיפוק ליה דמשום הפייס עצמו טעון טבילה דהפייס צריך להיות בעזרה כדאמרינן ביומא (כ"ה) משום בית אלקים נהלך ברגש א"כ ע"כ צריך לטבול קודם הפייס דכל הנכנס לעזרה טעון טבילה]:

ב

ובהוצאת הדשן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' תמידין ב' חלוקות היינו הורדת הדשן מעל המזבח והוצאתו חוץ לג' מחנות וכתב שם דהוצאתו לחוץ אינה עבודה והמל"מ שם הביא הב' חלוקות של הרמב"ם ז"ל וכתב דמנ"ל לחלק בין עבודה לעבודה ואמאי ס"ל דאין הוצאה לחוץ עבודה ע"ש ונראה מקור להרמב"ם ז"ל דאין הוצאה חוץ למחנה עבודה מההיא דיבמות (ל"ג) גבי זר ששימש בשבת מהדרינן לאשכוחי עבודה שיהא

בה איסור שבת וגם איסור זרות ואמאי לא אמרינן שהוציא את הדשן חוץ לג' מחנות דהא הרמב"ם ז"ל פסק דהוצאת הדשן היתה בכל יום דאיכא איסור שבת משום הוצאה וכ"כ המל"מ בהל' ביאת מקדש גבי שרץ שנמצא במקדש ומשום דירושלים ר"ה היא לאחר שנפרצו בה פרצות] ואיכא נמי איסור זרות וכדאמרינן בירושלמי רפ"ב דיומא בזר שהוציא את הדשן דלר"י דבתרומת הדשן איכא מיתה ה"נ בהוצאת הדשן ואף לר"ל מ"מ לאו איכא ובההיא דיבמות בעינן רק לאו כמ"ש תוס' שם וע"כ דרק ההורדה מן המזבח עבודה אבל ההוצאה חוץ לג' מחנות אינה עבודה ובהורדה מע"ג המזבח ליכא איסור שבת ואפשר היה לומר דאפילו אי הוצאה חוץ לג' מחנות ג"כ עבודה היא מ"מ ליכא חיוב מיתה רק על ההורדה מע"ג המזבח ולא על ההוצאה חוץ לג' מחנות לפי מה שהרמב"ם ז"ל מחלקה לב' חלוקות משום דזה דס"ל בתרומת הדשן דאיכא חיוב מיתה אע"ג דהוי עבודת סילוק אמרינן ביומא (כ"ד) משום דרבי רחמנא לכל דבר המזבח ואפילו עבודת סילוק א"כ בהוצאת הדשן זה שייך רק בהירדה מע"ג המזבח דהוי עבודת סילוק במזבח אבל ההוצאה חוץ לג' מחנות הוי כשאר עבודות סילוק דליכא מיתה אבל מדברי הש"ס ביומא שם דאיבעי לן עבודת סילוק בהיכל מאי ופשטינן לה מקרא דמבית ולמבית היינו דרבי רחמנא דהיכל כפנים דמי דפטורים בה על עבודת סילוק ונראה מזה דשאר מקומות דליכא קרא לפטור דינם כמזבח לעבודת סילוק א"כ נהי דלאחר הורדה מעל המזבח ההוצאה הוי עבודת סילוק בעזרה ג"כ היו חייבין עליה כמו במזבח:

וזה דצריך להוצאת הדשן כ"ש דהיינו פסכתר ולא היתה שום עבודה שהיה הפסכתר משמש חוץ מהוצאת הדשן כדאמרינן בתמיד פ"ה משנה ה' וכן תרגם אונקלוס בתורה ואת סירותיו וית פסכתרותא למספי קטמא נראה דלהרמב"ם ז"ל הוא רק להורדת הדשן מע"ג המזבח דעבודה היא ומש"ה צריכה כ"ש ומדוקדק לשון המשנה בתמיד שם ומורידין בה את הדשן מע"ג המזבח ולא קתני ומוציאין בה את הדשן וכן משמע ג"כ מלשון הרמב"ם ז"ל ע"ש:

והנה זה שחילק הרמב"ם ז"ל להוצאת הדשן לב' חלוקות והמל"מ עמד ע"ז דמנ"ל כן נראה דס"ל להרמב"ם ז"ל דאיכא תרתי דישון המזבח והוצאת הדשן ודישון המזבח הוא מצוה לחוד בלא קרא דהוצאת הדשן וכמו דישון מזבח הפנימי אע"ג דליכא קרא דצריך לדשנו איכא מצות דישון וכדאמרינן בירושלמי יומא פ"ב ה"ב דדישון מזבח הפנימי הוא כדי לפנות המקום לקטורת וא"כ ה"נ דישון מזבח החיצון שצריך כדי לפנות המקום לסידור מערכה הוי עבודה מצד עצמה כמו דישון מזבח הפנימי דהוי עבודה א"כ בלא קרא דוהוציא את הדשן מחוץ למחנה הוי ידעינן דצריך דישון א"כ איכא ב' מצות דישון

מזבח החיצון דהיינו ההורדה מע"ג המזבח וזה הוי עבודה גמורה כמו דישון מזבח הפנימי ומצות והוציא את הדשן מחוץ למחנה ובזו ס"ל להרמב"ם ז"ל דהוי רק מצוה ואינה עבודה דמנ"ל דהוי עבודה:

ואם הוצאת הדשן היתה בשבת להרמב"ם ז"ל דהיתה בכל יום היתה אף בשבת ולרש"י ז"ל ולתוס' דאינה חובה בכל יום אלא כשרבה על המזבח היו מורידין אם מותר לעשות בשבת ולעשות הוצאה בשבת כיון דאפשר אחר השבת יש להסתפק והנה בת"כ פ' צו גרסינן לא תכבה אף במסעות ר"ש אומר בשבת ובמסעות מדשנין אותו כו' והגר"א ז"ל שם מחק תיבת ובשבת ונראה דקשיא לו דהוצאת הדשן אינו מצוה בכל יום א"כ אינו דוחה את השבת אך נראה דבמזבח של משה ע"כ היה צריך לדשן בכל יום שלא היה שם תפוח כדאמרינן (בזבחים ס"ב) דמקום המערכה היה רק אמה על אמה וא"כ ע"כ היה צריך להוציא הדשן כדי לפנות המקום למערכה (כתב הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' תמידין הט"ו דבהדשן שמוציאין מחוץ למחנה אסור ליהנות והראב"ד ז"ל הקשה עליו מנ"ל זה הא לא אשכחן זה רק בתרומת הדשן ועיין בכ"מ שם אך כדברי הרמב"ם ז"ל הוא בירושלמי יומא פ"ב ה"ב מנין לדישון מזבח החיצון שהוא אסור בהנאה אל מקום טהור שיהא מקומו טהור ר' זעירה בשם ר"ל כו' אל מקום הדשן שיהא מקומו לעולם ע"ש וכ"ז הוא בהדשן שמוציאין חוץ למחנה]:

וזה דחשיב תרומת הדשן עבודה תמה אע"ג דיש אחריה הוצאת הדשן כתבו התוס' יומא (כ"ז ע"ב) ד"ה איכא משום דהוצאת הדשן אינה חובה בכל יום אך להרמב"ם ז"ל דס"ל דאף הוצאת הדשן בכל יום אי אפשר לומר כן והת"י (כ"ד ע"א) ד"ה ואימא תירצו משום דהוצאת הדשן אינה עבודה בהדשן שהוא מרים אלא בדשן אחר והביאו ראיה ממה דמחייבינן זר על ז' הזאות שבפנים ואע"ג דאיכא עוד הזאות במזבח ע"ש והנה י"ל דלא דמי להזאות דתרומת הדשן אינה עבודה רק בהדשן שהוא מרים רק דהוי עבודה בכל הדשן ובירושלמי יומא פ"ב ה"א מדמינן לה תרומת הדשן לקמיצה ע"ש ואטו קמיצה הוי רק עבודה בהקומץ ועוד מה שהביאו מהזאות יש לחלק כיון דהזאות הם עבודה תמה חייבין עליה אף על מקצת הזאות כמו בהקטרה דקומץ אם הקטיר ממנו כזית חייב כיון דההקטרה היא עבודה תמה חייבין עליה על שיעור הקטרה וא"צ שיקטיר את כולו ה"נ בהזאות ועבודה שיש אחריה עבודה היינו שיש אחריה עבודה אחרת א"כ ל"ד לתרומת הדשן שיש אחריה הוצאת הדשן שהיא עבודה אחרת והמל"מ תי' דמש"ה הוי תרומת הדשן עבודה תמה משום דהוצאת הדשן אינה עבודה לפמ"ש הרמב"ם ז"ל וקשה הא לאו בהכי תלי דהא אמרינן ביומא (כ"ד) זר שנתן שמן ליחייב איכא אחריה

נתינת פתילה נתן פתילה ליחייב איכא אחריה הדלקה הדליק ליחייב הדלקה לאו עבודה ע"ש ומוכח דאע"ג דהדלקה לאו עבודה היא מ"מ לא חשיב נתינת פתילה עבודה תמה כיון שיש אחריה הדלקה וא"כ ה"נ בהוצאת הדשן ונראה לענ"ד דמסוגית הש"ס דיומא נראה דעבודה שיש אחריה עבודה הם בב' דרכים חדא היכא דיש אחריה עבודה מאותו שם עצמו כמו סידור המערכה דאמרינן דאין זו עבודה תמה דאיכא אחריה סידור ב' גזרי עצים כו' סידור ב' גזירין אינה עבודה תמה דאיכא אחריה סידור אברים וכן סידור השלחן וסידור בזיכין ע"ש היינו דאיכא אחריה עבודה מזה השם דהיינו עבודת סידור ועוד אף אם יש אחריה עבודה משם אחר רק אם אותה עבודה היא צורך עבודה שאחריה לא חשיבא עבודה תמה כמו קבלה דאיכא אחריה זריקה אע"ג דהוי עבודה משם אחר מ"מ הקבלה היא צורך זריקה וכן בנתינת שמן ופתילה שהיא צורך הדלקה וכן סידור השלחן והבזיכין שהם צורך ההקטרה שאח"כ אבל תרומת הדשן והוצאת הדשן הם ב' עבודות מב' שמות וגם אין תרומת הדשן צורך הוצאת הדשן ומש"ה לא חשיב עבודה שיש אחריה עבודה (כתב הרגמ"ה ז"ל בתמיד דהוצאת הדשן היתה להר המשחה ע"ש והנה לפ"ז לריה"ג דס"ל בזבחים ק"ו דשריפת פרים הנשרפים היתה אבית הדשן והיינו מקום שמוציאין לשם דשן של מזבח החיצון א"כ שריפת פרים היתה על הר המשחה וזהו כר"א דס"ל שם דשריפת פרים היתה במזרחו של ירושלים דגמרינן לה מפרה ע"ש דפרה היתה נעשית בהר המשחה אך קצת משמע שם דריה"ג פליג אדר"א]:

ג

העבודה אחר תרומת והוצאת הדשן הוא סידור מערכה ומערכה גדולה מסדרין מזרחה והנה הראב"ד ז"ל כתב פ"ב מהל' תמידין דהתפוח היה טבלא מרובעת כ"ב על כ"ב ע"ש והנה לפ"ז היתה מקום המערכה רק אמה מכל צד ולפ"ז כשמסדרין המערכה במזרח לא היתה ממזרח למערב רק שורה אחת של עצים דהא אמרינן דגזרין שעשה משה היו אמה על אמה וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' א"מ ה"ג דכן עושין לדורות ולפ"ז הא דאמרינן בתמיד דראשי גזרין הפנימים היו נוגעין בתפוח האי הפנימים לא קאי על הגזרין דלא היו שם גזרינן חיצונים ופנימים רק שורה אחת של עצים והאי הפנימים קאי על הראשים כלומר הראשין הפנימים של הגזרין היו נוגעין בתפוח אך המפרש למס' תמיד נראה דמפרש דראשי גזרין הפנימים היינו הראשים של הגזרים הפנימים והיינו שהיה שם שורות של עצים וכן נראה מדברי רש"י ז"ל ריש פ"ב דיומא שכתב דב' גזרי עצים ב' בקעיות עצים ארוכים כמדת רוחב המערכה ונותן אותן מעל עצי המערכה עכ"ל ואי לא

היתה שם ברוחב המערכה רק שורה אחת של עצים א"כ אותן הב' גזרי עצים לא היו ארוכים יותר משאר עצים:

הנה בזבחים (ס"ה ע"א) איכא פלוגתא אי עושין מערכה ע"ג הסובב ויש לעיין איך אפשר לעשות מערכה ע"ג הסובב הא אמרינן (ס"ב ע"ב) דגזרין שעשה משה היו אמה על אמה באמה מצומצמת דבעינן שלא יהו עצים יוצאין ממזבח כלום ופסק הרמב"ם ז"ל דכן עושין לדורות א"כ הסובב שהיה רחבו אמה באמה של ה' טפחים כדאמרינן בפ' שתי הלחם א"כ איך אפשר לסדר שם מערכה הא בעינן שלא יהו עצים יוצאין ממזבח כלום דמפקינן לה מקרא דעל העצים אשר על האש אשר על המזבח וצ"ע:

הקשה הראב"ד ז"ל בתמיד במזבח שעשה משה איך היה שם ד' מערכות הא מקום המערכה לא היה שם אלא אמה על אמה והביא בשם תוס' צרפת שהיו מסדרין על הסובב ועל היסוד ע"ש והנה יש לעיין ע"ז הא בזבחים אפלגו תנאי אי עושין מערכה ע"ג הסובב אבל על היסוד לכ"ע אין עושין דאין זה ראשו של מזבח וצ"ל דדוקא מערכה גדולה שהיא להקטרה בעינן ראשו של מזבח משום דהקטרה בעינן בראשו של מזבח וכן מערכה שניה של קטורת צריכה ראשו של מזבח משום שהיו מקטירין שם ב' בזיכי לבונה של לחה"פ אבל מערכה של קיום האש צריכה רק להיות במזבח ויכול לסדרן על היסוד מיהו מהרמב"ם ז"ל לא משמע כן שכתב בפ"ב מהל' תמידין ה"ט מערכה ג' של קיום האש עושה אותה בכ"מ שירצה מן המזבח ומצית בה את האש ולא יצית האש למטה ויעלה אותה למזבח אלא במזבח מציתין שנאמר ואש המזבח תוקד בו מכאן להצתה שלא תהיה אלא בראשו של מזבח עכ"ל והיינו מה דאמרינן בגמרא דהצתת אליתא לא תהא אלא בראשו של מזבח וס"ל להרמב"ם ז"ל דהצתת אליתא היא במערכה של קיום האש א"כ אף היא צריכה להיות בראשו של מזבח רק במערכה של אברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב יש לחקור אי צריכה להיות דוקא בראשו של מזבח אע"ג דהקטרה בעינן ראשו של מזבח כדאמרינן בזבחים (ס"ה ע"א) מה הקטרה בראשה של מזבח כו' אפשר דזה רק בתחילת ההקטרה אבל אברים שלא נתעכלו מבערב דאין זה אלא לגמור עכולן לא בעינן לזה דוקא ראשה של מזבח וצ"ע בזה:

הנה יש לעיין כשמפנה הגחלים על התפוח ומסלק המערכה ישנה כדי לעשות במקומה המערכה החדשה א"כ אותה שעה איך מקיים מצות אש תמיד תוקד על המזבח שהיא מ"ע כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ב דתמידין מ"ע להיות אש יקודה על המזבח תמיד שנאמר אש תמיד תוקד על המזבח כו' בשלמא למ"ד שהיתה שם מערכה של קיום האש י"ל דאותה מערכה היתה דולקת בשעה שמפנה המערכה ישנה עד שמסדר המערכה חדשה אך

למ"ד דלא היו שם אלא ב' מערכות והמערכה שניה ודאי לא היתה דולקת אז דהמערכה שניה לא היתה דולקת כלל כל היום דלא היה מסדר בה רק שיעור של ה' סאין גחלים שזהו שיעור הצריך למחתות של הקטורת כמ"ש המפרשים ז"ל א"כ בשעה שמסדר המערכה חדשה היה המזבח בלא אש לגמרי מיהו לר"י דס"ל בלחם הפנים דאם סילק הישנה שחרית וסידר החדשה בין הערבים אף היא היתה תמיד ולאו דוקא בלחם הפנים אלא בכ"מ דכתיב תמיד ס"ל כן כדאמרינן בירושלמי יומא פ"א ה"א דר"י למדה מישיבת אהרן ובניו ובשמ"ק מנחות [עיין בהשמטות שם] הקשה בנר מערבי שהיה צריך להיות דולק תמיד כשמדשנין אותו א"כ אותה שעה לא היה דולק ותי' שם כר"י בלחה"פ דאם סילק הישנה שחרית וסידר החדשה ערבית אף היא היתה תמיד ע"ש א"כ י"ל זה ג"כ במצות אש תמיד תוקד על המזבח מיהו למאן דס"ל דבעינן תמיד ממש יש לעיין אך בירושלמי יומא שם אמרינן דתנא דפליג עליה דר"י ר"מ הוא ע"ש א"כ י"ל דר"מ לטעמיה דס"ל ביומא (מ"ה) דהיו שם ד' מערכות א"כ שפיר מקיים קיום האש:

ומערכה שניה של קטורת מסדרין מערבה משוך מן הקרן ד' אמות כדאמרינן בתמיד והנה אמרינן ביומא (מ"ה) דלכ"ע היתה מערכה יתירה ביוה"כ למחתה ומפקינן לה התם מקראי ויש לעיין למ"ד כולו מזבח בצפון קאי היכא עביד לה להאי מערכה דהא האי מערכה שנוטל ממנה המחתה ביוה"כ צריכה להיות במערב וכנגד הפתח כדאמרינן ביומא (מ"ה ע"ב) ואע"ג דאמרינן שם דמהאי גיסא ומהאי גיסא נמי כשר אך לכתחילה בעינן כנגד הפתח ע"ש וכיון דמערכה שניה של קטורת מסדרין במערב משוך מן הקרן ד' אמות ואמרינן בזבחים (נ"ח) הטעם משום דכולא מזבח בצפון קאי וליכא ממקום המערכה כנגד הפתח רק אמה אחת וע"כ שם היה צריך לסדר משום דמערכה שניה של קטורת ג"כ צריך שיהא כנגד הפתח ע"ש (והאי ד' אמות משוך מן הקרן הם אמה יסוד אמה סובב ואמה קרנות ואמה מקום הילוך רגלי הכהנים ע"ש] וא"כ כיון שמקום המערכה במערב לא היתה שם רק אמה כנגד הפתח איך אפשר לסדר שם ב' מערכות שהם מערכה שניה של קטורת שהיה עושה בכל יום וגם המערכה של יוה"כ הא עצי המערכה היו אמה על אמה דבהנך ד' אמות של אמה יסוד וסובב וקרנות ומקום הילוך רגלי הכהנים לא היה אפשר לסדר כמ"ש רש"י ז"ל בזבחים שם ואפשר היה לומר נהי באורך המערכה לא היה שם אלא אמה כנגד הפתח מ"מ ברוחב המזבח היה אפשר לסדר עוד מערכה אך להראב"ד ז"ל דס"ל דהתפוח היה טבלא של כ"ב על כ"ב וכל רוחב מקום המערכה לא היה רק אמה א"כ במערב כנגד הפתח לא היה מקום המערכה רק

אמה על אמה א"כ ודאי אי אפשר שם לסדר רק מערכה אחת דהא הגזרין של המערכה היו אמה על אמה א"כ קשה היכא הוי עביד המערכה של יוה"כ וצע"ג:

כתב בפי' הרא"ש ז"ל בתמיד דזה דאמרינן במערכה שניה של קטורת דהיה מסדר באומד ה' סאין גחלים הוא כדי שיוכל לחתות מהן בריוח סאה גחלים עכ"ל והיינו דמפרש לה אליבא דר"י דס"ל ביומא (מ"ד) דבשל סאה היה חותה אך קשה הא צריך ג"כ למחתה של בין הערבים דהא סידור מערכות לא היו רק פעם אחת ביום וא"כ בין למ"ד דבשל סאה היה חותה ובין למ"ד בשל ד' קבים היה צריך לחתות יותר מסאה והנה הרגמ"ה ז"ל בתמיד שם כתב דמש"ה היה מסדר באומד ה' סאין גחלים דבכל יום היה מכניס ה' סאין גחלים להיכל וכן פי' הראב"ד ז"ל שם וקשה טובא איך מצינו שהיה מכניס ה' סאים להיכל ואתיא דלא כמאן וצע"ג:

יש לעיין למ"ד כולו מזבח בצפון קאי ואמרינן בזבחים (נ"ח) דלא היה ממקום המערכה רק אמה כנגד הפתח א"כ במקדש ראשון שהיה המזבח חסר ד' אמות מן הדרום כדאמרינן בזבחים (ס"א ע"ב) א"כ לא היה כנגד הפתח רק אמה יסוד היכא הוי עבדי מערכה שניה של קטורת דהא אי אפשר שסידרו על היסוד דהא שם היו מקטירין ב' בזיכי לבונה של לחה"פ ואין הקטרה אלא בראשו של מזבח וצע"ג [אמרינן בתמיד דכל העצים כשרים למערכה חוץ משל גפן כו' משום דכתיב על העצים אשר על האש עצים הנתוכים להיות אש ומה ניהו דוקרי שפוד דלא קטרי ושל גפן פסול משום דקטרי ופי' המפרש למס' תמיד משום דקטרי כלומר יש בהם קשרים ובשביל הקשרים אין שורפין יפה ומעלין עשן דרך קשר להיות כל שעה לח ואינו שורף יפה ומעלה עשן ואין זה כבודו של מקום כו' עכ"ל והנה מ"ש דמפני שהם לחים הם מעלים עשן קשה טובא דאדרבה להפך הוא דהיבשים מעלים עשן טפי כדאמרינן במדרש איכה (פ"א) חד מאתינס אתא לירושלם אשכח חד כהנא א"ל חבלא דקיסין כמה עבד תנן כלומר חבילה של עצים כמה עושה עשן א"ל כד יבישה הוי כולה תנן כד רטיבא היא תלתא תנן תלתא קטם ותלתא אשא אכלא כלומר כשהעצים יבשים נעשים כולם עשן וכשהיא לחה שליש עשן שליש אפר ושליש אוכלת האש ומסקינן שם במדרש האי כהנא מהיכן יליף לה מעצי המערכה ע"ש ומוכח להדיא דהיבשים עושין עשן יותר ומדמהדרינן בעצי המערכה שיהיו יבשים לא איכפת לן בעשן וע"כ נראה כחד גרסא שהביא בפי' הרא"ש ז"ל בתמיד שם דגרס משום דקטמי כלומר עושין אפר והיינו שמפני לחותן הם עושין אפר וזהו ממש כדברי המדרש איכה]:

ד

אחר מערכה שניה הוא סידור ב' גזרי עצים וביומא (כ"ז ע"ב) אמרינן דסידור ב' גזרי עצים עבודת היום היא ומקשינן עלה מהא דאמרינן דא"ל הממונה צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה ואילו זמן ב' גזרי עצים לא קתני ומתרצינן דהך דאי"ל תקנתא לא קתני וכתב רש"י ז"ל דאית לה תקנתא אם סידרן בלילה פורקן וחוזר וסודרן ביום לכך לא הטריחו לעלות לגג כו' עכ"ל והנה מדברי רש"י ז"ל נראה דסידור ב' גזרי עצים היה קודם שהציתו את המערכה באש דאי סידור ב' גזרי עצים היא לאחר שהציתו המערכה באש ונותנן על מערכה דלוקה מה שייך לומר דאם סידר בלילה די"ל תקנה לפורקה ולחזור ולסדרן ביום הלא כבר יתעכלו ולפ"ז יש לעיין כיון דסידור ב' גזרי עצים הם קודם הדלקה א"כ מ"ש הנך עצים משאר עצי המערכה ומאי הכירא איכא שאלו עצים למערכה ואלו לב' גזרי עצים והלא יכול לעשות מערכה מכמה שירצה ודוחק לומר דזה דנותן אותם לשם ב' גזרי עצים ע"י זה אינם שייכים למערכה דלא אשכחן דבעי לשמה והנה רש"י ז"ל כתב ביומא (כ"ב ע"א) ב' גזרי עצים ב' בקעיות עצים ארוכים כמידת רוחב המערכה ונותן אותן ממעל לעצי המערכה כו' עכ"ל היינו שאותן העצים של הב' גזרין משונין משאר עצי המערכה וארוכים ביותר כמדת כל רוחב המערכה וגם סידורן משונה שנותנן לרוחב המערכה ואפשר דע"י זה היה ההיכר שהם לב' גזרי עצים ולא למערכה מיהו הריטב"א ז"ל [הובא בכ"מ פ"ד מהל' תמידין ה"ה] כתב ז"ל פרש"י ז"ל בריש יומא אחר שסידר המערכה והדלקה נותן לרוחב המערכה ב' עצים ארוכים ארכן לרוחב המערכה כו' עכ"ל היינו שנותן הגזרין לאחר סידור המערכה ולאחר הדלקה מיהו מלת הדלקה ליתא ברש"י אשר לפנינו ובירושלמי אמרינן דמצוה להקדים אש לעצים והביאו המל"מ פ"ב דתמידין ה"ב וכפי שמפרש שם דברי הירושלמי היינו שצריך ליתן הב' גזרי עצים לאחר שהדליק המערכה ע"ש וההיא דיומא דאמרינן דסידור ב' גזרי עצים י"ל תקנתא יש לפרש בפשוטו דהנך עצים שסידר בלילה יהיו לסתם עצים ואח"כ יסדר ב' גזרים אחרים: **(עי' הערת הגרא"ז מלצר זצ"ל בסוף הספר)** **כתב** הרמב"ם ז"ל פ"ט מהל' ביאת מקדש ה"ה המסדר ב' גזרי עצים על המערכה ה"ה כמקטיר איברים וחייב מיתה שהעצים קרבן הוא עכ"ל וכן מתוס' זבחים (מ"ג ע"א) ד"ה והלבונה ג"כ מוכח דס"ל דיש בעצים משום הקטרה שהקשו שם איך משכחת לה פיגול בעצים הא הולכת עצים למערכה לאו עבודה היא ותי' דמשכחת לה בהקטרה בהקטיר שומשום ע"מ להקטיר שומשום והקשו על הרמב"ם ז"ל דאי איכא בסידור ב' גזרי עצים משום הקטרה א"כ מ"ט דרב דפטר בזר שסידר ב' גזרי עצים דהא בהקטרה לכ"ע זר חייב ומוכח משם דסידור ב' גזרי

עצים היא רק עבודת סידור ולא הקטרה ונראה לענ"ד לומר דזה דחשבינן לסידור ב' גזרי עצים לעבודת סידור ולא להקטרה הוא רק בסידור ב' גזרי עצים שחרית אבל בב' גזרי עצים של בין הערבים ודאי הקטרה היא וזר חייב עליהם אפילו לרב דביומא (כ"ד ע"ב) אמרינן דהפלוגתא אי איכא מיתה בזר שסידר ב' גזרי עצים הוא אי סידור ב' גזרי עצים הוא גמר עבודת הסידור אחר סידור המערכה וסידור איברים הוא תחילת סידור אחר או שם סידור אחד הוא ועיין ברש"י ז"ל שם] ושם (כ"ז ע"ב) תלינן בזה אי סידור ב' גזרי עצים עבודת היום או עבודת הלילה היא ע"ש והנה כ"ז שייך רק בסידור ב' גזרי עצים שחרית אבל בסידור ב' גזרי עצים ערבית היא עם תמיד של בין הערבים שהוא ביום וגם אין אחריה סידור איברים שקרבין יחד עם האברים ועוד לר"י דמחייב בזר שסידר ב' גזרי עצים ונראה דדוקא על ב' גזרין אמאי אינו חייב אף על גזרה אחת דהא אמרינן בירושלמי שקלים פ"ו ה"ד הרי עלי עץ מביא גיזר אחד שזה קרבן בפ"ע ומייתינן ראיה מתמיד של בין הערבים דטעון ב' גזרי עצים בב' כהנים וכיון דכל כהן מקריב גזרה אחת א"כ גזרה אחת קרבן בפ"ע ע"ש לכך נראה דבגזרין של בין הערבים לכ"ע זר חייב עליהן וחייבין גם על גזרה אחת דהגזרין של בין הערבים קרבן הם וחייבין עליהם משום הקטרה וכל הפלוגתא היא רק בב' גזרי עצים של שחרית שהם בכהן אחד וא"כ כולה עבודה אחת היא ואותן הגזרין אינן משום הקטרה רק גמר סידור המערכה ובזה אתי שפיר מה שדחקו התוס' בזבחים שם דמשכחת פיגול בעצים בהקטיר שומשום כדי להקטיר שומשום חוץ לזמנו וכמ"ד דדרך הקטרה בכך ע"ש ואמאי לא נקטו בפשוטו שהקטיר גזרה ע"מ להקטיר גזרה שניה חוץ לזמנו ואתא לכ"ע ולפ"ז בב' גזרי עצים של שחרית אי אפשר לאוקמא שאינן משום הקטרה רק גמר עבודת הסידור של המערכה ובב' גזרין של בין הערבים כל גזרה וגזרה קרבן בפ"ע כדאמרינן בירושלמי משום דהוי בב' כהנים א"כ לא מהני מחשבה מזו על זו:

במנחות (פ"ט ע"ב) ד"ה תמיד הביאו התוס' מן הירושלמי דמש"ה לא קא חשיב ביומא גבי תמיד קרב בט' ג"כ הכהן שהיה מסדר ב' גזרי עצים משום דלא גזרו על ב' גזירין בשחרית שיהיו בשעת הקטרת אברים ע"ש ומזה יש להוכיח דכל הנך דחשיב להו ביומא שם היו קרבין יחד עם האיברים ויש לעיין דקא חשיב התם בתמיד של בין הערבים ג"כ הנסכים אעפ"י שלא היו קרבין יחד עם האברים דהא מפסיק להו בקטורת כדאמרינן ביומא (ל"א ע"ב) דקטורת של בין הערבים היתה קריבה בין אברים לנסכים וצ"ל דבשני גזירין של שחרית היה הפסק יותר גדול לאיברים ומש"ה לא קא חשיב וצ"ע:

אמרינן בתמיד שהיו עושין ריוח בין הגזירין שהיו מציתין האליתא משם וביומא (מ"ה ע"א) מפקינן מקרא דהצתת אליתא לא תהא אלא בראשו של מזבח ומתוס' שם ד"ה וכי מוכח להדיא דנתינת אש מן ההדיוט והצתת אליתא הם ב' דברים ורש"י ז"ל שם פי' הצתת אליתא היינו קיסמים דקים להצית בהם אור מערכה גדולה ע"ש ולפ"ז הצתת אליתא היא הצתת הקיסמין ומה שמצית אח"כ מהקסמין את המערכה זהו נתינת אש מן ההדיוט אך הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה לתמיד כתב דהצתת אליתא הוא גחלת למערכה שניה של קטורת ע"ש ולפ"ז נתינת אש מן ההדיוט היא הדלקת מערכה גדולה ומה שמדליק הגחלת למערכה שניה של קטורת זהו הצתת אליתא וביומא (כ"ד ע"ב) פי' רש"י ז"ל הצתת אליתא הצתת קסמים דקים אם הוצרך להצית על המזבח באחת מן המערכות כגון שקרבה מערכה לכלות שנשרפה כל המדורה עכ"ל ונראה דרש"י ז"ל כאן פליג ע"מ שפי' לקמן (מ"ה ע"א) ולפי פירושו כאן נתינת אש מן ההדיוט היא תחילת הדלקת המערכות וכשקרבה המערכה לכלות וצריכים לחזק האש זהו הצתת אליתא אך הת"י (כ"ד ע"ב) כתבו דמש"ה ליכא מיתה בזר על הצתת אליתא משום דיש אחריה סידור ב' גזרי עצים ע"ש ומוכח דס"ל דהצתת אליתא היא תחילת הדלקת המערכה דיש אחריה סידור ב' גזרי עצים ולרש"י ז"ל דהצתת אליתא היא חיזוק האש כשקרבה המערכה לכלות קשה קושית הת"י אמאי אין הזר חייב עליה הרי אין אחריה עבודה [ובתמיד פי' הרא"ש ז"ל אליתא הם חריות וקסמין להבעיר את המערכה עכ"ל וקשה דמפרה פ"ג מ"ט מוכח דחריות אינן בכלל אליתא דאמרינן שם ירד והצית אש באליתות רע"א בחריות]:

והנה בסדר תמיד אמרינן דלאחר שסידר הב' מערכות והחזיר האיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב אח"כ הציתו ב' מערכות באש ובירושלמי יומא פ"ב ה"א אמרינן מצוה להקדים אש לעצים שנאמר וערכו עצים על האש ואם הקדים עצים לאש משחיל המערכה ופי' הק"ע שם דקאי על סידור מערכה דאם סידר המערכה ואח"כ הצית בה את האור פסול ע"ש ואי אפשר לומר כן דממתני' דתמיד מוכח להדיא דקודם היה מסדר הב' מערכות ואח"כ היה מצית בהם את האור:

ה

אחר סידור ב' גזרי עצים הוא דישון מזבח הפנימי והרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' תמידין ה"ב כתב דהמדשן את מזבח הפנימי מדשנו בשעה שהשוחט שוחט את התמיד ואח"כ זורק את הדם זה שקבלו עכ"ל והלח"מ שם עמד בזה מנ"ל להרמב"ם ז"ל שהיו שניהם כאחד והנה ביומא (כ"ז ע"ב) מקשינן בסידור ב' גזרי עצים אי עבודה דיממא היא אמאי קתני

א"ל הממונה צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה ולא קתני אם הגיע זמן סידור ב' גזרי עצים כיון דסידור ב' גזרי עצים קודמין לשחיטת התמיד והם ג"כ ביום ומשנינן כיון דאית ליה תקנתא לא חשיב ומזה יש להוכיח דדישון מזבח הפנימי לא היה קודם שחיטת התמיד דאי היה קודם אמאי לא קתני אם הגיע זמן דישון מזבח הפנימי דהא הכא לי"ל תקנתא כיון דכבר דישן מיהו ביומא (ל"ג ע"א) בסדר המערכה דהטבת ה' נרות קודמין לדם התמיד פי' רש"י ז"ל לשחיטתו וזריקתו ע"ש א"כ ס"ל דשחיטת התמיד היה אחר הטבת ה' נרות וכ"ש אחר דישון מזבח הפנימי שהיה קודם להטבת ה' נרות וא"כ קשה אמאי לא קתני אם הגיע זמן דישון מזבח הפנימי אך ראיתי להרמב"ן ז"ל במלחמותיו ליומא שכתב דדישון מזבח הפנימי מעבודת הלילה ומש"ה לא היתה ביוה"כ בכ"ג וזה דאמרינן דסידור ב' גזרי עצים קודם לדישון מזבח הפנימי הוא רק שלא הטריחוהו קודם אבל אם עשה בלילה ה"ז זריז ע"ש אך גם על הרמב"ן ז"ל קשה אמאי לא קתני אם הגיע זמן הטבת נרות כיון שגם הם קדמו לשחיטת התמיד והטבת נרות ע"כ אין כשרות אלא ביום דהא ביוה"כ היו בכ"ג ועוד דהא המנורה מצותה שתהא דולקת כל הלילה מערב ועד בוקר ואם נר שכבה באמצע הלילה חוזר ומדליקו כדאמרינן במנחות (פ"ח ע"ב) וע"כ זמן הטבת הנרות אינן אלא ביום ואפשר כיון דהדישון לא היה מופלג הרבה מן השחיטה לא חשיב לה משא"כ בסידור ב' גזרין ובעיקר מ"ש הרמב"ן ז"ל דדישון מזבח הפנימי מעבודות הלילה א"כ הא דאמרינן ביומא שם דדישון מזבח הפנימי קודם לדישון המנורה וקאמר עלה אביי גמרא גמירא טעמא לא ידענא רבא אמר משום דאין מעבירין על המצות קשה תיפוק ליה כיון דמצות דישון מזבח הפנימי מתחלת בלילה ודישון המנורה מתחיל מביום א"כ מצות דישון מזבח הפנימי קודמת ולפי מה שפסק הרמב"ם ז"ל דשחיטת התמיד היה כשזה מדשן מזבח הפנימי והטבת נרות היה אח"כ אתי שפיר מה דלא קתני אם הגיע זמן דישון מזבח הפנימי וגם אם הגיע זמן דישון המנורה ולהרמב"ם ז"ל אתי ג"כ שפיר מה שהקשו אמאי לא היתה דישון מזבח הפנימי ביוה"כ בכ"ג כיון דשחיטת התמיד ודישון מזבח הפנימי היו כאחד א"כ כיון דכ"ג היה שוחט את התמיד לא היה אפשר לו לדשן מזבח הפנימי ואף ביוה"כ אין משנין סדר התמיד משאר השנה:

ובסדר דישון מזבח הפנימי אמרינן בתמיד שמתחילה היה חופן ונותן לתוך הטני ואח"כ כיבד את השאר לתוכה ויש לעיין למה היה עושה כן ואמאי לא היה מכבד כולה בב"א ועל ההיא דבאחרונה כיבד את השאר לתוכה כתב הראב"ד ז"ל שם בשם המפרשים וז"ל באחרונה כיבד את שאר הדשן בתוכו לאמצעיתו של מזבח ונטלו והניחו בתוך כלי

ויצא עכ"ל ומזה נראה דבר חדש שהיה דישון מזבח הפנימי כמו דישון מזבח החיצון דמתחילה היה תרומת הדשן ואח"כ צובר שאר הדשן לאמצעיתו של מזבח שהוא התפוח ואח"כ גורפו בפסכתר שהוא בכלי ומוציאו כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ב דתמידין הי"ג] ה"נ בדישון מזבח הפנימי שמתחילה היה חופן מן הדשן ואח"כ שאר הדשן היה צובר לאמצע המזבח ואח"כ נותנו לכלי ומוציא ואפשר דילפינן לה מהדדי ואף בדישון מזבח הפנימי יש כעין תרומת הדשן מיהו במזבח החיצון היתה תרומת הדשן בכלי וכאן היה חופן ביד משום דזה דבתרומת הדשן היתה בכלי ולא ביד כתב רש"י ז"ל ביומא (כ"ד ע"א) לפי שאי אפשר להכניס ידו לגחלים רותחות ע"ש א"כ בדישון מזבח הפנימי שהאפר בשעת דישון כבר היה צונן היה עושה ביד:

וזה דאמרינן בתמיד דלאחר שכיבד האפר מן המזבח להטני היה מניחו ואח"כ היה נכנס עוד הפעם ונטל השני ויצא היינו שעושין אותה בב' חלוקות הוא ג"כ כמו דישון מזבח החיצון שהיה שם ב' חלוקות כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ב דתמידין דמתחילה היתה הורדת הדשן מע"ג המזבח ואח"כ הוצאת הדשן ועיין במל"מ שם ה"נ במזבח הפנימי היתה הורדת הדשן מע"ג המזבח והוצאתו לחוץ בב' חלוקות הנה התוס' יומא (ל"ג ע"א) כתב דדישון מזבח הפנימי לא היה אלא פעם אחת ביום אבל הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה לתמיד כתב דהיתה ב' פעמים ביום ויש לחקור בין הערבים אימתי עביד לה דודאי היה הדישון קודם לקטורת דהא אין קטורת אלא לאחר דישון אך יש לחקור אם היה קודם לאיברים או לא דהא לבין הערבים ל"ש דרשה דבבקר בבקר]:

לאחר דישון מזבח הפנימי הוא הטבת ה' נרות ואח"כ מפסיקין בדם התמיד לאבא שאול ולרבנן בקטורת ואח"כ עושה הטבת ב' נרות והנה זה דמפסיק בין הטבת ה' נרות להטבת ב' נרות אמרינן ביומא ל"ג לר"ל הוא כדי להרגיש כל העזרה כולה ולר"י הוא מקרא דבבקר בבקר חלקהו לב' בקרים והנה בתמיד אמרינן כשהיה מטיב ה' נרות היה מניח הכוז על מעלה שניה ויצא ואח"כ היה נכנס עוד הפעם לעשות הטבת ב' נרות ע"ש ויש לעיין למה היה נכנס ב' פעמים ועושה ביאה ריקנית הרי היה יכול להשהות בהיכל עד שיעשו עבודה אחרת ואח"כ ייטיב ב' נרות דרק על ביאה איכא לאו ולא על שהייה בשלמא לר"ל דהטעם דמפסיקין הוא משום להרגיש כל העזרה ופי' רש"י ז"ל שם היינו להרבות הרגש מהלך פסיעות ע"ש א"כ י"ל דהכניסה והיציאה זהו הרגש העזרה אבל לר"י דנפקא לה מקרא דצריך להפסיק בעבודה אחרת היה יכול להמתין בהיכל מיהו לרבנן דס"ל דבקטורת היה מפסיק להו ע"כ היה צריך לצאת כי בשעת הקטרת הקטורת אסור לכל אדם להיות באהל מועד אך לאבא שאול דמפסיק להו בדם התמיד היה אפשר

לו להשהות והנה בירושלמי יומא פ"ב ה"א גרסינן איפכא דר"ל ס"ל דזה דמפסיקין הוא מדכתיב בבקר בבקר ור"י ס"ל בשביל הרגש העזרה ואמרינן שם תמן תנינן הניח הכוז על מעלה שניה ויצא ונטל הכוז ממעלה שניה ויצא אמר ר"י למה היה נכנס ב' פעמים כדי לעשות פומבי לדבר ע"ש ואפשר דהדיוק הוא מדנכנס ב' פעמים ולא היה ממתין שם עד שיעשו עבודה אחרת דהטעם הוא משום פומבי והיינו משום הרגש העזרה להשמיע קול פסיעות כמ"ש רש"י ז"ל:

אמרינן ביומא (כ"ז ע"ב) דעבודה שאין זר חייב עליה מיתה לא בעי פייס והקשו בתוס' שם הרי דישון מזבח הפנימי ודישון המנורה דזר פטור עליהן וצריכים פייס ותי' כמו דמשנינן בגמרא על שחיטה דבעי פייס משום דתחילת עבודה היא ה"נ דישון מזבח הפנימי תחילת הקטרה היא ודישון המנורה תחילת הדלקה היא ע"ש וקשה טובא בשלמא זה דאמרינן שחיטה תחילת עבודה היא היינו כיון דהזריקה זר חייב עליה מיתה א"כ אף שחיטה שהיא צורך הזריקה ותחילת עבודתה ג"כ בעי פייס וכן י"ל בדישון מזבח הפנימי כיון דתחילת עבודת ההקטרה היא אבל דישון המנורה מה שייך לומר תחילת הדלקה היא הא אף הדלקה אין זר חייב עליה מיתה א"כ לא עדיף צורך הדלקה מהדלקה עצמה ולמא בעי פייס וצע"ג:

והנה בפלוגתא אי מפסיק בין הטבת ה' נרות להטבת ב' נרות בדם התמיד או בקטורת פסק הרמב"ם ז"ל דבקטורת היה מפסיק ושחיטת התמיד היה קודם בשעת דישון מזבח הפנימי וכתב בפ"א מהל' תמידין הלכה ב' דהתמיד היה נשחט קודם שתעלה החמה לאחר שהאיר המזרח והנה יש לעיין נהי דמשהאיר המזרח קודם נץ החמה הוי יום דלענין יום אינו תלוי בשמש רק באור כדאמרינן במגילה (כ' ע"ב) מ"מ שחיטת התמיד לבד שצריך להיות ביום צריך ג"כ להיות כנגד השמש כדאמרינן בתמיד שנים ליום כנגד היום ומש"ה תמיד ש"ש היה נשחט בקרן צפונית מערבית ותמיד של בין הערבים על קרן צפונית מזרחית ע"ש א"כ נהי דקודם נץ החמה כבר הוא יום אבל ליכא כנגד השמש:

וביומא (כ"ט) בההיא שדימו שהאיר המזרח ושחטו את התמיד והוציאוהו לבית השריפה כתב הר"ח ז"ל דנפסל משום דכתיב את הכבש האחד תעשה בבקר ע"ש וקשה טובא תי"ל דנפסל בשחיטת לילה דפוסל בכל הקדשים כדאמרינן במגילה (כ') דנפקא לן מביום זבחכם ועוד מ"ש דנפסל משום דכתיב את הכבש האחד תעשה בבקר היינו ששחטו קודם זמנו דזמנו של התמיד הוא בבקר והוא שחטו בלילה וקשה נהי דלא עלה בשביל זה לשום חובה מ"מ אינו נפסל דעולה מחוסר זמן בבעלים כשרה רק לא עלה לבעלים לשם חובה כמ"ש הרמב"ם ז"ל והוא מהתוספתא וצ"ע:

1

אמרינן בסדר המערכה לאבא שאול דהטבת ב' נרות קודמות לקטורת ובסדר עבודת הקטורת אמרינן בתמיד מי שזכה במחתה היה נוטל מחתת הכסף ועולה לראש המזבח פינה הגחלים אילך ואילך וחותה מן המאוכלות הפנימיות ירד ועירן לתוך של זהב נתפזר מהם כקב גחלים היה מכבדן לאמה והתוס' יומא (מ"ו ע"ב) הקשו איך היה מכבדן לאמה הא הגחלים קדושים הם נהי דהמחתה של כסף שהיה חותה בה היתה כלי חול מ"מ המזבח יקדש הגחלים דהמזבח מקדש את הראוי לו ע"ש ונראה לומר דזה דהמזבח מקדש את הראוי לו הוא דוקא דבר שמצותו להתעכל במזבח החיצון וזה נקרא ראוי לו אבל הגחלים שהיה חותה ממערכה שניה של קטורת כל עצמה של מערכה היא בשביל המחתה שהיה צריך להכניס לפנים והיה מסדר מתחילה רק שיעור שצריך להכניס לפנים דהיה מסדר באומד ה' סאין גחלים דזהו שיעור הצריך למחתה כמה שפי' המפרשים ז"ל שם א"כ אין דינן של אותן גחלים להתעכל במזבח החיצון אלא לצורך מזבח הפנימי הן רק שדינו שצריך ליטלם ממזבח החיצון וא"כ אינו נקרא ראוי לו ואין מזבח החיצון מקדשתן (יש לחקור בחתיית גחלים לקטורת אי כשרה בלילה אי חשיב מתיר כיון דהגחלים הם רק מכשירי קרבן ולכאורה תלוי בהאבעיא ביומא (מ"ח ע"ב) אי מהני מחשבה בחתיית גחלים היינו אי הגחלים חשיבי מתיר או לא:

אמרינן עוד שם מי שזכה בקטורת היה נוטל הכף כו' והבזך היה בתוכו מלא וגדוש קטורת כו' והנה דזה דנותנין הקטורת לכ"ש בשעת הקטרה ואע"ג דכבר נתנוה למכתשת שהיא כ"ש כתבו התוס' שבועות (י"א) דאין המכתשת מקדשת קדושה גמורה משום דאין כ"ש מקדשין שלא בזמנן ועוד כיון דיש שיעור לקטורת פרס בשחרית אין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור ולעיל סימן ג' סק"ב הקשיתי דהמכתשת תקדש את הקטורת לצורך כל השנה ובזה לא שייך אין כ"ש מקדשין יותר מכשיעור דהוי רק כמקדש ב' מנחות בכלי אחד דמהני וע"כ צ"ל כהתי' השני של התוס' משום דאין כ"ש מקדשין שלא בזמנן ונ"ל לתרץ דאפילו אם תקדש המכתשת הקטורת בשביל כל השנה כולה ג"כ חשיב יותר מכשיעור משום דאיכא ג' מנים יתירים שמהם מכניס כ"ג לפני ולפנים ואין לומר שאף אותן הג' מנים תקדש המכתשת בשביל יוה"כ דכתבו התוס' במעילה ט' דאין כ"ש מקדשין אלא כשנעשה בהם כל הצריך למלאכתן וא"כ אותן ג' מנים של יוה"כ שצריכים להיות דקה מן הדקה ואמרינן בגמרא דערב יוה"כ היה מחזירן למכתשת כדי שיהיו דקה מן הדקה א"כ בשעת פטום הקטורת היה עושה כל הקטורת רק דקה

א"כ אותן הג' מנים אי אפשר להם להתקדש אז שהרי לא נגמרה מלאכתן א"כ אף שאר הקטורת אי אפשר שם להתקדש לצורך שאר ימות השנה משום שיש שם יותר מכשיעור: **ובקטורת** של בין הערבים דאמרינן ביומא (ל"א ע"ב) שהיתה קריבה בין איברים לנסכים ופי' רש"י ז"ל היינו למנחת נסכים ויש לחקור בחביתין של בין הערבים אי קודמין לקטורת דבתמיד ש"ש דאמרינן בסדר המערכה דמנחת נסכים קודמת לחביתין משום דכתיב עולה ומנחה היינו דצריך לסמוך מנחת נסכים לאברים וא"כ ה"נ בתמיד של בין הערבים מנחת נסכים קודמת לחביתין או דילמא כיון דאמרינן שם בתמיד ש"ש דחביתין קודמין לנסכים משום דכתיב עולה ומנחה שום מנחה והיינו דשום מנחה ואפילו החביתין צריך לקרבן לאברים א"כ בין הערבים ג"כ צריך לקרבן לאברים ולעשותן קודם קטורת מיהו מנחת נסכים אי אפשר לעשותן קודם קטורת דילפינן לה ביומא (ל"ד ע"א) מקרא דהקרבתן אחר הקטורת ע"ש אבל חביתין דליכא קרא שהן בין הערבים אחר קטורת צריך לקרבן לאברים כמה דאפשר ולעשותן קודם קטורת משום דכתיב עולה ומנחה וצ"ע:

ובירושלמי יומא אמרינן דמנחה קודמת לחביתין משום דזה ק"צ וזה קרבן יחיד דק"צ קודם לק"י והנה בתוספתא פ"י דקרבנות אמרינן נמי דמנחת האיש קודם למנחת האשה והנה יש לעיין אם זה ג"כ בכלל מקודש דק"צ מקודש טפי מק"י וכן מנחת האיש למנחת האשה או זה רק דציבור קודם ליחיד וכן איש קודם לאשה כדאמרינן במתני' דהוריות א"כ צריך להקריב קרבנו קודם דלכאורה מה מקודש מנחת האיש יותר ממנחת האשה אך מ"מ נראה דזה ג"כ בכלל מקודש דמנחת האשה היא מין מנחה אחרת ממנחת האיש דהא בפ' אלו מנחות נקמצות במנין המנחות חשבינן נמי מנחת נשים ע"ש ומוכח דמין מנחה בפ"ע היא ומדוקדק נמי לשון התוספתא מנחת האיש קודם למנחת האשה ולא קתני קרבן האיש קודם לקרבן האשה כן נראה לענ"ד:

סימן לג - קרבנות פסולים

א

אמרינן בזבחים (ט"ו ע"א) אלא חטאת העוף דפסלה בה מחשבה לר"ש היכא משכחת לה אי דחשיב עלה מקמי דליפוק דם לא כלום היא ואי בתר דנפיק דם איתעבידא ליה מצותו ומסקינן מאי קושיא דילמא מדפריש ועד דמטא למזבח כו' וכתבו בתוס' שם דמכל זריקה דעלמא לא קשיא ליה אי מקמי דליפוק דם מן הכלי כו' משום דמדפריש ועד דמטא למזבח לא איתעביד מצותו אבל ההזאה סד"א דל"צ ליגע במזבח מידי דהוי

אהזאה דפרוכת ובין הבדים דהוי הזאה אע"פ שלא נגע ע"ש והנה לפ"ז יש לעיין בהזאות דפרוכת ובין הבדים גופא איך אפשר לפגל כיון דא"צ להיות נוגע ואע"ג דהכא פרכינן לר"ש ור"ש ס"ל דאין פיגול בחטאות הפנימיות מ"מ הא אמרינן לעיל דפסול הוי ועוד בעולת העוף איך מהני מחשבה הא לא שייך ג"כ עד שיגיע דם למזבח דבעולת העוף בהמיצוי מגיעה למזבח ותכף מכי נפיק דם מגיע למזבח והנה בחטאות הפנימיות אפשר לומר כיון דיש בהם הרבה הזאות וכולן מתיר אחד נהי דמהזאה אחת אין שהות לחשוב בהאי פורתא דנפיק ביה דם אך בכל הזאות יחד יש שהות לחשוב וכמו בשחיטה אף כי בכל מקצת ומקצת אי אפשר לחשוב כיון דאפשר לחשוב בכל המתיר אפשר לפגל משא"כ בחטאת העוף דאין בה אלא הזאה אחת אין שהות לפגל בהאי פורתא דנפיק דם אך מ"מ יש לעיין כיון דבין כל הזאה והזאה צריך טבילת אצבע וטבילת אצבע אמרינן דמשום הולכה נגעו בה ועבודה אחרת היא כיון דבין הזאה והזאה מפסקת עבודה אחרת איך אפשר לחשוב מחשבה אחת בכל הזאות. עוד יש להקשות בהדמים הנתנים בשפיכה איך אפשר לפגל בהם כיון דאינו זורק למרחוק ולא שייך עד שיגיע דם למזבח דבשפיכה הוא שופך על היסוד א"כ הדם הוא באויר המזבח ומכי נפיק דם אתעביד ליה מצותו דלא בעינן שיגיע דם למזבח ממש אלא לאויר המזבח כדאמרינן בגמרא שם היה מזה ונקטעה ידו של מזה עד שיגיע דם לאויר המזבח כו' וצ"ע והנה בעולת העוף י"ל דמש"ה אפשר לפגל בה משום דבעינן מיצוי כל דמה ובזה יש שהות לפגל מתחילת המיצוי עד שתגמר משא"כ בחטאת העוף דהזאה אי"ל שיעור ומכי נפיק המקצת כבר נעשה מצותה ואפילו אי נימא דמיצוי כל דמה בעולת העוף אינו מעכב וכדמשמע מדברי התוס' זבחים (ס"ו ע"ב) ד"ה ואלא היינו רק שנשפך מקצת קודם כדאיירי התוס' שם אבל הדם שיש בשעת מיצוי בהגוף אפשר שצריך למצות דוקא את כולה ומעכב עוד אפשר לומר דבהא שאני עולת העוף מחטאת העוף דבחטאת העוף כי מחשב מקמי דליפוק דמא והיינו בהתזתה כמ"ש רש"י ז"ל לאו כלום היא דהוי רק הולכה זוטרתי ואינה בכלל הזאה עצמה דחשיב רק מכי נפיק דמא משא"כ במיצוי שהוא דחיקת הבשר בקיר והדם מתמצה כמ"ש רש"י ז"ל (ס"ד ע"ב) וזהו מיצוי דחיקת הבשר בעצמו בכלל עבודה זו אף קודם דנפיק דם ואינה רק הולכה כ"א מגוף העבודה ואפשר לחשוב בה:

ובהולכת המנחה דמפגלין בה פליגי ר"י ור"ל במנחות (ט"ז ע"ב) אי יכול לפגל בהולכת הקומץ לחוד דרי"א הולכה כקמיצה וא"צ לפגל ג"כ בהולכת הלבונה ור"ל אמר הולכה כהקטרה והולכת הקומץ חשיב חצי מתיר כיון דאיכא נמי הולכה דלבונה ואמרינן שם טעמא דר"י דכל עבודה שאינה מתרת עבודה חשובה היא לפגל בפ"ע והנה זה דהולכה

היא עבודה שאינה מתרת כתב רש"י ז"ל שם משום דאפשר לבטלה משום דיכול להושיט זה לזה עכ"ל והשמ"ק כתב שם דאפשר נמי לשחוט בצד המזבח] ויש לעיין הא אמרינן בפר"ק דזבחים דאם הולכה שלא ברגל לאו שמה הולכה כי מושיטים זה לזה פסול ור"י ס"ל התם דהולכה שלא ברגל לאו שמה הולכה והשמ"ק כתב שם ז"ל אלא נ"ל דה"פ שאינה מתרת שאינה מועלת לשום דבר שזריקה מתרת לבשר וקבלה מועלת לזריקה אבל הולכה אינה מועלת לשום דבר עכ"ל ונראה דר"י ע"כ ס"ל כן דבעבודה שאינה מתרת שאינה מועלת להתיר שום דבר ל"ש דין דאין מפגלין בחצי מתיר דאם גם בזה שייך דין דחצי מתיר תקשה מ"ט דר"מ דמפגלין דהא בזבחים (ק"י ע"א) אמרינן בפלוגתא דר"מ ורבנן הוא אי חצי מתיר משרא שרי או אקלושי מקליש ועיין בתוס' שם בשחט סימן אחד ואח"כ קיבל הדם] א"כ זה שייך רק בדבר המתיר אבל בעבודה שאינה מתרת במאי פליגי ר"מ ורבנן וע"כ דל"ש התם כלל דין דחצי מתיר ולכ"ע חשיבא לפגל בפ"ע ור"ל דס"ל הכא דהולכה כהקטרה ואף בזה פליגי ר"מ ורבנן לטעמיה אזיל דלא ס"ל טעמא דר"מ משום משרא שרי כמ"ש התוס' בזבחים שם רק לטעמיה אזיל דס"ל טעמיה דר"מ דכל העושה ע"ד הראשונה הוא עושה ע"ש ואף בעבודה שאינה מתרת ג"כ ס"ל לרבנן דבעינן שיפגל בכל העבודה ופלוגתייהו אי כל העושה ע"ד הראשונה הוא עושה או לא ולפ"ז הא דמקשינן במנחות מברייתא דבד"א בקמיצה ובמתן כלי כו' לר"ל דס"ל הולכה כהקטרה ובזבחים מקשינן מהאי ברייתא גופא לר"ל דס"ל דטעמיה דר"מ משום דע"ד הראשונה הוא עושה חד קושיא היא דתלי זה בזה דאי הולכה כהקטרה ע"כ טעמיה דר"מ משום ע"ד הראשונה הוא עושה:

והנה הרמב"ם ז"ל פט"ז מפסה"מ דס"ל דליקוט לבונה היא כמו קמיצה ופסק דאם פיגל בשעת קמיצה ולא בשעת ליקוט לבונה הוי חצי מתיר וכן בעינן שיפגל בשעת מתן שניהם בכלי ע"ש ויש לעיין נהי דליקוט לבונה נמי הוי כמו קמיצה מ"מ כיון דטעמייהו דרבנן משום דאקלושי מקליש ולא משרא שרי הא הכא ע"כ מתן כלי של הקומץ לחוד משרא שרי שהרי יכול לאחר הקידוש להקטיר הקומץ א"כ בהקומץ הוי היתר גמור וי"ל דהרמב"ם ז"ל לשיטתיה דפסק שם כר"ל דאף בהולכה אין מפגלין אלא בהולכת שניהם וע"כ אין הטעם משום משרא שרי ועוד י"ל דהרמב"ם ז"ל ס"ל דליקוט לבונה ומתן כלי שלה מעכבין הקטרת הקומץ דכל כמה שלא עשאן אי אפשר להקטיר הקומץ וכמו שכתבו התוס' דהקמיצה מעכבת הקטרת הלבונה דאין להקטיר הלבונה קודם קמיצה וא"כ י"ל שפיר דקמיצת הקומץ ומתן כלי שלו רק מקלישים איסור הקטרת הקומץ וע"כ נראה דס"ל להרמב"ם ז"ל כן דאם אפשר להקטיר הקומץ קודם ליקוט לבונה כי חשיב

בשעת קמיצה וליקוט לבונה להקטיר הקומץ למחר אי ליקוט לבונה אינה מעכבת להקטרת הקומץ איך מהני מחשבה להקטרת הקומץ בשעת ליקוט לבונה הא אינו מתיר דידיה אך לפ"ז יש לעיין לר"ל דס"ל הולכה כהקטרה משום דאיכא הולכה בלבונה ובעינן שיחשוב בהולכת שניהם כי מחשב בשעת הולכת הלבונה להקטיר קומצה למחר איך מהני הא ודאי אינו מתיר דידיה דלא מצינו שיהא אסור להקטיר הקומץ עד שיוליך הלבונה ואפשר דזה דס"ל לר"ל הולכה כהקטרה הוא דוקא בחישב על השירים דהולכת הלבונה מהני להשירים כמו הולכת הקומץ או אפשר דלא ס"ל לר"ל דבעינן שיחשוב במתיר שלו וכמו למ"ד הקטרה מפגלת הקטרה ונראה זה דאמרינן בזבחים (ל') דמפגלין בפסיעות לר"י דס"ל הולכה כקמיצה זה דמפגלין בפסיעות הוא אליבא דכ"ע אפילו אי אין מפגלין בחצי מתיר דכמו דמפגלין בהולכת הקומץ אע"ג דאיכא הולכה דלבונה ה"נ מפגלין בפסיעות דליכא דין חצי מתיר בהולכה ולר"ל זה דמפגלין בפסיעות הוא רק למ"ד מפגלין בחצי מתיר] והנה זה שפסק הרמב"ם ז"ל כר"ל דהולכה כהקטרה וצריך לפגל בהולכת שניהם יש ג"כ לומר דלשיטתיה אזיל לפי מה שפי' רש"י ז"ל טעמא דר"י דהולכה כקמיצה דכל עבודה שאינה מתרת חשובה לפגל בפ"ע דהולכה הוי עבודה שאינה מתרת משום דאפשר לבטלה דאפשר להושיט זה לזה והשמ"ק שם כתב דאפשר לשחוט בצד המזבח ע"ש א"כ הרמב"ם ז"ל דפסק דהולכה אי אפשר לבטלה וא"י לזרוק ממקום שקיבל הדם וע"כ צריך לעשות הולכה (ועיין במל"מ בשיטת הרמב"ם ז"ל בזה] א"כ חשיב הולכה ג"כ עבודה המתרת והנה זה שפסק הרמב"ם ז"ל דליקוט לבונה הוי כקמיצה י"ל ג"כ דלשיטתיה אזיל דאי אפשר לו לפרש דליקוט לבונה משום הולכה נגעו בה שהרי פסק בהולכה שלא ברגל לאו שמה הולכה והשמ"ק בזבחים (ט"ו) [בהשמטות[כתב דזה דליקוט לבונה הוי הולכה הוא משום דס"ל הולכה שלא ברגל שמה הולכה ע"ש ובסברת הרמב"ם ז"ל דליקוט לבונה הוי כמו קמיצה נראה בפשוטו דכל שמפריש חלק גבוה מחלק הדיוט הוי כמו קמיצה וכיון דהלבונה צריכה להיות עם המנחה בכלי כדאמרינן במנחות (כ"א ע"ב) וכשמפרישה הרי מפריש חלק גבוה מחלק הדיוט ואי משום דבריר ומסוים חלק הגבוה אף קודם שליקט לא איכפת לן דהא בסילוק בזיכין ג"כ בריר קומץ דידיה ומ"מ חשיב כמו קמיצה (יש לחקור להרמב"ם ז"ל דליקוט לבונה היא כמו קמיצה ומפגלין בה כיון דקי"ל דרק ב' קרטין מעכבין אם רק הליקוט של ב' קרטין הראשונים חשיב כקמיצה שהיא עבודה המעכבת עוד אמרינן במנחות (י"א ע"ב) דלכ"ע בעינן קומץ מתחילה היינו בשעת קמיצה צריך להיות קומץ לבונה רק אם נחסר אח"כ כשר ולהרמב"ם ז"ל יש לחקור אם בשעת ליקוט לבונה ג"כ בעינן

שיהא קומץ ורק אם נחסר אח"כ כשר] (כתבו התוס' יומא (מ"ח ע"ב) דהאיבעיא בחישב בחתיית גחלים היא את"ל חפינת קטורת חשיבא עבודה כמו קמיצה חתיית גחלים מהו מכשירי מצוה כמצוה דמי וחפינה אריכתא היא והויא חתיית גחלים וחפינה במקום קמיצה או לא עכ"ל ויש לעיין אי חתיית גחלים וחפינה שניהם במקום קמיצה וחפינה אריכתא היא א"כ איך מהני מחשבה בחפינת קטורת הא הוי חצי מתיר]:

בפרה פ"ד אמרינן פרת חטאת ששחטה שלא לשמה קיבל והיזה שלא לשמה כו' ויש לעיין למה לא תני ג"כ הוליך וכדתנן גבי פסח ששחטו שלא לשמו קיבל הוליך וזרק שלא לשמו כו' ויש לדון אם איכא כלל הולכה בפרת חטאת ונראה דתלי בפלוגתא רש"י ותוס' מנחות (ז' ע"ב) גבי גמר מלהזות קינח ידו בגופה של פרה ומקשינן אצבעו במאי מקנח ואמרינן בשפת מזרק וכתב רש"י ז"ל דלאחר שגמר להזות דהפרה לפניו לאחר שיורד מן ההר מקנח ידו בגופה של פרה אלא אצבעו בין כל הזאה והזאה וכי יורד מן ההר בין כל הזאה והזאה לקנח בגוף הפרה והתוס' כתבו שם דלרש"י ז"ל דס"ל דהשחיטה וההזאה היו בב' מקומות אין להקשות מההיא דזבחים דבין השחיטה ובין ההזאה בעינן כנגד הפתח דלא היו במקום אחד רק שתי המקומות שניהם היו מכוונות כנגד הפתח ע"ש והתוס' שם וכן רש"י ז"ל בזבחים פירשו בענין אחר ע"ש והנה לפי' רש"י ז"ל במנחות ודאי היתה שם הולכה כיון דהשחיטה וההזאה היו בב' מקומות והנה זה דהיה צריך לזה ב' מקומות להרמב"ם ז"ל דס"ל דהולכה אי אפשר לבטלה ואינו רשאי לשחוט בצד המזבח ולזרוק וע"כ צריך לעשות הולכה א"כ הכא ע"כ צריך לעשות בב' מקומות כדי לעשות הולכה והנה לרש"י ז"ל יש לעיין אמאי לא תני במתני' נמי הוליך ונראה משום דאין מחשבה מועלת אלא במקום הראוי לעבודה ואם נפגם המזבח אף בדברים הכשרים כגון במנחה ג"כ לא מהני מחשבה דבעינן שיהא המקום ראוי לכל עבודות וכן בעומד חוץ לעזרה ושוחט בסכין ארוכה אע"ג דכשר לא מהני מחשבה כיון שעומד חוץ לעזרה כמ"ש תוס' זבחים (כ"ט) ובפרת חטאת דמהני מחשבה אע"ג שעומד בחוץ הוא משום דלגבי פרת חטאת גיתה חשיב פנים שהוא מקום הכשר לעשייתה וזה רק בשאר עבודות שהם במקום הכשרה אבל ההולכה כיון שהיו לה ב' מקומות אחד לשחיטתה ואחד להזאתה ושניהם מכוונים כנגד הפתח אחד בראש הר המשחה ואחד למטה כמ"ש בתוס' נמצא כשמהלך מזה לזה ההילוך הוא במקום שאף לפרה אינו ראוי דאינו מקום הבדוק לה ואינו כנגד הפתח והוי חוץ ממש ובמקום שאינו ראוי לעבודה אין מחשבה מועלת שם מיהו בעיקר מ"ש רש"י ז"ל דהיו לה ב' מקומות אחד לשחיטתה למטה ואחד להזאתה בראש הר המשחה יש לעיין דהא אמרינן בתוספתא פרה דאם

היזה חוץ ממערכתה פסול והיינו מקום שחיטתה כדאמרינן בפרה כפתוה בחבל של מגג ונתנוה ע"ג מערכתה וצ"ע:

ובאופן המחשבה קי"ל דצריך שיחשוב בדבר של אכילת אדם לאכילת אדם ושל אכילת מזבח לאכילת מזבח ובחישב לאכילת כלבים אמרינן ג"כ דהוי פיגול דשמה אכילה ואמרינן דה"נ בחישב שתאכלנו האש ובחישב לאכול כזית ביותר מכדי אכילת פרס הוי איבעיא ולא איפשיטא ובחישב שיאכלוהו טמאים למחר אמרינן בס"פ כל הפסולין דחייב אמר רבא תדע דבשר לפני זריקה לא חזי וכי מחשב ביה מפסיל ודחינן התם זריק ומיחזי הכא לא מיחזי כלל וכתב השמ"ק (ל"א ע"א) דהנ"מ בין אכילת כלבים דהוי מחשבה לאכילת טמאים דאכילת טמאים לאו בידו הילכך לא הוי מחשבה והוי כאילו לא אמר כלום אבל אכילת כלבים בידו הוא ע"ש היינו דזה דאמרינן לקמן ל"ו שיאכלוהו טמאים שיקריבוהו טמאים כל כמיניה אין זה דוקא לגבי מחשבת הינוח דאף למחשבת פיגול בעינן בידו ותימה א"כ מאי איריא שיאכלוהו טמאים למחר אפילו טהורים ג"כ לאו בידו דלאו כל כמיניה להאכילן נותר ולפ"ז צ"ל דלא מהני מחשבה רק בחושב על עצמו ואינו נראה כן מכמה מקומות דהא איבעיא לן בחישב לאכול כזית בב' בני אדם ועוד בזר ששחט שיכול לפגל בשחיטה כי מחשב לזרוק למחר ע"כ מיירי שחישב על אחרים שיזרקו דאם חישב על עצמו לזרוק הו"ל זריקה שאינה מתרת בשר באכילה דזריקת זר אף בזמנו אינו מתיר בשר באכילה וכשמחשבין על זריקה בעינן שיחשוב על זריקה כזו המתרת בשר באכילה אך אפשר דזה תלוי בתי' התוס' כ"ז ד"ה יצא ע"ש]:

ובחישב לאכול כזית ביותר מכדי א"פ הקשו התוס' (ל"א ע"ב) אמאי לא מייתינן ראיה מההיא דחצי זית בחוץ חצי זית למחר ע"ש וק"ל הא משכחת לה שפיר בכדי א"פ שחישב לאכול חצי זית בחוץ סמוך לעלות השחר וחצי זית תכף משיעלה השחר בכדי א"פ וצ"ע:

ובפרה פ"ד מ"ג אמרינן שחטה ע"מ לאכול מבשרה ולשתות מדמה כשרה רא"א אין מחשבה מועלת בפרה וכתב הר"ש ז"ל אין מחשבה מועלת בפרה ואפילו בהזאות חישב כגון שוחט ע"מ להזות מדמה למחר דכה"ג לת"ק פסולה דחטאת קרייה רחמנא דדוקא לאכול ולשתות הוא דמכשר דבכל הקרבנות נמי כשר כדתנן בפ' כל הפסולים לאכול דבר שאין דרכו לאכול כשר כגון מאכילת מזבח לאדם כו' עכ"ל והיינו שמפרש דההיא לאכול מבשרה ולשתות מדמה שחישב למחר דבהזאות כה"ג פסול והכא כשר משום דחישב לאכול דבר שאין דרכו לאכול והנה לפ"ז אתי שפיר בפשוטו רא"א אין מחשבה מועלת בפרה דר"א לטעמיה דס"ל בזבחים דמחשבין מאכילת מזבח לאכילת אדם וא"כ

צריך לטעם דאין מחשבה מועלת בפרה והנה הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' פרה כתב דשחטה ע"מ לאכול מבשרה ולשתות מדמה כשרה לפי שלא נאמר בה ריח ניחוח ויש לעיין ל"ל טעם תי"ל דהא מחשב לאכול דבר שאין דרכו לאכול דאף בכל הזבחים כה"ג כשר ונראה להרמב"ם ז"ל דהכא שאני דבכל הזבחים בחישב מאכילת מזבח לאכילת אדם דכשר משום דהוי שלא כאורחיה ואע"ג בחישב שיאכלוהו כלבים או שתאכלהו האש פסול וע"כ במחשב לאכילת אדם חשוב שלא כאורחיה טפי משום דבקדשי מזבח יש דברים שהן לאכילת אדם ויש שהם לאכילת מזבח וכי משנה מאכילת מזבח לאכילת אדם חשיב שנוי טפי מאכילת כלבים ואכילת אש שאין אכילה כזו בקדשים כלל א"כ בפרה שהיא קדשי ב"ה ובקדשי ב"ה ל"ש אכילת אדם כלל א"כ אכילת אדם בהו הוי כאכילת כלבים ואכילת אש דפסול ולכן מפרש הטעם משום דלא כתיב בה ריח ניחוח והיינו דלא חשיבא כאכילת מזבח ולא מהני בה מחשבת אכילה וכמו בחישב בשריפת פרים דאף מחשבת אכילת אש לא פסיל בהו ומשום דאין בהם אכילת מזבח וכמ"ש תוס' זבחים (ל"ה) ד"ה באכילת:

ובחישב שתאכלנו האש דהוי פיגול יש לעיין דהא מקשינן בפ' המזבח מקדש דאי אויר מזבח כמזבח איך משכחת לה פיגול בעולת העוף הא קלטה לה מזבח וכתב רש"י ז"ל דאפילו אי לינה מועלת בראשו של מזבח וקיים זה את מחשבתו ושהה עד למחר והקטירה בת הקטרה היא דהא פסולים שעלו לא ירדו וכיון שבת הקטרה מחר לכתחילה הא אמאי פסלה בה מחשבת הקטרת מחר עכ"ל ונראה מזה דאע"ג שחישב להקטירה חוץ לזמנו דהא לינה מועלת בראשו של מזבח מ"מ כיון שמחשב כדינו שהרי צריך מחר להקטירו משום דאם עלה לא ירד אין זו מחשבה א"כ בחישב שתאכלנו האש למחר נהי דאכילת אש חשיבא אכילה מ"מ אם יקיים מחשבתו הרי עושה כדין דהא כל נותר דינו בשריפה ואמאי הוי מחשבה ונראה דהחילוק הוא בזה דכיון דאסור לו להניח למחר כשמחשב שתאכלנו האש למחר הוי מחשבה שלא כדינה והוי כמו שחושב להקטירו למחר על המזבח דהוי פיגול ואע"ג כשיעלה על המזבח יהיה אח"כ הדין להקטיר משום אם עלה לא ירד מ"מ כיון דאסור להעלותו והוא מחשב להעלותו ולהקטירו חשיב מחשבה שלא כדינה ואע"ג דבעולת העוף כשהיא על המזבח ומחשב להקטירה למחר התם נמי אסור להניחה למחר ומ"מ אמרינן דלא הוי פיגול התם אין דין הקטרה נולד מהאיסור ששהה אותה עד למחר דאם לא ישהה למחר ג"כ היה לה דין הקטרה רק דאף אם ישהה למחר ג"כ יהיה לה דין הקטרה כיון שהיא על המזבח משא"כ בסתם בחישב להקטירו למחר כיון דלמחר כבר בטל דין הקטרתו ורק ע"י

שמעלה אח"כ למזבח נעשה עליו דין הקטרה נמצא שדין הקטרה נולד עליו ע"י האיסור שעשה להעלות פסול א"כ כשמחשב להעלותו למחר ולהקטירו הוי מחשבת פסול וה"נ כשחישב שתאכלנו האש למחר כיון דעתה אין דינו בשריפה ורק ע"י האיסור שיעשה שיניחנו למחר יהיה דין בשריפה מש"ה כשחישב להניחו למחר ולשורפו הוי מחשבת פיגול ולפ"ז נראה בחישב על יוצא שתאכלנו האש למחר למ"ד פיגול מהני ביוצא לא תהיה מחשבה כלל דיוצא אף עתה דינו בשריפה א"כ כשחישב שתאכלנו האש אף למחר הוי מחשבה כתיקונה ולא הוי פיגול:

ובההיא דחישב שיאכלוהו טמאים למחר דשקלינן וטרינן בגמרא אי הוי פיגול יש לעיין הא תניא להדיא בתוספתא פ"ב דזבחים חישב ע"מ שיאכלוהו ערלים וטמאים למחר דהוי פיגול וחייבין עליו כרת ע"ש:

ובחישב באכילת מזבח לאכילת אדם דפליגי ר"א ורבנן ולר"א בחישב לשתות מדמו למחר הוי פיגול יש לחקור אם חישב לשתות מדמו לאחר שקעה"ח אי הוי פיגול אי במחשב מאכילת מזבח לאכילת אדם האי חוץ לזמנו אזלינן בתר אכילת אדם דמחשב עליה היינו שלאכילה יהיה חוץ לזמנו וא"כ כיון דשקעה"ח ל"ש באכילה אין זו חוץ לזמנו או אזלינן לענין חוץ לזמנו למה שהדבר עומד וכיון שהדם עומד לזריקה שקעה"ח הוי זמנו והנה אי נימא כן דאזלינן בהזמן למה שהוא עומד בחישב להקטיר מבשרו למחר דהוי פיגול אליבא דר"א הוא דוקא בק"ק אבל בחישב על קק"ל דזמן אכילת בשרם הוא לשני ימים אף כשחישב להקטירם זמנו הוא כמו לאכילה כיון שעומד לאכילה ובעינן דוקא שיחשוב להקטיר לאחר ב' ימים [עוד יש לחקור לר"א דלשתות דמו למחר כמה שיעורו כזית או רביעית דהא אשכחן אף גבי משקין שיעור כזית כמו גבי נזיר וסיכה בשמן המשחה]:

ובחישב בשעת שחיטה או קבלה והולכה לזרוק דמו למחר שלא במקומו אמרינן בגמרא דאפילו למ"ד שלא במקומו כמקומו דמי לא הוי פיגול משום דאין זו זריקה המתרת בשר באכילה והנה קצת יש לעיין הא מ"מ אכילת מזבח היא ומ"ש מחישב לשפוך שירים למחר דהוי פיגול אע"ג דאינו מתיר בשר באכילה משום דהוי אכילת מזבח א"כ שלא במקומו דנתכפרו בעלים וזריקה היא א"כ אכילת מזבח היא וצ"ל כיון דזריקה בעלמא מתרת אף הבשר באכילה והוא חישב עליה באופן שלא תתיר בשר באכילה הוי מחשבה שלא כדרכה דאין דרך אכילת מזבח בכך ובחישב לעשות הזריקה השניה או הג' מתנות של חטאת שלא במקומו למ"ד כמקומו דמי יש לדון דהא הטעם בחישב לתת שלא במקומו דלא הוי פיגול אמרינן משום דאינה זריקה המתרת בשר באכילה א"כ זה

שייך רק בזריקה הראשונה המתרת אבל המתנות האחרונות דבלא"ה אינן מתירות ומ"מ אי חשיב עלייהו הוי פיגול משום דמחשב על אכילת מזבח א"כ אף אם חישב שלא במקומו נמי מהני כיון דסוף סוף אינן מתירות או אפשר לאידך גיסא דמתנות אחרונות שלא במקומן לא מהני כלל דזה דאתרבי שלא במקומו כמקומו הוא רק לכפרה וזה שייך רק במתנה ראשונה אבל מתנות אחרונות אם נתנן שלא במקומן אינו כלום והוי כנשפך על הרצפה:

ובאופן המחשבה צריך שתהא המחשבה דוקא בשעת עבודת המתיר וצריך לחשוב בשעת העבודה ממש ונראה דאף תוך כדי דיבור לא מהני בזה דהא אמרינן בזבחים (ט"ו) דלא משכחת פיגול בהזאת חטאת העוף דאי חשיב עד דנפיק דמא לאו כלום היא כו' ואמאי לא נימא דקא מחשב בתוך כ"ד של יציאת הדם ומוכח דבעינן בשעת העבודה ממש והנה לפ"ז קשה על השמ"ק זבחים (ל' ע"א) בהשמטות] על הא דאמרינן שם והא שחיטה כלחצות דמי ז"ל והרי שחיטה כו' דס"ד דאינה לשחיטה אלא לבסוף וא"כ אפשר דאותן שני מחשבות לא היו רק מעט קודם המשהו דסוף שחיטה וכשגמר אותו משהו כבר אותן שני מחשבות נגמרו מקודם וא"כ דמי ממש להא דאמר לחצות עכ"ל וקשה אי השני מחשבות נגמרו קודם גמר שחיטה אפילו מעט אינן מחשבות כלל כיון דאינה לשחיטה אלא לבסוף ובעינן מחשבה בשעת עבודה ממש וצ"ע:

ובעינן שיהא המחשב ראוי לעבודה ושיחשוב בדבר הראוי לעבודה ובמקום הראוי לעבודה והיינו לאפוקי נפגם המזבח כדאמרינן במנחות (ה' ע"ב) והיינו שאף במנחות לא מהני אז מחשבה כמ"ש השמ"ק כיון דהמקום אינו ראוי לשחיטה ויש לחקור במה הוא החסרון כיון דלמנחה אינו פסול פגימת המזבח ורק כיון דאין המקום ראוי לשחיטה לא מהני מחשבה הוא משום דבעינן שהמחשב צריך לעמוד בשעת מחשבה במקום הראוי לעבודה היינו במקום הראוי לשחיטה וכמ"ש תוס' זבחים (כ"ט) גבי מקום משולש בדם בבשר ובאימורים לחד פי' שם דהיינו דבעינן שהמחשב יעמוד במקום משולש בדם בבשר ובאימורים היינו שיעמוד בעזרה לאפוקי אי שוחט בסכין ארוכה דלא מהני מחשבה ע"ש ואע"ג דהשחיטה כשרה מ"מ זהו דין במחשבה שצריך לעמוד במקום משולש ואשמועינן כאן דאף בעזרה לא מהני מחשבה רק כשהמקום כשר לשחיטה ואם לא אין המקום משולש דבעינן שיהא בדם בבשר ובאימורים או הכא אין הקפידא במקום עמידת המחשב רק הקפידא על העבודה גופה שתיעשה במקום הראוי לשחיטה ואם נעשתה במקום שאינו ראוי לשחיטה אף שהעבודה היא כשרה לא מהני בה מחשבה וזהו דין בפ"ע:

ונראה דה"ה קודם פתיחת דלתות ההיכל לשיטת התוס' דלכל הזבחים בעינן פתיחת דלתות ההיכל לשחיטה דלא מהני אז מחשבה אפילו במנחה או בקטורת כיון דאין המקום ראוי לשחיטה דמ"ל אם אין העזרה ראויה לשחיטה משום פגימת המזבח דבעינן וזבחת עליו או משום מחוסר פתיחת דלתות ההיכל דבעינן פתח אהל מועד:

ובההיא דבעינן מקום משולש בדם בבשר ובאימורים וכתבו התוס' לחד פי' דהיינו שיעמוד המחשב במקום משולש כו' דהיינו בעזרה יש לחקור למ"ד בעלים מפגלין אם ג"כ בעינן שיעמדו בשעת מחשבה במקום משולש כו' ולכאורה היא היא דאם עומד חוץ לעזרה ושוחט בסכין ארוכה אין שום גריעותא בעבודה רק בעינן שהמחשב יעמוד במקום משולש כו' דהיינו בעזרה א"כ ה"ה אי בעלים מפגלין והנה אי נימא כן יתיישב מה שמקשים העולם בסוטה הא לעולם י"ל טצדקא שלא יבדקוה המים שתפגל מנחתה למ"ד בעלים מפגלים והיא בעלת הקרבן דכתיב והביא קרבנה עליה ולפ"ז כיון דמעמידין את הסוטות בשער נקנור שלא נתקדש וכמ"ש רש"י ז"ל במנחות (פ"ח ע"ב) שעומדת בחוץ א"כ אי אפשר לה לפגל:

ובפרת חטאת לרבנן דס"ל דמחשבה מועלת בפרה ולדידהו בשחט ע"מ לזרוק דמה למחר נפסל כמ"ש הר"ש ז"ל פ"ד מ"ג יש לדון אם נפסלת ג"כ במחשבת חוץ למקומה כגון ששחט ע"מ לזרוק דמה חוץ מגתה דחוץ מגתה חשיב חוץ גמור דאם שחטה חוץ מגתה היו חייבין עליה משום שחוטי חוץ אילו היה בפרה דין שחוטי חוץ כדאמרינן בר"פ פרת חטאת ויש לדון רק כיון דלמחשבת חוץ למקומו בעינן מקום משולש בדם בבשר ובאימורים אי חוץ מגתה מקרי מקום משולש והנה לכל הפירושים בתוס' זבחים (כ"ט) ודאי מקרי מקום משולש ע"ש ורק לפי' ר' יו"ט שם דמקום משולש היינו שיחשוב לזרוק במקום שדם ובשר ואימורים נפסלין שם כגון מחשב לזרוק דם קק"ל חוץ לירושלים יש לדון בחישב לזרוק דמה חוץ מגתה אף דבין הזאה ובין שריפת הבשר פסולה שם כדאמרינן במשנה ובתוספתא מ"מ אין נפסלין ביוצא כדאמרינן בתוספתא פ"ג דפרה דאם הוציא הדם חוץ מגתה והחזיר כשר אי בעינן למקום משולש דוקא שיפסל שם ביוצא או סגי במה שעבודות הדם והבשר פסולים שם:

אמרינן במנחות (מ"ט) גבי עקירה בטעות ומותבינן אשמעתין הכהנים שפיגלו במקדש מזידין חייבין הא שוגגין פטורין אלא שפיגולן פיגול ה"ד אילימא דידע דחטאת היא וקא מחשב בה לשום שלמים היינו לאוכלן לשני ימים ולילה אחד האי שוגגין מזידין הם אלא לאו דכסבור שלמים וקא מחשב בה לשום שלמים אלמא עקירה בטעות הוי עקירה ע"ש ויש לעיין דא"כ מאי איריא משום פיגול תי"ל דהוי שלא לשמה דפסול בחטאת

כיון דקא סבר שהוא שלמים בשעת עבודת המתיר א"כ עבודתו היתה לשם שלמים וא"כ לא הוי פיגול דשלא לשמו בחטאת מוציא מידי פיגול ונראה מזה דבשלא לשמה בעינן דיבור או מחשבה מעליא ולא מהני מה שעובד לשם קרבן אחר [הקשו שם בתוס' ד"ה עקירה מהתוספתא כבשי ציבור ששחטן לשם כבשים ונמצאו אילים עלו לציבור לשם אילים אילים של ציבור ששחטן לשם אילים ונמצאו כבשים עלו לשם כבשים אלמא עקירה בטעות לא הוי עקירה ע"ש ונראה דהתוספתא לא מיירי כלל בכבשי עצרת דקתני רק כבשי ציבור ונראה דמיירי התם במוספין שיש שם כבשים ואילים ומש"ה עלו לבעלים לשם חובה כיון דבין הכבשים ובין האילים הם עולות והרי עולה לשם עולה נשחטה משא"כ בכבשי עצרת כיון דשחטן לשם אילים דליכא אילים שלמי ציבור חשיב שינוי קדש]:

אמרינן בזבחים (ל"ה ע"ב) שחטו ע"מ להניח דמו או אימוריו למחר או להוציאן לחוץ ר"י פוסל דס"ל מחשבה כמעשה וכתבו התוס' שם (ל"ו ע"א) ד"ה שיאכלוהו כו' דחישב להניח אימוריו למחר מש"ה פסול משום דאם יניח האימורים למחר יפסל גם הבשר דקודם הקטרת אימורים אסור לאכול הבשר ולמחר יפסל הבשר בלינה ע"ש וקשה נהי דיפסל הבשר מ"מ הבעלים מתכפרים דהא אמרינן דהוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר א"כ בכה"ג לא אמרינן לר"י מחשבה כמעשה כמ"ש תוס' לעיל (כ"ז ע"א) ד"ה יצא דכל שהבעלים מתכפרים אף דהבשר נפסל אם יתקיים מחשבתו לא אמרינן לר"י מחשבה כמעשה דאל"כ יקשה קושית התוס' שם לר"י מחישב ליתן שלא במקומו ע"ש וצ"ע:

עוד יש לדקדק דא"כ בחישב להניח רק מקצת אימורים ג"כ פסול מדאורייתא דנראה דהבשר אסור באכילה עד שיקריב כל האימורים וא"כ לפ"ז להניח האימורים חמיר מלהניח הדם דבלהניח הדם רק להניח כל הדם פסול מדאורייתא אבל להניח מקצת דמו הוא רק מדרבנן גזירה אטו כל דמו כדאמרינן במנחות (י"ח) ובלהניח מקצת אימוריו יהיה פסול מדאורייתא:

הנה לר"י דחישב להוציא הדם נפסל זה דצריך קרא למחשב ליתן חוץ למקומו דפסול היינו רק בחישב להוציא מקצת הדם וליתן שם דמשום מחשבת הוצאה לא נפסל מדאורייתא בחישב להוציא מקצת דמו וזה דמקשינן בגמרא לר"י אמאי לא פליג בחישב ליתן הניתנים למעלה למטן כו' היינו בחישב ליתן כל דם הנפש שלא במקומו דאל"כ ל"ש מחשבה כמעשה דאף אם עשה כן אין הקרבן נפסל אפילו למ"ד שלא במקומו לאו כמקומו דאם יש דם הנפש יחזור ויקבל ויתן אח"כ במקומו והנה התוס' במנחות (י"ח

ע"א) ד"ה גזירה הקשו בלשתות מדמו למחר אמאי לא גזרינן אטו כל דמו כמו להניח מקצת דמו דגזרינן אטו כל דמו ותי' דלשתות כל דמו נמי לא משתמע שלא יעשה זריקה כלל אלא אחר זריקה ישתה ע"ש דהיינו אבל בלהניח כל דמו ע"כ משמע שלא יעשה זריקה כלל אבל בשמ"ק י"ז ע"ב) כתב ז"ל וא"ת ומ"ש לר"י דלא גזרינן נמי לשתות מדמו אטו כל דמו כדגזרינן להניח מדמו אטו כל דמו וי"ל דל"ד דלשתות מדמו משמע דלאחר זריקה ישתה מן הנשאר ובהא ל"ש גזירה אטו כל דמו אבל להניח מדמו משמע דאמר הכי קודם זריקה ומש"ה שייך למגזר אטו כל דמו עכ"ל והיינו דהחילוק הוא במשמעות בין לשתות מקצת דמו ובין להניח מקצת דמו דבלשתות מקצת דמו משמע לשתות אחר זריקה אבל להניח מקצת דמו משמע להניח קודם זריקה וקשה טובא אי דמשמע להניח קודם זריקה א"כ הו"ל להניח כל דמו כיון דאינו עושה זריקה כלל ואם כוונתו לשפוך מקצת והשאר יניח הוי ג"כ כמו כל דמו ואפשר נהי דבלהניח מקצת דמו משמע שלא יעשה זריקה כלל וא"כ הוי הנחת כל דמו מ"מ כיון שלא חישב בפירוש שיניח כל דמו אינו נפסל ולא מהני מה שמוכח מתוך מחשבתו וצ"ע בזה:

ונראה דאם חישב לשפוך כל דמו לר"י פסול דמחשבה כמעשה ואם נשפך כל הדם הוא פסול שאם עלה ירד אליבא דר"י והיינו זה דמקשינן לר"י אמאי לא פסיל בחישב ליתן הנתנים למעלה למטן ומתרצינן דס"ל לר"י שלא במקומו כמקומו הא אי לאו כמקומו היה פסול ע"י מחשבתו ומה פסול איכא בנותן הניתנים למעלה למטן דאי שלא במקומו לאו כמקומו אין זו זריקה כלל ואם יש דם הנפש יכול לחזור וליתן וע"כ דמיירי שחישב ליתן כל דמה שלא במקומו והפסול ע"כ הוא רק משום דהוי כנשפך כל הדם דפסול ובחישב בשעת שחיטה שלא לקבל הדם או שלא לזרוק וכן לקבל דם ק"ק בדרום נראה דאף לר"י אינו נפסל דהא לא חשיב להו במתני' ונראה הטעם משום דל"ש מחשבה כמעשה אלא בחישב לעשות פסול בפועל אבל בשב וא"ת לא שייך מחשבה כמעשה וא"כ בחישב שלא לקבל הדם או שלא לזרוק אף דנפסל בשביל זה הקרבן ל"ש מחשבה כמעשה ובחישב להניח דמו למחר חשיב מעשה ובחישב לקבל דם ק"ק בדרום ג"כ אין הפסול בקום ועשה רק שקבלה בדרום אינה קבלה כשרה והוי כמו שחישב שלא לקבל הדם דקבלה בדרום הפסול דמחוסר קבלה כשרה שיכשיר הדם ובזה שחושב רק שלא לעשות מעשה הצריך להכשר קרבן אף שהוא מחשב בלשון מעשה כמו קבלה בדרום אין זו מחשבה הפוסל לר"י ובחושב לשפוך הדם וכן בחושב ליתן הנתנים למעלה למטן אי שלא במקומו לאו כמקומו דהפסול הוא ג"כ משום מחשבת לשפוך כל דמו כמ"ש התם אין הפסול רק משום שמחוסר זריקה רק נשפך דמו פסול בפ"ע כדאמרינן בפסחים

פ"ג ובתוס' שם ע"ש ובחושב לקבל הדם בדרום או בכלי חול אף כמחשבת לשפוך דמו לא הוי ואע"ג דאין זו קבלה כלל ואין כאן דם והוי כמו שנשפך על הרצפה משום דבקבלה הדם ממילא נשפך מן הצואר ובמחשבה כמעשה בעינן שיחשוב שיעשה הוא איזה מעשה הפוסלת ורק בחישב לשפוך הדם בידים או לתת שלא במקומו דהוי כשופך בידים אז נפסל ובחישב בשעת שחיטה לפגל בשעת זריקה אי אין מחשבין מעבודה לעבודה אף לר"י אינו נפסל ולא אמרינן בזה מחשבה כמעשה דהא לא חשיב לה במתני' שם ונראה משום דמחשבה כמעשה אליבא דר"י הוא רק בחישב לעשות איזה מעשה בהקרבן עצמו אבל אם חישב לעשות איזה מעשה בדבר אחר אף אם יפסל עי"ז הקרבן כגון אם יחשוב בשעת שחיטה לפגום המזבח אחר שחיטה אע"ג דהקרבן נפסל ע"י זה לא אמרינן מחשבה כמעשה דבעינן שיחשוב לעשות מעשה בגוף הקרבן וה"נ בחישב בשעת שחיטה לפגל בשעת זריקה והיינו בחושב לחשוב אח"כ מחשבה הפוסלת אין זו מעשה בגוף הקרבן רק בשעת עבודות הקרבן מהני מחשבה לפסול אבל הפסול נעשה ע"י מחשבתו ואין זו מעשה פסול בגוף הקרבן (יש לחקור לר"י במחשבת הינוח או להוציא דמו דפסול אי טעון עיבוד צורה דהא כל פסול מחשבה חשיב פסולו בגופו ואינו טעון עיבוד צורה כמו פיגול וכדומה או כיון דהכא הטעם דפוסל מחשבת הינוח הוא משום דמחשבה כמעשה א"כ לא עדיף ממעשה ואם הניח דמו או הוציאו לחוץ הו"ל פסול בדם וטעון עיבוד צורה]:

הקשה השמ"ק זבחים (ל"ו ע"ב) על הא דאמרינן שם במחשבת הינוח לר"י דאינה מוציאה מידי פיגול אמר רבא תדע דפיגול לפני זריקה לאו כלום היא ואתיא זריקה וקבעה לה בפיגול והקשה דא"כ אף במחשבת חוץ למקומו ג"כ נימא הכי שלא תוציא מידי פיגול ותי' דס"ל לרבא דמחשבת הינוח אינו בכלל עירוב מחשבות דקרא דעירוב מחשבות קאי רק על מחשבות המפורשות בתורה וזה דצריך לרבא ללמוד ממחשבת פיגול הוא כדי שלא ללמוד מאותן מחשבות המפורשות ועוד שלא תאמר כהרצאת כשר כו' ע"ש והנה לפ"ז הא דמחשבת חוץ למקומו מוציא מידי פיגול לרבא אין זה משום שכבר נפסל ע"י זה דלזה מהני ק"ו דרבא כמו במחשבת הינוח ורק דגזיה"כ דמתשבות מוציאות זו מזו וזה דוקא באותן מחשבות המפורשות והנה בזה מתיישב מה שהקשו התוס' זבחים (ל"א) גבי חצי זית חוץ לזמנו חצי זית חוץ למקומו וחצי זית חוץ לזמנו אמר רבא ויקץ כישן הפיגול כו' א"ר מנא אמינא לה דתנן כביצה אוכל ראשון וכביצה אוכל שני שבללן זה בזה ראשון חלקן זה שני וזה שני הא חזר וערבן ראשון והקשו ז"ל תימה מה ענין זה אצל זה דגבי קרבן כשאמר חצי זית חוץ למקומו וחצי זית חוץ לזמנו הרי כבר

נפסל הקרבן ואינו חוזר ונעשה פיגול אבל חצי ביצה ראשון וחצי ביצה שני שנתערבו דנעשה שני אין הטעם לפי שנתבטל חצי ביצה הראשון אלא משום דאין לו כח לטמאות בפ"ע הלכך כשיצטרף עמו חצי ביצה ראשון למה לא יהא ראשון עכ"ל ולפ"ז מתיישב דרבא לטעמיה ד"ה דחוץ למקומו מונע הפיגול אין זה כמ"ש תוס' כאן משום דכבר נפסל ואינו חוזר ונעשה פיגול דמשום זה לא איכפת לן וכק"ו דרבא ממחשבת פיגול עצמו רק גזיה"כ דמחשבות מוציאות זו מזו א"כ עתה אם יצטרף מכאן ולהבא מחשבת חצי זית חוץ לזמנו עם מחשבת חוץ לזמנו של עתה ונשאר מחשבת חוץ למקומו רק בחצי זית שאין זו מחשבה א"כ עתה בשעת חלות הפיגול ליכא עירוב מחשבות ושפיר נקבע בפיגול והוי נמי כביצה אוכלין דמעתה מצטרף הראשון עם הראשון לכשיעור אף אם מתחילה נצטרף עם השני ה"נ מעתה מצטרף מחשבת החצי זית חוץ לזמנו עם מחשבת חוץ לזמנו השני אף דקודם היה נצטרף עם מחשבת חצי זית חוץ למקומו וכיון דמעתה יש מחשבת חוץ לזמנו ומחשבת חוץ למקומו ליתא אין כאן עירוב מחשבות:

מקשינן בזבחים (ל"ו) לר"י דמחשבה כמעשה בחישב ליתן הנתנים למעלה למטן אמאי לא נפסל ומשנינן דר"י לטעמיה דס"ל שלא במקומו כמקומו דמי ע"ש והנה יש לעיין דנראה דזה דאמרינן שלא במקומו כמקומו דמי הוא בכל הקרבנות חוץ מפסח דהא בפסח אם נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם משום דהוי כמו שלא לאוכליו כיון דאינו ראוי לאכילה א"כ בנתן שלא במקומו כיון דהבשר אינו ניתר באכילה א"כ ודאי לא נתכפרו בעלים כיון דהפסח אינו ראוי לאכילה א"כ לר"י בחישב בפסח לזרוק דמו שלא במקומו יהא פסול ודוחק לומר דר"י ס"ל כר"נ בפ' כ"צ דאכילת פסחים לא מעכבא מקשינן עוד שם בגמרא לר"י בחישב שיקריבוהו טמאים שיקריבוהו ערלים אמאי אינו נפסל ומשנינן כל כמיניה ע"ש ויש לעיין הא משכחת לה אם הוא בעצמו טמא או ערל כגון בשחיטה דכל הפסולים כשרים וחישב להקריבו למחר דל"ש כל כמיניה]:

ושלא במקומו כמקומו דמי כתבו רש"י ז"ל ותוס' דה"ה בנתנים בפנים שנתנן בחוץ ודחוץ שנתנן בפנים רק הנתנים בחוץ שנתנן בפנים נפסל משום דם הנכנס לפנים והרמב"ם ז"ל פ"ב מפסה"מ פסק דהנתנים בחוץ שנתנן בפנים ג"כ נתכפרו בעלים ע"ש [ומ"ש בתוס' דהנתנים בחוץ שנתן בפנים ל"ש שלא במקומו כמקומו משום דנפסל הדם בכניסתו לפנים י"ל להרמב"ם ז"ל בפשוטו כגון שהביאו לפנים דרך משופש דאינו נפסל והנה הגבורת ארי ספ"ב דיומא הקשה על הא דאמרינן בזבחים בדמים החיצונים שנתערבו בפנימים דאי"ל תקנה משום דיפסל הדם בכניסתו לפנים והקשה הא יכול להכניסו דרך משופש ותי' דא"כ הדמים הפנימים פסולים כיון דהטעם במעייל דרך משופש דאינו

נפסל משום דביאה כתיב בה ובעינן דרך ביאה א"כ ה"נ בכל הדברים שהקרבתן בפנים בין בדם בין בקטורת כתיב בהו ביאה ואי מעייל להו דרך משופש פסול ע"ש אך זה שייך רק היכא דאיכא שם דמים פנימים דצריכים ביאה לאהל מועד אבל הכא דליכא אלא דמים חיצונים ונתנן בפנים שלא במקומן דל"ש בהו ביאה רק צריכה הולכה כשאר הולכות וכי מעייל להו דרך משופש שפיר דמי] והנה בנתנין בחוץ שנתנן בפנים דשלא במקומו כמקומו דמי יש לחקור אם זה דוקא כשנתנן על מזבח הזהב משום דכתיב ואני נתתי לכם על המזבח כו' כיון שהגיע דם למזבח כו' אבל אם נתן על הפרוכת מן הדמים שצריך ליתן בין הבדים וכן איפכא ל"ש שלא במקומו כמקומו דמי דזה רק בנותן על המזבח או כיון דפרוכת מקום נתינת דמים חשיב כמזבח אך מלבד זה אפשר בנתן על הפרוכת דל"ש בזה דין דכיון שהגיע דם למזבח כיון דאף באותן הזאות שעל הפרוכת עצמו א"צ הדם ליגע בפרוכת כדאמרינן ביומא וא"צ רק להזות כנגד הפרוכת א"כ ל"ש שיהא הפרוכת חשוב כמזבח להזאות דמים ולענין דין דאם עלה לא ירד דאמרינן דהנתנים בחוץ שנתנן בפנים דאם עלו לא ירדו בזה ודאי נראה דאף אם נתנן על הפרוכת או בין הבדים ג"כ אם עלה לא ירד דהתם אין הטעם משום מזבח רק כיון די"ל הכשירא במקום אחר לא ירד א"כ ה"נ בהנך כיון שי"ל הכשירא שם ובהדמים שנתנים בין הבדים ועל הפרוכת שנתנן על מזבח הזהב בזה ודאי נראה דשלא במקומו כמקומו לכ"ד ולפ"ז נראה בעבודת יוה"כ בהקדים מתנות של מזבח הזהב למתנות שבפנים אע"ג דביוה"כ הסדר מעכב מ"מ כיון דשלא במקומו כמקומו לכפרת הבעלים ואם אותן דמים שבפנים שנתנן כולן בחוץ על מזבח החיצון ג"כ נתכפרו בעלים כ"ש כשנתנן על מזבח הפנימי דשלא במקומו כמקומו דמי וכיון דלכפרת בעלים חשיבא הזאה אינו יכול לחזור וליתן בפנים:

[**ואם** נאמן אדם לומר זבחים שעשיתי עמך נתפגלו היכא דעכשיו לאו בידו פלוגתא דאביי ורבא בגטין ויש לעיין דהא פלוגתא דתנאי הוא בתוספתא דפסחים פ"ד השוחט את הפסח על בני חבורה ואמר שלא לשמו שחטתיו שורת הדין אינו נאמן ר' יהודה אומר עד שלא יתחילו בו נאמן משהתחילו בו אינו נאמן ע"ש וזה דמשהתחילו בו א"נ נראה דהוי כמו אשכחיה ולא א"ל ולבתר הכי אשכחיה ואמר ליה דלכ"ע א"נ כדאמרינן בגטין שם דמוכחא מילתא דמשקר וה"נ כיון דקודם שהתחילו בו לא אמר להו שהוא פסול אלא אח"כ אינו נאמן]:

ב

בענין פסול דיחוי גרסינן בזבחים (ל"ד ע"ב) מנין לחטאת שקיבל דמה בד' כוסות ונתן מתנה אחת מזה ומתנה אחת מזה שכולן נשפכין ליסוד ת"ל כו' יכול נתן ד' מתנות מכוס אחד יהו כולן נשפכין ליסוד ת"ל כו' ראב"ש אומר מנין לחטאת שקיבל דמה בד' כוסות ונתן ד' מתנות מכוס אחד שכולן נשפכין ליסוד ת"ל כו' ואמרינן שם דפלוגתייהו אי כוס עושה חברו דחוי או שירים ובתמורה (כ"ב ע"ב) איבעי לן אבודה בכוס מהו והיינו שקיבל דמו בב' כוסות ואבד אחד מהם ואליבא דמ"ד כוס עושה חברו דחוי לא תבעי לך כו' וכתב רש"י ז"ל ואבד האחד בשעת זריקת חברו כו' לא תבעי לך דודאי פסולה החטאת דהתם דכולהו לקמן הוא דהוי הזבח כשר אע"ג דהג' כוסות נשפכין לאמה דהא איתכשר בד' מתנות אבל הכא דאבד האחד כיון דאילו הוה קמן הוי דחוי לישפך לאמה השתא כי אבד הוי להו תרתי לריעותא כחטאת שעברה שנתה ואבדה והזבח גופא פסול עכ"ל והשמ"ק שם תמה על רש"י ז"ל אמאי יפסל הזבח ע"ש אך ביותר יש לתמוה איך אפשר שיפסל כאן הזבח דהא למ"ד כוס עושה חברו דחוי אימתי הוי הדיחוי כשנתן כל הד' מתנות מכוס אחד דהא בנותן משניהם לכ"ע לא הוי דחוי א"כ אימתי חל הדיחוי לאחר שנתן כל הד' מתנות מכוס אחד ואז אי אפשר שיפסל הזבח דכבר הוכשר הזבח במתנה הראשונה דרק מתנה הראשונה מעכבת ולאחר שהוכשר איך אפשר לחזור ולהפסל ואפשר היה לומר דאע"ג דבעלמא הדיחוי הוא רק לאחר זריקה שנתן מזה ולא נתן מזה אבל כאן שאבד הכוס השני כיון דאינו ראוי לתת ממנו הוי הדיחוי תכף וקודם הזריקה כבר הוא אבוד ודחוי ונפסל הזבח אך א"כ לפ"ז אפילו אם ימצא הכוס קודם זריקה ג"כ פסול הזבח כי כבר חל הדיחוי קודם זריקה אבל רש"י ז"ל לא כתב כן וכתב דמיירי שהיה אבוד האחד בשעת זריקת חברו וכתב הטעם דפסול משום דאילו הוי קמן הוי דיחוי לישפך לאמה כו' השתא כי אבד הוי תרתי לריעותא א"כ אין הדיחוי מחמת שאבד רק משום שלא נתן ונראה הטעם דבעינן דוקא שהיה אבוד בשעת זריקת חברו אבל נמצא קודם הזריקה אינו דחוי משום דכ"ז שלא עשה זריקה אינו דחוי דאפשר שימצא הכוס דהא קרבן שנאבד ונמצא קודם שנתכפר בקרבן אחר לכ"ע כשר ואפילו למ"ד בע"ח נדחין דאבוד אין זה דיחוי וא"כ ה"נ הכוס שנאבד כ"ז שלא זרק מהשני לא נדחה והדיחוי הוא רק כשזרק מהשני וא"כ כ"ז שלא גמר כל הד' מתנות לא נדחה הראשון דאם ימצא אז יוכל לתת ממנו ולאחר שגמר כל הד' מתנות ל"ש שיפסל אז הזבח כיון שכבר הוכשר במתנה ראשונה וצ"ע טובא:

אך גם לפי' השמ"ק שם בשם הר"י דהאיבעיא היא אם האי כוס שנמצא לאחר שנתן המתנות מחברו אם נשפך ליסוד או לאמה ג"כ יש לעיין תי"ל דהדם נפסל בהיסח הדעת כשנאבד ונראה דזהו טעמו של רש"י ז"ל שפי' דהאיבעיא היא לענין פסול הזבח ולא לענין אם לשפוך אותו הכוס ליסוד אך הר"י לשיטתיה אזיל שכתבו התוס' חגיגה (כ"א ע"א) בשם הר"י דאין היסח הדעת פוסל רק שהיה בידו והסיח דעתו אבל באבד ליכא פסול דהיסח הדעת והביאו שם ראיה לזה מההיא דשקלים דבשר הנמצא בעזרה דאיברים עולות חתיכות חטאות ומשמע דעולה תיקרב וחטאת תאכל ולא מיפסלא בהיסח הדעת ע"ש אך במתני' דשקלים שם תני בהדיא דלא כהתוס' דזה וזה תעובד צורתן ויצאו לבית השריפה ובירושלמי שם איכא פלוגתא דאמוראי בטעם דלא קרבי ור' יהושעיה קאמר התם דהטעם משום היסח הדעת ודייק מזה דהיסח הדעת טעון עיבוד צורה ור"י פליג עלה התם ואמר דהטעם דלא קרבי האיברים הנמצאים הוא משום חשש נותר ומש"ה טעון עיבוד צורה אבל משום היסח הדעת אין נפסלין ע"ש והיינו דסברת הר"י ז"ל הוא פלוגתא דאמוראי בירושלמי:

ובחטאת שקיבל דמה בד' כוסות ונתן ד' מתנות מכוס אחד דפליגו אי כוס עושה חברו דיחוי או שירים ואמרינן ביומא ובתמורה דלמ"ד דהוי דחוי הוא משום דאדחיה בידים ובנותן מתנה מכל כוס וכוס אמרינן בזבחים דלכ"ע הוי שירים ולא הוי דחוי ואע"ג דמתנה הראשונה שהיא מעכבת נתן מכוס אחד לא חשיב דחוי כיון שנתן המתנות האחרות מאותן הכוסות ואע"ג דאין המתנות האלו מעכבות מ"מ לא דחה את אלו הכוסות וזה דנתן ד' מתנות מכוס אחד דהאחרים הם דחוין ואע"ג שהיה רוצה לשפוך מהם שירים צ"ל דמ"מ כיון דדחה אותן מעיקר העבודה הו"ל דחוין דאע"ג דאין הג' מתנות מעכבות מ"מ חשיב עיקר עבודה דהא חייבין על הג' מתנות בחוץ משא"כ שפיכת שירים דחשיב שירי מצוה כדאמרינן בזבחים (קי"א) וכל שנדחה מעיקר העבודה הוי דיחוי ויש לחקור בחטאת שקיבל דמה בה' כוסות ונתן ד' מתנות מד' כוסות אם החמישי חשיב דחוי די"ל דרק בקיבל דמה בד' כוסות כיון שהיה יכול לתת מכולן ולא נתן הו"ל דחוי אבל בקיבל בה' כוסות כיון דאי אפשר לו לתת מכולן אין החמישי דחוי מיהו נראה דאף בכה"ג הוי דחוי דהא בתמורה (כ"ג ע"א) אמרינן גבי מפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה ומשך אחת מהן והקריבה שהשניה מתה ומשום דאדחה בידים כמ"ש רש"י ז"ל שם ואע"ג דאי אפשר לו להתכפר אלא באחת מ"מ כיון דנטל זו ולא זו חשיב אדחיה בידים:

והנה לפ"ז תתיישב קושית התוס' יומא (מ"ו ע"ב) בההיא דנתפזר הימנה כקב גחלים היה מכבדן לאמה והקשו הא גחלים קדושים הם והוי מפסיד קדשים ע"ש ולפ"ז בחותה במחתה של ד' קבים ואח"כ צריך לערות לתוך ג' קבין שצריך להקטיר ג' קבין והיה יכול לערות איזה גחלים שירצה וא"כ כיון שהיו לפניו ד' קבין גחלים ואלו גחלים עירה לתוך של זהב שצריך להקטיר מהן ואותו הקב שנתפזר לא עירה הו"ל דחוי דאדחיה בידים ואע"ג שאי אפשר לו לערות ולהקטיר כל הד' קבין מ"מ כיון דאלו עירה ואלו לא עירה הו"ל דחוי ולאמה אזלי כשאר דחוין וכמו בקיבל בד' כוסות ונתן מכוס אחד דלמ"ד דהוי דחוי אזלי לאמה כדאמרינן בזבחים שם ואפילו למ"ד כוס עושה חברו שירים ולא דיחוי התם משום דאפשר להם להיות שירים אכתי לא דחי להו אבל הכא דאותו הקב הרביעי שנתפזר לא חזי כלל הוי דיחוי וכמו במפריש חטאתו ואבדה כו' ונתכפר באחת דחשיב דיחוי להשניה וכדאמרינן בתמורה:

אמרינן בזבחים שם דאפילו למ"ד דאין כוס עושה חברו דחוי כ"א שירים מ"מ שירים שבצואר בהמה לכ"ע לא הוי שירים ונשפכין לאמה ויש לחקור אם זהו ג"כ משום דיחוי דאף למ"ד דכוס אין עושה חברו דחוי הוא רק בקיבל ולא נתן ממנו אבל אם לא קיבל אותו הדם כלל הוי לכ"ע דחוי דאדחיה לגמרי מיהו י"ל עוד טעם אמאי הדם שבצואר בהמה אין נשפכין ליסוד דשירים אין נעשים רק דם שהיה ראוי לזריקה בשעת זריקת הדם אבל הכא כיון דהדם היה מחוסר קבלה בשעת זריקה אין להם דין שירים להשפך ליסוד ועוד אפשר לומר טעם משום דאין קבלה לאחר זריקה וכיון דבשעת זריקה היה הדם בצואר לא מהני אח"כ קבלה וא"כ מחוסר קבלה לגמרי ואע"ג דלשפיכת שירים לא בעינן כלי כדאמרינן בפ' ב"ש זה דוקא לשפיכה עצמה א"צ כלי אבל כל שלא נתקבל הדם בכלי אין הדם ראוי למזבח כלל והנה לפי טעם הראשון דדם שבצואר בהמה כיון דלא קיבל כלל הו"ל דחוי דאדחיה בידים אתי שפיר מ"ש התוס' פסחים (ס"ה ע"א) ד"ה שמא גבי כוס אחד היה ממלא מדם התערובות וזורקו ומקשינן דשמא לא נתקבל בכלי וכתבו התוס' אע"ג דיש בהדם אף דם שנתקבל בכלי מ"מ אסור ליתן על המזבח משום אותו הדם שלא נתקבל בכלי המעורב בהן משום דאסור להעלות דם פסול על המזבח אבל דם התמצית לא איכפת לן דאינו אלא כמים וליכא איסור להעלותו ע"ש ולכאורה קשה איזה פסול יש בדם שלא נתקבל בכלי שיהא אסור להעלותו ולפ"ז כיון דאותו הדם הוי דחוי הוי דם פסול:

אמרינן במעילה (ז') חישב לנשפכין מהו וכתבו התוס' שם ז"ל אלא נראה לר"י דקבעי במחשב בשעת הולכה ע"מ לזרוק הדם שנשפך מן הכלי למחר דתנן כו' נשפך מן הכלי

ואספו כשר מי אמרינן הא חזי דאם ירצה יאספנו ויזרקנו או דלמא הואיל ואין מצוה לאספו הו"ל הולך לאיבוד עכ"ל והנה יש לעיין אמאי לא יהיה מצוה לאוספו אע"ג דיש דם בכוס ויכול לעשות זריקה ממנו מ"מ הא בעינן שפיכת כל השירים ליסוד א"כ אותו הדם שנשפך מן הכלי על הרצפה דדם כשר הוא אמאי א"צ לאוספן ולשופכן ליסוד ולפמ"ש דרק דם שהיה ראוי לזריקה בשעת זריקה נעשה דין שירים לשופכן ליסוד י"ל דה"נ דאפילו למ"ד כוס עושה חברו שירים הוא דוקא אם הדם האחר היה בשעת זריקה בכוס והיה ראוי לעשות ממנו זריקה אבל נשפך מן הכלי על הרצפה אף דאינו נפסל מ"מ כיון דבעינן זריקה מכלי א"כ בשעת הזריקה אותו הדם לא היה ראוי לזריקה דמחוסר אסיפה בכלי אינו נעשה שירים ואע"ג דלשפיכת שירים א"צ כלי כדאמרינן בפ' ב"ש (ל"ח ע"ב) מ"מ בעינן שיהא ראוי לזריקה בשעת זריקה [ואם יאסוף הדם מן הרצפה קודם זריקה בכוס אחר והזריקה יעשה מכוס הראשון נראה דהכא לכ"ע אותו הדם שנאסף נשפך ליסוד ואפילו למ"ד כוס עושה חברו דחוי דנראה דזה דוקא בקיבל לכתחילה בב' כוסות ונתן מאחד ולא מהשני אבל בקיבל בכוס אחד ואח"כ חלקו לב' כוסות ונתן מאחד מהם אין השני דחוי כיון דקיבלן בכוס אחד חשיבי כאחד והוי כעושה זריקה מכוס אחד דאין השירים חשיב דחוי ואף שהיה יכול לעשות זריקה מאיזה מקצת דם שבכוס שרוצה אין שאר הדם שבכוס נעשה דחוי אף שהיה יכול לזורקו ולא זרקו ומשום דמצותו בכך שיעשה ממקצת זריקה והשאר יהיו לשירים ולא אמרו זה דהוי דחוי רק בב' כוסות אבל בקיבל בכוס אחד אף שחזר וחלקו לב' כוסות חשיב כוס אחד ולכ"ע הוי שירים כן נראה לפענ"ד] [יש לעיין למ"ד בזבחים (ל"ד) דזה דנשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר הא מני חנן המצרי דלי"ל דחוין אבל לרבנן פסול דנדחה כשיצא מן הכלי משום דמחוסר אסיפה איך משכחת לה דם חטאת שניתז על הבגד דטעון כיבוס דכיון דיצא הדם מן הכלי מיד נפסל דנדחה דצריך אסיפה א"כ כשהגיע לבגד כבר היה הדם פסול ותקשה למ"ד נראה ואח"כ נפסל אינו טעון כיבוס וצ"ל דלא משכחת לה אלא במדביק הבגד בהכלי וכמו דמתרצינן בזבחים (צ"ב ע"ב) בחטאת העוף במדביק כלי בצוארה]:

אמרינן בזבחים (נ"ט ע"א) א"ר מזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו שם פסולין כו' ור"י אמר אחד זה ואחד זה פסולים כו' מיתיבי כל הקדשים שהיו עד שלא נבנה המזבח ואח"כ נבנה המזבח פסולין ומקשינן נבנה דחויין מעיקרא נינהו כו' וכתבו בתוס' שם ותימה הא ר"י ס"ל דדיחוי מעיקרא הוי דיחוי גבי בהמה של ב' שותפין ובהמפריש נקבה לפסחו ותי' דהתם אין בידו לתקן אבל הכא בידו לתקן המזבח ולכך משמע לו

הכא לכ"ע לא הוי דחוי מידי דהויא מחוסר זמן בגופו ובבעלים כגון יולדת זב ומצורע שהפרישו קרבנם קודם זמנם ה"נ מפריש קרבנו לכשיבנה ביהמ"ק והוי כמחוסר זמן ע"ש ונראה מזה דאף מחוסר זמן דלא הוי הוא דחוי רק בדחוי מעיקרא דהא פרכינן הכא עד שלא נבנה דיחוי מעיקרא הוא וכן מוכח ג"כ מדברי הש"ס יומא (ס"ד ע"א) דמחוסר זמן בכלל דיחוי הוא ע"ש ויש לעיין א"כ איך אמרינן בפ"ק דשבועות בשעירי הרגלים שנאבדו ונמצאו יקרבו ברגל אחר או יקרבו בר"ח הא הוי נראו ונדחו דכשהיה הרגל היו נראו להקרבה וכשעבר הרגל אין ראוין להקרבה עד שיבא רגל הבא והוי דיחוי של מחוסר זמן מיהו י"ל דר"ש לטעמיה דס"ל בכריתות (כ"ח) וביומא דבע"ח אין נדחים דס"ל דאם מת אחד מהם מביא חברו שלא בהגרלה אך קשה דביומא (ס"ה) פרכינן לר"י גבי בני העיר ששלחו שקליהם ואבדו והפרישו אחרים תחתיהם ואח"כ נמצאו דעולות להם לשנה הבאה דס"ל חובות של שנה זו עולות לשנה אחרת ומקשינן עליה מההיא דפר ושעיר של יוה"כ שאבדו והפרישו אחרים תחתיהם ואח"כ נמצאו דס"ל לר"י כולן ימותו ואמאי לא יקרבו לשנה הבאה ע"ש והא ר"י ס"ל דבע"ח נדחים דס"ל ביומא דנשפך הדם ימות המשתלח א"כ איך אפשר להקריבן לשנה הבאה כיון שנראו ונדחו משום מחוסר זמן ואפשר לפמ"ש תוס' שבועות (י' ע"א) דקרבן שנאבד בטל הפרשתו היינו קביעותו להחטא שהופרש ע"ש א"כ כשנאבדו בטלה קביעותן ליוה"כ זה וכשנמצאו דנקבעו ליוה"כ הבא הו"ל עתה דיחוי מעיקרא דלא הוי דיחוי במחוסר זמן מיהו דוחק לומר זה דבהקביעות החדשה יהא חשיב דיחוי מעיקרא דהא בזבחים (י"ב) מקשינן לבן בתירא פסח כשר היכא משכחת לה אי דאפרשיה מאתמול נראה ונדחה הוא דאתמול היה ראוי לשלמים ונדחה אינו חוזר ונראה לפסח ע"ש א"כ כ"ש היכא דנראה ליוה"כ זה ונדחה דאינו חוזר ונראה ליוה"כ אחר וחשיב נראה ונדחה ולא דחוי מעיקרא וצ"ע:

ובעיקר מ"ש התוס' דזב וזבה יולדת ומצורע שהפרישו קרבנותיהם מחוסר זמן בבעלים לא הוי דחוי משום דדיחוי מעיקרא ומחוסר זמן הוי כמו בידו לתקן פגימת המזבח ובזה לכ"ע דיחוי מעיקרא לא הוי דחוי יש לעיין במצורע אמאי הוי רק מחוסר זמן הא מחוסר רפואה ואין רפואתו בידו ונראה מזה דס"ל להתוס' דזה דמצורע שהפריש קרבנותיו מחוסר זמן בבעלים דמהני הוא דוקא לאחר שנתרפא ורק לא הגיע עדיין זמן הבאת קרבנותיו אבל קודם שנתרפא לא וכן נראה מרש"י ז"ל שכתב בר"פ פרת חטאת בזב וזבה שהפרישו קרבנותיהן מחוסר זמן בבעלים דהיינו בתוך ימי ספרן ע"ש והיינו בתוך ימי ספירת טהרתן ונראה מזה דכ"ז ששופעין לא מהני הפרשה ואפשר לומר הטעם כיון דמחוסרין רפואה אין זה בכלל חסרון זמן והוי דחוי אך לפ"ז למ"ד בע"ח אין נדחין או

דיחוי מעיקרא לאו שמיה דחוי מהני הפרשה אף קודם אך הרמב"ם ז"ל ג"כ כתב בפי"ח מעה"ק דמיירי בתוך ימי ספרן ואע"ג דפסק דבע"ח אין נדחין ודיחוי מעיקרא לאו שמיה דחוי וי"ל דהכא אף מטעם אחר לא מהני הפרשה דהוי כמו מי שאינו מחויב חטאת שהפריש דאין הפרשתו כלום ואע"ג דבתוך ימי ספרן ג"כ עדיין אינן מחויבין בקרבן ומ"מ מהני הפרשתן ל"ד למי שאינו מחויב חטאת דהתם לא אתי לכלל חיוב כלל אבל הכא כיון דאתא לכלל חיוב מהני הפרשתו אף שעדיין אינו מחויב אבל זה שייך רק בימי ספרן אבל כ"ז ששופעין וכן במצורע קודם שנתרפא דמי יאמר שיתרפאו מקרי לא אתי לכלל חיוב ומש"ה לא מהני הפרשתן וביולדת שהפרישה קרבנה קודם לידתה אעפ"י שמעוברת ואתי לכלל חיוב נראה דהתם לא מהני מטעם אחר דהוי כמו הפרשה קודם החטא דלא מהני וכדאמרינן בשבת (ע"ב) באשם שפחה חרופה אלא מעתה בעל וחזר ובעל והפריש קרבן ואמר המתינו לי עד שאבעול ה"נ דאינו חייב אלא אחת א"ל מעשה דלאחר הפרשה קאמרת מעשה דלאחר הפרשה לא קאמינא ע"ש ולאו דוקא בקרבן הבא על חטא אלא כל קרבן הבא על איזה מעשה לא מהני הפרשה קודם המעשה וביולדת הקרבן הוא על הלידה ולא מהני הפרשה קודם אבל בזב וזבה ומצורע קודם שיתרפאו התם הקרבן על זיבתם וצרעתם וכיון שכבר הוא זב ומצורע אין החסרון משום הפרשה קודם המעשה וצ"ל שם רק משום דמי יאמר שיתרפאו ואין עומדים לקרבן:

הקשו התוס' בסוכה (ל"ג ע"א) ד"ה נקטם כיון דקי"ל דכל שבידו לא הוי דחוי א"כ קדשים שנשחטו עד שלא נפגם המזבח אמאי אמרינן הואיל ונדחו ידחו הא בידו לתקן המזבח וכן הקשו מההיא דהפריש קרבן ואח"כ המיר דתו דאמרינן הואיל ונדחה ידחה ואע"ג דבידו לחזור וכתבו דצריך לחלק בדברים ע"ש והנה בזבחים (י"ב ע"ב) כתבו דחידושא דר"י בבהמה של ב' שותפין כו' דדיחוי מעיקרא שמיה דיחוי אע"ג דפליגי תנאי בזה הוא דאע"ג דבידו לתקן וליקח חציה השני ומ"מ הוי דחוי ומיהו אין בידו כ"כ כמו נפגם המזבח דהתם בדיחוי מעיקרא כשר לכ"ע משום דבידו לתקן ולכך נמי נקט ר"י אכל חלב והפריש קרבן והמיר דתו וחזר דידחה הואיל דנראה ונדחה ולא נקט שהפריש קרבן לאחר שהמיר דתו דההוא כשר הואיל ובידו לתקן בקל כמו נפגם המזבח וגם דחוי מעיקרא דכשר ע"ש והיינו דיש מדרגות בבידו לתקן דיש בידו כזה דאף היכא דנראה ונדחה לא חשיב דיחוי כמו בנשפך הדם מן הכלי על הרצפה וכן בנתן לבונה ע"ג המנחה דאמרינן דלא הוי דחוי משום דבידו ללקט ויש בידו כזה דרק בדיחוי מעיקרא לא הוי דחוי וכמו פגימת המזבח והמיר דתו ויש בידו כזה דאף לדיחוי מעיקרא לא מהני כגון בבהמה של ב' שותפין דלא מהני מה שבידו ליקח חציה השניה ונראה כללו של

דבר דלזה שיקרא בידו גמור לענין דיחוי בעינן לא רק שיהא בידו לתקן כ"א שיהא גם עומד לזה שהרי כתבו התוס' זבחים (ל"ד ע"ב) גבי נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו דבידו לא סגי ובעינן נמי שיהא מצוה לאוספו ע"ש והטעם משום דבעינן שיהא ג"כ עומד לתקן הפסול ומש"ה בעינן שיהא מצוה לאוספו וכמו לר"ש דכל העומד לזרוק כזרוק דמי דבעינן דוקא שיהא מצוה לזרוק כמ"ש תוס' ב"ק (ע"ו ע"ב) (ועיין מנחות (ק"א ע"ב)] דבלאו מצוה אינו עומד לזה ובהמיר דת נהי דבידו לחזור וגם מצוה מ"מ כיון דמומר הוא ואינו עומד לחזור לא מהני מה שהוא מצוה א"כ אין זה בידו גמור ולא מהני רק לדיחוי מעיקרא ובקדשים ששחטן ואח"כ נפגם המזבח אע"ג דהוי בידו וגם מצוה נראה דהתם הטעם דזה דאמרינן כל שבידו לא הוי דחוי היינו דבעינן שיהא בידו של הכהן העובד כמו נשפך הדם ואספו וזרקו דביד הכהן הזורק היה לאספו אין זה דיחוי מזריקה וכן בנתן לבונה ע"ג מנחת חוטא דאמרינן דלא הוי דחוי משום דבידו ללקט התם הוא ביד הכהן העובד ללקט אבל בפגימת המזבח דתיקון המזבח תלוי בגזברין ששייך לבדק הבית ומסור לגזברין אע"ג דמצוה לתקנו מ"מ לא חשיב בידו של מי שצריך להקריב הקרבן אבל בדיחוי מעיקרא סגי אף במה שביד אחרים לתקן ובבהמה של ב' שותפין כו' דמה שבידו ליקח חציה השני לא מהני אף לדיחוי מעיקרא כמ"ש התוס' בזבחים התם הוי תרתי דאינו ביד המקדיש ליקח רק תלוי בדעת אחרים דהיינו ביד השני למוכרו לו וגם ליכא מצוה על השני למוכרו וכה"ג לא מהני כלל אף לדיחוי מעיקרא ובההיא דיומא דמת המשתלח ישפך הדם משום דיחוי ואע"ג דבידו להביא שעירים אחרים ולהגריל עליהם ואע"ג דיש שעירים בלשכה התם נמי משום דלהביא שעירים אחרים של ציבור תלוי בגזבר ואינו ביד כ"ג שצריך להזות דם השעיר וזהו שכתב רש"י ז"ל בזבחים (ל"ד ע"ב) דבמת המשתלח לא חשיב בידו דמי יאמר דיהבי ליה אחרינא ע"ש ואע"ג דיש שעירים בלשכה ע"כ כיון דתלוי בגזברים חשיב אינו בידו והתם הוי נראה ונדחה ובזה בעינן דוקא שיהא ביד הכהן המקריב ולא מהני מה שביד אחרים וכמ"ש:

הקשה השמ"ק מנחות (ה') על הא דאמרינן דאין המחשבה מועלת אלא במקום הראוי לעבודה לאפוקי אם נפגם המזבח נהי דאין המחשבה מועלת שם לפסול תי"ל דפסול משום פגימת המזבח א"כ מאי נפקותא מזה דאין מחשבה מועלת ע"ש ונראה דמשכחת לה שפיר בחטאות הפנימיות ששחטן כשהמזבח שלם ואח"כ נפגם דמשום שחיטה אינו נפסל שהיה המזבח שלם וזה דנפסל אם נפגם המזבח לאחר שחיטה הוא רק מטעם דיחוי כמ"ש הרמב"ם ז"ל שאין כאן מזבח לזרוק עליו את הדם א"כ זה שייך רק באותן קרבנות דדמן על מזבח החיצון אבל בחטאות הפנימיות הם ראויין להזאה א"כ

כשחשב עליהם בשעת קבלת הדם אשמועינן שפיר דאין נפסלין משום מחשבה דכיון דאין המקום ראוי לשחיטה חשיב מקום שאינו ראוי לעבודה ולא מהני שם מחשבה וא"צ לאוקמא בהקרבת מנחה כמ"ש השמ"ק שם] מיהו יש קצת להסתפק בזה כיון דאינו ראוי לשפיכת שירים משום פגימת המזבח אפשר דבכה"ג פסול ואף דשירים אין מעכבין אפשר דמ"מ ראוי לשפיכת שירים בעינן:

עוד י"ל דנ"מ לעוף דרק לשחיטה בעינן מזבח משום דכתיב וזבחת עליו אבל במליקה לא אשכחן ואי משום דא"י להזות הדם מ"מ אם התקין המזבח קודם הזאה והיזה עליו אינו נפסל משום דיחוי דהוי דיחוי מעיקרא ולכן כתב הרמב"ם ז"ל פ"ג מפסה"מ הכ"ב ז"ל מזבח שנפגם נפסלו כל הקדשים שהיו שם שחוטין במקדש שעדיין לא נזרק דמן שהרי אין שם מזבח לזרוק עליו ונאמר וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך כלומר תזבח והוא עומד בתקונו לא פגום עכ"ל ולפיכך הוצרך לומר ב' טעמים משום דאין מזבח לזרוק עליו את הדם ומשום וזבחת עליו כו' משום דאם נפגם המזבח לאחר שחיטה ל"ש טעם דוזבחת עליו ונפסל משום דאין מזבח לזרוק עליו את הדם ואף שתקנו אח"כ לא מהני דהוי דחוי דלא נראה לזריקה ואם היה המזבח פגום מקודם שחיטה אינו שייך טעם דדחוי דהו"ל דיחוי מעיקרא והתם הפסול משום וזבחת עליו כו' אבל במליקת העוף שהיה המזבח פגום בשעת מליקה וקודם הזאתו חזר ותקנו שפיר דמי כיון דבמליקה ל"ש פסול דוזבחת עליו ומחמת דיחוי אינו נפסל דהוי דיחוי מעיקרא והנה רש"י ז"ל במנחות שם כתב ז"ל ואם פיגל בקומץ בשעת פגימת המזבח לאו פיגול הוא ואם יתקן המזבח באותו היום יקטירנו עכ"ל והיינו דמפרש כתירוץ של השמ"ק דמירי במנחה דאינה נפסלת בפגימת המזבח ואשמועינן דלא פסלה בה מחשבה אך בזה פליג רש"י ז"ל על השמ"ק שכתב שם דיכול להקטיר המנחה אפילו כשהמזבח פגום כמו בקטורת שמקטיר על מקום המזבח אך רש"י ז"ל חולק ע"ז שהרי כתב דאם יתקן המזבח באותו היום יקטירנו אבל כשהמזבח פגום א"י להקטיר וא"כ קשה הא הו"ל דחוי כיון שאינו ראוי להקטרה משום פגימת המזבח וא"כ כשתקנו באותו היום איך כשר להקטירו וע"כ כמ"ש משום דהו"ל דיחוי מעיקרא כיון שהיה פגום אף בשעת קמיצה [ומה שתי' בשמ"ק שם בתי' קמא דמיירי בזבח ואף דנפסל משום פגימת המזבח אשמועינן דאין מחשבה מועלת במקום דאינו ראוי לעבודה דאין חייבין עליו כרת משום פיגול יש לעיין דתי"ל דלמקבעינהו בפיגול צריך עד שיקרבו כל מתיריו היינו שיעשה זריקה וכשנפגם המזבח אי אפשר בזריקה ואי כשקודם זריקה חזר ותקנו מ"מ כיון שנפסל משום פגימת המזבח בשעת שחיטה לא קרב המתיר כמצותו]:

(עי' הערת הגרא"ז מלצר זצ"ל בסוף הספר) **כתבו** התוס' זבחים (י"ב ע"א) דמשכחת לה דיחוי מעיקרא בלא קדושת דמים כגון שקבל הדם בכלי מלא מים דראשון ראשון דחוי וחזר ונהפך למראה דם ע"ש ונראה מזה דכל פסול של קודם קבלה מקרי דיחוי מעיקרא ואע"ג כשהדם בהצואר עדיין לא אדחי מ"מ כיון שקבל בכלי מלא מים ונדחה משעת קבלה חשיב דיחוי מעיקרא משום דהדם לא היה ראוי מעולם להזאה דמחוסר קבלה מש"ה חשיב דיחוי מעיקרא ויש לעיין מהא דאמרינן במנחות (נ"ט) בנתן לבונה ע"ג מנחת חוטא וליקטה קודם קמיצה דכשר ומקשינן ולהוי דחוי ואע"ג דדיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי ומוכח דקודם קמיצה לא חשיב דיחוי מעיקרא ואע"ג דקמיצה במנחה היא כמו שחיטה בזבח ומ"ש בזבח דקודם קבלה חשיב דחוי מעיקרא ואפשר לומר דלעולם שייך דיחוי אף קודם כמו במנחה דאף קודם קמיצה וקידוש כלי שייך דיחוי ולא הוי דיחוי מעיקרא כיון שמתחילה היתה ראויה המנחה לקמיצה ולקדש הקומץ אח"כ ולהקטירו ושוב נדחה אין זה דיחוי מעיקרא מיהו הכא כיון דבע"ח אין נדחים ומפרכסת ה"ה כחיה א"כ כשהיה הדם בצואר בהמה לא היה שייך אז דיחוי דמפרכסת כחיה ורק כשיצא הדם מן הצואר אז שייך בו דיחוי ואז יצא הדם לכלי מלא מים ונדחה תכף דהא מיירי שנתן הורידין לאויר כלי כדינו ומש"ה חשיב דיחוי מעיקרא דקודם לא היה שייך בו דיחוי אך לפ"ז צ"ל דהתוס' קאמר לה אליבא דמ"ד דבע"ח אין נדחין ודוחק לומר זה שם בדברי התוס' ע"ש:

הקשו בתוס' יומא (ס"ד ע"א) ד"ה התם דכל קרבן שהקדישו ביום ועבר עליו לילה אחת יהא דחוי דהא נראה ונדחה ותי' שם בחד תי' משום דלילה לא חזיא להקרבת שום קרבנות ע"ש ויש לעיין אמאי אמרינן דבשביל פגימת המזבח הוי דחוי ואע"ג דאינו ראוי להקריב שום קרבן והנה לפמ"ש תוס' זבחים (נ"ט ע"ב) דרק זבחים אי אפשר להקריב בשעת פגימת המזבח אבל מנחות אפשר להקריב [ולא כמ"ש רש"י ז"ל מנחות (ה' ע"ב) דאף בקומץ רק לאחר שיתקן המזבח יקטירנו] אפשר לומר דזהו החילוק דבפגימת המזבח רק זבחים אי אפשר להקריב אבל מנחות יכול להקריב משא"כ בלילה דאינו ראוי אף למנחות מיהו קשה הא לילה ג"כ כשר למנחת נסכים כדאמרינן בתמורה (י"ד) א"כ עדיין ראוי לשום קרבן:

עוד רצו בתוס' שם לתרץ דמש"ה לילה לא הוי דחוי משום דלילה אינו מחוסר זמן ע"ש יש לעיין הא קודם הלילה כל דליכא שהות ביום למזרקיה כבר נדחו כדאמרינן בב"ק (ע"ו) ובמנחות (ק"א) דאם שחטו סמוך לשקעה"ח דליכא שהות ביום למזרקיה לא אמרינן כל העומד לזרוק כזרוק דמי א"כ מההיא שעתא כבר נדחו ואז הוי עדיין יום

מיהו לפמ"ש לעיל דכל שהדיחוי אינו מחמת פסול רק דאי אפשר להקריבו הוי כאבוד דלא חשיב דיחוי [חוץ מהיכא דאדחיה בידים] י"ל דה"נ בדליכא שהות ביום למזרקיה דלא חשיב עדיין דחוי מיהו אי אמרינן כמ"ש התוס' דזה דדם נפסל בשקעה"ח היינו בתחילת שקיעה א"כ ודאי ליכא למימר הכא לילה אינו מחוסר זמן דתחילת שקיעה עדיין יום הוא:

והנה כל קרבנות של נדבה שעבר עליהם שבת או יו"ט יש להקשות אמאי לא הוי דחוי כמו שהקשו התוס' בקרבנות שעבר עליהם הלילה והכא ל"ש תי' התוס' משום דלילה אינו מחוסר זמן וגם הטעם משום דלילה אינו ראוי לכל קרבנות דהא שבת וי"ט ראויין לקרבנות חובה ונראה דדיחוי הוי רק היכא דאי אפשר להקריבן משום דין קדשים שאירע בו איזה פסול הקרבה או לילה דאינו ראוי להקרבה מדין קדשים אבל שבת וי"ט שאינו ראוי להקריב משום איסור שבת ויו"ט הוי כמו אבוד שאי אפשר להקריבו ואינו דחוי וכשר להקריבו כשימצא:

ובשלמים דאמרינן דאם שחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולים יש להקשות דא"כ כל השלמים לאחר שננעלו דלתות ההיכל יודחו ותי' התוס' בלילה דלא הוי דחוי משום דאינו ראוי להקרבת שום קרבן ל"ש הכא ואפילו לשטת התוס' דלכל קרבנות בעינן פתיחת דלתות ההיכל ולאו דוקא לשלמים מ"מ כיון דכשר למנחות הוי דיחוי כמו בפגימת המזבח דאינו ראוי לשום זבח ומ"מ אמרינן דהוי דחוי וכ"ש לרש"י ז"ל דרק לשלמים בעינן פתיחת דלתות ההיכל ואי משום דבידו לפותחן וחשיב טפי בידו מלתקן פגימת המזבח מ"מ אף היכא דבידו איכא פלוגתא דאמוראי גבי נשפך מן הכלי על הרצפה וגבי נתן לבונה ע"ג המנחה אי הוי דחוי ואפשר כיון דנועלין דלתות ההיכל בלילה וכיון דבלילה בלא"ה אינו ראוי להקרבה אין זה דיחוי מהקרבה דבלא"ה אינו ראוי עתה להקרבה וכה"ג אמרינן בתמורה דאבידת לילה לאו שמה אבידה כיון דבלא"ה אינו ראוי להקרבה משום לילה מיהו מפ"ק דתמיד נראה שפתיחת דלתות ההיכל היה לאחר שכבר האיר המזרח א"כ להוי אז דחוי ובירושלמי ברכות אמרינן דתפילת נעילה היינו נעילת שערי עזרה ונראה מזה שההגפת דלתות היתה מבעוד יום וצ"ע:

ובמי החג שהקדישן ואח"כ השיקן דאמרינן בפסחים דלא מהני להו השקה כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' א"מ דפסולים משום הואיל ונדחו ידחו ע"ש והנה יש לעיין מה שייך כאן דיחוי כיון דאם נסכן אף בלא השקה נמי כשר דהציץ מרצה על העולין ורק דלכתחילה אינו מנסך א"כ מה שייך דיחוי הא אמרינן בדם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה כו' ולא אמרינן דהוי דחוי ונראה דהרמב"ם ז"ל ס"ל דשייך דיחוי במקצת כיון דבלא

השיקן אינו מנסך לכתחילה א"כ נדחו מלנסכן לכתחילה ולא מהני להו השקה שיהא רשאי לנסכן לכתחילה דאידחו מלקרבן לכתחילה וצ"ע בזה [עוד יש לעיין שהרי פסק הרמב"ם ז"ל דמשקין בית מטבחיא דכן ממש ואף טומאת עצמן אין להם והיינו הדם והמים וא"כ אמאי פסולים ואפשר דמשקין בית מטבחיא דאמרינן דהיינו הדם והמים הוא רק המים שמדיחין בהם את הקרבים אבל המים שמנסכין אותם על המזבח חשיב כמשקין בית מדבחיא דלכ"ע טומאת עצמן יש להם]:

והנה יש להקשות מההיא דטהרות פ"א מ"ט ככרות של הקדש שבתוך גומותיהן מים מקודשים נטמאת אחת מהן בשרץ כולן טמאות ובתרומה מטמא שנים ופוסל אחד כו' ובפי' המשנה שם פי' דמיירי בככרות של קדש שיש שם גומות בחיצוני הלחם ובאותן הגומות היו מים מקודשין והככרות נוגעות זו בזו כיון דנטמא הככר הראשון בשרץ נעשה המשקה שבו תחילה דמשקין לעולם תחילה ונעשה הככר השני הנוגע בראשון שני לטומאה והמשקין שבו נעשה תחילה והככר השלישי נעשה שני וכן לעולם ואע"ג דאין הככר השני נוגע במשקין שבככר הראשון מ"מ משום חבת הקודש נחשב כאילו נגע בהמשקין אבל בתרומה דליכא חיבת הקדש מטמא רק שנים ופוסל אחד ע"ש ובזה יש לעיין דהא חיבת הקדש שייך רק לאחר שקידשו בכ"ש ומים שקידשו בכ"ש הוא רק של מקדש ואפילו אי נימא דמיירי במים שקרבין ע"ג המזבח כגון של ניסוך המים וזה חשיב משקה בית מדבחייא ולא משקה בית מטבחייא מ"מ תקשה ממתני' ללוי דס"ל דאף משקה בית מדבחייא אין מטמאין אחרים א"כ הכא איך המים מטמאים הככרות וצ"ל דהאי מתני' דלא כר"י בן יועזר מיהו בפסחים שם מקשינן מברייתות ומוקמינן דלא כר"י בן יועזר ואמאי לא מותבינן נמי ממתני') יש לחקור במי כיור אי שייך דיחוי כגון שנטמאו והשיקן כיון דאין בהם הקרבה ל"ש בהם דיחוי או כיון דעושין בהם עבודה דקידוש ידים ורגלים חשיב כמו עבודה כדאמרינן בפ"ב דזבחים שייך בהם דיחוי]:

ואי זריקה מועלת לדחוי נראה דודאי מהני דהא זריקה מועלת ליוצא והא יוצא הוי ג"כ דחוי דכל פסול שאינו נראה למזבח אפילו נתבטל אח"כ הפסול נשאר דחוי א"כ בשביל פסול יוצא שיש בו נעשה ג"כ דחוי ומ"מ מהני זריקה ולענין דיחוי ודאי אין לחלק מכח איזה פסול נעשה דחוי כיון דדחוי הוא מה שנדחה מן המזבח מיהו לפמ"ש בדברי הרמב"ם ז"ל דשייך דיחוי במקצת אפשר היה לומר דבעלמא בדיחוי לא מהני זריקה עליה מיהו הכא דהדיחוי הוא מכח פסול יוצא כיון דזריקה מועלת ליוצא א"כ הדיחוי הוא מתחילה רק מהקרבה אבל לא לענין שלא תועיל זריקה עליה אך אינו נראה כן מדברי הש"ס זבחים (ע"ג ע"ב) גבי תערובות דאמרינן השתא דאמור רבנן לא ליקרב

משום גזירה שמא יקח מן הקבוע אי קרב לא מרצה משום דיחוי ע"ש ואמאי נימא דתחילת הדיחוי היה רק מלכתחילה ולא מדיעבד:

ואי דחוי טעון עיבוד צורה לכאורה נראה דטעון דהא בכל פסול בדם או בבעלים נדחה הבשר ואי חשבינן לדחוי כפסולו בגופו היה לשרוף מיד דהא הכא איכא דיחוי על הבשר גופא מיהו אפשר דתלוי בסיבת הדיחוי דאי סיבת הדיחוי היא בדם ובבעלים טעון עיבוד צורה אף שהבשר בעצמו נדחה אבל אם סיבת הדיחוי הוא בבשר עצמו אפשר דאינו טעון:

ובפ' התערובת באברי חטאת שנתערבו באברי עולה קתני דתעובד צורתן ויצאו לבית השריפה ובאברים שנתערבו באברי בע"מ קתני וחכ"א יצאו לבית השריפה ומשמע מיד וכן הרמב"ם ז"ל פ"ו מפסה"מ הי"ט כתב נתערבו קדשים בקדשים אחר שנשחטו יאכל כחמור שבהם נתערבו בפסולי המוקדשין או בחולין שנשחטו בעזרה תעובד צורתן ויצאו לבית השריפה ואח"כ כתב אברי חטאת שנתערבו באברי עולה מניחין הכל עד שיפסדו ותעובד צורתן ע"ש ואח"כ כתב אבר של בעלי מומין שנתערב באברי קדשים אפילו אבר באלף אברים יצאו הכל לבית השריפה ומשמע ג"כ דכאן יוצא לבית השריפה לאלתר ונראה הטעם משום דאברים שנתערבו באבר בע"מ הכל דחוי מחמת התערובת וכדמקשינן בזבחים (ע"ד) לר"א דאמר אם קרב ראש אחד יקרבו כל הראשים הא הו"ל דחוי היינו מחמת התערובת ומתרצינן דר"א ס"ל כחנן המצרי דלי"ל דחויין ע"ש א"כ כיון דהכל הוי דחוי מחמת התערובת ואפילו הוכרו אח"כ אין חוזרין ונראין כמ"ש רש"י ז"ל (ע"ג ע"ב) א"כ הו"ל פסולו בגופו וישרף מיד ואע"ג דפסול בדם ובבעלים טעון עיבוד צורה אף דגם הבשר נדחה כיון דמ"מ סיבת הדיחוי הוא בהדם וכמו בפסול דנשפך הדם דגם הבשר נפסל בשביל זה וכדאמרינן בפסחים פ"ב דנשפך הדם הוא בשריפה והוא בכלל כל פסולו בקדש דהלכתא גמירא דבשריפה דאף הבשר נפסל משום זה רק מ"מ כיון דסיבת הפסול הוא בהדם טעון עיבוד צורה ובאברים שנתערבו באברי בע"מ צ"ל דהכא סיבת הפסול בגופו דאמאי אינו קרב זה האבר מפני שהוא ספק בע"מ וכיון דמשום ספק ג"כ הוי דחוי כדאמרינן בגמרא בכל הזבחים שנתערבו דאם עבר והקריבן דפסול משום דיחוי א"כ סיבת הדיחוי הוא בגופו מפני שהוא ספק פסול ובנתערבו קדשים בקדשים שכתב הרמב"ם ז"ל דיאכלו כחמור שבהם ואם נתערבו בפסולי המוקדשין תעובד צורתן הוא משום כיון דמיירי בקדשים הנאכלים ולאכילה ל"ש דיחוי כמ"ש תוס' ב"מ (נ"ג ע"ב) ומש"ה טעון עיבוד צורה וכן באברי חטאת שנתערבו באברי עולה אע"ג דאברי עולה נדחו מפני התערובת מ"מ בשביל אברי חטאת שהם לאכילה

ול"ש בהם דיחוי טעון עיבוד צורה וכן בההיא דפסחים (ל"ד) בפסולי חטאת העוף דנפסלו בהיסח הדעת דתעובד צורתן ויצאו לבית השריפה ודייקינן שם דהיסח הדעת פסול טומאה ומש"ה טעון עיבוד צורה משום דהוי רק ספק טומאה ואע"ג דמשום ספק נמי הוי דחוי א"כ ישרפו מיד דהתם נמי כיון דחטאת העוף היא שכולה לאכילה ל"ש בה דיחוי:

ובההיא דפ' התערובת בזבחים שנתערבו דאמרינן השתא דאמור רבנן לא ליקרוב אי קריב לא מרצה משום דהוי דחוי וכתב רש"י ז"ל דהכא הוי דחוי כיון דמדאורייתא בשעת קביעותא לא חזי עד דניידי וגזרו רבנן משום קביעותא והו"ל דחוין מן התורה עכ"ל ונראה דק"ל לרש"י ז"ל דאיך אפשר לומר דכל שהוא פסול מדרבנן הו"ל דחוי מדאורייתא דהא אשכחן דמדרבנן אסור להקריבו ואם עבר והקריבו כשר כמו דם שנטמא וזרקו דנפטרו הבעלים מקרבן אחר ולא אמרינן שנדחה הדם מלזרוק וע"כ כתב רש"י ז"ל דהכא כיון דעתה אינו ראוי להקרב מדאורייתא משום קבוע ומש"ה הוי דחוי מיהו בלא האיסור דרבנן לא היה דחוי משום דבידו להסיר הפסול ולניידינהו וכל שבידו לא הוי דחוי מיהו כיון דאיכא איסור דרבנן לכבשינהו ולניידינהו א"כ לא הוי תו בידו א"כ הוי דחוי משום פסול דאורייתא אך אכתי יש לעיין מ"מ כיון דמדאורייתא חד בתרי בטל אפילו בבע"ח א"כ אכתי הפסול רק מדרבנן ונראה משום דבנתערבו קדשים בקדשים ל"ש ביטול שיעשה בשביל זה קרבן אחר ובנתערבו בפסולים כגון טרפה וכלאים ויוצא דופן כיון דהנך חולין הם אפילו אם יבטל הפסול שלהם מ"מ מחוסרין הקדש א"כ כ"ז שלא הקדישן אינו ראוי שום בהמה מן התערובת להקרבה כיון דקבוע כמחצה על מחצה והוי ג"כ דיחוי מדאורייתא אע"ג דיכול להקדישן מ"מ כיון דרבנן גזרו א"כ לא הוי תו בידו דאיסור דרבנן מועיל שלא יהא חשיב בידו ובנתערבו ברובע ונרבע וכיוצא בהם דמיירי אף בהקדישן ואח"כ נרבעו דאין מחוסרין הקדש התם כיון דנרבעו קודם שנתערבו א"כ נדחו אז מהקרבה מדאורייתא ואע"ג דבטל אח"כ פסולן ע"י שנתערבו ברוב מ"מ כיון דנדחו אידחו נשארו דחויין א"כ כל התערובת נדחה מספק דכל קבוע כמחצה על מחצה והוי הדיחוי ודאי והוי הדיחוי מדאורייתא על כל התערובת והכא אין לומר דאף הדיחוי של הרובע ונרבע יבטל ברוב דאדרבה כיון דכל התערובת נדחה משום זה שנתערב והוי הדיחוי ודאי על כל התערובת אין כאן רוב לבטל הדיחוי של הרובע וכעין זה כתב הש"ך בהל' תערובת דהטעם דלח בלח מין בשאינו מינו צריך ס' מדאורייתא ולא בטל ברוב משום דטעם כעיקר מדאורייתא א"כ אם לא יתבטל האיסור יהיה הכל נאסר לא חשיב היתר לבטל האיסור] וזה דמקשינן בפ' התערובת וליבטלי

ברובא ומשנינן דבע"ח לא בטלי על פסולין שנתערבו כשהם חולין בקדשים מקשינן דבחולין ל"ש דחוי וא"כ כיון שבטל הפסול שלהם ברוב הותר כל התערובת ובההיא דאברים שנתערבו באברי בע"מ דס"ל לר"א אם קרב ראשו של אחד יקרבו כל הראשין דתלינן איסורא בהאי דקרב כדאמרינן שם (ע"ד ע"א) יש לעיין למה דוקא אם קרב דהא אם לא קרב אחד מהם אמרינן דיצא לבית השריפה וכיון ששרפו אחד מהם ישתרו השאר ליקרב דתלינן דהאיסור נשרף וכדאמרינן שם בנתערב בחטאות המתות דכולן ימותו ומקשינן דכי מיית חד נימא דאיסורא מיית ואידך לישתרי ואמרינן דרב דאמר כר"א ומוכח דלר"א ה"נ דמשתריין וצ"ע]:

הקשו התוס' במנחות (כ"ב) על הא דאין עולין מבטלין זא"ז דילפינן מעירה דם הפר לתוך דם השעיר דדמו של פר מרובה מדם השעיר וא"כ דם השעיר היה לו להתבטל והקשו דאדרבה כיון דמערה דם הפר לתוך דם השעיר נימא ראשון ראשון בטל והכא לכ"ע אמרינן ראשון ראשון בטל משום דיחוי וכדאמרינן בנפל דם לתוך מים דקמא קמא בטל משום דיחוי ע"ש והנה י"ל דהכא הטעם דלא הוי דחוי משום דבידו לגמור העירוי עד שיהיה דם הפר מרובה וכל היכא דבידו לא הוי דחוי ובההיא דנפל דם לתוך מים דאמרינן דהוי דחוי ואפילו אם יש שם עוד דם דבידו לערב עוד ולהסיר הדיחוי מ"מ הרי כתבו התוס' בזבחים גבי נשפך מן הכלי על הרצפה דלא סגי במה שהוא בידו ובעינן ג"כ שיהא מצוה ובנפל דם לתוך מים ונתבטל לא מצינו שיהא מצוה לערב עוד דם כדי שיהא חוזר וניעור אבל בעירה דם הפר לתוך דם השעיר הרי מצותו בכך לערבן כולן יחד א"כ כיון דבידו לגמור העירוי וגם מצוה אין כאן דיחוי ובירושלמי יומא פ"ה ה"ה מוכח דצריך להערות כל הדם ע"ש יש לחקור בההיא דאין עולין מבטלין זא"ז אם נתערב דם של ב' זבחים במים או בדם של חולין ויש במים כדי לבטל דמו של אחד מהם אי אמרינן סלק וכמו למ"ד מין במינו לא בטל דנתערב מין ומינו ושאינו מינו דאמרינן סלק את מינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו וה"נ יש כח במים לבטל כל דם ודם בפ"ע נהי דאין עולין מבטלין זא"ז מ"מ אינו מועיל זה לזה לעכב הביטול או בעינן שיהא שיעור במים כדי לבטל את שניהם]:

אמרינן במנחות (נ"ד) דכזית חלב וכן נותר ופיגול שהניחן בחמה וצמקו אין חייבין עליהם הניחן בגשמים וחזרו וטפחו חייבין עליהם שאין דחוי באיסורין ע"ש ויש לחקור בכזית מן האימורים שהניחן בחמה וצמקו וחזרו וטפחו אי הוי דחוי למ"ד אין הקטרה פחותה מכזית ואפשר דדיחוי דקרבנות שאני מדיחוי דאיסורים דבקרבנות חשיב דחוי רק אם נולד בהם איזה פסול אבל מה שנתמעט משיעור הקטרתו אין זה דחוי ובקומץ

שהניחו בחמה וצמק יש לחקור אם נפסל מטעם זה אי הוי קומץ החסר דפסול אי זה דקומץ החסר פסול אם הוא משום דבעינן דבשעת הקטרה יהיה לו ג"כ שיעור קומץ וכשנחסר פסול משום דנחסר שיעורו וכמו עשרון שחסר כ"ש פסול דבעינן שיעור וה"נ בקומץ בעינן שיעור קומץ מתחילה ועד סוף ולפ"ז אם הניחו בחמה וצמק פסול ואף אם חזר ותפח פסול משום דחוי או זה דהקומץ שנחסר פסול הוא פסול בעלמא וכדאמרינן בלחם הפנים דחסרון כבע"מ א"כ בצמק ל"ש זה שלא נחסר כלום מן הקומץ רק שתופס שיעור פחות ואינו נפסל דאין זה כבע"מ:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' פסה"מ דקדשים חיים שהיו בשעת פגימת המזבח לא נפסלו אלא כשיבנה המזבח יקרבו שאין בע"ח נדחים ואח"כ כתב הרמב"ם ז"ל הקדיש בהמות עד שלא נבנה המזבח כשיבנה מקריבין אותם שהדיחוי מעיקרא אינו דיחוי והקשה הלח"מ שם ל"ל לטעם דדיחוי מעיקרא אינו דיחוי תי"ל מטעם הראשון דבע"ח אין נדחין [ותי' הלח"מ דאמר טעמא דמועיל אף למנחות ע"ש אך זה נגד התוס' בזבחים שם דלמנחות לא פסול פגימת המזבח כלל ויכול להקטיר אף במקום המזבח] ונראה דהרמב"ם ז"ל ס"ל כתוס' בהרבה מקומות דאף למ"ד בע"ח אין נדחין מ"מ היכא דאדחיה בידים הוי דיחוי וא"כ בהקדיש עד שלא נפגם המזבח ואח"כ נפגם דלא אדחיה בידים מהני טעם דבע"ח אין נדחין אבל כשהקדיש מתחילה כשלא היה המזבח בנוי דאדחיה בידים לא מהני טעם דבע"ח אין נדחין וצריך לטעם דדיחוי מעיקרא אינו דיחוי וכן בפ"ד מהל' פסה"מ הכ"ד כתב הרמב"ם ז"ל הפריש אשמו והיה בשעת הפרשה יפה סלע ובשעת כפרה יפה שתים כשר שהדיחוי מעיקרא אינו דיחוי היה בשעת הפרשה יפה שתים ובשעת כפרה יפה סלע פסול חזר ונעשה יפה שתים יחזור לכשרותו שאין בע"ח נדחין ע"ש וזהו ג"כ כמ"ש דהיכא דמעיקרא יפה סלע ואח"כ יפה שתים אי אפשר לומר הטעם דאין בע"ח נדחים כיון דאדחיה בידים ומש"ה צריך לטעם דדיחוי מעיקרא ורק בהיה יפה שתים בשעת הפרשה והוזל וחזר והוקר שם כתב הרמב"ם ז"ל טעם דבע"ח אין נדחין אמרינן בתמורה דולד בע"מ אינה קריבה משום דמכח קדושה דחויה קאתי ויש לעיין מ"ש הולד מאמה דבאמה אם עבר מומה כשר ולא הוי דחויה ומשום דמפקינן לה מקרא ביומא (ס"ד) דאם עבר מומן ירצו א"כ הולד נהי דאתי מכח בע"מ מ"מ עתה הרי עבר מומו ואמאי הוי דחוי הא בע"מ שעבר מומו אינו נעשה דחוי]:

הנה לפי מה דקי"ל דבע"ח אין נדחין ודיחוי מעיקרא אינו דיחוי יש לעיין על הא דאמרינן קרבנו ולא הגזול וכן בגטין גבי חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת ואמר עולא ד"ת בין נודעה בין לא נודעה אינה מכפרת מ"ט יאוש כדי לא קני וכתבו התוס'

דאע"ג דהוי יאוש ושינוי רשות ושנוי השם הטעם משום דהוי מצוה הבאה בעבירה ויש לעיין הא מ"מ תיחול עלה קדושת דמים ומ"ש ממקדיש בע"מ למזבח כיון דאינו ראוי למזבח חל עליו קדושת דמים ובקדושת דמים ל"ש מצוה הבאה בעבירה דהא הגנב והגזלן הקדישו הקדש דמעיקרא חולין והשתא הקדש כדאמרינן בב"ק וא"כ לאחר דנחתא להו קדושת דמים ונפקע מן הבעלים ביאוש ושנוי השם אח"כ מצי חייל עליה קדוה"ג למ"ד בע"ח אין נדחין כדאמרינן גבי בהמה של ב' שותפין והקדיש אחד מהם חציה וחזר ולקחה והקדישה דקדושה ואינה קריבה ואמרינן ש"מ בע"ח נדחין ודיחוי מעיקרא הוי דיחוי ויש דיחוי בדמים הא למ"ד בע"ח אין נדחין ודיחוי מעיקרא אינו דיחוי אע"ג דכשהקדיש חציה חל עליה רק קדושת דמים מ"מ אח"כ כשלקח חציה השניה ואפשר עתה לחול עלה קדוה"ג אמרינן מגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדוה"ג ה"נ אח"כ לאחר שנפקע מן הבעלים ע"י קדושת דמים מצי לחול עלה קדוה"ג דהשתא לא הוי מצוה הבאה בעבירה דזה דוקא אם בשעת המצוה נעשית העבירה אבל הכא בשעה שחל עליה קדוה"ג ליכא עבירה כלל שהרי כבר נפקעה מרשות בעלים א"כ יהיה הקרבן כשר וצ"ל דמיירי דאמר הרי זו עולה ולא אמר ה"ז לעולה דבכה"ג לא נחתא ליה קדושת דמים כדאמרינן בתמורה (כ"ז) גבי מקדיש בע"מ דכי אמר לעולה חייל עליה קדושת דמים דדעתיה דאם אינו ראוי לעולה יהיה לדמיו אבל אם עולה לא נחתא ליה קדושת דמים כלל ובזה אפשר ליישב מה שהקשו על הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ה מהל' איסורי מזבח בחטאת הגזולה אם נודעה לרבים אינה מכפרת אעפ"י שנתיאשו הבעלים כדי שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות והקשו עליו הרי הרמב"ם ז"ל פסק דיאוש כדי לא קני א"כ מדאורייתא אינה מכפרת ולמה צריך לטעם שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות ועוד דהרמב"ם ז"ל בעצמו כתב בפי"ח מעה"ק גנב והקדיש ואח"כ שחט בחוץ חייב ומאימתי העמידוה ברשותו כדי לחייב עליה כרת משעה שהקדישה והוא ששחטה אחר יאוש אבל לפני יאוש אינה קדושה ע"ש והוצרך לטעם דהעמידוה ברשותו הא מדאורייתא פטור ומטעם דיאוש כדי לא קני (ועיין בכ"מ ובלח"מ שם) ולפ"ז אתי שפיר דהרמב"ם ז"ל מיירי בכל גווני בין אמר עולה בין אמר לעולה ומש"ה הוצרך לומר הטעם בנודעה לרבים שאינה מכפרת משום שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות דמדאורייתא באומר לעולה אע"ג דיאוש כדי לא קני שפיר הוי מכפרת משום יאוש ושנוי השם ובהל' מעה"ק שכתב דזה דחייב עליה בחוץ משום דהעמידוה ברשותו הוצרך לטעם זה דאפילו באומר ה"ז עולה ג"כ חייב עליה בחוץ וזה ע"כ משום דאוקמוה רבנן ברשותיה:

ובעיקר פסול דיחוי נראה שהוא משום משמרת וכמו במי חטאת בחושב על מים שאינן מקודשין לשתיה דר"א פוסל ור"י אומר לכשיטה וכתב הרמב"ם ז"ל בפיה"מ פרה פ"ט מ"ד דהפסול משום שהוציאן מהכנתן לקידוש ע"ש ובמים שאינן מקודשין לא אשכחן שום פסול כ"א משמרת כדדרשינן לה בספרי למשמרת למי נדה דקאי על מים שאינן מקודשין שצריכים להיות משומרים לקידוש ע"ש וכשהוציאן מהכנתן לקידוש נפסלים וזהו דיחוי שנדחו ואין עומדין עוד למה שצריכים להיות ומשמרת הוא שיהא עומד ומזומן לכך ובמי חטאת עצמן אין דיחוי פוסל דאמרינן בתוספתא פ"ח דפרה מי חטאת שהגלידו וחזרו ונמוחו כשרים המחן באור פסול ובחמה כשר ע"ש והוא כמו דאמרינן במנחות (כ"א) בחטאות הפנימיות ומשום דבמי חטאת בעינן טבילה והזאה כמו בחטאות הפנימיות וקרוש אינו ראוי והתם אמרינן דאף בחמה הואיל ואדחי אדחי והכא במי חטאת כשר ומוכח דאין דיחוי פוסל במי חטאת והטעם משום דבמי חטאת ליכא משמרת רק במים שאינן מקודשין וכדדרשינן לה התם בספרי למשמרת למי נדה ולא שכבר הם מי נדה ע"ש ובקדשים איכא דין משמרת כמ"ש רש"י ז"ל בחולין (ב' ע"ב) דמשמרת תרומותי קאי נמי על קדשים ומש"ה פוסל דיחוי וכן בתרומה אשכחן דין דיחוי כמ"ש הרמב"ם ז"ל פי"א מהל' תרומות גבי שתילי תרומה שנטמאו ואח"כ זרען אע"ג דטהרו מ"מ אסורים באכילה משום דיחוי דנדחו כשהיו טמאים והוא מהירושלמי ספ"ט דתרומות וכן אמרינן שם בירושלמי בזיתים וענבים שנטמאו דסוחטן וטהורים ואם כבר קרא עליהם שם תרומה אסורין הואיל ונדחו ע"ש ובתרומה לא אשכחן רק דין משמרת ונראה מזה דבכל דבר שיש בו דין משמרת איכא פסול דיחוי דבכל קדש וכן במים לקידוש בעינן שיהו עומדין למצותן וכן למ"ד היסח הדעת פסול הגוף הוא משום משמרת ולמ"ד דהוי רק פסול טומאה ס"ל דכל שעומדין למצותן אף שהסיח דעתו מהם לא נפקא מתורת משמרת:

ג

אמרינן במנחות (ו') דטריפה פסולה משום דבעינן ממשקה ישראל ובזבחים (ע"ד ע"ב) בזבחים שנתערב בהם טריפה מקשינן ה"ד אי דידיע ליה ליתי ולישקלה ואי לא ידע מנא ידע דאיערב ומוקמינן דאיערב בנפולה ומקשינן נפילה נמי ליבדקה ומשנינן עמדה צריכה מעל"ע הלכה צריכה בדיקה וכתב רש"י ז"ל דכיון דאיתחזק בה ספק טריפות אין מכניסין אותה בעזרה לשוחטה משום הקריבהו נא לפחתך עכ"ל ויש לעיין לרש"י ז"ל הטעם משום הקריבהו נא לפחתך תי"ל כיון דצריכה בדיקה אחר שחיטה וקודם בדיקה היא בספק טרפה א"כ אי אפשר להכניסה לעזרה ולשוחטה דאם טרפה היא

הרי היא חולין דעל טרפה לא חל קדוה"ג כלל ואף אם נטרפה לאחר שהקדישה הו"ל כקדשים שמתו ובטל מעליה קדוה"ג כדאמרינן בתמורה (י"ז) וא"כ אי אפשר לשוחטה בפנים משום חולין בעזרה דאף אם י"ל קדושת דמים רק אין עליה קדוה"ג איכא משום שחיטת חולין בעזרה כמ"ש תוס' תמורה (י"ט ע"ב) ד"ה אשם ע"ש ונראה דמש"ה ליכא הכא משום חולין בעזרה כיון דהוי רק ספק טרפה אי אפשר לשוחטו בחוץ דשמא אינה טרפה וי"ל קדוה"ג ואיכא משום שחוטי חוץ וכל היכא דאי אפשר לשוחטו בחוץ ליכא משום חולין בעזרה אף אם הוא חולין כדאמרינן בתמורה (י"ב ע"א) דהיא שלמים וולדה חולין ושחטה בפנים דליכא על הולד משום חולין בעזרה ואע"ג דחשיב שחיטה אף על הולד משום דלא קרינן ביה כי ירחק ממך המקום וזבחת דכיון דאי אפשר לשחוט בחוץ משום אמה ליכא משום חולין בעזרה ע"ש ומוכח דאיסור חולין בעזרה הוא רק היכא דאפשר לשחוט בחוץ אבל אם אי אפשר לשחוט בחוץ ואע"ג שהוא משום מניעה צדדית משום אמה ליכא משום חולין בעזרה וה"נ כיון שהוא ספק קדשים ספק חולין ואי אפשר לשוחטו בחוץ שמא קדשים הוא ליכא משום חולין בעזרה:

אך עדיין יש לעיין ל"ל טעם דהקריבהו נא לפחתך תי"ל דאם טרפה הוא ופסול למזבח איכא לאו כדאמרינן בחולין פ' אותו ואת בנו דכל הפסולים שבשור ושבשה איכא לאו על הקרבתן ואף על השחיטה איכא לאו כדמוכח התם ועוד אי על ספק טרפה איכא משום הקריבהו נא לפחתך א"כ כ"ש על ודאי טרפה א"כ ל"ל קרא למעוטי טרפה משום דאינו ממשקה ישראל כדאמרינן במנחות תי"ל משום הקריבהו נא לפחתך וצ"ל דרש"י ס"ל כהרמב"ם דפ"ב מהל' א"מ ה"י דכל פסול טריפה אינו אלא משום הקריבהו נא לפחתך אך קשה הא מפקינן לה מקרא דממשקה ישראל והנה זה דבטריפה איכא משום הקריבהו נא לפחתך דאינה מתנה טובה נראה דמקורו הוא בחולין (צ"ד ע"א) בשמואל שאמר לשמעיה פייסיה למבוריה פייסיה ואקפיד שמואל ואמרינן שם דתרנגולת טרפה היתה ויהביה ניהליה במר דשחוטה ואקפד שמואל משום דאסור לגנוב דעת הבריות אפילו דעתו של נכרי דאי יהיב ליה שחוטה הוא דורן יותר יפה לפי שהישראל נותן לו דבר הראוי לעצמו כמ"ש הרי"ף וכן הרא"ש ז"ל שם בשולח ירך עם הגיד דכל שאינו ראוי לעצמו אינו דורן יפה אף לעכו"ם כ"כ והטעם אינו משום דאינו דורן יפה בעצמותו רק משום שנותן דבר שאינו ראוי לעצמו כמ"ש הרא"ש ז"ל וכן הרי"ף ומדוקדק בזה לשון הרמב"ם ז"ל שם שכתב ז"ל בהמה שנולד בה אחת מן הטריפות האוסרות אותה לאכילה פסולה משום הקריבהו נא לפחתך עכ"ל והיינו דהקריבהו נא לפחתך תלוי במה שהטרפות אוסרות אותה לאכילה ולכאורה מה תלוי הקריבהו נא לפחתך בדיני

טרפות לענין אכילה שהרי יש מהם שהם הלל"מ ולפ"ז כיון שכל הטעם שיש בטרפה משום הקריבהו נא לפחתך הוא משום כיון דאסור לעצמו אינו דורן יפה א"כ אין נ"מ מאיזה טעם הוא אסור ותלוי בדיני הטרפות אם מותר לאכילה או לא והנה לפ"ז כל פסול ממשקה ישראל הוא משום הקריבהו נא לפחתך כיון שנותן דבר שאינו ראוי לעצמו וזהו ג"כ הטעם שלא הביא הרמב"ם ז"ל בשום מקום פסול של ממשקה ישראל דס"ל דקרא דממשקה ישראל הוא רק גילוי דכל שאסור לישראל פסול להקרבה אך אין זה שם פסול בפ"ע והפסול הוא משום הקריבהו נא לפחתך וכה"ג כתב רש"י ז"ל במחוסר אבר בעופות דפסול משום הקריבהו נא לפחתך ואע"ג דמפקינן לה מקרא דמן העוף ולא כל העוף דס"ל דהקרא הוא רק גילוי מילתא דיש בזה משום הקריבהו נא לפחתך וזה דצריך קרא הוא משום דלא לעולם הוא פסול משום הקריבהו נא לפחתך דיש שאינו אסור אלא לכתחילה וכדאמרינן במנחות (פ"ד ע"ב) בכחוש דקרבנות דכשר בדיעבד וזה דאסור לכתחילה כתב רש"י ז"ל שם משום הקריבהו נא לפחתך ע"ש וכיון דיש בהקריבהו נא לפחתך דאינו אסור אלא לכתחילה א"כ אצטריך קרא דבהנך פסול אפילו דיעבד ואף איסור שאפשר לתקנו כגון טבל דפסול משום ממשקה ישראל ג"כ כ"ז שאינו מתקנו אינו מתנה טובה כ"כ כדאמרינן בחולין שם דאין משלחין ירך חתוכה לעכו"ם אא"כ נטל ממנו גיד הנשה משום גונב דעת הבריות דכל שתקנו עד שהוא ראוי לעצמו הוא מתנה יותר טובה כמ"ש ברא"ש שם:

ובזה אתי שפיר מה דאמרינן בסוכה (נ') דהמים והיין המגולים פסולים לגבי מזבח ואפילו אי עביד להו במסכנת כר' נחמיה משום הקריבהו נא לפחתך וכתבו התוס' שם (מ"ח ע"ב) ד"ה שהיין דכל הפסול של המים והיין המגולים הוא משום הקריבהו נא לפחתך ובירושלמי שם אמרינן דהטעם דהמים והיין המגולים פסולין למזבח הוא משום דלא הוי ממשקה ישראל ולפ"ז לא פליג הירושלמי על תלמודא דידן דחד טעמא הוא דממשקה ישראל הוא ג"כ משום הקריבהו נא לפחתך ובדברי הש"ס דסוכה אתי שפיר מ"ש רש"י ז"ל בזבחים גבי נפולה דכיון דאתחזק בה ספק טרפות אע"ג דאפשר לבדוק אח"כ איכא משום הקריבהו נא לפחתך ולכאורה מנ"ל לרש"י ז"ל הא ולפ"ז דהא חזינן במים והיין המגולים ואע"ג דאפשר לבדוק ע"י מסננת ויתברר שלא שתה מהם הנחש מעולם ומ"מ כיון דאתחזק בהם קודם בדיקה ספק איסור שתיית הנחש אע"ג דבדקו אח"כ ומצאו שלא שתה אמרינן דאיכא משום הקריבהו נא לפחתך וה"נ בטרפה אמרינן בתמורה (ל' ע"ב) רא"א ולד טרפה לא יקרב לגבי מזבח דס"ל זה וזה גורם אסור וכתב רש"י ז"ל שם אבל להדיוט ד"ה מותר דלאו מגופה קא רבי ע"ש והנה יש לעיין נהי דס"ל

זה וזה גורם אסור מ"מ לא גרע הולד מהאם עצמה ואילו האם עצמה שהיתה טריפה אם היתה יכולה אח"כ להיות מותרת באכילה היתה ג"כ כשרה למזבח כיון דפסול טרפה הוא משום ממשקה ישראל וא"כ כל שהותר אח"כ האיסור חוזר ונראה למזבח וכמו טבל דאין מביאין מנחות ונסכים מן הטבל משום דלא הוי ממשקה ישראל ואם הפריש חוזר ונראה]:

כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' א"מ ה"ט דאין מביאין מנחות ונסכים מן הערלה וכה"כ משום דהוי מצוה הבאה בעבירה כו' וזה דנקט הרמב"ם ז"ל טעם זה ולא נקט טעם של ממשקה ישראל כיון דס"ל להרמב"ם ז"ל כמ"ד מצוה הבאה בעבירה פסול שזהו פסול בכל המצות א"צ לטעם דממשקה ישראל שזהו פסול דוקא בקרבנות והמל"מ הקשה שם על הרמב"ם ז"ל אמאי הוי מצוה הבאה בעבירה הא מצות לאו ליהנות ניתנו והביא שם מדברי התוס' פ' בתרא דחולין דהקרבת קרבן לא מקרי הנאה משום דמצות לאו ליהנות ניתנו ע"ש ונראה דקרבנות שחייב באחריותן ודאי אסור להביא מאיסורי הנאה ול"ש מצות לאו ליהנות ניתנו שהרי נפטר בזה מחובתו ואע"ג דאמרינן במודר הנאה דפורע את חובו דהוי מבריח ארי זה דוקא חברו שפורע שלא מדעתו אבל הוא עצמו ודאי אסור דא"כ יהא מותר לפרוע חובו לעכו"ם באיסורי הנאה א"כ מה לי פורע חובו להדיוט מ"ל פורע חובו להקדש ובקדשים שאינו חייב באחריותן כגון שאמר הרי זו אינו בכלל פורע את חובו כיון דאם אבדה אינו חייב באחריותה וזהו שכתבו התוס' בחולין דהקרבת קרבן אינה הנאה מיירי שאמר הרי זו אך זה דוקא בבהמה אבל במנחות ונסכים אם נאבדה מקצת המנחה או מן הנסכים חייב להשלים אף אם אמר הרי זו דאמרינן במנחות (ק"ח) דמותר מנחת חוטא אזיל לנדבה וכתב רש"י ז"ל שם אבל מותר מעות שאר מנחות לא אזלי לנדבת ציבור אלא הוא מוסיף משלו ויביא מנחה אחרת עכ"ל וזהו מה דאמרינן במתני' דשקלים דמותר מנחה למנחה והטעם דמחויב להוסיף משלו ולהביא מנחה הוא דכיון שיש בידו מעות של מנחה מחויב להביאם וא"י להפטר מזה דהנ"מ בין נדר לנדבה הוא רק לענין אחריות שאם נאבדו אבל כ"ז שהקרבן בעין מחויב להביא וכיון שיש אצלו מנחה או מעות של מנחה מחויב להביאן ואינו נפטר ואם אפשר להביאן כמו שהן מפני שחסר להם השיעור מחויב להוסיף משלו כדי שיוכל להביאן וא"כ במנחה באומר הרי זו דוקא אם נאבדה כולה אינו חייב באחריותה וכן בנסכים אבל אם נאבדה מקצתה כיון דהמקצת נשאר ויש חיוב עליו להביאן מחויב להשלים משלו כדי שיוכל להביאן ומש"ה אסור להביא מנחות ונסכים מן הערלה וכה"כ משום נהנה שנפטר מהאחריות

ואע"ג דאמר הרי זו דכיון דאם נאבדה מקצת המנחה או הנסכים הוא חייב באחריותן נמצא דע"י זה שמקריבין נפטר מאחריותן והוי הנאה:

הנה אי באיסור דרבנן ג"כ איכא פסול משום ממשקה ישראל הנה מדברי הש"ס בפסחים (מ"ח) מוכח להדיא דגם באיסור דרבנן הוא פסול רק באיסור דרבנן יש חילוק בין איסורו בגופו ובין יומא קא גרם ליה כגון מוקצה ובאיסור דאורייתא אין חילוק ע"ש והנה במנחות (ס"ו ע"ב) גבי מותר העומר שהיה נפדה ופטור מן המעשרות ור"ע מחייב במעשרות ובעינן למימר שם דר"ע ס"ל דמירוח הקדש אינו פוטר והקשו בתוס' שם ד"ה אומר אי מירוח הקדש אינו פוטר איך כשר העומר הא לא הוי ממשקה ישראל שהרי הוא מן הטבל ושמעתי מקשים על התוס' הרי היו מכניסין את העומר לעזרה במוץ שלה כדאמרינן במתני' שם א"כ ליכא איסור טבל אך נראה דזה ל"ק כלל דאפילו להשיטה בתוס' פסחים דאם הכניס במוץ שלה מותר אפילו אכילת קבע ולפ"ז קשה ג"כ איך ר"ע מחייב במעשרות] מ"מ הכא ל"ש זה דאין העזרה חצר הקובעת למעשר דאין זו חצר צורי הקובעת למעשר דהיינו חצר שהכלים נשמרים בתוכה ואמרינן בפ' יוצא דופן שכן בצור מושיבין שומר על פתח החצר ואע"ג דעל שערי העזרה הוי ג"כ שומרים דבכ"א מקומות הלוים שומרים בביהמ"ק ה' על ה' שערי העזרה כו' מ"מ אלו השומרים היו רק לכבוד ולא משום שמירת כלים כמ"ש המפרש בריש תמיד דלא היתה השמירה בשביל הכלים דאין עניות במקום עשירות דאם גנבי כלי המקדש יקנו אחרים תחתיהם ולא היתה רק לכבוד ע"ש וכ"כ הרמב"ם ז"ל בהל' בית הבחירה ע"ש ועוד להרמב"ם ז"ל היתה השמירה רק בלילה ולא ביום ובעינן חצר המשתמרת גם ביום ועוד ר"ע לטעמיה דס"ל במעשרות דחצר השותפין כל שאחד פותח ואחד נועל פטורה ועיין בר"ש שם שהביא מהירושלמי דהיינו דכל שהאחד ממחה על חברו מלנעול פטורה ועזרה שהיא הפקר לכל ודאי שלא היה רשות לשום אדם לנעול את העזרה וא"כ ודאי אין העזרה חצר הקובעת למעשר וא"כ אין כאן ראיית פני הבית כלל וא"כ הוי כקודם גמר מלאכה דאסור לאכול אכילת קבע וכאן בעומר אפילו אכילת ארעי ג"כ אסור לפי שהיו מהבהבין אותו באור לקיים מצות קלי כדאמרינן במנחות שם והאור קובע למעשר דהמהבהב שבלים באור אסור לאכול מהם ארעי כדאמרינן בתוספתא ובירושלמי א"כ לא הוי ממשקה ישראל ואע"ג דהאור אינו קובע אלא מדרבנן מ"מ אף באיסור דרבנן כל שאיסורו בגופו פסול משום ממשקה ישראל כדאמרינן בפסחים והנה מדברי התוס' מנחות (פ"ד ע"א) ד"ה שומרי נראה דס"ל דבאיסור דרבנן ליכא פסול משום ממשקה ישראל שהרי הקשו שם בספיחי שביעית איך מותר להביא מהם העומר הא אסור לאכול מן המשומר וא"כ לא הוי ממשקה ישראל

ותי' דמדאורייתא בצירה דוקא אסור אבל לא לאכילה ומכלל דס"ל דמדרבנן אסור אף באכילה וכן הקשו שם בתוס' לר"ע דספיחין אסורין מדאורייתא הא לא הוי ממשקה ישראל ואמאי לא הקשו ג"כ לרבנן דהא לכ"ע עכ"פ ספיחים אסורים מדרבנן וכן מלשון התוס' שם (ס"ח ע"א) ד"ה והא ג"כ נראה דאי חדש בט"ז קודם העומר לא היה אסור רק מדרבנן לא היה פסול משום ממשקה ישראל ע"ש וקשה הא להדיא מוכח בפסחים דאף באיסור דרבנן כל שאיסורו בגופו פסול משום ממשקה ישראל]:

והנה אי באיסור דרבנן ג"כ פסול משום ממשקה ישראל כדאמרינן בפסחים יש לעיין דבדמאי פ"א משנה ג' בדברים הפטורים מן הדמאי חשבינן שירי מנחות ובתוספתא שם אמרינן דשירי מנחות ב"ש מחייבין בדמאי וב"ה פוטרים דלי"ל לב"ש דאימת קדשים על ע"ה והנה א"צ להפריש דמאי יקשה איך קרב הקומץ הא לא הוי ממשקה ישראל ואע"ג דדמאי דרבנן מ"מ הא אף באיסור דרבנן ג"כ פסול משום ממשקה ישראל ואין לומר משום דמאכילין את העניים דמאי א"כ כיון די"ל היתר לעניים חשיב ממשקה ישראל דהא ב"ש לשטתייהו דס"ל דאין מאכילין את העניים דמאי ואפשר דאף בשאר איסורי דרבנן לא חשיב ממשקה ישראל מ"מ דמאי דקיל יותר משאר איסורי דרבנן כדאשכחן בכמה דוכתי הקילו אף לענין זה וצ"ע [ובעיקר מה דס"ל לב"ש דצריך להפריש דמאי בשירי מנחות יש לעיין איך יכול להפריש הא אינו בעלים עליהם דמשלחן גבוה קא זכו והנה בירושלמי ריש תרומות איבעי לן אם גזבר יכול להפריש של הקדש אי חשיב כמו בעלים א"כ הרי אפשר למפשט מהכא]:

הנה לפי מה דאמרינן דטבל לא חשיב ממשקה ישראל זה דאין מפרישין חלה מן המנחות הוא משום דגלגול הקדש פוטר ולפ"ז לחמי תודה למ"ד קק"ל ממון בעלים חייבין בחלה ואם לא מפריש פסולין דלא הוו ממשקה ישראל דאף לחמי תודה צריכים להיות ממשקה ישראל כדאמרינן בתוספתא פ"ח דמנחות אך נראה עוד טעם במנחות שא"צ להפריש מהן חלה משום דאינן ראוין לאכילה קודם הקטרת הקומץ והוי כמו מעשר שני בגבולין דאף למ"ד מע"ש ממון הדיוט ג"כ פטור מן החלה משום דאינו ראוי שם לאכילה כמ"ש תוס' קידושין (נ"ג ע"ב) ובבכורות (ט' ע"ב) וכ"ש מנחות שאין ראוין עתה בשעת גלגול כלל לאכילה וא"כ ה"נ לחמי תודה אף למ"ד קק"ל ממון בעלים קודם הקרבה ג"כ פטורין מן החלה ואין בהם פסול ממשקה ישראל ורק לאחר זריקה חייבין בחלה וכן בשירי מנחות לר"י דס"ל בקידושין דכהנים לאו משלחן גבוה קא זכו ומקדש בחלקו מקודשת מנחת מחבת ומרחשת ומאפה תנור פטורין משום דגלגול הקדש פוטר דכהנים לא זכו אלא לאחר הקטרת הקומץ וכן במנחת הסלת לפי שהיה מגבלן במים

קודם קמיצה איכא גלגול הקדש אבל מנחת חוטא למ"ד שלא היה מגבלה במים וכן מנחת קנאות רק הכהנים לשין אותן אח"כ נראה דלר"י חייבין בחלה:

ותרומה אי חשיבא ממשקה ישראל נחלקו רש"י ז"ל ותוס' בזבחים פ"ח דרש"י ז"ל ס"ל דלא חשיב ממשקה ישראל לפי שאסור לזרים ושיטת התוס' שם כיון דמותר לכהנים חשיב ממשקה ישראל ע"ש [ולרש"י ז"ל ה"ה מעשר ראשון לר"מ דאסור לזרים דלא חשיב ממשקה ישראל] ויש לעיין בלא טעם דממשקה ישראל איך אפשר להביא מנחות ונסכים מן התרומה הא איכא משום משמרת תרומותי דאסור לשרוף תרומה טהורה וכמו דאין מביאין מנחות מן השביעית כדאמרינן בפ' כל קרבנות ציבור משום דכתיב לאכלה ולא להפסד וצריך לשרוף את הקומץ ואפילו שתי הלחם ולחם הפנים וכן לחמי תודה שאין בהם למזבח ג"כ אין מביאין מפני שממעט בזמן אכילתן ובמקום אכילתן של התרומה דהא אסור ליתן תבלי תרומה לתוך קדשים משום דממעט באכילת תרומה כדאמרינן בזבחים (ע"ו) ואפילו ר"ש דמתיר התם הוא רק משום דתרומת תבלין דרבנן כדאמרינן שם וצ"ל דודאי אסור להביא וזה שכתבו התוס' הוא רק דאינו נפסל משום ממשקה ישראל ולפ"ז יש ליישב התוס' שכתבו דתרומה חשיבא ממשקה ישראל מהתוספתא פ"א דמעילה דקתני דאין מביאין מנחות מן התרומה ומצאתי בס' זרע אברהם שהעיר בזה] דלכתחילה לכ"ע אין מביאין מטעמא אחרינא כמ"ש וע"כ דהני דחשיב התם בהתוספתא דאין מביאין מהם לאו כלהו משום ממשקה ישראל דהא חשיב התם נמי מעשר ומע"ש ודאי הוי ממשקה ישראל וזה דאין מביאין הוא ע"כ מטעמא אחרינא וזה דמסקינן שם בתוספתא דאם הביא לא קידש י"ל כיון דאין מביאין מנחות מן התרומה משום משמרת תרומותי א"כ אפילו בדיעבד פסול משום מצוה הבאה בעבירה וכמו ערלה וכה"כ שכתב הרמב"ם ז"ל דאין מביאין מהם מנחות ונסכים משום מצוה הבאה בעבירה ואם הביא לא נתקדש וכן בפירות שביעית כיון דאסור להביא משום לאכלה ולא להפסד והוי איסור דאורייתא אם הביא לא קידש אך בתוספתא שם קתני ג"כ לחמי תודה דאין מביאין מן התרומה ואע"ג דכולן לאכילה ואין בהם למזבח צ"ל דהתם משום דממעט באכילתן וכמ"ש ובלחמי תודה איכא ג"כ מיעוט באכילת קדשים דלחמי תודה נאכלים לכל אדם וכשמביא מן התרומה אין נאכלים אלא לכהנים וממעט באכילתן ואיסור למעט באכילת קדשים נראה שהוא מדאורייתא דהא בתמורה (כ"ג) מפקינן מקרא דיאכלוה דאם היתה אכילה מרובה לא יאכלו תרומה וחולין עמה ומזה מפקינן התם דעבדינן תקנה להקדש שלא יבואו לידי פסול אך בזה דאין מביאין לחמי תודה מן התרומה נראה עוד טעם משום דצריך ליטול מהם תרומת לחמי תודה ותרומת לחמי

תודה היא כתרומה דהא איבעי לן במנחות (ע"ז) אי חייבין עליהם מיתה וחומש ומדמעת וכתב רש"י כת"י שם משום דתרומה מעלייתא היא ואי אין חייבין עליה מיתה וחומש הוא רק משום דמיעט רחמנא בו וחמישיתו היינו דוקא בו ולא בתרומה אחרת כמ"ש רש"י ז"ל אבל זה ודאי דתרומת לחמי תודה תרומה היא וא"כ דצריך לחול על תרומת לחמי תודה שם תרומה ואי אפשר לשם תרומה לחול על תרומה ולחמי תודה להביא מן השביעית ג"כ ודאי אסור מה"ת אע"ג דכולהו לאכילה דהא בעינן למימר בבכורות דעיסת שביעית תהא פטורה מן החלה משום דאי תיטמא בת שריפה היא וזה דחייבת הוא רק משום דכתיב לדורותיכם וא"כ ודאי אסור להביא לחמי תודה מן השביעית כיון דאם תטמא בת שריפה היא וכיון דאין מביאין מדאורייתא אם הביאן הוי כערלה וכה"כ דפסול משום מצוה הבאה בעבירה כמ"ש הרמב"ם ז"ל. עוד יש לדון בזה דאין לחמי תודה באין מן התרומה מטעם אחר משום דלחמי תודה הם לעולם דבר שבחובה ואין באין אלא מן החולין וכמו דאין לחמי תודה באין מן המעשר כדאמרינן במנחות פ"א וגם בדיעבד פסול בדבר שבחובה שהביא שלא מן החולין כמ"ש הרמב"ם ז"ל מיהו בעיקר זה דדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ואינו בא מן המעשר יש לדון אי הטעם משום קדושה דלדבר שבחובה בעינן חולין ממש וא"כ ה"נ מתרומה דא"י להביא דהא קדוש עוד יותר ממעשר או הטעם במע"ש הוא משום כיון דכבר יש עליו חובת הבאת מקום ובכל קרבנות יש חובת הבאת מקום כדאמרינן בתמורה (י"ז ע"ב) א"כ אינו יכול לפטור עצמו בדבר שכבר יש עליו חיוב הבאת מקום מקודם וא"כ זה ל"ש בתרומה אך בפשוטו הוא משום הקדושה ובמה דאין מביאין לחמי תודה מן השביעית ג"כ יש לדון מטעם אחר משום דלאכלה ולא לסחורה כיון דלחמי תודה הם לעולם דבר שבחובה אף אם התודה עצמה היא נדבה כדאמרינן בפ' התודה ואסור לפרוע חובו מפירות שביעית דחשיב סחורה כדאמרינן בירושלמי פ"ג דדמאי ובתוספתא פ"ז דשביעית ומ"ל פורע חובו להדיוט ומ"ל פורע חובו לגבוה וזה דאצטריך קרא לדבר שבחובה שאינו בא מן המעשר ואע"ג דבמע"ש ג"כ אסור לפרוע חוב משום סחורה כדאמרינן בע"ז ר"פ השוכר גבי לא יאמר אדם לחברו העל פירות מע"ש לירושלם לחלק כו' הרי כתבו שם בתוס' דאיסור סחורה במע"ש אינו אלא מדרבנן ועוד י"ל טעם לפסול לחמי תודה וכן מנחות מן השביעית דלחמי תודה וכן מנחות לא משכחת לה אלא מספיחים וספיחים לכ"ע אסורים באכילה עכ"פ מדרבנן ולא חשיב ממשקה ישראל ומה דמביאין מנחת העומר מספיחי שביעית הוא משום דמצותה בכך כמ"ש תוס' מנחות (פ"ד ע"א):

ואם נסכים באים מכרם רבעי י"ל דתלוי בפלוגתא דב"ש וב"ה אי ילפינן קדש קדש ממעשר כיון דנסכים הם דבר שבחובה ואין באין אלא מן החולין ולא מן המעשר א"כ לב"ה דכרם רבעי הוא ג"כ קדש כמו מעשר א"כ דבר שבחובה אין באין מהם וכן שאר קרבנות חובה אין באין ממעות של כרם רבעי ולב"ש ה"ה כחולין עוד יש דין בנסכים שאין באים ממעשר שני משום דבעינן במע"ש אכילה שיש בה שמחה כמ"ש תוס' מנחות (פ"ב ע"א) ויש לחקור אם יש דין זה אף בכרם רבעי אך בלבד זה יש לחקור אם בכלל אפשר להביא קרבנות ממעות של כרם רבעי דזה דשלמים ותודה באין מכסף מע"ש הוא משום דילפינן שם שם כדאמרינן בזבחים (נ') ועל כרם רבעי ליכא ילפותא וא"כ אין מביאין כלל קרבנות ממעות כרם רבעי ומשום דממעט באכילתן דצריך לשרוף את האימורים וגם ממעט בזמן אכילתן דאסור למעט באכילת מע"ש כדאמרינן במע"ש פ"ג מ"ב ולענין זה אפשר דאף בכרם רבעי כן דהא ילפינן קדש קדש ממעשר ואסור למעט באכילת קדשים:

ואם מביאין מנחות מן הבכורים תלוי בפלוגתא דרש"י ז"ל ותוס' אי מביאין מנחות מן התרומה דהיכא דאסור לזרים ומותר לכהנים אי מקרי ממשקה ישראל אך נראה דלמ"ד בכורים קדשי המקדש דאשכחן פלוגתא בזה בירושלמי אי בכורים קדשי הגבול או קדשי המקדש ע"ש אי קדשי המקדש הן אי אפשר לשנותן לקדש אחר כמו שאי אפשר להתפיס עולה בשלמים וכיוצא בו:

ובדין ממשקה ישראל נראה לומר דאפילו אם כשהן עתה של הקדש ליכא איסור רק אם היו חולין היה איסור עליהם ג"כ לא חשיב ממשקה ישראל דאמרינן בפ"ב דפסחים ועוד אמר ר' יהודה שתי חלות של תודה פסולות היו מונחות ע"ג האצטבה ואמרינן שם שהיו פסולות לפי שהן מרובות דאין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה ע"ש וקשה הא ס"ל לר"י דילפינן שאור דאכילה משאור דראיה וחמץ של הקדש מותר באכילה א"כ לדידיה אמאי אין מביאין תודה בחג המצות הא שפיר יכול להביא ולאכול אף החמץ ונראה דזה דא"י להביא תודה בחג המצות מפני חמץ שבה משום דלא הוי ממשקה ישראל ואע"ג דכשהיא של הקדש מותר באכילה מ"מ כיון שאילו היתה של ישראל היה אסור באכילה אין זה ממשקה ישראל וצ"ע בזה:

ובשוחט בקדשים סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים אף למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף נראה דפסול אע"ג דהגמר שחיטה היתה בפנים מ"מ פסול משום דלא הוי ממשקה ישראל דבשחט סימן אחד בחוץ איכא משום שחוטי חוץ אפילו למ"ד אינה לשחיטה

אלא לבסוף כדאמרינן בחולין משום שעשה בה מעשה חטאת העוף א"כ נאסרה באכילה משום שחוטי חוץ ולא הוי ממשקה ישראל:

ובחלב ודם ליכא פסול משום ממשקה ישראל דהכי גלי רחמנא כדאמרינן בחולין (צ' ע"ב) אך י"ל דזה דוקא בדם הראוי לזריקה דבהכי גלי רחמנא אבל דם שאינו ראוי לזריקה כגון דם התמצית וכן דם בהקטרה אפשר דבכה"ג אסור משום ממשקה ישראל והנה יש להביא ראיה מההיא דתמיד דאמרינן דקרע הלב והוציא את דמו כו' ולמה היה צריך לעשות כן ולכאורה משום דאסור להקטיר דם על המזבח משום ממשקה ישראל דרק בזריקה הותרה ולא בהקטרה אבל בפי' הרא"ש ז"ל שם כתב דמש"ה צריך להוציא את דמו משום דהדם שבלב לא נתקבל בכלי והוי כנשפך מן הצואר על הרצפה ע"ש היינו דדם שלא נתקבל בכלי דם פסול הוא וכ"כ התוס' פסחים (ס"ה ע"א) ד"ה שמא דדם שלא נתקבל בכלי דם פסול הוא ואסור להעלותו על המזבח ולא הוי כדם התמצית שהוא כמים בעלמא ע"ש ואע"ג דהכא אין זורקין הדם על המזבח רק מקטירין אותו עם הלב מ"מ אסור להעלות פסולין אפילו שלא כאופן מצותן וכדמוכח מזבחים כ"ו גבי היא בפנים ורגליה בחוץ דקיבל ואח"כ חתך פסול ומוקמינן משום שמנונית שהוא בשר ומפסיל ביוצא ואע"ג דאינו מקטירו רק זורקו ובבשר ל"ש זריקה ומוכח דאסור להעלות פסולין על המזבח בכל אופן א"כ כמו בשר פסול אסור בזריקה ה"נ דם פסול אסור בהקטרה והנה לפי פי' הרא"ש ז"ל אתי שפיר מה דבפ' ק"ק גבי סדר הקרבת עולת העוף לא קתני דקרע את הלב והוציא את דמו וקתני רק דהסיר את המוראה והנוצה וספגו במלח וזורקו ע"ג האשים ולפי פי' הרא"ש ז"ל אתי שפיר דהטעם דהיה קורע הלב ומוציא דמו הוא משום דהוי דם שלא נתקבל בכלי א"כ בעוף דל"ש קבלה בכלי יכול להקטיר עם הדם אך אכתי יש לעיין דבזבחים (צ"ב ע"ב) איבעי לן חטאת העוף שהכניס דמה בצוארה מהו צוארה ככלי שרת דמי ומיפסיל או כצואר בהמה דמי מדמה אמר רחמנא ולא בשרה וכתב רש"י ז"ל צוארה ככ"ש דמי שהרי לא הוזקקה בקבלת כלי וזה כלייה ע"ש א"כ לפ"ז אי צוארה ככ"ש דמי א"כ גם עוף טעון קבלה רק צוארה הוי ככ"ש וזה כלייה א"כ אותו הדם שלא יצא דרך צואר מחוסר קבלה וא"כ דם שבלב דליבא משאב שאיב כיון דאותו דם לא יצא דרך צואר א"כ הוי כקודם קבלה ואכתי בעולת העוף אמאי לא היה קורע הלב להוציא דמו מיהו רש"י ז"ל בכריתות (כ"ב) כתב דהלב מושך הדם מבית השחיטה א"כ אפשר דאותו הדם כבר היה בצואר והוי לאחר קבלה אך לפ"ז אכתי יש לעיין דאם כבר היה הדם בצואר ונתקדש אמאי לא ימצה אותו הדם על המזבח דהוי כמו שנשפך מן הצואר של עוף על הרצפה ובזבחים איבעיא לן אם נשפך דם העוף

על הרצפה ואספו מהו אצרוכי הוא דלא אצרכיה רחמנא לכ"ש לפיכך אוספו וכשר כו' ופי' רש"י ז"ל אצרוכי הוא דלא אצרכיה לכ"ש וצואר דידיה הוא במקום כ"ש והלכך אוספו וכשר להזותו עכ"ל וא"כ ה"נ האי דם שבלב דהוי כנשפך מן הצואר על הרצפה וא"כ יאסוף אותו הדם ויתן על המזבח ואף בחטאת העוף יעשה כן ולא מצינו בחטאת העוף שהיה אוסף דם שבלב ומזה על המזבח וצ"ע:

והנה לפ"ז דדם הותר לגמרי לגבי מזבח בכל ענין ואפילו שלא כדרכו ואפילו בהקטרה הנה הרמב"ם ז"ל כתב בה' כלי המקדש דהמור שהיה בקטורת הוא הדם הצרור בחיה שבהדו וכתב ע"ז הראב"ד ז"ל אין דעתי מקבלת שיכנסו במעשה הקדש דם שום חיה בעולם כ"ש דם חיה טמאה עכ"ל והיינו משום דלא הוי ממשקה ישראל ואע"ג דדם הותר לגמרי לגבי מזבח ואף בהקטרה א"כ אמאי כתב דאין להכניס במעשה הקדש דם שום חיה בעולם ואפילו טהורה וצ"ל דאף דכשהותר לגבי מזבח ולגמרי הותר הוא רק דם בהמה דשייך בה זריקה והותר אף בהקטרה אבל דם חיה באיסורא קיימא:

כתבו התוס' מנחות (ו' ע"א) ד"ה דומיא על הא דאמרינן דממשקה ישראל הוי ממעטינן רק דומיא דערלה וכה"כ שלא היתה להם שעת הכושר ז"ל וא"ת והא אמרינן בפ' כ"ש זאת אומרת כה"כ עיקרן נאסר הואיל והיתה להם שעת הכושר קודם השרשה וי"ל דכלאים דכתיב בהאי קרא איירי בענבים שעושין מהם יין לנסכים כדדרשינן בפסחים מן המאתים ממותר ב' מאות שנשתיירו בבור הנהו לא היתה להם שעת הכושר דדוקא חרצן שנזרע הוא שהיה לו שעת הכושר קודם השרשה ומן החרצן אין עושין נסכים עכ"ל ויש לעיין ל"ל לאוקמא דוקא בנסכים אף במנחות מצי שפיר לאוקמא ולא היה להן שעת הכושר ואע"ג דהחטה שזרע היה לה שעת הכושר קודם השרשה הא חטים הוי דבר שזרעו כלה א"כ החטים שגדלו בכרם ורוצה להביא מהם מנחות לא היו להם שעת הכושר וצ"ע:

הקשו התוס' (חולין ק"מ) גבי צפורי מצורע של עיר הנדחת הא לא הוי ממשקה ישראל ותי' ואפשר דלא ממעטינן ממשקה ישראל אלא דומיא דערלה וכה"כ שלא היה להם שעת הכושר כדאמר פ"ק דמנחות והלכך אפילו לכפרה מותרות עכ"ל והנה יש לעיין דאי בעינן דוקא שלא היתה להם שעת הכושר א"כ אמאי אין מביאין מנחות ונסכים מן הטבל משום דאינו ממשקה ישראל הא היתה להם שעת הכושר לפני מירוח ואף אכילת קבע מותר מה"ת קודם מירוח [וזה דהיה להם שעת הכושר היינו שעת הכושר לאכילה ולא להקרבה דטריפה שלא היה לו שעת הכושר כתב רש"י ז"ל במנחות שם היינו דנטרפה במעי אמה ע"ש אבל אם נטרפה לאחר שנולדה אף כשהיא מחוסר זמן

מקרי היה לה שעת הכושר ואפשר כיון דקי"ל יש שינוי באיסורי מזבח כגון נעבד ואתנן ומחיר דהשתחוה לקמה החטין כשר למנחות (וכן בכל איסורי מזבח דבע"ז בעינן למפשט דיש שנוי מההיא דכל האיסורים לגבי המזבח ולדותיהן מותרות משום שנוי] א"כ לגבי איסורי מזבח כל שנשתנה כגון חטין ועשאן סלת חשיב כמו דבר חדש ואין האיסור של קודם מועיל אח"כ וכמ"ש תוס' (ב"ק ס"ה ע"ב) ד"ה הא בנתן לה באתננה חטים ועשאן סלת ע"ש א"כ ה"נ י"ל לגבי היתר הסלת למנחה אע"ג דהיתה לו שעת הכושר קודם מירוח מ"מ כיון דלאחר שנעשה סלת דפנים חדשות באו לכאן לא היתה לו שעת הכושר אין מה שהיה מותר מקודם מועיל אח"כ כמו שאין האיסור של קודם מועיל אח"כ מיהו ביין ונסכים יש לעיין אמאי אין מביאין מן הטבל נהי דענבים ועשאן יין ג"כ הוי שנוי מ"מ לא נעשה טבל אלא לאחר שהוא יין דהא קי"ל היין משירד לבור ולר"ע משיקפה וא"כ היה לו שעת הכושר:

הקשה השמ"ק מנחות (ה' ע"א) בהשמטות לרב דאמר מנחת העומר שקמצה שלא לשמה פסולה הואיל ובאה להתיר ולא התירה ל"ל לטעם זה תי"ל דרב ס"ל דהאיר המזרח אינו מתיר א"כ פסולה משום דלא הוי ממשקה ישראל משום חדש כדאמרינן שם לר"ל כיון דס"ל יש מחוסר זמן לבו ביום ע"ש ונראה לומר דנ"מ אם הקריבו ב' מנחות של עומר כאחת אחת לשמה ואחת שלא לשמה דפסול דממשקה ישראל ליכא הכא דליכא אף חסרון זמן לבו ביום ובלא טעם דבאה להתיר ולא התירה היתה כשרה וכמו בשחט ד' כבשים על ב' חלות דאמרינן (במנחות מ"ח) דמושך שנים מהם וזורק דמן שלא לשמן שאם אי אתה אומר כן הפסדת את האחרונים וכתב רש"י ז"ל שאם אי אתה אומר כן לזרוק את שלא לשמה תחילה אלא את לשמו תחילה הפסדת את האחרונים כדאמר לעיל אין לך דבר שנראה לשמו ונדחה מלשמו כגון הני דמשזרק ראשונים לשמן תו לא חזו הנך לשמן וכיון דנדחו מלשמן אין כשרין שלא לשמן כשאר כל הזבחים לישנא אחרינא שאם אי אתה אומר כן אלא ארבעתן לשמן הפסדת את הנזרקים באחרונה דהא לא צריכי ופסולין עכ"ל והנה אף ללשון ראשון הוא דוקא אם עשה הראשונים לשמן ואח"כ האחרונים שלא לשמן כיון דנדחו מלשמן פסולים שלא לשמן אבל בב"א אלו לשמן ואלו שלא לשמן כשרים דהא ראוי לשמו א"כ ה"נ בקמץ ב' מנחות העומר והקטיר בב"א אחת לשמה ואחת שלא לשמה כשרה וליכא ג"כ פסול משום ממשקה ישראל אבל מטעם דבא להתיר ולא התירה פסול דמנחת העומר פסולה שלא לשמה [ובהא דאמרינן שם לר"ל דמנחת העומר שנקמצה שלא לשמה כשרה ושיריה אין נאכלים עד שיביא מנחה אחרת ומשום דקסבר האיר המזרח מתיר וליכא פסול משום ממשקה

ישראל ע"ש והנה יש לעיין נהי דאיסור חדש ליכא מ"מ איך מקריבין אותה קודם שתי הלחם דעצרת דאין מקריבין מנחה מן החדש קודם שתי הלחם ואף מנחה של שעורים אין מקריבין כדאמרינן שם (פ"ד ע"ב) ורק מנחת העומר מצותו בכך אבל כיון שנקמצה שלא לשמה ואינו עולה לחובה איך מקריבין אותה קודם שתי הלחם ויש להוכיח מזה דקודם שתי הלחם לא רק אם הקריב כשר רק אם התחיל עבודתה כגון שנקמצה מקריבין אותה לכתחילה]:

ובשעיר המשתלח אי שייך בו פסול ממשקה ישראל נראה דל"ש דהא (בחולין י"א) מייתינן ראיה דאזלינן בתר רובא משעיר המשתלח וליחוש דילמא טרפה וכי תימא מאי נפקא לן מינה אין הגורל קובע אלא בראוי לשם כו' ומוכח דמצד עצמו היה טריפה כשר ורק דאין הגורל קובע אלא בראוי לשם והרמב"ם י"ל כתב דזה דטריפה פסול בשעיר המשתלח הוא משום דכתיב יעמד חי ואע"ג דבכל הקדשים טריפה פסול משום ממשקה ישראל כדאמרינן בפ"ק דמנחות ומוכח להדיא דפסול ממשקה ישראל ליכא בשעיר המשתלח והטעם משום דלשעיר המשתלח צריך ריבוי מיוחד לכל הפסולים שפוסלים בו דביומא (ס"ג ע"ב) אצטריך קרא לשעיר המשתלח דמום פוסל בו וכן שמחוסר זמן פסול בו ע"ש א"כ דממשקה ישראל דליכא קרא בשעיר המשתלח דפוסל בו כשר ועוד דלעולם שעיר המשתלח אינו ממשקה ישראל דהא מחיים אסור משום אמ"ה ולאחר שילוח הוא נבלה ולי"ל דקודם שילוח חשיב ממשקה ישראל אף שהוא אסור משום אמ"ה משום דאפשר לשוחטו ולאכלו דא"כ טבל אמאי לא חשבינן למשקה ישראל אע"ג דיכול לתקנו ולאכלו ומוכח דכל שיש בו איסור אע"ג דיכול לתקן האיסור לא חשיב ממשקה ישראל כ"ז שלא תיקן האיסור וזה דבשאר קרבנות ליכא פסול משום ממשקה ישראל משום דאיכא שחיטה וכיון דמשחיטה ואילך ראוי לישראל שפיר דמי אבל בשעיר המשתלח דליכא שחיטה ואין לו שום היתר לעולם דמעיקרא אמ"ה ואח"כ נבלה לא הוי ממשקה ישראל רק בשעיר המשתלח ליכא האי פסול:

והנה בזה מתיישב קושית התוס' תמורה (כ"ח ע"א) על הא דאמרינן שם בגמרא דרובע ונרבע פסולים למזבח מק"ו מבע"מ מה בע"מ שלא נעבדה בה עבירה פסול לגבי מזבח רובע ונרבע שנעבדה בהם עבירה אינו דין שאסורים לגבי מזבח חורש בשור וחמור יוכיח כו' מה לשור וחמור שאין חייבין מיתה תאמר ברובע ונרבע שכן חייבין מיתה ואמרינן טול לך מה שהבאת הרי שנעבדה בהן עבירה בב' עדים כו' והקשו בתוס' שם ברובע ונרבע בעדים ל"ל ק"ו הא בלאו ק"ו נמי כיון שחייבין מיתה א"כ לא הוי ממשקה ישראל ע"ש ולפ"ז אצטריך ק"ו דאף לשעיר המשתלח פסול דפסול ממשקה ישראל אין

בו אבל השתא דמייתינן לה מק"ו מבע"מ א"כ ה"נ שעיר המשתלח כיון דבע"מ פסול בו כדילפינן ביומא ס"ג מקרא א"כ ה"נ פסול בו רובע ונרבע ומשכחת לה רובע ונרבע בשעיר המשתלח אע"ג דאין הגורל קובע אלא בראוי לשם כגון שהומם שעיר המשתלח וחיללו עליו וכדמוקמינן ביומא שם למחוסר זמן ע"ש]:

עוד איכא נפקותא בין אם הפסול הוא משום ממשקה ישראל או מק"ו מבע"מ דאם נתערב זה הרובע בעדים בשנים ובאלה השנים היה אחד שפסול למזבח מפסול אחר דזה דבע"ח אינם בטלים הוא רק מדרבנן דהשתא דהפסול הוא משום ק"ו מבע"מ א"כ הו"ל שנים הפסולים למזבח ואחד כשר ואין הפסולים בטלים אבל אם הפסול היה רק משום ממשקה ישראל כיון דאיסור אכילה שבו לישראל בטל כיון דאיכא שנים המותרין באכילה להדיוט וכיון דאיסור אכילה שבו נתבטל א"כ מתכשר אף לגבוה דהוי ממשקה ישראל דמותר לישראל והוי כמו ערלה שבטלה במאתים דמביאין מהם נסכים כדאמרינן בפסחים (מ"ח) מקרא דוצאן מן המאתים כו' וא"כ איכא שנים הכשרים למזבח ואחד פסול וממילא בטל האחד בשנים דאף פסולי מזבח בטלים ברוב כדמוכח בר"פ התערובת:

ובפרת חטאת אי שייך פסול ממשקה ישראל נראה דשייך דהא בחולין (י"א) ילפינן דאזלינן בתר רובא מפרה אדומה ודילמא טרפה היא וכי תימא מאי נ"מ חטאת קרייה רחמנא ע"ש ופסול טרפה הוא משום דלא הוי ממשקה ישראל ופוסל בה משום דחטאת קרייה רחמנא ודינה כקרבן לענין זה והנה לפ"ז יש לעיין איך שורפין אותה עם גיד הנשה שלה הא לא הוי ממשקה ישראל כדאמרינן בחולין (צ' ע"ב) וכי תימא דרק בשחיטתה וזריקתה חשיבא כחטאת אבל לא בשריפתה הא אמרינן בספרי עיין בר"ש פרה פ"ד מ"א ע"ש] דפרה נשרפת בלילה משום דכתיב חטאת היא ושריפתה כהקטרת אימורים דכשרין כל הלילה וצ"ל דכאן גזיה"כ הוא שנשרפת כולה:

ובקרבנות עכו"ם הקרבין בבמה שלהם אי שייך פסול ממשקה ישראל נראה דל"ש דהא ממעטינן טרפה רק מדכתיב להחיות זרע וכן בהמה טמאה ממעטינן ג"כ מקרא דכתיב מכל בהמה הטהורה ולא ממעטינן משום ממשקה ישראל מיהו אפשר דבקרבנות עכו"ם אזלינן בתר דידהו ולא בתר ישראל וכיון דלדידהו שרי קרבנן כשר מיהו בקרבנות עכו"ם הקרבין במקדש ודאי אזלינן בתר ישראל ולא בתר דידהו וכל שאסור לישראל פסול אפילו בקרבן עכו"ם ועוד נראה דאפילו לחומרא לא אזלינן בתר דידהו דאם מותר לישראל ולדידהו אסור כשר לקרבן דהא לר"ל דס"ל בחולין דאין מזמנין עכו"ם על בני

מעים ומ"מ בעולת עכו"ם מקטירין אף הבני מעים ולא מצינו חילוק בהקטרה בין עולת ישראל לעולת עכו"ם:

סימן לד - פסול בע"מ

א

פסול בע"מ שאני משאר פסולים שי"ל פדיון וזה דוקא בבהמה אבל שאר קדשי מזבח אם נעשו בע"מ אי"ל פדיון כדאמרינן בר"פ המנחות והנסכים ובבהמה ג"כ הוא רק בזו הראויה להעמדה והערכה למ"ד קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה:

כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' עירוכין המקדיש את בהמתו סתם או שהקדיש את נכסיו סתם רואין כל בהמה תמימה הראויה להקריב ע"ג המזבח זכרים ימכרו לצרכי עולות ויקריבו אותן עולות והנקבות ימכרו לצרכי שלמים ויקריבו אותן שלמים והדמים יפלו לבדק הבית שסתם הקדשות לב"ה וע"ז נאמר ואם בהמה אשר יקריבו כו' כלומר כל הראוי לקרבן ע"ג המזבח יקרב וכתב עוד שם הקדיש נכסיו סתם והיו בהן יינות ושמנים וסלתות ועופות הראויין ליקרב ע"ג המזבח ימכרו לצרכי אותו המין ויקריבו אותן והדמים ילקח בהם זכרים ויקריבו עולות ומפני מה יקריבו דמי אלו עולות ודמי הבהמה התמימה יפלו לבדק הבית לפי שהבהמה הקדושה למזבח אם נפל בה מום י"ל פדיון כמו שיתבאר והסלת והיין והשמן והעופות שנפסלו אי"ל פדיון שנאמר והעמיד את הבהמה כו' כל שאינו בכלל העמדה והערכה אי"ל פדיון עכ"ל וקשה טובא חדא מה ענין זה לקדשי מזבח ולהחילוק בין בהמה הקדושה למזבח לסלת ויין כו' הא אמרינן דסתם הקדשות לב"ה ובקדשי ב"ה אין חילוק מבהמה לשאר דברים ועוד הרי מ"מ נפדה הוא שהרי כתב הרמב"ם ז"ל בעצמו דאף יינות שמנים וסלתות ימכרו לצורכי אותו המין וא"כ אמאי דמי הבהמה נופלים לב"ה ודמי אלו לצורכי עולות ועיין בראב"ד ז"ל שם:

ונראה לע"ד לומר לפי מה דאמרינן בשלהי תמורה בקדשי ב"ה שמתו רש"א תמימים יקברו בע"מ יפדו ומקשינן הא ס"ל לר"ש דקדשי ב"ה לא היו בכלל העמדה והערכה אמאי תמימים יקברו ואמרינן שם משום דחזו להקרבה דהמתפיס תמימין לב"ה כשהן נפדין אין נפדין אלא למזבח שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם ע"ש היינו דכיון שנפדין למזבח דינן כקדשי מזבח לענין העמדה והערכה וזהו מעלה דרבנן כמ"ש רש"י ז"ל שם דעבוד להו מעלה כקדשי מזבח והתוס' שם ד"ה משום הקשו מההיא דשבועות (י"א) דפרה דנשחטה תפדה ופרכינן והא בעי העמדה והערכה ומוקי לה כר"ש דקדשי ב"ה לא היו בכלל העמדה והערכה ומה בכך והא פרה תמימה היא ותקבר מיבעי

ליה ותי' שם ב' תירוצים ובחד תי' כתבו דדוקא היכא דשינה דתמימים עומדים למזבח והוא הקדיש לב"ה התם איכא האי דינא דדינן כקדשי מזבח להעמדה והערכה אבל פרה דלא שינה בה דמצותה להיות תמימה בזה ליכא האי דינא ונפדית ע"ש והנה זהו מה שכתב הרמב"ם ז"ל בהקדיש יינות שמנים וסלתות ועופות דאם היה כוונתו לב"ה לא היה להם פדיון כיון דגם הם נפדין לצורכי מזבח כיון שראוים למזבח וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שם דימכרו לצורכי אותו המין דכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח א"כ דינן לענין פדיון כקדשי מזבח ואם הקדיש אלו לקדשי מזבח אין להם פדיון משום דלאו בני העמדה והערכה נינהו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שם א"כ באלו אי אפשר לומר שהיה כוונתו לב"ה דהם עצמם אין ראוים לב"ה וגם לפדותם אי אפשר וכל שאין כוונתו לב"ה בסתם אמרינן דכוונתו לצורכי עולות ואם כוונתו לצורכי עולות שפיר י"ל פדיון כשאר עצים ואבנים שהקדישן לצורכי עולות דנפדין ואע"ג דהכא ראוין למזבח הן ואין נפדין אלא למזבח מ"מ האי מעלה דעבוד רבנן שיהא דינן כקדשי מזבח לענין פדיון לא אשכחן רק בהקדיש דבר הראוי למזבח לב"ה וכמ"ש בתוס' משום דשינה בדבר הראוי למזבח והקדישה לב"ה אבל בהקדיש דבר הראוי למזבח לצורכי עולות שהוא ג"כ הקדישו למזבח רק לקדושת דמים לא אשכחן זה ומש"ה כתב הרמב"ם ז"ל במקדיש יינות שמנים וסלתות דימכרו לצורכי עולות ומדוקדק מאד לשון הרמב"ם ז"ל ומפני מה יקריבו דמי אלו עולות ודמי הבהמה התמימה יפלו לב"ה לפי שהבהמה הקדושה למזבח אם נפל בה מום י"ל פדיון כו' היינו דשפיר י"ל בהקדיש בהמה תמימה סתם דדעתו לב"ה ואע"ג דהמקדיש דבר הראוי למזבח לב"ה דינה לענין העמדה והערכה כקדשי מזבח מ"מ דאף אם היתה למזבח ג"כ ראויה לפדיון היא דבת העמדה והערכה היא א"כ עכשיו נמי י"ל פדיון אבל הסלת והיין והשמן והעופות שנפסל אי"ל פדיון שנאמר והעמיד את הבהמה כו' כל שאינו בכלל העמדה והערכה אי"ל פדיון א"כ כיון שאם הקדישום למזבח לא שייך בהו פדיון אם יקדישום לב"ה כיון דאין נפדין אלא למזבח דינן כקדשי מזבח ולא יהיה אפשר לפדותן דלאו בני העמדה והערכה נינהו:

ומפרכסת כששחט בה שנים או רוב שנים אי חשיבא בת העמדה והערכה הביאו התוס' בב"ק (ע"ו ע"א) ד"ה שחיטה בשם מפרש דרק ישראל בטמאה ועכו"ם בטהורה חשיב מפרכסת כחיה אבל ישראל בטהורה לא אך שם (ע"ו ע"ב) ד"ה בשוחט הביאו דעת ר"ת דבשעת פרכוס בני העמדה והערכה נינהו והקשו שם על רש"י ז"ל בההיא דגנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר רש"א קדשים שחייב באחריותן חייב ומוקמינן לה בגונב הקדש מבית בעלים ומקשינן מכדי שמעינן לר"ש דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה שחיטת

קדשים שחיטה שאינה ראויה היא כו' ר"ל אמר בשוחט בע"מ בחוץ כו' וכתב רש"י ז"ל דבבע"מ מעיקרן עסקינן דאי בשקדם הקדישן את מומן תו לא חזו לפדיון דשמעינן לר"ל אליבא דר"ש דקדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה והתוס' שם השיגו ע"ז וכתבו דבשעת פרכוס בת העמדה והערכה היא ונראה לומר לרש"י ז"ל דר"ל לטעמיה דנהי כשהיא מפרכסת היא כחיה מיהו ר"ל ס"ל בחולין דאין מזמנין את העכו"ם על בני מעים דהריאה לאחר שנחתך הקנה כמאן דמנח בדיקולא דמי א"כ כ"ש לאחר גמר שחיטה אע"ג שהיא כחיה מ"מ הבני מעים כמאן דמנחי בדיקולא ואינן בני העמדה והערכה והוי כמו צמר שנתלש מחיים דאמרינן בר"פ ראשית הגז דאי"ל פדיון משום דאין הצמר ראוי להעמדה והערכה ולא מהני מה שכל הבהמה ראויה להעמדה והערכה כיון שנתלש ואין לומר דהריאה לאחר חתיכת הקנה נהי דהוי כמאן דמנחא בדיקולא מ"מ עדיין יש בה חיות כמו מפרכסת לאחר שחיטה ובת העמדה והערכה היא אי נימא דאף מפרכסת בת העמדה והערכה דא"כ לר"ל אמאי אסורה הריאה לעכו"ם משום אמ"ה אמאי לא מהני מיתה אח"כ להריאה דהא מהני מיתה למפרכסת דהא תולש בשר מן מפרכסת היכא דליכא היתר שחיטה הוי אמ"ה ואם מתה אח"כ מהני לה מיתה להוציאה מן אמ"ה וע"כ לר"ל הריאה אחר חתיכת הקנה אף מפרכסת לא הוי וא"כ המעים לאחר שחיטה אין ראוין להעמדה והערכה ואי"ל פדיון וא"כ על המעים הוי שחיטה שאינה ראויה וא"כ ליכא חיוב דו"ה אף על כל הבהמה דלחיוב דו"ה בעינן וטבחו כולו בחיובא וא"כ ע"כ צריך לאוקמא בבע"מ מעיקרו דאינו טעון העמדה והערכה כלל:

ופרת חטאת נפדית בלא מום ובלא העמדה והערכה כדאמרינן בשבועות (י"א ע"ב) מתה תפדה נשחטה תפדה ואם נשחטה ע"ג מערכתה פליגי ר"ש ורבנן דלרבנן נשחטה ע"ג מערכתה אי"ל פדייה עולמית ור"ש ס"ל דפרה נפדית ע"ג מערכתה וכתבו התוס' ב"ק (ע"ז) דלאחר הזאה אף לר"ש אין סברא לומר שיהיה לה פדיון ע"ש ונראה לענ"ד לומר דר"ש ורבנן לטעמייהו אזלי דאמרינן בפרה פ"ד מ"ד אירע בה פסול בהזאתה כל שעוסק בה לפני פסולה מטמא בגדים לאחר פסולה אינו מטמא בגדים ובתוספתא פ"ג אמרינן דרש"א דהעוסק בה בין לפני פסולה בין לאחר פסולה אינו מטמא בגדים מפני שהיא נדונית על שם סופה ע"ש היינו דלרבנן באירע פסול בהזאתה השוחט מטמא בגדים כיון שהשחיטה היתה כהלכתה והשוחט מטמא בגדים כדכתיב בקרא ואע"ג דנפסלה אח"כ בהזאתה אין הפסול רק מכאן ולהבא ור"ש ס"ל אע"ג דאירע הפסול אח"כ אף השוחט אינו מטמא בגדים מפני שנדונית על שם סופה וכיון דלא נגמרה מעשיה אגלאי מילתא דאף השחיטה אינה שחיטה של פרת חטאת ואינו מטמא בגדים ומש"ה רבנן

לטעמייהו ס"ל דלאחר שנשחטה ע"ג מערכתה שוב אי"ל פדייה עולמית דכיון דנעשו בה עבודות פרה שוב אי"ל פדייה אבל ר"ש לטעמיה אם יפדו אותה לאחר שחיטה כיון דלא נגמרו אח"כ עבודותיה אגלאי מילתא דאף השחיטה לא היתה שחיטה של פרת חטאת לפי שנדונית על שם סופה והוי כמו נשחטה שלא ע"ג מערכתה דלכ"ע י"ל פדייה ולאחר הזאתה ודאי אי"ל פדייה כיון דנגמרו עבודותיה ל"ש תו שהיא נדונית ע"ש סופה ואי"ל פדייה]:

ב

הנה זה דאמרינן דאין לעופות פדיון והיינו ביבשה גפה כו' דמחוסרת אבר ומשום שלא נאמר פדיון אלא בבהמה כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' עירוכין נראה דמחוסרת אבר בעופות הוא פסול בע"מ ולא פסול אחר ואע"ג דאין מום בעופות מחוסר אבר הוי כבע"מ בבהמה דאי הוי פסול אחר תי"ל דאי"ל פדיון דאין פדיון אלא בפסול בע"מ ולא בשאר פסולים מיהו מההיא דמנחות (ק"א) יש קצת להוכיח איפכא דאמרינן שם דהעופות והעצים והלבונה שנטמאו אי"ל פדיון ואמרינן דאצטריך סד"א הואיל ובע"מ אקרי טמא טמא נמי כבע"מ דמי ואע"ג דקדוש קדוה"ג כי נפיל ביה מום מיפרק קמ"ל דמכ"ש לא אשכחן דמיפריק וכתב רש"י ז"ל דאף בבהמה לאחר שקידשה בכ"ש היינו לאחר שחיטה ליכא פדיון ונראה דבלאו טעמא דהוי לאחר כ"ש היה להם פדיון משום דטמא כבע"מ ומוכח דאף לא בבהמה בע"מ ג"כ י"ל פדיון וא"כ עופות מחיים שנעשו מחוסר אבר דלא קדשו בכ"ש זה דאין נפדין ע"כ משום דאין זה פסול בע"מ דאין פסול מומין בעופות רק שם פסול אחר הוא והנה במעילה י"ב גבי תורים שלא הגיע זמנן דלא נהנין ולא מועלין ומקשינן ומ"ש ממחוסר זמן דעלמא ואמרינן כיון דאין מום פוסל בעופות אין לעוף פדיון וכתבו התוס' שם דלאו דוקא דהא אפילו מחוסר אבר שפוסל לי"ל פדיון שאין פדיון אלא בבהמה והשמ"ק שם כתבו על דברי התוס' ז"ל אלא ה"ק שאין תורת מום בעופות שאם היה בהם תורת מום הייתי אומר דכיון דגלי פדיון בבהמה גלי נמי בעופות אבל השתא דאמר דאין בהם תורת מום א"כ הם חלוקים מבהמה ודוקא בבהמה גלי פדיון ולא בעופות עכ"ל ונראה דמפרש דלעולם זה דאין פדיון בעופות הוא מגזיה"כ ולא משום דאין בהם מום דמחוסר אבר הוא כמום לפדות ורק זה דאין בהם מומין מהני לדרוש הכתוב דאין פדיון אלא בבהמה והנה הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' א"מ הלכה א' כתב ז"ל אין המומין פוסלין בעוף בד"א במומין קטנים אבל עוף שיבש גפו כו' אסור לגבי מזבח שאין מקריבין חסר כלל עכ"ל ונראה דהפסול הוא משום חסר דאין מקריבין חסר לגבי מזבח והוי כמו ניטל כוליא בבהמה דליכא פסול בע"מ רק פסול חסרון כדאמרינן בבכורות

(ל"ט) והתם הטעם דלא הוי בע"מ הוא משום דהוי בפנים כדאמרינן שם ובעופות אעפ"י שהוא בחוץ כיון דאין תמות וזכרות בעופות הוי כמו חסרון בפנים דאין שם פסול בע"מ אלא פסול חסרון ואפילו למ"ד שם בנחסרה כוליא דכשר אמרינן שם הטעם משום דכתיב תמים יהיה לרבות כל מום לא יהיה בו מה מום מאבראי אף חסרון האבראי וא"כ בעופות ביבשה גפה כו' דהחסרון הוא מאבראי פסולה משום פסול חסרון והנה לפ"ז הא דאין לעוף פדיון במחוסר אבר הוא משום דעל פסול חסרון אין פודין דאפילו אם יש מחוסר אבר בפנים אמרינן בבכורות שם דאין פודין עליו משום דעורת או שבור כתיב דאין פודין אלא על מום ולא על פסול אחר (ובההיא דבכורות אי בעלת כוליא אחת כשרה לקרבן נראה דמיירי רק באומר הרי עלי עולה בחייה דבסתם א"י להביא בעל כוליא אחת אע"ג שהוא כשר דהא קא מייתי עולה מחוסר אבר וכדאמרינן בתמורה גבי האומר רגלה ש"ז עולה דתמכר לצורכי עולה חוץ מרגלה ומקשינן והא מייתי בהמה מחוסרת אבר דכיון דנדר עולה נדר להביא עולה שלמה ומשנינן באומר הרי עלי עולה בחייה ואפילו אי מיירי הכא בשלמים ג"כ צריך לאוקמא כן דהכליות הם מהאימורים א"כ נדר להקריב ב' כליות למזבח ואין בה רק כוליא אחת ובשאר קרבנות חובה שאינן ע"י נדרו ודאי פסול דהחיוב להקריב ב' כליות ע"ג מזבח ולא כוליא אחת]:

הנה במעילה (ח' ע"ב) גבי חטאת העוף הוזה דמה אין בה מעילה דייקינן בגמרא מעילה הוא דלית בה הא איסורא איכא ומוקמינן לה ביוצאין ור"ע היא דאמר זריקה מועלת ליוצא והקשו בתוס' שם איך משכחת לה יוצא דאם יצא הראש א"כ נפסל הדם ביוצא וביצא דמה לא ס"ל לר"ע זריקה מועלת ליוצא ואי יצאו רגליה הא מ"מ אמרינן בזבחים בבהמה שיצאו רגליה קבל ואח"כ חתך פסול לפי שמנונית של היוצא מעורב בהדם וכתבו שם ליישב וכתבו עוד שם ז"ל א"נ כגון שיצא כולו וחתך מה שיצא עם העצם שאין זה פסול בעופות אא"כ מחוסר אבר ואח"כ מלקה עכ"ל והשמ"ק והצ"ק הגיהו בדברי התוס' מ"ש וחתך מה שיצא עם העצם וכתבו דצ"ל שחתך כל הבשר של האבר שיצא לחוץ עד העצם ולא העצם עצמו דזה רק פסול בבהמה משום בע"מ ולא בעופות ע"ש ומשום דקשה להו דאם חתך עם העצם א"כ הוי מחוסר אבר דאף בעופות פסול ודברי השמ"ק קשה טובא וכמה שתמה שם הרש"ש ז"ל דהא בחתך בבשר עד שמגיע לעצם אף בבהמה כשר דאין זה בע"מ כלל כדאמרינן בזבחים שם והרש"ש שם קיים במקצת גרסת התוס' שלפנינו שחתך עם העצם והגיה מ"ש בתוס' דמיירי שיצא כולו היינו שיצא כל האבר וכתב דצ"ל דמיירי שיצא רק מקצת האבר ובעוף אינו פסול רק מחוסר אבר שלם אך הקשה שם ע"ז דא"כ תי"ל דאסור באכילה משום אמ"ה ע"ש ולענ"ד א"צ להגיה

כלל בדברי התוס' ומיירי שיצא כל האבר וחתכו אחר המליקה עם העצם דבשעת הזאה תו אינו מתערב שמנונית של יוצא ואע"ג דבבהמה כה"ג פסול כדאמרינן בזבחים שם והיינו משום דהוי בע"מ קודם קבלה בעופות ל"ש זה ואע"ג דהכא הוי מחוסר אבר מ"מ מחוסר אבר פסול בעופות רק אם היתה מחוסרת אבר קודם מליקה וזהו שכתבו התוס' דאין פסול בעופות אא"כ מחוסר אבר ואח"כ נמלקה עכ"ל אבל הכא מיירי שנעשית מחוסרת אבר אחר המליקה קודם ההזאה וזה דפסול בע"מ קודם קבלה ליכא בעופות היא חדא משום דאין מום בעופות ומחוסר אבר שם פסול אחר הוא ועוד דרק בע"מ קודם קבלה פסול ולא קודם זריקה וא"כ בעוף דליכא קבלה ל"ש האי פסול (ומ"ש הרש"ש שם דפסול מחוסר אבר בעוף הוא רק במחוסר אבר שלם ולא מחוסר מקצת אבר נראה דאפילו אי נימא כן מ"מ הכא דמיירי בחטאת העוף דאינו בא אלא לחובה מחוסר אבר לבד הפסול של מחוסר אבר איכא ג"כ מטעם אחר משום דחייב להביא עוף שלם והוא מביא מחוסר אבר וכדאמרינן בתמורה גבי האומר רגלה ש"ז עולה דתמכר לצורכי עולה חוץ מרגלה ומקשינן והא מייתי בהמה מחוסרת אבר כו' וזה הטעם נראה דשייך אף במחוסרת חצי אבר]:

ובמקדיש עוף מחוסר אבר למזבח אם לוקה משום לאו דמקדיש בע"מ למזבח נראה דתלוי בהאיבעיא דהש"ס מנחות פ' ק"צ בסלת שהתליעה אם לוקה משום בע"מ כיון דפסול כבע"מ או דילמא אין בע"מ אלא בבהמה וסלקינן בתיקו ואי נימא דאין בע"מ אלא בבהמה לענין איסור להקדיש בע"מ נראה דה"נ בעופות דאין בהם הלאו ולהצד דבסלת שהתליעה דלוקה משום בע"מ ולי"ל אין בע"מ אלא בבהמה נראה דה"נ בעופות דנשברה רגלה לא גרע מסלת שהתליעה:

ובההיא דעץ שנמצא בו תולעת דפסול מע"ג המזבח ואיבעי לן במנחות (פ"ה ע"ב) אי לוקין עליו משום מקדיש בע"מ כתבו בתוס' שם דהאיבעיא היא לרבי דס"ל דעצים קרבן גמור הם ושייך בהן לאו דלא תקריבו ע"ש והנה הרמב"ם ז"ל פסק דלא כרבי ובכ"ז הביא האיבעיא דעץ שנמצא בו תולעת וכתב דספק הוא אי איכא משום מקדיש בע"מ ובעיקר מ"ש התוס' דלרבנן ליכא למיבעיא בעץ שנמצא בו תולעת יש לעיין נהי דעצים לאו קרבן גמור הם ול"ש בהן לא תקריבו מ"מ הא אמרינן בתמורה (ז') דמקדיש בע"מ אף לדמי נסכים נמי לוקה משום דמאיס א"כ אפשר שפיר למיבעיא אפילו לרבנן בהקדיש עץ שיש בו תולעת לדמי נסכים דאי עץ שיש בו תולעת חשיב בע"מ לוקה עליו וי"ל כן ע"ד הרמב"ם ז"ל ולדברי התוס' נראה דס"ל דאף דאמרינן דמקדיש בע"מ אף לדמי נסכים לוקה זהו דוקא בדבר שיש לאו אם הקדישו לגופו אבל אי נימא בעץ שיש בו תולעת אי

מקדיש לגופו לא לקי משום דאינו קרבן גמור כי מקדיש ליה לדמי נסכים ג"כ לא לקי אך צ"ע מנ"ל זה כי מסברא אין לחלק בזה:

אמרינן בירושלמי יומא פ"ב ה"ב קטורת שכבת הוממה אפילו בקרטין שאין כתיב אוכלו אלא על מזבח החיצון עכ"ל ונראה פירושו דקטורת שכבתה אסור להעלותה עוד על המזבח משום דנעשית בע"מ ונראה דהוי כעץ שנמצא בו תולעת כיון דחסר הקרטין ע"י שנתעכל קצת הוי כבע"מ וזה דצריך לטעם דלא כתיב אוכלו אלא על מזבח החיצון הוא משום דאם היה בקטרת מצות עיכול ולאהדורי פוקעין לא היה בזה משום איסור הקרבת בע"מ דמצות עיכול נמשכת מהקטרה הראשונה ואינה הקטרה חדשה וכל שבשעת תחילת ההקטרה לא היתה בע"מ ליכא תו איסור בזה:

סימן לה - תרומת הלשכה

א

גרסינן בכתובות (ק"ו ע"ב) הקטורת וכל קרבנות ציבור באין מתרומת הלשכה כו' ויש לעיין למה נקט קטורת בפ"ע ונראה מזה דמשאר ק"צ לא ידעינן דקטורת באה מתרומת הלשכה וכן בירושלמי יומא פ"ה ה"א ילפינן מקרא דקדש היא דקטורת באה מתרומת הלשכה ע"ש ויש לעיין מ"ש משאר ק"צ דבאין מתרומת הלשכה ואפשר משום דתרומת הלשכה היא רק לקרבנות של שנה זו והקטורת מתפטמת שס"ה מנים כנגד ימות החמה א"כ היא נעשית ליותר משנה ואי אפשר לעשותה מתרומת הלשכה ואע"ג דמותר הקטורת באחד בניסן היה נפדה כדי שתלקח מתרומה חדשה אך בשעת הפיטום צריך לעשות את כל השס"ה מנים מתרומת הלשכה וזהו חידוש שאינו בשאר קרבנות שיהא צריך לכתחילה לעשות קרבנות של שנה הבאה מתרומת הלשכה ומש"ה אצטריך קרא דנעשית מתרומת הלשכה:

אמרינן בשקלים פ' התרומה פרה ושעיר המשתלח ולשון של זהורית באין מתרומת הלשכה כבש פרה וכבש שעיר המשתלח ולשון שבין קרניו כו' באין משירי הלשכה ובירושלמי פי' הק"ע דהאי לשון של זהורית הבא מתרומת הלשכה היינו הלשון שהיו משליכין אל תוך שריפת הפרה והפ"מ פי' דקאי על לשון של שעיר המשתלח שהיו קושרין על פתח האולם אבל הלשון שקושרין בין קרניו היינו שהיו קושרין חציו בסלע וחציו בין קרניו זה בא משירי הלשכה ע"ש ונראה טעם החילוק דכל מה שנעשה חוץ לעזרה בא משירי הלשכה דאין עבודה בחוץ ואינו אלא מצוה בעלמא ורק צורכי עבודה באין מתרומת הלשכה ומש"ה לשון שהיה קושרין בצוק ובין קרניו בשעת דחייה בא

משירי הלשכה ונראה דזה נמי החידוש דקתני דפרה ושעיר המשתלח באין מתרומת הלשכה ולכאורה מ"ש משאר קרבנות והטעם משום דפרה נעשית בחוץ וכן שעיר המשתלח מצותו שהוא דחייתו לצוק הוא בחוץ וזה דפרה באה מתרומת הלשכה ילפינן בת"כ משום דחטאת קרייה רחמנא וזה דשעיר המשתלח בא מתרומת הלשכה נראה משום דיש בו גם מצות בפנים שהוא הוידוי [התקלין חדתין כתב הטעם דשעיר המשתלח בא מתרומת הלשכה משום דצריך להביא שנים ולהגריל עליהם ואינו יודע על איזה יפול הגורל לה' א"כ ע"כ צריך להביא שניהם מתרומת הלשכה ע"ש וקשה דא"כ לפ"ז אם מת שעיר המשתלח דס"ל לר"ש דמביא שלא בהגרלה א"כ לא יהיה בא מתרומת הלשכה וזו לא שמענו] ולפי' הק"ע דהאי לשון של זהורית שבא מתרומת הלשכה היינו לשון של פרה וכן פי' הרמב"ם ז"ל אבל של שעיר המשתלח לעולם אינו בא אלא משירי הלשכה נראה טעמו דאף הלשון שהיו קושרין על פתחו של אולם שהיה מלבין אין בזה צורך עבודה כלל ומתרומת הלשכה באין רק צורכי עבודה אבל הלשון שהיו משליכין אל תוך שריפת הפרה כיון דחטאת קרייה רחמנא וחשיבא כקרבן ולאו דוקא שחיטתה והזאתה דאף שריפתה דינה כקרבן כדאמרינן בת"כ דמש"ה פרה נשרפת בלילה משום דחטאת קרייה רחמנא ושריפתה הוי כהקטרת אימורים דכשרה כל הלילה [עיין בר"ש פרה פ"ד מ"א] וכיון דצריך להשליך הלשון לתוך שריפתה וכן הוא מעשיה בכלל הקרבתה הוא ובא מתרומת הלשכה אך בתוספתא פ"ב דשקלים אמרינן עץ ארז ואזוב ושני תולעת באין משירי הלשכה ע"ש והיינו ע"כ של פרה דאין לומר דקאי על של מצורע דנראה דשל מצורע אינו בא משל ציבור כלל דהא טהרת המצורע נוהג בפני הבית ושלא בפני הבית ואינו שייך לעבודות כלל וא"כ לפי פי' הק"ע תחלוק התוספתא על המשנה שם דלשון של זהורית בא מתרומת הלשכה אבל לפי פי' הפ"מ דקאי על הלשון שקושרין על פתחו של אולם אתי שפיר דבשל פרה לכ"ע בא משירי הלשכה [ובפרת חטאת שנפסלה יש לחקור אם היא בשריפה כשאר קדשים פסולים דחטאת קרייה רחמנא ואי טעונה עיבוד צורה היכא דהפסול היה בדם נראה דא"צ דל"ש בה עיבוד צורה דאינה נפסלת בלינה כדאמרינן בספרי והנה התוס' ב"ק (ע"ז) הקשו על ההיא דמנחות (ק"ב) דאמרינן פרה לר"ש אמאי מטמאה טומאת אוכלין עפרא בעלמא הוא דכל העומד לשרוף כשרוף דמי כו' והקשו הא מתחלת נגיעת הטומאה נפסלה הפרה ואינה עומדת עוד לשריפה א"כ בסוף הנגיעה תטמא טומאת אוכלין ע"ש ואי אמרינן דפרה שנפסלה היא ג"כ בשריפה א"כ לאחר שנפסלה מחמת נגיעת הטומאה ג"כ עומדת לשריפה מדין קדשים פסולים וא"כ אכתי עומדת לשרוף וכשרוף דמי ועפרא בעלמא הוא וכדאמרינן

שם במנחות גם לנותר דלר"ש אמאי מטמא טומאת אוכלין עפרא בעלמא הוא דעומד לשרוף מדין קדשים פסולים ונראה מזה דס"ל להתוס' דפרה שנפסלה אינה בשריפה וזה דחטאת קרייה רחמנא צ"ל דזה דוקא כשהיא כשרה ולא כשהיא פסולה וכעין זה כתב הר"ש ז"ל פרה פ"ב מ"ג שהקשה פרת חטאת לאחר פדיונה אמאי אינה אסורה בגיזה ועבודה הא חטאת קרייה רחמנא ותי' דלענין נפקותא דלאחר פדיון שאין תורת פרה עליה לא קרייה רחמנא חטאת ועוד מה שנפדית פרה בכ"מ הוא משום לב ב"ד מתנה דאם לא הוצרכה תהא לדמיה ע"ש והנה לתי' השני דזה דאינה אסורה בגיזה ועבודה לאחר פדיון הוא משום דלב ב"ד מתנה הא בלא"ה היתה אסורה משום דחטאת קרייה רחמנא נראה דה"נ אם נפסלה הפרה דהיא בשריפה כשאר קדשים פסולים משום דחטאת קרייה רחמנא]:

הנה לפי מה דאמרינן דפרה באה מתרומת הלשכה יש לעיין על הא דאמרינן בקידושין דהמקדש במי חטאת ובאפר חטאת מקודשת ואפילו ישראל כיון דהפרה היא מתרומת הלשכה א"כ גם האפר הוא של לשכה ואיך יכול לקדש בו ונראה מזה דמה דאמרינן בפרה פ"ג מי"א שהיו חולקין את האפר לג' חלקים אחד נותן בחיל ואחד נותן בהר המשחה ואחד מתחלק לכל המשמרות לגמרי היו נותנין אותן להמשמרות ונעשה שלהם וע"כ דלב ב"ד מתנה עליהן שיהיו נתנין להם והנה התוס' בכורות (כ"ט ע"א) ד"ה המקדש הקשו מאי רבותא במקדש באפר פרה דמקודשת ואפילו ישראל דמאי רבותא מישראל יותר מכהן ורש"י ז"ל כתב שם דהרבותא הוא משום דכהנים רגילים בהזאה ובקידוש והתוס' כתבו דזה דקתני ואפי' ישראל משום רישא דקתני המקדש בתרומות כו' והנה לפ"ז הא דהמקדש באפר פרה מקודשת ע"כ באותו שמתחלק לכל המשמרות דאותו שהיו נותנין לחיל היו גונזין אותו משום והיתה לעדת ישראל למשמרת ואותו שהיו נותנין בהר המשחה היה לעשות מהן פרות אחרות כדאמרינן בתוספתא והנך ודאי היו של ציבור ואי אפשר לקדש בהם א"כ הוי רבותא דמקודשת ואפילו ישראל דאעפ"י שנתנין לכהנים שמתחלקין לכל המשמרות מ"מ יכול אף ישראל לקדש בהן דס"ד כיון שהיו נותנין להם האפר שהוא של לשכה מתנאי ב"ד ע"ד שיתנום לישראל לא היו נותנין להם וכמו במלח ועצים שהיה ג"כ תנאי ב"ד שיהיו הכהנים נאותים בהם אבל ליתנם לישראל אין רשאים]:

והנה מתרומת הלשכה אין באין רק צורכי עבודה וכל הנך דנקיט בפ' בתרא דכתובות שהיו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה כגון מבקרי מומין ומלמדי הלכות קמיצה כו' הכל צורך עבודה הן ומגיהי ספרים שבירושלים פי' השמ"ק שהיו כהנים לומדים מהם

וצורך עבודה הן ע"ש ובנשים האורגות בפרוכת איכא פלוגתא בכתובות אי נוטלין שכרן מתרומת הלשכה או מקדשי ב"ה ובירושלמי שקלים מפרש פלוגתייהו דמר משוי לה כקרבן והיינו מפני הזאת הדם שמזין עליה ומש"ה באה מתרומת הלשכה ומר משוי לה כבנין ואמרינן בכתובות שם דפרוכות דבבי היינו של שערי העזרה לכ"ע באין מתרומת הלשכה וכתב רש"י ז"ל משום דלצניעותא עבידי ואינן תחת בנין ע"ש ויש לעיין נהי דאינן צורך בנין מ"מ מה צורך עבודה יש בפרוכות דבבי שבאין מתרומת הלשכה ונראה דהאי צניעותא דפרוכות דבבי הוא שלא יראו העבודה מבחוץ וכדאמרינן בזבחים (נ"ט ע"ב) גבי מזבח של משה אפשר כהן עומד ע"ג מזבח ועבודה בידו וכל העם רואין אותו מבחוץ ע"ש והוי צורך עבודה דעבודה צריכה צניעות:

אמרינן בתוספתא פ"ב דשקלים הסירות היעים והמזמרות והמזרקות כו' באין מתרומת הלשכה מזבח הזהב וכלי שרת בגדי כהנים כו' באין משירי הלשכה ע"ש והאי כלי שרת דקתני בסיפא היינו כ"ש אחרים חוץ מאלו שחישב ברישא והיינו השלחן והמנורה וכדומה ויש לעיין מ"ש הנך כ"ש מהנך ומ"ש הסירות והיעים דבאין מתרומת הלשכה ממזבח הזהב ונראה דס"ל להתוספתא דרק אותן כ"ש שהם לתשמיש המזבח כגון הסירות דהיינו הפסכתר שמוציאים בהם הדשן מעל המזבח והיעים שהם המגרפות שגורפין בהם הדשן [כמה שתרגם אונקלוס בתורה] והמזרקות שזורקין הדם על המזבח והמזמרות הם כלי שיר שמשוררים בהם הלוים על הקרבנות (כמ"ש רש"י ז"ל במלכים ב' י"ב] וכולם הם רק לצורך הקרבנות ומש"ה באין מתרומת הלשכה אבל מזבח הזהב וכן השלחן והמנורה והכיור לבד שהם לצורך עבודה הם שייכים ג"כ אל הבית והם ג"כ חלק מן המקדש ואם אינן על מקומם אי אפשר להקריב שום קרבן כדאמרינן בירושלמי שקלים פ"ד ה"ב ומשום דאין הבית כהלכתו אם אינן על מקומם ואף שאר קרבנות שא"צ לכלים אלו ג"כ אין להקריב ומש"ה אין באין מתרומת הלשכה רק משירי הלשכה וכמו בפרוכת אע"ג שהיא ג"כ להזאת הדם מ"מ כיון שהיא ג"כ צורך בנין איכא למ"ד דבאה מקדשי ב"ה ולא מתרומת הלשכה דדינה כבנין ה"נ ס"ל להתוספתא דהנך נמי דינם כבנין וזה דבאין משירי הלשכה ולא מקדשי ב"ה משום דס"ל להתוספתא כהירושלמי שקלים שהביאו התוס' קידושין (נ"ד ע"ב) דאף ההיכל והעזרות באין משירי הלשכה ולא מקדשי ב"ה ע"ש והנה תלמודא דידן פליג על התוספתא דאמרינן להדיא בכתובות (ק"ו ע"ב) דמזבח הזהב בא ממותר נסכים כשאר כ"ש אך בברייתא דמייתינן התם נקט מזבח הזהב לחוד דקתני מזבח הזהב כו' וכלי שרת באין ממותר נסכים ע"ש וזה דנקט מזבח הזהב לחוד הוא משום דבמזבח הזהב איכא חידוש דאף שהוא ג"כ חלק המקדש

מ"מ כיון שהוא ג"כ צורך קרבנות בא ממותר נסכים ולא כהתוספתא והרמב"ם ז"ל בהל' שקלים כתב המנורה וכ"ש באין ממותר נסכים ונקט מנורה לחוד משום דמנורה ג"כ היא חלק מהמקדש כמו מזבח הזהב וכדאמרינן בירושלמי שקלים שם והוי רבותא כמו מזבח הזהב דדינה כשאר כ"ש ובאה ממותר נסכים וכיון שהיא ג"כ צורך עבודה אזלינן בתר עבודה וכדברי הרמב"ם ז"ל כן הוא ג"כ בתוספתא פ"ט דמנחות ע"ש:

גרסינן בכתובות (ק"ו ע"ב) רא"א מותר תרומה לקיץ המזבח מותר נסכים לכ"ש ר"ח סגן הכהנים אומר מותר נסכים לקיץ המזבח מותר תרומה לכ"ש ע"ש ונראה לפרש פלוגתייהו עפ"י הירושלמי שקלים פ"ב ה"ד גבי הא דאמרינן מותר לחמו של נזיר ירקב סברין מימר הוא לחמו הוא מותר נסכיו אמר ר"י בר' רבון מותר נסכיו ק"ק הם ויפלו לנדבה ואמרינן שם דר"י בר' בון ושמואל אמרו דבר אחד דאמר ר"י עד דאנא תמן שמעית קל דרב יהודה שאיל לשמואל הפריש שקלו ומת א"ל יפלו לנדבה והיינו משום דשקלים ק"ק הם ומותר ק"ק נופלין לנדבה כמה שפי' המפרשים ז"ל שם ומוכח מהירושלמי דמותר נסכים נופלים לנדבה וכן מותר שקלים ובההיא מותר נסכים דכתובות פי' רש"י ז"ל דהאי מותר נסכים הוא מה שהמספק נסכים מודד בשפע והלוקח מודד בצמצום ע"ש וא"כ זה הוי מותר נסכים ממש כיון דכל היין נקנה בשביל נסכים א"כ מה שנשאר הוי מותר נסכים וכן מה שפי' רש"י ז"ל שם בענין אחר דמותר נסכים דהתם היינו סאה רביעית דהמקבל עליו לספק סלתות מג' ועמדו מ"ד דמספק מד' ע"ש הוי ג"כ מותר נסכים ממש דכל דין מותר הוא ג"כ במעות שהפריש לצורך איזה קרבן כמו אם המותר בהקרבן עצמו וסלת של מנחת נסכים הוא ג"כ בכלל נסכים כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ' ב' מהל' מעה"ק וא"כ בקיבל עליו לספק סלתות מג' הוקבעו כל המעות לפי השער שקצב לנסכים ואח"כ כשהוזל ונתותרו מעות הוי מותר נסכים דזה לעולם בכלל מותר כמו מפריש מעות לחטאתו והוזלו טלאים דהוי מותר חטאת וכיון שהם מותר נסכים ומותר נסכים דינן לנדבה כדאמרינן בירושלמי והיינו לקיץ המזבח וזהו הטעם של מ"ד דמותר נסכים לקיץ המזבח ומ"ד דמותר נסכים לכ"ש ס"ל כיון דמותר נסכים של מספק סלתות או מה שמודד בשפע מתחילה עומד לכ"ש שכן הוא דינו או מפני התקנה א"כ אין זה בכלל מותר נסכים דנופלין לנדבה אע"ג דנראה שהוא מהלכה דכל מותר ק"ק נופלין לנדבה מ"מ זהו אינו בכלל מותר כלל דזה רק היכא שמתחילה כל המעות היה עומד לנסכים ואח"כ נעשה מותר והכא מעיקרא לנסכים הוקבעו רק מה שיהיה צריך אח"כ והשאר יהיו לכ"ש וכן מ"ד התם דמותר התרומה לקיץ המזבח הוא משום דמותר תרומה הוא מותר שקלים ואמרינן בירושלמי שם דמותר שקלים נופלין לנדבה והיינו

לקיץ המזבח דמותר ק"ק נופלין לנדבה שכן הוא דינו ומ"ד דמותר התרומה לכ"ש הוא ג"כ משום כיון דס"ל דמותר התרומה דינו לכ"ש אינו בכלל מותר שקלים דמתחילה השקלים עומדים גם לכ"ש ואין זה מותר וא"כ ר"ע ור"ח סגן הכהנים לטעמייהו אזלי דהא בהא תליא דמ"ד מותר נסכים לכ"ש וא"כ אין התרומה עומדת לכ"ש א"כ ע"כ מותר התרומה לקיץ המזבח דכיון דאין התרומה עומדת לכ"ש א"כ מותר התרומה הוי מותר שקלים דנופלין לנדבה מהלכה ומ"ד מותר התרומה לכ"ש א"כ אין מותר נסכים עומד לכ"ש א"כ הוי מותר נסכים ממש דנופלין לנדבה מהלכה וא"כ ע"כ ס"ל דמותר נסכים לקיץ המזבח:

אמרינן בת"כ דבגדי כהונה באין מתרומת הלשכה דכתיב בגדי קדש הם מלמד שבאין מתרומת הלשכה והנה בירושלמי תענית פ"ד ה"ד מקשינן על הא דאמרינן דכהן שעשאה לו אמו כתונת עובד בה עבודת יחיד ובלבד שימסרנה לציבור איך מהני מסירה לציבור ואמרינן דר"י היא דס"ל בההיא דשומרי ספיחי שביעית דנוטלין שכרן מתרומת הלשכה דהרוצה מתנדב וש"ח דמהני מסירה לציבור עוד אמרינן שם דאפי' תימא רבנן כי פליגי בגוף הקרבן אבל במכשירי קרבן לכ"ע מהני מסירה לציבור ועוד מקשינן שם איך היו מתנדבים עצים למערכה הא בעינן משל ציבור ומתרצינן ג"כ ר"י היא דמהני מסירה לציבור א"נ אף לרבנן דבמכשירי קרבן לכ"ע מהני מסירה לציבור ע"ש ונראה היה לומר הטעם דבמכשירי קרבן מהני מסירה לציבור אע"ג דהטעם דלא מהני הוא משום דשמא לא ימסרם יפה יפה דבמכשירי קרבן זה דצריכים להיות משל ציבור אינו לעכב דרק בקרבן עצמו כיון שהוא קרבן ציבור אם לא יהיה בא משל ציבור איך יכול הציבור לצאת ידי חובתו ולהתכפר בקרבן שאינו שלהם אבל במכשירי קרבן כגון בגדי כהונה ועצים נהי דמצותן להיות משל צבור כדמפקינן מקרא דבגדי קדש הן מלמד שבאין מתרומת הלשכה וכן בעצים מפקינן לה במנחות (כ"ב) מדכתיב על העצים אשר על האש אשר על המזבח מה מזבח משל ציבור אף עצים משל ציבור אך לא מצינו לזה עכובא שיהא פסול אם אינו בא משל ציבור דהא במלח ג"כ אמרינן שם דמה עצים משל ציבור אף מלח משל ציבור ומ"מ אינו מעכב דהא בעינן למימר התם דכהנים כיון דלי"ל לשכה יביאו מלח מתוך ביתם וכיון דבמכשירי קרבן זה דצריך להיות משל ציבור אינו מעכב מש"ה לא חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה והנה הר"ש ז"ל בפרה פ"ב מ"ג הביא מהתוספתא דפרה נפדית על כל פסול שבה ואם מתרומת הלשכה היתה באה דמיה נופלין לתרומת הלשכה וכתב הר"ש ז"ל שם לאפוקי דאם התנדב אחד ומסר לציבור אם נפדית אין דמיה נופלין לתרומת הלשכה דאדעתא דהכי לא אקדשום ע"ש דבפרה ג"כ מהני מסירה

לציבור ובזה יש לדון אם בפרה זה דצריכה להיות משל ציבור אם הוא לעכב דאינו שייך בזה שאין הציבור יכול לפטור עצמו בשל אחרים דפרה אינה חובה להביא אך אפשר כיון דזה דבאה מתרומת הלשכה הוא משום דחטאת קרייה רחמנא דינה כשאר ק"צ דהוי לעכב ואפשר דהתוספתא אתיא כר"י דבכל קרבנות מהני מסירה לציבור:

ב

וכל הקרבנות מצותן לבוא מתרומה חדשה ומפקינן מקרא דעולת חדש בחדשו חדש והביא קרבן מתרומה חדשה ואמרינן דרק למצוה קרבנות הבאות בא' בניסן צריכין להיות מתרומה חדשה אבל אם הביא מן הישנה כשר רק שחיסר מצוה והנה פרת חטאת דבאה מתרומת הלשכה משום דחטאת קריה רחמנא יש לחקור אם יש בה ג"כ מצות תרומה חדשה ונראה להביא ראיה מההיא דפ"ב דפרה רא"א פרת חטאת המעוברת כשרה וחכמים פוסלין ופי' שם הר"י מסמפונט הובא בר"ש שם דהפלוגתא הוא לענין הולד דטעמייהו דרבנן הוא משום דכתיב ויקחו אליך פרה שלא יקחו עגלה ויגדילו כדאמרינן בספרי ור"א לי"ל האי דרשה ומשמע דר"א מכשיר אף לכתחילה ואי בעינן שתבוא מתרומה חדשה כיון שלקחו כשהיא עדיין עובר ובשעת הקרבה בעינן פרה בת שתים א"כ אין כאן מתרומה חדשה ואי נימא דעבדינן כמו במותר הקטורת דפודין ואח"כ לוקחין מתרומה חדשה א"כ אמאי פליגי רבנן הא איכא עתה לקיחה כשהיא פרה והטעם דפרה א"צ לבוא מתרומה חדשה אע"ג דחטאת קריה רחמנא נראה משום דמצות תרומה חדשה הוא רק על קרבנות דזמן הקרבתן הוא לאחר א' בניסן אבל קרבנות שאין קבוע להם זמן אף אם הקריבן בשנה זו אין עליהם מצות תרומה חדשה ולפ"ז פר העלם דבר ש"צ ושעירי עכו"ם אף למ"ד דבאין מתרומת הלשכה ואף שהם קרבנות ציבור כיון דאין קבוע להם זמן אין בהם מצות תרומה חדשה אך צ"ע בזה:

ובלחם הפנים יש לחקור כיון שסודרין אותו משבת לשבת אם הגיע א' בניסן באמצע השבת וא"כ צריך להקריב הבזיכין אחר א' בניסן וכיון דההקרבה אחר א' בניסן צריך להיות מתרומה חדשה או כיון דהסידור שלו קודם א' בניסן דינו לבוא מתרומה ישנה והנה בכתובות (ק"ו) אמרינן דלבונה באה ממותר נסכים ופי' רש"י ז"ל דהיינו הלבונה של לחם הפנים ע"ש א"כ הבזיכין אין באין כלל מתרומת הלשכה ולחם הפנים עצמו דבא מתרומת הלשכה כדתנן בהדיא בשקלים פ' התרומה י"ל דדוקא דבר הנקרב בעינן מתרומה חדשה אבל הלחם לא איכפת לן אך דוחק לומר כן דרק על דבר הנקרב איכא מצות תרומה חדשה והנה בסוכה (נ"ו) גבי פלוגתא דרב ורבב"ח אי תדיר עדיף או חובת היום עדיף מייתינן פלוגתא דאבא שאול ורבנן בלחם הפנים ושתי הלחם בעצרת אי

אומר הילך מצה הילך חמץ והא הכא דחמץ עיקר ומצה טפל וכתב רש"י ז"ל דחמץ עיקר שהיא חובה ליום דהיינו שתי הלחם ומצה טפל שהוא של שבת שעברה היינו דלחם הפנים הוא חובת שבת העברה ומ"מ אומר קודם הילך מצה דלחה"פ קודם לשתי הלחם וש"מ דתדיר עדיף מחובת היום ע"ש אלמא דחשיב לחם הפנים אע"ג שקרבין הבזיכין בשבת זו חובת של שבת שעברה ולפמ"ש לעיל דדין תרומה חדשה תלוי בזמן החובה אם הוא חובות שזמנן בשנה זו מצותן לבוא מתרומה של שנה זו א"כ לחם הפנים שהיא חובת שבת שעברה דינה לבוא מתרומה ישנה ולפ"ז הא דאמרינן מנחתם ונסכיהם אפילו לאחר י' ימים אם בינתים הגיע א' בניסן הם באים מתרומה ישנה דאזלינן בתר זמן החיוב ולא בתר זמן הקרבתן:

אמרינן בשבועות (י"ב) תמידין שלא הוצרכו לציבור לר"ש מקיצין בהם את המזבח משום דאין ראויין ליקרב דבעינן מתרומה חדשה אזיל לנדבה ואמרינן שם דמודה ר"ש בשעירי חטאות שאין מקיצין בגופן אלא בדמיהן גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה וכתב רש"י ז"ל כגון שעיר של ר"ח אדר שנאבד ונמצא בניסן שאינו ראוי ליקרב עוד לחובת ציבור והרי הוא לקייץ המזבח מודה הוא שאין מקייצין בגופו ליקרב הוא עולה אלא בדמיו שירעה ולכשיומם יקחו בדמיו עולה לקיץ המזבח עכ"ל והנה יש לעיין דהא בעלמא אם נאבד שעיר של ר"ח ונמצא בחודש אחר הרי הוא עצמו קרב בחודש הבא כדאמרינן שם במתני' דאי לא קרב בחודש זה יקרב בחודש אחר ורק כיון שאבד באדר ונמצא בניסן דבעינן מתרומה חדשה מדינא הוא עצמו ראוי לקיץ המזבח ורק משום גזירה ירעה ויפלו דמיו לקיץ ונראה מזה דכיון שאינו ראוי להקרבה משום דבעינן מתרומה חדשה דינו כמותר חטאת דאזיל לנדבה דהיינו לקיץ והיה אפשר להקריב עצמו עולה ככל מותר חטאת דמדאורייתא קרב הוא עצמו עולה ורק מגזירה דלאחר כפרה אטו לפני כפרה מקיצין בדמיו וקשה דא"כ איך אמרינן דק"צ הבאין בא' בניסן מתרומה ישנה כשרים רק שחיסר מצוה וביומא (ס"ה ע"ב) אמרינן בפר ושעיר של יוה"כ שנאבדו ונמצאו דימותו ואין ראויים ליוה"כ אחר משום דבעינן מתרומה חדשה וגזירה פר אטו שעיר ומקשינן משום גזירה ימותו ועוד היא גופה רק מצוה היא מה דצריך להביא מתרומה חדשה דאמר ר"י אמר שמואל ק"צ הבאין בא' בניסן אם הביא מן הישן יצא אלא שחיסר מצוה ע"ש וקשה מה שייך לומר דהוי רק מצוה דהא ודאי אם יקרב השעיר ביוה"כ אחר יהיה פסול דלאחר א' בניסן יהיה מותר חטאת ואזיל לנדבה ונעשה עולה א"כ איך אפשר להקריבו ביוה"כ אחר לחטאת וצע"ג:

ובעיקר מה דאמרינן בשבועות דק"צ שנתותרו לאחר א' בניסן נופלין לקיץ המזבח וכן מה דאמרינן בכתובות (ק"ו ע"ב) דמותר תרומה לקיץ המזבח דין אחד הוא דמותר תרומה היינו נמי מה שנתותר מתרומת הלשכה לאחר א' בניסן דלעניו מותרות הקרבנות והמעות שעומדין לאותן קרבנות דינן שוה כדאמרינן בתמורה פ' ולד חטאת א"כ התרומה שהיא לקרבנות ציבור וק"צ דינן שוה דלאחר א' בניסן הם לקיץ המזבח ולמ"ד בכתובות שם דמותר תרומה לכ"ש הוא כמ"ש לעיל דאין להם דין מותר משום שעומדין גם לכ"ש ולזה ראויין אף לאחר א' בניסן אבל הקרבנות שלקחו בהם דאין ראויין עוד ליקח בהם כ"ש נופלין לקיץ המזבח אחר א' בניסן:

כתבו התוס' קידושין (נ"ד) על הא דאמרינן דלר"מ אם שלמו כל הג' תרומות שתורמין את הלשכה דחוזר לשיריים ומש"ה ס"ל מועלין בשירים דשמא יצטרכו להם ה"נ דחוזר לעתיקין ומש"ה מועלין בעתיקין והקשו הא בעינן מתרומה חדשה ותי' שם בחד תירוצא כיון דתרומה חדשה היא רק למצוה א"כ היכא דלא אפשר עבדינן ובתי' הב' כתבו שם דרק לאותן עתיקין שבאו בשנה זו חוזר דחשיב מתרומה חדשה אבל עתיקין לגמרי לא ע"ש והנה כהתי' הב' מוכח להדיא מן התוספתא פ"ב דשקלים דאמרינן שם שהיו מחפין הקופות שתורמין בהם בקטבלאות ועל הקטבלאות היו שוקלין אלו הבאים אח"כ לשקול ומאותן היו תורמין בפרק השני בקופות ומחפין אף אותן הקופות בקטבלאות ושוקלין עליהם בני בבל הבאים אח"כ ומהם ג"כ תורמין בקופות [ונמצאו התרומה בקופות והשירים בקטבלאות] ואח"כ היו שומטין הקטבלאות ונתערבו השירים ואמרינן שם דלא היה מערבן בשל אשתקד שמא יצטרכו לתרום ונמצאו תורמין מן הישנה ע"ש וע"כ זהו כר"מ דאם מצטרכים לתרום חוזרין לשירים ומ"מ משל אשתקד אין תורמין [כתבו הת"י יומא (נ"ה ע"א) דמש"ה היו שופרות במקדש רק לקיני חובה ולא לשאר קרבנות משום דצריכים סמיכה וא"כ אינו יכול ליתן המעות בשופר להקריבן שלא בפניו ע"ש והנה יש לעיין לר"א דס"ל בתמורה (כ' ע"ב) דמותרות לנדבת יחיד אזלי וטעונין סמיכה איך היו שופרות לעולות הבאין מן המותרות כדאמרינן בשקלים הא טעונין סמיכה]:

[**אמרינן** בשקלים די"ג שופרות היו במקדש ומהם ששה לנדבה ואיכא למ"ד במנחות דהאי ששה כנגד ששה בתי אבות וכתב רש"י ז"ל שם וכן הרגמ"ה דכל משמר חלוק לששה בתי אבות ובשבת כולן שוין וכ"כ רש"י ז"ל ביבמות ובתענית כתב רש"י ז"ל שמשמר היה מתחלק לז' בתי אבות ויש לעיין דבירושלמי ותוספתא דתענית מפורש שהיה משמר שמתחלק לה' בתי אבות ויש לו' וכן ז' ח' וט' ומבואר שם ג"כ איך היו משמשין ומבואר שם דאף בשבת לא היה משמש כ"א בית אב אחד ע"ש וצ"ע]:

ג

בכתובות (ק"ו) גרסינן בית גרמו ובית אבטינס היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה מבקרי מומין היו נוטלין כו' ובגמרא איבעי לן כלי שרת מהו שיעשו מקדשי ב"ה כו' ואמרינן שם כאן שגבו והותירו כאן שגבו ולא הותירו ופרכינן וכי גבו והותירו מאי הוי אמר ר' אבהו לב ב"ד מתנה עליהם אי הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהא לכ"ש וכתבו בתוס' שם דאהנך דלעיל דבית גרמו ובית אבטינס כו' לא פריך דבכל הנך היו בית ישראל מקדישין אותן לצורך כך כמו לצורך קרבנות שכל אותן דברים רגילות הן והיינו דקתני דבאין מתרומת הלשכה עצמה ולא קתני מותר היינו משום דלאו מחמת לב ב"ד משתרו אלא מחמת ישראל כו' ע"ש והנה יש לעיין ממ"נ אם מדינא הוא שבית גרמו ובית אבטינס ומבקרי מומין וכל הנך דחשבינן שם נוטלין שכרן מתרומת הלשכה א"כ א"צ לתנאי כלל ואף לתנאי של בית ישראל א"צ ואי מדינא אין להם ליטול מה מועיל תנאי של ישראל שנותנים ע"ד זה הא שקלים חובות הן ומה רשות י"ל להתנות שיהיה לצורך זה כשפורעין חובותיהם דתנאי ל"ש רק בנדבה ונראה לומר דחוב של שקלים אינו דוקא לקרבנות כ"א סתם לצורכי ציבור ואף קרבנות בכלל תדע דהא מי שלא שקל אשתקד מביא שקלו ונותנו לשופר של תקלין עתיקין ואין מקריבים מהם שום קרבן רק הולך לחומת העיר ומגדלותיה ואף שהם חולין כדאמרינן בקידושין והמביא יוצא בזה ידי שקלו ואם אינו מביא ממשכנין אותו אלמא דחוב של שקלים הוא לציבור וזה אם י"ל חלק בקרבנות ציבור או לא תלוי אם תורמין עליו או לא ואמרינן דתורמין על האבוד ועל העתיד לגבות ואע"ג דלא יגיע שקלו לקרבנות וי"ל חלק בק"צ ולרש"י ז"ל בכתובות אף על מי שאינו שוקל לגמרי ג"כ תורמין וכיון דהחוב של השקלים שממשכנין עליהם אינו דוקא לקרבנות כ"א לציבור בכלל א"כ יכולים ישראל להתנות בשקליהן שיהיו אף לבית גרמו ואבטינס ולמבקרי מומין וב' דייני גזירות ומגיהי ספרים כיון שהם צורכי ציבור אם נותנין לזה פורעין בהם את חוב שקליהן וכיון דשוקלים תורמין עליהם וי"ל חלק בק"צ ובזה אתי שפיר מה דאמרינן במנחות ובשקלים דתנאי ב"ד על המלח ועל העצים שיהיו הכהנים נאותים בהם וכאן תקשה קושית התוס' בכתובות למה צריך כאן תנאי ב"ד ואמאי לא יהיה מתנאי ישראל שהרי אלו דברים הרגילים הם ולפ"ז כיון דהנך שיהיו הכהנים נאותים הם צורך יחיד ולא צורך ציבור ואי אפשר לישראל להתנות שיהיו השקלים לדבר זה דשקלים חובות הן והחובה היא לציבור ואי אפשר להתנות שיהיו לצורך יחיד ומש"ה צריך תנאי ב"ד:

והנה התוס' כתבו בכתובות דבית גרמו וכל הנך דחושב בכתובות מבקרי מומין ומגיהי ספרים שנוטלין שכרן מתרומת הלשכה הוא מתנאי ישראל ולא משום תנאי ב"ד ובמעילה (י"ד ע"א) ד"ה בונין כתבו שלב ב"ד מתנה עליהם ע"ש ונראה דצריך תרתי חדא שיהו רשאים להוציא מעות הלשכה לאותן דברים ועוד שלא ימעלו באותן מעות והנה לזה שיהו רשאים להוציא המעות לצרכים אלו ע"ז מועיל מה דישראל נותנים ע"ד כן אך מ"מ כיון דהשקלים הקדש הם ואין ישראל משיירים בהקדושה ע"ז צריך תנאי ב"ד שאותן המעות שנותנין למגיהי ספרים וכיוצא בהן יהיו חולין למפרע ולא ימעלו בהן וזהו מתנאי ב"ד או עצה אחרת עושים כדאמרינן באומנין של בית אבטינס שהיו מחללין קטורת ונותנין להם בשכרן דזה דרשאין להוציא מעות הלשכה לאיזה צורך לא סגי בזה שלא ימעלו דהא קדשי ב"ה מפקינן מקרא בתמורה (ל"א ע"ב) דרשאין ליתנם לאומנין בשכרן מדכתיב ועשו לי משלי ואפ"ה כשנותנין לאומנין בשכרן עבדינן טצדקא שלא ימעלו דמחללין המעות על הבנין וחוזרין ונותנין לאומנין בשכרן דמקרא ילפינן רק דרשאים להוציא מעות של ב"ה ע"ז אבל לדין מעילה צריך טצדקא או שיהיה לב ב"ד מתנה:

והנה רש"י ז"ל (ק"ו ע"א) גבי מגיהי ספרים שהיו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה כתב ז"ל מגיהי ספרים של כל אדם ואדם שאסור להשהות ספר שאינו מוגה כו' וראו ב"ד שהיו מתעצלין בדבר והפקירו מעות הלשכה לכך עכ"ל ונראה מזה דאין רש"י ז"ל מפרש כהתוס' שהוא משום תנאי ישראל רק שב"ד הפקירו מעות הלשכה לכך ונראה שהוא מכח הפקר ב"ד דגם במעות הקדש שייך הפקר ב"ד וכן נראה להדיא מדברי התוס' כתובות (כ"ט ע"א) ד"ה אלו גבי נתינים דדוד גזור עליהם רק עבדות וזה דאמרינן בימי רבי בקשו להתיר נתינים א"ר חלקנו נתיר חלק מזבח מי יתיר לא שהיו רוצים להתירן בקהל אלא רצו לפוטרן מעבדות וא"ל רבי דאין יכולין להפקיע חלק מזבח ואע"ג דקי"ל הפקר ב"ד הפקר היינו לצורך אבל זה אינו צורך כל כך ע"ש ומוכח דשייך הפקר ב"ד אף בשל מזבח וכן מוכח ממה דאמרינן בב"מ (קי"ח) גבי שומרי ספיחי שביעית שהיו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ר"י אומר הרוצה מתנדב וש"ח א"ל אתה אומר כן אין באין משל ציבור ואמרינן שם דת"ק סבר דתקנו רבנן למיתב ליה ד' זוזי משום בעלי זרועות ומה אתה אומר הכי קא"ל מדבריך לדברינו אין באין משל ציבור וכתב רש"י ז"ל כיון דתקינו רבנן ד' זוזי מן התרומה וזה מוחל עליהן ונמצאו לו בתרומה ד' זוזים שאין לציבור חלק בהם ואם קונין מהם תמידין ומוספים אין באין משל ציבור ע"ש ומוכח מזה דיש כח ביד ב"ד להטיל חוב על ההקדש ליתן להם ד' זוזי ואע"ג דמדינא א"צ לתת לו

שהרי רוצה הוא לשמור בחנם וע"כ החוב על ההקדש הוא מדין הפקר ב"ד וכמו בשל הדיוט שי"ל רשות להטיל חוב על מי שירצו דהפקר ב"ד שייך על של הקדש כמו על של הדיוט והנה לפ"ז זה דאשכחן בכמה דוכתי דלב ב"ד מתנה למה לי כלל ללב ב"ד מתנה היינו שמתנים שמתחילה יהיה ע"ד זה אמאי לא יעשו כן מכאן ולהבא מדין הפקר ב"ד אך זה דאשכחן בש"ס לב ב"ד מתנה הוא רק בקרבנות ובקדושת הגוף ודאי ל"ש הפקר ב"ד דקדוה"ג לא פקע בכדי כדאמרינן בחולין קל"ט גבי תרנגולת שמרדה דקדוה"ג לא מפקע ע"י הפקר וצריך להתנות שיהא מתחילה לצורך זה וזה דאמרינן שם בכתובות גבי כ"ש אי עושין אותן מקדשי ב"ה אי גבו והותירו עושין משום דלב ב"ד מתנה עליהם אם הוצרכו הוצרכו ואם לא הוצרכו יהיו לדמיהן ואע"ג דהתם הוי קדושת דמים התם ג"כ ל"ש הפקר ב"ד דמהקדש להקדש ל"ש הפקר ב"ד דרשות אחד הן ומש"ה אצטריך לתנאי ב"ד אבל לתת מעות הלשכה למגיהי ספרים וכיוצא בהן א"צ כלל משום לב ב"ד מתנה עליהם מתחילה אלא משום הפקר ב"ד שהב"ד הטילו חוב זה על ההקדש ע"י תקנתן:

הקשו התוס' במעילה (י"ד ע"א) גבי בונין בחול ואח"כ מקדישים כדי לחלל קדושת המעות על הבנין שיוכל לתת המעות לאומנין בשכרם דהקדש אינו מתחלל על המלאכה והקשו אמאי לא יהיה לב ב"ד מתנה עליהם שיוכל לתת המעות לאומנין וכמו מגיהי ספרים שנוטלין שכרן מתרומת הלשכה ע"ש והנה י"ל דמש"ה באומני הבנין אי אפשר שיהיה לב ב"ד מתנה על המעות שיהיו חולין דא"כ נמצא שמלאכת הבנין בא ממעות חולין ובתמורה (ל"א ע"ב) מפקינן מקרא דועשו לי מקדש דאף המלאכה צריכה להיות משל הקדש ע"ש ולפיכך צריך לחלל מעות הקדש על כל הבנין יחד עם המלאכה אבל הנך דחשיב בכתובות ואפילו בית גרמו ובית אבטינס שמלאכתן בקטורת ובלחם הפנים כיון דקדשי מזבח הן ליכא דין שהמלאכה צריכה להיות משל הקדש כדאמרינן בתמורה שם דקדשי מזבח אין נותנין לאומנין בשכרן וכיון דלב ב"ד מתנה עליהם שיהיו חולין נותנים להם אמרינן באבות דר"נ פי"א על ההיא דאהוב את המלאכה ר"ע אומר ישב אדם כל השבוע ולא עשה מלאכה ולע"ש אי"ל מה לאכול היו לו מעות של הקדש בתוך ביתו ונטל מהם ואכל מתחייב מיתה לשמים אבל אם היה פועל והולך בבנין ביהמ"ק אעפ"י שנתנו לו מעות הקדש בשכרו ונטל מהם ואכל מתנצל מן המיתה כו' ונראה דר"ע לטעמיה דס"ל בפ"ד דשקלים דהקדש מתחלל על המלאכה]:

אמרינן בקידושין (נ"ד ע"א) דבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם וכתב רש"י ז"ל שלכך הוקדשו מתחילה ליהנות בהן כו' וכ"כ המפרש בפ"ק דתמיד בההיא דבגדי כהונה ניתנו ליהנות שע"מ שיהנו בהן אפילו שלא בשעת עבודה הקדישום מתחילה ותנאי ב"ד הוא

עכ"ל והנה יש לעיין הא בגדי כהונה באין מתרומת הלשכה כדאמרינן בת"כ בגדי קדש הן מלמד שבאין מתרומת הלשכה וכן פסק הרמב"ם ז"ל א"כ איך אפשר לשייר בקדושתן של הבגדים הא קדושת מעות הלשכה נתפסין על הבגדים ואיך אפשר לעשות תנאים ולשייר בקדושת הבגדים ונראה דבכל מה דאמרינן דבא מתרומת הלשכה אינו צריך דוקא לעשות זאת דרך חילול ויכול ג"כ להקדיש הבגדים ע"י קריאת שם רק שצריך ליקח אותן מדמי תרומת הלשכה וזה מקרי שבא מתרומת הלשכה ולזה שלא יהיה מעילה כשלוקח ממעות הלשכה כיון דאינו לוקחם דרך חילול זהו אפשר ע"י טצדקא וכמו באומני בית אבטינס שמחללין להם קטורת וכן לחוצבין ולסתתין היו עושים טצדקא ע"י שולחני כדאמרינן בירושלמי שקלים פ"ד ה"א וכן בכל קרבנות ציבור שדינן לבוא מתרומת הלשכה נראה דג"כ אין הכונה שתהא קדושתן דוקא ע"י חילול מעות של תרומת הלשכה עליהם דהא מצינו דמהני בק"צ מסירה לציבור ואף לר"י חיישינן רק שלא ימסרם יפה יפה ואף דבעינן בק"צ שיהו באין מתרומת הלשכה וע"כ דתרומת הלשכה הוא רשות הקדש מיוחד וכמו שהקדש הוא רשות בפ"ע כן בהקדש גופא יש תרומת הלשכה וקדשי ב"ה ועל קרבנות ציבור יש רק דין שיבוא מאותו הרשות של תרומת הלשכה ולאו דוקא ממעות השקלים וכל שמוסר ללשכה שפיר דמי וא"כ ה"נ בבגדי כהונה כיון דאין הדין דוקא שתהיה קדושתן ע"י חילול מעות הלשכה אפשר שפיר להתנות ולשייר בקדושתן:

אך זה יש להקשות דלפמ"ש תוס' ועוד מהראשונים ז"ל דבגדי כהונה קדושת הגוף הן איך אפשר לעשות שיור בקדושתן ועיין בת"י יומא (ס"ט ע"ב) ד"ה ותיפוק וצ"ל דבדין קדושת דמים שיש לקדוה"ג כמו דיני מעילה והנאה דבזה שוין קדוה"ג וקדושת דמים בזה אפשר להתנות כמו בקדושת דמים וכן בההיא דזבחים (צ"ה ע"ב) דאמרינן דמש"ה היה תנור של מקדש של מתכת משום שפודי חטאת שהיו הכהנים צולין בו וכן שירי מנחות שהיו אופין שם ויש לעיין איך מותרין לאפות ולצלות שם הא התנור כ"ש היה ואמאי אין מועלין הא הצליה והאפיה היא לצורך עצמן וע"כ צ"ל שהוא תנאי ב"ד וכמו שהתקינו בעצים ומלח שיהיו הכהנים נאותים בהם לצורך אכילה ה"נ שיהו מותרין לאפות ולצלות בתנור של מקדש מיהו במלח ועצים י"ל שתנאי ב"ד הוא שאותו המלח והעצים שהכהנים נאותים בהם יהיו חולין למפרע אבל בתנור ליכא למימר הכי שהרי התנור צריך להיות כ"ש שאופין בו שתי הלחם ולחם הפנים וקדושתן בתנור וע"כ שהוא מדין שיור שמשיירין בקדושתו שיהא מותר לכהנים לצלות ולאפות בו ואף שהתנור כ"ש וקדוה"ג מ"מ בדין מעילה אפשר לשייר אף בקדוה"ג וה"ה בבגדי כהונה:

ובירושלמי שקלים פ"ד ה"ג אמרינן בקטורת דאם פיטמה בחולין פסולה ומפקינן לה מקרא דקדש היא שתהא עשייתה בקדש ואמרינן שם דמכתשת עשו אותה ככ"ש לקדש ופרכינן א"כ איך מותר הקטורת נפדה הא דבר הקדוש בכ"ש אינו נפדה ואמרינן שם דקל הוא שהקילו במותרות דלב ב"ד מתנה עליהם ע"ש והנה יש לעיין דאם התנאי הוא בקידוש כ"ש שאותו המותר לא יקדשה המכתשת א"כ תקשה למ"ד כ"ש מקדשין שלא מדעת וכמו שהקשו התוס' מנחות (ע"ט ע"ב) ד"ה וליתני גבי שמן שהופרש למנחה זו כו' איך מהני תנאי ב"ד הא כ"ש מקדשין שלא מדעת ותי' שם דחולין לא מקדשי היינו דהתנאי ב"ד הוא שיהיו חולין לגמרי וא"כ אין כ"ש מקדשתן ע"ש אבל הכא בקטורת אי אפשר לומר דב"ד מתנין שהמותר יהיו מעיקרא חולין דא"כ פסול הוא דפיטמה בחולין פסולה ואפשר שב"ד מתנים שהמותר יהיה לדמי נסכים ובכה"ג אין המכתשת מקדשתן כמו דאינו מקדש חולין כיון שהם רק קדושת דמים ולענין הכשר הקטורת כיון שאינה חולין גמורין חשיב מעשיה בקדש וצ"ע:

(עי' הערת הגרא"ז מלצר זצ"ל בסוף הספר) **והנה** מ"ש תוס' בפ' התודה בשמן שהופרש לשם מנחה זו דמש"ה מהני תנאי ב"ד ול"ש כ"ש מקדשין שלא מדעת משום דחולין לא מקדשי יש לעיין ע"ז מההיא דסוכה (מ"ט) בניסוך המים דמע"ש היה ממלא בחבית של זהב שאינה מקודשת ומקשינן וניתי במקודשת אמר זעירי קסבר אין שיעור למים וכ"ש מקדשין שלא מדעת ואי מייתי במקודשת איפסילו להו בלינה ע"ש ואמאי הא אמרינן במעילה י"ג דמים בכד של זהב לא נהנין ולא מועלין דאף קדושת פה אין להם א"כ ל"ש כ"ש מקדשין שלא מדעת דחולין לא מקדשי וצ"ע:

(עי' הערת הגרא"ז מלצר זצ"ל בסוף הספר) **הקשו** התוס' מנחות פ"ח ד"ה בירוצי כיון דבירוצי מידות נתקדשו איך אמרינן מותר נסכים לקיץ המזבח איך נפדין כיון שקדשו בכ"ש ותי' דמיירי בנסכי ציבור ולב ב"ד מתנה עליהן כדמפרש בירושלמי דשקלים ע"ש והנה בירושלמי דילן גרסינן איפכא דאמרינן שם פ"ד ה"ב דמותר נסכים לכ"ש עד כדון בירוצי ציבור ואפילו בירוצי יחיד כו' ונראה דגירסא אחרת הי' לתוס' שם אך קשה דבירושלמי שם פ"א ה"ד ג"כ מוכח להדיא דאף בירוצי יחיד לכ"ש דאמרינן שם דאין מקבלין מעכו"ם דבר המסוים ומקשינן איך עכו"ם מביא עולתו הא מביא עמו נסכים ומותר נסכים לכ"ש א"כ נמצא מביא דבר מסוים ומתרצינן דהתם לשמים הוא מתכוין ומאליהן הן באין לכ"ש ע"ש ומוכח דאף בירוצי יחיד לכ"ש וצ"ע:

(עי' הערת הגרא"ז מלצר זצ"ל בסוף הספר) **אמרינן** במנחות (ס"ו) דמותר העומר נפדה ופטור מן המעשרות משום דמירוח הקדש פוטר ע"ש ומוכח דבשעת המירוח

כבר היה הקדש וקשה איך לוקחין העומר בשבלין הא אמרינן במנחות (ע"ו ע"ב) דכל המנחות אין לוקחין אותן אלא סלת ומפקינן מקרא דכתיב אותה ורק בלחם הפנים מפקינן התם מקרא דולקחת דניקחת אפילו חיטין וצ"ל דלב ב"ד מתנה שאותו העשרון שצריך להקריב יהיה חלות הקנין כשיהיה סלת והמותר יחול הקנין בשבלין ופטור מן המעשרות משום מירוח הקדש אך לפ"ז תקשה קושית התוס' שם ד"ה אומר דאי על העשרון שמקריב ליכא מירוח הקדש א"כ הוי העשרון טבל ולא הוי ממשקה ישראל וצ"ע:

סימן לו - בגדי כהונה

א

בגדי כהונה הם מכנסים וכתונת מצנפת ואבנט מוסיף עליהם של כ"ג ציץ חושן ואפוד ומעיל וביוה"כ הם ד' בגדי לבן וחלוקים מבגדי כ"ה רק באבנט אליבא דרבי ולראב"ש שוין לגמרי לבגדי כ"ה והכתונת צריכה להיות כמדתו ואם היו מרושלין או מסולקין איפלגו אמוראי וקי"ל דבין ארושלון ובין מסולקין פסולים ובזבחים (י"ח ע"ב) תלינן מרושלין אי כשרים או לא אי יתר כמאן דאתנהו דמי וכתב רש"י ז"ל דהפסול הוא משום יתור בגדים ע"ש ויש לעיין דא"כ נבעי שיהא בהיתור ג' אצבעות דזהו שיעור בגד לענין יתור בגדים כדאמרינן שם לקמן ואין לומר דבגדי כהונה מתוך חשיבותן הו"ל כמו צלצול קטן דלא בעי ג' על ג' א"נ אגב הבגד חשיבי דהא בפ' דם חטאת אמרינן במעיל שנטמא דמכניסו פחות מג' אלמא דאף בכה"ג פחות מג' על ג' לאו בגד הוא ועוד יש לעיין הא מה שמרושל אינו במקום בגדים ואמאי הוי יתור בגדים ונראה מזה דאין הבגד עצמו צריך להיות במקום בגדים רק שהלבישה תהיה במקום בגדים ומה שמרושל אינו על בשרו כלל מ"מ חשבינן שהוא לבוש בהם מפני שמדובק בשאר הבגד א"כ הלבישה של שאר הבגד חשיב לבישה גם על מה שמרושל וכיון שהלבישה של שאר הבגד הוא במקום בגדים פסול ולא בעינן שיהא הבגד עצמו במקום בגדים:

הנה לפי מה דאמרינן דלענין יתור בגדים בעינן דוקא ג' על ג' כשיעור בגד לפ"ז בשאר בגדים שאינם צמר ופשתים דשיעור בגד שלהם הוא שלשה על שלשה דהיינו ג' טפחים על ג' טפחים כדאמרינן בשבת פ' במה מדליקין א"כ לא הוי יתור בגדים אא"כ בשלשה על שלשה ובזה י"ל בישששכר איש כפר ברקאי דאמרינן בפסחים (נ"ז) דהוי כריך ידיה בשיראי ועבד עבודה וכתב רש"י ז"ל והוי חציצה ועוד דבזיון הוא והקשו עליו אמאי לא

חשיב נמי יתור בגדים ולפ"ז כיון דבשיראין בעינן ג' טפחים על ג' טפחים מנ"ל שהיה שם שיעור כזה:

ובזבחים (י"ט) איבעי לן תפילין מה שיחוצו ופי' רש"י ז"ל למהוי ייתור בגדים והתוס' שם השיגו ע"ז דא"כ אף דראש נמי להוי יתור בגדים וכתבו דהאי חציצה חציצה ממש ונראה טעמן של התוס' דבתפילין ליכא משום יתור בגדים משום דתפילין של עור ועור לאו בגד הוא דהא בגד של עור פטור מן הציצית כדאמרינן בפ' התכלת ואפילו למאן דמחייב לשיראין וכלך בציצית דס"ל דבגד מקרי מ"מ עור ודאי לאו בגד הוא ולרש"י ז"ל צ"ל דס"ל דלענין יתור בגדים אף כל שאין שם בגד עליו רק כל שהוא דרך מלבוש מקרי יתור בגדים ואף תפילין דרך מלבוש הוא כדאמרינן בשבת פ' במה אשה ולפ"ז אפשר דאף תכשיטין של זהב לרש"י ז"ל יהיה משום יתור בגדים:

אמרינן ביומא (ז') כ"ג ביוה"כ יוכיח שאינו על מצחו ומחצה ויש לעיין אמאי לא ילבש גם הציץ כשנכנס בבגדי לבן כדי לרצות דאי משום יתור בגדים הא ציץ לאו בגד הוא שהוא של זהב ומ"ש מתפילין דס"ל לתוס' דאין בהם משום יתור בגדים ואי משום הפתיל תכלת שבו הא בעינן ג' על ג' ולא מצינו שהיה הפתיל רחבו ג' ולרצות א"צ ללבוש כל הבגדי זהב וסגי בציץ לחודא דהא יכול ללבוש הציץ בלא שאר הבגדים כמ"ש תוס' בקידושין (ס"ו) גבי ינאי המלך ומשום דכתיב על מצחו תמיד ע"ש והנה בחולין פ' ראשית הגז אמרינן דכיפה של צמר היתה מונחת בראשו של כ"ג ועליו הציץ נתון ואפשר בשביל זה הוי יתור בגדים אך הרמב"ם ז"ל השמיט דין זה של כיפה של צמר ועמדו עליו המפרשים ז"ל בפ"י מהל' כלי המקדש וי"ל ג"כ דביוה"כ אי אפשר ליכנוס בציץ לבד מיתור בגדים לפי שהוא של זהב משום דאין קטגור נעשה סנגור ועוד מהת"כ נראה שיש מיעוט שלא לכנוס לפני ולפנים בציץ ע"ש:

אמרינן בזבחים (י"ט) תנא שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם היה מניח תפילין וכתב רש"י ז"ל בין ציץ שעל מצחו למצנפת שבגובה ראשו ע"ש היינו שהציץ היה למטה על מצחו והמצנפת למעלה בגובה ראשו אך הרמב"ם ז"ל כתב בפ"י מהל' כלי המקדש ה"ג ואח"כ צונף במצנפת וקושר הציץ למעלה מן המצנפת ושערו היה נראה בין ציץ למצנפת ושם היה מניח תפילין כו' עכ"ל היינו שהציץ היה למעלה מן המצנפת ולפ"ז לא היה הציץ על המצח וכן ס"ל להריב"א בתוס' סוכה (ה' ע"א) ד"ה ואל שהיה הציץ מונח בגובה של ראש ולא על מצחו אך יש לעיין מנ"ל להרמב"ם ז"ל דהציץ היה למעלה מן המצנפת ונראה משום דאמרינן דבין ציץ למצנפת היה מניח תפילין ואם היה הציץ למטה והמצנפת למעלה איך היה יכול למשמש בתפילין הא אין כ"ג מגביה ידיו למעלה

מן הציץ כדאמרינן בפ' בתרא דתמיד ואם אינו ממשמש בתפילין איכא היסח הדעת כדאמרינן ביומא (ז') ואם לא אפשר לא היה לו להניח כלל משום היסח הדעת (יש לחקור בכ"ג ששימש ביוה"כ בעבודות פנים בבגדי זהב דפסול אם יש בו ג"כ משום איסור זרות כשאר מחוסר בגדים דאיכא מיתה משום זרות דאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם דאע"ג דראוי הוא הכ"ג בהנך בגדים לשאר עבודות מ"מ כיון דהאי עבודה צריכה בגדי לבן לגבי האי עבודה מקרי אין בגדיו עליו ואין כהונתו עליו ולגבי אותה עבודה חשיב זר ואיכא חיוב משום זרות וכמו בכהן הדיוט ששחט פרו של אהרן דאמרינן ביבמות דחייב משום זרות משום דהוי זר לאותה עבודה או אפשר דהטעם דאם עבד עבודת פנים בבגדי זהב דפסול אינו משום דאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם והו"ל כזר וזר מיחל עבודה דכיון דראוי הוא באותן הבגדים לשאר עבודות מקרי בגדיהם עליהם וכהונתם עליהם וזה דפסול הוא משום דביוה"כ כתיב חוקה לעכב על כל האמור בהם ומש"ה בגדי לבן מעכבין אבל חיוב זרות ליכא]:

אמרינן בפ"ד דפרה דפרת חטאת שעשאה במחוסר בגדים פסולה ובבגדי לבן היתה נעשית ע"ש ויש לעיין ביתור בגדים אי פוסל בפרה דזה דצריך בגדים בפרה אינו משום דהוי כשאר עבודות דלפרה איכא קרא מיוחד דצריכה בגדי כהונה כדמפקינן לה ביומא מ"ג ומש"ה מחוסר בגדים פסולה אבל על יתור בגדים ליכא קרא דהא בעלמא אצטריך תרי קראי למחוסר בגדים וליתור בגדים דפסול כדאמרינן בפ"ב דזבחים והנה הר"ש ז"ל הביא בפ"ד דפרה מן התוספתא דעשאה בבגדי זהב פסולה ע"ש א"כ תלוי בזה אי הכלי לבן שנעשית בהם הפרה היינו בגדי כ"ה כדאמרינן בתוספתא א"כ מוכח דיתור בגדים פסול בפרה דכ"ה שלבש בגדי כ"ג אין זה כ"א יתור בגדים כדאמרינן בפ"ב דזבחים אבל הרמב"ם ז"ל פסק דהאי בגדי לבן הם בגדי לבן של כ"ג ביוה"כ ובפי' המשנה שם פי' התוספתא בענין אחר ועמד עליו המל"מ בזה א"כ אין ראיה מזה דאם לבש בגדי זהב הוי ג"כ מחוסר בגדים דאין שוים באבנט:

ונראה לענ"ד לומר דבגדי כ"ג אפילו אותם השוים לכ"ה אינם ראויים לכ"ה כיון שהם בגדי כ"ג וצריכים הבגדים חינוך לשם בגדי כ"ג הם נעשים בגדי כ"ג ואינם ראויים לכ"ה לפי שאינם בגדיו ובזה נ"ל לפרש הא דאמרינן ביומא (כ"ג ע"ב) ר' דוסא אומר לרבות בגדי כ"ג ביוה"כ שכשרים לכ"ה אמר רבי ב' תשובות בדבר חדא דאבנטו של כ"ג לא זהו אבנטו של כ"ה כו' והקשו בת"י הא מ"מ אפשר בשאר בגדים שכשרים לכ"ה ונראה דבזה פליגי דלמ"ד אבנטו של כ"ג ביוה"כ זהו אבנטו של כ"ה והם שוים לגמרי בבגדיהם א"כ כ"ג ביוה"כ עובד בבגדי כ"ה וכמו בפרה דאפילו כ"ג עושאה בבגדי כ"ה אבל אם

אינם שוים באבנטיהם א"כ ע"כ בגדי לבן של יוה"כ אינם בגדי כ"ה שהרי אינם שוים א"כ ע"כ כל הד' כלים הם בגדי כ"ג שהרי אי אפשר שילבש מקצת בגדים של כ"ה וכיון שכל הד' כלים הם בגדי כ"ג וצריכים חינוך לשם בגדי כ"ג אין ראויים לכ"ה לפי שהם בגדי כ"ג ולא של כ"ה וכן למ"ד אבנטו של כ"ה שוה לאבנטו של כ"ג בשאר ימות השנה הד' כלים של בגדי כ"ג בשאר ימות השנה השוים לשל כ"ה הם בגדי כ"ה ממש ובגדי כ"ג הם רק הד' בגדים היתרים על של כ"ה ומש"ה כ"ה שעבד בבגדי כ"ג אין זה רק יתור בגדים כדאמרינן בפ"ב דזבחים ואותן הד' כלים השוים לשל כ"ה א"צ להתחנך כלל לשם בגדי כ"ג (יש לחקור לר"ל דס"ל בפ"ב דיומא דהוצאת הדשן א"צ רק ב' כלים אם לבש כל הד' כלים אם יש שם משום יתור בגדים):

בגדי כהונה מקורעים פסולים כדאמרינן בפ"ב דזבחים והנה הרמב"ם ז"ל פסק בפ"ט מהל' ביאת מקדש הט"ו דקרועי בגדים במיתה אבל לא מחלי עבודה ע"ש ויש לעיין דתי"ל דבגדי כהונה מקורעין פסולים וא"כ הוי מחוסר בגדים דמחלי עבודה ואם לבש בגדי כהונה שלמים וילבש ג"כ בגדים מקורעים תי"ל משום יתור בגדים וכן קשה דל"ל קרא דבגדיכם לא תפרומו ולא תמותו דקרוע בגדים במיתה תי"ל משום מחוסר בגדים או משום יתור בגדים שהן במיתה וצ"ל דמיירי שלבש בגדי כהונה שלמים ולבש עמהם בגדים מקורעים שאין בכל קרע ג' על ג' דליכא משום יתור בגדים ומדוקדק בזה לשון הכתוב ובגדיכם לא תפרומו ולא כתיב לא תקרעו וכן הרמב"ם ז"ל שם קראו פרום בגדים ע"ש דפרימה היא יותר מקריעה כמ"ש רש"י ז"ל בסוטה (ז') גבי וכהן אוחז בבגדיה אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו כו' וכתב רש"י ז"ל פרימה גדולה מקריעה שנקרע לקרעים הרבה כמו האי דפרים סילקא עכ"ל:

והנה חציצה פוסלת בבגדי כהונה כדאמרינן בפ"ב דזבחים ונפקינן לה מקרא דכתיב ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין בשרו ובזבחים שם איבעי לן בבית השחי מהו שתחוץ וכן אבק עפר ועוד ולא אפשיטו והרמב"ם ז"ל בפ"י מהל' כלי המקדש ה"ז כתב בכל הנך כיון דלא אפשיטו דלכתחילה צריך ליזהר מזה אבל אם עבד עבודתו כשרה וכתב שם הכ"מ הטעם דאם עבד דעבודתו כשרה כיון דאיבעיא ולא אפשיטא אין לו להביא מספק חולין בעזרה ואף דאיכא קרבנות דיכול להתנות בהם בנדבה כיון דאיכא חטאות ואשמות וקרבנות ציבור לא פסיקא ליה ע"ש והנה לבד שהוא דחוק הנה אף בחטאת אמאי פטור לגמרי יביא אשם תלוי כיון דהוי ספק אם נתכפר בהחטאת או לא ומ"ש מהביא חטאתו ביה"ש דאמרינן בהוריות דמביא אשם תלוי כיון דהוי ספק אם יצא ידי חטאתו או לא [וכן מ"ש קרבנות ציבור קשה למה לא יהיה יכול להתנות

ק"צ בעולת נדבה] ונראה דהרמב"ם ז"ל פסק כהירושלמי פסחים פ"ח ה"ב דאמרינן שם בחטאת ואשם ספק ביום זרק ספק בלילה זרק ספק כפרה כיפר ונחלק על הש"ס דילן בהוריות דמביא אשם תלוי וכתבו שם המפרשים ז"ל דאף מותר לו לאכול בקדשים אם היה הקרבן של מחוסר כפרה ע"ש אך בתוספתא פ"ב דכריתות אמרינן המביא חטאתו שחטה ספק נזרק הדם ספק לא נזרק הדם יצא אם היה מחו"כ ספק חשיכה ספק לא חשיכה ה"ז מביא חטאת העוף ספק ע"ש היינו דלענין לאכול בקדשים לא מהני מה שספק כפרה כיפר אלא מביא חטאת העוף הבאה על הספק ובעיקר זה דספק כפרה כיפר נראה הטעם משום דמספק ליכא חיוב קרבן דכל ספק קרבן הוי כמו ספק ממון דמספק ליכא חיוב וכ"כ הרמב"ם ז"ל במצורע ספק דמביא חטאת העוף הבאה על הספק אבל עולה לא מייתי כלל אע"ג דיכול להתנות בנדבה ועיין במל"מ שם דמספק ליכא חיוב קרבן ובחטאת ואשם איכא תרתי כפרה וחיוב קרבן לגבוה דהא חייב קרבנות ממשכנין אותן ואם מת כשהוא חייב קרבן גובין מן היורשין אי שעבודא דאורייתא מיהו היכא דליכא חיוב קרבן לגבוה אף כפרה אינו שייך דחטאת ואשם אי אפשר להביאן היכא דליכא חיוב קרבן לגבוה וזהו נמי טעמא דר"ש דס"ל בחטאת ואשם משהביאו לעזרה אינו חייב באחריות ואע"ג דאין כפרה אלא בדם משום דמהחיוב קרבן לגבוה נפטר משהביאו לעזרה ומסרו לגבוה וממילא אינו מביא קרבן אחר בשביל כפרתו דחטאת ואשם דאין באין בנדר ונדבה כל דליכא חיוב הבאת קרבן לגבוה אי אפשר להביאן כלל ור"י ס"ל דכ"כ שלא זרק הדם אף את חובתו עדיין לא פרע וא"כ ה"נ בהביא חטאתו ספק נתכפר בו ספק לא נתכפר נפטר מחובתו כמו שאר ספקי חיובי ממון דפטור מספק וא"כ אינו מביא ג"כ בשביל כפרתו ורק במחו"כ גילתה תורה חטאת העוף הבאה על הספק כדי שיטהר ולפ"ז הא דאין מקריבין חטאת ואשם מספק אין זה משום חשש חולין בעזרה אלא דפטור לגמרי וכן בכל חיובי קרבן אפילו עולות שיכול להתנות בנדבה מספק פטור להביאן וזהו טעם הרמב"ם ז"ל כאן בספק חציצה כיון דהוי ספיקא דדינא אם עבר והקריב בהן אפילו אם היו קרבנות שחייב באחריותן ג"כ פטור דספק כפרה כיפר דלענין ספק חיוב אף ספיקא דדינא ג"כ פטור ואפילו אם הקריב בהן חטאת של מחו"כ אינו מביא אח"כ חטאת העוף הבאה על הספק דזה דגילתה תורה חטאת העוף הבאה על הספק הוא רק בשאר ספיקות ולא בספיקא דדינא ובההיא דזבחים (י"ט) דאיבעי לן יצא שערו בבגדו מהו כתב רש"י ז"ל יצא שערו מראשו למטה עד שנכנס בין כתונת לבשרו עכ"ל ויש לעיין אם היה שערו ארוך כל כך א"כ תי"ל משום פרוע ראש וצ"ל נהי דפרוע ראש במיתה מ"מ איכא נפקותא לענין מיחל עבודה דפרוע ראש אינו

מיחל עבודה והשמ"ק בשם הריב"ם פי' שם דמיירי בשער בית השחי ובית הערוה ואתי שפיר טפי]:

ב

אמרינן בקידושין דבבגדי כהונה ליכא מעילה הואיל וניתנו ליהנות בהם שלא ניתנה תורה למה"ש והנה יש לחקור בבגדי לבן של יוה"כ אם ג"כ הדין כן ולכאורה היא אך ביומא (ס' ע"א) גבי אין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו ואמרינן משום דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה ב' כתובים הבאין כאחד ומקשינן הניחא לרבנן דאמרי והניחם שם מלמד שטעונין גניזה אלא לר"ד דאמר ראויין הן לכהן הדיוט מא"ל וכתב רש"י ז"ל ראויין הן לכהן הדיוט וקי"ל בגדי כהונה אין בהן מעילה מפני שלא ניתנה תורה למה"ש שיהו זריזין לפושטן מיד עכ"ל ומוכח מזה דרק למ"ד ראוין הם לכ"ה אין מעילה בבגדי לבן של יוה"כ אבל למ"ד טעונין גניזה יש בהם מעילה וע"כ אף קודם שטעונין גניזה יש בהם מעילה דאי קודם אין בהם מעילה איך דייקינן מינה שהוא ב' כתובים לדבר שנעשית מצותו ומועלין והיינו דמה שנעשית מצותו אינו מפקיע מן המעילה ואם המעילה בבגדי כהונה נתחדשה אחר שנעשית מצותן אינו שייך אל זה כלל ואפילו אי נימא דהמעילה נחית להו לאחר שנעשית מצותן ג"כ קשה כיון דתכף כשגמר העבודה נעשית מצותן ויש בהם מעילה א"כ אכתי לא ניתנה תורה למה"ש לפושטן מיד ונראה הטעם דשאני בין בגדי לבן של יוה"כ לשאר בגדי כהונה לענין זה דבבגדי לבן של יוה"כ לא שייך לא ניתנה תורה למה"ש דזה דלא ניתנה תורה למה"ש כתב רש"י ז"ל בקידושין (נ"ד) דהיינו שיהו הכהנים זריזים כמלאכים להפשיטן בגמר עבודה ולא ישהום עליהם אחר העבודה כהרף עין ע"ש והנה זה שלא כתב רש"י ז"ל כן אף על הלבישה שיהו זריזים כמה"ש שתכף כשלבשו להתחיל תכף בעבודה וכן מעבודה לעבודה כשגמרו עבודה זו שיתחילו תכף בעבודה אחרת הוא משום כיון דלא אפשר להיות כמה"ש להתחיל תיכף בעבודה כשלבש הבגדים אותו ההמתנה קצת היא לצורך עבודה כיון דלא אפשר בענין אחר וכל שהוא צורך עבודה מותר ללבוש הבגדים וא"כ א"צ בשביל זה שלא תהיה מעילה בבגדי כהונה וכן מעבודה לעבודה ורק אפשיטה כיון שכבר כלתה העבודה ואין עוד צורך עבודה א"כ תכף הם במעילה וכיון דלא ניתנה תורה למה"ש להיות פושטין מיד מש"ה אין מעילה בבגדים אך זה שייך רק בבגדים של כל ימות השנה אבל ביוה"כ הפשיטה עצמה מצוה וצריכה קידוש ידים ורגלים כדאמרינן ביומא משום דכתיב ופשט א"כ כשצריך לפשוט הוי כצריך לעשות מצוה בהבגדים והוי כמהלך מעבודה לעבודה דל"ש בזה לא ניתנה תורה למה"ש שלא תהיה בהם מעילה דצורך הפשיטה הוא והנה

ביומא דאיבעי לן בגדי כהונה אי ניתנו ליהנות בהם ובעינן למפשט מההיא דכ"ג דאם רוצה לקרות בבגדי בוץ קורא ודחינן דשאני קריאה דצורך עבודה ונראה מזה דאם בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם אפילו בבגדי לבן כן אך בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם דהכא אין זה משום לא ניתנה תורה למה"ש דהכא בעינן למימר דאף לכתחילה מותר ללובשם שלא בשעת עבודה במקדש משום תנאי ב"ד וזה שייך אף בבגדי לבן:

הנה ביומא ובתמיד דאיבעי לן אי מותר ללבוש, הבגדים שלא בשעת עבודה ופשטינן מההיא דכ"ג אם רוצה לקרות בבגדי בוץ קורא ודחינן דשאני קריאה דצורך עבודה ופשטינן מההיא דלא היו ישנים בבגדי קודש שינה הוא דלא הא מיכל אכלי ודחינן דשאני אכילה דצורך עבודה היא משום ואכלו אותם אשר כופר בהם דהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים ומסקינן שם דבמקדש אפילו שלא לצורך עבודה מותר אבל במדינה אסור ע"ש ונראה דאף במדינה באכילת חזה ושוק דשלמים מותר משום דאכילה צורך עבודה דהא אי ס"ל דשלא בשעת עבודה אף במקדש אסור אין חילוק בין מקדש למדינה ומ"מ צורך עבודה כגון אכילה, מותר משום דהוי כעבודה א"כ צורך אכילה מותר אף חוץ למקדש דהתם ההיתר הוא משום צורך עבודה וזה דואכלו אותם אשר כופר בהם שייך בשלמים כמו בחטאת ואשם כמ"ש רש"י ז"ל בפסחים (נ"ט ע"א) דואכלו אותם אשר כופר בהם היא מ"ע בכל הקרבנות ע"ש ולפ"ז מתיישב מה שהקשו תוס' בקידושין בינאי המלך שהקים להם בציץ שבין עיניו הא בגדי כהונה במדינה אסור ולפ"ז י"ל דבסעודה שעשה היה גם שלמים והיה יכול לאכול אותם בבגד כהונה אם רוצה [ובעיקר על קושית התוס' יש לעיין נהי דבגדי כהונה במדינה לא ניתנו ליהנות בהם מ"מ זה שייך רק בשאר בגדים דאיכא בלבישתן הנאה של חימום אבל ציץ דאינו אלא תכשיט מה הנאה יש בלבישה ואע"ג דאמרינן במעילה (י"ח) נתנה קטלא בצוארה טבעת בידה מעלה התם פי' רש"י ז"ל דההנאה היא שמתכבדת בהם ע"ש אבל בציץ ל"ש שהרי ניכר שהוא של הקדש ואינו שלו]:

והנה זה דבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם ומותרים במקדש בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה כתב המפרש למס' תמיד דתנאי ב"ד הוא ע"ש ונראה דאף למ"ד דבגדי כהונה לא ניתנו ליהנות מהן שלא בשעת עבודה ואמרינן דמ"מ לצורך עבודה אף בדברים שא"צ בגדי כהונה כגון קריאת הפרשה ואכילת קדשים מותר הוא ג"כ משום תנאי ב"ד דאין סברא שיהיה מדאורייתא כן כיון דא"צ בגדי כהונה אמאי יהא מותר רק בזה פליגי דמ"ד בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם ס"ל דתנאי ב"ד הוא שיהא מותר ללבוש במקדש אף שלא לצורך עבודה כלל ומ"ד לא ניתנו ליהנות ס"ל דרק לדברים שיש בהם צורך

עבודה הותר מכח תנאי ב"ד ולפ"ז ביוה"כ קריאת הפרשה וכן ההגרלה דלאו עבודה היא מדאורייתא ודאי א"צ בגדי כהונה וכן בשחיטת פרו כתב הגבורת ארי דא"צ בגדי כהונה דזה דצריך כ"ג הוא רק מדין בעלים דבעינן שחיטה בבעלים ע"ש וזה שעושה ההגרלה וכן שחיטת פרו בבגדי לבן הוא משום דמדרבנן אף דברים שאינם עבודה ביוה"כ צריך כ"ג ובגדי כהונה דהא אף שחיטת התמיד דבעלמא לאו עבודה היא וכשרה בזר ביוה"כ מדרבנן צריך כ"ג ובגדי כהונה וזה דמותר ללבוש הבגדים אף דמדאורייתא א"צ לבגדים הוא משום דבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם א"נ משום דצורך עבודה מותר וא"כ משום תנאי ב"ד הוא ובזה מתיישב מה דאמרינן ביומא (ל"ה) כהן שעשאה לו אמו כתונת עובד בה עבודת יחיד ובלבד שימסרנה לציבור ודוקא עבודת יחיד שהיא הוצאת כף ומחתה אבל כשלובש הבגדי לבן לעבודת היום אינו עובד בה והמל"מ עמד בזה למה דוקא עבודת יחיד ומן הירושלמי הביא שם דאף עבודת היום עובד בה ע"ש ונראה הטעם דאינו עובד בה עבודת היום כיון דהכתונת עושה משלו אף שמוסרה לציבור ל"ש בזה לב ב"ד מתנה כמ"ש תוס' מעילה (י"ד ע"א) ד"ה בונין ז"ל דשאני תרומת הלשכה שבאה בנדבת ציבור ולב ב"ד מתנה עליהן אבל לא שייך לומר לב ב"ד מתנה בהקדש נדבת יחיד אפילו הקדישם למוסרם לציבור עכ"ל וא"כ כל אותן עבודות כמו הגרלה ושחיטת פרו לא היה אפשר לעשות בבגדי לבן כיון דלא מהני בהו תנאי ב"ד וכיון דמדרבנן צריך לעשותן בבגדי לבן אי אפשר לו ללבוש כ"א בגדים הבאים מתרומת הלשכה דמהני בהו תנאי ב"ד אבל ערבית כשלובש הנדוין להוצאת כף ומחתה אינו עושה בהבגדום שום דבר חוץ מהוצאת כף ומחתה שזו היא עיקר העבודה וצריכה בגדים מדאורייתא ובזה יכול לעשות אף בהכתונת שמוסרה לציבור והירושלמי דס"ל דאף עבודת היום יכול לעבוד בהכתונת לשיטתיה אזיל דס"ל דאף בקרבן יחיד אמרינן לב ב"ד מתנה כדאמרינן שם בקידושין ובשקלים פ"ז ה"ג גבי בהמה שנמצאת מירושלם למגדל עדר דזכרים עולות ומקשינן שם בירושלמי כמו בתלמודא דידן זכרים עולות ודלמא שלמים ומתרצינן שם דתנאי ב"ד על האובדות שיקרבו עולות [ולא מתרצינן כמו בתלמודא דידן דבבא לחוב בדמיהן עסקינן] דס"ל דאף בקרבן יחיד יכולים ב"ד להתנות (יש לחקור להמ"ד דבגדי כהונה שלא לצורך עבודה אסור ללובשן ורק לצורך עבודה כגון לאכילת קדשים מותר אם מותר ללבוש פחות מד' כלים לאכילה כיון דמחוסר בגדים לא שייך בזה דאם רוצה אוכל לגמרי בבגדי חול או דלמא כל שהוא מחוסר בגדים הוי כמו שאין עליו בגדים כלל ואותן הבגדים שלובש לא מהני כלל ובאותו אופן לא הותר] בההיא דכהן שעשאה לו אמו כתונת כו' כתבו בתוס' דאף לרבנן דס"ל דחיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה הכא

בכ"ג שהוא גדול בתורה לא חיישינן לזה ע"ש הנה בירושלמי תענית פ"ד ה"ד מקשינן זה ומתרצינן בחד תי' דהאי דכהן שעשאה לו אמו כתונת כו' ר"י היא דס"ל דמהני מסירה לציבור ועוד אמרינן שם דהפלוגתא היא רק בגופו של קרבן אבל במכשירי קרבן לכ"ע משתני מקרבן יחיד לק"צ ע"ש]:

ג

ובענין היתר כלאים בבגדי כהונה יש מחלוקת הראשונים ז"ל אי מותר ג"כ שלא בשעת עבודה ודעת הרמב"ם ז"ל דכלאים בבגדי כהונה רק דחויה ומותר רק בשעת עבודה וזה דאמרינן דבמקדש מותר אף שלא בשעת עבודה הוא דוקא באותן בגדים שאין בהם כלאים והראב"ד ז"ל נחלק עליו ודעת התוס' מנחות (מ"א ע"א) דבמקדש בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה מותר והביאו שם מהתוספתא בגדי כהונה ובגדי כ"ג אין בהם משום כלאים בגדי כ"ג שיצא במדינה חייב במקדש בין לשרת בין שלא לשרת פטור והסיקו שם בתוס' דבמדינה חייב מדאורייתא משום דבמדינה ליכא שום היתר ע"ש והנה בירושלמי פ"ט דכלאים מקשינן על הא דאין עראי לכלאים מההיא דכהן שיצא חוץ לחומת העזרה אם להשהות צריך טבילה ואם לשעה טעון קידוש ידים ורגלים ומשמע שיצא בבגדיו הא הוי איסור כלאים ומתרצינן כאן בבגדי זהב כאן בבגדי לבן דליכא שעטנז ומפרש הירושלמי שם הביאו מזה ראיה להרמב"ם ז"ל דכלאים בבגדי כהונה הותר רק בעידן עבודה אך אין ראיה מזה דחוץ למקדש לכ"ע אסור ואע"ג דחוץ למקדש אפילו אותן שאינן של כלאים ג"כ אסור כדמסקינן ביומא ובתמיד דבגדי כהונה היוצא בהם במדינה אסור ואיך אמרינן בירושלמי כאן בבגדי זהב כאן בבגדי לבן דל"ד מדינה דשאר בגדים למדינה של כלאים בזה דבשאר בגדים מותר במקדש אף שלא בשעת עבודה כתבו הת"י יומא (ס"ט ע"ב) דהיינו בכל הר הבית דהתם הוא משום תנאי ב"ד בכל הר הבית ניתנו ליהנות אבל בשל כלאים זה דאיכא נפקותא בין מקדש למדינה כתבו התוס' במנחות משום דבמדינה אי"ל היתר והיינו דבמקדש כיון דהותר לצורך עבודה הותר נמי שלא לצורך א"כ ע"כ האי מקדש היינו עזרה דחוץ לעזרה אי"ל היתר כמו שאר מקומות א"כ ההיא דהירושלמי דמיירי שיצא חוץ לחומת העזרה א"כ באותן של כלאים אסור אבל בבגדי לבן מותר:

והנה בפרה שנעשית בבגדי לבן כתב הרמב"ם ז"ל דהיינו בבגדי לבן של כ"ג ביוה"כ והקשה המל"מ עליו ובתוספתא משמע שהוא בבגדי לבן של כ"ה ונראה דהתוס' דס"ל דכלאים בבגדי כהונה הותר רק במקדש ולא במדינה משום דבמדינה אי"ל היתר ע"כ ס"ל כהרמב"ם ז"ל דפרה נעשית בבגדי לבן של כ"ג ביוה"כ דאם בבגדי כ"ה שהם של

כלאים א"כ אף חוץ למקדש יהיה מותר כלאים בבגדי כהונה שיש להם היתר לצורך עבודה של פרה שהכשירה בכ"מ למאן דלא בעי שריפה כנגד הפתח כדאמרינן בזבחים (קי"ג) ומ"ש אם י"ל היתר לעבודה אחת או להרבה עבודות וע"כ דנעשית בבגדי לבן של יוה"כ ולא הותר כלאים חוץ למקדש כלל:

ובשבועות י"א ע"ב) בפרה דאם נשחטה ע"ג מערכתה דאין לה פדיה עולמית כתב רש"י ז"ל הטעם דלאחר שנשחטה גנאי להוציאה לחולין ע"ש ויש לעיין ל"ל טעם זה תי"ל דהא זה דמהני פדיה לאחר שחיטה אמרינן שם בגמרא משום דלב ב"ד מתנה עליה שתהא לדמיה א"כ אם יפדוה אגלאי מילתא למפרע דלא היתה פרת חטאת כלל וכיון דשחיטת פרה צריכה כהן ובגדי כהונה א"כ נמצא שלבש כלאים שלא לצורך ופרה דמעשיה בהר המשחה שהוא חוץ למקדש ובמדינה לכ"ע אסור כלאים בבגדי כהונה כדאמרינן בתוספתא שהביאו התוס' במנחות ונראה מזה דס"ל לרש"י ז"ל ג"כ דפרה נעשית בבגדי לבן של יוה"כ שאין בהם כלאים:

והנה בהוצאת הדשן דצריכה בגדי כהונה ולר"י ביומא (כ"ג) צריכה ד' כלים ואף האבנט שהוא כלאים והוצאת הדשן היא חוץ לג' מחנות א"כ נמצא שיש היתר חוץ למקדש לכלאים בבגדי כהונה להוצאת הדשן וא"כ יהא מותר אף שלא לצורך כמו במקדש וצ"ע הקשו התוס' במנחות שם כיון דכלאים בבגדי כהונה הותר אפילו שלא לצורך עבודה א"כ אמאי אמרינן ביומא בבגדי כהונה שמקפלין אותם ומניחין כנגד ראשיהם ולא תחת ראשיהם משום כלאים ותי' דדוקא בלבישה מותר ולא בהצעה ע"ש ויש לעיין תי"ל שהיו ישנין בבית המוקד בחציה של חול וא"כ הוא חוץ לעזרה דאין שם היתר לכלאים]:

כתבו התוס' במנחות שם דזה דכלאים בבגדי כהונה הותר אפילו שלא לצורך עבודה הוא דוקא בלבישה אבל לא בהצעה דלא דמי ללבישה דשרי רחמנא ע"ש ונראה הטעם דהיתר כלאים בבגדי כהונה הוא רק במקדש ולא במדינה וכן מה שההיתר הוא בלבישה ולא בהצעה אחד הוא וזה דכלאים בבגדי כהונה הותר אף שלא בשעת עבודה אין זה מדאשתרי לצורך עבודה אשתרי נמי שלא לצורך ובמדינה ל"ש זה רק הטעם דבמקדש דהבגדים מועילים שם שהרי נתקדש ונעשה ראוי לעבודה דבגדי כהונה מקדשין את האדם שנעשה ראוי לעבודה כשאר כ"ש שמקדשין כמ"ש תוס' זבחים (כ"ד ע"א) ד"ה הואיל ומש"ה אף אם אינו עובד בהם מ"מ כיון שהבגדים עשו את שלהם לקדש את האדם שיהא ראוי לעבודה והועילו אין בהם משום איסור כלאים דלזה הותר כלאים בבגדי כהונה היכא שהבגדים עושים מצותן לקדש האדם לעבודה אך זה דוקא במקדש אבל במדינה כיון דאין כ"ש מקדשין אלא בפנים אין מועילים שם כלום ומש"ה אסור

וזה הטעם נמי דאסור בהצעה שאין הבגדים מועילים כלום ולפ"ז נראה ג"כ שאם ילבש שלא כדרך לבישה או ע"י חציצה באופן שאינו ראוי כן לעבודה יהא אסור משום כלאים כמו בהצעה. ובזה נראה לתרץ מה שהקשה השאג"א על ההיא דעירוכין דהכל חייבין בתפילין כהנים לוים וישראלים ואמרינן דכהנים אצטריכא ליה סד"א דהני כהנים הואיל וליתנהו בתפילין של יד דכתיב ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין בשרו אימא במצוה דראש נמי לא ליחייבו קמ"ל דלא מעכבי אהדדי והקשה דהא אמרינן בזבחים (י"ט) דכהנים בעבודתן אף מתפילין ש"ר נמי פטורין משום עוסק במצוה ולפ"ז ההיא דעירוכין דכהנים חייבין בש"ר מיירי שלא בשעת עבודה ממש דל"ש עוסק במצוה ורק כשהם לבושים בהבגדים דהותר אף שלא בשעת עבודה וכגון מעבודה לעבודה שאין להם פנאי להפשיט הבגדים וחייבין בש"ר אבל הש"י אי אפשר להם להניח דהוי חציצה וכיון דהוי חציצה א"כ איכא איסור כלאים כיון שלובשים אותם באופן שאין ראויין בהם לעבודה:

והנה השאג"א הקשה קושיות הרבה על הרמב"ם ז"ל דכלאים בבגדי כהונה הותר רק בשעת עבודה והנה יש להוסיף ע"ז מההיא דפ"ז דתמיד בזמן שכ"ג נכנס להשתחוות ג' אוחזין בו אחד בימינו ואחד בשמאלו ואחד באבנים טובות כו' ומוכח שהיה לבוש אז בגדי זהב שהם כלאים ואע"ג דאינו בשעת עבודה אך נראה לומר דאף הרמב"ם ז"ל יודה דאם לבש בגדי כהונה לצורך עבודה דאינו מחויב תכף להפשיט בגמר העבודה וזה שכתב הרמב"ם ז"ל דהאבנט אסור לכהן ללובשו אלא בשעת עבודה כו' הכונה רק על תחילת הלבישה שאסורה רק לצורך עבודה והנ"מ בין תחילת לבישה לכבר לבוש בשביל העבודה י"ל עפ"י מ"ש הרא"ש ז"ל במנחות בריש הל' ציצית דהטעם דכלאים בבגדי כהונה הותר אפילו שלא בשעת עבודה הוא משום שלא ניתנה תורה למה"ש דכשיגמור עבודתו יפשיטו מיד ולא ישתהו עליו כלל הילכך כשהתירה תורה לבישה לגמרי הותרה כו' עכ"ל ומהרא"ש ז"ל נראה דבר חדש דטעם דלא ניתנה תורה למה"ש אין זה רק באיסור מעילה אלא אף בשאר איסורים ואף לענין איסור כלאים דל"ש בזה תנאי ב"ד רק סברא הוא דכיון שציותה תורה ללבוש הבגדים ואי אפשר תיכף לפשוט בגמר עבודה דלא ניתנה תורה למה"ש א"כ באותו רגע ליכא איסור א"כ הותר לגמרי. והנה הריטב"א ז"ל ביומא בההיא דבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם הקשה דמשמע דאף לאחר שפשט ג"כ מותר ליהנות והא הכא ל"ש לא ניתנה תורה למה"ש ותי' דאח"כ ג"כ גזירה שמא יהנה אחר שפשט מיהו בירושלמי אינו כן ע"ש ונראה מזה דהטעם שלא ניתנה תורה למה"ש שייך רק כ"ז שלא פשט אבל ללובשם מתחילה לא מיהו בשאר בגדי

כהונה שאינם של כלאים משום גזירה התירו כמ"ש הריטב"א ז"ל אך זה שייך רק בשאר בגדים שאינן של כלאים דמשום מעילה הוא ושייך בהן תנאי ב"ד אבל בשל כלאים דל"ש תנאי ב"ד א"כ כ"ז שלא פשט דשייך טעם דלא ניתנה תורה למה"ש מותר אף להשהות בהם אבל ללובשם לכתחילה שלא לצורך עבודה אסור וזה שכתב הרמב"ם ז"ל דכלאים בבגדי כהונה הוא מדין עשה דוחה ל"ת כמו כלאים בציצית היינו על תחילת הלבישה שהוא רק מדין עשה דוחה ל"ת אבל אח"כ כשלבשם לצורך עבודה ועשה בהם עבודה אינו מחויב תכף לפושטם משום טעם הרא"ש ז"ל:

סימן לז - חיבת הקדש

א

אמרינן בכמה דוכתי והבשר לרבות עצים ולבונה דחיבת הקדש מכשרתן לאוכל והנה התוס' חולין (ל"ו ע"ב) ד"ה עצים הקשו משקה בית המטבחים אמאי דכן כגון דם ומים לתכשירי בחבת הקדש להיות אוכל כמו עצים ולבונה ותי' דחבת הקדש מהני לשוויי אוכל רק מידי דדמי לאוכל כגון עצים ולבונה שהוא דבר עב וקשה כעין אוכל ע"ש והנה על מה דס"ל להתוס' דאוכל ומשקה חלוק בזה אי הוי דבר גוש או לח ולאוכל בעינן שיהא דבר עב וקשה יש לעיין מההיא דכריתות י"ג דחלב האשה חשיב אוכל חוץ מטפה המלוכלכת עפ"י הדד דחשיב משקה ועוד אמרינן בתוספתא טהרות דבש הזב מכוורת דבורים מטמא טומאת משקין חישב עליה לאוכלין מטמא טומאת אוכלין אלמא דאותו דבר בעצמו יכול להיות אוכל וגם משקה ונראה מכל זה דאוכל ומשקה אינו תלוי אם הוא דבר גוש או לח רק אם עומד לאכילה היינו לשביעה או לשתייה וחלב האשה עומד לתינוק לאכילה והוי אוכל חוץ מטפה המלוכלכת עפ"י הדד דאינו עומד לאכילה וליישב קושית התוס' אמאי בדם ומים משקה בית מטבחייא לא אמרינן דחבת הקדש מכשירתן לאוכל נראה משום כיון דמצד עצמן הן משקה אי אפשר לחבת הקדש לבטל מהם תורת משקה דחבת הקדש יכול רק להוסיף ולא לגרוע א"כ אי אפשר להם להיות אוכל דאי אפשר להיות אוכל ומשקה כאחד ורק בעצים ולבונה שאינם לא אוכל ולא משקה אפשר לחבת הקדש לשוויי אוכל:

וכעין זה מצינו בטהרות פ"ג מ"א הרוטב והגריסין והחלב בזמן שהן משקה טופח הרי אלו תחלה קרשו הרי אלו שניים חזרו ונמחו כביצה מכוון טהור יותר מכביצה טמא דכשנמחו חזרו להיות משקה וכשיצאה טפה הראשונה נטמא בכביצה ע"ש ויש לעיין למה עתה להמשקה לקבל טומאה מחדש ולמה בעינן שיהא דוקא יותר מכביצה אמאי

לא יחזרו לטומאתן הישנה שהיה להם קודם שקרשו דהא אמרינן בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל שם מים טמאים שהגלידו טהורין חזרו ונמוחו חזרו לטומאתן ישנה אלמא כל שבטל ממנו תורת משקה ע"י שקרש כשחזר ונמוח חוזר לטומאתו הישנה א"כ ברוטב וגריסין וחלב שהיו משקה ונטמאו כשקרשו וחזרו ונמוחו אמאי לא יחזרו לטומאתן הישנה ונראה מזה דדוקא במים שהגלידו שאז אינן לא אוכל ולא משקה כדאמרינן שם בתוספתא לא נעקר מהם תורת משקה לגמרי והוי רק כישן וכשחזר ונמוח חוזרין לכמות שהיו עם טומאתן הישנה אבל ברוטב וגריסין וחלב דכשקרשו הם נעשו אוכל דהא קתני דכשקרשו הם שניים וכיון דאי אפשר להיות אוכל ומשקה יחד נתבטלה תורת משקה מהם לגמרי ואף לאחר שחזרו ונמוחו הו' עתה כמשקה חדש לגמרי וצריך לקבולי טומאה מחדש ומוכח דאוכל מבטל טפי תורת משקה מדבר שאינו לא אוכל ולא משקה ה"נ להפך דמשקה מבטלת תורת אוכל דאי אפשר להיות אוכל ומשקה כאחד [על הא דמקשינן בפסחים למ"ד משקין בית מטבחייא דכן ממש מההיא דעל מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר ועל החלב כו' ומתרצינן מדרבנן ודלא כר"י בן יועזר כו' יש לעיין אמאי לא אמרינן דמיירי בדם שקרש דהא דם שקרש כשר בחטאות החיצוניות כדאמרינן במנחות (כ"א) ואמרינן בתוספתא טהרות דם שקרש אינו לא אוכל ולא משקה חישב לאוכלין מטמא טומאת אוכלין כו' א"כ חבת הקדש מכשירתו לאוכל והוי נמי דבר גוש ומה עצים ולבונה חבת הקדש מכשירתו לאוכל כ"ש דם שקרש דמהני מחשבה לעשותו אוכל דמהני חבת הקדש לשוויי אוכל]:

כתבו התוס' חגיגה (כ"ג ע"ב) ד"ה והא דלכ"ע עצים ולבונה מקבלי טומאה מדאורייתא דחיבת הקדש דאורייתא וזה דקרי לה בפסחים מעלה דאורייתא הוא וכתבו דזה דאמרינן במנחות (כ"א) דעצים ולבונה א"צ מלח לפי שאין מקבלין טומאה היינו בלא הכשר מים ואע"ג דחיבת הקדש מכשרת מ"מ עצים ולבונה דבחולין אין מקבלין טומאה אף בהכשר איכא למימר דמרבינן בהקדש רק בהכשר ע"ש והנה לפי דברי התוס' אתי שפיר מה שקשה במנחות שם דאמרינן יצאו עצים ולבונה דא"צ מלח שאינן מקבלין טומאה יצאה קטורת לפי שאינה על מזבח החיצון ולמה לטעם שאינה על מזבח החיצון תי"ל ג"כ שאינה מקבלת טומאה שהרי אינה אוכל כמו עצים ולבונה ולפ"ז כיון דהא דאמרינן יצאו עצים ולבונה שאין מקבלין טומאה היינו שלא בהכשר בקטורת לא משכחת לה זה דקטורת לעולם מוכשרת היא שהרי יש שם יין קפריסין סאין תלתא וקבין תלתא:

הנה לפי דברי התוס' בחגיגה דעצים ולבונה צריכים הכשר מים היינו דחיבת הקדש אי אפשר לעשות תרתי לעשותו אוכל וגם להכשירו יש ליישב דברי הרמב"ם ז"ל שכתב פ"ג

מהל' אבות הטומאות ה"ג פרה אדומה ושעירין הנשרפים אעפ"י שמטמאין המתעסקין בהן אם חישב עליהן לאכילה צריכים שתגע בהם טומאה ואח"כ יטמאו טומאת אוכלין עכ"ל דס"ל דטומאת המתעסקין לא חשיב סופו לטמא טומאה חמורה כמ"ש הכ"מ שם וקשה אמאי לא בעי נמי הכשר מים לאחר שחישב לאכילה ולפ"ז אתי שפיר דהא בלא"ה קשה נהי דלא חשיב סופו לטמא טומאה חמורה מ"מ ל"ל מחשבה נימא חבת הקדש מכשרתו כמו עצים ולבונה אך לפמ"ש התוס' דחיבת הקדש אינה יכולה לפעול ב' פעולות לשוויי אוכל וגם להכשיר א"כ ה"נ כיון דפרים הנשרפים ופרה צריכים מחשבה אי אפשר לחיבת הקדש לעשותו אוכל וגם להכשיר והכשר מים לא תשכחת לה בפרה ופרים הנשרפים דבעינן לרצון דהא אמרינן בפסחים (כ') דמשכחת לה הכשר מים בבהמת קדשים רק בפרה של זבחי שלמים והעבירה בנהר ושחטה ועדיין משקה טופח עליה וכתב רש"י ז"ל דנקט פרה של שלמים לפי שהבשר והעור של הבעלים ומעבירה בנהר כדי שתהא נוח להפשיט ע"ש א"כ בפרה ופרים הנשרפים שאין בהם הפשט והם ועורותיהם נשרפין ואין צריך כלל למה שנפלו עליה המים אינו מכשיר מיהו אם חישב עליהן לאוכלין כיון דנעשה אוכל בלא חיבת הקדש א"צ תו הכשר מים כשאר קדשים דא"ל הכשר דחבת הקדש מכשרתן [ואע"ג דחלב נמי צריך מחשבה חוץ מבשווקים ומ"מ חלב קדשים א"צ לא מחשבה ולא הכשר דחיבת הקדש מכשירתו התם הוא משום דאכילת מזבח חשובה אכילה כמ"ש תוס' מנחות (ק"א) דמש"ה עולה לר"ש מטמא טומאת אוכלין ואע"ג דבעי אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים דאכילת מזבח חשובה אכילה ע"ש מיהו אפ"ה בעצים ולבונה צריך לחיבת הקדש מכשירתו ובלא"ה לא הוי מקבלי טומאה ואע"ג דאכילת מזבח שמה אכילה דלטומאת אוכלין לא סגי במה שעומד לאכילה ובעינן ג"כ שיהא הדבר ראוי לאכילה דאם לא לאו תורת אוכל עליו ומש"ה בעצים ולבונה אף דעומדין לאכילת מזבח אין מקבלין טומאה בלא חיבת הקדש אבל חלב דראוי לאכילה מצד עצמו דהא בשווקים א"צ מחשבה רק בעינן ג"כ שיהא עומד לאכילה ומש"ה בכ"מ חוץ מבשווקים צריך מחשבה חלב קדשים כיון דאכילת מזבח שמה אכילה א"כ עומד לאכילה וא"צ מחשבה ומש"ה מהני חיבת הקדש דא"צ הכשר כמו שאר קדשים אבל פרים הנשרפים דאין בהם אכילת מזבח דמה דנשרפין חוץ לג' מחנות לא חשיב כמו אכילה דהא לר"ש פרים הנשרפים אין מטמאין טומאת אוכלין משום דאינו אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים א"כ צריך מחשבה]:

והנה הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' פרה ה"ז חולק על דבריו בהל' אבות הטומאות וס"ל דרק פרים ושעירים הנשרפים אין מטמאין אוכלין בלא קבלת טומאה אבל פרה מטמאה

וכתב שם הכ"מ בשם הר"י קורקוס דהרמב"ם ז"ל פוסק כר"ש בתוספתא דפרה מטמאה טומאת אוכלין ופרים ושעירים הנשרפין אין מטמאין טומאת אוכלין ע"ש אך קשה לומר כן דהא טעמא דר"ש בפרים הנשרפין הוא משום דבעינן אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים ופרה היתה לה שעת הכושר והרמב"ם ז"ל אינו פוסק כר"ש דבעינן אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים שהרי פסק דערלה וכה"כ מטמאין טומאת אוכלין ונראה דאף הרמב"ם ז"ל כאן ג"כ ס"ל כמו דס"ל בהל' אבות הטומאות דטומאה ע"י התעסקות לא חשיב סופו לטמא טומאה חמורה ומש"ה פרים ושעירים הנשרפין אין מטמאין טומאת אוכלין וזה דפרה מטמאה טומאת אוכלין הוא משום דסופה לטמא טומאה חמורה כשתיעשה אפר דאפר פרה הוא אב הטומאה כדאמרינן בפרה פ"ט ה"ז אפר פרה שנתערב עם אפר מקלה הולכין אחר הרוב ליטמא ומייתינן לה בבכורות (כ"ג) וכתב רש"י ז"ל דמי חטאת ואפר חטאת מטמאין במשא ומשום דכתיב והנוגע במי הנדה יטמא כו' ע"ש דטומאת מי חטאת אינו רק במים מקודשין כ"א גם באפר ואע"ג דהרמב"ם ז"ל מפרש להיא דאפר פרה שנתערב באפר מקלה דמיירי שקידש בכולן ונגע בהמים מ"מ אי אפשר לומר דאין אפר פרה מטמא דאמרינן בהדיא בתוספתא פרה פ"ו ורי"א פרה כיון ששחטה מטמאה במשא כאפרה ע"ש ואע"ג דלא קי"ל בהא כר"י דתכף לאחר שחיטה כבר י"ל טומאה חמורה אבל באפר נראה דלית מאן דפליג בזה א"כ פרה לאחר שחיטה מטמאה טומאת אוכלין מפני שסופה לטמא טומאה חמורה כשתיעשה אפר (הנה לר"י דס"ל דפרה כיון שנשחטה מטמאה במשא כאפרה יש לעיין א"כ ל"ל קרא להעוסקין בפרה מתחילה ועד סוף מטמאים בגדים משום התעסקות וכן לשורף את הפרה שמטמא בגדים תי"ל שמטמא בגדים משום משא ולי"ל דאצטריך למתעסק בה ולא הזיז בה אבר דבכה"ג לא חשיב התעסקות כדמוכח בב"מ (צ"ג) גבי המשמר את הפרה דמטמא בגדים רק מד"ס אבל מדאורייתא אינו מטמא עד שיעשה מעשה בגופה וזה דמשמר מטמא מד"ס הוא גזירה שמא יזיז בה אבר ע"ש ועוד יותר קשה לכ"ע ל"ל קרא לאוסף את אפר הפרה דמטמא בגדים הא אפר פרה לכ"ע מטמא במשא ונראה לומר כיון דזה דאפר פרה מטמא במשא הוא משום דהוי כמי חטאת וכן הפרה עצמה לר"י לאחר שנשחטה א"כ כמו במי חטאת המזה והמזין עליו טהורים והנוגע טמא דכל שנוגע ונושא לצורך הזאה אינו מטמא ה"ה האפר כשאוסף אותו הוא לצורך הזאה של אח"כ וכן כל ההתעסקות בפרה א"כ כה"ג אינו מטמא ואצטריך קרא דטמא בשביל התעסקות] [נראה דזה דלר"ש פרים ושעירים הנשרפים אין מטמאין טומאת אוכלין הוא רק משניטלו האימורים עד שיותך הבשר דקודם נטילת האימורים כיון דהאימורים מטמאים טומאת אוכלין א"כ

הבשר הוי יד לאימורים ולאחר שיותך הבשר בבית הדשן דעדיין ראוי לאכילה כמ"ש התוס' זבחים (מ"ה ע"ב) ד"ה אבל אז הוי שפיר אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים דנפקי אז מידי מעילה כדאמרינן במעילה ט']:

נראה דזה דאמרינן דפרה לר"ש מטמאה טומאת אוכלין משום דחיבת הקדש מכשירתה שייך רק לאחר הזאה דאז שייך בה חיבת הקדש אבל קודם הזאה כיון דס"ל לר"ש פרה נפדית ע"ג מערכתה ל"ש בה חיבת הקדש כיון דאפשר לפדותה דאף בקדשי מזבח כל שי"ל פדיון ל"ש חיבת הקדש כמ"ש תוס' מנחות (כ"א) גבי עצים ע"ש ורק מההזאה ואילך דלי"ל פדיון כמ"ש תוס' ב"ק ע"ז שייך בה חיבת הקדש וזה דפרה מטמאה טומאת אוכלין אף קודם הזאה נראה משום דאז א"צ לחיבת הקדש דעדיין אינה עומדת לישרף דהא מחוסר הזאה וכמו דלא אמרינן לר"ש כל העומד לזרוק כו' קודם קבלה כמ"ש תוס' שם משום דעדיין מחוסר קבלה וזה דקודם הזאה מקבלת טומאה שלא בהכשר ואע"ג דדם קדשים אינו מכשיר ונראה דאף בפרה שייך זה דהא הדם אינו נשפך כמים שהרי צריך לקבל הדם ולעשות מהם הזאות מ"מ ר"ש לטעמיה דס"ל שחיטה מכשרת ולא דם ולרבנן כיון דס"ל דאם נשחטה ע"ג מערכתה אי"ל פדיה שייך בה חיבת הקדש מתחילה ועד סוף ומש"ה מקבלת טומאה שלא בהכשר. [הנה התוס' בחגיגה שם הוכיחו מדאמרינן דצירוף כלי דלבונה הוא מדרבנן מכלל דלבונה עצמה מטמאה מדאורייתא דחיבת הקדש דאורייתא ע"ש ויש לעיין לפמ"ש תוס' שם דעצים ולבונה צריכים הכשר מים הא מדאורייתא אין אוכל פחות מכביצה מקבל הכשר כמ"ש תוס' כריתות (י"ג) ולבונה עשויה קרטין קרטין ולית בה כביצה] [ובמלח של קדשים יש לדון או מקבל טומאה משום חיבת הקדש דמלח מצד עצמו אינו מקבל טומאה כמ"ש תוס' ב"ב (כ' ע"א) כיון דלחבת הקדש צריך קדושת כ"ש ובעצים דיש בהם חיבת הקדש כתבו התוס' זבחים (ל"ד) דמה דמשפי להו לגזרין חשיב כמו קדושת כלי אבל במלח דלא אשכחן קדושת כלי וגם א"צ שום תיקון נראה דלית בהו חבת הקדש מיהו נראה דלאחר שנתן המלח ע"ג האבר דאמרינן במנחות דהמלח שעל האבר מועלין בו משום דכתיב והשליכו עליהם הכהנים מלח והעלו אותם עולה לה' וכתב רש"י ז"ל דאבר עם מלחו שניהם קרויין עולה ע"ש א"כ כמו דמהני זה למעילה ה"נ מהני לחיבת הקדש דבטל המלח להאבר וי"ל דין עולה] [עוד יש לדון בהנך דמקבלי טומאה משום חבת הקדש אם יש להם דין יד ושומר להכניס ולהוציא את הטומאה ולהצטרף כשאר אוכלין דעצים ולבונה אע"ג דחיבת הקדש מכשירתן מ"מ אינן כאוכל גמור לכ"ד שהרי כתבו התוס' פ"ק דפסחים

דמשכחת לה שלישי אע"ג דאין אוכל מטמא אוכל ע"י עצים ולבונה ע"ש אלמא דאינן כאוכל לכ"ד]:

כתבו התוס' סוטה (כ"ה ע"ב) דזה דפרה לרבנן מטמאה טומאת אוכלין אע"ג דאסורה בהנאה וכתותי מכתת שיעורה הוא משום חיבת הקדש והקשו אמאי כה"כ לרבנן מטמאה טומאת אוכלין הא כתותי מכתת שיעוריה ע"ש ויש לעיין מה מועיל חיבת הקדש לענין כתותי מכתת שיעוריה ואפשר לומר עפ"י מ"ש הרמב"ם ז"ל טהרות פ"א מ"ט גבי ככרות הקדש שבתוך גומותיהן מים מוקדשים נטמאה אחת מהן בשרץ כולן טמאות ובתרומה מטמא שנים ופוסל אחד ופי' הרמב"ם ז"ל בפיה"מ שם דמיירי שבתוך הלחם היו גומות והיו שם מים מוקדשים וכיון דמשקין לעולם תחלה וכשנגע הככר השני בראשון נעשה שני והמשקין שבו תחלה וכן לכל הככרות וכתב דאע"ג דאין הככר השני נגע בהמשקין של הראשון אלא בהככר עצמו מ"מ משום חבת הקדש הוי כמו שנגע הככר בהמשקין דחשיב חיבור אבל בתרומה דליכא חבת הקדש מטמא רק שנים ופוסל אחד ע"ש ונראה מזה דחבת הקדש מהני גם לענין חיבור דהנגיעה בככר חשיב כנוגע במשקין וא"כ כיון דזה דכתותי מכתת שיעוריה לפמ"ש האחרונים ז"ל היינו רק דהשיעור חשיב ככתות היינו דאינו כמו דבר אחד שלם רק ככתות מההיא דחולין פ"ט דבכסוי הדם ל"ש כתותי מכתת שעוריה דכ"כ דמכתת מעלי לכסוי] היינו דלא חשיב חיבור דהוי כמו דכתית אבל כיון דחיבת הקדש מהני נמי לחבר דאף בדבר דלא חשיב חיבור חיבת הקדש מחברתו ה"נ דמהני חבת הקדש בדבר דכתותי מכתת שיעוריה אך יותר נראה בכוונת התוס' דזה דאמרינן באיסורי הנאה כתותי מכתת שעוריה הוא משום דבטל חשיבותו כיון שהוא איסורי הנאה ול"ש חשיבות של שיעור ובחבת הקדש כיון שחבת הקדש מחשבתו שייך בו חשיבות של שיעור ומ"ש הרמב"ם ז"ל דמהני חבת הקדש לענין חיבור לכאורה קשה להולמו דמה שייך חבת הקדש לענין חיבור ונראה לפי מה דחזינן ברפ"ק דטבול יום באופה חמיטה ע"ג חמיטה דאינו חיבור כשנגע בהן טבול יום אבל לשאר כל הטמאים הוי חיבור ע"ש נראה דכל שחמור לענין טומאה חמור נמי לענין חיבור ה"נ כיון דחבת הקדש י"ל חומרות לענין טומאה דמטמא אף עצים ולבונה ומטמא שלא בהכשר ה"נ דחמיר לענין חיבור:

ובעיקר מה שהקשו בתוס' בכה"כ אמאי מטמא טומאת אוכלין הא כתותי מכתת שיעוריה י"ל לפי מה דאמרינן בעדיות דאוכל פרוד נהי דלא חשיב חיבור לענין שאם נגע באחד לא נטמא חברו מ"מ מצטרפין לכביצה דאם היתה נגיעה בכל הפירורין מצטרפין שיעור כביצה וכתב הראב"ד בפ"ז מהל' ט"א דבאוכל פרוד לא בעינן שיעשה אותם גוש

אחד רק סגי בנגיעה דכל שהפירורין נוגעין זה בזה מצטרף לכביצה א"כ זה דהקשו התוס' בכה"כ אמאי מטמא טומאת אוכלין נימא כתותי מכתת שיעוריה היינו משום דבעינן לטומאת אוכלין שיעור כביצה אך כיון דזה דכתותי מכתת שיעוריה הוא רק דחשיב ככתות ואינו דבר אחד מ"מ לענין שיעור כביצה סגי אם נוגע זה בזה א"כ אפילו אי חשבינן ככתות כיון דעכ"פ איכא נגיעה מצטרף לכביצה ולענין שנוגע במקצת חשיב נגיעה בכולו כיון דבמציאות הוי חבור ודאי חשיב נגיעה בכולה דרק לענין שיעור אמרינן דחשיב כמו כתות:

ובזה מתיישב ג"כ קושית התוס' שבת (צ"א) על הא דאין אוכל מקבל טומאה מדאורייתא פחות מכביצה מההיא דהתורה העידה על כ"ח אפילו מלא חרדל ותי' דחרדל לאו דוקא אלא מלא ביצים ע"ש ולפ"ז ניחא שפיר דלענין לצרופי לכביצה סגי בנגיעה וכיון דהחרדל נוגע זה בזה מצטרפין לכביצה ולזה דנגיעה במקצת יהא חשיב כנגיעה בכולו א"צ כאן דהא איכא נגיעה בכל חרדל וחרדל שהרי כולן מתטמאין מאויר כ"ח [והנה ע"ז דלצירוף לכביצה עכ"פ בעינן נגיעה זו בזו והרמב"ם ז"ל שם חולק על הראב"ד ז"ל וס"ל דצריך דוקא שיעשה גוש אחד יש לעיין מההיא דטהרות פ"א מ"ה כביצה אוכל ראשון וכביצה אוכל שני שבללן זה בזה ראשון חזר וחלקן זה שני וזה שני דבכ"א יש חצי ביצה אוכל ראשון וחצי ביצה אוכל שני נפל זה לעצמו וזה לעצמו לתוך ככר של תרומה פסלוהו נפלו שניהן כאחת עשאוהו שני ע"ש ואעפ"י שאין נוגעין זה בזה מ"מ מצטרפין לכביצה לטמא אחרים]:

והנה מזה דאמרינן במנחות (ק"ב) דנותר לר"ש מטמא טומאת אוכלין משום דחיבת הקדש מכשירתו מוכח דאף בפסולים שייך חיבת הקדש ועוד ע"כ צ"ל כן דהא עצים ולבונה כשנטמאו נפסלו ואי פקעה חיבת הקדש שלהם וא"כ אינן עוד אוכל א"כ ליפקע טומאתן דהוי כמו אוכל שנטמא ואח"כ נפסל מאכילת הכלב דנפקעה טומאתו דהא עצים ולבונה מצד עצמו אף לכלב לא חזו מיהו אפשר דזה דוקא היכא שהיתה לו שעת הכושר כמו נותר דכבר נחתא ליה חיבת הקדש תו לא פקע כשנפסל אבל לכתחילה לא וכן משמע ממ"ש התוס' שם (ק"א ע"ב) שדקדקו דחיבת הקדש לא מהני לשוייה אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים דאל"כ פיגל במנחה יטמא לר"ש טומאת אוכלין הואיל והיתה לו שעת הכושר קודם פיגול מיד כשנתקדש בכלי דחיבת הקדש מכשרתה עכ"ל ונראה מזה דרק קודם פיגול כשהיתה לו שעת הכושר אז חיבת הקדש הכשירתה אבל לאחר שנעשה פיגול לא א"כ בזבח כשפיגל בשחיטה לא נחתא ליה חיבת הקדש מיהו לרבנן דס"ל דכל פיגול מטמא טומאת אוכלין נראה דאפילו פיגל בשחיטה אין

הבשר צריך הכשר מים אע"ג דל"ש בו חיבת הקדש דהתם הדם עצמו מכשיר ואע"ג דדם קדשים אינו מכשיר זהו משום על הארץ תשפכנו כמים ודם קדשים אינו נשפך כמים דצריך לקבלן בכלי אך בפיגל בשחיטה דליכא מצות קבלה הדם שפיר מכשיר אך מ"מ איכא נפקותא אם יש בפיגול משום חיבת הקדש או לא לענין החלבים דעל החלב לא מהני הכשר שחיטה משום דצריך מחשבה כדאמרינן בחולין (קכ"ח) ואי חיבת הקדש מכשירתו אף החלב מטמא טומאת אוכלין ובפיגל במליקה ג"כ יש לעיין אי מטמא טומאת אוכלין אי ל"ש בפיגול חיבת הקדש דאפשר דדם מליקה אינו מכשיר דאשכחן זה רק בדם שחיטה מקרא דעל הארץ תשפכנו כמים אבל דם מליקה הוי כדם חללים דבבהמה אינו מכשיר ואפר תפוח קודם תרומת הדשן נראה ודאי דמקבל טומאה אע"ג דאפר לאו בר קבולי טומאה הוא מ"מ חיבת הקדש מכשרתו כיון דמועלין בו ויש בו עבודת תרומת הדשן ודאי שייך בו חיבת הקדש ואף לאחר תרומת הדשן קודם הוצאת הדשן לר"י דאמר במעילה (ט') דמועלין בו דהוצאת הדשן עבודה היא ודאי שייך בו חיבת הקדש מיהו יש לדון אם נפסל הדשן ע"י טומאה לענין שלא יהא בו מצות הוצאת הדשן]:

ב

נראה דכמו שיש חיבת הקדש לאוכלין לשוויי אוכל את מי שאינו אוכל ה"נ יש חיבת הקדש למשקין לשוויי משקה את מי שאינו משקה דאל"כ תקשה משקה קדש של נותר כגון יין ושמן של נותר לר"ש אמאי מטמאין טומאת משקין הא עפרא בעלמא הוא דעומדין לשרוף דהא אף משקין פסולין ג"כ בשריפה כדאמרינן בפ' כל התדיר דהשמן והנסכים שנטמאו עושה להם מערכה בפ"ע ושורפן וע"כ כמו דמתרצינן במנחות (ק"ב) לשאר נותר משום דחבת הקדש מכשירתו ה"נ במשקין ובזה יש לתרץ הא דאמרינן ביומא א"ל ר"ש כ"ג ביוה"כ יוכיח שאין הציץ על מצחו ומרצה דלכאורה קשה דהא ביוה"כ ליכא קמצים וע"כ האי רצוי ציץ הוא על הדם שנטמא [ולי"ל דמיירי בשנטמאו האימורים ובעי ריצוי כדי להזות עליהן הדם הא כיון דבשעת הקטרת האימורים יהיה הציץ על מצחו ויוכל אז להקטיר את האימורים שפיר מקרי יש בשר ועוד הא לרב אשי במנחות (ק"ב) ר"ש לי"ל עומד לזרוק כזרוק דמי לענין טומאת אוכלין וכ"ז שלא זרק הדם אין האימורים מקבלין טומאה כלל ולחד תי' בתוס' שם אפילו אי זרק לבסוף א"כ לא משכחת כלל לר"ש ריצוי ציץ על האימורים לענין זריקת הדם דקודם זריקה אין מקבלין טומאה כלל] הא לר"ש דם שחיטה אינו משקה כלל דהא ס"ל בחולין דשחיטה מכשרת ולא דם דדריש לעל הארץ תשפכנו כמים לדרשא אחריתא א"כ ה"נ לקבולי טומאה

דמחד קרא מפקינן לה להכשר וטומאה דחשיב משקה ולפ"ז י"ל דדם קדשים חבת הקדש מכשירתו והוי משקה אף דיש לפקפק בזה דשאני בין אוכל למשקה דבאוכל כל שראוי לאכילה הוא אוכל לקבלי טומאה א"כ כיון שחבת הקדש מכשירתו דהוי כמו ראוי לאכילה מקבל טומאה אבל במשקין אינו מקבל טומאה רק ז' משקין דמפקינן לה מקראי דהא איכא נפקותא בין דם שחיטה לדם חללים אע"ג לענין ראוי לשתיה שניהם שוים וכן דם קדשים כיון דאינו נשפך כמים אינו משקה אע"ג דלשתיה אין נפקותא וכן זה דמי פירות אינו משקה אמרינן בת"כ מפני שי"ל שם לווי דרק אלו משקין דכתיבי בקרא חשיבי משקה לענין טומאה א"כ כיון דס"ל לר"ש דדם שחיטה אינו משקה ורק דם חללים הוי משקה ל"ש דחבת הקדש יעשה דם שחיטה כאילו הוא דם חללים ובזה דמשקה נותר מטמא טומאת משקין משום חיבת הקדש התם ליכא חסרון במין דהא אותו המשקה ראוי לקבל טומאה רק דעומד לשרוף כשרוף דמי מבטל ממנו שם משקה שפיר י"ל חבת הקדש מכשירתו והוי משקה:.

יש לדון אי בעינן לר"ש במשקין אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים דהא כמו באוכלין כתיב מכל האוכל אשר יאכל ה"נ במשקין כתיב וכל משקה אשר ישתה ונ"מ לדם פיגול אי מטמא טומאת משקין דהא פיגול לר"ש אינו מטמא טומאת אוכלין משום דהוי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים ונראה לומר דבזה איכא פלוגתא בין רש"י ז"ל ותוס' חולין (ל"ה ע"ב) דאמרינן שם דדם שחיטה לר"ש אינו מכשיר ומקשינן רש"א דם המת אינו מכשיר הא דם שחיטה מכשיר לא הא דם חללים מכשיר ופי' רש"י ז"ל דמיירי בבהמה שמתה או שנהרגה ותוס' שם השיגו על רש"י ז"ל וכתבו דמיירי באדם ע"ש ונראה דזה דחקו לרש"י ז"ל לאוקמא בבהמה דהא התם לר"ש קיימינן ובעינן אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים ודם המת ודם חללים של אדם אסור בהנאה ולא היתה לו שעת הכושר וע"כ מוקי לה דמיירי בשל בהמה ומתוס' דמוקי לה בשל אדם מוכרח דס"ל דלר"ש במשקין לא בעינן יכול להאכילו לאחרים [על הא דס"ל לר"ש דפיגול אינו מטמא טומאת אוכלין יש להקשות דהא אמרינן בפסחים (ט"ו) הפיגול והנותר והטמא בש"א אין נשרפין כאחד ובה"א נשרפין כאחת דפליגי אי רשאי להוסיף טומאה על טומאתו ומוכח דב"ש וב"ה ס"ל דפיגול מטמא טומאת אוכלין ואיך יחלוק ר"ש אב"ש וב"ה]:

הנה בזה דמקשינן במנחות לר"ש פרה אמאי מטמאה טומאת אוכלין דעפרא בעלמא היא ומתרצינן חבת הקדש מכשירתו הקשו בתוס' ב"ק ע"ז הא מתחילת נגיעת השרץ נפסלה ואינה עומדת עוד לישרף ובסוף נגיעה תטמא טומאת אוכלין ע"ש והנה יש לעיין טובא בדברי התוס' דהא בעי ר"ש נמי אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים ופרה

מטמאה טומאת אוכלין מפני שהיה לה שעת הכושר היינו דהיה אפשר לפדותה אחר שחיטה אך אי לא נימא דחבת הקדש מכשירתה וכיון דעומד לשרוף כשרוף דמי אינה אוכל רק כיון דנגע בה שרץ ונפסלה ואינה עומדת עתה עוד לשריפה נעשית עתה אוכל הא עתה אינה אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים ול"ש לומר שהיתה לה שעת הכושר כיון שנעשה עתה אוכל חדש אך כיון דחבת הקדש מכשירתה הוי אוכל מתחילה ועד סוף שייך שפיר שהיה לה שעת הכושר:

בההיא דחבת הקדש מכשירתו אבעי לן אי מהני חבת הקדש למנות בו ראשון ושני או לא ויש לחקור אי ס"ל דאין מונין בו ראשון ושני אם הוא הטעם משום דנעשה רק רביעי אעפ"י שנגע בראשון דע"י חבת הקדש אי אפשר לו להיות רק רביעי ונפסל ואינו מטמא אחרים או אפשר דלענין גופיה נעשה אף ראשון ושני רק לענין לטמא אחרים אין חבת הקדש חשיב הכשר כלל ולענין לטמא אחרים חשיב כאילו הוא עצמו טהור לגמרי ונ"מ שאם נגע אח"כ במי חטאת דאם הטעם דאין מונין בו ראשון ושני הוא משום דנעשה רביעי דפסול ואינו מטמא הא מי חטאת מתטמאין אף מרביעי כמ"ש הר"ש ז"ל טהרות פ"ב מ"ה ואי הטעם משום דלטמא אחרים אין לו טומאה כלל ה"נ דאינו פוסל מי חטאת:

כתב הרמב"ם ז"ל פי"ב מהל' אבות הטומאות הי"ד דזה שאם נגעה טומאה באוכלין של קדש שלא הוכשרו נטמאו משום דחיבת הקדש מכשירתן בד"א לפסול האוכל עצמו ולאסרו באכילה אבל למנות בו ראשון ושני ה"ז ספק כיצד נגע אוכל שנטמא בלא הכשר באוכל שני שהוכשר ה"ז השני ספק מפני שהראשון לא הוכשר עכ"ל והקשה הכ"מ שם הא אמרינן בגמרא דרק מדאורייתא מספקא ליה לר"ל אי מונין בו ראשון ושני אבל מדרבנן פשיטא דמונין ועוד שהרמב"ם בעצמו כתב לעיל פ"ח בפשיטות דמונין ראשון ושני וז"ל שם הפגול והנותר וצריד של מנחות ה"ה כראשון לטומאה ומונין בהן ראשון ושני לפיכך מטמאין את הידים בכביצה עכ"ל ולענ"ד דברי הרמב"ם ז"ל הן בפשוטן ולא סתרי דברי הרמב"ם ז"ל אהדדי וכפשטא דגמרא דמדאורייתא מספקא לן אי מונין ראשון ושני ומדרבנן פשיטא לן מיהו הכא בפי"ב דמיירי לענין שאם נגע האוכל שלא הוכשר באוכל שהוכשר כיון דלדידן הוי איבעיא ולא אפשיטא אי מונין בו ראשון ושני מדאורייתא שפיר כתב הרמב"ם ז"ל דהוי ספק אם נטמא האוכל השני ואע"ג דמדרבנן הוי ודאי טמא לא הוצרך להרמב"ם ז"ל לאומרו כאן דאין שום נפקותא מזה דאין שום חומרא בטומאה ודאי דרבנן מספיקא דדינא של טומאה דאורייתא דאדרבה ספיקא דדינא של דאורייתא חמיר טפי מדרבנן אבל לעיל בפ"ח שכתב שם לענין לטמא את הידים זה דהוי ספק אי מונין בו ראשון ושני מה"ת לא מהני לטמא את הידים דהא

ספק ידים ליטמא טהור כדאמרינן במס' ידים ומשום דטומאת ידים מדרבנן והוי ספיקא דרבנן ואף ספיקא דדינא ג"כ לקולא בדרבנן ומש"ה שם הביא הרמב"ם ז"ל הדין דודאי מונין בו ראשון ושני והיינו מדרבנן כמ"ש הכ"מ ומש"ה נטמאו הידים וזה שהוא ספק מה"ת אי מונין ראשון ושני לא הביא שם הרמב"ם ז"ל כלל ומשום דלטומאת ידים אין נפקותא מזה כלל דאין הידים מתטמאין מספק טומאה:

הקשו בתוס' פסחים (כ') אי חבת הקדש מהני לממני ביה ראשון ושני מאי נ"מ ממה דמשקין בית מטבחייא דכן ואינן מכשירין ותי' דאצטריך לכמה דברים שמביאין לעזרה דלא שייך בהו חיבת הקדש כגון בכורים או חולין כו' ויש לעיין הא משקה בית מטבחייא הוא המים שמדיחין בו את הקרביים וכל מים כשרים לזה כדאמרינן בזבחים (כ"ב) דאף מי מקוה כשרים לזה א"כ מאימתי נעשים משקה בית מטבחייא בשלמא הא דדייקינן בחולין (ל"ו) והבשר אשר יגע בכל טמא כו' האי בשר דאתכשר במאי כו' אלא דאיתכשר במשקי בית מטבחייא הא אמר ריב"ח משקי בית מטבחייא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין כו' התם שפיר כיון דאמרינן דהאי בשר איתכשר במשקה בית מטבחייא היינו ע"י זה שרחצו הבשר בהמים כמ"ש רש"י ז"ל שם א"כ שפיר אמרינן דמשקי בית מטבחייא אין מכשירין דבשעה שרוחצין הם משקה בית מטבחייא אבל להתוס' דמיירי שנפלו על שאר דברים כגון בכורים או חולין א"כ נפלו קודם שהדיחו בהם הבשר יש לעיין במה נקראו קודם משקה בית מטבחייא הא א"צ לזה שום דבר וכל מימות כשרין לזה ואפשר דס"ל להתוס' דיחוד מועיל לזה וצ"ע יש לחקור באוכל עצים ולבונה שנטמאו חצי פרס אי פוסל את הגוייה כשאר אוכל אוכלין טמאים דהא הכא ל"ש הטעם דאמרינן בשבת משום גזירה שמא יאכל אוכלין טמאים ושדי לפומיה משקין דתרומה וכתבו התוס' יומא (פ') דבהאי שיעורא דחצי פרס שיערו חכמים דאדם צמא לשתות ע"ש ובעצים ולבונה ל"ש זה]:

ג

הנה באפר פרה אשכחן דמקבל טומאה ויש לעיין איך האפר מקבל טומאה הא אינו אוכל והנה התוס' ב"ק (ע"ז) גבי פרה מטמאה טומאת אוכלין הקשו אי לאיפסולא עצמה הא גם האפר נפסל בנגיעת טומאה כדאמרינן בפ' חומר בקדש דלא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעבירנה בירדן ובספינה משום מעשה שהיה ותי' דאי חשיבא אוכל מקבל טומאה משני ומשלישי ואי לא לא ע"ש והשמ"ק שם כתב דאין אפר פרה מקבל טומאה רק מאב הטומאה ע"ש והנה יש לעיין טובא בזה דהא אמרינן בפרה פי"א כל הטעון ביאת מים מד"ת מטמא את הקדש ואת התרומה כו' כל הטעון ביאת מים מד"ס מטמא

את הקדש ופוסל את התרומה כו' כל הטעון ביאת מים בין מד"ת בין מד"ס מטמא את מי חטאת ואת אפר חטאת כו' א"כ אף מי שאינו אב הטומאה מטמא אפר פרה ואף על התוס' קשה טובא שכתבו דאין אפר פרה מקבל טומאה משני הא כל הטעון ביאת מים מד"ס היינו האוכל אוכל שני וכל הנך דגזרו עליהם להיות שניים מדבריהם כדאמרינן בסוטה (ל' ע"א) ועיין ברש"י ז"ל שם ועיין ברש"י ז"ל חגיגה (י"ח ע"ב) וברי"ש ז"ל פרה שם] א"כ מוכח להדיא דאף שני דרבנן מטמא אפר פרה וכ"ש שני דאורייתא וצע"ג:

עוד יש לעיין מי חטאת אמאי מקבלין טומאה דמוכח מכמה דוכתי דמקבלין טומאה כמו מההיא דזבחים (צ"ג) רא"א מי חטאת שנטמאו מטהרין ועוד ואף מים שאינן מקודשין מקבלין טומאה כדאמרינן בחגיגה (כ"ה) דאין חטאת ניצלת בצמיד פתיל הא מים שאינן מקודשין ניצולין בצמיד פתיל הא במי חטאת בעינן מילוי לשם מי חטאת א"כ כל תלישתן היתה למי חטאת ולא לשתיה וכה"ג לא מקבלי טומאה אעפ"י דראויין לשתיה כדמוכח משבת (קמ"ה) ממשקה הבא לצחצחו אע"ג דראוי לשתיה כיון דאינו עומד לשתיה אינו מקבל טומאה ע"ש בשלמא לר"מ דס"ל בפרה פי"א מ"ח גבי אזוב דלקטו לחטאת כמלקט לאוכלין ומטמא טומאת אוכלין א"כ ה"נ במים שמילאן למי חטאת דהוי כמו לאוכלין אבל לרבנן התם דליקטן לחטאת כמלקט לעצים קשה:

ונראה לומר דכמו דאיכא חיבת הקדש ה"נ איכא חיבת חטאת דכל מעלות הטהרה שיש בקדש איכא נמי בחטאת וכמו דאשכחן בצירוף כלי אע"ג דקרא דכף אחת דמפקינן מינה דכלי מצרף בקדש כתיב מ"מ מדרבנן אף בחטאת כלי מצרף כדאמרינן בפ' חומר בקדש דהעיד ריב"ב על אפר חטאת שנגע הטמא במקצתו טימא את כולו דכל מעלות שיש בכל טהרות עבוד רבנן אף בחטאת ומש"ה אפר חטאת וכן מים שאינן מקודשין שנתמלאו לחטאת חיבת חטאת מכשירתן ומקבלין טומאה וזה דאזוב שליקטו לעצים או למי חטאת אינו מקבל טומאה הוא משום דהאזוב אינו מגוף מי חטאת רק להזות בו על האדם ול"ש בו חיבת חטאת אך חיבת חטאת שייך רק משנעשה אפר דראוי לקדש בו אבל הפרה קודם שנעשית אפר ליכא עדיין חיבת חטאת כמו דחיבת הקדש ל"ש רק בקידשו בכ"ש וראויין להקרבה ומש"ה בפרה דמטמאה טומאת אוכלין צריך לטעם דחיבת הקדש מכשירתה דקודם שנעשית אפר אין בה רק חיבת הקדש ומשום דחטאת קרייה רחמנא ועבודותיה כעין עבודות פנים (יש לעיין איך העבירו מי חטאת ואפר חטאת בירדן ובספינה במעשה שהיה הא ספינת הירדן טמאה כדאמרינן בשבת פ"ג וראויה למדרס ואמרינן בפרה פ"י דכל הראוי ליטמא טומאת מדרס מידף לחטאת בין טמא בין טהור]:

והנה למ"ד טומאת משקין דרבנן ודאי טומאת מי חטאת אינה אלא מדרבנן ויש לעיין דבזבחים (צ"ג) אמר ר"א מי חטאת שנטמאו מטהרין שהרי נדה מזין עליה והיא טהורה וכתב רש"י ז"ל שם דלא מצינו בתורה שהוזקקה לטבול לנדתה תחלה ולקבל הזאה ע"ש ויש לעיין הא ר"א ס"ל בפסחים (ט"ז) דאין טומאה למשקין כל עיקר ולרב שם הוא דכן ממש א"כ לדידיה טומאת מי חטאת אינה אלא מדרבנן א"כ מה ראיה מדלא הצריכה התורה לטבול ואח"כ לקבל הזאה וצ"ע בההיא דר' אלעזר אומר דמי חטאת שנטמאו מטהרין שהרי נדה מזין עליה והיא טהורה יש לעיין הא אם נטמאו המים א"כ נטמא גם הכלי דהא משקין מטמאין את הכלים א"כ ליפסל משום דאינו מקום טהור דאפילו לר' אליעזר דס"ל בפרה פ"י מ"ג בקלל של חטאת שנתנו ע"ג שרץ טהור כתב הר"מ שם משום דס"ל דכל שהכלי טהור מקום טהור הוא ע"ש א"כ בשנטמא הכלי עצמה לכ"ע לאו מקום טהור הוא וצ"ל דר"א ס"ל כר' יוסי שם בנתנו ע"ג אוכלין ומשקין וע"ג כתבי הקדש טהור דס"ל דבטומאה דרבנן מקרי מקום טהור א"כ ה"נ כיון דזה דמשקה מטמא כלי הוא מדרבנן מקרי מקום טהור ולא כחכמים שם דס"ל דאף בטומאה דרבנן לאו מקום טהור הוא ע"ש]:

[**הנה** לפי מאי דקי"ל דמי חטאת ואפר חטאת מקבלין טומאה אי אפשר להיות מי חטאת בחו"ל וכן אמרינן להדיא בתוספתא פרה פ"ב רש"א אפרן ירדה עמהן לבבל אמרו לו והלא נטמא בארץ העמים א"ל לא גזרו טומאה בארץ העמים אלא לאחר שעלו מן הגולה ע"ש והא דאמרינן בפרה פ"ז מ"ז גבי המכנן את החבל כו' לזה הכשירו הוראת שעה ואמרינן עלה בתוספתא הלכה זו עלו עליה בני אסייא שלשה רגלים ליבנה כו' צ"ל שהיו בני אסייא שגרו בא"י. והנה בחגיגה כ"ה אמרינן דרצועה של ארץ העמים מפסקת בין יהודה לגליל ואי אפשר להביא יין ושמן מגליל לירושלם להקריבן דאין הקדש ניצול בצמיד פתיל ומקשינן והאמר עולא חברייא מדכן בגלילא ואמרינן מניחין ולכשיבא אליהו ויטהרנה ויש לעיין דהא נראה מזה שהיו נוהגין טומאה וטהרה בגליל וע"כ היה להם מי חטאת ואיך העבירו מי חטאת או אפר חטאת מירושלם לגליל הא רצועה של ארץ העמים מפסקת ומי חטאת ואפר חטאת אין ניצולין בצמיד פתיל כדאמרינן שם ואפשר לפי מה דאמרינן בתוספתא פרה פ"ח מי חטאת שהגלידו וחזרו ונמוחו כשרים ואמרינן בתוספתא טהרות שהביא הר"ש ז"ל פ"ג מ"ב דמים טמאים שהגלידו טהורין דמים שהגלידו אינו לא אוכל ולא משקה א"כ אפשר שהיו מגלידין את מי חטאת ומעבירין דרך הרצועה וחוזרין וממחין אותו]:

ד

עוד יש מעלה בקדש שהכלי מצרף לקדש ולא לתרומה ובמנחות (כ"ד ע"ב) אמרינן א"ר עשרון שחלקו ואבד אחד מהן והפריש אחר תחתיו ונמצא הראשון והרי שלשתן מונחין בביסא נטמא אבוד אבוד וראשון מצטרפין מופרש אין מצטרף נטמא מופרש מופרש וראשון מצטרפין אבוד אין מצטרף נטמא ראשון שניהם מצטרפין כו' ע"ש והכא ע"כ כולן חשיבי צריכים לכלי דהא נטמא ראשון שניהם מצטרפין ונטמאו כולן ואפ"ה אם נטמא אבוד רק הראשון נטמא וכן אם נטמא מופרש רק הראשון נטמא ונראה מזה דלא סגי במה שצריכים לכלי ובעינן ג"כ שיוקבעו זה עם זה ועם זה שלא הוקבע אינו מצטרף בצירוף כלי והכא האבוד לא הוקבע רק עם הראשון וכן המופרש. ובזה אתי שפיר מה דאמרינן בירושלמי גבי הוסיף ר"ע הסולת כו' והגחלים שאם נגע טבול יום במקצתו פסל את כולו דמיירי בשל יוה"כ שמה שהוא חותה הוא מכניס אבל בשל שאר ימות השנה אמרינן נתפזר מהם כקב גחלים מכבדן לאמה והתוס' חגיגה (כ"ג ע"ב) עמדו בזה למה מחתת הכסף שחותה בכל יום אינו מצרפן ור"י מפרש התם שהוקשה להירושלמי למה פוסל את כולם כיון שיש הרבה שאינו צריך ע"ש וקשה נהי דאיכא נמי גחלים שא"צ לכלי דנתפזרו אח"כ כקב גחלים מ"מ הא אינו מבורר איזו צריך ואיזו א"צ א"כ ע"כ פוסל את כולן ולפ"ז אתי שפיר כיון דלבד שיהא צריך לכלי בעינן נמי שיוקבעו זה עם זה וכיון דהגחלים שחותה במחתת הכסף היה מפזר מהם אח"כ כקב גחלים ויכול לפזר איזה שירצה א"כ עדיין לא הוקבע הגחלת שנגע בה הטבול יום עם גחלים אחרים ומש"ה אין הכלי מצרפן כלל:

והנה במנחות (כ"ד) אמרינן הושיט אחד לביניהן מהו ופי' רש"י ז"ל דהושיט חצי עשרון לבין הנך חצאי עשרון ואמרינן שם צריך לכלי כלי מצרפו א"צ לכלי אין כלי מצרפו והרמב"ם ז"ל פי"ב מהל' אבות הטומאות פי' בהושיט אחד לביניהם אם א"צ לכלי ונטמא אחד של הצדדים לא נטמא אלא זה שנגעה בו הטומאה בלבד דס"ל כיון שיש ביניהם שא"צ לכלי מפסיק ואף זה שצריך לכלי לא נטמא והראב"ד ז"ל שם השיג עליו וכתב דאם האמצעי א"צ לכלי רק הציל את עצמו דאינו מתטמא במה שנגע הטומאה באחד מאלו אבל אלו הצריכים לכלי נטמאו ע"ש ונראה דמש"ה פי' הרמב"ם ז"ל כן דאי לענין שיציל את עצמו למה צריך בגמרא לטעם שא"צ לכלי אין הכלי מצרפו תי"ל דהאי חצי עשרון שהושיט ביניהם לא הוקבע עם שום אחד מהב' חצי עשרונות של הצדדים ובענין זה אפילו אם צריך לכלי אין הכלי מצרפן וכמו ההיא דעשרון שחלקו כו' ולכן פ' דהאיבעיא הוא לענין שיפסיק בין הב' חצאי עשרון של הצדדים דאם א"צ לכלי כלל מפסיק אבל

אם צריך לכלי רק שלא הוקבע עמהם נהי דאינו מתטמא מנגיעתן מ"מ אינו מפסיק דהא בעשרון שחלקו ואבד אחד מהן והפריש אחר תחתיו ושלשתן מונחין בביסא דאמרינן נטמא אבוד אבוד וראשון מצטרפין מופרש אינו מצטרף אין חילוק ואפילו אם המופרש מונח ביניהן ג"כ נטמא אבוד ראשון טמא:

ובעיקר מחלוקת הרמב"ם והראב"ד ז"ל אם יש ביניהם דבר שא"צ לכלי אם מפסיק או רק הציל את עצמו כתב הכ"מ שם על הראב"ד ז"ל למה דחה פירוש רבנו שהרי יש ליתן בו טוב טעם ודעת שאין הכלי מצרף אלא כשאין ביניהם דבר שא"צ לכלי כו' ונראה דהרמב"ם והראב"ד ז"ל בהא פליגי דלהרמב"ם ז"ל צירוף כלי הוי כמו חיבור דאעפ"י שאין נוגעין זה בזה הכלי מצרפן כאילו נוגעין א"כ שפיר י"ל היכא שיש ביניהם דבר אחד מפסיק אין הכלי יכול לחברן דאדרבה אותו דבר מפסיק שלא יהא חשוב חיבור ולהראב"ד ז"ל אין צירוף כלי מחבר כאילו נוגע זה בזה אלא מצרפו להיות דבר אחד וכדמפקינן מקרא כף אחת התורה עשאו למה שבכף אחת והיכא שהם דבר אחד אפילו אם יש הפסק ביניהם ג"כ אם נטמא זה נטמא זה דהא אמרינן בשבת (נ"ח) דהזוג והענבל חיבור ואע"ג דנתפרקו זה מזה כיון שההדיוט יכול להחזירן עדיין הם כלי אחד ואם נטמא זה נטמא זה ואפילו מאן דפליג התם ס"ל דלאחר שניטלו זה מזה אף ההדיוט יכול להחזירן לא חשיב דבר אחד לטומאה אבל הכא כיון שהתורה עשאו לכל מה שבכף אחת כיון שהם דבר אחד לא איכפת לן אם יש הפסק ביניהם א"כ ל"ש שיפסיק איזו דבר ביניהם כי לא איכפת לן בהפסק כלל:

יש לחקור בסולת ושמן ולבונה של מנחה המונחים בביסא ונגע טבול יום בסולת אם פסל גם השמן והלבונה מדין צירוף כלי דהא צריכים לכלי וגם הוקבעו זע"ז למנחה אחת אי צירוף כלי מהני לב' מינים לעשותן אחד דלא אשכחן זה רק למין אחד כגון הסולת והלבונה והגחלים והקטורת שנגע טבול יום במקצתו פוסל את כולו וכ"ש סולת ושמן דב' מיני טומאות הן שאלה טומאת אוכלין ואלה טומאת משקין. יש לחקור באותן שכ"ש מקדשן ליפסל ואינו מקדשן ליקרב אי מקרי צריך לכלי לענין צירוף דהא א"צ לכלי כלל שהרי א"צ לפוסלן או אפשר כיון דמ"מ הכלי אהני להם לשום דבר מקרי צריך לכלי]:

והנה לפי מה דאמרינן דרק אם צריך לכלי הכלי מצרפו ולהתוס' מנחות (כ"ד) בשא"צ לכלי אם מצטרף מדרבנן איכא פלוגתא דאמוראי] יש לעיין דהא חשיב בפ' חומר בקודש גבי מעלות של קדש מבתרומה שהכלי מצרף לקדש ואינו מצרף לתרומה תי"ל דלא מצינו בתרומה צריך לכלי ובכה"ג אף בקדש אינו מצרף ואפשר דנ"מ לענין בכורים

דבכורים צריכים לכלי דבעינן ושמת בטנא ובאפר חטאת דג"כ הכלי מצרפן יש לחקור אי בעינן ג"כ דוקא צריך לכלי דלא מצינו אפר צריך לכלי מיהו הרמב"ם ז"ל כתב בפי"ב מאבות הטומאות דהכלי מצרף לקדש כיצד כלי שהוא מלא גרוגרות או צמוקים ונגעה טומאה באחד מהם נטמא כל מה שבכלי לקדש ולא לתרומה ע"ש ואע"ג דליכא גרוגרות וצמוקים בקדש ס"ל להרמב"ם ז"ל דזה דכלי מצרף אינו דוקא בקדש עצמו כ"א לקדש וכמו מעל"ע שבנדה דאמרינן שהוא לקדש ולא לתרומה היינו לענין לטמא את הקדש ולא לטמא את התרומה ואע"ג דהרמב"ם ז"ל בעצמו פסק שם דאם א"צ לכלי אין הכלי מצרפו ומה צריך כלי לצמוקים וגרוגרות נראה מזה דס"ל להרמב"ם ז"ל דאם צריך הכלי לגופן חשיב כמו צריך לכלי מדין הקרבתן וא"כ שפיר י"ל דאף באפר פרה בעינן דוקא צריך לכלי:

הקשו בתוס' חולין (ל"ו) על הא דבעי ר"ל צריד של מנחות אי מונין בו ראשון ושני והיינו הסולת שלא נכנס שם השמן והקשו אמאי לא יצרף הכלי להכשר הא בעינן בלילה בכ"ש דהא הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת ע"ש וזה דדייקו דבלילה בעינן בכ"ש ואע"ג דכלי חול ג"כ מצרף זהו רק מדרבנן כמ"ש תוס' בחגיגה (כ"ד) ד"ה דאורייתא והאיבעיא דר"ל אי מונין בו ראשון ושני הוא מדאורייתא כדאמרינן בחולין שם והנה ליישב קושית התוס' י"ל דמצי מיירי שנתן השמן בכלי חול ואח"כ בללה בכ"ש וכה"ג ליכא צירוף כלי דהא אמרינן במנחות שם בעשרון שחלקו ונטמא אחד מהם והניחו בביסא וחזר טבול יום ונגע באותו טמא אי אמרינן שבע לה טומאה ע"ש אבל בזה שהניח החצי עשרון הטמא בביסא עם החצי עשרון הטהור לא נטמא הטהור ע"י צירוף כלי ואפילו אם זה הטמא נטמא בשרץ דדצירוף כלי בעינן שיגע הטמא כשהוא בכלי אבל נטמא בחוץ אע"ג דהניחו אח"כ בכ"ש עם טהור לא נטמא בשביל זה הטהור דצירוף כלי הוא רק דחשיב חיבור לענין דנגיעה במקצת חשיב כמו נגיעה בכולו אבל לא חשיב כמו נגיעה זה בזה לענין שיטמא החצי עשרון הטהור מן הטמא דלענין קבלת טומאה בעינן נגיעה וצירוף כלי עושה רק חיבור ולא נגיעה וה"ה לענין הכשר דלהכשר בעינן נתינה כי יותן מים על זרע דהא בפסחים (ט"ז) אצטריך תרי קראי למים לתלושין ומחוברין דמכשרי ואע"ג דכשנפלו כשהם מחוברים תכף נעשו תלושין דהא מיירי דהעלה אח"כ מן המים כמ"ש בתוס' שם א"כ יכשירו אח"כ וע"כ משום דבעינן נתינה וכיון דבשעת נתינה היו מחוברין בלאו קרא לא היו מכשירין א"כ בשנתן השמן עליהם בכלי חול ואח"כ נתנן לכ"ש עכשיו ליכא נתינה ול"ש צירוף כלי לענין שיהא חשיב עתה נתינה על הסולת שלא נכנס שם השמן וכמו בנטמא בחוץ והניחו בביסא דאין צירוף כלי יכול לעשות

נגיעה על הטהור (יש לחקור אם צירוף כלי מהני לצרף מה שבתוכו לכביצה לטמא אחרים שהם חוץ לכלי לפי מה דאמרינן במנחות דצירוף כלי הוא רק לגואי ולא לבראי אפשר דה"נ חשיב לבראי כיון דכל הצירוף א"צ רק לענין לטמא אחרים שהם חוץ לכלי]: [**עוד** יש מעלה בקדש שהרביעי פסול בקדש ולא בתרומה וכתב הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לטהרות נראה לי שמחוסר כפורים ג"כ יעשה כי הוא פוסל את הקדש בנגיעה כמו טבול יום כו' עכ"ל ויש לעיין טובא ע"ז שכתב ונראה לי הא כמה משניות מפורשות ע"ז במעילה כמו חטאת העוף כו' נמלקה הוכשרה ליפסל בטבול יום ובמח"כ כו' וכן המנחות מועלין בהן משהוקדשו קידשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמח"כ כו']: **עוד** ממעלות הקדש שאונן ומחוסר כפורים צריכים טבילה לקדש ולא לתרומה וכתב הרמב"ם ז"ל פי"ב מהל' אבות הטומאה דלא עשו מעלה זו אלא לאכילה אבל נוגעים בקדשים קודם טבילה ע"ש וכתב הכ"מ שם דבפ' טבול יום לא אמרינן זה דמותר ליגע אלא גבי אונן מ"מ משמע ליה לרבנו דה"ה למח"כ כיון דבהדי הדדי מיתני ע"ש ולענ"ד נראה מקור להרמב"ם ז"ל דאף מח"כ מותר ליגע דאמרינן גבי פרת חטאת שריפת אונן ומח"כ כשרה ומשמע דכשרה אף מדרבנן והא מח"כ צריך טבילה מדרבנן ואע"ג דטבול יום כשר בפרה מיהו באותה טומאה דרבנן שהטילו על מח"כ עדיין הוא קודם טבילה ואי מח"כ צריך טבילה לקדש כ"ש לחטאת ומוכח דכל הטומאה היא רק לאכילה ולא לנגיעה:

סימן לח - ביאת מקדש

א

מ"ע לשלח הטמאים מן המקדש דכתיב וישלחו מן המחנה כו' וטמא שנכנס למקדש עובר ג"כ בלאו דלא יטמאו את מחניהם כו' וחייב כרת וכן בנכנס טהור למקדש ונטמא שם ושהה כשיעור השתחויה או השתחוה או יצא בארוכה חייב בקצרה פטור ושיעור שהייה כדי השתחויה הוא מהלכה כדאמרינן בשבועות (ט"ז ע"ב) והנה בזה דיצא בקצרה פטור אע"ג שהיה ביציאתו שיעור שהייה י"ל ב' טעמים חדא דאנוס הוא דמאי הו"ל למעבד ועוד דאין כאן שהייה דשהייה מקרי דוקא כשאינו יוצא אבל כשיוצא אין כאן שהייה והנה בשבועות שם אמרינן דקצרה שאמרו אפילו עקב בצד גודל ואפילו כל היום כולו ושם ליכא טעם דאנוס דל"ל להלוך עקב בצד גודל ולשהות יותר וע"כ התם הטעם דליכא שהייה כיון דעסוק הוא ביציאה אפילו כל היום כולו לא מקרי שהייה אך יש לעיין לפי מה דאיבעי לן התם או צריך שהייה למלקות א"כ אי אין צריך שהייה

למלקות ביצא בקצרה עקב בצד גודל ליחייב מלקות שהרי טימא המקדש שהיה שם שלא לצורך ואין לפוטרו משום דלא מקרי שהייה כל שעסוק ביציאה דהא לא בעי שהייה למלקות ואף שכתבו התוס' שם דאף אי א"צ שהייה למלקות הוא רק שהייה כשיעור השתחויה אבל כדי כניסה ויציאה בעי כמו בלבוש כלאים דצריך שהייה כדי פשיטה ולבישה ע"ש אך בזה אין נפקותא בין הולך לעומד בשלמא בשהייה דגמירי בטומאה י"ל דמקרי שהייה דוקא בעומד אבל לא בשוהה דרך יציאה שכן נאמרה ההלכה אבל אי למלקות לא גמירי שהייה וצריך רק שהייה כמו בשאר איסורים וכמו בכלאים דצריך שהייה כדי פשיטה ולבישה בזה אין נפקותא בין עומד להולך כמו בכלאים דלא מצינו נפקותא א"כ ביוצא כל היום כולו ליחייב ועוד יותר דהרמב"ם ז"ל לא כתב ביוצא כל היום כולו דמלקין אותו אף מכת מרדות כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בלא שהה שיעור השתחויה דמכין אותו מכת מרדות על כן נראה לומר דזה דיצא בקצרה פטור אינו לא מחמת אנוס ואף לא מחמת חסרון שהייה אלא מטעם אחר לגמרי דאמרינן בשלהי עירובין הכל נכנסים להיכל לבנות ולתקן ולהוציא את הטומאה מצוה בכהנים אין שם כהנים כו' מצוה בטהורים אין שם טהורים נכנסים טמאים כו' והתם זה דנכנסים טמאים להוציא את הטומאה דהיינו שרץ הנמצא במקדש ודאי אין זה מדין דיחוי דהא להוציא שרץ הנמצא במקדש ליכא רק עשה דוישלחו מן המחנה כו' כמ"ש בתוס' שם ואיך מותר לכנוס אדם טמא שהוא בעשה ול"ת וכרת וע"כ דאין זה דיחוי אלא היתר וכמו לבנות ולתקן דנכנסים טמאים דכל לתיקון המקדש הותרה כניסה וכן בע"מ דנכנסין לעשות רקועי פחין וילפינן לה התם מקרא דאך חלק וה"ה לטמאים דאיבעי לן התם טמאים ובע"מ מי נכנסין כו' דכל לצורך תיקון המקדש הותרה כניסה אף לאסורין בכניסה ולהוציא את הטומאה חשיב בכלל תיקון המקדש וא"כ כשיש אדם טמא במקדש ואינו יכול לצאת משם כגון קטן או חולה רשאי אדם טמא אחר לכנוס לכתחילה ולהוציאו ואין זה דיחוי כ"א היתר א"כ כשיוצא הטמא בעצמו כיון שעוסק הוא בהוצאת טומאה מן המקדש ליכא עליו איסור טומאה כלל דהיתר הוא ומש"ה אפילו יוצא עקב בצד גודל דכל שהיתר הוא ולא דיחוי אינו חייב למהר אלא כל שעוסק במה שהותר אין כאן איסור כלל א"כ כל שיוצא ועוסק הוא בהוצאת הטומאה ליכא עליו איסור טומאה כלל וכן בטמא שנכנס לבנות דאינו חייב למהר ויכול לעשות מלאכתו בנחת וביוצא בארוכה הלכתא גמירי דחייב:

אמרינן בזבחים (ל"ג) בסמיכת אשם מצורע שהוא בשער נקנור דלא נתקדש ומבטלין תכף לסמיכה שחיטה משום דאין המצורע יכול לכנוס לפנים משום שהוא מח"כ

ומקשינן אי סמיכת אשם מצורע דאורייתא ותכף לסמיכה שחיטה דאורייתא ליעייל דרחמנא אמר ומתרצינן גזירה שמא ירבה בפסיעות וכתב רש"י ז"ל שאם יכנס פסיעה לצד פנים יותר משהיה צריך נמצא ענוש כרת עכ"ל ויש לעיין אמאי איכא כרת על פסיעה אחת כיון דנכנס בהיתר ואין לחייבו על הביאה א"כ עכ"פ צריך שהייה כמו נטמא בפנים ולמה יהא חייב אפסיעה אחת ונראה לומר משום דהוי כמו בא בארוכה כיון שפסע פסיעה אחת לצד פנים אף כשיצא אח"כ הוי כמו יצא בארוכה שהרי הלך דרך יותר גדול משיעור יציאה דרך קצרה די"ל דזה דבא לו בארוכה חייב ואע"ג דלא שהה הוא משום ריבוי פסיעות דעל רבוי פסיעות חייבין אפילו בלא שהה ואע"ג דאמרינן בירושלמי דזה דבא לו בארוכה חייב הוא דוקא כשהארוכה יתירה על הקצרה י' אמות תלמודא דידן פליג על הירושלמי דנראה מהירושלמי שם דכל דין ארוכה הוא משום שהייה דאמרינן שם כמה שיעור שהייה כדי הילוך עשר אמות ובתר הכי אמרינן דבא לו בארוכה חייב כשהארוכה יתירה על הקצרה י' אמות ונראה מזה דס"ל להירושלמי דיצא בארוכה חייב משום שהייה כיון דהארוכה יתירה על הקצרה י' אמות א"כ שהה שיעור הילוך י' אמות שלא לצורך והחידוש דבא לו בארוכה צ"ל להירושלמי הוא דאף שעסוק בהילוך ג"כ או שהה חייב אבל תלמודא דידן לא ס"ל הכי דהא איבעי לן בגמרא בארוכה וקצרה אי שיעורא גמירי אם דוקא גמירי ופשטינן דדוקא גמירי ואע"ג דלא שהה ויצא בארוכה שיעור קצרה ג"כ חייב א"כ לתלמודא דידן דין ארוכה אינה משום שהייה כ"א משום ריבוי פסיעות וכיון דכל דין ארוכה אינו אלא משום ריבוי פסיעות י"ל דאף פסיעה אחת יתירה חשוב כמו ארוכה מיהו בזה יש לעיין לפמ"ש רש"י ז"ל דאף היכא דליכא איסור על הביאה כההיא דמצורע דנכנס בהיתר דלא עדיף מנטמא בפנים כל שפסע פסיעה אחת לפנים שלא לצורך חייב כרת א"כ מאי נ"מ בין נטמא בפנים לנטמא בחוץ הא בנטמא בחוץ איכא ג"כ חיוב על הביאה ותי"ל כשנכנס בטומאה הרי איכא פסיעה אחת לצד פנים בטומאה וכה"ג חייב אף בנטמא בפנים ובגמרא משמע דבנטמא בחוץ איכא חיוב יותר מנטמא בפנים דחייב על הביאה וצ"ל דהחילוק הוא רק בנטמא בחוץ והכניס ראשו ורובו לפנים דחשיב ביאה לענין טומאה כדאמרינן בזבחים שם ואע"ג דליכא אף פסיעה אחת בטומאה וזהו מה שיש בביאה משא"כ בנטמא בפנים:

והנה לביאת מקדש שיהא חייב כרת בעינן שיכנוס ראשו ורובו ואם לא הוי רק ביאה במקצת וכדמשמע בזבחים (ל"ג) גבי סמיכת אשם מצורע דאמרינן דכל הסומך ראשו ורובו הוא מכניס ולא חשיב ביאה במקצת ע"ש ונראה דבעי דוקא ראשו ורובו וברובו לחוד לא סגי ואין לומר דזה דנקט ראשו ורובו אין זה רק לרבותא דבסמיכה איכא ראשו

ורובו דלכל ביאות בעינן ראשו ורובו וכמו בק"ק דבעינן שיהא מקבל בצפון צריך שיכנוס ראשו ורובו כדאמרינן בזבחים כ"ו והנה בנכנס לבית המנוגע כתבו התוס' שבועות י"ז ע"ב) דנכנס דרך פניו משנכנס רובו טמא ע"ש אך גם שם צריך ראשו ורובו כדאמרינן בת"כ שהביא הר"ש ז"ל פי"ג דנגעים והבא אל הבית כשיכניס ראשו ורובו ע"ש ולענין יציאה אי בעינן ראשו היכא דאיכא מצות יציאה אי בעינן דוקא שיצא ראשו ורובו או ברובו סגי לכאורה יש להביא ראיה מפרים הנשרפים דכתיב בהו יציאה ואמרינן בזבחים (ק"ד) דמשיצאו רובן חשיב יציאה ולא אזלינן בתר הראש כלל מיהו אפשר דבפרים כיון דיציאתן כשהם מתים אין חשיבות לראש וכמה דאמרינן בפ' המפלת דאין הראש פוטר בנפלים מיהו בנדה שם איכא פלוגתא בזה ובהוצאת פריך לא אשכחן פלוגתא והנה לפ"ז בנטמא בפנים דאיכא עשה דוישלחו מן המחנה אי בעינן דוקא שיצא ראשו ורובו או כיון שיצא רובו קיים העשה וכן בהזאת דמים ביוה"כ על מזבח הזהב דכתיב ויצא אל המזבח ואיכא מצות יציאה כדאמרינן בזבחים פ"ג וביומא (נ"ח) ובחולין (י') אי בעינן דוקא ראשו ורובו או סגי ברובו לחוד כמו ביציאת פרים והנה אם נטמא בפנים ויצא חציו יש לדון ובעשה דשילוח נראה דלא קיים וכמו בפרים דעכ"פ צריך יציאת רובן אבל חצין לא מהני כדאמרינן בזבחים (ק"ד) ואע"ג דאין עתה רובן במקדש מ"מ יציאה לא חשיב אך אם חייב כרת יש לדון ואפשר דגם כרת חייב דרק כשהיה קודם בחוץ לא חשיב שהוא בפנים עד שיכנוס ראשו ורובו אבל אם היה קודם כולו בפנים כל שלא יצא רובו חשיב שהוא בפנים ובנכנס חציו ברוב אבר למקדש ג"כ יש לדון אי חשיב כמו כניסת רובו די"ל דלענין ביאת מקדש שאני דנהי דאזלינן באברים אחר הרוב והוי כמו נכנס כל האבר מ"מ האי מקצת שבחוץ דחשבינן ליה כנכנס משום שדי מיעוטא בתר רובא לא עדיף מנכנס דרך גגין דפטור דלטומאת מקדש בעינן דרך ביאה ורק ביציאת פרים דלא מצינן חילוק בין דרך פתחים לדרך גגות וכן לענין לידה התם מהני מה דשדינן האי מיעוט אבר בתר רובא אך לפ"ז צ"ל דזה דנכנס ראשו ורובו למקדש דחייב אין זה משום דשדינן מיעוטא בתר רובא והוי כנכנס כולו דזה חשיב כמו דרך גגין רק דעל ראשו ורובו בלחוד איכא חיוב והנה בזבחים (צ"ה) גבי מעיל שנטמא אמרינן דמכניסו בפחות מג' על ג' ומכבסו והקשו בתוס' שם למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה ותי' דשאני מעיל שיכול לחותכו ע"ש ויש לעיין למה הקשו רק למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה הא אף למ"ד לאו שמה ביאה נמי תקשה דהא בבגד בכניסת רובו חשיב כמו ביאה בכולו וכמו בנכנס לבית המנוגע כמה שהביא הר"ש ז"ל פי"ג דנגעים מן התוספתא דבאדם עד שיכנוס ראשו ורובו ובכלים משנכנס רובן ע"ש והכי קתני במעיל שנטמא דמכניסו בפחות מג'

על ג' ומכבסו ומשמע אפילו פחות קצת מג' על ג' ואע"ג דרובו של כלי בפנים דג' ע"ג הוא שיעור כלי ול"ש בזה ג"כ תי' התוס' הואיל ויכול לחותכו דלענין רובו לא מהני זה הטעם דהא בהוצאת פרים הנשרפים ביציאת רובן חשיב יציאה ואע"ג דיכול לחותכן והנה לפמ"ש דלביאת מקדש ל"ש שדי מיעוטא בתר רובא דלא עדיף מנכנס דרך גגות לא תקשה אך עוד י"ל דהכא ל"ש שדי מיעוטא בתר רובא כיון דכל המעיל בחוץ אדרבה שדי האי מיעוטא שבחוץ בתר כל הבגד וכה"ג אמרינן בפרים הנשרפים שיצאו מיעוטן ברוב אבר בזבחים שם דהכא ל"ש הלכו באברים אחר הרוב דהאי מיעוטא אדרבה שדינן בתר רוב בהמה:

ביומא ל"א) גבי אין אדם נכנס לעזרה אפילו טהור אא"כ טבל איבעי לן ביאה במקצת שמה ביאה או לא ואמרינן בהונות יוכיחו שהוא ביאה במקצת ותניא מצורע טובל ועומד בשער נקנור ע"ש ויש לעיין דהא קי"ל כרבנן דר"י בנו של ריב"ב דעולתו של מצורע אינו מעכב ואינו עוד מח"כ א"כ עולתו טעונה סמיכה בפנים כשאר סמיכות א"כ ע"כ צריך טבילה משום האי ביאה וזה לא הוי ביאה במקצת דכל הסומך ראשו ורובו הוא מכניס כדאמרינן בזבחים (ל"ג) וצ"ע:

ועוד קשה הא אמרינן בת"כ וסמך ידו על ראש החטאת לרבות חטאת נזיר וחטאת מצורע כו' א"כ סמיכת החטאת הוא מדאורייתא וא"כ סמיכת חטאת מצורע הוא בפנים אעפ"י שהוא מח"כ דטעם דסמיכת האשם הוא בחוץ הוא משום דסמיכת אשמו אינו מדאורייתא ואינו אלא באקופי ידא כדאמרינן בזבחים וא"כ צריך טבילה בשביל סמיכת החטאת לכ"ע וצ"ע:

ב

ובמכניס כלים טמאים למקדש דחייב כתב הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' ביאת מקדש יראה לי דאינו חייב אלא על בגדים שהן אב הטומאה ע"ש והנה לפ"ז מה דאמרינן במעיל שנטמא דמכניסו בפחות מג' על ג' דא"י להכניס כולו משום מכניס טומאה יש לעיין אי מיירי שהיה המעיל אב הטומאה קשה א"כ מאי מהני כשמכניסו פחות מג' על ג' הא המכבסו נטמא במגע אב הטומאה דהא צריך לכסכס ג' פעמים בכל אחד ואחד מהסממנים א"כ המכבס מטמא מקדש וכי תימא דהמכבס עומד בחוץ הא עכ"פ צריך להכניס ידיו בפנים דהא צריך לכסכס ג' פעמים והכיבוס הוא במקום קדוש א"כ עכ"פ איכא ביאה במקצת וצ"ל דלעולם לא מיירי במעיל אב הטומאה ולא נטמא המכבס רק כיון דאיסורא דרבנן איכא אף בבגד שאינו אב הטומאה כמ"ש הרמב"ם ז"ל שם מש"ה אינו מכניסו כולו אך יש לעיין בזה כיון דהוי רק איסור דרבנן אמאי אינו מכניסו כולו

דהא בשאר בגדים דטעונים כיבוס ונטמאו אמרינן בזבחים (צ"ד) דקורעו ומשייר כדי מעפורת ומכניסו ומכבסו ומקשינן הא כששייר כדי מעפורת עדיין טמא הוא ומשנינן מדרבנן הוא ומשום מצות כיבוס מותר להכניס ע"ש ואמאי לא אמרינן התם ג"כ שיכנוס פחות מג' על ג' ומוכח דהכי עדיף שיכניס כל הבגד לפנים ועבדינן כן ואע"ג דאיכא איסורא דרבנן א"כ במעיל ג"כ נעביד הכי:

ובעיקר בההיא דמעיל שנטמא דמכניסו פחות מג' על ג' יש לעיין איך מותר להכניס המעיל לעזרת נשים דלשם ע"כ צריך להכניס כולו דאף טבול יום אסור בעזרת נשים וכ"ש כאן שהוא טמא ממש וקודם טבילה דאי אפשר לטבול אותו קודם כיבוסו משום דבעינן כיבוס במקום קדוש ושרייתו במים זהו כיבוסו דאם היה אפשר לטבול אותו קודם הכיבוס היה יכול לעשות גם הערב שמש ולהכניסו ואין לומר כיון דזה דאין טבול יום נכנס לעזרת נשים הוא רק מדרבנן משום מצות כיבוס שרינן כמו בקורעו ומשייר כדי מעפורת ומכניס ואע"ג דאיכא עדיין טומאה דרבנן וכדאמרינן בזבחים (צ"ד) דהא ע"כ זה האיסור של טבול יום לכנוס לעזרת נשים אי אפשר להתיר בשביל מצות כיבוס דהא אמרינן במצורע שחל ח' שלו להיות בעה"פ וראה קרי בו ביום דאע"ג דאין טבול יום אחר נכנס זה נכנס דמוטב שיבוא עשה שיש בה כרת וידחה עשה שאין בו כרת רי"א ד"ת אפילו עשה אין בה וכתבו התוס' זבחים (ל"ב ע"ב) דר"י אתא רק לפרושי טעם הברייתא ולכ"ע איסור טבול יום במחנה לויה הוא רק מדרבנן ע"ש ומ"מ לדחויי האי איסור דרבנן של איסור כניסת טבול יום במחנה לויה בעינן דוקא עשה שיש בה כרת כדקתני בברייתא א"כ מצות כיבוס דהוי עשה שאין בה כרת איך דוחה אותה והנה כעין קושיא זו הקשו בתוס' זבחים (ל"ב) גבי טמאים ששוחטים בסכין ארוכה איך אפשר להם לכנוס למחנה לויה וכן מהיא דהוציאוה שלא תטמא העזרה ע"ש אך כאן ל"ש תי' התוס' שם דכל שנטמא בפנים לא גזרו דהא כאן מיירי שנטמא המעיל בחוץ ול"ש ג"כ תי' התוס' שם דרק על עזרת נשים גזרו על טבול יום ולא על שאר מחנה לויה ויכול להכניס הסכין דרך שער אחר הפתוח לחיל ולא דרך שער נקנור הפתוח לעזרת נשים ע"ש כיון דהכא במעיל דמיירי קודם טבילה א"כ אף בחיל אסור דטמא שרץ אסור בחיל כמו טמא מת כמה שהגיה השמ"ק בדברי התוס' זבחים (ל"א ע"ב) ד"ה ובטמאים ע"ש וצ"ע:

אמרינן בשלהי עירובין דמכניס כ"ח למקדש פטור והנה מקשים ע"ז מההיא דזבחים דכ"ח שנטמא ניקבו ומכניסו אלמא דאסור להכניס כ"ח טמא למקדש וצ"ל דמדרבנן אסור דהא בפ' בתרא דשקלים מוכח דאף אוכלים טמאים אסור להכניס למקדש דאמרינן שם דבשר קדשים שנטמא בחוץ שורפין אותן בחוץ משום דאסור להכניסן לפנים ע"ש

והנה בעירובין שם איכא למ"ד הטעם דכ"ח אין חייבין עליהם על ביאת מקדש משום דאין נעשין אב הטומאה דכל שאי אפשר לו להעשות אב הטומאה אין חייבין עליו על ביאת מקדש ומפקינן לה מדכתיב מזכר ועד נקבה תשלחו ופי' רש"י ז"ל שם דמש"ה כ"ח אינו נעשה אב הטומאה משום דאין לך כלי אב הטומאה אלא הנוגע במת או מדרס הזב וכ"ח אינו מטמא במדרס כדמפקינן בשבת פ"ד ובמגע מת ג"כ אינו נעשה אב הטומאה משום דכתיב וחטאו ביום השלישי וגו' וכל אשר יגע בו הטמא וגו' כל היכא דקרינן ביה וחטאו די"ל טהרה בטבילה קרינן ביה והנפש הנוגעת תטמא כו' ע"ש והנה לפ"ז אתי שפיר למה במכניס כ"ח וכן אוכלים טמאים איכא איסור דרבנן דהא לכאורה קשה למה אין חייבין על כ"ח הא אפשר לו ליעשות אב הטומאה ע"י תקרובת עכו"ם ובחולין (קכ"ט) דייק אביי דתקרובת עכו"ם טומאתו לאו דאורייתא דאי הוי דאורייתא א"כ מצינו לזרעים שסופן לטמא טומאה חמורה ודחינן התם דכששימש מעשה עץ שימש היינו דלטמא טומאה קלה משום דסופו לטמא טומאה חמורה בעינן שיהא מאותו שם עצמו סופו לטמא טומאה חמורה היינו בתורת אוכל אז מטמא עתה טומאה קלה בלא הכשר אך זה שייך רק לדין סופו לטמא טומאה חמורה אבל לביאת מקדש כיון דאפשר לו להיות אב הטומאה א"כ אסור להכניסו למקדש אף כשהוא ראשון [לכל השיטות חוץ מהרמב"ם ז"ל] וצ"ל משום דבאמת טומאת תקרובת עכו"ם אינה אלא מדרבנן דהכא קי"ל הלכתא כמ"ש תוס' פסחים (ע"ג) א"כ מדרבנן אסור להכניס כ"ח וגם אוכלין טמאים דמדרבנן אפשר להכל ליעשות אב הטומאה ע"י תקרובת עכו"ם ולמ"ד בעירובין דטעם דכ"ח דפטור הוא משום דאי"ל טהרה במקוה צ"ל דרבנן גזרו אף באלו שאי"ל טהרה במקוה ועמ"ש רש"י ז"ל הטעם דכ"ח אין נעשין אב הטומאה ע"י טומאת מת משום דאינו ראוי לחטוי יש לעיין דא"כ לא ליטמא כלל דהא בנזיר מפקינן מטעם זה דעכו"ם אי"ל טומאה כיון דאינו בר חטוי אינו מקבל טומאה כלל ע"ש]:

ובההיא דזבחים (צ"ה) בכ"ח שנטמא דנוקבו בשרש קטן מכניסו הקשו בתוס' שם אי מיירי בכלי המיוחד לאוכלין א"כ שיעורו בכזיתים ואי למשקין א"כ שיעורו בכונס משקה ע"ש ונראה לתרץ דלעולם מיירי בכלי המיוחד לאוכלין וזה דסגי הכא בניקב בכדי שרש קטן ואע"ג דקי"ל דכלים המיוחדים לאוכלין בעינן עד שינקבו בכזיתים דהכא שאני דהכא זה דנטהרו הוא משום דכיון דאסור להשתמש בהם עתה דנתבשל בהם חטאת ונעשה נותר וטעונין שבירה א"כ נפקא ליה מתורת כלי דאינו עומד עוד לתשמיש אלא לשבירה רק בהכי לבד אינו נפקע טומאתו דכל הכלים יורדין לתוך טומאתן במחשבה ואין עולין מתוך טומאתן אלא בשינוי מעשה וא"כ צריך לנוקבו דזה חשיב שינוי מעשה

שהתחיל לשוברו והתחיל לעשות מה שהכלי עומד לזה דהכלי עומדת עתה לשבירה וחשיב שינוי מעשה וכמו טבעת אדם שיחדו לבהמה דמשרתקן חשיב שינוי מעשה וא"כ א"צ דוקא לנוקבו בכמוציא זית דאין השבירה מטהרתו אלא שינוי מעשה וצ"ל דהכ' שיערו חכמים דנקב בכדי שרש קטן חשיב שנוי מעשה:

אמרינן ביומא (י"ט) דכ"ג מקדים וקאי בלשכת פרהדרין ומיסך רגליו וטביל ואזיל לצפון וגמר חפינה ואתי לביהמ"ק ועביד עבודה כולא יומא לבהדי פניא מדו עליה והדר אזיל לדרום וטביל כו' וכתב רש"י דהיינו כר"ע דטהור שנפל עליו הזאה טמאתו ע"ש וצ"ל דזה שמזין עליו היתה חוץ לעזרה כיון שנטמא מחמת הזאה ואסור להיות בעזרה בטומאה וזה דאזיל לדרום וטביל דהיינו ע"ג שער המים כדאמרינן שם ושער המים היה בעזרה וזה דהטבילה ע"ג שער המים היתה בחול הוא רק משום דגגין ועליות לא נתקדשו צ"ל שלא היה עולה ע"ג שער המים דרך העזרה רק שהיה עולה דרך חוץ אך נראה דא"צ לזה דשפיר י"ל כפשוטו דאף ההזאה היתה בעזרה ואין טומאת מי חטאת אסרה בביאת מקדש דעל ביאת מקדש חייבין רק בטומאות המפורשות שם בקרא כדמוכח משבועות (ז' ע"ב) דאצטריך קרא לרבות נבלת עוף טהור שאם אכל מנבלת עוף טהור ונכנס למקדש חייב ע"ש וא"כ טומאת מי חטאת דלא כתיב התם בקרא אינו אסור בביאת מקדש וביומא (י"ד) מקשינן לר"ע דטהור דנפלה עליו הזאה טמאתו היכא הוי עביד עבודה דבעבודה בטומאה לא חשיב בקרא על איזה טומאות הוא חייב אלא וינזרו מקדשי ב"י כו' ובזה אתי שפיר ג"כ מה דאמרינן בפרה דמחלקין האפר לג' חלקים ואחד נותנים בחיל למשמרת ובפתח העזרה היה מתוקן קלל של חטאת ושם היו מקדשין את המים ע"ש ואע"ג דמי חטאת ואפר חטאת הם אב הטומאה וטמא שרץ אסור בחיל ולפ"ז אין טומאת מי חטאת חשיבא כלל לענין ביאת מקדש:

אמרינן בעירובין שם דמכניס טמא שרץ למקדש חייב ובמכניס שרץ עצמו פליגי אי חייב אי לא משום דאי"ל טהרה במקוה ומ"מ אמרינן שם דשרץ הנמצא במקדש מוציאין אותו אפילו בשבת ואפלגו שם מהיכן מוציאין אותו בשבת והמל"מ בהל' ביאת מקדש הביא מן הירושלמי בשרץ הנמצא במקדש דאמרינן מהיכן מוציאין אותו בשבת ממקום שזדונו בכרת אבל בשאר מקומות כופין עליו פסכתר דזה דוקא אם נמצא במקום שאין זדונו בכרת אבל בנמצא במקום שזדונו בכרת מוציאין אותו אף ממקום שאין חייבין עליו כרת ע"ש ונראה לומר הטעם דהא זה דנמצא במקום שאינו בכרת דאין מוציאין אותו בשבת הוא משום מוקצה כמ"ש המל"מ שם א"כ בנמצא במקום שזדונו בכרת דמותר להוציאו משם א"כ בא המוקצה לידו בהיתר וזהו כלל במוקצה דכל שבא המוקצה לידו

בהיתר יכול להניחו בכ"מ שרוצה כמ"ש התוס' בביצה אך בירושלמי שם אמרינן נמי אם נפל מידו השרץ במקום שאינו בכרת ג"כ נוטלו ומוציאו כיון שנראה לצאת ע"ש ואפשר דבכל מוקצה כן כל שנפל מידו שלא בכוונה הוי כמו עודנו בידו ויכול להניחה בכ"מ שירצה:

הנה המל"מ שם הביא הקושיא בשם הבאר שבע דמאי איסור יש לטלטל שרץ הנמצא במקדש בשבת הא אמרינן ההוא עכברא דאשתכח בי אפרסמקי דרב אשי אמר לשמעיה שקליה בצוציתיה ואפקיה משום מאוס ור"ל שם דהכא אין האיסור משום מוקצה רק משום הוצאה דמותר להוציאו ודחה זה אח"כ דלהוציאו לירושלם ודאי אסור דהוי איסור דאורייתא דירושלם ר"ה לאחר שנפרצו בה פרצות וכיון דסגי להוציאו מעזרה שהוא מקום שחייבין על הטומאה איך התירו להוציאו לירושלם ואי כשמוציא רק להר הבית ליכא איסור הוצאה כלל ע"ש ונראה דלתי' הראשון בתוס' עירובין (כ"ג ע"א) ד"ה שהוא שפיר י"ל כן שהקשו שם אמאי ילפינן לקרפף בית סאתים מחצר המשכן נילף מהר הבית והעזרות שהיו יותר ותי' דכל מילי דשבת ממשכן גמרינן א"נ העזרות חשיבי מוקפין לדירה שהיו שומרין שם כל הלילה ע"ש וא"כ לתי' הראשון הר הבית והעזרות חשיבי קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואסור לטלטל בהם ולפמ"ש המג"א סי' שס"ב סק"א דמש"ה בשביל דירת השומרים בשדות לא חשיב הוקף לדירה דבעינן שיהיו דרים ביום ובלילה ע"ש א"כ אי אפשר לומר כתי' השני בתוס' דמש"ה חשיבי עזרות הוקף לדירה בשביל השומרים דהא השמירה במקדש לא היתה רק בלילה כמ"ש הרמב"ם ז"ל] וא"כ הוי חידוש דמותר להוציאו להר הבית משום הוצאה. אך בעיקר אי עזרה חשיבא רה"י לשבת נראה שהוא פלוגתא בתוספתא פ"ק דיומא דאמרינן שם כל הלשכות שבמקדש רה"י לשבת ור"ה לטומאה חוץ מלשכת היין והשמן שיש להם ב' פתחים זה כנגד זה אבא שאול היה קורא אותה לשכת בית שמניא רי"א כל לשכה שבמקדש שי"ל ב' פתחים זה כנגד זה כגון שערי עזרה רה"י לשבת ור"ה לטומאה כו' ולת"ק ע"כ עזרה לא חשיב רה"י לשבת כיון שי"ל ב' פתחים זה כנגד זה והוי כמו לשכת היין והשמן כיון שי"ל ב' פתחים זה כנגד זה אינה רה"י לשבת ועוד כיון דלשכת היין והשמן הוא בעזרה כדאמרינן במדות א"כ איך אפשר שהעזרה תהיה רה"י והלשכה שבתוכה לא תהיה רה"י. [והנה המל"מ חקר שם להירושלמי בנמצא במקום שזדונו בכרת דמוציאין אף ממקום שאינו בכרת מהיכן מוציאין אותו וכתב דמוציאין אותו מכל הר הבית דאיזה גבול אחר יש ע"ש והנה יש לומר דמוציאין אותו רק ממקום שיש שם איסור טומאה וזהו מהחיל דאין טמא שרץ נכנס לשם אבל מהר הבית דליכא שם איסור

טומאת שרץ כלל ואינו אסור אלא לזבין אין מוציאין [הקשו בתוס' איך דייקינן דטמא מת מותר במחנה לויה ואף מת עצמו כו' תי"ל דמת אי"ל טהרה במקוה וליכא איסור כמו במכניס שרץ ותי' דמת מקרי י"ל טהרה במקוה כיון דאדם י"ל טהרה במקוה ע"ש והנה יש לחקור במכניס מת עכו"ם אי חייבין עליו כיון דעכו"ם אפילו מחיים אי"ל טהרה במקוה או אזלינן בתר המין כיון דמין אדם י"ל טהרה במקוה] ובלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש דאמרינן דתוכן קדש ומ"מ אין חייבין עליהם משום טומאה כדאמרינן בזבחים (נ"ו) והנה בההיא דנזיר דחטאת העוף הבאה על הספק דאינה נאכלת משום דאיכא תרי איסורי נבלה וחולין בעזרה מקשין העולם אמאי לא חשיב נמי טומאת מקדש כיון דאם יאכלה בעזרה יטמא האוכל כדין אוכל נבלת עוף הטהור וא"כ איכא טומאת מקדש ומתרצים דיכול לאוכלה בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש דק"ק נאכלים שם ומ"מ אין חייבין עליהם על ביאת מקדש ובאמת לשכות כאלה הבנויות בחול ופתוחות לקדש לא היו כלל במקדש וגם אסור לעשותן כדאמרינן בתוספתא דמע"ש וכל דין דלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש הוא רק אילו היו עושין לשכות כאלה אך בעיקר נראה דל"ק כלל דאין זה היתר איסור חדש דאם יותר איסור נבלה של מליקה בחטאת העוף הבאה על הספק א"כ נמצא שהמליקה מתרת לאכילה א"כ מליקה זו לא מטמאה דכל שהמליקה מועלת להתיר איזה איסור אינה מטמאה בבית הבליעה כדאמרינן בפ' חטאת העוף משום דהוי מליקה המתרת את האיסור וא"כ ליכא משום טומאת מקדש וא"כ שיהא מותר לאכול חטאת העוף הבא על הספק צריך רק היתר של ב' איסורים] [יש לחקור בלשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחול דתוכן חול אם זה דוקא לענין אכילת קדשים דאין אוכלין שם אבל לענין טומאה ושחיטת קדשים הם קדש וכמו בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש דתוכן קדש ואמרינן דזה רק לאכילת ק"ק אבל לטומאה ושחיטת קדשים הם חול א"כ זה דאזלינן בלשכה בתר פתחה הוא רק לאכילה אבל לשאר דברים לא א"כ ה"ה להפך בבנויות בקדש ופתוחות לחול והנה ביומא (כ"ה) אמרינן בלשכת הגזית דפייס במזרחי וזקן יושב לו במערבו ודייקינן התם דלשכת הגזית היתה חציה בקודש וחציה בחול וב' פתחים היו לו אחד פתוח לקדש ואחד לחול דאם פתח אחד היה לקדש א"כ איך זקן יושב במערבו הא תנן לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש תוכן קודש ואין ישיבה בעזרה ואי פתח אחד היה לו לחול א"כ איך פייס במזרחו הא לשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול ובעינן בית אלקים נהלך ברגש וש"מ ב' פתחים היו לו כו' ע"ש והנה יש לעיין אם היה לו פתח אחד לקדש אמאי לא היה יכול זקן לישב שם הא אמרינן בזבחים דלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש תוכן

קדש רק לענין אכילה וצ"ל כיון דלמקצת דברים דינן כעזרה אסור לישב שם וזה דאמרינן שם דאי אפשר שהיה לה פתח אחד ופתוח לחול דא"כ איך פייס במזרחו הא לשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול ובעינן בית ה' נהלך ברגש הנה אי נימא באותן לשכות זה דתוכן חול משום שפתוחות לחול הוא רק לענין אכילה אבל לשאר דברים כגון לטומאה ולשחיטת קדשים כיון שהיא בקדש דינה כקדש א"כ אמאי אין מקיימין בית ה' נהלך ברגש הרי ודאי מקרי בית ה']:

ג

מחנה לויה שהוא הר הבית מותרים טמאי מתים וטמאי שרץ לכנוס לשם ואסור לזבין וזבות נדות ויולדות וכן לבעלי קריין לכנוס לשם ובתוספתא פ"ק דכלים אמרינן זבין וזבות נדות ויולדות שנכנסו להר הבית לוקין שמונים והר"ש ז"ל שם תמה על התוספתא אמאי איכא שמונים וכתב דע"כ מיירי בזב והוא מצורע דאיכא פ' משום זב ומשום מצורע ע"ש ונראה מזה דס"ל להר"ש ז"ל דאם מצורע לבד נכנס להר הבית ליכא פ' משום כניסה לירושלם ומשום כניסה להר הבית דס"ל דחילוק לאוין של ולא יטמאו את מחניהם הוא רק לטמאים דעל מצורע לאו מיוחד ועל זב לאו מיוחד ומש"ה זב והוא מצורע לוקה פ' אבל למחנות ליכא חילוק לאוין אבל הרמב"ם ז"ל לא כתב כן שכתב בפ"ג מהל' ביאת מקדש דמצורע שנכנס להר הבית לוקה פ' וכתב הכ"מ שם דטעם הרמב"ם ז"ל דלאו דלא יטמאו את מחניהם הוא לאו לכל מחנה ומחנה ע"ש אך יש לעיין ע"ז שהרי הרמב"ם ז"ל כתב בפי' המשנה פ"ק דכלים דכן זב שנכנס לחיל לוקה פ' ע"ש ובאמת קשה התם טובא הא קדושת החיל אינה אלא מדרבנן וכמה שהרמב"ם ז"ל בעצמו הביא שם מהתוספתא עוד אחרת היתה וחיל עזרת נשים שמה ולא היו עונשין עליה ע"ש א"כ איך כתב בזב שנכנס לחיל דלוקה פ' ונראה לומר הטעם לפי מה דאבעי לן בזבחים (פ"ב ע"ב) בדם של פר ושעיר של יוה"כ שהוציאן למזבח וחזר והכניסן אם נפסל הכא ודאי חד מקום הוא או דילמא יציאה קרינן ביה וכתב רש"י ז"ל הכא ודאי חד מקום הוא דאין שם הפסק מחיצה ע"ש ומוכח דאם היה שם מחיצה בהיכל אצל מזבח הזהב היה חשוב מקום אחר אע"ג דכולו היכל ואין שם חילוק בדיניהם ומוכח דהפסק מחיצה עושה למקום בפ"ע אך עכשיו דליכא הפסק מחיצה בין המזבח ולפנים חד מקום הוא או דילמא כיון דיציאה כתיב ביה דכתיב ויצא אל המזבח התורה עשאו לב' מקומות והנה לפ"ז בטמא שנכנס לעזרה או להר הבית תכף כשנכנס חשיב כניסה בכל העזרה או בהר הבית וכשמהלך אח"כ עוד תו ליכא כניסה חדשה אבל אם יש שם מקום בהפסק מחיצה כיון דמחיצה עושה אותו למקום בפ"ע א"כ כשנכנס להר הבית

עדיין לא חשיב כניסה על אותו מקום כיון שהוא מקום בפ"ע וכשנכנס אח"כ לאותו מקום איכא כניסה חדשה א"כ בזב שנכנס לחיל נהי דמעלת החיל על הר הבית הוא רק מדרבנן מ"מ כיון דהחיל מוקף מחיצה שהוא הסורג א"כ כשנכנס להר הבית עדיין ליכא כניסה על החיל וכשנכנס לחיל חייב משום כניסה חדשה להר הבית לאותו החלק של הר הבית והוי כמו נכנס להר הבית ויצא וחזר ונכנס דאיכא חיוב על כל כניסה וכניסה וכן נראה במצורע שנכנס לירושלם ואמרינן בשבועות (ט"ז) שהיו שם ב' חומות ממה שהוסיפו אח"כ מפני תורפה של ירושלם אם יכנוס לירושלם ואח"כ יכנוס להתוספת יהיה חייב שתים אם יתרו בו כיון דיש שם חומה בפ"ע חשיב מקום מיוחד הוי כניסה חדשה ול"ד לנכנס לירושלם ואח"כ נכנס לבית אע"ג דאיכא שם מחיצות דהבתים הם בכלל העיר וכשנכנס לעיר חשיב כניסה בכל העיר אבל אם העיר עצמה נחלקת בחומה לשנים חשיב כב' עיירות וחייב על כל אחת ואחת]:

ואם מותרים טמאי שרץ לכנוס לחיל מפשטות דברי התוס' זבחים רפ"ג משמע דמותרים שכתבו שם ד"ה ובטמאים ז"ל ואפילו אי הוי סוגיא בטמא שרץ ומותר לכנס לחיל כו' עכ"ל אך השמ"ק הגיה שם וכתב דצ"ל ואפילו הוי האי טמא בטבול יום כו' והטעם דהגיה נראה דאם איתא דטמא שרץ מותר בחיל א"כ בפ"ק דכלים דקתני דעזרת נשים מקודשת מן החיל שאין טבול יום נכנס לשם ליתני נמי שאין טמאי שרץ נכנסין לשם והנה הרמב"ם כתב בפ"ז מהל' בית הבחירה הט"ז דהחיל מקודש שאין עכו"ם וטמא מת ובועל נדה נכנס לשם ומדחשיב בועל נדה מה דלא תנן במתני' דכלים וטמא שרץ לא קא חשיב נראה דדוקא הני אסירי אבל טמא שרץ לא וזה שכתב דבועל נדה אסור בחיל אע"ג דלא תנן במתני' דכלים הוא משום דאמרינן בפסחים (ס"ח) דבועל נדה כטמא מת למחנותם:

והנה בזה דאין עכו"ם נכנסים לחיל יש לעיין אם הוא מחמת טומאתן דהא רבנן גזרו עליהם טומאה והחיל היא מחיצה לטומאה זו או הוי מחיצה בעלמא לעכו"ם ולא משום טומאתן וכמו דאין זרים נכנסים להיכל והנה הר"ש ז"ל כתב בפ"ק דכלים בעכו"ם דאע"ג דגזרו עליהם שיהו כזבין לכל דבריהם לענין שילוח מחנות לא עשאום אלא כטמאי מתים ע"ש ונראה מזה דהמחיצה הוא משום טומאתן דעשאום כטמאי מתים למחנות דאין נכנסים לחיל ובזה אתי שפיר ג"כ מה שלכאורה קשה דמה שייך שיהיה איסור על עכו"ם לכנוס לחיל דהא עכו"ם אין מצווין אלא על ז' מצות וע"כ שישראל מוזהרין עליהם וקצת דחוק הוא שעשו מצוה על ישראל שלא יכנסו עכו"ם לחיל ולפ"ז דהוא משום טומאה אתי בפשוטו דגזרו רק על עכו"ם שיהיו למחנות כטמאי מתים וא"כ ממילא כשנכנס

עכו"ם לחיל צריכים ישראל להוציאו משם דהוי כמו שרץ הנמצא במקדש דאיכא מצוה על הכל להוציאו משום וישלחו מן המחנה דצריך להוציא הטומאה מן המקדש:
וזה דעכו"ם מותר לכנוס להר הבית אע"ג דעשאום כזבין לכל דבריהם מ"מ למחנותם עשאום רק כטמאי מתים כמ"ש הר"ש ז"ל נראה הטעם משום דאיסור כניסה להר הבית תלוי בטומאה יוצא מגופו ועכו"ם נהי דמדרבנן הוא כזב מ"מ אין טומאה יוצא מגופו כיון דגזרו עליו שהוא כזב בין ראה בין לא ראה ואפילו ראה ראייתו לא מעלה ולא מוריד דאין ראיית עכו"ם כלום א"כ טומאת זב שגזרו עליו אין הטומאה יוצא מגופו ואינו אסור בהר הבית:
כתבו התוס' יומא (ל' ע"ב) דמצורע בימי ספירו מותר לכנוס למחנה לויה מפני שהוא כטמא שרץ ע"ש והנה לפ"ז ע"כ לא חשבינן ליה בימי ספירו כטומאה יוצא מגופו כלל ויש לעיין א"כ יעשו ג"כ פסח הבא בטומאה כיון דאינן רק כטמאי שרץ:
וטבולי יום מותרין בכל מחנה לויה ואין אסורין אלא בעזרת נשים והקשו התוס' בזבחים (ל"ב) במצורע שחל שמיני שלו בעה"פ וראה קרי למה ליה למדחי לעשה ולכנוס טבול יום בעזרת נשים ולעמוד בשער נקנור ילך בשאר הלשכות ויכניס שם ידיו לבהונות ותי' דלא אפשר משום דכתיב פתח אהל מועד והיינו בשער נקנור שהוא מכוון כנגדו ע"ש אך רש"י ז"ל כתב בסוטה (ח' ע"א) דהטעם דסוטות ומצורעין מעמידין אותם בשער נקנור משום דכתיב לפני ה' והוא הפתח שבו דרך כניסה ויציאה לכל באי עזרה עכ"ל והיינו דלא מפקינן מפתח אהל מועד רק דלפני ה' משמע בפתח שבו דרך כניסה ויציאה והוא שער נקנור שהוא שער האיתון והנה לפ' רש"י ז"ל אתי שפיר מה דאמרינן בפסחים פ' כ"צ דמש"ה לא נתקדש שער נקנור מפני המצורעים שעומדים שם ומכניסים ידיהם לבהונות וקשה דאם יתקדש שער נקנור יכולים לעמוד חוץ לשער נקנור ויכניסו בהונותיהן לתוך השער ולפמ"ש רש"י ז"ל כיון דכתיב והעמיד הכהן המטהר את האיש המיטהר לפני ה' ולפני ה' משמע בפתח המשמש כניסה ויציאה לכל באי העזרה א"כ ע"כ צריך לעמוד שם בתוך הפתח דוקא:
ומצורעים אסורים אף במחנה ישראל ופסק הרמב"ם ז"ל דמצורע לא לקי רק על ירושלם אבל בשאר ערי חומה ליכא רק עשה דבדד ישב ע"ש והתוס' בעירוכין (ל"ב) הקשו למה משתלח מצורע דוקא מערי חומה וכתבו משום דגמרינן גז"ש מושב מושב מבתי ערי חומה ע"ש ולכאורה קשה למה צריך לגז"ש תי"ל דמצורע משתלח חוץ למחנה ישראל וערי חומה נתקדשו בקדושת מחנה ישראל ונראה מזה דס"ל להתוס' דאף שאר עיירות י"ל קדושת מחנה ישראל וכן נראה ממה דאמרינן בת"כ שהביאו התוס' שם דאבנים

מנוגעים משתלחין אפילו משאר עיירות שאינן מוקפות חומה ורק מצורע משתלח מערי חומה ומוכח דאף שאר עיירות י"ל קדושת מחנה וכן אמרינן להדיא בספרי הובא בפי' הרא"ש פ"ק דכלים] דיהושע קידש כל ערי ישראל בקדושת מחנה ישראל א"כ קשה להו להתוס' למה משתלח מצורע דוקא מערי חומה וכתבו דגמרינן מגז"ש מבתי ערי חומה והנה תוס' בזה לשטתייהו אזלי שכתבו בברכות (ה' ע"ב) גבי הא לן והא להו דבזה"ז אינו נוהג שילוח מצורעים משום דאין בתי ערי חומה נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג ע"ש והנה ההיא דהא לן והא להו ר"י קא אמר לה התם ור"י ס"ל קדושה ראשונה קידשה לע"ל ובכ"ז אין שילוח מצורעים נוהג בזה"ז משום דאין בתי ערי חומה נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג ולכאורה קשה מה שייך דין שילוח מחנות לדין בתי ערי חומה ולפ"ז כיון דס"ל להתוס' דלשילוח מצורע לא סגי במה שהיא קדושה בקדושת מחנה ישראל דאף שאר עיירות ג"כ קדושות ובעינן דוקא שיהא בו דין בתי ערי חומה דגמרינן מושב מושב מבית מושב עיר חומה א"כ בזה"ז נהי דקידשה לע"ל ונשארה קדושת המחנות מ"מ כיון דבטל דין בתי ערי חומה א"כ בזה"ז ערי חומה הוו כמו שאר עיירות די"ל קדושת מחנה ואין מצורע משתלח משם:

ובטבול יום וכן במח"כ דזב איכא פלוגתא אי כזב דמי אי לאו כזב דמי וס"ל לרש"י ז"ל בזבחים (ל"ב ע"ב) דלמ"ד טבול יום דזב כזב דמי ה"ה למחנותם ואין טבול יום דקרי נכנס למחנה לויה ותוס' שם חלקו ע"ז וכתבו דטבול יום ומח"כ דזב כזב דמי הוא רק לענין פסח הבא בטומאה אבל לא לענין ביאת מקדש ע"ש והנה על רש"י ז"ל יש לעיין ממה דאמרינן בסוטה (ח') דיולדות עומדות בשער נקנור בשעת הבאת קרבנותיהן ואי מחו"כ דזב כזב דמי אף למחנותיו איך היא מותרת במחנה לויה:

אמרינן בירושלמי פסחים פ"ז ה"ז דמגע זב כזב לענין פסח הבא בטומאה ויש לחקור אם לביאת מקדש ג"כ מגע זב כזב ומשתלח חוץ לב' מחנות והנה אמרינן בפסחים (ס"ח) דבועל נדה כטמא מת למחנותם היינו דמשתלח רק חוץ למחנה אחת ואע"ג דנגע בנדה מיהו י"ל דמיירי דטבל לאחר שבעל רק לא מנה ז' ימים דמדין מגע נדה נטהר ואינו רק בועל נדה והנה בתוספתא פ"א דכלים רש"א כשם שאין זבות נדות ויולדות נכנסים להר הבית כן משכבן ומושבן כיוצא בהן ע"ש ובדנקט משכבן ומושבן נראה דמגען אינו כיוצא בהן:

אמרינן בזבחים (י"ז ע"ב) גבי פרת חטאת שרפה אונן ומחו"כ. כשרה ר"י הבבלי אומר אונן כשרה מחו"כ פסולה ואמרינן שם דפלוגתייהו בקרא דוהזה הטהור מכלל שהוא טמא לימד על טבול יום שכשר לפרה מ"ס טומאה דכל התורה כולה ומ"ס טומאה דהך

פרשה והיינו של טומאת מת וטבול יום דשרץ אתי בק"ו מטבול יום דמת דמה טבול יום של טומאת שבעה כשר טבול יום דטומאת ערב לא כ"ש כמ"ש ברש"י ז"ל שם ויש לעיין דמשמע הכי דלכ"ע עיקר ההיתר דטבול יום לפרה הוא בטומאה דהאי פרשה היינו של מת וקשה איך משכחת לה דטבול יום דמת יעשה פרת חטאת הא שריפת פרה צריכה קידוש ידים ורגלים ואם עשאה בשלא ריחוץ ידים ורגלים פסולה כדאמרינן בפ"ד דפרה ור' חייא בר יוסף ס"ל בזבחים (כ' ע"ב) דצריך לקדש בכ"ש בפנים ואיך יכול לכנוס כשהוא טבול יום דהא במחנה שכינה לכ"ע אסור טבול יום לכנוס והוא בכרת וזה דטבול יום מותר לפרה ע"כ מיירי שנטמא אחר שקידש וטבל אבל בטומאת מת דטומאתו טומאת שבעה וכשטבל לאחר ז' נעשה טבול יום ובזה ודאי לא משכחת שקידש ידיו ואח"כ נטמא במת דודאי לא מהני הקידוש שקידש ידיו לאחר ז' ימים ואפשר דאף לר"ח ב"י דס"ל דצריך קידוש ידים ורגלים בפנים הוא רק מדרבנן ואע"ג דעיקר הקידוש נראה שהוא מדאורייתא דהרמב"ם ז"ל בפי' המשנה פ"ד דפרה כתב דפרה צריכה ריחוץ ידים ורגלים מדכתיב חטאת היא אבל זה דצריך בפנים אפשר שהוא רק מדרבנן אבל מדאורייתא סגי אפילו בחוץ ואפילו במקידה של חרס כמה דס"ל לר"י בזבחים שם:

תם ונשלם בעזרת בורא עולם.

קונטרס מעניני קדשים

סימן א - מגו דנחתא כו'

א

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ד מפסה"מ הט"ז המפריש נקבה לאשמו תרעה עד שיפול בה מום כו' אבל הדיוט שהפריש זכר לחטאת ונשיא שהפריש שעירה לחטאת וכהן משיח שהפריש פרה לחטאת הרי אלו אין מתקדשין לא קדוה"ג ולא קדושת דמים ובפ"א מהל' תמורה כתב המפריש נקבה לפסחו או לעולתו או לאשמו עושה תמורה אעפ"י שאין ראוין ליקרב הואיל וירדו לקדושת דמים וה"ה תמימים ירדו לקדוה"ג אבל המפריש שעיר לחטאתו ונשיא שהפריש שעירה לחטאתו וכ"ג שהפריש פרה לחטאתו אין עושין תמורה שכל המשנה בחטאת לא נתקדש כלל ואפילו קדושת דמים עכ"ל ובהל' פסה"מ השיג עליו הראב"ד ז"ל מההיא דתמורה כ' דמקשינן לר"ש אלא מעתה יחיד שהפריש שעיר לשעירתו תקדוש קדוה"ג דהא איכא שעיר נשיא כו' אלא מעתה נשיא שהפריש שעירה לשעירו כו' וכן כ"ג שהפריש פרה לפרו תקדוש קדוה"ג וכל הנך פירוקי שם

הם רק לדעת ר"ש דס"ל דכל דלא חזי לאלתר להקריבה לא חיילא קדושה עלה ע"ש, והנה בעיקר יש לעיין בטעם הרמב"ם ז"ל מ"ש חטאת מאשם ועולה ופסח ועוד יותר קשה שכתב דלא קדשי לא קדוה"ג ולא קדושת דמים נהי דס"ל דלא אמרינן בחטאת מגו דנחתא כו' מ"מ אמאי אין מתקדשות קדושת דמים:

ונראה דהנה התוס' תמורה (כ"ו ע"ב) הקשו על ההיא דכריתות דמטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני הואיל ונדחה ידחה ואמרינן ש"מ תלת ש"מ בע"ח נדחין כו' וש"מ יש דיחוי בדמים והקשו הא לא שייכא קדושת דמים בעופות דהא קי"ל דאין לעופות פדיון ותי' דהתם ה"פ ש"מ יש דיחוי אפילו בדבר דלי"ל קדוה"ג וה"ה דאפילו קדושת דמים אין בה וכתבו עוד שם דזה דפרכינן עלה התם ממפריש נקבה לפסחו וילדה זכר דס"ל לר"ש הוא עצמו יקרב פסח אלמא בע"ח אין נדחין ואמאי לא נסייעיה מרבנן דפליגי וס"ל דה"ה עצמו אינו קרב פסח משום דטעמייהו דרבנן במפריש נקבה לפסחו הוא דמגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדוה"ג אבל בההיא דמטמא מקדש ל"ש האי טעמא דקדושת דמים לית בהן דעופות לית בהו פדיון ומיעקרא מקדושת מזבח דלא הן ולא דמיהן קרבין ובהא אפילו רבנן מודו ע"ש, ואע"ג דזה דאין לעופות פדיון הוא רק היכא דקדשי קדוה"ג והכא הרי הקדישן קדושת דמים והטעם הוא משום דאם יקדשו קדושת דמים יתקדשו קדוה"ג משום מגו דנחתא כו' ואז לא יהיה להם פדיון א"כ אי אפשר להם להיות לדמיהן א"כ לא קדשי כלל ואין להם לא קדוה"ג ולא קדושת דמים דכיון שהוא הקדישו לדמיו ואי אפשר להם להיות לדמיהן לא קדשי כלל כמ"ש הרש"ש ז"ל שם ע"ש וכ"כ בשמ"ק כריתות שם שהקשו על הא דאמרינן ש"מ יש דיחוי בדמים נימא מגו דנחתא להו קדושת דמים נחתא נמי קדוה"ג וכתבו ז"ל ונראה לפרש דעשיר שהפריש קן לכבשתו אי"ל פדיון ולא נחתא ליה קדוה"ג כלל והאי דאמרינן בתמורה מגו דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה קדוה"ג הוא דוקא בדבר שיש בו פדיון ע"י מום דלא מיעקרא מיניה קדושת מזבח לגמרי דירעה עד שיסתאב ויביא בדמיו למזבח דהשתא הוי קדוה"ג זו כעין קדושא דמים הלכך נחתא ע"י מגו ותו לא פקע לגמרי אבל עוף ל"ש בו מגו דקדושת דמים דידיה עומדים הדמים למזבח ואי נחתא ליה קדוה"ג שוב אי"ל תקנה למזבח דאין לעוף פדיון עכ"ל וכיון שכתבו דעשיר שהפריש קן לכבשתו אי"ל פדיון וגם לא נחתא ליה קדוה"ג כלל א"כ היינו דאי"ל לא קדוה"ג ולא קדושת דמים וכמ"ש בתוס', והנה בחטאת ביחיד שהפריש שעיר לשעירתו או נשיא שהפריש שעירה לשעירו הו"ל דחוי וכמו המפריש נקבה לפסחו דתרעה עד שתסתאב ויביא בדמיה שלמים אבל היא עצמה אינה קרבה שלמים ואמרינן (בפסחים צ"ח) ש"מ תלת

ש"מ בע"ח נדחים כו' והרמב"ם ז"ל אע"ג דפסק בעלמא דבע"ח אין נדחין במפריש נקבה לפסחו פסק דתרעה משום דאדחיה בידים ועיין בלח"מ ובשעה"מ שם], והנה בחטאת שנדחה אמרינן בתמורה כ"ב דתמות דמקשינן שם על מה דאמרינן דחטאת שאבדה דמתה רק היכא דאיכא תרתי לריעותא מההיא דיומא דהשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפול דמיו לנדבה לפי שאין חטאת הציבור מתה הא דיחיד מתה ואמר ר"י בע"ח נדחין וכשהוא מתכפר בשני שבזוג שני מתכפר כו' וטעמא דציבור הא דיחיד מתה ומשנינן דחויין לחוד ואבודין לחוד, דבדחויין תמות אף בלא תרתי לריעותא ע"ש א"כ במפריש זכר לחטאת או נשיא שהפריש נקבה לחטאתו אי יקדוש קדושת דמים אמרינן מגו דנחתא כו' ויהיה דחוי כמו מפריש נקבה לפסחו ובחטאת כה"ג שנדחה אזלא למיתה ואי"ל פדיון א"כ לא נחתא ליה קדושת דמים כלל וכמו עשיר שהפריש קן לכבשתו דלא נחתא לא קדוה"ג ולא קדושת דמים וכמ"ש בתוס' משום דאם תיחות לה קדושת דמים תיחות לה קדוה"ג ולא יהיה לה אז פדיון ומיעקרא קדושת מזבח לגמרי לא נחתא לה אף קדושת דמים דהוא הקדיש לדמיה ואי אפשר לה להיות לדמיה וה"נ במפריש זכר לחטאתו דהקדיש קדושת דמים וכמו מפריש נקבה לאשם דמקשינן בתמורה י"ט למה תרעה עד שתסתאב תמכר שלא במום שלא הקדיש רק קדושת דמים ואמרינן שם משום דמגו דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה קדוה"ג א"כ בחטאת אם תקדוש קדושת דמים נחתא ליה קדוה"ג ואזלא למיתה ואי"ל פדיון א"כ מתעקרא מיניה קדושת מזבח לגמרי א"כ לא נחתא ליה אף קדושת דמים וזהו שכתב הרמב"ם ז"ל ביחיד שהפריש שעיר לשעירתו ונשיא שהפריש שעירה לשעירו וכ"ג שהפריש פרה לפרו לא קדשי לא קדוה"ג ולא קדושת דמים, ובזה מתיישב שפיר מה שהקשה הראב"ד ז"ל הא מקשינן בגמרא לר"ש אלא מעתה יחיד שהפריש שעיר לשעירתו כו' אלא מעתה נשיא שהפריש שעירה לשעירו תקדוש קדוה"ג כו' הנה לר"ש שפיר מקשינן כן דהא ר"ש ס"ל בע"ח אין נדחין אפילו היכא דאדחיה בידים כדאמרינן בכריתות שם במפריש נקבה לפסחו וילדה זכר לר"ש הוא עצמו יקרב פסח משום דבע"ח אין נדחין ומקשינן מזה לר"א במטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו הואיל ונדחה ידחה ומייתינן עלה ג"כ מההיא דמת אחד מהם מביא חברו שלא בהגרלה דבע"ח אין נדחין, והנה התוס' זבחים י"ב עמדו בזה אמאי מייתינן מההיא דמת אחד מהם הא התם לא אדחיה בידים ע"ש ומוכח מהסוגיא דלר"ש בע"ח אין נדחין אף היכא דאדתיה בידים ולדידיה המפריש נקבה לפסחו היא עצמה תיקרב פסח ועיין בשעה"מ הל' ק"פ א"כ לדידיה שפיר מקשינן דיחיד שהפריש שעיר לשעירתו ונשיא שהפריש שעירה לשעירו וכן כ"ג שהפריש פרה לפרו תקדוש קדוה"ג

דאם נחתא להו קדוה"ג ג"כ לא אזלא למיתה כ"א ירעה עד שיסתאב א"כ שפיר מקשינן דתיחות קדוה"ג, והנה ראיתי להאור שמח שכתב בטעם הרמב"ם ז"ל ביחיד שהפריש שעיר לשעירתו כו' כיון דאם תיחות עליה קדוה"ג אזלא למיתה מדין דיחוי ויהיה אסור באכילה כמו חטאות המתות דאסורין באכילה כדמפקינן לה בבכורות מקרא דממפריסי הפרסה א"כ הו"ל כבהמה טמאה דלא חלה עלה קדושה וזה דתמורת חטאת אע"ג דג"כ אזלא למיתה ומ"מ חלה עלה קדושה התם הלכתא גמירא לה ע"ש וקשה מאד לומר כן דהא זה דנאסרת באכילה הוא לאחר חלות הקדושה וקדושתה גרמה לה א"כ איך מונע זה שלא תחול הקדושה ועוד אמאי לא קדשה קדושת דמים הרי על בהמה טמאה חל קדושת דמים והרמב"ם ז"ל כתב דאף קדושת דמים אינה קדושה:

והנה בדחויין דאזלי למיתה אם הוא תכף או לאחר שכפרו הבעלים באחרת הנה מרש"י ז"ל תמורה שם מוכח דהוא לאחר שכפרו הבעלים דכתב שם בההיא דאבודין לחוד ודחויין לחוד דדיחוי ונתכפר באחר מתה ע"ש ומשום דרש"י ז"ל כתב שם דדחויין דמיין לעברה שנתה ובעברה שנתה אמרינן במתני' דלאחר שכפרו הבעלים תמות אבל התוס' השיגו שם על רש"י ז"ל וכתבו דדחויין לחוד ועברה שנתה לחוד דדחויין חמירי מעברה שנתה, והנה מהרמב"ם ז"ל יש להוכיח להדיא דדחויין אזלי תכף למיתה ולא בעינן נתכפרו באחרת שכתב פט"ו מה' מעה"ק היה מחויב חטאת ואמר חציה חטאת וחציה עולה או שלמים כו' ה"ה תמות כמו שיתבאר בחטאות המתות ע"ש, והנה רש"י ז"ל בתמורה כ"ו כתב דמיירי שלא היה מחויב חטאת ומש"ה תמות דא"א להקריבה והתוס' פי' שם דמיירי באומר חציה תמורת חטאת ומש"ה תמות כדין תמורת חטאת אך הרמב"ם ז"ל כתב באומר חטאת ומיירי נמי שהיה מחויב חטאת ובטעם הרמב"ם ז"ל דתמות כתב הכ"מ דכיון דא"א לו להתכפר בה משום דחציה עולה וחטאת לאו בת רעיה היא לפיכך תמות ע"ש והיינו משום דיחוי דכיון דהפרישה באופן שאינו יכול להתכפר בה אזלא למיתה, והנה בחציה חטאת וחציה עולה כתב הרמב"ם ז"ל דתמות ולא חילק בין לפני כפרה בין לאחר כפרה וה"נ במפריש שעיר לשעירתו אם תחול עליה קדוה"ג אזלא תיכף למיתה דמ"ש מחציה חטאת שכתב הכ"מ דכיון שא"א להתכפר בה וחטאת לאו בת רעיה אזלא למיתה ה"נ בהפריש שעיר דא"א להתכפר בו וחטאת לאו בת רעיה ימות א"כ אם תחול עליה קדוה"ג אזיל תיכף למיתה א"כ לא נחתא ליה לא קדוה"ג ולא קדושת דמים, והנה הלח"מ שם תמה על הרמב"ם ז"ל בחציה עולה וחציה חטאת אמאי תמות מ"ש מחטאת שעברה שנתה שכתב הרמב"ם ז"ל שתרעה ע"ש ול"ק כלל דדחויין לחוד ועברה שנתה לחוד כמ"ש התוס' בתמורה משום דדחויין לא חזיא לשום הקרבה

ועברה שנתה חזיא להקרבה בשאר קרבנות ומש"ה בעברה שנתה בעינן תרתי לריעותא משא"כ בדחויין ע"ש וכל היכא דלא חזיא להקרבה משום דקדוש רק חציה חשיב דיחוי וכדאמרינן גבי בהמה של ב' שותפין שהקדיש אחד חציה כו', והנה מדברי הרמב"ם ז"ל אלו תשובה לדברי האור שמח שכתב דכל שאם תחול עלה קדושה תמות משום דיחוי לא נחתא קדושה כלל דהוי כבהמה טמאה ורק תמורת חטאת הלכתא גמירא לה הא בחציה חטאת וחציה עולה כתב הרמב"ם ז"ל דתמות אלמא נחתא לה קדושה:

והנה במפריש זכר לחטאת פסק הרמב"ם ז"ל דלא קדיש לא קדוה"ג ולא קדושת דמים ובחציה חטאת וחציה עולה פסק דתמות אלמא נחתא לה קדושה אע"ג דהתם נמי לא חזי להקרבה, החילוק הוא בזה דבמפריש שעיר לשעירתו הקדיש קדושת דמים רק השאלה היא אי נימא מגו דנחתא כו' וכדמקשינן בגמרא לר"ש אלא מעתה יחיד שהפריש שעיר לשעירתו תקדוש קדוה"ג משום מגו דנחתא כו' וכמו הפריש נקבה לאשמו שהקדישה קדושת דמים וכדמקשינן דתפדה שלא במום ואמרינן משום מגו דנחתא לה קדושת דמים כו' ובחטאת כל שהקדישה קדושת דמים אם תחול עליה קדושת דמים תחול עליה נמי קדוה"ג משום מגו דנחתא כו' ואז לא תהיה ראויה לפדיון לא נחתא עלה אף קדושת דמים כיון שהקדישה לדמיה ואינה ראויה לדמיה וכמ"ש השמ"ק אבל בבהמה זו חציה חטאת וחציה עולה לא הקדישה קדושת דמים כ"א קדוה"ג שהרי אמר עולה ולא אמר לעולה וכה"ג באומר עולה הוא קדוה"ג ולא קדושת דמים ואפילו אם הדבר אינו ראוי ליקרב אינו קדושת דמים וכדאמרינן בתמורה כ"ז אמר על בהמה טמאה ועל בע"מ הרי אלו עולה לא אמר כלום וכיון דמתחילה הקדישה קדוה"ג חל עליה קדוה"ג למיתה ומפריש נקבה לאשם דאמרינן דאקדשה קדושת דמים משום דאמר לאשם וכן במפריש שעיר לשעירתו ונשיא שהפריש שעירה לשעירו כו', והנה בההיא דבהמה זו חציה עולה וחציה חטאת אמרינן בתמורה כ"ו ר"מ אומר תיקרב עולה דס"ל תפוס לשון ראשון ר"י אומר תמות דאף בגמר דבריו אדם נתפס וחלו שניהם ע"ש והנה מדקאמר ר"מ תיקרב עולה ע"כ זכר הוא א"כ קשה טובא על הרמב"ם ז"ל לר"י אמאי תמות הא הוי מפריש זכר לחטאת דס"ל להרמב"ם ז"ל דלא קדיש לא קדוה"ג ולא קדושת דמים כשהקדיש כולה וכ"ש כשהקדיש רק חציה ולפ"ז כיון דאמר חציה חטאת מעיקרא לקדוה"ג אקדשה חל עליה קדושה למות:

ובירושלמי פ"ט דפסחים אתפלגון ציבור שהפריש נקבה וכן נשיא שהפריש שעירה ר' ירמיה אמר לא קדשה וולדה קרב ר' יוסי אמר קדשה וולדה מת כדין וולד חטאת ומייתינן התם ראיה לר' יוסי מההיא דאין אתה יכול לומר וולד חטאת בציבור שאין

ציבור מביאין נקבה לא אמר אלא אין אתה יכול הא אם הקדישה קדשה אמר ר' יוסי ב"ב יאות אמר ר' ירמיה כו' ע"ש ונראה דר' יוסי דס"ל נשיא שהפריש שעירה דקדשה לא אזלא למיתה ולא אמרינן דדחויין אזלי למיתה דהא אמר וולדה מת ואי היא גופה אזלא למיתה נראה דודאי ל"ש שיהא וולדה מת דהא חטאות המתות אין עושין תמורה משום דפקע קדושתן כדאמרינן בפ' ולד חטאת א"כ כ"ש דאין וולדן קדוש דשיתקדשו הוולדות בעינן קדושה יותר אלים מלעשות תמורה כמ"ש תוס' בכורות (ט"ז ע"א) ד"ה ותמורה ע"ש וכיון דס"ל לר' יוסי דלא אזלא למיתה דלא ס"ל דדחויין אזלי למיתה א"כ שפיר ס"ל דקדשה ונחתא לה נמי קדוה"ג ור' ירמיה דס"ל לא קדשה ס"ל כתלמודא דידן דדחויין למיתה ומש"ה לא קדשה כלל:

והנה על הירושלמי יש לעיין בציבור שהפריש נקבה דס"ל לר' יוסי דקדשה וולדה מת אמאי וולדה מת הא אין חטאת הציבור מתה וכן מה דמייתינן ראיה לזה מההיא דאין אתה יכול לומר וולד חטאת בציבור שאין הציבור מביאין נקבה הא אם הקדישה קדשה והיינו דאם הקדישה הוולד למיתה כמה שפי' המפרשים ז"ל שם והא האי תנא ס"ל דחטאות המתות הוא רק ביחיד ולא בציבור ונראה דבציבור שהפריש נקבה דקדוה"ג חל עלה משום מגו דנחתא כו' אין זה קדוה"ג להקרבה דל"ש בה הקרבה רק קדוה"ג ליאסר בגיזה ועבודה ושתהא צריכה מום ליפדות א"כ ל"ש שתקרא חטאת הציבור דזה שייך רק אם יש בה קדוה"ג ליקרב בשביל קרבן ציבור והכא מעולם לא היתה ראויה לק"צ רק י"ל קדוה"ג בעלמא:

והנה בעיקר מ"ש תוס' והשמ"ק דהיכא דהקדישה לקדושת דמים והוא באופן אם תיחות לה קדוה"ג אי"ל פדיון לא קדשה דמיעקרא מינה קדושת מזבח כמ"ש השמ"ק דבמגו דנחתא כו' בעינן קדוה"ג כעין קדושת דמים שראויה לפדיון יש לעיין מההיא דתמורה ט"ז דאמר שמואל המקדיש את הטרפה צריכה מום קבוע לפדות עליו ומקשינן ש"מ פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ואמרינן דעושין קדושה למות ע"ש וקשה איך אמרינן בטרפה מגו דנחתא כו' הא אם תיחול קדוה"ג לא יהיה לו פדיון משום דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים מיהו אפשר היה לומר דהתם לאו משום מגו דנחתא הוא רק מיירי שמתחילה הקדישה קדוה"ג אך התוס' זבחים (קי"ד ע"א) ד"ה וקסבר כתבו שהוא משום מגו דנחתא כו' ע"ש וקשה מ"ש מעשיר שהפריש קן לכבשתו:

ב

אמרינן בכריתות כ"ח המפריש נקבה לפסחו קודם הפסח תרעה כו' ילדה זכר ירעה כו' ויביא בדמיו פסח רש"א הוא עצמו יקרב פסח והקשה השמ"ק שם הא ס"ל לר"ש

דמידי דלא חזי לא נחתא ליה קדוה"ג ומפריש נקבה לפסחו לא נחתא קדוה"ג א"כ הולד אמאי יקרב פסח כיון דעל האם רק קדושת דמים הוולד אי בעי אף חולין נהוי דל"ש כאן וולדות קדשים ע"ש, והנה מ"ש דהוולד אי בעי אף חולין נהוי ודאי אינו דאפילו אם האם רק קדושת דמים ג"כ הוולד אינו חולין כדאמרינן בבכורות י"ד דאף קדשים שקדם מום קבוע להקדשן וולדן שנולדו קודם פדיונן קודש רק איבעי לן אי נפדין תמימים או אין נפדין תמימין ע"ש א"כ הכא במפריש נקבה לפסחו לר"ש דקדושה קדושת דמים א"כ הוולד נמי קדוש קדושת דמים וכיון דהוולד עצמו ראוי לפסח אמרינן ביה מגו דנחתא קדושת דמים נחתא ליה נמי קדוה"ג וקרב פסח ואע"ג דאמרינן בבכורות שם בוולד בע"מ דנפדין תמימים ולא אמרינן ביה מגו דנחתא כו' משום שלא יהא טפל חמור מן העיקר ע"ש זה רק בוולד בע"מ דאמו אינה ראויה לשום קדוה"ג הוולד אינו יכול להיות חמור מן האם אבל המפריש נקבה לפסחו דהאם ג"כ ראויה לקדוה"ג רק כיון דלא חזי ליה להאי מילתא לא נחתא לה קדוה"ג א"כ הוולד דחזי נחתא ליה קדוה"ג, ובירושלמי פסחים פ' מי שהיה מייתינן מתניתא המפריש נקבה לפסחו לר"ש קודם הפסח תמכר שלא במום לאחר הפסח תבוא שלמים ע"ש והטעם דקודם הפסח כיון דאינה ראויה לפסח לא נחתא לה קדוה"ג ותמכר שלא במום ולאחר הפסח שהיא לשלמים דהא אף מפריש מעות לפסחו ונתותרו ג"כ אזלי לשלמים וכיון שהיא עצמה ראויה לשלמים נחתא לה קדוה"ג והיא עצמה קרבה שלמים ואף בשעה שהקדישה קודם הפסח לא היתה ראויה ליקרב ולא נחתא לה אז קדוה"ג מ"מ כשנעשית אח"כ ראויה נחתא לה קדוה"ג א"כ מה שייך לומר על הוולד שלא יהא טפל חמור מן העיקר דאף האם כשנעשית אח"כ ראויה נחתא לה ג"כ קדוה"ג א"כ הוולד דראוי הוא נחתא ליה קדוה"ג ואין זה חמור מן העיקר ומש"ה קרב פסח דס"ל לר"ש בע"ח אין נדחין כדדייקינן שם בגמרא בתמורה (י' ע"ב) לבר פדא דס"ל דאין קדושה חלה על העוברין מוקמינן ההיא דכיצד מערימין על הבכור כו' בקדושת דמים והקשו בתוס' הא אמרינן שם דילדה ב' זכרים אחד יקרב עולה אלמא קדיש קדוה"ג ותי' כיון דנחתא קדושת דמים נחתא נמי קדוה"ג ע"ש היינו דלאחר שנולד דאפשר אז לחול עליו קדוה"ג אמרינן מגו דנחתא כו' והנה יש לעיין דלקמן מקשינן מההיא דאקדיש וולד ויצא דרך דופן אלמא קדיש וולד וכתב רש"י ז"ל דהכא ליכא לתרוצי בקדושת דמים דאי קדושת דמים לא הוי עביד תמורה אפילו יצא דרך רחם ע"ש וקשה אמאי לא עביד תמורה כשיצא דרך רחם הא כשנולד אמרינן מגו דנחתא כו']:

ונראה ביחיד שהפריש זכר לחטאתו דאמרינן בתמורה לר"ש דלא נחתא ליה קדוה"ג זהו רק קודם כפרה אבל לאחר כפרה נחתא ליה קדוה"ג וקרב עולה כיון דלר"ש הוא קדוש רק קדושת דמים א"כ לאחר שנתכפרו הבעלים אזיל לנדבה ואע"ג דס"ל לר"ש ה' חטאות מתות זה רק בגופה אבל בדמים מודה ר"ש כדאמרינן בתמורה דאם הפריש ב' ציבורי מעות ונתכפר באחד השני אזיל לנדבה וה"נ כיון דלא קדיש האי זכר קדוה"ג רק קדושת דמים לאחר כפרה אזיל לנדבה וכיון דהוא עצמו ראוי לעולה נחתא ליה קדוה"ג וקרב עולה כמו במפריש נקבה לפסחו דלאחר הפסח קרב שלמים דכל שנעשה אח"כ ראוי למה שהוא עומד נחתא ליה קדוה"ג וקרב דר"ש לי"ל דחויין בבע"ח:

הנה במפריש מעות לקרבן שעל המעות רק קדושת דמים וכשלוקח בהמה בעד הדמים היא קדושה קדוה"ג וכן קרבן שהומם ופדאו ולקח בדמיה בהמה אחרת או שמחלל הבע"מ על תמימה דקדשי קדוה"ג וקרבין למזבח יש לדון כיון שהן באין מכח קדושת דמים איך נעשה עליהן קדוה"ג והנה אפשר לומר שקדוה"ג בא מכח פיו כשלוקח בהמעות בהמה או כשמחלל בע"מ על תמימה מדין חילול נחתא רק קדושת דמים וקדוה"ג נחתא מכח פיו וכמו בלוקח במעות הלשכה קרבנות אף דהקדושה חלה עליהן במה שמחלל עליהן מעות הלשכה מ"מ יכול לקבוע בפיו לאיזה קרבן שיהיה דכל מה שאינו עושה החילול נעשה ע"י פיו אך ביומא ס"ג גבי שעיר המשתלח דמפקינן מקרא דפסול בו מחוסר זמן ומקשינן הא לא"ה הו"א דקדוש הא אין הגורל קובע אלא בראוי לשם ומשנינן כגון שהומם וחיללו על אחר וכתב רש"י ז"ל דזה א"צ להגריל שהרי מכח הראשון בא ע"ש והכא איך חל על השני קדוה"ג דהכא אי אפשר לומר שהוא מכח פיו דבשעיר המשתלח לא מהני פה כלל דהא בעינן הגרלה דהגורל קובע ואין השם קובע וע"כ הכא החילול עצמו עושה על השני קדוה"ג ואיך עושה החילול קדוה"ג כיון דהבע"מ עצמו שחילל אין בו רק קדושת דמים וצ"ל נהי דהחילול עצמו עושה רק קדושת דמים מ"מ כיון דהשני תמים וראוי לקרבן אמרינן בו מגו דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה קדוה"ג, והנה בירושלמי פ"ב דנזיר אמרינן דתחת משמש לשון חילול ולשון תמורה ובקדשי מזבח שקדם הקדשן את מומן ואמר זו תחת זו בא להקריב תמימה אומר לו לדמים קדשה היינו לחילול נתכוין וקדשה רק לדמים ולא קרבה בא לאכול בע"מ אומר לו לתמורה קדשה היינו שנתכוין לתמורה ולא לחילול ולא יצא הבע"מ לחולין ע"ש דס"ל להירושלמי דכשמחלל תמימה על בע"מ קדושה רק לדמים כמו הבע"מ עצמו ולא קרבה ויש לעיין מ"מ נימא על התמימה מגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה נמי קדוה"ג ונראה כמו דאמרינן בבכורות י"ד בוולד בע"מ שקדם מומן להקדשן דהולדות

נפדין תמימין ולא אמרינן בהו מגו דנחתא להו קדושת דמים נחתא נמי קדוה"ג משום שלא יהא טפל חמור מן העיקר א"כ ה"נ בפודה בע"מ אמרינן שלא יהא טפל חמור מן העיקר ולא נחתא ליה קדוה"ג דאף בפדיון אמרינן שלא יהא טפל חמור מן העיקר כדאמרינן בזבחים מ"ט דמקשינן התם והרי מעשר דהוא נפדה ואילו לקוח בכסף מעשר אינו נפדה נימא שלא יהא טפל חמור מן העיקר היינו כשפדה המעשר על כסף ואח"כ חילל הכסף על מה שלקח אין מה שלקח יכול להיות חמור מן המעשר הבא מכחו שלא יהא טפל חמור מן העיקר ע"ש א"כ ה"נ כשפודה בע"מ אינו חל על הפדיון קדוה"ג משום מגו דנחתא כו' משום שלא יהא טפל חמור מן העיקר ובעלמא כשפודה בע"מ ולוקח בהמה ומקריבה צ"ל להירושלמי שהוא מכח פיו, ובההיא דשעיר המשתלח שהומם וחיללו על אחר אפשר ג"כ לומר דקדוה"ג חייל עליו מכח פיו ואף דלא מהני קריאת שם בשעיר המשתלח הוא רק לקובעו לשם או לעזאזל אבל הכא שע"י חילול כבר י"ל קדושת דמים לעזאזל מה שמקדשו בפיו קדוה"ג אין זה קביעות לעזאזל שכבר הוקבע לעזאזל ושפיר חייל קדוה"ג ע"י פיו:

ובההיא דכריתות כ"ח במטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני דאמרינן הואיל וידחה ידחה ודייקינן מינה ש"מ דיש דיחוי בדמים כתב רש"י ז"ל וא"ת הלא אין פדיון דמים לעוף ה"מ היכא דנראה להקריב בשעת הפרשה כגון אם הפרישו בעניות ונסתאב אבל זה לא חלה עליו קדושת מזבח מעולם ע"ש והקשה השמ"ק נימא מגו דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה קדוה"ג, והנה בשיטת רש"י ז"ל נראה לומר דזה דאשכחן דאמרינן מגו דנחתא כו' אף במידי דלא חזיא להקרבה הוא רק במפריש נקבה או בן ב' שנים שהוא ממין הראוי לקרבנו רק הוי פסול דבעינן תמות וזכרות וכן בעינן בן שנה ואשכחן פסולים דחייל עלייהו קדוה"ג וכמו רובע ונרבע כו' ה"נ על פסול נקבה או בן שתים חייל קדוה"ג אבל אם הפריש מין דאינו ראוי כלל לקרבנו לכ"ע לא חל קדוה"ג ומש"ה בהפריש קן לכבשתו לא חייל עליה קדוה"ג, והנה בנזיר (כ"ו ע"ב) אמרינן במעות סתומין דיפלו לנדבה דדוקא מעות אבל בהמה ה"ה כמפורשת ואמר ר"נ ל"ש אלא תמימה אבל בע"מ ה"ה כסתומה וכתבו התוס' דהאי בהמה תמימה לא מיירי בבהמה הראויה לנזיר אלא מיירי שהפריש ג' פרים או ג' שעירים לנזירותו דבנזיר איל וכבש וכבשה בעינן וס"ל כרבנן במפריש נקבה לאשם אע"ג דאינו ראוי נחתא ליה קדוה"ג וכיון דנחתא להו קדוה"ג ובעי רעיה איכא שהייה וחיישינן שמא נתן לבו לפרש בתערובות ומש"ה הן כמפורשין ע"ש היינו דס"ל לתוס' דאף במפריש מין אחר לגמרי ג"כ אמרינן מגו דנחתא כו' אך רש"י ז"ל לא פי' שם כן וכתב דמיירי בבהמה הראויה לנזיר ע"ש

ובירושלמי איכא פלוגתא בזה בהפריש שור אי הוי כהפריש בהמה או כהפריש מעות, והנה בעיקר מ"ש התוס' שם דס"ל כרבנן במפריש נקבה לאשם דנחתא ליה קדוה"ג נראה דבחנם כתבו כן דאפילו לר"ש במפריש נקבה לאשם דלא נחתא ליה קדוה"ג הכא שהפריש ג' פרים או ג' שעירים לנזירותו על השלמים ודאי חייל קדוה"ג אף דנזיר מביא איל לשלמים מ"מ כיון דפר ושעיר כשרין לשלמי נדבה כי הפריש פר ושעיר לשלמיו חייל עליה קדוה"ג וגם כשר להקרבה רק דלא עלו לשם חובה וכן על העולה ודאי חייל קדוה"ג אע"ג דעולת נזיר כבש משום דפר ושעיר כשרין לעולת נדבה וכדאמרינן במנחות (מ"ח ע"ב) בשלמי נזיר ששחטן שלא כמצותן היינו שהביא בן שתים כמ"ש בתוס' שם כשרין וכן אמרינן שם אשם בן שנה והביא בן שתים כו' פסולין ותעובד צורתן כו' אבל עולת נזיר ועולת יולדת כו' שהיו בני שתים כשרין כללו של דבר כל הכשר בעולת נדבה כשר בעולת חובה כו' וההיא דהתם אתיא כר"ש כמ"ש תוס' תמורה (י"ט ע"ב) ד"ה אשם וא"כ ה"נ בהביא פר או שעיר לעולתו אף לר"ש כשר כיון דכשר בעולת נדבה ורק לא עלה לשם חובה א"כ בהפריש ג' פרים או ג' שעירים לנזירותו על של עולה ושל שלמים ודאי אמרינן מגו דנחתא כו' ואי אפשר לפדותן בלא מום וא"כ צריך שהייה, והנה התוס' שם בסוף דבריהם פי' דאין הטעם כיון דאיכא שהייה חיישינן שמא פירשן רק דהלכתא דמעות סתומין יפלו לנדבה הוא רק במעות ולא בבהמה תמימה דלא חזיא לנזיר כגון פרים ושעירים רק בהמה בע"מ בכלל מעות כיון דחזי לדמי לאלתר אבל הנך כיון דצריך מום אינן בכלל מעות והלח"מ פ"ט דנזירות כתב דדעת הרמב"ם ז"ל כפי' זה של התוס' ע"ש אך נראה דא"א לומר כן דלהרמב"ם ז"ל אם הפריש ג' פרים או ג' שעירים לנזירותו של חטאת לא חל עליו קדושה כלל וכמו מפריש זכר לחטאת דס"ל דלא חלה עליו לא קדוה"ג ולא קדושת דמים דהא לא עדיף מפריש פר ושעיר במקום שצריך כבשה ממפריש שעיר במקום שצריך שעירה וכתב בפ"א מהל' תמורה שכל המשנה בחטאת לא נתקדש כלל ואפילו קדושת דמים וכיון דשל חטאת לא נחתא ליה קדושה כלל אין זה מעות סתומין וע"כ הרמב"ם ז"ל יפרש כרש"י ז"ל דמיירי בבהמה הראויה לנזיר ומש"ה אינן כסתומין משום דמינכר איזה לחטאת ואיזה לעולה ואיזה לשלמים ע"ש, (יש לחקור לר"ש דאשם בן שנה והפריש בן שתים לא נחתא ליה קדוה"ג מצורע מחוסר זמן בבעלים כגון בימי ספירו שהפריש אשם בן שנה רק כשיגיע זמן הקרבתו יהיה אז בן שתים אי נחתא ליה קדוה"ג אי אזלינן בתר שם החיוב וכיון דבן שנה ראוי למצורע וכיון דראוי לשם זה החיוב בשעת הפרשתו נחתא ליה קדוה"ג או בעינן שיהא ראוי להבעלים

להתכפר בו וכיון דלבעליו אינו ראוי מעולם שהבעלים הם מחוסרי זמן וכשיגיע זמנן יהיה אז בן שתים לא נחתא ליה קדוה"ג]:

ג

כתב השמ"ק בכורות (י"ד ע"ב) על הא דאמרינן שם ומודה ר"ש בבע"מ מעיקרא כו' מ"ט כו' ז"ל וא"ת מאי בעי מ"ט דאין עושין תמורה הא הוי טעמא דאי משום למ"ד קרבן ששמו קרבן האי נמי לאו שמיה קרבן ואי למ"ד דילפינן ממעשר בהמה שקדוש קדושת מזבח זה שקדם מומן להקדשן לא קדוש קדושת מזבח וא"כ מאי בעי והא הוי טעמא משום הכי הוא וי"ל דכיון דהקדיש דמיו למזבח שפיר הוי קדושת הגוף לעשות תמורה כמו בע"מ שעושין תמורה כו' עכ"ל היינו דזה דבע"מ עושה תמורה הוא משום שדמיו למזבח והו"א דאף קדם מומן את הקדשן כן ומש"ה אצטריך קרא למעוטי, והנה לולי דברי השמ"ק נראה היה לומר דזה דבע"מ עושין תמורה אין זה מפני שדמיו עומדין למזבח רק משום דקודם היה ראוי למזבח והיה עליו קדוה"ג אף לאחר שהומם נשאר בו קדוה"ג לענין תמורה דהא חזינן דפסולי המוקדשין לאחר שנפדו ג"כ עושין תמורה אע"ג דדמיהן אין עומדין למזבח וע"כ משום שנשתייר בהן קדושה לענין תמורה מקודם ולהשמ"ק צ"ל דפסולי המוקדשין לאחר שנפדו דעושין תמורה כיון דקדושתה רק למיתה הוא גדר בפ"ע אבל זה דבע"מ עושין תמורה הוא משום דהדמים עומדין למזבח י"ל קדוה"ג לעשות תמורה והנה כשיטת השמ"ק דכל שי"ל קדושת דמים ודמיו עומדין למזבח י"ל קדוה"ג לעשות תמורה כן ג"כ דעת הרגמ"ה ז"ל כריתות (כ"ז ע"ב) גבי בהמה של ב' שותפין דאמרינן ש"מ בע"ח נדחין ויש דיחוי בדמים וכתב ז"ל בהמה של ב' שותפין הקדיש חציה שלו וההוא הקדש לא פשטה בכולה בהמה אלא בחציה ולא קדשה אלא לדמים וכי חזר ולקח חציה והקדישה קדושה לדמים ואינה קריבה ועושה תמורה דאפילו קדושת דמים עושה תמורה כדתנן בתמורה ומן בע"מ על התמורה עכ"ל ואע"ג דבהקדיש חציה לא היתה מעולם עומדת למזבח ומוכח דכל שי"ל קדושת דמים אף שמעולם לא היה לו קדוה"ג עושה תמורה חוץ מבע"מ מעיקרא דמיעטיה קרא וזה דס"ל לר"ש במפריש נקבה לאשם דלא נחתא ליה קדוה"ג וס"ל דאינו עושה תמורה אע"ג די"ל קדושת דמים צ"ל כמו דמיעט קרא בע"מ מעיקרו ה"נ נקבה לאשם שהוא ג"כ כמו בע"מ כמ"ש תוס' תמורה (ז' ע"א) ובהא פליגי דרבנן אזלי בתר שאר קרבנות וכיון דנקבה ראויה לשאר קרבנות ואינה להן כבע"מ וכיון די"ל קדושת דמים למזבח נחתא לה קדוה"ג לתמורה ור"ש אזיל בתר האי קרבן ולענין האי קרבן חשיב כבע"מ מעיקרו ולא נחתא ליה קדוה"ג לתמורה, והנה להשמ"ק דכל שהקדיש דמיו למזבח הוי קדוה"ג לתמורה ע"כ ג"כ לענין רעיה דהא

זה בזה תלוי כדאמרינן בתמורה כ' שאין לך דבר עושה תמורה אלא הרועה להסתאב רק בבע"מ ל"ש זה שהרי מומו עמו א"כ כל קדושתו הוא רק לתמורה אבל שאר קדושת דמים כמו דנחתא להו קדוה"ג לתמורה ע"כ נחתא נמי קדוה"ג לרעיה ולפ"ז היינו נמי מה דאמרינן במפריש נקבה לעולה מגו דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה נמי קדוה"ג והיינו קדוה"ג לרעיה ולתמורה ולכאורה מנ"ל זה דאמרינן מגו דנחתא ולפ"ז נפקא לן מבע"מ שעושין תמורה דגמרינן לה מקראי בתמורה (י"ז ע"ב) דכיון דדמיהן עומדין למזבח נחתא להו קדוה"ג לתמורה, והנה בתמורה ר"פ וולד חטאת גבי חטאות המתות אמרינן שאבדה ושנמצאת בע"מ אם משכפרו הבעלים תמות ואינה עושה תמורה ואם עד שלא כפרו הבעלים תרעה כו' ועושה תמורה וכתב רש"י ז"ל ועושה תמורה הואיל ודמיה עתידין ליקרב כו' היינו נמי דתלי בדמיה עומדין למזבח ובחטאות המתות זה דאין עושין תמורה הוא משום דאין דמיהן עומדין למזבח וכ"כ רש"י ז"ל במעילה ר"פ וולד חטאת ע"ש, והנה אמרינן בתמורה י"ז דיוצא דופן טומטום ואנדרוגינוס כלאים וטרפה אין מקדישין לעשות תמורה ואפילו קדשה ואח"כ נטרפה אינה עושה תמורה ואמרינן שם הטעם כיון דטרפה אסורה באכילה הו"ל כבהמה טמאה ע"ש והנה לבד טעם זה י"ל כיון דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים א"כ אין דמיו עומדין למזבח ומש"ה אינו עושה תמורה וזה דאצטריך לטעם דאסורה באכילה הוא רק לזה דאין תמורה חלה עליהן אם המיר בהמת קדשים בטרפה, והנה בחטאות המתות זה דאין עושין תמורה י"ל ג"כ הטעם משום דאסורין באכילה כדאמרינן בבכורות ט"ז ממפריסי הפרסה טמא וא"כ הוי כטרפה כמקדיש בהמה ואח"כ נטרפה דאינה עושה תמורה וא"כ א"צ לזה דאין דמיהן עומדין למזבח וא"כ אפילו אם יבטלו ב"ד דין חטאות המתות שיכולין ב"ד לבטלן כדאמרינן בירושלמי ספ"ק דשבת היינו דלענין שלא ימותו אלא ירעו כדאמרינן שם אף דדמיהן יהיו עומדין למזבח ג"כ לא יעשו תמורה מטעם זה (ונראה דהירושלמי שבת אזיל למ"ד פודין את הקדשים להאכילן לכלבים דהא אסורין באכילה מקרא דממפריסי הפרסה א"כ איך אפשר להם שירעו):

והנה דעת הרשב"א ז"ל אינו כן וס"ל דקדושת דמים אינו עושה תמורה שכתב בקידושין גבי בהמה של ב' שותפין כו' דאמרינן שם ש"מ דיחוי מעיקרא הוי דיחוי וש"מ יש דיחוי בדמים כו' דלא תלי זה בזה די"ל דיחוי מעיקרא בלא דיחוי דמים אלא דיחוי הגוף כי הא דאמרינן במס' תמורה בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים קדושה ואינה קריבה ועושה תמורה ותמורתה כיוצא בה והא ודאי מדעושה תמורה מעיקרא חיילא עלה קדוה"ג דאילו קדושת דמים אינה עושה תמורה ע"ש, והשעה"מ הל' קרבן פסח

כתב עליו שהם דברים תמוהים דהא בבהמה של ב' שותפין דאמרינן עלה יש דיחוי בדמים אמרינן נמי דעושה תמורה ותמורתה כיוצא בה ע"ש אך נראה דלק"מ דזה בבהמה של ב' שותפין דעושה תמורה הוא לאחר שלקח אידך חציה והקדישה דאז נחתא לי' קדוה"ג דהא אמרינן דקרבה או לא דהוי דיחוי אבל קודם שלקח אידך חציו אינו עושה תמורה כדאמרינן בתוספתא פ"ק דתמורה והביאה הרמב"ם ז"ל פ"א דתמורה בהמה שחציה קדש וחציה חול אינה עושה ואינה נעשית תמורה ע"ש ולא משכחת לה בהמה חציה קדש וחציה חול אלא בבהמה של ב' שותפין שהקדיש אחד מהם חציה דבלא"ה הרי פשטה קדושה בכולה וזה דאינה עושה תמורה אע"ג דחצי בהמה בעלמא עושה תמורה כמה שהוכיחו התוס' תמורה (כ"ו ע"א) ע"כ משום היכא דחציה קדש וחציה חול היא רק קדושת דמים וכמ"ש רש"י ז"ל (זבחים י"ב) יש דיחוי בדמים אעפ"י שאינה קדוה"ג כגון הכא שהקדיש חציה לא קדשה אלא לדמיה שהרי אי"ל חלק אלא בחציה ואין קדושה ראויה לפשוט בכולה על פיו ע"ש (ועיין בסי' שאח"ז סק"א] ושפיר דייקינן בגמרא יש דיחוי בדמים שהרי הדיחוי היה בשעה שלא היתה קדושה רק חציה ואז לא היתה רק קדושת דמים שהרי אז לא היתה עושה תמורה וזהו שכתב הרשב"א ז"ל והא ודאי מדעושה תמורה מעיקרא חיילא עלה קדוה"ג כו' היינו לאפוקי בבהמה של ב' שותפין דקדוה"ג חיילא אח"כ והדיתוי היה בדמים:

סימן ב - פשטה קדושה בכולה

א

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' עירוכין הי"ד המקדיש בהמה תמימה לדמיה ה"ז נתקדש גופה הקדיש אחד מאבריה לדמיו ואמר דמי רגלה של פרה זו הקדש למזבח ה"ז ספק אם פשטה קדושה בכולה או לא פשטה כו' והקשה הכ"מ שם הא האיבעיא דרבא בתמורה י"א בהקדיש אבר לדמיו מהו הוא רק למ"ד דאמרינן בקדוה"ג פשטה קדושה בכולה ואיבעי' לן אם גם בקדושת דמים כן אי אמרינן תרי מגו אבל הרמב"ם ז"ל דפסק דלא אמרינן במקדיש אבר פשטה קדושה בכולה א"כ כ"ש בקדושת דמים וכתב דס"ל להרמב"ם ז"ל דהאיבעיא דרבא לכ"ע בעי לה דאע"ג דלר"מ ור"י כי אמר רגלה ש"ז עולה לא פשטה קדושה בכולה היינו במקדיש אותו אבר קדוה"ג דכיון שאותו אבר אין הנשמה תלויה בו ואינו ראוי ליקרא עולה לא חלה עליו קדושה ליקרב עולה והיאך תפשוט הקדושה בכולה מ"ה מעטיה קרא אבל כשמקדיש אבר קדושת דמים אעפ"י שאין הנשמה תלויה בו חלה עליו קדושה לדמיו ושייך למיבעיא אי אמרינן מגו דאקדשיה לחד אבר אקדשיה לכוליה ע"ש ופירושא דהאי מילתא דלהתפשט בכולו אפשר רק מה

שיש על אותו אבר אבל כיון דעל אותו אבר שהקדיש ליכא שם עולה ל"ש שתתפשט ותהיה עלה שם עולה שהרי זה הוא שם חדש ובאבר שהנשמה תלויה בו איכא שם עולה עלה ושייך התפשטות אבל במקדיש אבר לדמיו היינו שהתנדב האבר לדמי עולה שלמה א"כ אותה הקדושה ראויה להתפשט בכל הבהמה ותהא כולה לדמי עולה, והנה בתמורה שם בעי רבא הקדיש אבר מהו בגיזה וכתב השמ"ק דלר"י קא מיבעיא ליה דאמר לא פשטה קדושה בכולה מהו אותו אבר בגיזה כו' ע"ש היינו דהאיבעיא הוא רק באותו אבר אי מותר בגיזה או לא אבל הרמב"ם ז"ל כתב פ"א מהל' מעילה הי"ג הקדיש אבר אחד מן הבהמה בין לב"ה בין למזבח הרי הדבר ספק אם אסורה כולה בגיזה ועבודה כו' ע"ש ויש לעיין אמאי תהא אסורה כולה בגיזה ועבודה הא לא פשטה קדושה בכולה כמ"ש הרמב"ם ז"ל וי"ל בזה ב' דרכים חדא דאף במקדיש אבר אחד זה דלא פשטה קדושה בכולה הוא רק דאין כולה עולה אבל קדושה לענין גיזה תפוס בכולה ועוד י"ל דלעולם בכל הגוף ליכא קדושה כלל רק היכא דגוזז במקום אחד מן הבהמה חשיב גיזה על כל הבהמה שהרי גוזז הבהמה ומש"ה חשיב גיזה אף על האי אבר שהקדיש, והנה בהא דאיבעי' לן הקדיש חד אבר מהו בגיזה ופשטינן מההיא דלא תגוז בכור צאנך אבל אתה גוזז שלך ושל אחרים ודחינן דהתם לא נחתא ליה קדושה הכא נחתא ליה קדושה ופי' רש"י ז"ל משום דשותפות עכו"ם פוטר מן הבכורה אבל התוס' הקשו ע"ז הא אמרינן בבכורות דאף למ"ד שותפות עכו"ם אינו פוטר ג"כ מותר בגיזה ופי' דזה דאמרינן התם לא נחתא ליה קדושה היינו ליקרב אבל הרגמ"ה כתב שם ז"ל ה"נ שלו ושל אחרים היא דחד אבר מינה הוא דקדיש ושאר הגוף דחולין היא א"ל התם לא נחתא ליה קדושה בכולה דחציה דעכו"ם היא וחלק עכו"ם לא קדיש הכא דכולה שלו הויא נחתא קדושה בכולה ואסורה כולה בגיזה עכ"ל היינו דמפרש נמי כהרמב"ם ז"ל דכולה אסורה בגיזה ומפרש נמי אליבא דמ"ד דשותפות עכו"ם אינו פוטר כהתוס' רק הנ"מ דהתם קדוש רק חלק של ישראל והכא נחית קדושה בכולה וכן בשמ"ק לחד גירסא גרסינן שם התם לא נחתא ליה קדושה בכולה בהמה הכא נחתא ליה קדושה בכולה בהמה ע"ש ואע"ג דהאיבעיא הוא ע"כ למ"ד דלא אמרינן פשטה קדושה בכולה וכמ"ש השמ"ק שם דאי פשטה קדושה בכולה ליכא למיבעי כלל ונראה מזה כהדרך הראשון שכתבנו בדעת הרמב"ם ז"ל דנהי דלא פשטה קדושה בכולה למהוי כולה עולה מ"מ נחתא ליה לכולה קדוה"ג לענין איסור בגיזה ועבודה ואע"ג דאמרינן ברגלה ש"ז עולה דהשאר ימכר ודמיו חולין מ"מ לענין גיזה ועבודה יכול להיות קדוה"ג בכולה וכמו פסה"מ לאחר שנפדו אע"ג דחולין להמכר לענין גיזה ועבודה קדושין והטעם דקדוה"ג

לענין גיזה ועבודה נחתא בכולה אבל למהוי כולה עולה לא הוא כמ"ש הכ"מ דא"א להתפשט ולהיות ע"י זה שם חדש ועל אבר אחד ליכא שם עולה א"א להתפשט ולמהוי כולה עולה דאפשר להתפשט רק מה שיש על אותו אבר אבל קדוה"ג לענין גיזה ועבודה כיון דזה יש על אותו אבר יכול זה להתפשט בכל הבהמה וכמו דקדושת דמים יכולה להתפשט בכל הבהמה, והנה הדרך השני שכתבנו להרמב"ם ז"ל דמש"ה אסורה כולה בגיזה משום דכגוזז במקום אחד חשיב גיזה על כל הבהמה ואף על אותו אבר אי אפשר לומר כלל דהא אמרינן בחולין קל"ה דאם הקדיש בהמה למזבח חוץ מגיזותיה מותר לגוזזה אם לא תכחוש ע"י זה ולא תהיה פשטה קדושה בכולה ועיין במהרש"א ומהרש"ל ז"ל שם] אלמא דאיסור גיזה ליכא רק היכא דהגיזה עצמה קדושה א"כ הכא שלא הקדיש רק אבר אחד אמאי תהא כולה אסורה בגיזה וע"כ כמה שנראה מהרגמ"ה דלענין גיזה נחתא קדושה לכל הבהמה אך אף עמ"ש הרגמ"ה דנחית איסור גיזה לכל הבהמה יש ג"כ לעיין מההיא דחולין שם דאמרינן דמש"ה בקדשי מזבח שהקדיש חוץ מגיזה וכחשה אסור לגוזזה משום דפשטה קדושה בכולה היינו דפשטה אף על הגיזה כמ"ש רש"י ז"ל ואמרינן שם ואפילו לר"מ דאמר ברגלה ש"ז עולה אין כולה עולה הנ"מ מקדיש אבר שאין הנשמה תלויה בו אבל מקדיש אבר שהנשמה תלויה בו קדשה ע"ש וקשה ל"ל משום דהוי אבר שהנשמה תלויה בו תי"ל דלענין איסור גיזה אף לר"מ פשטה בכולה אף במקדיש אבר אחד מיהו י"ל דמקדיש אבר אחד שאני כיון דשייך איסור גיזה עליו יכול זה להתפשט בכל הבהמה אבל במקדיש חוץ מגיזותיה דל"ש במה שהקדיש שום גיזה ל"ש שתתפשט א"כ ע"כ צריך שתתפשט איסור גיזה עם כל קדושת הגוף של הבהמה ולזה בעינן שיהא אבר שהנשמה תלויה בו:

והנה בתמורה שם גבי האומר רגלה ש"ז עולה למ"ד אין כולה עולה אמרינן יכול תצא לחולין ת"ל יהיה בהוייתה תהא ופי' רש"י ז"ל יהיה קודש ההוא אבר וכיון דההוא אבר הוי קדוש תו לא מצי למשחט ההוא בהמה לשם חולין אלא תמכר כולה כו' היינו דקרא אתי שההוא אבר לא נפיק לחולין וממילא צריך למוכרה לחייבי עולות אך הרגמ"ה כתב בעירוכין ה' יכול תצא שאר הבהמה לחולין בהוייתה תהא בקדושתה ע"ש היינו דקרא אתי דאף שאר הבהמה אינה יוצאה לחולין ובזה הרגמ"ה לשיטתיה דכל מה שאפשר להתפשט מתפשט לכ"ע רק שמחוסר קריאת שם עולה על השאר דבזה לא אמרינן פשטה אבל קדושה כגון גיזה ועבודה מתפשטת בכולה וגם לזה שצריכה כולה להיות עולה כמו האבר ג"כ מתפשט רק שצריך עדיין קריאת שם:

הנה בתמורה בהאיבעיא דרבא הקדיש אבר לדמיו מהו כו' כתב רש"י ז"ל מי אמר לר' יוסי מדאקדיש חד אבר לדמיו פשטה קדושה לכולה בהמה לדמיה ומגו דנחתא לה קדושת דמים לכולה בהמה נחתא לה קדוה"ג הואיל והיא גופה חזיא לעולה ל"ל למוכרה כו' הלכך בע"כ קדשי קדוה"ג ע"ש היינו דתחילה אנו אומרים מגו דתפשוט קדושת דמים בכולה ואח"כ אמרינן מגו דנחתא כו' נחתא נמי קדוה"ג אבל איפכא לא וכבר עמד בזה הלח"מ פ"ה מהל' עירוכין וכתב דמלשון הש"ס מי אמר כיון דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה נמי קדוה"ג ומדאקדשיה לחד אבר אקדשיה לכולה לא נראה כפי' רש"י ז"ל אלא אדרבא מעיקרא אמרינן מגו דנחתא כו' והדר אמרינן מגו דפשטה ע"ש אך גירסת השמ"ק בתמורה שם הוא ממש כרש"י ז"ל דמתחילה אמרינן מגו מדאקדשיה לחד אבר אקדשיה לכולא ע"ש, והנה בעירוכין ה' באומר ראש פרה זו הקדש דאין להקדש אלא ראשה ומוקמינן לה בקדשי מזבח ופרכינן ולפשוט קדושה בכולה ומתרצינן הא בקדוה"ג הא בקדושת דמים ומקשינן והא מר הוא דאמר הקדיש זכר לדמיו קדוש קדוה"ג ל"ק הא דאקדיש כולה הא דאקדיש חד אבר ומקשינן חד אבר נמי איבעיא לן דבעי רבה הקדיש אבר לדמיו כו' וכתב הרגמ"ה הא בקדוה"ג הא בקדושת דמים אי אקדשיה לראש בהמה בקדושת דמים למזבח שימכר ויקח בדמיו קרבן למזבח ודאי אי"ל אלא ראשה דאפשר למכור הראש לבדו אבל אי אקדשיה קדוה"ג ליקרב הוא עצמו למזבח הוא ואי אפשר לחלוק הראש מן הגוף פשטה קדושה בכולה כו' ולבתר הכי דמקשינן בגמרא הא אמר מר הקדיש זכר לדמיו קדוש קדוה"ג ומשנינן הא בכולה כו' כתב הא דאקדשה כולה לקדושת דמים קדשה קדוה"ג הא דאקדיש חד אבר לא קדיש קדוה"ג ולבתר הכי על ההיא דבעי רבה הקדיש אבר לדמיו מהו כו' כתב מי קדש קדושת דמים או קדוה"ג כו' ע"ש היינו דמפרש האיבעיא דרבה בהקדיש אבר לדמיו אי קדיש קדוה"ג ולא כמ"ש הלח"מ שם דחד מגו ודאי אמרינן היינו מגו דנחתא קדושת דמים להאי אבר נחתא ליה קדוה"ג והספק רק אי אמרינן ג"כ מגו השני דפשטה קדושה בכולה וכן על הא דאמרינן הא דאקדיש כולה הא דאקדיש חד אבר כתב הרגמ"ה דאי אקדשה לכולה קדושת דמים קדשה קדוה"ג ואי אקדיש חד אבר לא קדיש קדוה"ג היינו ג"כ דבחד אבר לא אמרינן מגו דנחתא כו' ולפי' הלח"מ שם כל השקלא וטריא בההיא דעירוכין היא רק אי פשטה קדושה בכולה אבל ראשה ודאי קדיש קדוה"ג ע"ש ולפי' הרגמ"ה הוא כן דבחד אבר ל"ש מגו דנחתא כו' רק אי אמרינן בהקדיש חד אבר לדמיו תרי מגו א"כ קדיש כולה קדוה"ג אבל אי תרי מגו לא אמרינן ליכא קדוה"ג על האבר כלל דעל אבר אחד לא אמרינן מגו דנחתא כו' וא"כ לא אמרינן בחד אבר מגו דנחתא כו' בלא מגו

דפשטה כו' וכן ס"ל דלא אמרינן פשטה כו' בקדושת דמים אי לא אמרינן נמי מגו דנחתא כו' וכמ"ש הרגמ"ה דבקדושת דמים לא אמרינן פשטה כיון דאפשר למכור הראש לבדו וא"כ להרגמ"ה בהקדיש אבר לדמיו הני תרי מגו שייכי בהדי הדדי דאי לא אמרינן תרי מגו אפילו חד מגו נמי לא אמרינן ובהקדיש ראשה של פרה לדמיה אינו קדוש רק ראשה קדושת דמים ולפ"ז להרגמ"ה ל"ש לומר איזה מגו אמרינן קודם דמגו אחד בלא השני אין אומרים כלל וא"כ אמרינן הני תרי מגו בב"א, והנה להרגמ"ה אתי שפיר התוספתא פ"ק דתמורה דבהמה חציה קדש וחציה חול לא עושה ולא נעשית תמורה ואמאי אינה עושה תמורה הא חצי בהמה עושה תמורה כמה שהוכיחו התוס' (תמורה כ"ו) וע"כ הטעם דחציה קודש וחציה חול היינו בבהמה של ב' שותפין שהקדיש אחד מהם חציה דבאידך גווני לא משכחת לה בהמה חציה קודש וחציה חול כדאמרינן בקידושין ז' וכה"ג לא חל על הבהמה רק קדושת דמים וכדאמרינן בקידושין שם ש"מ יש דיחוי בדמים ומש"ה אינה עושה תמורה ומוכח דלא אמרינן על חציה מגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדוה"ג וכהרגמ"ה דהני תרי מגו שייכי להדדי ואי לא אמרינן פשטה ה"נ לא אמרינן מגו דנחתא כו' ובבהמה של ב' שותפין כיון דאי אפשר לומר פשטה לא אמרינן נמי מגו דנחתא דעל חצי בהמה לא אמרינן מגו דנחתא כו' ורק אח"כ כשחזר ולקח אידך חציה והקדישה דאז קדשה כולה אמרינן מגו דנחתא כו' וקדשה כולה קדוה"ג ואז עושה תמורה:

והנה בקידושין שם דאמרינן דבאבר שהנשמה תלויה בו לכ"ע אמרינן פשטה פי' בתוס' ר"י הזקן משום כיון שהקדיש אבר שהנשמה תלויה בו דעתיה להקדיש את כולה ע"ש אך אי אפשר לומר כן דהא אמרינן בחולין קל"ה במקדיש חוץ מגיזה וכחשה דפשטה קדושה בכולה משום דהוי אבר שהנשמה תלויה בו ע"ש והתם אי אפשר לומר דדעתיה אכולה דהא פירש להדיא חוץ מגיזה וכחשה וכן יש לעיין מהא דאמרינן אין ממירין אברים בשלמין ואמרינן בחולין ס"ט משום דמקשינן תמורה למעשר מה מעשר אינו נוהג באברים כו' והתוס' תמורה כ"ו הוכיחו דאף באבר שהנשמה תלויה בו לא מהני תמורה ואע"ג דבהקדש מהני בתמורה לא מהני ומשום דמקשינן תמורה למעשר ע"ש ולר"י הזקן מה שייך לומר מה מעשר אינו נוהג באברים אף תמורה כו' הא כיון דמקדיש אבר שהנשמה תלויה בו דעתיה אכוליה א"כ אין זה באברים כלל, והנה בזה אפשר לומר דתמורה שאני נהי היכא שהקדיש אבר שהנשמה תלויה בו דעתיה להקדיש כל הבהמה מיהו בתמורה לא אזלינן בתר דעתו כלל דהא תמורה בטעות ג"כ תמורה כדאמרינן בתמורה י"ז ולרש"י ז"ל שם אפילו היה בעל מחשבות אף שלא היה דעתו כלל על מה

שמוציא בפיו ג"כ מהני דבתמורה לא אזלינן בתר דעתו כלל אלא מה שמוציא בפיו א"כ כיון שהוציא בפיו רק אבר שהנשמה תלויה בו אף אם דעתו אכולה ואף שהכל יודעים שדעתו אכולה הא התם ג"כ הכל יודעים שהוא בעל מחשבות ולא היה בדעתו לעשות תמורה מ"מ אזלינן אחרי הוצאת פיו והכא הרי הוציא בפיו רק אבר ותמורה אינה נוהגת באברים כמו במעשר אך יש לגמגם בזה כי אפשר דזה דלא אזלינן בתר מחשבתו הוא רק לחומרא ולא לקולא:

והנה לפי מה דאמרינן בבהמה של ב' שותפין שהקדיש אחד חציה כו' דש"מ יש דיחוי בדמים דלא קדשה אלא קדושת דמים וכתב רש"י ז"ל בזבחים י"ב דכיון דא"א לפשוט הקדושה בכולה לא אקדשה אלא לדמים ע"ש א"כ למ"ד דלעולם לא אמרינן פשטה כו' במקדיש אבר כיון דאין הקדושה ראויה להתפשט א"כ לא קדשה רק קדושת דמים א"כ הו"ל מקדיש אבר לדמיו ובמקדיש אבר לדמיו הוא איבעיא דרבא א"כ קשה להרמב"ם ז"ל דס"ל דהאיבעיא דרבא הוא למ"ד דלא אמרינן פשטה הא לעולם כי מקדיש אבר כיון דלא אמרינן פשטה הוא לדמיו ונראה דבמקדיש אבר אף אי לא פשטה ג"כ מקדישו לקדושה"ג ולא לדמים היינו לענין דתמכר לצורכי עולות ורק בבהמה של ב' שותפין דהחצי השני אינו שלו וא"א לו למוכרו לצורכי עולות התם אמרינן דהקדישה רק קדושת דמים:

ב

בתמורה י' פליגי בר פדא ור"י אי קדושה חלה על העוברין ויש לעיין לבר פדא כיון דס"ל עובר ירך אמו כדאמרינן בגמרא אמאי אין קדושה חלה על העוברין אדרבה כי מקדיש עובר הוי כמקדיש אבר ולפשוט קדושה בכולה, ונראה לומר דזה דאמרינן פשטה הוא רק מאבר המעכב בקרבן אבל עובר נהי דירך אמו הוא מ"מ הרי א"צ הבהמה להיות דוקא מעוברת ומאבר שאינו מעכב בקרבן לא אמרינן פשטה, והנה כיוצא בו כתב השמ"ק תמורה (י"א ע"ב) גבי הקדיש עורה מהו בעבודה כו' וז"ל צ"ע לר"י הקדיש עורה מהו שתקדיש כולה דדילמא דוקא רגל שראויה להקרבה אבל עור לא ותהיה האיבעיא אפילו לר' יוסי ע"ש, והנה ז"ש ותהיה האיבעיא אפי' לר' יוסי בחנם כתב כן דעור הוא אבר שהנשמה תלויה בו דגלודה היא טרפה ולכ"ע אמרינן פשטה ומדאיבעיא לן הקדיש עורה מהו בעבודה מוכח דמעורה לא אמרינן פשטה וכסברת השמ"ק משום דבעינן רק דומיא דרגל דראויה להקרבה והנה מוכח מזה דלאו מכל אברים אמרינן פשטה והנה עובר שהוא שליל י"ל מעלה על העור דשליל הוא גופא דזבחא כמ"ש תוס' זבחים ל"ה אך יש גם מעלה בעור מבשליל דעור מעכב בקרבן ושליל אינו מעכב, והנה לבר פדא זה דשיירו לעובר אינו משוייר דעובר ירך אמו אע"ג דשיירו בפירוש ג"כ קדוש נראה

דזה ג"כ אינו משום דפשטה קדושה בכולה רק קדושתו של העובר הוא משום וולדות קדשים כמ"ש רש"י ז"ל שם י' ע"ב) דכיון דעובר ירך אמו ולא קא חשיב כבהמה בפ"ע י"ל דין וולדות קדשים ולמ"ד במעי אמן הן קדושים קדוש הוולד לאלתר ולמ"ד בהוייתן הן קדושין קדיש הוולד כשיולד ע"ש ואדרבה מזה מוכח דאינה מדין התפשטות ולא אמרינן על העובר התפשטות אף אם הוא ירך אמו דאל"כ אמאי לא קדיש הוולד לאלתר מדין התפשטות ואמאי לא קדיש אלא בהוייתו והטעם דעל וולדות אף שהן ירך אמן נתנה תורה דין מיוחד של קדושת וולדות ותלי אי במעי אמן הן קדושין או בהוייתן ולפ"ז ל"ק קושית הקצה"ח סי' ר"ט להשיטות דעובר חשיב דבר שלב"ל לר"י דס"ל בתמורה דאם שיירו משוייר הא אין אדם משייר דבר שלב"ל ע"ש אך באמת זה דלא קדוש העובר אין זה מחמת שיורו רק דהעובר לעולם אינו בכלל הקרבן ואף לבר פדא דשיירו אינו משויר קדוש רק מדין וולדות קדשים וכ"ש לר"י דס"ל עובר לאו ירך אמו וחשיבי כב' בהמות זה דלא קדיש הוולד אינו מדין שיור אדרבה כשהקדיש את כולה הוי מקדיש ב' בהמות והם ב' קרבנות כדאמרינן בגמרא שם דרצה מתכפר בה רצה מתכפר בוולדה ואם לא הקדיש העובר הקדיש רק קרבן אחד ואין זה מדין שיור דזה שייך רק היכא שהם דבר אחד וצריך לשייר אבל הכא בתורת קרבן אחד א"י להיות הוולד קדוש כלל, הנה בתמורה י"א איבעי' לן היא שלמים וולדה חולין ושחטה בפנים מהו למ"ד וולדות קדשים בהוייתן הן קדושין מי הוי חולין בעזרה או לא וכתב שם הרגמ"ה ושחטה בפנים מהו מי מיחייב משום עובר ולמ"ד וולדי קדשים בהוייתן הם קדושים בשעת לידתן ולא במעי אמן הם ה"נ מי אמרינן האי לא הוי חולין אלא משעת הויית לידתן או דילמא גבי חולין אפילו ממעי אמן הוי חולין וליחייב עכ"ל ולכאורה דבריו אינן מובנים דמה שייך דאי וולדות קדשים בהוייתן הם קדושין ולא במעי אמן גם תורת חולין לא נחתא להו ונראה דה"פ דלמ"ד דבהוייתן הן קדושין ולא במעי אמן הוא משום דעל עובר ל"ש קדושה משום דהוי דבר שלב"ל א"כ כמו דלא נחתא ליה תורת קדושה ה"נ לא נחתא ליה תורת חולין דהוי דבר שלב"ל ותורת חולין נחתא עליו נמי רק כשיולד א"כ ל"ש ביה חולין בעזרה או דילמא דלא חשיב העובר כדבר שלב"ל ורק קדושה אי אפשר לחול עליו אבל תורת חולין נחתא ליה:

אמרינן בתמורה י"א באומר רגלה ש"ז עולה לר"מ ור"י דלא פשטה קדושה בכולה תמכר לצורכי עולות ומקשינן הא קא מייתי בהמה מחוסרת אבר ומשנינן באומר הרי עלי עולה בחייה והקשו התוס' (עירוכין ה') אמאי לא משני באומר רגלה ש"ז עולה לפטור עולתו של פלוני ע"ש והנה נראה היה לומר דבכה"ג לא הוי פליגי ר"י ור"ש דפשטה

קדושה בכולה כיון דאינו מקדיש רגלה בשבילו רק לפטור עולתו של פלוני א"כ אין זה קרבנו אלא קרבן של אחרים ואיך תתפשט הקדושה על בהמתו וכמו דאמרינן בקידושין בבהמה של ב' שותפין והקדיש אחד חציה דא"א להתפשט הקדושה בשל אחרים ה"נ הוי להפך כיון שהקדיש בשביל אחרים והוי רגלה קרבן של אחרים איך תתפשט הקדושה מקרבן של אחרים על בהמתו ומדברי התוס' נראה דאזלינן בתר המקדיש ולא בתר בעל הקרבן וכיון שהוא המקדיש אפשר שתתפשט הקדושה על בהמתו אך צ"ע דמ"מ הא לא דמיא הכא לשאר התפשטות דכל שהוא מקדיש בשביל אחרים לבד שנעשה הקדש הוא ג"כ נותן מתנה לחברו שיהא קרבן של חברו לפטור בו עולתו ונהי דנותן לו רגלה של בהמה לפטור עולתו איך אפשר שבע"כ תנתן כל הבהמה לחברו הא לזה ל"ש התפשטות וכ"ש לר"ש דס"ל דבר הגורם לממון כממון דמי וקדשים שחייב באחריותן הם ממונו ממש וא"כ לפטור עולתו של פלוני שהוא קדשים שחייב באחריותן הוי נותן לו מתנה ממש ועל מתנה ל"ש התפשטות א"כ איך פליג ר"ש הכא שתהא כולה עולה א"כ אי אפשר לאוקמא דמיירי בכה"ג שהקדיש לפטור עולתו של פלוני:

והנה בעיקר לר"מ ור"מ באומר רגלה ש"ז עולה דאין כולה עולה ואמרינן דתמכר לצורכי עולות יש לעיין אמאי לא תהוי דיחוי וכמו בבהמה של ב' שותפין שהקדיש אחד חציה וחזר ולקח והקדישה דקדישה ואינה קריבה משום דיחוי וכתב רש"י ז"ל בזבחים משום הואיל ובתחילת הקדישה לא נראה להקריב דחציה היה חולין א"כ ה"נ בהקדיש אבר כיון דבתחילת הקדישה לא היתה ראויה להקריב דהשאר היה חולין א"כ נדחית והא הכא לר' יהודה קיימינן דס"ל בע"ח נדחין, ונראה לפמ"ש התוס' זבחים י"ב דחידוש של ר' יוחנן דבע"ח נדחין אע"ג דאיכא תנאי דס"ל כן הוא דאף דבידו ליקח חלק חברו אפ"ה הוי דיחוי ע"ש ואע"ג דקי"ל דכל שבידו לא הוי דיחוי צ"ל דהכא חשיב רק בידו קצת דהא תלי נמי בדעת חברו ומש"ה ס"ל לר' יוחנן דהוי דיחוי וא"כ י"ל בהקדיש אבר אחד דכמו שראוי להמכר לצורכי עולות ה"נ הוא עצמו יכול להקדיש המותר ויהא קרב וזה הוי בידו לגמרי וכיון דבידו שיהא ראוי להקרבה אין זה דיחוי:

והנה התוס' בקידושין כתבו דמש"ה קתני בהמה של ב' שותפין שהקדיש אחד חציה וחזר ולקחה כו' ולא קתני ב' שותפין שהקדיש כ"א חציו משום דבעי למתני ועושה תמורה ושותפין אין ממירין ע"ש ונראה מדברי התוס' דזה דאמרינן דנדחה הוא אפילו בהקדיש כ"א חציו ויש לעיין הא אמרינן הכל בא בשותפות חוץ ממנחה וע"כ שהקדיש כ"א חציו וא"א לומר דמיירי שהקדישו שניהם בב"א דלא היתה שעה אחת בדיחוי דהא קי"ל דא"א לצמצם וכדמקשינן בשבועות גבי כפרו שניהם בב"א הא א"א לצמצם והכא

ל"ש מה דמשנינן התם דכפרו כ"א בתוך כדי דיבור ש"ח דהא במקדיש תוך כ"ד לאו כדיבור דמי א"כ הו"ל לעולם דיחוי וצ"ל דמיירי רק בכה"ג שהפרישו כ"א מעות לעולתו ואח"כ לקחו בהמה בשותפות דבב"א נתחללו המעות על הבהמה וקצת דחוק:

יש לחקור באומר רגלה ש"ז עולה דתמכר לצורכי עולות והיינו למי שאמר הרי עלי עולה בחייה לאח"כ כשמקריבין אותה איך דינן בנסכים אי הוי כשאר קרבן שותפים דנסכיה באה משל שניהם או שאני התם דלכל אחד חציה ושניהם שותפין בשוה משא"כ הכא דזה מקריב רק רגלה וזה כל הבהמה, עוד יש לחקור במקדיש אבר לתודה למ"ד דפשטה קדושה בכולה אי טעונה לחם דהא אמרינן בפ' התודה דרק התודה שמתכפר בה טעונה לחם היינו התודה שנדר או נדב וכיון שהוא לא נדב אלא אבר אחד והשאר קדוש ממילא אין השאר מחייבו בלחם ואבר אחד של תודה אי שייך שתחייבו בלחם, עוד יש לחקור בהקדיש אבר או בבהמה של ב' שותפין שהקדיש אחד חציה וילדה אי קדוש הוולד מדין וולדות קדשים כיון דעל האם ליכא קדושה גמורה, והנה בהקדיש רק אבר אחד ודאי נראה דל"ש שיהא הוולד קדוש מיהו בשהקדיש חציה אפשר דהוולד נמי חציו קדש ואי נימא כן יש לחקור בשהקדיש חלקו וחזר ולקח חציה השני ולא הקדישה דלאחר ההקדש לא אמרינן פשטה כמ"ש תוס' גיטין מ"ג ואח"כ ילדה אי הוולד קדוש לגמרי מדין פשטה כיון דבהוולד הוא תחילת הקדישה וכיון דכל הוולד שלו אפשר להתפשט בכולו אך אפשר דהתפשטות שייך רק בקדושה הבאה ע"י פיו אבל בקדושה הבאה מאליה כגון וולדות קדשים ל"ש התפשטות כלל:

ג

כתב הרמב"ם ז"ל פט"ו ממעה"ק היה מחויב חטאת ואמר בהמה זו חציה חטאת וחציה עולה או שלמים תמות ע"ש דמפרש ההיא דתמורה כ"ו במחויב חטאת ולא כרש"י ז"ל דמיירי בשאינו מחויב חטאת ומש"ה תמות ולא כהתוס' דמיירי בתמורת חטאת וכתב הכ"מ הטעם דתמות משום דא"א להתכפר בה משום דחציה עולה וחטאת לאו בת רעיה היא מש"ה תמות ע"ש ויש לעיין טובא דאמרינן שם בגמרא בהמה חציה עולה וחציה חטאת תקרב עולה דברי ר"מ משום דס"ל תפוס לשון ראשון והוי כולה עולה דפשטה קדושה בכולה רי"א תמות משום דס"ל דאף בגמ"ד אדם נתפס ואמרינן ושוין באומר חציה חטאת וחציה עולה שתמות ומקשינן ושוין מני ר"מ פשיטא כו' ולהרמב"ם ז"ל קשה כיון דהטעם שתמות הוא רק משום דרק חציה חטאת וא"א להתכפר בה הא כשאמר חציה חטאת וחציה עולה לר"מ דתפוס לשון ראשון הוי כולה חטאת וכמו באומר חציה עולה וחציה חטאת דכולה עולה א"כ אמאי תמות ונראה לומר דאפילו

למ"ד דאמרינן פשטה קדושה בכולה ובאבר שהנשמה תלויה בו דלכ"ע אמרינן פשטה וקריבה לגבי מזבח הוא רק בעולה אבל בחטאת כיון דבעינן הפרשה לשם חטאת ולאותו החטא כיון שהוא הפריש רק חציה וחציה השני נתפשטה מאליה א"כ ליכא בה הפרשה על החטא וא"א להתכפר בהחצי השני ומש"ה תמות, והנה לפ"ז במקדיש אבר לחטאת הוי איפכא אי בעלמא אמרינן פשטה קדושה בכולה בחטאת אינו ראוי להתכפר בו כלל דבמה שנתפשט ליכא הפרשה לחטאו אבל אי בעלמא לא אמרינן פשטה בחטאת יכול להקדיש אח"כ השאר ולהקריבה אך אפשר כיון שאם תתפשט יהיה זה גורם שלא תהא ראויה להקרבה באופן זה לא אמרינן התפשטות ולכ"ע בחטאת אין הקדושה מתפשטת יותר ע"מ שהקדיש ולפ"ז ה"נ במקדיש אבר או חציה לאשם דלא אמרינן ביה פשטה כיון דבעינן הפרשה לשם חטא ובדבר שבא לכפרה כגון חטאת ואשם כיון דאינו בא בנדר ונדבה לא אמרינן פשטה דמה שנתפשט לא עדיף מנדר ונדבה והנה להרמב"ם ז"ל דחציה חטאת וחציה עולה תמות משום האי חציה חטאת דא"א להתכפר בה ולאו בת רעיה היא ואף דדין מיתה הוא רק על חציה של חטאת ועל השאר ליכא דין מיתה מ"מ אמרינן דמתה ויש לחקור במקדיש רק אבר אחד לחטאת כיון דאינו ראוי להקריב אי אמרינן ג"כ דבשביל אותו אבר יהיה דין מיתה על כל הבהמה]:

ובאומר בהמה זו חציה אשם וחציה עולה יש לדון כיון דחציה חטאת וחציה עולה תמות א"כ באשם כה"ג תרעה דכל שבחטאת מתה באשם רועה א"כ חציה אשם אזיל לנדבה דהיינו לעולה וכיון דחציה השני הוא ג"כ עולה א"כ עתה היא כולה עולה אם היא עצמה קריבה למזבח בלא רעיה דהכא ל"ש גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה דאף לפני כפרה היא לעולה ואפשר כיון שחציה היא נדבת ציבור וחציה עולת יחיד אי ציבור ויחיד יכולין להביא קרבן בשותפות, וכן באומר על בהמה חציה תמורת עולה זו וחציה תמורת עולה זו יש לדון אי קריבה לגבי מזבח שהרי כולה עולה או אפשר דרק בבהמה של ב' שותפין שהקדיש אחד חציה וחזר ולקח והקדישה למ"ד אין בע"ח נדחים קריבה אע"ג דהקדישה לחצאין דהתם גמר אח"כ להקדש הראשון דמתחילה הקדיש רק חציה ועתה גמר הקדישה והוי קדושה אחת ועולה אחת אבל בבהמה זו חציה תמורת עולה זו וחציה תמורת עולה אחרת דבעולה ושלמים כה"ג הוי חציה עולה וחציה שלמים אף בעולה ועולה ב' הקדשות וב' עולות הן דהרי חציה המיר בעולה זו וחציה בעולה אחרת א"כ נתן עליהן ב' קדושות וכן בחציה עולה וחציה אשם דהאשם ניתק לעולה הן ב' עולות ואפשר כמו חציה עולה וחציה שלמים אינה קריבה ה"נ אם חציה עולה זו וחציה עולה אחרת וצ"ע בזה:

הנה אמרינן בתמורה כ"ו בבהמה חציה עולה וחציה שלמים דתרעה עד שתסתאב ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים והנה יש לדון אמאי לא תקרב כמו שהיא ואין לומר דחציה לאו בהמה מקרי ואינה ראויה לקרבן הרי כתבו התוס' שם דאע"ג דאין ממירין באברים ואף באבר שהנשמה תלויה בו משום דבעינן בהמה בבהמה אבל חציה עושה תמורה דחציה בהמה מקרי ע"ש, ואפשר לומר משום דחסר בשיעור דבעינן בהמה שלמה שתהא עולה וחציה חסר בשיעור וכמו מנחה של חצי עשרון, והנה אמרינן בתוספתא פ"ג דתמורה חציה עולה וחציה שלמים שחטה תעובד צורתה ויוצא לבית השריפה ע"ש ואי פסולו משום חסרון בשיעור א"כ פסולו קודם שחיטה ואין פסולו בקדש ואינו בשריפה וכ"ש דל"ש ביה עיבוד דזהו דוקא בדבר שאין פסולו בגופו, ע"כ נראה דאין זה משום חסרון בשיעור דלא בעינן דוקא שיהא שם קרבן על כל הבהמה, והנה בעירוכין ה' באומר ראשה של פרה זו הקדש דאין להקדש אלא ראשה ומקשינן ולפשוט קדושה בכולה ומשנינן כאן בקדוה"ג כאן בקדושת דמים וכתב הרגמ"ה שם דבקדוה"ג דאקדשיה ליקרב הוא עצמו למזבח וא"א לחלוק הראש מן הגוף פשטה קדושה בכולה דאי אפשר לשחוט הראש לשם עולה והגוף לשם חולין דהא אין שוחטין חולין בעזרה עכ"ל ע"ש היינו דבלאו חולין בעזרה היה אפשר לשחוט הראש לשם עולה והגוף לשם חולין אף דליכא שם עולה על כל הבהמה וא"כ בחציה עולה וחציה שלמים יש לעיין כיון דהכא ל"ש חולין בעזרה אמאי אין מקריבין אותה ואפשר דהכא הטעם משום דאמרינן בחולין כ"ט דאין שוחטין ב' זבחים כאחד דתזבחהו כתיב ובחציה עולה וחציה שלמים ע"כ שוחט ב' זבחים כאחד ואף דרק לכתחילה אין שוחטין אבל בדיעבד כשר כדאמרינן שם וע"כ הטעם משום דלא שינה הכתוב לעכב ורק למצוה בעינן שתהא כל הזביחה לזה הקרבן אבל כל היכא דהוי רק למצוה בעינן ראוי לבילה והכא דאינו ראוי לשוחטו יחידי פסול וא"כ הוי פסולו בקודש דהפסול הוא בשחיטה ואין פסולו בגופו דהפסול משום ששחט זבח אחר ומש"ה טעון עיבוד צורה, ועוד אפשר לומר דזה דאין מקריבין לכתחילה הוא משום דאי אפשר להקטיר הבשר מפני השלמים שבו ולא לאוכלו מפני העולה שבו והוי כעולה שנתערבה בשלמים דירעו וכן אם שחטן הבשר טעון שריפה דא"א לא להקטירו ולא לאוכלו ומש"ה ג"כ טעון עיבוד צורה דהפסול הוא מחמת תערובות אך לפ"ז הדם יזרק והאימורים קרבין ממ"נ אך לא משמע כן מהתוספתא אלא כולו יוצא לבית השריפה:

והנה על הרגמ"ה שכתב בראשה של פרה הקדש דא"א לשחוט הראש לשם עולה והגוף לשם חולין משום דאין שוחטין חולין בעזרה יש לעיין מההיא דתמורה י"ב דאמרינן שם

היא שלמים וולדה חולין ושחטה בפנים למ"ד וולדות קדשים בהוייתן הם קדושים מי הוי חולין בעזרה א"ל מי קרינא ביה כי ירחק ממך המקום דכיון דא"א לשוחטו בחוץ דאמה שלמים ליכא משום חולין בעזרה כמ"ש רש"י ז"ל וא"כ ה"נ א"א לשוחטה בחוץ משום ראשה שהיא עולה ואמאי איכא משום חולין בעזרה, אך נראה דהרגמ"ה לשיטתיה אזיל שכתב בתמורה שם ז"ל א"ל מי קרינא ביה כי ירחק ממך המקום וזבחת כלומר מה שאתה זובח בריחוק מקום בחוץ אתה אוכל חולין אי אתה אוכל מה שאתה זובח בקרוב מקום כלומר חולין שנשחטו בפנים דהא לאו בר זביחה הוא עכ"ל ונראה דאינו מפרש כרש"י ז"ל דמשום דא"א לשוחטו בחוץ משום אמו אלא דל"ש ביה מה שאתה זובח בקירוב מקום דהעובר לאו בר זביחה הוא דס"ל דשחיטת האם אין זביחה נמי על העובר רק שניתר בשחיטת אמו ול"ש ביה שחיטת חולין בעזרה והנה לפ"ז בהקדיש את ראשה והגוף חולין שפיר איכא משום חולין בעזרה דהשחיטה היא על כל הגוף:

ובעיקר מ"ש הרגמ"ה דמש"ה בקדוה"ג פשטה קדושה בכולה משום דא"א להקריבה בלא התפשטות משום שחיטת חולין בעזרה יש לעיין הא בגמרא בעי רבא הקדיש עוף מהו אי פשטה בכולה ובעוף אם ימלוק אותה בפנים ליכא משום שחיטת חולין בעזרה דזהו בשחיטה ולא במליקה, ונראה דהרגמ"ה קאמר לה התם רק למ"ד דלא אמרינן פשטה קדושה בכולה ורק באבר שהנשמה תלויה בו אמרינן פשטה דבזה אייריגן התם דמאן דס"ל דאמרינן פשטה לעולם יליף לה מקרא וא"כ אין הטעם משום חולין בעזרה רק למ"ד דלא אמרינן פשטה דלא דריש לה הכי מקרא ורק באבר שהנשמה תלויה בו מודה וע"ז כתב הטעם משום דא"א להקריבה בלא התפשטות וכיון שהקדיש אבר שהנשמה תלויה בו שייך הקדשו בכל הבהמה ונחתא לה דין הקרבה לכל הבהמה וכיון דא"א להקריבה משום חולין בעזרה פשטה קדושה בכולה כדי שתהא ראויה להקרבה וזהו מצד הסברא בלא קרא והשמ"ק תמורה (י"א ע"ב) נסתפק באבר שהנשמה תלויה בו אי הוא מקרא או מסברא וס"ל להרגמ"ה דהאיבעיא דרבא בהקדיש עוף הוא למ"ד דאמרינן פשטה, והנה בחולין קל"ה במקדיש בהמה חוץ מגיזה וכחשה דפשטה קדושה בכולה ואמרינן דאפילו למ"ד דלא פשטה קדושה בכולה הנ"מ באבר שאין הנשמה תלויה בו כו' וכתב רש"י ז"ל דאמר חוץ מגיזתה קדשה נמי גיזתה דאיידי דקדוה"ג חמירא פשטה בכל המחובר ע"ש ולהרגמ"ה א"א לומר כן כיון דעל הגיזה ל"ש חולין בעזרה א"כ אין הגיזה מעכבת את ההקרבה ולהרגמ"ה צ"ל דזה דאמרינן פשטה הוא רק על כחשה ולא על הגיזה:

ובעיקר מ"ש הרגמ"ה הטעם במקדיש ראשה למזבח דפשטה קדושה בכולה משום דא"א לשחוט הראש לשם עולה והגוף לשם חולין משום דאין שוחטין חולין בעזרה הנה בלא"ה ג"כ א"א לשחוט הראש לשם עולה והגוף לשם חולין דאי אפשר בקבלה וזריקה דדם הראש אינו ראוי לזריקה כדאמרינן בתוספתא פ"ח דזבחים חתך כל הראש בב"א קיבל דם הגוף כשר קיבל דם הראש פסול ע"ש:

ובההיא דהיא שלמים וולדה חולין ושחטה בפנים אי הוי חולין בעזרה הקשה שם השמ"ק אמאי לא פשטינן מההיא דשחט את החטאת ומצא בה בן ד' חי דנאכל לכ"א אלמא דאינו נאסר משום חולין בעזרה ותי' דיש לחלק בין כלו לו חדשיו ללא כלו דכיון דכלו חדשיו שמא הוא בהמה בפ"ע ואסור משום חולין בעזרה ע"ש, והנה יש לעיין אי מיירי הכא בשכלו לו חדשיו א"כ איך אמרינן דלא קרינן ביה כי ירחק ממך המקום דאינו ראוי לשוחטו בחוץ אם כלו לו חדשיו אמאי א"א לשוחטו בחוץ הא ד' סימנים אכשיר ביה רחמנא ויכול להושיט ידו למעי אמו ולשוחטו בחוץ:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' עירוכין בהקדיש אבר לדמיו דהאיבעיא אי אמרינן תרי מגו הוא רק באבר שאין הנשמה תלויה בו אבל אבר שהנשמה תלויה בו פשטה קדושה בכולה והקשה עליו הלח"מ מההיא דעירוכין בראש פרה זו הקדש אין להקדש אלא ראשה ומוקמינן לה בקדשי מזבח ומקשינן תפשוט קדושה בכולה ואפי' למ"ד לא אמרינן פשטה הנ"מ אבר שאין הנשמה תלויה בו כו' ומשנינן הא בקדוה"ג הא בקדושת דמים ומקשינן נימא מגו דנחתא כו' ומשנינן הא דאקדיש כולה הא דאקדיש חד אבר ומקשינן חד אבר נמי איבעי' לה רבה הקדיש אבר לדמיו מהו כו' ומוכח דאף באבר שהנשמה תלויה בו ג"כ תלוי בהאיבעיא דרבה ע"ש ונראה דהנה בתר דמשנינן כאן בקדוה"ג כאן בקדושת דמים כתב רש"י ז"ל דאמר ראש פרה זו לדמי עולה וכן פי' שם בכל הסוגיא דמיירי לעולה ע"ש והנה פרה לא חזיא לעולה דנקבה היא א"כ זה דמקשינן נימא מגו דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה קדוה"ג הוא משום דהוי כשאר מפריש נקבה לעולה דאמרינן מגו דנחתא קדושת דמים נחתא לה נמי קדוה"ג אך בזה ל"ש סברת הרגמ"ה דכיון דאי אפשר להקריב הראש לשם עולה והגוף לשם חולין מש"ה מתפשטת הקדושה בכולה כדי שתהא ראויה להקרבה דהא בלא"ה נקבה לעולה אינה ראויה להקרבה, והנה טעם הרמב"ם ז"ל דבאבר שהנשמה תלויה בו אינו תלוי בהאיבעיא דרבה כתב הלח"מ משום דזה דפשטה בכולה באבר שהנשמה תלויה בו אין זה משום מגו וא"כ אין כאן תרי מגו והיינו דזה דבאבר שהנשמה תלויה בו פשטה הוא כסברת הרגמ"ה דפשטה משום שתהא ראויה להקרבה דכל שהקדיש אבר שהנשמה תלויה בו הוי הקדש בכל הבהמה

כמ"ש ג"כ הלח"מ שם ונחתא תורת הקרבה לכל הבהמה ומש"ה מתפשטת כדי שתהא ראויה להקרבה שלא יהא בה צד חולין וזהו מצד הסברא אך זה שייך רק במידי דחזי להקרבה אבל נקבה לעולה אף מקדיש אבר שהנשמה תלויה בו צריך לדין מגו א"כ תלוי בהאיבעיא דרבה אי אמרינן תרי מגו, והנה הרגמ"ה דמפרש התם בראש פרה זו הקדש דפשטה משום דא"א להקריב הראש לשם עולה והגוף לשם חולין דמפרש נמי כרש"י ז"ל דמקדישה לעולה דבריו תמוהים איך כתב הטעם דא"א להקריב הראש לשם עולה כו' הא בלא"ה אי אפשר להקריבה דהא נקבה היא וע"כ התם א"א לומר האי סברא אלא משום מגו כשאר התפשטות:

אמרינן בתמורה כ"ו הכל מודים היכא דאמר חציה עולה וחציה מעשר דעולה קריבה וכתבו התוס' דמיירי באומר כשתצא עשירי מן הדיר תהא חציה עולה וחציה מעשר והקשו נימא דברי הרב ודברי התלמיד כו' כדאמרינן בר"פ גבי בכור וכן הקשה השמ"ק שם ע"ש, והנה במעילה י"ג גבי וולד המעושרת לא תינק מן המעושרת ואחרים מתנדבין כן כתב רש"י ז"ל בסתם ודאי אסור לינק מן המעושרת אבל אחרים מתנדבין כן שמתנין קודם לכן ע"מ כן אני מכניס נקבה זו לדיר להתעשר שאם תקדש יהא חלבה חולין שתהא מניקה וולדה בהיתר ושמעתי דלהכי מהני להו תנאה הואיל ויכולין לעכב שלא תכנס נקבה זו לדיר עד לאח"ז הלכך מהני תנאה והוי כנדבה עכ"ל וכיון דמהני תנאה במעשר דהוי כנדבה א"כ ל"ש דברי הרב ודברי התלמיד שזה ג"כ דברי התלמיד הוא שמכניסה לדיר ול"ש זה רק בבכור דקדושתו מעצמו:

והנה בחולין (ס"ט ע"ב) דאמרינן מה מעשר אינו נוהג באברים ועוברין כתב רש"י ז"ל מה מעשר אינו נוהג בעוברין ואברין דבעינן יעבור תחת השבט ע"ש היינו דמעשר אינו קדוש מחמת פיו רק בעינן שיעבור תחת השבט א"כ א"א להיות אברים ועוברין קדושין ביה ויש לעיין אמאי כיון דמהני תנאה במעשר כמ"ש רש"י ז"ל במעילה א"כ מאי איכפת לן אי בעינן שיעבור תחת השבט הרי יכול להכניסן לדיר ולהתנות שלא יהא קדוש בהן רק אברים או עוברין כמו שיכול להתנות דלא תקדוש חלבה דע"מ כן הוא מכניסה לדיר, ע"כ נראה לפרש דברי רש"י ז"ל דבעינן שיעבור תחת השבט היינו משום דאברים ועוברין אין ראוין לעבור תחת השבט ומש"ה אין מעשר חל עליהן וכמו דאמרינן בטרפה במנחות ו' פרט לטרפה שאינה עוברת דאינה ראויה לעבור תחת השבט:

והנה במכניס לדיר ומתנה שאם תקדש יהא חלבה חולין דמהני יש לעיין אמאי לא נימא פשטה קדושה בכולה דהכא ע"כ לא משייר חלבה ממש דהחלב שנולד אח"כ ל"ש ביה שיור דהוי דבר שלב"ל אלא משייר בבהמה לחלבה ואמאי לא נימא פשטה

דהא אף בגיזותיה אמרינן פשטה בחולין קל"ה, ונראה דבמעשר בהמה ל"ש פשטה כיון דאין קדושה מכח פיו אלא בהעברת תחת השבט ומה דמשייר הוא שמתנה שע"מ כן הוא מכניסה לדיר היינו למה ששייר מחוסר הכנסה לדיר ל"ש בזה התפשטות דעל מה ששייר מחוסר העברה תחת השבט והתפשטות לא הוי כהעברה תחת השבט וכיון דאי אפשר להקדש רק ע"י העברה תחת השבט ל"ש התפשטות ורק בקדושת פיו אשכחן התפשטות דההתפשטות חשיב רק כמו קדושת פה:

סימן ג - בע"ח נדחין

א

גרסינן בפסחים (צ"ו ע"ב) אמר ר"י שמעתי שתמורת פסח קריבה כו' אמר ר"ע אני אפרש הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים וכן תמורתו אחר שחיטת הפסח קרב שלמים כו', והנה הרמב"ם ז"ל כתב פ"ד מהל' ק"פ ה"ו מי שאבד פסחו ומצאו אחר שהפריש פסח אחר והרי שניהן עומדין יקריב איזה מהן שירצה לשם פסח והב' יקרב שלמים כו' והשיג עליו הראב"ד ז"ל שם דהוא עצמו לא יקרב שלמים אלא ירעה ע"ש וכדאמרינן במתני' דפסחים, ונראה לתרץ דברי הרמב"ם ז"ל דהטעם דנמצא קודם שחיטת הפסח דירעה כתב רש"י ז"ל דכיון דהיה עומד לפנינו בשעת שחיטת הפסח הרי קבעתו שעת שחיטה בשם פסח וזה שלא הקריבו דחהו בידים לא יקרב עוד הוא עצמו שלמים ע"ש, והנה בתמורה כ"ג גבי מפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת ואח"כ נמצאת הראשונה כו' אמר ר"ה א"ר הכל מודים שאם משך אחת והקריבה שהשניה מתה לא נחלקו אלא בבא לימלך כו' וכתב רש"י ז"ל שאם משך אחת מהן והקריבה מדעתו דחה האחרת בידים דגלי דעתיה דלא איכפת ליה מינה כו' וכי פליגי רבנן היינו בבא לימלך דגלי דעתיה דניחא ליה בתקנתייהו כו' ובא לימלך מה יעשה אמרינן ליה התכפר באבודה כו' ע"ש אלמא דזה דשניהם עומדין לפניו והקריב אחת מהן דהוי דיחוי בידים להשני הוא רק בהקריב אחת מהן מדעתו אבל בא לימלך אין כאן דיחוי א"כ מתני' דפסחים דקתני הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח ירעה משום דדחייה בידים ע"כ מיירי שהקריב מדעתו אבל הרמב"ם ז"ל שכתב מי שאבד פסחו ומצאו אחר שהפריש פסח אחר והרי שניהם עומדין יקריב איזה מהם שירצה והב' יקרב שלמים כיון דנקט הרמב"ם ז"ל יקריב איזה מהם שירצה ע"כ בבא לימלך ואומרים לו שיקריב איזה מהם שירצה לשם פסח והב' יקרב שלמים וכיון דמיירי בבא לימלך הרי אין כאן דיחוי ושפיר השני עצמו יקרב שלמים [ובזה מתיישב מה שהביאו

המפרשים ז"ל סתירות בדברי הרמב"ם ז"ל בבע"ח נדחין היכא דאדחיה בידים דכאן ליכא דיחוי כלל]:

כתבו התוס' בפסחים שם דהפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח ירעה משום דדחייה בידים ואפילו רב דאמר בע"ח אין נדחין היינו דוקא דלא אדחיה בידים כגון נטמאו הבעלים או שמשכו ידיהם ע"ש (היינו דק"ל מה דאמרינן בס"פ אלו דברים דשחטו ונודע שנטמאו הבעלים או שמשכו את ידם אי לא בעי עקירה שלמים הוא ופסולו רק משום שנשחט אחר תמיד של בין הערבים אלמא דכשר לשלמים ואינו נפסל משום דיחוי], והנה יש לעיין בשלמא נטמאו הבעלים לא אדחיה בידים אלא משכו ידיהם אמאי הא אדחיה שלא נתכפר בו ומ"ש מנמצא קודם שחיטת הפסח דאדחיה בידים שלא נתכפר בו ונראה דהחילוק דבשניהם עומדין לפניו ונתכפר באחד דהיה השני ראוי להתכפר ולא נתכפר ביה דחייה מלהתכפר בו אבל במשכו את ידם שסילק את בעלותו מהקרבן וע"י זה אינו ראוי עוד להתכפר בו מקרי רק שדחה את עצמו מן הקרבן שעשה עצמו אינו מנוי על הפסח ולא שדחה את הקרבן, וכעין זה אמרינן בזבחים י"ב לר"י דאמר בע"ח נדחים אכל חלב והפריש קרבן והמיר כו' הואיל ונדחה ידחה וכן אכל חלב והפריש קרבן ונשחטה כו' ואמרינן וצריכי דאי אשמועינן הך קמייתא משום דהוא דחי נפשיה בידים כו' וקשה א"כ אפי' למ"ד אין בע"ח נדחין ג"כ ידחה דהא היכא דדחייה בידים לכ"ע בע"ח נדחין כמ"ש תוס' ולפ"ז אתי שפיר דבגמרא לא אמרינן דדחייה בידים אלא דדחי נפשיה בידים דאין הדיחוי על הקרבן אלא על נפשיה שעשה עצמו שיהא אינו ראוי להתכפר בהקרבן שעשה עצמו למומר ובזה למ"ד אין בע"ח נדחין אינו דיחוי:

אמרינן שם בפסחים צ"ח המפריש פסחו ומת כו' אין בנו ממונה עליו יביאנו לשם שלמים ומקשינן אי דמיית אחר חצות אין בנו ממונה עליו יביאנו לשם שלמים הא קבעתיה חצות וכתב רש"י ז"ל דקבעתיה חצות לפסח ואדחי משלמים דהא תנן הפסח העומד בחצות ולא הקריבו ירעה ומשנינן דר"ש היא דאמר אין בע"ח נדחין ע"ש ונראה מזה דמה דבעינן שיהא הפסח אבוד ונמצא ונתכפר באחר שיהיה דיחוי הוא רק לדידן דבע"ח אין נדחין ובעינן רק אדחיה בידים וזה הוי בכה"ג אבל אי ס"ל בע"ח נדחין כל שעמד בחצות וקבעתיה חצות בפסח ולא הקריבו מאיזה סיבה שיהיה הוי דיחוי ולא חזיא לשלמים, והנה יש לעיין דהא קי"ל דפסח בשאר ימות השנה קרב שלמים היינו אחה"פ ופלוגתא רק אי בעי עקירה ואף למ"ד בע"ח נדחין כן דהא ר' יוחנן ס"ל בע"ח נדחין וס"ל ביומא ס"ג דפסח ששחטו בשאר ימות השנה בחוץ בין לשמו בין שלא לשמו חייב דלא בעי עקירה ע"ש והיינו לאחה"פ דקודם הפסח לכ"ע בעי עקירה ואמאי הא

נדחה ופסול ומה התם דמת אחר חצות חשיב דיחוי כ"ש שנתותר אחה"פ היינו שנתכפר באחר דאדחיה בידים ובזה לכ"ע חשיב דיחוי, ודוחק גדול לומר דזה דקי"ל בפסח בשאר ימות השנה קרב שלמים הוא דוקא בהפרישו לאחר חצות ועוד הא איכא למ"ד שם דאף לאחר חצות קודם שחיטת השני נקבע ונדחה וה"נ כיון שנתותר אחה"פ הרי הפריש אחר ונתכפר בו א"כ זה דחוי ונראה לומר דפסח שלא הקריבו אלא נתכפר באחר לאו דיחוי מפסח הוא כלל דאמרינן ביומא ס"ו פסח שלא הקריבו בראשון יקרב בשני היינו שימכרנו למי שחייב פסח שני כמ"ש רש"י ז"ל לא הקריבו בשני יקריב לשנה הבאה ואף למ"ד שם דלא יקריב לשנה הבאה הוא רק מחשש תקלה ע"ש א"כ פסח שנתכפר בעליו באחר ונתותר אחר הפסח לא אידחי מפסח כלל דראוי הוא למכור למי שחייב פסח שני והנה ע"כ בכה"ג שלא הקריבו ונתכפר באחר לא נפסל הפסח מפני שהניחוהו בלא בעלים דהא אמרינן דכשר לפסח שני ובפסחים פ"ט גבי ונטרח וניתו מותר הפסח כתבו התוס' דכשמפריש ב' פסחים לאחריות ונתותר לו אחד אינו נפסל משום דהניתוהו יחידי ע"ש א"כ אינו דיחוי כלל מפסח ומש"ה כשר לשלמים אחה"פ רק בהפריש פסחו ומת אחר חצות דבכה"ג אינו ראוי עוד לפסח מפני שהניחוהו בלא בעלים כמ"ש תוס' (ע"ג ע"ב) ד"ה פסולו ע"ש וכיון דאינו ראוי עוד לפסח אדחי ולא חזי גופיה אף לשלמים אי ס"ל בע"ח נדחין ובפסח שאבד ומצאו קודם חצות ואח"כ נתכפר באחד דאמרינן דהשני ירעה והוא עצמו אינו קרב שלמים משום דאדחיה בידים וקשה אמאי אינו ראוי למכור לאחרים לפסח או לפסח שני דהא אמרינן פסח שלא קרב בראשון יקרב בשני וכן הפריש ב' פסחים לאחריות השני ראוי להמכר לפסח שני וצ"ל דאבוד שאני כדאמרינן בפ"ד דתמורה גבי חטאת דאבוד ונתכפר באחר הוי תרתי לריעותא דאבוד וגם דיחוי וה"נ כל שאבד ואף אדחיה בידים מלהתכפר בו הוא אף דלא אדחיה מכפרת אחרים כיון דמכפרתו נדחה וגם אבד חשיב דיחוי ואינו ראוי עוד להקריבו הוא עצמו אבל בלא אבד כל שלא נדחה מפסח לגמרי לא חשיב דיחוי ויקרב בשני ואם שחטו בשאר ימות השנה כשר לשלמים, והנה בפסחים צ"ו לרבא דנמצאת קודם שחיטה והמיר לאחר שחיטה תמורתו קריבה וזה דהמיר קודם שחיטה דאין תמורתו קריבה כתב רש"י ז"ל דכי שחטיה דחינהו לתרווייהו שהיו ראוין ועומדין לפסח ע"ש ואע"ג דנתכפר באחר בלא אבודה הוי דיחוי צ"ל כיון דתמורתו מכח אבודה קאתיא כאבודה דמיא:

והנה בעיקר יש לדון אמאי כשהפריש ב' פסחים לאחריות ונתכפר באחד דהשני אינו נפסל מפני שהניחוהו יחידי וכן הפסח שלא קרב בראשון יקרב בשני ומ"ש משכו כל הבעלים את ידם דאינו ראוי עוד לפסח מפני שהניחוהו יחידי דמ"ש זה מזה ונראה דפסח

שנתכפרו בעליו באחר עדיין לא נפקע הבעלות שלו מהפסח שיכול למוכרו לאחר לפסח דפסח לא רק שראוי לעצמו י"ל ג"כ זכות למוכרו לאחרים לגמרי או למנות אחרים על פסחו וכשנתכפר באחר וא"צ לעצמו מ"מ הזכות למוכרו לאחרים לא פקע ומש"ה הפסח שלא קרב בראשון שנתכפר באחר יכול למכור לאחר לצורך פסח שני אבל כשמשכו את ידם מהפסח בטל תורת הבעלים ממנו לגמרי דמשיכה מפקעת כל כחו מהפסח א"כ היה הפסח שעה אחת בלא בעלים לגמרי וכן במת אביו אחר חצות דהיה הפסח שעה אחת בלא בעלים דא"י להוריש זכותו בהפסח וכל שהיה שעה אחת בלא בעלים כלל אינו ראוי עוד לפסח. והנה בירושלמי פסחים מקשינן כמו בתלמודא דידן על ההיא דהמפריש פסחו ומת לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח אלא לשם שלמים דאיך קרב עצמו שלמים הא קבעתיה חצות ואדחי ושוב אינו ראוי הוא עצמו ליקרב שלמים ומתרצינן דמיירי בדמים היינו שאביו הפריש רק דמים לפסח דל"ש בזה דיחוי ע"ש ומ"מ בנו מקריב הדמים רק לשלמים ולא לפסח ונראה מזה דהא דפסח דהניחוהו בלא בעלים אינו ראוי עוד לפסח אין זה רק בפסח עצמו דאף בדמים כן ומוכח דאין זה פסול בקרבן ונראה דהטעם דכל שהיה הפסח שעה אחת בלא בעלים שוב אינו ראוי לפסח הוא משום דא"א עוד לימנות על הפסח דמנוי על הפסח הוא או בתחילתו כשמקדישו לפסח ואז נעשה בעלים על הפסח או אח"כ כשהבעלים ממנה אחרים על פסחו דבעלים י"ל כח למנות אחרים על פסחם אך זה שהיה שעה אחת בלא בעלים כלל שמשכו הבעלים את ידם או שמתו איך ראוי אח"כ להמנות עליו אחרים דמי הוא הממנה אותם דמן ההפקר ל"ש זכיה בזה ואין חילוק בזה בין הפסח עצמו לדמי פסח אבל בנתכפרו הבעלים באחר ולא משך ידו עדיין בעלים עליו לענין למנות את אחרים ויכול למוכרו:

ונראה לומר דזה שכתבו התוס' דשלמים הבאין מחמת פסח נאכלין ליום ולילה הוא רק בפסח לפני זמנו או שנתותר לאחה"פ דעדיין ראוי לפסח דהפסח שלא קרב בראשון יקרב בשני לא קרב בשני יקרב בשנה הבאה רק דין הוא בפסח דאם אינו קרב בזמנו הוא שלמים ואין זה מדין מותר דהא קודם הפסח ודאי אינו מותר וכשר לשלמים וכיון דראוי הוא לפסח דינו דנאכל ליום ולילה כדין פסח אבל פסח שמתו בעליו או שמשכו כולן דאינו ראוי עוד לפסח משום דהניחוהו יחידי וזה דנעשה שלמים הוא מדין מותרות דמותר פסח הוא לשלמים כדאמרינן במתני' פ"ב דשקלים בזה נראה דנעשה שלמים גמור כיון דפקע ממנו שם פסח דכל מותר נשתנה דינו לגמרי וכמו מותר חטאת ואשם דנעשה עולה נעשה עולה לכל פרטיו וכיון דמותר פסח שלמים נעשה שלמים גמור כשאר שלמים דנאכלין לב' ימים ולילה:

אמרינן בפסחים צ"ז דהמפריש זכר בן ב' שנים לפסח ירעה עד שיסתאב ויקח בדמיו שלמים אבל הוא עצמו אינו קרב שלמים ואמרינן ש"מ תלת ש"מ בע"ח נדחין ודיחוי מעיקרא הוי דיחוי כו' ויש לעיין הא אמרינן דפסח שעברה שנתו קרב שלמים ומה אם הפריש בן שתים שהדיחוי מעיקרא הוי דיחוי כ"ש שעברה שנתו אח"כ דנראה ונדחה ואיך קרב שלמים ונראה דהכא דוקא בדיחוי מעיקרא הוי דיחוי אבל כשהיה ראוי לפסח ואח"כ עיברה שנתו אין זה דיחוי מפסח אלא מותר הפסח דלעולם עיברה שנתו חשבינן בכלל מותר רק אי מתחילה הפריש בן ב' שנים ל"ש שמתחילה יחול עליו דין מותר דאין מפרישין מתחילה למותרות וצריך לחול עליו שם פסח ומזה נדחה ונדחה אף משלמים:

והנה בזה שכתבו התוס' במפריש ב' פסחים לאחריות וניתותר לו אחד דאינו נפסל משום שהניחוהו יחידי י"ל עוד טעם בזה לפמ"ש תוס' פסחים (צ"ז ע"ב) בשם ר"י גבי מפריש ב' חטאות לאחריות דזה דאמרינן דמתכפר באחת מהן ושניה תרעה הוא אפילו אם נאבד דחטאת שנאבד ונתכפר באחר אזיל למיתה אך זה כיון שמתחילה הפרישו רק לאחריות לא מהני ביה אבידה ע"ש א"כ ה"נ י"ל בפסח שהפריש ב' פסחים לאחריות ונתותר לו אחד דלא נפסל משום שהניחוהו יחידי דכיון דמתחילה לא הפרישו אלא לאחריות אינו פוסל בו מה שהניחוהו יחידי אך ביומא בההוא דפסח שלא קרב בראשון יקרב בשני דלא מיירי בהפרישו לאחריות אלא כל שלא קרב בראשון שנתכפר באחר יקרב בשני דלעולם בהפריש פסח יכול להתכפר אח"כ באחר דיכול להמנות על פסח אחר אף שעדיין לא משך ידו מהראשון כדאמרינן בירושלמי דהצמנה על ב' פסחים כאחד אוכל מזה שנשחט ראשון וזה דאינו נפסל השני מפני שהניחוהו יחידי צ"ל כמ"ש:

והנה בעיקר מה דאמרינן בפסח שאבד והפריש אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון קודם שחיטה דאינו ראוי לשלמים משום דאדחיה בידים יש לעיין דהא אמר רב הונא בפ' וולד חטאת בחטאת שאבדה והפריש אחר תחתיו ואח"כ נמצאת הראשונה דאם משך אחד מהם והקריב דהשניה תמות א"כ באשם כה"ג ירעה דכל שבחטאת מתה באשם רועה ואמר רב הונא דאשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה וכתבו התוס' דרעיה דרבנן והלכתא הוא כל שבחטאת מתה באשם קרב עולה וקשה איך כשר לעולה הא הו"ל דיחוי דהא בפסח כה"ג אינו כשר אף לשלמים משום דיחוי ונראה דזהו נמי החילוק דבאשם כה"ג כיון שנתכפר באחר הוי מותר דאינו ראוי עוד לאשם ונעשה עולה א"כ אין זה דיחוי דבלאו הדיחוי ג"כ אינו אשם כ"א עולה ומעולה הרי לא דחהו משא"כ בפסח דאפילו נתכפר באחר ג"כ עדיין ראוי לפסח דיכול למוכרו לאחר ורק כיון שנאבד וגם

דחהו מכפרתו חשיב דיחוי ואינו ראוי לפסח א"כ מה שאינו ראוי לפסח הוא בשביל הדיחוי שלו וכיון דאידחי מפסח אידחי נמי משלמים:

ובעיקר מ"ש התוס' פסחים (צ"ז ע"ב) במפריש ב' חטאות לאחריות נראה לר"י דהשניה תרעה בכל ענין אפילו נאבדה אח"כ אע"ג דבשאר אבודין תמות ומשום דשאר אבודין תחילת הפרשתן להקרבה וכשאבדו נדחו מהקרבה אבל מפריש ב' חטאות לאחריות דתחילת הפרשתן לדיחוי כמו שרועה בלא אבידה ה"נ באבדה ע"ש, הנה בתמורה ר"פ וולד חטאת אמר ר"ל חטאת שעברה שנתה רואין אותה כאילו עומדת בביה"ק ורועה והביא שם השמ"ק בשם הר"י דבא להשמיענו דאין זה דיחוי ועוד דלא הוי כחטאת שאבדה והפריש אחרת תחתיה ונתכפר בה דהכא לא אבדה מקריא אלא הוי כמפריש ב' חטאות לאחריות שהשניה תרעה מדהמתין לה עד שעברה שנתה ש"מ לעולם לא היתה בדעתו שיקריבנה והוי כמפריש ב' חטאות לאחריות עכ"ל, והנה יש לעיין הא מקשינן שם לר"ל מההיא דחטאת שעברה שנתה תמות ומשנינן דהכי קתני עברה שנתה ואבדה כו' וקשה שהרי כתב הר"י בעצמו בפסחים דבהפריש לאחריות לא מהני אבידה וכיון דהכא היתה ההפרשה לאחריות א"כ אמאי מהני לה אבידה וצ"ע:

בפסחים ע"ג אמר רב הונא אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה אלמא קסבר לא בעי עקירה איתיביה ר"ח לר"ה שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם כו' ותני עלה בחול כה"ג ישרף מיד אא"ב בעי עקירה כו' אלא אי אמרת לא בעי עקירה כו' פסולו מאי משום ד"א כו' עיבוד צורה בעי, והקשו בתוס' מאי קא מדמי הך עקירה להאי דלעיל דאשם שכפרו הבעלים באחר תו לא חזי לאשם אבל פסח שנטמאו הבעלים או שמשכו את ידם אכתי חזי לפסח אם ימנו אחרים עליו דנמנין ומושכין ידיהם עד שישחט ותי' דהנ"מ כשנשאר אחד מבני החבורה שאם נשאר לגמרי בלא בעלים תו לא חזי לפסח ע"ש, והנה יש לעיין הא רב הונא ס"ל בירושלמי פסחים פ"ח ה"ד דאם משך ידו ואח"כ נמנה אחר כשר דס"ל דהמינוי חל למפרע משעת הפרשה ולי"ל לרב הונא כהתוספתא דאם הניחוהו בלא בעלים פסול כמ"ש המפרשים ז"ל שם א"כ אכתי מאי פריך הכא לרב הונא ול"ש תי' התוס' וצ"ע:

ב

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ד מהל' ק"פ ה"ט דאם הפריש פסחו עד שלא נתגייר ונתגייר ה"ז מקריבו לשם פסח שאין בע"ח נדחין ע"ש, והנה יש לעיין מה שייך דיחוי דבהיותו עכו"ם לא חלה על הבהמה שום קדושה לא קדוה"ג ולא קדושת דמים דעכו"ם אינו שייך בפסח דהא פסח אינו בא בנדר ונדבה וכיון שאינו חייב לא חלה ההפרשה וכמו חטאת ואשם

אם אינו מחויב לא חלה ההפרשה ואף קדושת דמים לפסח ל"ש דאינו חייב בפסח וכיון דלא חלה על הבהמה לא קדוה"ג ולא קדושת דמים מה שייך דיחוי דזה שייך רק היכא דחלה על הבהמה שום דבר אפילו אי ס"ל יש דיחוי בדמים מ"מ כיון דחלה על הבהמה שום קדושה ואינה ראויה לאותו דבר שייך דיחוי אבל אי לא חל על הבהמה שום דבר מה שייך דיחוי אטו אם יקדיש אדם בהמת חברו דלא חל הקדשו אח"כ כשלקחה לא יהיה ראוי להתכפר בה מדין דיחוי או מי שאינו מחויב חטאת שיאמר ה"ז חטאת תפסל הבהמה להקרבה כיון דלא חלה עליה שום דבר אף דיחוי לא חל, מיהו אשכחן כה"ג בעשיר שהפריש קן לכבשתו והעני הואיל ונדחה ידחה ואמרינן ש"מ יש דיחוי בדמים וכתבו התוס' תמורה כ"ו דליכא עלה לא קדוה"ג ולא קדושת דמים דאין לעוף פדיון ופי' ש"מ יש דיחוי בדמים היינו אפילו בדבר דלית ביה קדוה"ג וה"ה אפילו קדושת דמים אין בה ע"ש אלמא דשייך דיחוי אף בדבר דלית ביה לא קדוה"ג ולא קדושת דמים אך נראה דהתם נהי דלא חל עליה קדושת דמים משום דאם תחול קדושת דמים תיחות לה נמי קדוה"ג ואין לעוף פדיון מ"מ דמיה עומדין למזבח מדין נדר כיון דהפרישו לחובתו וצריך למוכרן וליקח מהן חובתו ובזה ג"כ שייך דיחוי כיון דעומד הדבר למזבח ונדחה אבל היכא דלא חלה עליה שום דבר לא יעלה על הדעת שיהא שייך בה דיחוי, אך מלשון הרמב"ם ז"ל ה"ז מקריבו לשם פסח ולא כתב שצריך אח"כ להקדישו נראה דס"ל דא"צ להקדישו עוד לאחר שנתגייר דחל עליו שם פסח כשהפריש בגיותו וצ"ל דפסח שאני כיון דיכול לבוא לידי חיוב כשיתגייר חל עליו שם פסח אף כשהוא עכו"ם ול"ד לשאר קרבנות חובה כגון חטאת ואשם דא"י להפריש קודם חיובו דהתם אף אם יבוא אח"כ לכלל חיוב ג"כ א"א לו להתכפר במה שהפריש קודם חיובו אבל פסח יכול להפריש קודם זמן חיובו וחל נמי אם הפרישו כשהוא עכו"ם ומ"מ דיחוי מיקרי כיון דאינו ראוי להקריבו כשהוא עכו"ם, והנה יש לעיין איך כתב הרמב"ם ז"ל דיכול אח"כ להתכפר בו הא היה הפסח שעה אחת בלא בעלים כיון דחל עליו קדושת פסח כשהקדישו כשהוא עכו"ם אך דין בעלים ודאי אינו שייך להיות עליו כיון שהוא עכו"ם ואינו שייך בכפרת פסח ואפשר כמ"ש התוס' במפריש ב' פסחים לאחריות דאינו נפסל מפני שהניחוהו בלא בעלים ומשום דמתחילה לא הפרישו אלא לאחריות שאם תאבד השניה יתכפר בה וה"נ כיון שהפרישו להתכפר בו אם יתגייר הוי כאחריות ואין בו פסול שהיה שעה בלא בעלים א"נ כמ"ש לעיל דרק אם משך ידו לגמרי מהפסח או שמת דבטל בעלותו לגמרי אז נפסל אבל כשהוא בעלים למוכרו לאחר אף כשהוא א"א להתכפר בו אינו נפסל ה"נ

כיון שחל הפרשתו העכו"ם בעלים עליו אף אם א"א להתכפר בו ואין זה שעה אחת בלא בעלים:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ד מהל' תמורה דוולד תמורת אשם ירעו עד שיפול בהם מום ואם ילדה זכר אחר שקרב אשמו הוולד עצמו יקרב עולה והקשה הראב"ד ז"ל מ"ש ממפריש נקבה לעולה וילדה זכר דפסק הרמב"ם ז"ל דהוולד ירעה ומשום דמכח קדושה דחויה קאתיא וכתב הכ"מ בשם המהר"י קורקוס ז"ל דבוולד עולה אמה אינה קריבה אבל וולד תמורת אשם דאמה דהיינו עיקר הקדושה קריבה דזכר הוא הוולד נמי קרב וקודם כפרה דאינו קרב הוא רק משום דאתי לאחלופי ע"ש והיינו כדאמרינן בתמורה י"ח בוולד תמורת עולה דקרבה משום דאמה כלומר קדושה הראשונה קרבה, והנה יש לעיין שכתב הרמב"ם ז"ל שם ה"ז וולד תמורת הפסח כתמורת הפסח אם היתה אמו קריבה שלמים יקרב שלמים ואם היה דינה שתמכר ויביא בדמיה שלמים אף וולדה נמכר ויביא בדמיו שלמים ע"ש ובפ"ד מהל' ק"פ כתב הרמב"ם ז"ל הפסח שנמצא קודם שחיטה והמיר בו אין תמורתו קריבה אבל הוא עצמו קרב לעולם ע"ש א"כ קשה אמאי כתב הרמב"ם ז"ל דולד תמורת פסח היכא דאין התמורה קריבה אין הולד קרב הא עיקר הקדושה קריבה, והנה אפשר לומר דהא בההיא דפסח שנמצא קודם שחיטה דאין תמורתו קריבה כתב הכ"מ הטעם הואיל והקרבן עצמו ראוי לפסח וראוי לשלמים כיון שלא היתה בו קדושה אחת לבד קבועה אין בו כח להתפיס תמורתו להקריב ע"ש ואפשר דזה הטעם מהני נמי לולד תמורה נהי דהולד אזיל בתר קדושה ראשונה מ"מ כיון דקדושה ראשונה ראוי לפסח וראוי לשלמים כמו דזה מהני לתמורה שלא תקרב היא עצמה ה"נ מהני זה לוולד וצ"ע בזה:

כתב הת"י (יומא נ"א) דתמורת פסח קודם שנתכפר באחר קריבה פסח אך אינו יוצא בו ידי חובתו דדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין אך קריבה פסח דהתמורה דינה כדין הקרבן ע"ש ויש לעיין דאמרינן בתמורה כ' דוולד תמורת אשם לפני כפרה הוא עצמו יקרב אשם ומקשינן הא קאתיא והתוס' בכורות (ט"ז ע"א) ד"ה ותמורה כתבו בפשיטות דקרבה ע"ש, והנה אמרינן בירושלמי פ"ב דנזיר ה"א דתחת משמש לשון חילול ולשון תמורה ובקדשי מזבח שקדם הקדשן את מומן ואמר זו תחת זו בא להקריב תמימה אומר לו לדמים קדשה בא לאכול בע"מ אומר לו לתמורה קדשה דכיון דהוי ספק חילול ספק תמורה א"י להקריב התמימה שאמר עליה זו תחת זו דשמא אין זה תמורה אלא חילול ולא קדשה רק לדמים וא"י לאכול הבע"מ שמא אין זה חילול כ"א תמורה והוא ותמורתו קדש ע"ש ומוכח דאם לשון תמורה הוא היתה התמימה קריבה ואף שהיא תמורת בע"מ

ומוכח דתמורת בע"מ קרבה, (יש לחקור בוולדות בע"מ שנתעברו קודם מום אמן ונולדו לאחר מומה קודם פדיונה אם ג"כ קדשי רק לרעיה או דהכא קדשי ליקרב דהטעם דולדות בע"מ קדשי לרעיה הוא משום דמכח קדושה דחויה קאתיא אבל הנך דנתעברו קודם למום אמן למ"ד במעי אמן הן קדושין א"כ כשחלה עליהן הקדושה לא היתה קדושה דחויה, ואפשר לפמ"ש רש"י ז"ל (תמורה כ"ה ע"א) למ"ד במעי אמן הם קדושים משעת התחלת יצירתה כל פורתא ופורתא קדיש א"כ מה שנתוסף על הוולד לאחר שהוממה אמו הוא מכח קדושה דחויה]:

כתבו התוס' תמורה (כ"ד ע"ב) ד"ה קסבר דלמ"ד וולדות קדשים במעי אמן הן קדושין חלה קדושה על טומטום ואנדרוגינוס דנחתא קדושת האם עלייהו משעה שנמצאו ועדיין לא היו בע"מ ע"ש היינו דלמ"ד במעי אמן הם קדושים הוי לעולם בוולדות קדשים קדמה הקדשן את מומן, והנה יש לעיין איך פרכינן בבכורות (י"ד ע"ב) לר"א דאמר מנין לזובח בהמת בע"מ בבמת יחיד כו' שנאמר לא תזבח כו' אם אינו ענין לבמה גדולה כו' תנהו ענין לבמת יחיד ופרכינן אימא תנהו ענין לוולדות קדשים דסד"א הואיל וקדושין כשהן בע"מ כשהן בע"מ נמי קרבי כו' ע"ש והא ר"א ס"ל בזבחים ל"ה פיגל בזבח נתפגל שליל דס"ל וולדות קדשים במעי אמן הם קדושין כמ"ש תוס' שם א"כ לדידיה אין שום חידוש בוולדות קדשים לענין בע"מ יותר משאר קדשים דזה דוולדות קדשים קדושין כשהן בע"מ הוא משום דלעולם קדמה הקדשן את מומן א"כ מנא תימא דיקרבו כשהן בע"מ:

כתב הרמב"ם ז"ל פ' בתרא דתמורה ה"ח ולדות הקדשים שיצאו דרך דופן או שילדה טומטום ואנדרוגינוס וכלאים וטרפה ה"א יפדו ויביא בדמיהן קרבן הראוי להביא בדמי וולד של זו ודקדק הלח"מ מדלא כתב דירעו עד שיפול בהם מום מכלל דנפדין בלא מום משום דאי"ל מום גדול מהם ע"ש היינו דס"ל דעל פסול של יוצא דופן טומטום ואנדרוגינוס כלאים וטרפה נפדה כמו על מום וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' א"מ ה"י שכתב בהמה שנולד בה אחת מן הטרפות האוסרות אותה באכילה אסורה לגבי מזבח כו' ואעפ"י שאינה ראויה לקרבן אין פודין אותה שאין פודין הקדשים להאכילן לכלבים ע"ש ומכלל דבלא טעם דאין פודין הקדשים כו' היו פודין על טרפות והכא ע"כ מיירי בלא מום מדנקט אעפ"י שאינה ראויה לקרבן אלמא דעל טרפות לבד היתה ראויה להפדות מיהו קשה כיון דפסק הרמב"ם ז"ל דקדשים שנולד בהם טרפות אין פודין אותן שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים א"כ בולדות קדשים בטרפה איך כתב הרמב"ם ז"ל שיפדו וכבר הביא קושיא זו האור שמח ע"ש, והנה נראה מדברי הרמב"ם ז"ל דיוצא דופן כו' וטרפה בולדות קדשים לא נחתא להו קדוה"ג כלל והוי כמו

נטרפו קודם הקדשן דפודין אותן ולא אמרינן בזה אין פודין הקדשים להאכילן לכלבים כדאמרינן בתמורה י"ז דלא קי"ל התם כשמואל ע"ש וזה דלא חל על טרפה קדוה"ג בולדות קדשים אינו משום דאי"ל מום גדול מזה דהא בולדות קדשים חל קדוה"ג אף על בע"מ א"כ נהי דנפדין מ"מ אין נפדין להאכילן לכלבים אלא ס"ל להרמב"ם ז"ל כמו דאמרינן ביוצא דופן טומטום ואנדרוגינוס כלאים וטרפה לא מקדישין ולא קדושין אף בתמורה ואף דתמורה חלה על בע"מ ה"נ ס"ל בולדות קדשים אף שחל בהם קדוה"ג על בע"מ על הנך לא חל אך קדושת דמים ס"ל דחל עליהן מדין ולדות קדשים דקדוה"ג דא"א לחול על אלו לא חל אבל קדושת דמים דאפשר לחול חל דהא קדשים שקדם מומן להקדשן דלית בהו אלא קדושת דמים ג"כ ולדותיהן שנולדו קודם פדיונן קדשי כדאמרינן פ"ק דבכורות היינו דקדשי קדושת דמים מדין ולדות קדשים אלמא דשייך קדושת דמים מדין ולדות קדשים א"כ יוצא דופן כו' וטרפה נהי דא"א לחול עליהן קדוה"ג מיהו קדושת דמים דאפשר לחול חל עליהן ואע"ג דהרמב"ם ז"ל פסק דוולדות קדשים במעי אמן הן קדושין ס"ל דאף אי במעי אמן הן קדושין ג"כ א"י לחול עליהן קדוה"ג, והנה לפ"ז הא דס"ל לרשב"ג דילדה טומטום ואנדרוגינוס אין קדושה חלה עליהן כלל ואמרינן משום דס"ל דוולדות קדשים בהוייתן הם קדושים היינו דלדידיה אף קדושת דמים לא נחתא להו, והנה התוס' זבחים קי"ד ר"ל דלרשב"ג רק קדוה"ג לא חל עליהן אבל קדושת דמים חל ודחו זה ע"ש וס"ל להרמב"ם ז"ל דלרבנן הוא כן דמה שחל עליהן הוא רק קדושת דמים ולא קדוה"ג, והנה הרמב"ם ז"ל א"א לפרש כפי' התוס' (כ"ד ע"ב) דטעם החילוק בטומטום ואנדרוגינוס בין אי בהוייתן הן קדושין לבמעי אמן הן קדושין הוא דאי בהוייתן הן קדושין חלות הקדושה הוא אחר שכבר הם טומטום ואנדרוגינוס אבל אי במעי אמן הן קדושין חלות הקדושה הוא קודם שנעשו טומטום ואנדרוגינוס דא"כ אמאי לא נחתא להו נמי קדוה"ג וצ"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל דאף אי במעי אמן הן קדושין ג"כ הוא לאחר שנעשה צורתן שכבר הם טומטום ואנדרוגינוס ויש לעיין להרמב"ם ז"ל בטעם החילוק בטומטום ואנדרוגינוס בין אי בהוייתן הן קדושין לבמעי אמן הן קדושין כיון דאף אי במעי אמן קדושין חל עלייהו ג"כ רק קדושת דמים א"כ אמאי א"י לחול עליהן קדושת דמים בהוייתן דהא כלאים ודאי מתחילת יצירתה היא כלאים ובכ"ז אי במעי אמן קדושין חלה עליהן קדושת דמים כמ"ש הרמב"ם ז"ל דנפדה אלמא דבולדות חלה קדושת דמים אף אם קדם הפסול לקדושתן א"כ אמאי א"י לחול נמי בהוייתן, עוד יש לעיין ביוצא דופן אמאי לא נחתא ליה קדוה"ג כיון דס"ל במעי אמן הן קדושין ובזה ודאי במעי אמו לא היה בו שום פסול ואמאי לא נחתא ליה קדוה"ג וצ"ל דלעולם ביוצא דופן ס"ל להרמב"ם ז"ל

דנחתא ליה קדוה"ג וזה דס"ל דנפדה בלא מום הוא כמ"ש הלח"מ דאין לך מום גדול מזה ונפדה על ידו רק בטרפה שהיא טרפה מבטן ס"ל דלא נחתא ליה קדוה"ג כלל ונפדה להאכילו לכלבים ונראה דה"נ ס"ל בכלאים דמ"ש מטרפה דשניהם פסולן מתחילתן וכן טומטום ואנדרוגינוס ה"ה נטרפה וכן מוכח דס"ל להרמב"ם ז"ל דעל יוצא דופן חל קדוה"ג דהא פסק דהשוחט את החטאת ומצא בו ב"ד חי דאינו נאכל אלא לזכרי כהונה ובנשחטה אמו ה"ה יוצא דופן ופדיון ל"ש התם אע"ג דס"ל להרמב"ם ז"ל דפודין על יוצא דופן דאין פדיון לאחר שחיטה שקידשה כ"ש כמ"ש רש"י ז"ל (מנחות ק"א ע"א), והנה האור שמח כתב לתרץ דברי הרמב"ם דוולדות קדשים טרפה פודין אותן ואף דאין פודין הקדשים להאכילן לכלבים משום דאף דס"ל במעי אמן הן קדושין דומה לקדשי ב"ה ואע"ג דאף בקדשי ב"ה אין פודין להאכילן לכלבים מ"מ בקדשי ב"ה אי בתחילת הקדשו אינו ראוי רק לכלבים פודין אותן ובוולדות קדשים טרפה כיון דמתחילה אין ראוין אלא לכלבים וראוין לפדיון אגב אמן פודין אותן לכלבים ע"ש, והנה בעיקר מ"ש דקדשי ב"ה שמתחילת הקדשן אין ראוין רק לכלבים דפודין אותן יש לעיין מהירושלמי פסחים פ"א ה"ד דאמרינן שם הקדיש חמץ בעה"פ בה' שעות לר"י אף דמותר להאכיל לבהמתו לא קדשה דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ע"ש ואף דהקדיש חמץ הוא לקדשי ב"ה ואף דהתם מתחילת הקדשו אינו ראוי רק לכלבים שהרי הקדיש בה' שעות מ"מ אין פודין אותו והנכון דהרמב"ם ז"ל פסק כר' אושעיא בתמורה דמקדיש טרפה למזבח כיון דלא חל עליה קדוה"ג פודין אותו אף לכלבים שהרי הרמב"ם ז"ל פסק להדיא בפ"א מהל' א"מ הי"א דאם קדם מומן להקדשן נפדין לאחר מיתה והיינו לכלבים כמתני' דבכורות י"ד ולא כהתוס' שבועות י"א שכתבו דמתני' דבכורות הוא רק מדאורייתא דס"ל להרמב"ם ז"ל דכל שלא קדוש קדוה"ג פודין אותו לכלבים:

סימן ד - לשמה

א

אמרינן בזבחים במחשבת שינוי בעלים דפסול דכתיב וכפר עליו ולא על חברו ובעינן חברו דומיא דידיה במחויב כפרה כמותו, והנה בפסחים ס"ח פליגי רבה ור"ח בשחטו למולים ע"מ שיתכפרו בו ערלים ואמרינן בהאי קרא קמיפלגי ונרצה לו לכפר עליו עליו ולא על חברו חברו דומיא דידיה מה הוא דבר כפרה אף חבירו דבר כפרה לאפוקי האי ערל דלאו בר כפרה הוא ור"ח סבר האי ערל נמי כיון דבר חיובא הוא בר כפרה הוא הואיל דאי בעי מתקן נפשיה ומקשינן ומי אי"ל לר"ח הואיל כו' ע"ש ואע"ג דלכ"ע ערל חייב בפסח דהא אמרינן ערל שלא מל ענוש כרת ומוכח מזה דלשינוי בעלים לא סגי מה

שחברו הוא חייב בהקרבן ובעינן ג"כ שיהא ראוי להביאו וכיון דערל אינו ראוי להביאו קודם שיתקן נפשיה לא מקרי בר כפרה כמותו ולר"ח הוא רק משום דבידו לתקן נפשיה ולהביאו ותלוי אי אמרינן הואיל, והנה לפ"ז יש לעיין דאמרינן בפ"ק דזבחים חטאת ששחטה על מי שאינו מחויב כלום פסולה שאי"ל אדם בישראל שאינו מחוייב עשה וחטאת מכפרת על עשה וקשה נהי דחטאת מכפרת על עשה ומקרי מחוייב חטאת מ"מ הא אי אפשר לו להביא החטאת על העשה דרק מקופיא מכפרת וכיון דא"י להביא החטאת בשום אופן אמאי פוסל דהא ערל אף דמחויב בפסח דאם לא מל ענוש כרת רק כיון דא"י להביא קודם שיתקן נפשיה לא מקרי מחויב כפרה כמותו כ"ש הכא שא"י להביא החטאת בשום אופן וצע"ג, ואפשר דזהו טעם של הרמב"ם ז"ל שכתב פט"ו מפסה"מ ה"ט שחטה לשם מי שאינו מחויב קרבן כלל פסולה שמא מחוייב הוא ואינו יודע ע"ש ולא כתב הטעם שאי"ל אדם בישראל שאינו מחוייב עשה והרמב"ם ז"ל בעצמו כתב שם לקמן זה הטעם גבי עולה ששחטה על מי שאינו מחוייב קרבן כלל דלא עלה לבעלים לשום חובה משום דאי"ל אדם בישראל שאינו מחוייב עשה ועמד שם הכ"מ למה לא כתב הרמב"ם ז"ל גבי חטאת הטעם שאי"ל אדם בישראל שאינו מחוייב עשה ע"ש, ונראה דהרמב"ם ז"ל סמך על ההיא דפסחים דמוכח דלא סגי במה שהוא מחוייב הקרבן ובעינן נמי שיהא ראוי להקריבו א"כ מי שמחוייב עשה א"י להקריב חטאת ומש"ה כתב טעם אחר דשמא מחוייב הוא ואינו יודע דהיינו שמא מחוייב הוא בחטאת דכיון דכי אתידע ליה ראוי להבאה מקרי מחוייב כפרה כמותו, ולקמן בעולה ששחט ע"מ שאינו מחוייב כלום כתב הרמב"ם ז"ל שפיר הטעם לפי שאי"ל אדם בישראל שאינו מחוייב עשה דכיון דמחוייב עשה א"כ ראוי הוא להביא עולה וחשיב מחוייב כפרה כמותו, [הקשו התוס' זבחים ד' על הא דאמרינן דשינוי בעלים אינו לאח"מ למ"ד שעבודא לאו דאורייתא למאי נ"מ אם עלה לשם חובה או לא ותי' דנ"מ שאם הפריש ב' שלמים או ב' עולות לאחריות ופירש שאם אחת מתה או אבודה השניה תהיה קריבה עולה כדין הראשונה כו' וכי מתו בעלים ועשה יורש אחת שלא לשמה ה"ה כאילו נאבדה כו' אבל אם לא פי' אלא סתם הפריש שתים לאחריות אפילו נעשית הראשונה כתיקנה הוי שניה רועה ודמיה קרבי עולה ע"ש ויש לעיין אמאי תרעה ודמיה קרבי עולה אמאי היא עצמה לא תקרב עולה דהא מותר עולה עולה כדאמרינן פ"ב דשקלים]:

כתב הרמב"ם ז"ל פט"ו מפסה"מ הי"א פסח ששחטו במחשבת שינוי השם בין ששינה את שמו לשום זבח אחר בין ששינה לשם חולין פסול ועיין במל"מ שתמה על הרמב"ם ז"ל לשם חולין אמאי פסול ע"ש, והנה בפשוטו היה נראה לומר כיון דבעלמא לשם

חולין כשר ואינו מרצה א"כ בפסח כיון דלא עלו לבעלים לשם חובה א"כ אסור לאכול ממנו דאין הפסח נאכל אלא למנויו וכיון דאינו ראוי לאכילה הפסח פסול דפסח שאי"ל אוכלין פסול אך אי אפשר לומר כן דא"כ ל"ל קרא בפסח שלא לשמו לעכב תי"ל כיון דבשאר קרבנות לא עלו לשם חובה א"כ בפסח הוא פסול שאי"ל אוכלין:

ונראה לומר הטעם דפסח ששחטו לשם חולין פסול הוא משום שהקריבו אחר תמיד של בין הערבים וכדאמרינן בפסחים ע"ג בשחט ונודע שמשכו הבעלים את ידם דלמ"ד לא בעי עקירה ושלמים הוא הפסול הוא משום אחר תמיד של בין הערבים ואע"ג דפסח הותר אחר תמיד של בין הערבים זהו רק בפסח שעולה לחובה ולא שהוא רק נדבה וכמו מנחת העומר שקמצה שלא לשמה דאמרינן בפ"ק דמנחות דפסול דאינו ממשקה ישראל דחדש הוא ואף דחדש הותר במנחת העומר זהו רק במנחת העומר שעלה לחובה אבל זהו שהוא רק נדבה חזר לפסולו של ממשקה ישראל וה"נ בפסול של אחר תמיד של בין הערבים ולא תקשה דל"ל קרא דפסח שלא לשמו פסול תי"ל כיון דלא עלה לחובה א"כ פסול משום אחר תמיד של בין הערבים דפסול דלאחר תמיד של בין הערבים הוא רק פסול דרבנן כמ"ש התוס' מנחות מ"ט וביומא כ"ט א"כ שפיר אצטריך קרא לעכב:

אך יש לעיין שכתב הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' ק"פ ה"ו שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו הפסח כשר ואין אדם יוצא בו ידי חובתו לפי שאין מחשבת אוכלין בזריקה ע"ש ואמאי כשר כיון דאינו יוצא בו ידי חובתו לפסול מפני שהקריבו אחר תמיד של בין הערבים, והנה בעיקר יש לעיין על דברי הרמב"ם ז"ל שם דהוא הפך הברייתא פ' כ"צ ע"ח דאמרינן שם דאדם יוצא בו ידי חובתו וצ"ל דגרסא אחרת היה לו להרמב"ם ז"ל בהברייתא אך יש לעיין בטעם הדבר כיון דהפסח כשר דאין מחשבת אוכלין בזריקה אמאי אינו יוצא בו ידי חובתו ונראה דקשה לו להרמב"ם ז"ל אמאי אין מחשבת אוכלין בזריקה לפסול משום שינוי בעלים ורש"י ז"ל עמד בזה (ס"א ע"א) וכתב ואני שמעתי שינוי בעלים אינו בזריקה כדאמרינן אין מחשבת אוכלין בזריקה ואי אפשר לומר כן דמחשבת שלא לאוכליו מנוין עליו הן ובשחיטה הוא דגלי רחמנא ולא בשאר עבודות אבל מחשבת שלא למנויו דהיינו שינוי בעלים עיקרה בזריקה כו' ע"ש אך דוחק גדול הוא דשלא לאוכליו חשיבי בעלים דהא אין ראוין להתכפר בו ונדחין לפסח שני ואיך שייך להיות בעלים על הפסח כיון דאינו ראוי לא להתכפר בו ולא לאוכלו והטעם דאין מחשבת אוכלין בזריקה ואינו נפסל משום שינוי בעלים ס"ל להרמב"ם ז"ל משום דבשינוי בעלים בעינן שיהא מחוייב כפרה כמותו ושלא לאוכליו כיון דאין ראוין לפסח אינו מחויב כפרה כמותו ואף דפליגי רבה ור"ח בשחטו שיתכפר בו ערלים אי חשיב

מחוייב כפרה כמותו ערל שאני דאי בעי מתקן נפשיה כדאמרינן בגמרא שם אבל שלא לאוכליו ודאי אינו מחוייב כפרה כמותו והנה הרמב"ם ז"ל לשיטתיה שכתב פט"ו מפסה"מ ה"ח דאם שחטו ע"מ שאינו מחוייב כפרה כמותו כשר אך לא עלתה לבעלים לחובה ע"ש א"כ ה"נ בשחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו דכשר ולא עלה לבעלים לשם חובה:

הנה האור שמח פט"ו מפסה"מ ר"ל דז"ש הרמב"ם ז"ל שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו הפסח כשר ואין יוצא בו ידי חובתו ט"ס הוא בהרמב"ם ז"ל וצ"ל ואדם יוצא בו ידי חובתו ומשום דלא מצינו פסח שיהא כשר ולא יצא בו י"ח ע"ש אך אי אפשר לומר כן דהרמב"ם ז"ל לשיטתיה מוכרח לסבור דפסח אף אם אינו יוצא ידי חובתו מ"מ כשר הוא מדמפלגי רבה ור"ח בשחטו למולים לזרוק דמו לערלים בונרצה לו לכפר עליו חבירו דומיא דידיה מי שמחוייב כפרה כמותו לאפוקי האי ערל דלאו בר כפרה הוא הא כיון דס"ל להרמב"ם ז"ל דאף אם אינו מחוייב כפרה כמותו ג"כ לא עלה לבעלים לחובה א"כ בפסח הוא פסול ואיך אמרינן הכא שהוא כשר וע"כ דאף בפסח כשר אף אם לא עלו לשם חובה, והנה לפמ"ש הרמב"ם ז"ל ל"ק קושית התוס' שם לר"ח דס"ל דערל בר כפרה הוא הואיל ובעי מתקן נפשיה ומקשינן ומי אי"ל לר"ח הואיל כו' ומשנינן כי לי"ל הואיל הנ"מ לקולא אבל לחומרא אי"ל הואיל והקשו בתוס' מדמפלגינן בין לקולא בין לחומרא ע"כ הוא רק מדרבנן וכיון דמדאורייתא הקרבן כשר איך מייתי חולין בעזרה ותי' דאינו זורק את הדם וממילא יכול להתכפר באחר ע"ש ולהרמב"ם ז"ל אתי שפיר בפשוטו דאפילו מדאורייתא דלא אמרינן הואיל ולא חשיב בר כפרה נהי דהקרבן כשר אך לא עלו לבעלים לשם חובה א"כ אף מדאורייתא צריך להביא קרבן אחר וליכא חולין בעזרה:

והנה יש לעיין בשחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו אמאי כשר לפסול משום שהקריבו אחר תמיד של בין הערבים כיון דלא עלה לשם חובה, והנה הרמב"ם ז"ל לא הביא בפי' דאם שחט קרבן אחר תמיד של בין הערבים דנפסל מיהו כתב בפ"ד מהל' ק"פ נטמאו הבעלים או מתו או משכו את ידיהם אפי' מתו או נטמאו קודם זריקת דמים מניחין אותו עד שתעובד צורתו כו' לפיכך אם שחט אחר שנודע שמשכו הבעלים את ידיהם כו' ה"ז ישרף מיד וכתב הצל"ח דטעם החילוק בין נודע קודם שחיטה שמשכו הבעלים דישרף מיד לנודע אח"כ דטעון עיבוד צורה דס"ל להרמב"ם ז"ל דפסח לא בעי עקירה א"כ במשכו הבעלים ממילא הוא שלמים כדאמרינן בפסחים ע"ג מיהו ס"ל דהיכא ששחטו בזמן הפסח לשם פסח או סתם כיון דאז זמן שחיטה לכל הפסחים הוי

כמפרש לשם פסח ואדרבה הוי עקירה משלמים לפסח והוי פסח פסול וזה דוקא בנודע בשעת שחיטה שמשכו הבעלים אבל אם לא נודע הוי עקירה בטעות וכיון דממילא הוא שלמים אינו נעשה פסח פסול ע"ש אך לפ"ז אמאי כתב הרמב"ם ז"ל במשכו הבעלים ונודע אח"כ דטעון עיבוד צורה אמאי פסול ליתכשר לגמרי כיון דשלמים הוא וע"כ כדאמרינן בגמרא שם דאי פסח לא בעי עקירה שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם תעובד צורתו משום פסול של אחר תמיד של בין הערבים א"כ ע"כ אף הרמב"ם ז"ל פוסק כההיא דפסחים דשחטו אחר תמיד של בין הערבים פסול וצ"ע:

ובעיקר מ"ש הרמב"ם ז"ל דפסח ששחטו לשם חולין פסול נראה דטעמו הוא מהירושלמי פסחים פ"ה ה"ב דאמרינן שם מנין שהוא צריך לשוחטו לשמו ר' בא בשם רב ואמרתם זבח פסח הוא לומר שאם נשחט לשם פסח הוא פסח ואם לאו אינו פסח ע"ש ומשמע שהוא צריך לשוחטו לשם פסח בפועל ואם לאו אינו פסח ואין זה כשאר שינוי קדש אלא כל שאינו שוחט לשם פסח אינו פסח וא"כ לשם חולין הא ליכא שחיטה לשם פסח, והנה הרמב"ם ז"ל בפה"מ פסחים פ' תמיד נשחט הביא דברי הירושלמי בקיצור וכתב ז"ל כי המחשבה פוסלת בקדשים בד' עבודות כו' ובפרט הפסח והחטאת כאשר נפרש בתחילת זבחים ואמרו בירושלמי מנין שאין שוחטין את הפסח אלא לשמו שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא כו' עכ"ל וכי מאחר שהביא ההיא דתחילת זבחים והתם מייתינן דרשא דואמרתם זבח פסח ל"ל לאתויי ההיא דהירושלמי ולזה כוון הרמב"ם ז"ל דמהירושלמי נראה דצריך דוקא זביחה לשמו בפועל:

הנה לפמ"ש להרמב"ם ז"ל דלזרוק דמו שלא לאוכליו חשיב שינוי בעלים רק דאינו נפסל משום דאינו מחוייב כפרה כמותו נראה דזהו נמי טעמו של הרמב"ם ז"ל שכתב פ"ב מהל' ק"פ ה"ו שחטו למולים וזרק דמו לשם מולים וערלים פסול שהזריקה חמורה לפי שהיא עיקר הקרבן והראב"ד ז"ל השיג עליו וכתב דמקצת ערלה אינה פוסלת ע"ש וטעמו של הרמב"ם ז"ל הוא דזריקה לשם ערלים פסול משום שינוי בעלים כדאמרינן בגמרא בשחטו למולים שיתכפר בו ערלים דפליגי רבה ור"ח בונרצה לו לכפר עליו ולא על חברו מי שמחויב כפרה כמותו וסבר ר"ח דערל חשיב מחוייב כפרה כמותו דאי בעי מתקן נפשיה, והנה רש"י ז"ל כתב שם דמיירי בערלים שאינם מנוין עליו אך הרמב"ם ז"ל אינו מחלק בערלים בין מנוין לשאינן מנוין כיון דאינו מתכפר בהאי פסח אינו בעלים עליו ובדין שינוי בעלים נראה דאם זרק לשם בעלים ושלא לשם בעלים פסול וכמו בשינוי קדש שחטו לשמו ושלא לשמו פסול כיון דקי"ל כר"י דאף בגמר דבריו אדם נתפס רק בדיני פסח דאיכא פסול מיוחד שלא לאוכליו וכן לערלים לאוכליו ושלא

לאוכליו כשר דנפקא לן מקרא וכן מקצת ערלה אינה פוסלת אך זה דוקא בשחיטה דזהו פסול מיוחד בפסח אבל בזריקה שהוא שינוי בעלים שזהו פסול בכל הקרבנות ולמולים ולערלים הוי לשם בעלים ושלא לשם בעלים והוי כמו בשינוי קדש לשמו ושלא לשמו דפסול וכן בחטאת אם יזרוק לשם בעלים ושלא לשם בעלים יהיה פסול, והנה הלח"מ כתב שם דיש פלוגתא בין הרמב"ם ז"ל והתוס' דלהתוס' אין חילוק בין שלא לאוכליו לערלים והחילוק הוא רק בין זרקו שלא לאוכליו או לערלים ובין שחטו ע"מ לזרוק שלא לאוכליו או לערלים והרמב"ם ז"ל אינו מחלק בין שחט ע"מ לזרוק ובין זרקו ומחלק רק בין שלא לאוכליו ובין ערלים ע"ש והטעם דמחלק הרמב"ם ז"ל בין שלא לאוכליו לערלים הוא כמ"ש דשלא לאוכליו כיון דאינו מחויב כפרה כמותו כשר רק לא עלה לשם חובה ולערלים כיון דחשיב מחוייב כפרה דאי בעי מתקן נפשיה וכדאמרינן בגמרא פסול ואף למולין וערלים פסול מדין שינוי בעלים:

והנה לרש"י ז"ל שכתב דשלא לאוכליו לא הוי שינוי בעלים שהן מנוין וכן בערלים חילק בין ערלים שאינן מנוין דחשיב שינוי בעלים לערלים מנוין קשה מה שייך בעלים שלא לאוכליו דאין ראוין לא להתכפר בו ולא לאוכלו וכן בערלים ולמאי הלכתא הן בעלים ונראה לרש"י ז"ל כיון דהאי ערל או שאינו ראוי לאכילה אם הוא מנוי עליו יכול למכור ולמנות אחרים על חלקו וכיון די"ל יד בהפסח סגי בהכי לענין דאם שחט עליו דלא חשיב שינוי בעלים מיהו בעיקר אם יכול למנות אחרים על חלקו נראה דאם בשעת מינוי היה ראוי לאכילה ואח"כ חלה ודאי יכול למנות אחרים על חלקו כיון שהמינוי שלו היה כדין יכול למנות אחרים דלא הפסיד זכותו בהפסח וכן ערל יכול להמנות על הפסח לפי שבידו למול אך מי שמתו אחיו מחמת מילה שאינו ראוי למילה וכן אם היה זקן בשעת מינוי שאינו ראוי לאכילה יש להסתפק טובא אם שייך בו מינוי כלל:

כתב הכ"מ שם להרמב"ם ז"ל דשחטו למולים וזרק דמו לשם מולים וערלים דפסול זה דאמר רב אשי דמקצת ערלה אינה פוסלת ל"ש בשחיטה ול"ש בזריקה לא אמר הכי אלא בדרך דילמא ע"ש, והנה משכחת לה שפיר זה הדין אף אליבא דאמת דאם היו ערלים שאינם ראוין ג"כ לאכילה משום זקן או חולה דמשום שינוי בעלים א"א לפוסלו דהא אינן מחוייבי כפרה דאין ראוין לאכילה דאין בידם לתקן נפשם ומשום הפסול המיוחד בפסח דמחשבת ערלים פוסלת בזה מקצת ערלה אינה פוסלת יש לחקור להרמב"ם ז"ל דשוחט פסח לשם חולין פסול אי שחט שלא בזמנו פסח לשם חולין אי הוי עקירה כיון דבזמנו הוא פסול ובפסחים ס' גבי שינוי בעלים תלינן זה בזה דכל שבזמנו הוא פסול שלא בזמנו הוי עקירה ע"ש]:

ב

כתבו התוס' פסחים (ס"א ע"א) ד"ה ואתקש דשלא למנויו אין זה שינוי בעלים רק פסול מיוחד בפסח דהא בשחיטה ליכא פסול דשינוי בעלים ובפסח פסול משום שחיטה שלא למנויו ע"ש ונראה דבעיקר המחשבה יש ג"כ חילוק בין שלא למנויו לשינוי בעלים דבשינוי בעלים המחשבה לשם אחרים זהו הפוסלו משא"כ בשלא למנויו בפסח לא מה שמחשב לשם אחרים זהו הפוסלו רק מה שאינו מחשב להמנוים דהא אמרינן בשלהי אלו דברים שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידיהם דישרף מיד ואמרינן שם אי פסח בעי עקירה שפיר דישרף מיד דהוי פסולו בגופו וכתב רש"י ז"ל שם דעכשיו שלא עקר שם פסח ממנו ישרף מיד דהו"ל פסח שנשחט שלא למנויו וכ"כ התוס' שם דאין זה פסול בבעלים דכל שמשכו הבעלים קודם שחיטה הו"ל כמו ששחטו שלא לאוכליו דחשיב פסולו בגופו ע"ש ואי נימא דהפסול שלא לאוכליו ושלא למנויו הוא במה ששוחטו לשלא לאוכליו או לאחרים שאין מנוין עליו מה שייך למיפסל הכא משום שחיטה שלא לאוכליו ושלא למנויו הרי הכא לא שחט לאחרים רק שלא היו בעלים על הפסח בשעת שחיטה ולאחר ששחטו נודע זאת שמשכו קודם ומוכח דשלא לאוכליו ושלא למנויו הפסול מה שהשחיטה אינה לאוכליו ולמנויו וא"כ כיון דלא היו בעלים להפסח בשעת שחיטה א"כ לא היתה השחיטה לאוכליו ולמנויו דבפסח בעינן שתהא השחיטה לאוכליו ולמנויו בפועל היינו להבעלים הראוין לאכילה או סתמא דסתמא נמי לאוכליו ולמנויו קאי, והנה לפ"ז בשוחט וחישב רק שאינו שוחט לאוכליו ולבעליו פסול משום דבעינן שחיטה לשם בעלים הראוין לאכילה בפועל וכן מוכח להדיא מהירושלמי דבעינן שחיטה למנויו בפועל דאמרינן שם פ"ה ה"ג בשחטו להתכפר בו חצי חבורתו פסול דנעשה כמתפיס כפרתן של אלו לאלו ומתוך שלא נתכפרו אלו לא נתכפרו אלו ע"ש דאלו שלא שחט עבורן לא נתכפרו ומתוך שלא נתכפרו אלו לא נתכפרו אף אלו ומאן דפליג התם ס"ל רק דאלו אין תלוים באלו אבל אלה שלא שחט עבורן לכ"ע לא נתכפרו ע"ש ואע"ג דהכא לא שינה למי שאינן מנוין שלא שחט לאחרים ומוכח דבעינן שישחוט על המנוים ואם לא שחט עליהן פסול, והנה בזה אפשר ג"כ ליישב דברי הרמב"ם ז"ל שכתב דפסח לשם חולין פסול ומשום דהוי כמו שלא למנויו דפסול דכיון דשוחטו לשם חולין א"כ אינו שוחטו למנויו וזה בשוחט פסח לשם קרבן אחר דאצטריך קרא דפסול משום דלשם קרבן אחר אינו כמו שלא למנויו דשלא למנויו היינו שלא לשם בעלים כיון דשאר קרבנות ג"כ י"ל בעלים א"כ בשוחטו לשם זבח אחר אין זה מחשבה שהשחיטה אינה לשם בעלים א"כ אצטריך קרא דנפסל משום שינוי קדש אבל לשם חולין דל"ש

בעלים בחולין לכפרה וכיון דשוחטו בפי' לשם חולין א"כ ליכא שחיטה לבעלים בפועל ובפסח בעינן שחיטה לבעלים בפועל דהיינו למנויו:

כתב רש"י ז"ל פסחים ס' גבי שחטו שלא לאוכליו דמיירי לזקן או לחולה ואין מנוין עליו אלא הן והקשו בתוס' א"כ מאי איריא שלא לאוכליו אפילו בסתם נמי פסול וכתבו דנראה דמיירי דיש נמי מנוין אחרים ע"ש ובטעם רש"י ז"ל שכתב דמיירי שאין שם מנוין אחרים נראה משום ההיא דירושלמי דשוחט לחצי חבורתו פסול דנעשה כמתפיס כפרתן של אלו לאלו ומתוך שלא נתכפרו אלו לא נתכפרו אלו א"כ אי מיירי דאיכא מנוין אחרים והוא שוחט לזקן או לחולה א"כ מאי איריא שלא לאוכליו תי"ל אפילו אם היו ראוין לאכילה ג"כ פסול משום ששחט רק לחצי חבורתו ואם שחט לכולן ה"ה לאוכליו ושלא לאוכליו דכשר מש"ה פי' דאין שם אלא זקן או חולה ואין שם מנוין אחרים דאם היו ראוין לאכילה היה כשר כיון דשחט לכל החבורה:

כתבו התוס' פסחים ס"א על הא דאמרינן פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים נעשה כמו שאי"ל בעלים בזמנו ופסול תימא לר"י ל"ל למימר נעשה כו' לימא דפסיל משום דאין כאן עקירה ואי לא חייש להני פרכי וסבר דדמי לשינוי קדש הואיל ופוסלו בזמנו וחשיב עקירה א"כ אמאי הוי כמי שאי"ל בעלים בזמנו כו' ואור"י דהכי פי' אפי' לתנהו להני פרכי מ"מ לא הוי עקירה דנעשה כפסח בזמנו שמתו בעליו דאמר בסוף אלו דברים דבעי עקירה וכששחטו סתם פסול אעפ"י שהוא כמפרש שלא לשם בעליו שהרי מתו ה"נ שלא בזמנו שינוי בעלים לא חשיב עקירה ע"ש, והנה קשה טובא אי אי"ל בעלים מה שייך שינוי בעלים הא אמרינן דאין שינוי בעלים לאח"מ כיון דאי"ל בעלים ל"ש שינוי בעלים ומאן דס"ל יש שינוי בעלים לאח"מ היינו דס"ל דהיורש בעלים א"כ בפסח בזמנו שמתו בעליו ושחטו סתם ממ"נ כיון דחשבינן דאי"ל בעלים ומש"ה בשוחטו סתם הוי כמפרש שלא לשם בעלים כמ"ש בתוס' כיון דאי"ל בעלים ל"ש שינוי בעלים וזה דבעינן למימר דשינוי בעלים יהיה חשיב עקירה הוא משום דהוי פסול בזמנו א"כ בעינן שיהא באופן הפוסל, ונראה דכוונת התוס' אינו משום שינוי בעלים דעלמא רק משום דהוי שלא למנויו דהא אמרינן בפ' א"ד שם במתו הבעלים או שמשכו קודם שחיטה כיון דבעי עקירה הוי פסולו בגופו דחשיב כמו שחיטה שלא למנויו כמ"ש רש"י ז"ל דכיון דליכא בעלים עליה וליכא מנוים א"כ השחיטה שלא למנויו וס"ל להתוס' דאם שינוי בעלים חשיב עקירה משום דפסול בזמנו ה"נ שלא למנויו כיון דהוי מחשבה הפוסלת בזמנו הוי עקירה וזה דבעלמא הפסח ששחטו שלא למנויו פסול הוא משום דפסח בזמנו כשהוא ראוי להקרבה לא מהני ביה עקירה ורק הכא שמתו הבעלים קודם

שחיטה או שמשכו את ידם דבכה"ג מהני עקירה אף בזמנו כדאמרינן שם א"כ כששוחטו שלא למנויו כיון דהיא מחשבה הפוסלת בפסח הוי עקירה אי אמרינן דשינוי בעלים הוי עקירה וכיון דאמרינן שם שהוא פסול מוכח דשינוי בעלים לא חשיב עקירה וזה נראה ג"כ ממ"ש התוס' דכיון שמתו הבעלים אף ששוחטו סתם הוי כמפרש שלא לשם בעלים והא בשינוי בעלים בעינן דוקא שיחשוב על הזריקה היינו בשוחט ע"מ לזרוק שלא לשם בעלים וכיון דמיירי הכא ששחטו סתם א"כ לא חשב על הזריקה שום דבר א"כ מה שייך דהוי כמפרש שלא לשם בעלים וע"כ משום שלא למנויו הוא ובזה לא בעינן שיחשוב על הזריקה ובשלא למנויו לא בעינן ג"כ שיחשוב לשם בעלים אחרים רק כל שלא היתה השחיטה לשם בעלים בפועל פסול וכיון דליכא בעלים הוי שחיטה שלא למנויו ופסול:

ג

בזבחים ט' פליגי ר"י ור"ל בשחט לשמה לזרוק דמה שלא לשמה אי פסול ע"ש ויש לחקור לר"י דאמר פסול דמחשבין מעבודה לעבודה אי הפסול משום דהוי שחיטה שלא לשמה כיון דבשעת שחיטה חשב מחשבת שלא לשמה אפילו על עבודה אחרת חשיב שחיטה שלא לשמה או הוי כזריקה שלא לשמה כיון דשחט ע"מ לזרוק שלא לשמה איכא מחשבת זריקה שלא לשמה ולא בעינן דוקא שיחשוב בזו עבודה עצמה אלא אפילו חישב בשעת עבודה אחרת ג"כ מהני והוי זריקה שלא לשמה. והנה הרמב"ם ז"ל כתב פט"ו מפסה"מ ה"י שחטה לשמה וחשב בשעת השחיטה לזרוק דמה שלא לשמה ה"ז פסולה לפי שמחשבין מעבודה לעבודה וזאת המחשבה שחשב בשעת השחיטה כאילו חשבה בשעת זריקה ולפיכך פסולה ע"ש היינו דס"ל דהפסול הוא בזריקה ולא בשחיטה דהוי כאילו חשבה בשעת זריקה, והנה יש לעיין דזה דמחשבין מעבודה לעבודה ילפינן לה בזבחים משינוי בעלים דשוחט לזרוק לשם פלוני פסול וליכא למימר דהתם נמי בשוחט לזרוק לשם פלוני הפסול הוא בזריקה דהוי כמו שזרקו אח"כ לשם פלוני דא"כ מאי איבעי לן בפסחים ס' פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים אי הוי עקירה שינוי בעלים כשינוי קדש דמי ומכשיר הואיל ושינוי קדש פוסלו בזמנו ושינוי בעלים פוסלו בזמנו מה שינוי קדש הפוסלו בזמנו מכשירו לאחר זמנו אף שינוי בעלים הפוסלו בזמנו מכשירו לאחר זמנו ע"ש ושחטו בשינוי בעלים היינו ששחטו לזרוק דמו שלא לשם בעלים ואי נימא דהפסול בעלמא בשוחט לזרוק שלא לשם בעלים הוא בשעת זריקה דהוי כחישב בשעת זריקה איך אפשר להיות בזה עקירה הא עקירה בעינן בשעת שחיטה דאם יחשוב בזריקה שלא לשמה אין כאן עקירה ובשעת שחיטה עדיין ליכא פסול ואף דאפשר דגם להרמב"ם ז"ל דהפסול הוא דהוי כמו שזרקו שלא לשמה מ"מ.

תכף כששחטו נפסל כיון דאין הדם ראוי עוד לזריקה דלא אפשר עוד לעשות זריקה כהלכתה דהא לעולם תהיה הזריקה שלא לשמה הוי כנשפך או נפסל הדם דתכף נפסל הקרבן משום דהדם אינו עוד ראוי לזריקה מ"מ לענין עקירה בעינן פסול מחשבה והפסול מחשבה שלא לשמה אינו אלא בשעת זריקה:

והנה זה דמחשבין מעבודה לעבודה היינו משחיטה לזריקה אי הוי הפסול בהשחיטה או בהזריקה נראה דתלוי בתרי טעמי בירושלמי פסחים פ"ה ה"ג לר"י דמחשבין מעבודה לעבודה דר' אילא מפרש טעמא דר"י כתלמודא דידן דילפינן ממחשבת פיגול ואמרינן שם דר' ירמיה תפיס לר' בא א"ל אמר לי טעמיה דר"י למה שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו פסול והשיב לו דנעשה משעה ראשונה כשחטו לשמו ושלא לשמו דפסול ע"ש היינו דמה ששוחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו הוי כהשחיטה עצמה עושה לשמו ושלא לשמו א"כ לדידיה הפסול הוא בהשחיטה ולבתר הכי אמרינן שם ר' מנא בשם ר' יודן טעמי' דר"י כל שאילו יבוא לאותה עבודה ואינו מחשב עלה מחשב הוא מעבודה אחרת לה היינו דכל עבודה שאילו חושב בעצמה פוסלת המחשבה ה"נ אם חישב לה מעבודה אחרת, והנה לפי טעם זה הפסול הוא בזריקה דכל שאילו מחשב בהזריקה עצמה שלא לשמה פסול ה"נ אי מחשב עליה בשעת עבודה אחרת והיינו דהוי כזריקה שלא לשמה והרמב"ם ז"ל שכתב הטעם דהוי כזריקה שלא לשמה פסק כהאי לישנא בהירושלמי ואמרינן שם בירושלמי מאי נפיק מבינהון אר"ש בר אבדימי חילופין בשאר ימות השנה שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו בשאר ימות השנה ע"ד דר"י כשר אדעתיה דרשב"ל פסול, והנה הק"ע שם לא גריס לה מה נפיק בינוהון דטובא איכא בין ר"י לרשב"ל והפ"מ גריס לה ומפרש היינו דאיכא עוד נפקותא בין ר"י לרשב"ל והרידב"ז מפרש דקאי הנ"מ בין ר' אילא דמפרש טעמיה דר"י דיליף מפיגול ובין ר' ירמיה דנקט טעמא דהוי כשחטו לשמו ושלא לשמו (דרק לר' ירמיה שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו בשאר ימות השנה לר"י כשר לרשב"ל פסול אבל לר' אילא דיליף מפיגול ל"ש זה ואף לר"י פסול) אך בפשוטו קאי אמאי דסליק מינה התם בהירושלמי היינו בין ר' מנא בשם ר' יודן ובין ר' ירמיה בטעמו של ר"י דלטעמיה דר' ירמיה דהוי כשחטו לשמו ושלא לשמו דהפסול הוא בשחיטה א"כ בשאר ימות השנה הוי עקירה ולר"י כשר ולרשב"ל פסול אבל לר' מנא דס"ל דהוי כזרק שלא לשמה א"כ בשאר ימות השנה לא הוי עקירה דבעינן עקירה בשעת שחיטה, והנה רב אשי דיליף בתלמודא דידן משינוי בעלים ע"כ ס"ל ג"כ דהפסול הוא בשחיטה דשינוי בעלים ג"כ הפסול בשחיטה כמה שהוכחנו:

והנה בההיא דזורק לערלים שכתב הלח"מ דהתוס' חילקו בין שוחט ע"מ לזרוק לערלים דפסול ובין זורק לערלים דכשר והרמב"ם ז"ל אינו מחלק הנה הרמב"ם ז"ל לשיטתיה ע"כ אי אפשר לו לחלק כהתוס' דהא זה דמחשבין מעבודה לעבודה כגון שוחט ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו ס"ל להרמב"ם ז"ל דהפסול הוא בעבודה שחישב עליה דהוי כמו שעשה זו העבודה בהמחשבה א"כ אי שוחט ע"מ לזרוק לערלים פסול דהיינו דבמחשבת ערלים מחשבין מעבודה לעבודה א"כ איך אפשר דזורק לערלים כשר דהא בשוחט ע"מ לזרוק הוי ג"כ כמו שחשב בזריקה ואי חשב בזריקה כשר איך שייך שיפסול בשחט ע"מ לזרוק אך התוס' ס"ל דזה דמחשבין מעבודה לעבודה הפסול הוא בהעבודה שעושה א"כ שפיר יש לחלק בין שוחט לזרוק דמו לערלים דהוי כמו ששחטו לערלים ובין זרקו לערלים אך על התוס' יש לעיין נהי דס"ל כר' ירמיה בירושלמי בשוחט ע"מ לזרוק הפסול הוא בשחיטה מ"מ הא אמרינן שם בשחטו לשמו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו דפסול דהוי כמו שחטו לשמו ושלא לשמו א"כ הכא בשחטו למולים לזרוק דמו לערלים הוי כשחטו למולים וערלים דכשר דהא מקצת ערלה לא פסלה, (כתב הרמב"ם ז"ל בפה"מ פ"ק דזבחים דזה דאמרינן דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן לא עלו לבעליהן לשם חובה הוא רק בקרבן יחיד אבל בק"צ עלו לחובה משום דסכין מושכתן למה שהן ע"ש, והנה יש לדון בדברי הרמב"ם ז"ל דאם שחטו לאשם מה שייך שהסכין מושכתן לאשם הא אין אשם בציבור וצ"ל דמ"מ כיון שהסכין מושכתן למה שהן וקודם עדיין לא הוקבע עליהן שם הקרבן ל"ש ביה שינוי קדש, והנה השעה"מ הקשה על הרמב"ם ז"ל מההיא דכבשי עצרת ששחטן שלא לשמן דאין מקדשין את הלחם אלמא שייך שלא לשמה בק"צ ע"ש אך מכבשי עצרת ל"ק דשאני כבשי עצרת דטעונין תנופה חיים א"כ ע"כ קודם שחיטה צריכים להקבע לכבשי עצרת אך בעיקר יש לעיין איך אפשר דאם שחטן לשם קרבן אחר דעלו לציבור לשם חובה אדרבה כיון דסכין מושכתן למה שהן וקודם עדיין לא הוקבעו בשם הקרבן רק בשעת שחיטה וכיון ששחטן לשם קרבן אחר במה נקבעו להקרבן שצריכים להיות א"כ ממ"נ אי הוקבעו קודם שחיטה איכא שינוי קדש ואי לא הוקבעו א"כ מחוסרין קביעות]:

ד

אמרינן בזבחים י"א הפסח שעברה שנתו ושחטו בזמנו לשמו כו' ר"א פוסל ור"י מכשיר ומשום דהוי שוחט שלמים לשם פסח בזמנו דפליגי ר"א ור"י והנה שם (ט' ע"ב) דאמרינן תלתא קראי כתיב חד לעברה שנתו וזמנו כו' כתבו התוס' דה"ה דעברה שנתו ולא זמנו ואעפ"י שבשעה שהקדישו לא היה ראוי לפסח דכשיגיע זמנו תעבור שנתו דאפילו

הפריש נקבה לפסחו או זכר בן ב' שנים תורת שלמים עליו כדתנן בפסחים ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים ע"ש, והנה יש לעיין דהא זה דהמפריש נקבה לפסחו יביא בדמיו שלמים הוא רק לאחר זמנו אבל קודם זמנו הא תניא בתמורה י"ט ע"א המפריש נקבה לפסחו תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה פסח כו' נשתיירה אחה"פ תרעה כו' ויביא בדמיה שלמים א"כ האי פסח שעברה שנתו קודם זמנו דמדמי לה התוס' למפריש נקבה לפסחו או זכר בן ב' שנים א"כ כ"ז שלא עבר זמנו ירעה ויביא בדמיו פסח (וכן חטאת שעברה שנתו קודם כפרת הבעלים ירעה ויביא בדמיו חטאת כדאמרינן בתמורה) א"כ בשחטו בזמנו לשם פסח אמאי כשר הא בעי עקירה כיון דעומד הוא לדמי פסח כדאמרינן בחולין ל' בנדחו הבעלים לפסח שני דבעי עקירה ומקשינן ש"מ ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף דאי אינה לשחיטה אלא לבסוף כיון דשחט ביה פורתא אידחי ליה מפסח אידך כי קא שחיט שלמים קא שחיט ואמרינן נהי דאידחי מפסח מדמי פסח לא אידחי כו' ע"ש אלמא כיון דעומד לדמי פסח בעי עקירה א"כ האי פסח שעברה שנתו ושחטו בזמנו כיון דעומד הוא לדמי פסח בעי עקירה וכ"ש כי קא שחיט ביה פורתא דראוי תכף לפדיון כדאמרינן בחולין שם וכיון דהוא בזמנו וראוי לפדיון ועומד לדמי פסח א"כ לכ"ע בעי עקירה א"כ בשחטו לשם פסח אמאי כשר וצ"ע ודוחק גדול לומר דדוקא אם היה ראוי קודם בעצמו לפסח ואח"כ עומד לדמי פסח הוא דבעי עקירה אבל עברה שנתו קודם הפסח דמעולם לא היה ראוי עצמו לפסח רק לדמיו לא בעי עקירה דאי אפשר לומר כן דכיון דעומד הוא לדמי פסח ע"כ תורת פסח עליו דאם ימכר דמיו ממילא הם לפסח א"כ איך אפשר שיהיה עליו שם שלמים ויהיו דמיו לפסח וכיון דליכא עליו שם שלמים אלא פסח איך כשר בלא עקירה:

אמרינן בירושלמי מגילה פ"א הי"א גבי מנין לשוחט את הפסח בבמת יחיד כו' רשב"ל אמר דמיירי בשוחט מו' שעות ולמעלן שלא לשמו בשעת היתר הבמות ומקשינן למה לי שלא לשמו דהא אף לשמו פסול בבמת יחיד ומשנינן שלא תאמר שלמים הן והן כשרין דרבותא קמ"ל דאף שוחט שלא לשמו לא אמרינן שהן שלמים וכשרין בבמת יחיד והדר אמרינן שם דשוחט מו' שעות ולמטן היינו שלא בזמנו בבמת יחיד כשרים דשלמים הם ושלמים הבאים מחמת פסח כשרים בבמת יחיד ע"ש והנה יש לעיין איך הוי ס"ד דאם שחטו בזמנו שלא לשמו שלמים הוא וכשר הא פסח ששחטו בזמנו שלא לשמו פסול הוא ואינו נעשה שלמים ונראה לפי מה דאמרינן בשלהי פ' א"ד שאם משכו הבעלים את ידיהם או נטמאו או מתו אי פסח לא בעי עקירה הוי שלמים ואף דשוחטו בזמנו ובעקירה לכ"ע הוי שלמים ואין פסולו רק משום ששחטו אחר תמיד של בין הערבים

ומוכח דכל שאינו ראוי להיות עוד פסח וכמ"ש התוס' משום שהניחוהו בלא בעלים אף בזמנו נעשה שלמים ותלי רק אי בעי עקירה, והנה בחולין ל' מקשינן למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף כי נדחו הבעלים לפסח שני אמאי בעי עקירה כיון דשחיט בה פורתא אידחי ליה מפסח אידך כי קא שחיט שלמים קא שחיט וא"כ ה"נ כששוחט בזמנו בבמת יחיד דרשב"ל לטעמיה דס"ל בחולין דאינה לשחיטה אלא לבסוף א"כ בששחט בה פורתא אינו ראוי עוד לפסח דלהכשר פסח בעינן בבמה גדולה א"כ נעשה שלמים אף בזמנו וכיון דשוחטו שלא לשמו איכא נמי עקירה וס"ד דשלמים קא שחיט וכשר וקמ"ל הכא כמה דמשנינן בחולין שם דנהי דאידחא מפסח מדמי פסח לא אידחי וה"נ כן אך יש קצת לעיין אמאי אינו כשר דהתם בחולין לענין דבעי עקירה שייך לומר כיון דעומד הוא לדמי פסח בעי עקירה לשלמים דעדיין לא אנתיק לשלמים אבל הכא דמיירי בעקירה רק היכא דראוי לפסח לא מהני ביה עקירה בזמנו אבל הכא כיון דאין גופו ראוי לפסח אמאי לא מהני ביה עקירה ומ"ל אם דמיו עומדין לפסח וצ"ע בזה:

כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' ק"פ דזה דשחטו ונודע שמתו הבעלים או שמשכו את ידיהם דישרף מיד הוא דוקא אם שחטו אחר שנודע שמשכו את ידיהם וכן הוא בתוספתא פ"ו ולכאורה מ"ל אם נודע קודם ששחטו או אחר ששחטו וכבר עמד הצל"ח בזה, ונראה דהנה התוס' הקשו שם אמאי ישרף מיד הא הוי פסול בבעלים דטעון עיבוד צורה ותי' כיון דמשכו הבעלים או שנטמאו קודם שחיטה הוי כמו שחטו שלא לאוכליו דהוי פסולו בגופו וס"ל להרמב"ם ז"ל דזה שייך רק אם נודע שמשכו או נטמאו קודם שחיטה דאז איכא מחשבה שלא לאוכליו אבל כשלא נודע קודם שחיטה א"כ השוחט אינו שוחט שלא לאוכליו דהא סבור הוא שי"ל אוכלין ושוחט לאוכליו ואף דהפסח ודאי פסול דפסח שאי"ל בעלים פסול אך זהו הוי רק פסול בבעלים דטעון עיבוד צורה רק כששוחט שלא לאוכליו שהוא פסול מחשבה וכל פסול מחשבה חשיב פסולו בגופו אך פסול מחשבה הוי רק ביודע שאי"ל אוכלין ושוחט א"כ איכא מחשבה שלא לאוכליו, [כתב הרמב"ם ז"ל פי"ד מפסה"מ אין מחשבה מועלת אלא בדבר הראוי לעבודה כו' בדבר הראוי לעבודה כיצד מנחת העומר שקמצה שלא לשמה ה"ז כמו שנעשית לשמה כו' מפני שהיא מן השעורים ואין השעורים דבר הראוי לשאר קרבנות כו' והקשה הראב"ד ז"ל א"כ במנחת קנאות אמאי מועלת מחשבה הרי היא ג"כ מן השעורים ואינו ראוי לשאר קרבנות ע"ש, והנה בעיקר יש לעיין א"כ קטורת נמי אמאי מועלת בה מחשבה הא ג"כ אינו ראוי לשאר קרבנות אלא לקטורת אלא ודאי נראה דלא בעינן שיהא ראוי למין קרבן אחר וכיון דהקטורת שחישב עליה ראוי לכל קרבן

קטורת שבעולם מקרי ראוי לעבודה ודבר שאינו ראוי לעבודה מקרי שאינו ראוי לעבודה אחרת חוץ מזו שהוא עושה והנה במנחת קנאות דזו השעורים שמחשב עליהן ראויין לכל מנחות קנאות שבעולם הוי כמו קטורת דחשיב ראוי לעבודה ורק במנחת העומר דגרש זה שמחשב עליה אינו ראוי לשום עבודה בעולם חוץ מזו שעושה דאף למנחת העומר של שנה הבאה אינו ראוי דבעינן מן החדש (ועיין לח"מ פ"ח מה' תמידין ה"ב] וכל שאינו ראוי רק לעבודה שהוא עושה מקרי אינו ראוי לעבודה דבעינן שיהא ראוי לשאר עבודות]:

סימן ה - קרבן פסח

א

גרסינן בפסחים פ"ט נמנין ומושכין ידיהם עד שישחט כו' ובשלהי פ' מי שהיה אמרינן ואם ימעט הבית מהיות משה מלמד שמתמעטין והולכין ובלבד שיהא אחד מבני חבורה קיים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר ובלבד שלא יניחו את הפסח כמות שהוא ע"ש:

והנה בשקלים פ"ז אמרינן בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר כו' זכרים עולות כו' ר' יהודה אומר הראוי לפסחים לפסחים קודם הרגל ל' יום וכתב הרע"ב והק"ע דהמוצא מקריבו לפסחו וכ"כ בפה"מ שם וכתב התי"ט משום דהוי דבר שאינו עושה ואוכל דשם דמיהן ומניחן היינו דמוכרן לעצמו ע"ש, והנה יש לעיין נהי דיכול למוכרן דזכות הוא לו אך איך יכול להקריבו לפסחו הא ר' יהודה ס"ל דבעינן דוקא אחד מחבורה הראשונה קיים והכא אינו יכול להקריבו בשביל הבעלים הראשונים דהא אינו יודע מי הם ואין יכולים לאכול ממנו והבעלים שם מתכפרין באחר א"כ איך יכול המוצאו להקריבו לפסחו וצע"ג:

הנה בפסח יש חידוש משא"כ בשאר קרבנות שיכול למנות אחרים על פסחו שהפריש כבר ויכולים להתכפר בו אף שלא היתה ההפרשה מתחילה לתובתם ונראה מזה דפסח שאני משאר קרבנות חובה דלא בעינן בפסח הפרשה לחובתו הנה ביומא ס"ה גבי בני העיר ששלחו את שקליהם כו' מייתינן פלוגתא דר"י ורבנן אי חובות של שנה זו קריבות בשנה הבאה וכן בפר ושעיר של יוה"כ שנאבדו אי קריבות לשנה הבאה תלינן בפלוגתא זו והדר מייתינן התם פלוגתא דתנא חדא פסח שלא קרב בראשון יקרב בשני בשני יקרב בשנה הבאה ותניא אידך לא יקרב היינו לשנה הבאה וטרחינן לאוקמא טעמא דמ"ד לא יקרב לשנה הבאה אי משום דס"ל דשנה בקדשים הוא י"ב חודש וא"כ עברה שנתו א"נ משום תקלה ע"ש ואמאי לא מוקמינן כרבנן דחובות של שנה זו אינן קרבין בשנה האחרת ולפ"ז אתי שפיר דהטעם דחובות של שנה זו אין קריבין בשנה האחרת

הוא משום דמחוסר הפרשה לחובה זו וכיון שהפרישו לחובת שנה העברה אי אפשר להקריבו לחובה של שנה זו ור"י סבר כיון דמ"מ מין חובה אחת הן מהני משנה זו לשנה האחרת אך זה שייך רק בשאר קרבנות דבעינן הפרשה לחובתו אבל בפסח דלא בעינן הפרשה לחובתו דאם הפריש פסח לעצמו יכול אח"כ למנות אחרים אף שלא הפריש בעדן לכ"ע אפשר להתכפר בו בשנה האחרת ובזה אתי שפיר ג"כ מ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ד מהל' ק"פ דאם הפריש פסחו עד שלא נתגייר ונתגייר ה"ז מקריבו לשם פסח דאין בע"ח נדחין ע"ש וקשה נהי דאין בע"ח נדחין מ"מ איך מהני הפרשתו בהיותו עכו"ם קודם שבא לכלל חיוב והא קרבן שהפריש קודם שנתחייב בו א"י להתכפר בו כגון יולדת שהפרישה קרבנותיה קודם לידה אינו כלום ולפ"ז פסח שאני אף שהוא קרבן חובה א"צ הפרשה לחובתו א"כ אם היתה ההפרשה אף קודם שהיה שייך בדין פסח ג"כ מהני:

הנה דעת רש"י ז"ל בפסחים (צ"ו ע"ב) דתמורת פסח ראויה לפסח ויכול להתכפר בה ובשאר קרבנות חובה נראה דא"י להתכפר בתמורה דבכריתות כ"ז גבי ולד תודה ותמורתה דאין טעונין לחם שלח ר"ח משמיה דר"י ל"ש אלא לאחר כפרה דולד אינו טעון לחם אבל קודם כפרה טעון לחם אלמא קסבר אדם מתכפר בשבח הקדש ונראה מזה דבתמורה ל"ש לפני כפרה ול"ש לאחר כפרה אינה טעונה לחם דא"י להתכפר בה וכן מוכח להדיא מההיא דמנחות פ' בתודה שנתערבה בתמורתה ומתה אחת מהן אמרינן דחברתה אי"ל תקנה לקרוב לחם בהדה דילמא תמורה היא כו' ומוכח דאין אדם מתכפר בתמורה דאי מתכפר בה הרי טעונה לחם ונראה הטעם דפסח שאני דאפשר להתכפר בתמורה הוא משום דזה דבשאר חובות א"א להתכפר בתמורה הטעם דמחוסר בתמורה הפרשה לחובתו אבל בפסח דלא בעינן הפרשה לחובתו יכול להתכפר בתמורה, והנה בכריתות כ"ח אמרינן המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר לר"ש הוא עצמו יקרב פסח דס"ל בע"ח אין נדחין ופי' בשמ"ק שם בשם מהר"ם ז"ל דמיירי בנתעברה לאחר הפרשה וכן מוכח מדברי התוס' זבחים י"ב שהקשו אדפריך מר"ש לסיועיה מרבנן דהוא עצמו אינו קרב פסח דבע"ח נדחין ותי' די"ל דטעמייהו דרבנן אינו משום דבע"ח נדחין אלא דס"ל כמ"ד בתמורה דלמקום שהמותר הולך הולד הולך כו' אלמא דמיירי בנתעברה אח"כ] וקשה לשמואל דס"ל במנחות פ' בולד תודה דאין אדם מתכפר בשבח הקדש א"כ נהי דס"ל לר"ש בע"ח אין נדחין מ"מ איך מתכפר בהולד לפסח הא אין אדם מתכפר בשבח הקדש ולפ"ז אתי שפיר דטעמא דמ"ד אין אדם מתכפר בשבח הקדש כגון שהוקר אח"כ או בולד אמרינן בכריתות כ"ז משום דלא אפרשיה והיינו דליכא הפרשה לחובתו אבל בפסח דלא בעינן זה לכ"ע מתכפר בשבח הקדש, והנה למ"ד דמתכפר בשבח הקדש

כגון בולד ומ"מ בתמורה לכ"ע אין מתכפרין נראה דס"ל דולד כיון דמכח מה שהפריש חשיב כמו אפרשיה וכן ביוקרא אבל בתמורה חשיב לכ"ע לא אפרשיה:

והנה הת"י יומא נ"א כתבו דתמורת הפסח קריבה פסח אך אינו יוצא ידי חובתו ופליג על רש"י ז"ל דיכול להתכפר בהתמורה וכתבו הטעם לפי שדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ע"ש היינו דבעינן הפרשה לחובתו וס"ל דאף דפסח כן, והנה בעיקר מה דתמורה לא חשוב הפרשה לחובתו יש לעיין מההיא דתמורה כ' דאמרינן שם בולד תמורת אשם ל"ש אלא לאחר כפרה אבל לפני כפרה הוא עצמו יקרב אשם אמר רבא ב' תשובות בדבר חדא דאין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה ועוד הא תני ר"ח כו' דולד שני אינו קרב ע"ש ואמאי לא חשיב ג' תשובות דבתמורה מחוסר הפרשה לחובתו וכ"ש ולד תמורה וצ"ע:

ובעיקר אי פסח טעון הפרשה לחובתו נראה דתלוי בפלוגתא בהירושלמי פסחים פ"ח ה"ד דרב הונא ס"ל דמה שממנה אח"כ אחרים על פסחו הוא משום דבשעת הפרשה אפרשיה לכל מי שיתמנה עליו אח"כ וזעירי סבר התם דהמינוי הוא אח"כ א"נ לר"ה בממנה אחרים על פסחו איכא הפרשה לחובתו דהמינוי הוא למפרע אבל לזעירי דהמינוי הוא אח"כ ע"כ א"צ הפרשה לחובתו, והנה בירושלמי שם מייתינן ראיה לזעירי דהמינוי הוא אח"כ מההיא דלר"י בעינן שישאר על הפסח אחד מבני חבורה הראשונה ואי המינוי חל למפרע א"כ הכל כבני חבורה הראשונה וכן מההיא דנמנו וחזרו ונמנו אם אין לכולן כזית דהראשונים יצאו והשניים לא יצאו ולר"ה כולן שוין ע"ש [ולר"ה דס"ל דהמינוי חל למפרע ואף אם לא נשתיירו מבני חבורה הראשונה ג"כ מהני לר"ה משום דההחבורה השניה חשיב חבורה הראשונה שההפרשה היתה מתחילה גם עליהן כדאמרינן בירושלמי יש לעיין איך יכול להפריש פסח על חברו שלא מדעתו הא אמרינן בנדרים ל"ו הפריש פסח על חברו לא עשה ולא כלום וצ"ל כיון דנתמנה אח"כ וגלי דעתיה דניחא ליה אמרינן מדניחא ליה השתא למפרע נמי ניחא ליה אך לכאורה זה תלוי בפלוגתא דאביי ורבא ביאוש שלא מדעת אי מהני מה דניחא ליה אח"כ למפרע וכדאמרינן שם בהתורם שלא מדעת כו']:

אמרינן בפסחים פ"ח דאין נמנין על ב' פסחים כאחד היינו לאכול מאיזה שירצה ובירושלמי אמרינן דהנמנה על ב' פסחים אוכל מזה שנשחט ראשון, והנה אמרינן (צ"ח ע"ב) חבורה שאבד פסחה כו' והלך ומצא ושחט והם לקחו ושחטו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלין עמו משלו ואם שלהם נשחט ראשון הם אוכלין משלהם והוא אוכל משלו ואם אינו ידוע איזה מהם נשחט ראשון או ששחטו שניהם כאחד הוא אוכל משלו והם אין אוכלין עמו ושלהם יוצא לבית השריפה ופטורין מלעשות פסח שני

וכתב המהרש"א ז"ל בנשחטו שניהם כאחד הטעם לפי שא"א לצמצם ושמא שלו נשחט ראשון וא"א להם לאכול משלהם תדע דאי נימא דאפשר לצמצם שנשחטו כאחד היאך יוצאין בפסח זה והרי אין נמנין על ב' פסחים כאחד ע"ש, והנה במעילה ז' על הא דאמר ר"ע במפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה כו' כשם שדמה פוטר את בשרה כן הוא פוטר את בשר חברתה אמרינן בגמרא כי אמר ר"ע בב"א אבל בזא"ז ל"א וכתבו התוס' שם אלא ששחט שניהם בב"א יש להסתפק אם ר"ל בסכין ארוכה או אפילו בזא"ז קרי ליה בב"א כגון שחט זא"ז וקיבל בזא"ז קודם שיזרוק ע"ש ורש"י ז"ל כתב שם אלא ששחט שניהם בב"א כגון ששחטום ב' כהנים כאחת אבל בזא"ז לא אמר ר"ע משום דבשעה ששחט הראשונה מיד נעשית השניה מותר חטאת כו' דס"ל לרש"י ז"ל כהאי לישנא בתוס' דבעינן דוקא שחיטה בב"א אבל שחט בזא"ז כיון ששחט הראשון נעשה השני מותר חטאת אך יש לעיין הא א"א לצמצם שישחטו שניהם בב"א וכמ"ש המהרש"א ז"ל א"כ אחד מהם מותר חטאת, והנה התוס' שכתבו דמיירי ששחט בסכין ארוכה נראה דכוונו בזה להא דא"א לצמצם ולפיכך כתבו ששחט שניהם בסכין ארוכה ולא כתבו ששחטום ב' כהנים כאחד דבסכין ארוכה ל"ש א"א לצמצם דזה שייך רק על ב' מעשים דא"א לכוין שיהיו שניהם כאחת אבל בשוחט שניהם בסכין ארוכה ע"י מעשה אחד ל"ש א"א לצמצם אבל רש"י ז"ל שפ' ששחטום ב' כהנים כאחד יש לעיין הא א"א לצמצם והתם אמרינן אליבא דר"ע ור"ע ס"ל בבכורות גבי ילדה שני זכרים דא"א לצמצם ע"ש וצ"ע:

ובעיקר מ"ש המהרש"א ז"ל דאי היה אפשר לצמצם שנשחטו שניהם כאחד לא היו פטורין מפסח שני דאין נמנין על ב' פסחים כאחד יש לעיין הא זה דאין נמנין על ב' פסחים כאחד הוא ע"מ לאכול אח"כ מאיזה שירצה ולומר איגלאי מילתא למפרע שיצא בו בשעת שחיטה ומשום דאין ברירה כדאמרינן (פ"ח ע"ב) א"כ זה אינו דין בפסח דאין נמנין על ב' פסחים כאחד רק כמו בכל התורה דאין ברירה אבל מנ"ל בנמנה על ב' פסחים ושחטו שניהם כאחד דאינו יוצא כלל, ונראה הטעם דאינו יוצא דהנה התוס' כתבו שם על הא דאמרינן דפטורין מפסח שני ואע"ג דאין ראוין לאכילה דל"ד להא דאמר לעיל שכח לפני זריקה חייבין לעשות פסח שני עכ"ל ע"ש וכתב הצל"ח הנה התוס' לא ביארו הטעם מדוע ל"ד ואמנם הדבר פשוט דשם גבי שכח לפני זריקה שני הפסחים יוצאין לבית השריפה אבל כאן אף שהן אינן אוכלין עכ"פ הוא אוכל משלו והרי הפסח כשר וכיון שהפסח כשר א"כ אם שלו נשחט ראשון והם יוצאין בשלו אלא שמספק אינן יכולין לאכול לכך פטורין מפסח שני כיון שהפסח כשר הוא שהרי י"ל

אוכלין שהוא אוכל ממנו ע"ש אך זה דוקא אם אינו ראוי לאכול רק משום ספק אז כיון שהפסח י"ל אוכלין אחרים וכשר אף הן יוצאין ידי חובתן כמ"ש הצל"ח אבל בנשחטו שניהם כאחד אי נימא דאפשר לצמצם ומ"מ אין ראוין לאכילה דהא קתני במתני' הם אין אוכלין משלו ושלהן יוצא לבית השריפה כיון דזה דא"י לאכול ע"כ אין זה משום ספק דהא אפשר לצמצם א"כ אמאי פטורין מפסח שני הא כל שאינו ראוי לאכילה אינו יוצא בו וע"כ משום דא"א לצמצם הוא וא"י איזה מהם נשחט ראשון ומש"ה א"י לאכול וכיון שאיסור אכילתן משום ספק פטורין מלעשות פסח שני:

ובעיקר חילוק הצל"ח דהיכא שאינו ראוי לאכול רק מספק תלוי אם י"ל אוכלין אחרים להפסח כיון שהפסח נאכל וכשר אף הן יוצאין בו ואם אי"ל אוכלין אחרים פסול יש לעיין מההיא (פ"ח ע"ב) ד"ה שנתערבו עורות פסחיהן ונמצא יבלת באחד מהם ואמרינן דאי"ל תקנה לעשות פסח שני ניתי כל חד פסח קא מייתי חולין לעזרה כו' ליתו כולהו חד פסח כו' ניתו חד כהן דלא עביד פסח כו' ע"ש וקשה אמאי אי"ל תקנה ליתו כל אחד מהם חד דלא עביד פסח ויעשה פסח והספיקות לא יאכלו מהם שא"א להם לאכול מספק שמא כבר יצאו ופסח אינו נאכל רק למנויו ומ"מ יצאו ידי חובתן כיון דזה דא"י לאכול הוא רק מטעם ספק והפסח עצמו י"ל אוכלין שהרי נאכל לזה האחר שהצטרף עמו ונראה דטעמו של הצל"ח הוא דכל היכא שאינו ראוי לאכול רק משום ספק כגון ההיא דחבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט דהתם אין כאן חסרון בהבעלים כלל דהבעלים חשיבי גברא דחזי לאכילה שאם לא ישחוט זה הפסח או לא יזרוק את דמו הרי ראוין הבעלים להתכפר באחר ויאכל ממנו וכן בשכח רבו לפני זריקה הרי הגברא ראוי לאכילת פסח שאם לא יזרוק דמו ויביא אחר הרי הבעלים ראוין לפסח ולאכול ממנו ורק מפסח זה אין ראוין לאכילה אין זה חסרון בהבעלים כ"א בהפסח שהפסח אי"ל אוכלין וזהו פסול בפסח אבל היכא שי"ל אוכלין להפסח שיש עליו מינוי אחר הפסח אינו פסול ויוצא בו ג"כ דליכא חסרון לא בבעלים ולא בפסח וז"ש הצל"ח דאין ראוין לאכול אלא משום ספק הוא משום דלא משכחת לה שיהו הבעלים ראוין לפסח והפסח יהיה לו אוכלין ולא יהיו הבעלים ראוין לאכול ממנו אלא בספק אם נמנה עליו אם לא אך כל זה הוא רק בפסח ראשון אבל בההיא דה' שנתערבו עורות פסחיהן דמיירי לענין פסח שני והספק על כל אחד אם כבר יצא בפסח ראשון אף דזה שאינו ראוי לאכילה הוא מדין ספק מ"מ כשם שאינו ראוי לאכול מפסח זה משום ספק ה"נ אינו ראוי לאכול משום פסח כיון דהספק אם כבר יצא בפסח א"כ מיקרי גברא דלא חזי לאכילה אף משום ספק ולא מהני מה שהפסח נאכל לאחר, אך עדיין יש לעיין מההיא

(ע"ח ע"ב) נמנו עליו חבורה אחת וחזרו ונמנו עליו חבורה אחרת ראשונים שי"ל כזית אוכלין ופטורים מלעשות פסח שני אחרונים שאי"ל כזית אין אוכלין וחייבין בפסח שני ר"נ אומר אלו ואלו פטורין מלעשות פסח שני שכבר נזרק הדם דס"ל דבעינן רק גברא דחזי לאכילה ע"ש ויש לעיין לרבנן אמאי האחרונים לא יצאו וחייבין בפסח שני דהא הכא גברא חזי לאכילה והפסח ג"כ י"ל אוכלין אחרים דהיינו חבורה הראשונה שי"ל כזית ומוכח דלא סגי בזה דלרבנן דבעינן שיהא הפסח ראוי לאכילה בעינן שיהא פסח זה ראוי לאכילה להאי גברא א"כ בחבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט כו' נהי דמשום ספק חשיב גברא ראוי לאכילה וגם הפסח י"ל אוכלין אחרים מ"מ איך יצאו הרי הפסח אינו ראוי לאכילה להאי גברא ואם נחלק בין ספק לודאי דמשום ספק מקרי ראוי לאכילה היכא דהפסח כשר תקשה מההיא דה' דנתערבו עורות פסחיהן אמאי אין תקנה הא הוי רק ספק ומה שאינו ראוי לאכילת פסח אחר לא מעלה ולא מוריד כיון דצריך שיהא ראוי לאכילת פסח זה ובספק מקרי ראוי לאכילה וצ"ע:

הקשה שם הצל"ח על הרמב"ם ז"ל שכתב פ"ג מהל' ק"פ אבד להם פסחם ואבד לו פסחו ואמר להן צאו ובקשו ושחטו עלי וא"ל צא ובקש ושחוט עלינו כו' ואם אינו ידוע איזה נשחט ראשון או ששחטו שניהם כאחד שניהם יצאו לבית השריפה ופטורין מלעשות פסח שני והקשה אמאי פטורין מפסח שני הרי הכא ליכא אוכלין אחרים להפסק שהרי שניהם יוצאין לבית השריפה ואמאי יוצאין מהם ומ"ש משכח רבו מה שאמר לו דחייב בפסח שני ע"ש, ונראה דטעמו של הרמב"ם ז"ל דהכא שהיה שם ב' פסחים ואח"כ נתכפרו כולן באחד מהם היינו באותו שנשחט ראשון א"כ השני הוא מותר הפסח דקרב שלמים א"כ אח"כ כששחטו השני אף ששחטו לשם פסח אינו נפסל דהא הרמב"ם ז"ל פסק בפי"ח מעה"ק השוחט את הפסח בחוץ בין לשמו בין שלא לשמו חייב שהפסח בשאר ימות השנה שלמים הוא ע"ש דס"ל פסח לא בעי עקירה והצל"ח כתב בשיטת הרמב"ם ז"ל דאף קודם זמנו לא בעי עקירה והכא אף כששוחטו בזמנו מ"מ כיון דנתכפרו הבעלים באחר והוא מותר הפסח אף בזמנו הוא שלמים כדאמרינן בשלהי פ' אלו דברים וכל פסולו הוא רק משום שנשחט לאחר תמיד של בין הערבים כדאמרינן בשלהי פ' א"ד שם א"כ באינו ידוע איזה נשחט ראשון דזה דאינן ראוין לאכילה הוא משום דאחד מהם שלמים שנשחט אחר תמיד של בין הערבים דפסול הוא ואינו ידוע איזהו ומש"ה שניהם אין ראוין לאכילה אך זה הפסול שנשחט אחר תמיד של בין הערבים הוא רק פסול דרבנן כמה שהוכיחו התוס' ביומא ובמנחות א"כ מדאורייתא הוא ראוי לאכילה דאחד מהם הוא פסח ואחד שלמים כשר וכל היכא דמניעת האכילה הוא רק מדרבנן

יוצא בו כמ"ש התוס' פסחים (צ"ג ע"ב) ד"ה ר"י גבי דרך רחוקה כל שא"י ליכנס בשעת אכילה דאליבא דר"ע קיימינן דס"ל תחומין דאורייתא וא"י לכנוס בשעת אכילה משום איסור תחומין ע"ש הא אי תחומין דרבנן אפשר לשחוט עליו דמקרי ראוי לאכילה וכן (ס"ב ע"ב) ד"ה כי כתבו בפסח שהוא פסול רק מדרבנן כגון ששחטו לזרוק דמו לערלים דהואיל ובעי מתקן נפשיה הוא רק מדרבנן אם יזרוק הדם יוצא מדאורייתא וא"י להביא פסח אחר משום חולין בעזרה ע"ש ואף שהפסח אינו ראוי לאכילה משום פסול דרבנן יוצא בו מדאורייתא ואינו ראוי להביא פסח אחר משום חולין בעזרה וא"כ ה"נ בנתערב בו שלמים שנשחטו לאחר תמיד של בין הערבים כיון דזה דאינו ראוי לאכילה הוא רק מדרבנן יוצא מדאורייתא וא"י להביא פסח אחר משום חולין בעזרה ומש"ה פטורין מפסח שני אך בההיא דשכח רבו מה שאמר לו דאמרינן דחייב בפסח שני התם מה שאינו נאכל הוא משום דהוי פסח שלא למנויו שהוא איסור דאורייתא וכיון דאינו ראוי לאכילה מדאורייתא חייב בפסח שני:

אך יש לעיין על הרמב"ם ז"ל מהירושלמי קידושין פ"ב ה"ו דאמרינן שם במפריש ב' חטאות והקריבן כאחת דאסורין באכילה משום דאחד מהם מותר חטאת ובפסח אם הפריש ב' פסחים והקריבן כאחת לא כיפר כיון דאין ראוין לאכילה ודלא כר"נ דלא בעינן פסח הראוי לאכילה ע"ש הא זהו ממש דלא כהרמב"ם ז"ל דה"נ באבד להם פסחם ואבד לו פסחו כו' הרי הפרישו ב' פסחים ושחטום שניהם כאחד וכתב הרמב"ם ז"ל דפטורין מפסח שני ובירושלמי אמרינן דלא כיפר היינו דמחויבין בפסח שני ומשום דלא חזי לאכילה וצ"ע:

ב

הקשו התוס' פסחים (ס"ב ע"א) ד"ה כי גבי שחטו למולים שיתכפרו בו ערלים דאמרינן הואיל ובעי מתקן נפשיה ואע"ג דר"ח לי"ל הואיל הנ"מ לקולא אבל לחומרא אי"ל כו' כיון דמחלקינן בין לקולא בין לחומרא א"כ אין הפסול רק מדרבנן ואיך מתחייב בפסח אחר ומביא חולין בעזרה ותי' דאינו זורק את הדם וא"כ אינו יוצא בו ומותר לצאת באחר והביאו לזה מפ' כ"צ גבי נטמא הבשר והחלב קיים דלא יזרוק הדם ואמר רב אם זרק הורצה דס"ל כר"נ דאכילה לא מעכבא ומ"מ מותר שלא לזרוק הדם ולהביא פסח אחר ע"ש, והנה בההיא דפ' כ"צ יש לעיין דהא א"י לשפוך הדם תכף דהא הקרבן כשר דאם זרק הורצה ואסור לשפוך הדם בלא עיבוד צורה כמ"ש רש"י ז"ל בזבחים פ"ב גבי הנתנים בפנים שנתערבו בנתנים בחוץ דצריך להמתין להם עד שקיעת החמה ויפסלו מאליהן וישפכו לאמה ע"ש אבל בלא עיבוד צורה א"א לשפכם וכיון דאינו שופך את הדם אלא

שאינו זורק ממנו איך יכול להתכפר באחר הא יש שם דם הראוי לזריקה ואמרינן דנמנין ומושכין ידיהם עד שישחט הא לאחר שחיטה א"י למשוך את ידו ולהתכפר באחר וכן בשחטו למולים להתכפר בו ערלים כיון דמדאורייתא הקרבן כשר ואי"ל לשפוך הדם דפסול דרבנן טעון עיבוד צורה וכיון דמדאורייתא איכא פסח כשר איך יכול מדאורייתא להתכפר באחר אחר שחיטה של זה הא אין מושכין ידיהם אחר שחיטה וצ"ע:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ד מהל' ק"פ ה"ב בשר הפסח שנטמא אבל לא נודע עד שנזרק הדם הורצה שהציץ מרצה על שגגת הבשר שנטמא והקשה הלח"מ הא אין ציץ מרצה על אכילות לענין שיהא מותר באכילה וכיון דהרמב"ם ז"ל פסק דלא כר"נ ובעינן שיהא הפסח ראוי לאכילה א"כ מאי מהני ריצוי ציץ ע"ש ויש לעיין מה קשיא ליה כאן יותר מבטומאת התהום שהציץ מרצה עליו והא ודאי אין ריצוי ציץ מהני בטומאת התהום לאכילה ובערב אינו ראוי לאכילת פסח ואיך יצא ידי הפסח הא לכ"ע בעינן גברא דחזי לאכילה וע"כ נהי דהפסח אינו ראוי לאכילה מ"מ כיון דזה דאינו ראוי לאכילה הוא משום טומאת התהום דהציץ מרצה עליו מרצה ג"כ על הפסול שאינו ראוי לאכילה הבא מחמתו דהציץ מרצה על כל הפסולים המסתעפים מן הטומאה שהציץ מרצה עליו וה"נ בטומאת בשר כיון דהציץ מרצה על טומאת הבשר מרצה ג"כ על הפסול שאינו ראוי לאכילה הבא מחמת טומאת הבשר:

אמרינן פ"ט גבי ה' שנתערבו עורות פסחיהן ונמצא יבלת באחד מהם דפטורין מלעשות פסח שני משום דאי אפשר כו' דליתי כולן חד פסח נמצא פסח נאכל שלא למנויו ע"ש היינו דהחסרון באכילה שאי אפשר לאוכלו וכיון דאין ראוין לאכילה א"כ זה דחייב בפסח לא מצי נפיק ביה דאינו ראוי לאכילה, והנה הרמב"ם ז"ל פ"ג ה"ח כתב דמש"ה א"א להם לימנות על פסח אחד משום דנמצא נשחט שלא למחויב וזה כמו שנשחט שלא למנויו ע"ש היינו דהחסרון בהשחיטה דהפסח נפסל שנשחט שלא למנויו ויש לעיין הא יש שם ג"כ אחד דחייב בפסח א"כ הוי למנויו ושלא למנויו דכשר, ונראה לומר לפי מה דאמרינן (ס' ע"ב) גבי שחטו לשמו ושלא לשמו בשאר ימות השנה דכשר דהא סתמא לשמו קאי ואפ"ה כי שחיט שלא לשמו אתי שלא לשמו ומפיק מידי לשמו כו' ומקשינן דילמא שאני היכא דאמר מהיכא דלא אמר דהא לאוכליו ושלא לאוכליו כשר וכל היכא ששחט שלא לאוכליו לחודא פסול ואמאי הא סתמא לאוכליו קאי כו' ואמרינן מידי איריא בשלמא התם כ"כ דלא עקר ליה בשחיטה סתמא ודאי לשמו קאי אלא הכא סתמא לאוכליו קאי דילמא מימשכי הני ואתו הני דנמנין ומושכין ידיהם עד שישחט והקשו בתוס' מה לנו אי לא קאי להני אוכלין מ"מ סתמא לאוכלין קאי או להני או לאחריני

ואפ"ה שלא לאוכליו מפיק מלאוכליו ותי' דכששוחט לאוכליו ושלא לאוכליו אינו כשר אלא ע"י אותם אוכלין ששחט וחישב עליהן וסתמא לאו לאלו אוכלין והרי כאילו לא קאי לאוכליו ע"ש ואע"ג דבשעת שחיטה כבר נקבעו האוכלין דאין יכולים עוד להמשך וכיון דודאי איכא אוכלין על הפסח או אלו שנמנו מתחילה או אלו שנמנו אח"כ וכששוחט סתמא לאוכליו קאי היינו דסתמא הוא קאי לאותן האוכלין המנוין בשעת שחיטה ואמאי פסול ומוכח מזה דהיכא שאמר שלא לאוכליו ורק לאוכליו מפיק משלא לאוכליו צריך השוחט לדעת בשעת שחיטה מי הן האוכלין וליחדן אבל כששוחט לאוכליו בכ"מ שהם אין מחשבה כזו מפקעת משלא לאוכליו וכיון דנמנין ומושכין עד שישחט א"כ אין השוחט יודע מי הן האוכלין וה"ה בלמנויו ושלא למנויו דכשר ושלא למנויו פסול ואע"ג דסתמא למנויו קאי וא"כ ה"נ בה' שנתערבו עורות פסחיהן ונמנו אח"כ על פסח אחד שכתב הרמב"ם ז"ל דפסול משום שנשחט שלא למנויו דס"ל להרמב"ם ז"ל דשוחט הוא לכל בני החבורה אין להקשות הא יש שם בהחבורה חד דלא נפיק וחייב בפסח והוי למנויו ושלא למנויו כיון דאין השוחט יודע איזה הוא המנוי שהרי ספק על כולם ואף שיודע שיש שם מנוי אחד ושוחט גם עבורו כיון דאינו יודע איזהו אין זה מפיק משלא למנויו דהא לר"י דס"ל דבעינן שישאר על הפסח אחד מבני חבורה הראשונה א"כ יודע השוחט שודאי יש שם אחד מחבורה הראשונה א"כ סתמא עומד לאחד מבני חבורה הראשונה ומ"מ אין זה מפיק משלא לאוכליו כיון שאינו מבורר להשוחט איזה מבני חבורה הראשונה הוא המנוי אי אפשר זה להפקיע ממחשבת שלא לאוכליו וה"נ כן:

ג

הוכיחו התוס' מכמה מקומות דשלמי פסח נאכלין ליום ולילה ויש לחקור אי שלמי פסח הוא מין קרבן בפ"ע הנאכל ליום ולילה וכמו שלמי נזיר דנאכלין ליום ולילה או הוי כשאר שלמים וזה דנאכלין ליום ולילה הוא רק משום דמתחילה כשהיה הפסח היה דינו להאכל ליום ולילה נשאר בו זה הדין אף כשנעשה שלמים דזמן אכילתו אינו משתנה מתחילת הקדשו אף כשמשתנה לקרבן אחר ונ"מ למותר הפסח שהומם וחיללו על אחר אם זה האחרון נאכל ליום ולילה אם נאמר דשלמי פסח הוא מין שלמים בפ"ע כמו שלמי נזיר א"כ החילול כמוהו אבל אי נימא שהוא כשאר שלמים רק כיון שהיה קודם פסח נשאר בו זה הדין דנאכל ליום ולילה א"כ החילול שלא היה עליו זה הדין נאכל לב' ימים כשאר שלמים דע"י חילול חל על השני רק שם הקרבן של הראשון אבל דיניו הפרטים של הראשון אינו חל על השני וכמו מפריש נקבה לפסחו דאינה קריבה שלמים משום דיחוי ותרעה כו' ויקחו בדמיה שלמים והשני קרב שלמים ואף שהראשון

היה עליו דיחוי השני אף שהוא בא מחמת חילול הראשון אינו חל עליו זה הדין דרק שם הקרבן חל על השני מכח הראשון אבל לא דיניו הפרטים שאינו יוצא משם הקרבן שלו וה"נ דמה שנאכל ליום ולילה הוא שיריים משם פסח שהיה עליו קודם ואינו משם הקרבן שיש עליו עתה אין זה חל על השני ונראה דבזה פליגי תוס' והראב"ד ז"ל דאמרינן בקידושין גבי בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר כו' זכרים עולות נקבות זבחים שלמים ומקשינן זכרים עולות ודילמא שלמים ומוקמינן בבא לחוב בדמיהן דממתין לה עד שתומם ומייתי ב' בהמות כו' ומקשינן ודילמא תודה דמייתי נמי תודה והקשו בתוס' ל"ל לאתויי תודה יתנה בשלמים עצמו דאם היא תודה תהוי תודה דהא האי תנא ע"כ ס"ל מביאין קדשים לבית הפסול דהא מקשינן בגמרא לקמן ודילמא פסח ומתרצינן שלא בזמנו שלמים הוא וקא מייתי שלמים והא מותר פסח נאכל ליום ולילה ושלמים נאכלין לב' ימים א"כ ע"כ ס"ל דמביאין קדשים לבית הפסול, והנה הריטב"א ז"ל הביא בשם הראב"ד ז"ל דמש"ה א"י להתנות על השלמים בתודה משום דאין מביאין קדשים לבית הפסול והקשה עליו א"כ איך מתנה מותר הפסח בשלמים ע"ש ונראה דבהא פליגי דלהראב"ד ז"ל נהי דמותר פסח נאכל ליום ולילה משום דתחילת הקדשו היה פסח אבל הכא דממתין עד שיומם ומחללו על אחר אותו החילול הוי כשאר שלמים דנאכלין לב' ימים ולילה אך התוס' ס"ל דשלמים הבאין מחמת פסח הוא מין שלמים בפ"ע הנאכל ליום ולילה כמו שלמי נזיר א"כ ה"נ חילופיהן:

והנה בתמורת מותר הפסח יש לדון אי נאכלת ליום ולילה דאשכחן דחל על התמורה אף דיניו הפרטים של הזבח דהא כשאין הפסח קרב משום דיחוי גם תמורתו אינה קריבה כדאמרינן בפסחים משום דמכח קדושה דחויה קאתיא א"כ אפשר דבהדין דנאכל ליום ולילה הוא ג"כ כמו הזבח אך יש לדון כיון דזה דנאכל ליום ולילה הוא משום שנשאר בו דיני פסח וכעין זה כתב הצל"ח להרמב"ם ז"ל דס"ל דפסח לא בעי עקירה כלל אף קודם זמנו ופסק ג"כ דפסח שלא בזמנו ששחטו בשינוי בעלים פסול ואף שהוא שלמים בלא עקירה וכתב דס"ל להרמב"ם ז"ל דמותר הפסח אף שהוא שלמים אכתי נשארו בו דיני פסח להפסל בשינוי בעלים ע"ש א"כ אי מה שהוא נאכל ליום ולילה הוא שיריים מקדושת פסח שהיה עליו קודם א"כ לא חל זה על התמורה שהרי המיר בקדושת שלמים שבו ולא בקדושת פסח דקדושת פסח אף שנשאר איזה דינים ממנה ל"ש תמורה כיון דאין כאן קדושת פסח גמורה:

הקשה השעה"מ על ההיא דה' שנתערבו עורות פסחיהן דאמרינן ונטרחו וניתו מותר הפסח הא אכתי ממעט באכילתן דפסח אסור בשבירת העצם א"כ מוח שבעצמות הולך

לאיבוד ובשלמים מותר, והנה עוד יש להקשות דהפסח אינו נאכל אלא למנויו א"כ ממעט באכילת שלמים והנה הצל"ח כתב לדעת הרמב"ם ז"ל דמותר הפסח נאכל לב' ימים ולילה כשאר שלמים שלא נמצא בדברי הרמב"ם ז"ל שום רמז דמותר הפסח שאני משאר שלמים וגם כתב הרמב"ם ז"ל דפסח שנתערב בשלמים יקרבו והיינו לאחה"פ שזה נעשה מותר הפסח והוי ג"כ שלמים ולא אמרינן ירעו אלמא דס"ל דזמן אכילתן שוה והקשה עליו מההיא דה' שנתערבו עורות פסחיהן דאמרינן ונטרחו וניתו מותר הפסח אלמא דאין זה מביאין קדשים לבית הפסול כי מתנה בפסח ומוכח דמותר הפסח נאכל ליום ולילה ע"ש ונראה לומר דמותר פסח היינו שנשאר אחר הפסח כ"ז שלא הקריבו שלא בזמנו עדיין שם פסח עליו וכדאמרינן במתניתא ביומא ס"ו דפסח שלא קרב בראשון יקרב בשני והיינו דימכר למי שמחויב פסח שני כמ"ש רש"י ז"ל שם ורק אי קרב לשנה הבאה פליגי שם ולמאן דס"ל לא קרבו לשנה הבאה זהו ג"כ רק מדרבנן משום תקלה ע"ש א"כ נעשה שלמים רק בשעת שחיטה כששוחטו שלא בזמנו כיון דאינו ראוי עוד לפסח נעשה שלמים ופלוגתא דאמוראי אי בעי עקירה או לא היינו אי מה ששוחטו שלא בזמנו לחוד עוקרו לשלמים או בעי נמי עקירה ע"י מחשבה אבל קודם שחיטה הוא פסח כדמוכח מההיא דיומא א"כ ל"ש בזה אין מביאין קדשים לבית הפסול דזה דוקא אי ממעט באכילתו ממה שהיה קודם אבל הכא לא איקבע עליו מעולם אכילה יתרה דקודם שחיטה היה פסח והיה דינו להאכל בכל דיני פסח ואף עתה כשמתנה עליו בפסח והוי ספק פסח ספק שלמים ג"כ נאכל כחמור היינו כפסח א"כ מעולם לא יצא שעה אחת שהיתה לו אכילה יתרה וכה"ג אין זה מיעוט בזמן אכילתו:

הביא השעה"מ בשם בעל קרבן חגיגה שהקשה בההיא דה' שנתערבו עורות פסחיהן כו' דאמרינן דאי"ל תקנה בפסח שני דלא מצי לאתנויי בשלמים משום מתן דמים שלהם דפסח בשפיכה ושלמים בזריקה ואף דכל הנתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא לכתחילה לא והתוס' הקשו שם הא כדי לפטור מכרת אמאי לא עבדינן בשפיכה ותי' משום דרובן יעשו שלא כהוגן והקשה בעל ק"ח דיקרבו כולן כדין שלמים היינו במתן ד' ובזריקה ויעשו רובן כהוגן והקשה עליו השעה"מ הא אמרינן רק דהנתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא אבל הנתנין בשפיכה שנתנן בזריקה לא יצא ע"ש ונראה דמ"מ קושית הק"ח שפיר דלמ"ד מקום עולה מקום שיריים דפלוגתא דאמוראי היא בזבחים לדידיה קשה אמאי אי"ל תקנה בפסח שני יקריבו כולן כדין שלמים היינו שיתן מתן ד' בזריקה ואח"כ שפיכת שיריים ליסוד וכיון דאין הזריקה כשרה לפסח א"כ השפיכת שיריים יעלה לפסח דהא שפיכת שיריים היא ג"כ בשפיכה ומקום עולה מקום שיריים ויוצא

ידי פסח דמה פסול הוא בפסח מה שקודם השפיכה זרק דם על המזבח כיון דלא מהני לפסח הוי כנשפך מקצת דם על הרצפה דלא נפסל משום זה וכמה שהקשו התוס' זבחים (ס"ו ע"ב) גבי עולת העוף שעשאה כמעשה חטאת העוף אמאי פסולה כיון דעשה אח"כ מצוי יעלה זה לעולת העוף ומה שהיזה קודם הוי כנשפך מקצת דם על הרצפה דאינו נפסל וכתבו שם דא"א לומר משום דכיון דהגיע הדם למזבח נתכפר וא"א עוד להתיר בשר באכילה דזה דשלא במקומו כמקומו הוא רק בשלא שינה את מעשיו ע"ש וה"נ ששינה בעשייתן ועשה זריקה דלא מהני בפסח הוי רק כנשפך על הרצפה ויכול אח"כ להתכפר בשפיכת שיריים ויהיה הפסח כשר:

ובעיקר מה דאמרינן ביומא דפסח שלא קרב בראשון יקרב בשני היינו דימכר לחייבי פסח שני יש לעיין מזה עמ"ש התוס' פסחים גבי ה' שנתערבו עורות פסחיהן דאמרינן ונטרחו וניתו מותר הפסח והקשו בתוס' למ"ד פסח לא בעי עקירה הא שלמים לשם פסח קשחיט ותי' כיון דאיכא אינש דצריך ליה לכ"ע בעי עקירה כדאמרינן בשנדחו הבעלים לפסח שני דצריך עקירה ע"ש היינו כיון דאיכא אינש דצריך דוקא מותר הפסח כההיא דהתם דא"א להביא רק מותר הפסח אבל זה דלעולם איכא אינש בעולם שנדחה לפסח שני וצריך לו לא מהני דהא בעינן דוקא שנדחו הבעלים לפסח שני כיון דמי שנדחה לפסח שני א"צ דוקא לזה הפסח, עוד כתבו בתוס' שם דאי מותר הפסח איירי במעות אתי שפיר ע"ש וקשה טובא מההיא דיומא דהתם לא איירי במעות דמסקינן שם וכן המעות ע"ש והתם נמי ליכא מי שיצטרך למותר פסח ומ"מ אמרינן דאם לא קרב בראשון יקרב בשני דימכר למי שחייב פסח שני וא"כ תקשה למ"ד פסח לא בעי עקירה א"כ שלמים לשם פסח קשחיט ומוכח דאפילו אי לא בעי עקירה הוא רק בשחיטה נעשה שלמים כששוחטו שלא בזמן פסח אבל קודם שחיטה שם פסח עליו לכ"ע ואם שוחטו אח"כ בזמנו לשם פסח כשר:

ד

אמרינן אימתי מביא חגיגה עמו בזמן שבא בחול בטהרה כו' בא בשבת ובטומאה כו' אינו מביא חגיגה עמו כתב שם הצל"ח למ"ד אין שוחטין וזורקין ע"ט שרץ וכן על ט"מ בז' שלו וכל שיחיד נדחה ציבור עבדי בטומאה א"כ כה"ג שבא בטומאה אמאי אין מביאין חגיגה עמו הרי ראוי לאכול בערב בשלמא פסח כיון שטמא בשעת שחיטה רחמנא דחייה אבל חגיגה כיון דראוי לאכול בערב אמאי אין מביאין ע"ש, ונראה לפי מה דאמרינן בירושלמי שהביאו התוס' דזה דמביא חגיגה הוא כדי שיהא הפסח נאכל על השובע וזה דצריך הפסח להיות נאכל על השובע הוא גזירה משום שבירת העצם ע"ש

א"כ פסח הבא בטומאה דאין בו משום שבירת העצם כדאמרינן בפסחים פ"ד מש"ה אין מביאין חגיגה עמו אף באופן שראוי לאכול בערב:

אי החגיגה קריבה אחר תמיד של בין הערבים כמו פסח או קודם הביא המל"מ בהל' כלי המקדש מחלוקת הראשונים ז"ל ודעת רש"י ז"ל וכן הרא"ם ז"ל בתי' אחד דחגיגת י"ד קריבה אחר תמיד של בין הערבים ע"ש, והנה יש לעיין דאמרינן בס"פ א"ד גבי שחט ונודע שמשכו הבעלים את ידם כו' דאי פסח לא בעי עקירה פסולו משום דקשחיט ליה אחר תמיד של בין הערבים ע"ש וקשה אמאי נפסל הא ראוי הוא לחגיגה ואף דלא נשחט לשם חגיגה ודאי חגיגת י"ד ל"ש בה לשמה דחגיגת י"ד הוא רק דמקריבין אז שלמים כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"י הי"ב ומה שמשכו הבעלים את ידם לא איכפת לן דחגיגת י"ד לרבנן נאכל שלא למנויו וצ"ע:

ובעיקר אי חגיגת י"ד נשחטת אחר תמיד של בין הערבים הנה בפסחים ע' גבי סכין שנמצא בי"ד כו' אמרינן דמש"ה קופיץ שונה ומטביל אף דחזי לחגיגה לשבירת העצם דמיירי דבא במרובה דא"צ לחגיגה ומקשינן מנא ידעי וכתב רש"י ז"ל מנא ידעי הבעלים בי"ג שתהא חבורתו מועטת הרי כל שעה באין ונמנין עליו אנשים מעלמא וקונין להן בו חלק מן הבעלים עד שעת שחיטה כו' ע"ש וא"כ לפ"ז אי אפשר לומר דחגיגת י"ד מקריבין קודם הפסח דא"א כלל לידע קודם אי צריך לחגיגה ואף אי נשחטת אחר תמיד של בין ערבים בדין היה דהחגיגה נשחטת קודם הפסח דזה טעון מתן ד' וזה מתנה אחת וכמו דשלמים קודמין לבכור רק דקודם שחיטת הפסח אינו ידוע אי צריך לחגיגה נראה דהפסח נשחט ואחריו החגיגה:

והנה לבן תימא דחגיגת י"ד אינו נאכל אלא למנויו ודאי אין חזה ושוק לכהן שהרי אסור בהן וה"נ אינו טעון תנופת חזה ושוק כיון דאינו לכהן, והנה זה דחגיגה נאכלת קודם הפסח אמרינן כדי שיהא הפסח נאכל על השובע גזירה משום שבירת העצם כדאמרינן בירושלמי וא"כ לבן תימא אי ס"ל דחגיגה ג"כ אסורה בשבירת העצם יש לדון איזה נאכל תחילה:

ה

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ד מהל' ביאת מקדש הי"ב גבי ק"צ דדוחה את הטומאה כיצד דוחה את הטומאה הגיע זמנו של אותו קרבן והיו רוב הקהל שמקריבין טמאין למת או שהיו הקהל טהורין והיו הכהנים המקריבין טמאים למת או שהיו אלו ואלו טהורין והיו כלי השרת טמאין למת כו' יעשה בטומאה ויתעסקו בו הטמאים והטהורים כאחד ויכנסו כולן לעזרה אבל הטמאים בטומאה אחרת כגון זבין כו' וטמאי שרץ ונבלה וכיוצא בהן

לא יתעסקו ולא יכנסו לעזרה ואעפ"י שנעשה בטומאה ואם עברו ועשו או נכנסו לעזרה חייבין כרת על הביאה ומיתה על העבודה שלא נדחתה אלא טומאת מת בלבד ואח"כ כתב הרמב"ם ז"ל ופסח שבא בטומאה ודחקו טמאי מת ונכנסו להיכל פטורין אעפ"י שלא הותרו אלא לעזרה הואיל ואין אני קורא בהן אל מחוץ למחנה תשלחום כו', והנה הצל"ח כתב דדברי הרמב"ם ז"ל כאן סותרין למ"ש בפ"ז מהל' ק"פ פסח שהקריבוהו בטומאה ה"ז נאכל בטומאה כו' ואינו נאכל לכל טמא אלא לטמאי מת שנדחית להם הטומאה הזאת ולכיוצא בהן מטמאי מגע טומאות אבל הטמאים שהטומאה יוצא מגופן כגון זבין כו' לא יאכלו מהן כו' היינו דס"ל דאף מגע טומאות כגון מגע שרץ ונבלה ג"כ הותרו ע"ש ולענ"ד נראה דל"ק דבהל' ביאת מקדש דלא מיירי בפסח אלא בשאר ק"צ וכמ"ש הגיע זמנו של אותו קרבן כו' דס"ל דלכל ק"צ בעינן שיהא הקהל טהור התם הטעם דלא הותר מגע שרץ ונבלה הוא משום דאפשר לטבול וכל דאפשר בטהרה אינו דוחה טומאה אך בפסח שאני דאמרינן בפסחים דכל שהיחיד נדחה ציבור עבדי בטומאה וכיון דאין שוחטין וזורקין ע"ט שרץ ציבור עבדי בטומאה ולא אמרינן להו זילו טבולו ולא זילו אדו כדאמרינן (ס"ט ע"ב) אך זה שייך רק בפסח דכל שהיחיד נדחה לפסח שני ציבור עבדי בטומאה אע"ג דאפשר לעשות בטהרה אבל בשאר ק"צ דל"ש שיהא היחיד נדחה כל דאפשר לעשות בטהרה לא דחי טומאה, והנה מ"ש הרמב"ם ז"ל אח"כ ופסח הבא בטומאה ודחקו טמאי מתים להיכל פטורין ולא כתב כן ברישא בושאר ק"צ נראה דזה הדין הוא דוקא בפסח ולא בשאר ק"צ דפסח שאני בזה משאר ק"צ דאף כניסת הבעלים בעזרה הותרה בטומאה ומשום דהפסח נשחט בג' כתות דמפקינן מקרא דושחטו אותו קהל עדת ישראל ובעינן כניסת בעלים לעזרה ובכניסת בעלים לעזרה א"צ שום התעסקות רק שיהיו שם וכיון דהותר במקצתו היינו לעזרה הותר כולו אף להיכל אף דא"צ להיות רק בעזרה משא"כ בשאר ק"צ דלא בעינן כניסת ישראל ולא נדחה רק כניסת המתעסקין וכמ"ש הרמב"ם ז"ל דיתעסקו בו הטמאים והטהורין כאחד ויכנסו לעזרה וכיון דלא הותר אלא לצורך התעסקות ל"ש שיהא מותר אף בהיכל דהתם ליכא התעסקות ול"ש דכל שהותרה מקצת המחנה הותר כולו דאף בעזרה לא הותר אלא לצורך התעסקות:

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ו מהל' ק"פ ה"ו ט"מ שחל ז' שלו להיות בשבת אין מזין עליו אלא למחר ואפילו חל ז' שלו להיות בי"ג בניסן והוא שבת ידחה ליום י"ד ומזין עליו ואין שוחטין עליו כמו שביארנו אלא ידחה לפסח שני ע"ש והטעם דאין שוחטין עליו כשיזה בי"ד הוא משום דהרמב"ם ז"ל כתב שם לעיל דאם נטמא בטומאת מת שהנזיר מגלח

עליה וחל ז' שלו בי"ד אין שוחטין עליו אפילו לאחר הזאה וטבילה ועיין בכ"מ, והנה ז"ש הרמב"ם ז"ל שחל י"ג שלו להיות בשבת כ"כ ג"כ בפה"מ פ' א"ד גבי הזאה שאינה דוחה את השבת דמיירי שחל ז' שלו בי"ג והקשה הלח"מ שם דהא אמרינן בגמרא השיב ר"ע הזאת ט"מ תוכיח שחל ז' שלו להיות בשבת ובעה"פ אלמא דמיירי שחל ז' שלו בי"ד ותי' דעה"פ לאו דוקא ומיירי שחל בי"ג והקשה הצל"ח על הלח"מ ל"ל לדחוקי ולאוקמי דמיירי שחל ז' שלו בי"ג נימא כפשוטו דהויכוח בין ר"א ור"ע הוא כשחל ז' שלו בי"ד אך הרמב"ם ז"ל בפ"ו חילק בין טומאה שהנזיר מגלח עליה דאז אין שוחטין וזורקין אף לאחר הזאה וטבילה קודם הע"ש אבל בטומאה שאין הנזיר מגלח עליה שוחטין וזורקין עליו לאחר הזאה וטבילה א"כ ויכוח שבין ר"א ור"ע מצי מיירי בטומאה שאין הנזיר מגלח עליה ע"ש, ונראה דא"א לומר כן דמקשינן עלה בגמרא אמאי אין הזאה דוחה שבת ואמרינן גזירה שמא יעבירנה ד"א בר"ה ומקשינן לר"א ניעבריה דהא אמר ר"א מכשירי מצוה דוחין את השבת ע"ש, והנה הרמב"ם ז"ל ס"ל בפ"ג מהל' ט"מ ה"ג דכל טומאה שאין הנזיר מגלח עליה אינה דין תורה ע"ש א"כ נהי דהעמידו דבריהם במקום כרת ואין שוחטין וזורקין על טומאה שאין הנזיר מגלח עליה אלא לאחר הזאה וטבילה כמ"ש הרמב"ם ז"ל אך זה רק בשוא"ת שלא לעשות הפסח אבל להעביר ההזאה ד"א בר"ה שהוא איסור דאורייתא בקום ועשה איך שרי כיון דמדאורייתא טהור הוא ויכול לעשות פסחו בלא הזאה וע"כ מיירי התם בטומאה שהנזיר מגלח עליה:

אך יש להקשות על הרמב"ם ז"ל דמוקי לה שחל ז' שלו בי"ג דאמרינן שם בגמרא דמש"ה הזאה לר"א אינו דוחה שבת משום דס"ל דשוחטין וזורקין ע"ט שרץ וה"ה על ט"מ בז' שלו הזאה למאי לאכילה אכילת פסחים לא מעכבא ע"ש ולהרמב"ם ז"ל דמיירי שחל ז' שלו בי"ג וכיון דבשביל ההקרבה א"צ להזות עליו כלל דשוחטין וזורקין עליו א"כ למה צריך הזאה בי"ג אף לאכילה הא לאכילה שפיר יכול להזות בי"ד שהוא אחר השבת דרק לעשיית פסח ס"ל להרמב"ם ז"ל דאין שוחטין עליו אף לאחר הזאה וטבילה דרחמנא דחייה מפסח אבל הכא לר"א דס"ל דאין כאן מניעה להקרבת הפסח אלא לאכילה ולאכילה הוי כאכילת שאר קדשים דאם יזה בי"ד ויטבול ויעריב שמשו יהיה מותר לערב באכילה וצ"ע:

עוד יש לעיין על הרמב"ם ז"ל דמוקי מתני' דפ' א"ד שחל ז' שלו להיות בי"ג דאמרינן שם במתני' כלל אמר ר"ע כל מלאכה שאפשר לעשות מע"ש אינה דוחה את השבת ומקשינן עלה בירושלמי הא הזאה אי אפשר לעשותה מע"ש ומתרצינן שם הזאה אפשר לעשות מע"ש ע"ש היינו דלא דחי הזאה את השבת מדין מכשירין שדוחין את השבת משום

דמקרי מכשירין שאפשר לעשותן מע"ש ואי מיירי שחל ז' שלו בי"ג ל"ל לטעם זה תי"ל כיון די"ג חל בשבת א"כ י"ד שהוא זמן שחיטת הפסח הוא לאחר השבת א"כ הו"ל עולת חול דלא דחי שבת אף במכשירין שא"א לעשותן מע"ש וצ"ע:

ובדרך רחוקה דנדחה לפסח שני כתב הרמב"ם ז"ל פ"ה ה"ט מי שהיה בינו ובין ירושלים יום י"ד עם עליית השמש ט"ו מיל או יתר ה"ז דרך רחוקה כו' מפני שא"י להגיע לירושלים אחר חצות בזמן שחיטת הפסח ע"ש והנה מזה שכתב דדרך רחוקה תלוי בעליית השמש דאם היה אז בדרך רחוקה נדחה לפסח שני ואם לאו אינו נדחה נראה דס"ל דחלות חיוב הפסח הוא בי"ד בבוקר ואם לא היה אז בדרך רחוקה חל עליו חיוב פסח ושוב לא פקע אף אם יתרחק אח"כ, והנה התוס' זבחים (ח' ע"ב) על הא דפסח בשאר ימות השנה לשמו פסול הביאו דברי רש"י ז"ל הטעם דפסול משום דלא חזי למילתייהו וכתבו דרבנו ש"י הגיה כדאמר בפסחים שחטו קודם חצות פסול שנאמר בין הערבים וכמה פעמים שנה הכתוב בקביעות זמנו בי"ד בין הערבים ע"ש ודברי רש"י ז"ל כמ"ש שם המסה"ש הן בפסחים (ס' ע"ב) שכתב שם פסח בשאר ימות השנה כגון שהפרישו קודם לכן ימים רבים וקי"ל דכשר לשלמים ואם שחטו לפסח פסול דלאו זמניה הוא ע"ש ונראה דבזה א"צ שינה עליו לעכב דכל ששחטו ימים רבים קודם הפסח דעדיין לא רמי חיובא עליה לעשות פסח ופסח אינו בא בנדר ונדבה ל"ש שינה לעכב וכמו יולדת ומצורע שהביאו קודם שחייבין בקרבן אטו בעינן שינוי לעכב דפסול דכל שהבעלים פטורין מקרבן א"צ שינוי לעכב רק בפסול שהוא בהקרבן עצמו בעינן שינה לעכב רק אם הקריבו בי"ד קודם חצות דכבר רמי עליה חיוב פסח מי"ד שחרית כדמוכח מדברי הרמב"ם ז"ל ורק שהקרבת הפסח אינו כשר אלא לאחר חצות לזה צריך קרא דבין הערבים ושיהא שינה עליו הכתוב לעכב כיון דהפסול בהקרבן אבל ימים רבים קודם א"צ שינה לעכב, והנה זה דמוכח מדברי הרמב"ם ז"ל דחיוב פסח חל עליו בי"ד שחרית אע"ג דאמרינן בפ' טבול יום גבי טומאת קרובים כאן לפני חצות כאן לאחר חצות ומוכח דחיוב פסח חל אחר חצות הנה בפסח יש ב' דברים חיוב כשאר חיובי קרבן דחיוב קרבן הוא כשאר חובות לגבוה דחייבי קרבנות ממשכנין אותן ובפסח איכא ג"כ מ"ע שיש בה כרת והנה החיוב קרבן כמו שאר חובות חל עליו בתחילת היום דהיום גורם החיוב ואף דאינו ראוי להקריב עד לאחר חצות חיובא כבר רמי עליה וכיון דרמי חיובא תו לא פקע אבל התם גבי טומאת קרובים לאחר חצות דזה דאינו מטמא הוא משום דעשה שי"ב כרת דוחה עשה דטומאה וכ"ז שאינו ראוי לקיים המצוה ל"ש שיהא רמי עליה מ"ע א"כ המ"ע שי"ב כרת ודאי חל רק משעה שראוי להקריב והיינו לאחר חצות, [אמרינן

בקידושין גבי אשה בעזרה מנין אמר ר' יוסי כו' ועוד דחקה ונכנסה מאי כו' ויש לעיין הא ס"ל לר' יוסי (פסחים צ"ג ע"ב) דדרך רחוקה הוא מאסקופת העזרה ולחוץ ואמרינן שם רב ששת אמר שחט על מי שהיה בדרך רחוקה לא הורצה ואמרינן שם דאף לר"נ דס"ל הורצה הוא רק משום דס"ל שוחטין וזורקין ע"ט שרץ אבל אי אין שוחטין לכ"ע לא יצא ור' יוסי ס"ל (פ"א ע"א) דאין שוחטין וזורקין ע"ט שרץ א"כ אם שחטו על מי שלא היה בעזרה לא הורצה ור' יוסי ס"ל (צ"א ע"ב) דנשים חובה בין בראשון בין בשני א"כ לר' יוסי כל הנשים שבעולם מחויבות להיות בכל שנה בעזרה א"כ ל"ל למימר דחקה ונכנסה מאי]:

ה

אמרינן בפסחים (צ"ה ע"ב) פסח ראשון טעון לינה ופסח שני טעון לינה רי"א פסח שני אינו טעון לינה כו' ואמרינן בספרי והלכת לאהליך מלמד שטעונין לינה היינו כל ג' רגלים מנין לרבות עופות ומנחות יין ולבונה ועצים ת"ל ופנית בבקר כו' ונראה דזה דקרבן טעון לינה הוא משום דדינו כרגל דמרבינן מקרא שיהיה דינן כרגל שטעון לינה וזהו נמי הטעם מה דאמרינן בירושלמי שהביאו התוס' חגיגה (י"ז ע"ב) האומר הרי עלי עצים למזבח וגזרין למערכה אסור בהספד ותענית ומלעשות מלאכה בו ביום ע"ש ומשום דיום שמקריב קרבן דינו כרגל וראיה לזה דדין לינה ודין הספד ותענית חדא מילתא היא דאמרינן בתוספתא פ"ח דפסחים הראשון טעון לינה והשני טעון לינה ר"י אומר אין הב' טעון לינה אלא כיצד הוא עושה נכנס ושוחט את פסחו ויוצא ומספיד את אביו בבית פגי ע"ש ומאי ענין הספד ללינה נהי דמפיק לה מקרא דפסח שני אינו טעון לינה אמאי מותר בהספד הא יום שמקריבין בו קרבן אסור בהספד ומוכח דדבר אחד זה דטעון לינה וזה דאסור בהספד משום דהיום דינו כרגל וכיון דר"י יליף לה מקרא דפסח שני אינו טעון לינה א"כ אין דינו כרגל א"כ ה"נ מותר בהספד ולרבנן אסור בהספד כיון דטעון לינה, והנה הרמב"ם ז"ל כתב פ"ו מהל' כלי המקדש אפילו יחיד שהתנדב עצים גזרים במערכה אסור אותו היום בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה ודבר זה מנהג ע"ש וכבר עמדו המפרשים ז"ל עליו דהא מהירושלמי משמע שהוא איסור גמור [ועיין במל"מ שם] והנה בזה הרמב"ם ז"ל לטעמיה דהרמב"ם ז"ל לא הביא כלל הדין דהמתנדב קרבן טעון לינה ולשיטתיה אזיל דאינו פוסק דיום שמקריב קרבן דינו כרגל וכמו דאינו אסור בהספד ותענית רק ממנהגא ה"נ אינו טעון לינה וכדמוכח מהתוספתא דלינה והספד דין אחד הוא הנה כתב הרמב"ם ז"ל דכ"ג צריך להיות דירתו בירושלים וכתב ע"ז המנחת חינוך משום דהמקריב קרבן טעון לינה וכיון דהכ"ג מקריב חביתין בכל יום א"כ טעון

לעולם לינה בירושלים ע"ש והנה לפ"ז ה"נ דאסור בעשיית מלאכה ובהספד ובתענית כשאר מביא קרבן והנה להרמב"ם ז"ל אי אפשר לומר זה דהרמב"ם ז"ל לא הביא כלל הדין דהמקריב קרבן טעון לינה אך א"צ לזה דהטעם דמקריב קרבן טעון לינה הוא משום דאותו היום דינו כרגל א"כ כ"ג דכל ימיו כרגל דכ"ג מקריב אונן ולאו דוקא לענין הקרבה אלא לכל מילי הוא כרגל דבמו"ק י"ד פשטינן דמצורע נוהג צרעתו ברגל מדכתיב והצרוע לרבות כ"ג והא כ"ג כל השנה כרגל לכולי עלמא ש"מ נוהג צרעתו ברגל ע"ש א"כ מש"ה טעון לעולם לינה בירושלים דכל השנה אצלו כרגל לכולא עלמא:

1

ובאכילת פסח אמרינן כל הנאכל בשור הגדול נאכל בגדי הרך ואמרינן העצמות והגידין והנותר ישרפו בט"ז והנה המנחת חינוך מצוה ח' הקשה אמאי לא כתב הרמב"ם ז"ל בהל' פסהמ"ק דשמנו של גיד נשרף בט"ז ע"ש והנה הכ"מ כתב בפ"י מהל' ק"פ הי"א דלהרמב"ם ז"ל שמנו של גיד נאכל בפסח דרק ישראל קדושים נהגו בו איסור ובפסח לא נהוג ע"ש ובאכילת פסחים שלא כדרך אכילתו ודאי לא יצא כמו אכילת מצה כמו כרכו בסיב דלא יצא דהוי שלא כדרך אכילתו ובשאר קדשים אם אכל שלא כדרך אכילתו אם קיים מצות אכילת קדשים חקר בזה השעה"מ בהל' יסודי התורה והביא ראיה לזה מההיא דפ' דם חטאת דכשרה שבלעה מפסולה דמקשינן דיבוא עשה דכשרה וידחה ל"ת דפסולה ואי מקיים מצות אכילת קדשים שלא כדרך אכילתו הא אפשר לקיים שניהם שיאכלם שלא כדרך הנאתן ע"ש, והנה יש להוכיח איפכא דאמרינן בפסחים כ"ד דהאוכל חלב חי פטור דהוי שלא כדרך הנאתו והקשו בתוס' שם הא אמרינן אכל צפור טהורה בחייה בכ"ש ותי' דשאני עוף דרכיך וחזי לאומצא ע"ש והנה אמרינן בפסחים ע"א דשעירי הרגלים חי נאכלין צלי אין נאכלין ושמחה בחי ליכא ומש"ה אינו יוצא בהם ידי שמחה הא מצות אכילת קדשים יוצאין בזה וכן אמרינן בפ' שתי הלחם בשעיר הנעשה בחוץ כו' דהבבלים אוכלין אותו כשהוא חי וכתבו התוס' דאף בשאר השנים שאפשר לצלותו היו אוכלין חי ע"ש והא חי הוי שלא כדרך אכילתו דרק בעוף דרכיך הוי חי כדרך אכילתו וזה שהקשה השעה"מ איך אמרינן בכשרה שבלעה מפסולה דיבוא עשה דכשרה וידחה ל"ת דפסולה הא אפשר לקיים שניהם שיאכל שלא כדרך הנאתו, הנה כעין זה יש להקשות להת"י ביומא דמצות אכילת קדשים מקיימין אף בפחות מכזית א"כ יאכל פחות מכזית בכדי א"פ ואף לר"י דח"ש אסור מה"ת מ"מ לאו ליכא ואיך אמרינן דיבוא עשה דכשרה ולדחי ל"ת דפסולה הא אפשר לקיים העשה ושלא לעבור הלאו, ונראה דהנה לכאורה קשה איך אמרינן יבוא עשה דכשרה וידחה ל"ת דפסולה הא

בפסולה איכא ג"כ עשה דשרפה דשרפת קדשים פסולים עשה הוא דהא מקשינן בשבת אמאי אין שורפין קדשים ביו"ט יבוא עשה דשרפת קדשים וידחה ל"ת דיו"ט ומתרצינן דיו"ט עשה ול"ת הוא ואיך אפשר שתדחה עשה דאכילת הכשרה לעשה דשרפת פסולה ומאי אולמא האי עשה מהאי עשה אדרבה ידחה עשה דשרפה דפסולה לעשה דאכילה דכשרה וישרוף הכל אך הטעם הוא בפשוטו דכיון שידחה העשה דאכילת כשרה להל"ת דפסולה א"כ לא יהיה עוד איסור באכילת הפסולה וליכא בה תו מצות שרפה אך זה שייך רק אם תדחה הל"ת של הפסולה אבל אם לא תדחה הל"ת דפסולה רק שמותר לאכול כולו שלא כדרך הנאתו או פחות מכזית בכדי א"פ מצות השרפה הרי לא נתבטלה דהא לעולם בפסולה שלא נתערבה בכשרה יכול לאוכלה שלא כדרך הנאתה או פחות מכזית בכדי א"פ למ"ד מותר מה"ת ומ"מ נתנה התורה מצות שרפה כיון דהלאו של אכילה איכא עלה דכל שאסור לאוכלו כדרכו נתנה התורה מצות שרפה וכיון שיש עלה מצות שרפה א"כ אי אפשר תו לאוכלו שלא כדרך הנאתו או פחות מכזית בכדי א"פ שהרי טעון שרפה א"כ בכשרה שבלעה מפסולה ע"כ העשה דאכילת כשרה דוחה ל"ת דפסולה ויכול לאוכלו אף כדרכו ול"ש דלא לדחי משום דאפשר לקיים שניהם דאם לא ידחה הלאו לא יהיה אפשר לאוכלו אף שלא כדרך הנאתו או פחות מכזית בכדי א"פ משום מצות שרפה אך מ"מ קשה איך מותר לאכול בקדשים חי הא אף בשביעית כל דבר שדרכו לאכול מבושל אין אוכלין אותו חי כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ה דשמיטה ויובל והוא מהירושלמי משום דחשיב הפסד א"כ בקדשים דודאי הפסד אסור בהם איך מותר לאוכלו חי כיון שדרך אכילתו הוא מבושל כמ"ש התוס' בפסחים]:

אמרינן במתני' (פסחים קכ"א) ברך ברכת הזבח כו' ופי' הרשב"ם ז"ל היינו חגיגת י"ד א"נ נדרים ונדבות שהקריבן ערב הפסח ע"ש היינו דאף על שלמים צריך לברך ומשום דס"ל כרש"י ז"ל פ' תמיד נשחט נ"ט דאכילת קדשים מ"ע בין הנאכלים לכהנים בין הנאכלים לישראל אך מהרמב"ם ז"ל פ"י ממעה"ק נראה דרק בקדשים הנאכלים לכהנים הוי אכילתן מצוה ע"ש ורק בקרבן פסח כתב פ"ח מהל' ק"פ אכילת בשר הפסח בלילי ט"ו מ"ע שנאמר ואכלו את הבשר בלילה הזה כו' ומש"ה הביא הרמב"ם ז"ל בריש הל' בכורים דהקדשים הנאכלין לכהנים מברך עליהן אבל בעלים שאוכלין קדשים לא נזכר בהרמב"ם ז"ל שום ברכה ורק בק"פ כתב פ"ח מהל' חמץ ומצה דמברך על אכילת פסח וגם על חגיגת י"ד כתב דמברך על אכילת זבח ע"ש וזה דשאני חגיגת י"ד משאר שלמים דמברך עליה נראה משום דחגיגת י"ד באה רק כשהחבורה מרובה כדי שיהא הפסח נאכל על השובע א"כ מתחילתה באה חגיגת י"ד בשביל אכילה א"כ זו היא מצותה

באכילה א"כ מברך על אכילתה אבל שאר שלמים אין באין בשביל אכילה וס"ל דאין באכילתן מצוה רק לאו דבל תותירו ועל ל"ת ל"ש ברכה, והנה להרמב"ם ז"ל אתי שפיר מה דאמרינן בפסחים גבי שבירת העצם דיבוא עשה דואכלו את הבשר בלילה הזה וידחה ל"ת דשבירת העצם ואמאי לא מייתינן נמי עשה דאכילת קדשים וכמו בההיא דפ' דם חטאת דכשרה שבלעה מפסולה דאמרינן יבוא עשה דכשרה וידחה ל"ת דפסולה היינו עשה דאכילת קדשים ומשום דהתם קאי בחטאת שהוא נאכל לכהנים איכא עשה אבל בפסח שאינו נאכל לכהנים ליכא רק עשה המיוחד לפסח אבל לא עשה דאכילת קדשים (הנה מהתוספתא פ"ה דברכות נראה דמברך על אכילת כל שלמים דאמרינן שם היה מקריב זבחים בירושלים אומר ברוך שהגיענו לזה"ז כשהוא מקריבם אומר כו' כשהוא אוכלם אומר בא"י אקב"ו לאכול זבחים ע"ש והתם ע"כ לא מיירי באכילת כהן דבזה ברכה אחרת היא דמברך אק"ב של אהרן כמ"ש הרמב"ם ז"ל ריש הל' בכורים והאי ברכה אקב"ו לאכול זבחים הוא כמו הברכה דמברך על חגיגת י"ד דמברך אקב"ו לאכול זבח ומוכח דלאו דוקא בחגיגת י"ד אלא על כל הזבחים מברך כן):